

Alcibiades

Deugd en Hartstocht

Een roman van de Peloponnesische Oorlog

René Jean-Paul Dewil

Boek II

De Spartaan

Auteursrechten Clausule

René Jean-Paul Dewil © is de enige auteur van dit werk. © 2011.

Alle rechten voorbehouden.

Geen deel van deze publicatie mag veranderd worden zonder de schriftelijke toelating van de auteur.

Dit eboek mag slechts in elektronische vorm gekopieerd worden voor persoonlijk gebruik. Het mag niet gedrukt worden, in een elektronisch of ander ophaalsysteem geplaatst worden, gefotokopieerd, of op enige andere wijze vastgelegd worden zonder de schriftelijke toestemming van de auteur.

De enige plaats waar dit eboek mag opgehaald worden is van de Internet website www.theartofpainting.be, die de enige oorspronkelijke tekst bevat.

Deze publicatie valt onder de wetten op de auteursrechten, onder de copyright rechten.

Inhoudsopgave

<i>Hoofdstuk 15. Sparta. Van de winter van 415v. Chr. tot de zomer van 412 v. Chr.</i>	7
<i>Sparta</i>	7
<i>Eupheas</i>	10
<i>Damos</i>	19
<i>Phiditia</i>	26
<i>Gylippus</i>	33
<i>Therapne</i>	37
<i>Cynisca</i>	41
<i>Timaea</i>	50
<i>Krypteia</i>	60
<i>Gerontes</i>	68
<i>Decelea</i>	72
<i>Syracuse</i>	81
<i>Poseidon</i>	87
<i>Chios</i>	93
<i>Hoofdstuk 16. Chios, Miletus en Magnesia, zomer van 412 v. Chr. tot de zomer van 411 v. Chr.</i>	101
<i>Chios</i>	101
<i>Miletus</i>	105
<i>Tissaphernes</i>	120
<i>Astyochus</i>	125
<i>Een pleidooi aan Athene</i>	130
<i>Astyochus en Phrynichus</i>	136
<i>Atheense oligarchen</i>	144
<i>Democratie te Samos</i>	147

<i>Hoofdstuk 17. Samos, de zomer van 411 v. Chr. tot de herfst van 411 v. Chr.</i>	153
<i>Volksvergadering</i>	153
<i>De Vierhonderd</i>	159
<i>Mindarus</i>	165
<i>Harmonia</i>	168
<i>Hoofdstuk 18. De Hellespont en Sardis, van de herfst van 411 v. Chr. tot de zomer van 410 v. Chr.</i>	174
<i>Abydos</i>	174
<i>Sardis</i>	179
<i>Cyzicus</i>	195
<i>Propontis</i>	208
<i>Hoofdstuk 19. Thracië, herfst van 410 v. Chr. tot de lente van 409 v. Chr.</i>	212
<i>Bisanthes</i>	212
<i>Seuthes</i>	219
<i>Cicones</i>	224
<i>Dii</i>	237
<i>Teichos</i>	253
<i>Hoofdstuk 20. De Bosporus, de lente van 409 v. Chr. tot de lente van 407 v. Chr.</i>	261
<i>Lampsacus</i>	261
<i>Chalcedon</i>	265
<i>Athene</i>	270
<i>Selymbria</i>	273
<i>Byzantium</i>	277
<i>Hoofdstuk 21. Athene, lente tot herfst van 407 v. Chr.</i>	287
<i>Gytheum</i>	287
<i>Zea</i>	297
<i>De Atheense Raad</i>	302
<i>Deugd en hartstocht</i>	305
<i>Strategos Autokrator</i>	312

<i>Eleusis</i>	317
<i>Hoofdstuk 22. Ionië en Thracië, herfst van 407 v. Chr. tot de zomer van 404 v. Chr.</i>	328
<i>Notium</i>	328
<i>Bisanthes</i>	333
<i>De forten van Neon-Teichos</i>	340
<i>Arginusae</i>	346
<i>Aegospotami</i>	355
<i>Hoofdstuk 23. Thracië en Phrygië, van de zomer tot de herfst van 404 v. Chr.</i>	367
<i>Critias</i>	367
<i>Jonge Alcibiades</i>	372
<i>Axiochus</i>	378
<i>Oinos</i>	384
<i>Phrygië</i>	392
<i>Dascylium</i>	396
<i>Melissa</i>	406
<i>Epiloog</i>	412
<i>Harmonia</i>	412
<i>Athene</i>	414
<i>Sparta</i>	417
<i>Socrates</i>	418
<i>Figuren uit de Peloponnesische Oorlog</i>	420
<i>Overzicht van de Peloponnesische Oorlog</i>	448
<i>Griekse woorden</i>	467
<i>Eindnota's</i>	475

Hoofdstuk 15. Sparta. Van de winter van 415v. Chr. tot de zomer van 412 v. Chr.

Sparta

De bevelvoerders van de Salaminia, één van de ijschepen van Athene, wachtten Alcibiades op aan de kaden van Catana in Sicilië. Zodra de Harmonia, het schip van Alcibiades, aanmeerde, stapten de Atheners aan boord van de trireem en ze overhandigden hem papyrus rollen met het bevel om direct naar Athene te zeilen en daar terecht te staan voor heiligschennis van de Mysteries van Eleusis. Sommige van de vrienden van Alcibiades die hem naar Sicilië hadden vergezeld moesten zich eveneens te Athene komen rechtvaardigen. De bevelvoerders van de Salaminia hadden expliciete instructies gekregen om Alcibiades niet te arresteren, maar om hem te bevelen terug te keren naar Athene. Alcibiades zag daarin een uitnodiging om spontaan in ballingschap te vluchten. De mannen die aan de macht waren in Athene wilden niet dat hij zich verdedigde in een openbaar proces. De Salaminia moest echter wel de Harmonia begeleiden tot in Athene.

De achterdochtige democraten van Athene wilden de mooie nek van Alcibiades in een koord zien bengelen, of zijn lichaam aan de staak gebroken zien hangen, maar dat dan niet in aanwezigheid van de troepen van Sicilië. Alcibiades zou een beroep kunnen doen op de hoplieten en de zeelieden van de vloot, en de controle van het leger kunnen grijpen. Dan zou hij uitgeroepen worden tot tiran van Athene! Alcibiades kon ook een oproep doen tot de hoplieten van Mantinea en Argos in het leger van Sicilië om hem te beschermen, en die zouden zijn zijde kunnen kiezen! Alcibiades had trouwens ook al aan die mogelijkheid gedacht, maar het leger had de laatste tijd al heel wat gegromd tegen de veldheren. De strijdkrachten van de expeditie naar Sicilië hadden niet veel meer gedaan dan van de ene kant naar de andere te roeien. Geen veldslag van betekenis had plaats gehad, en tot nog toe was er geen buit gewonnen. Sicilië bleek niet het gouden paradijs te zijn waar allen van droomden! Alcibiades had de raad van Lamachus moeten volgen en het leger dadelijk Syracuse laten aanvallen.

‘Neen,’ zei Alcibiades dan tot zichzelf, ‘ik zou dat niet hebben kunnen doen. Ik deed wat ik moest doen in de gekende omstandigheden. Ik kon geen bloedbad toelaten. Vroeg of laat zal ik naar Athene terugkeren. Ik zal Athene zelf dwingen me terug te roepen, en Athene zal nog naar me vragen op haar knieën! Ik zal niet zonder meer verdwijnen van het theater waarin het mijn lotsbestemming is een grote rol te spelen. Waarom ook lieten de goden het mijn lot zijn om Alcibiades te heten? Die verdomde huichelachtige democraten die me beschuldigd hebben van heiligschennis tegen de Mysteries van Eleusis, en die plannen gesmeed hebben om me neer te halen, zullen leren wie Alcibiades werkelijk is!’

Alcibiades zeilde af in de Harmonia, vergezeld van al de aangeklaagde personen. De bevelvoerders van de Salaminia keken verbaasd naar hoe gedwee hij naast hen mee zeilde. Hij zei geen vaarwel aan zijn medeveldheren Nicias en Lamachus. Hij zond hen slechts een kort bericht om hen op de hoogte te brengen van het feit dat Athene hem terugriep. De schepen meerden een tijdje aan in de haven van Thurii in Italië. Alcibiades wandelde de haven in met enkele van zijn mensen. Hij kon nog steeds rekenen op veel vrienden en handelsrelaties in die stad.

Alcibiades en de andere aangeklaagde mannen verschenen niet meer aan boord van de Harmonia.

De bemanning van de Salaminia zocht ijverig gedurende enkele dagen naar Alcibiades. Niemand in Thuriï had de minste Athener gezien de laatste maanden. Lag er een Atheens schip in de haven? Waar? Niemand had wat bemerkt! De Salaminia zeilde onverrichter zake weg om verslag uit te brengen aan Athene.

Alcibiades had aan zijn metgezellen voorgesteld te vluchten naar waar ze wilden na Thuriï. Hij zelf verborg zich op een handelsschip dat de Zee overstak naar de Peloponnesos. Meerdere van zijn gedwongen verbannen metgezellen bleven bij hem.

Het vrachtschip zeilde eerst naar Cyllene in Elis. Alcibiades had nog veel vrienden in Elis. De Atheense Raad had echter al geëist van de Eleianen dat ze Alcibiades onder bewaking naar Athene moesten sturen, mocht hij daar aankomen. Alcibiades verdween opnieuw en ging over land naar Argos. Heel wat van zijn beste vrienden in Argos waren echter vermoord of gevangen genomen, slachtoffers van intriges zoals hij zelf, ook van de democraten van Athene.

Hij verwachtte decreten van Athene met het bevel hem te vatten wanneer hij Argos zou bereiken. Alcibiades zond daarom een brief naar Endius in Sparta. Hij deelde in de brief mee waar hij verbleef, en waarom, in slechts enkele zinnen. Hij schreef dat hij van nut kon zijn in Sparta. Hij kon raad geven en geheimen onthullen. Hij vroeg garanties voor zijn veiligheid in het geval hij te Sparta zou verschijnen. Alcibiades wist natuurlijk niet of hij welkom zou zijn te Sparta en daar veiligheid zou kunnen vinden. Hij had waarschijnlijk meer Spartiaten gedood dan enige andere Atheense bevelhebber, op Demosthenes na. Toch rekende hij op de eer en het respect van Sparta, en op de begerigheid van de ephoren om de zwakheden te kennen in de verdedigingen van hun ervvijanden. Alcibiades wachtte in spanning en met weinig hoop af.

Hij wachtte in een dorp nabij Argos. Hij wachtte lang in een ellendige hut. Het duurde een hele tijd tot een Spartaanse boodschapper hem kwam vinden.

Alcibiades kwam te Sparta aan in de winter. De koudste periode van het seizoen was nog niet voorbij, koude regenvlagen en mist vergezelden hem op zijn tocht door de heuvels van de Peloponnesos. Het sombere seizoen kroop hem in de klederen en werkte ook nadelig op het gemoed van zijn vrienden, die nu allen zoals hij bannelingen waren. Ze waren vogelvrij verklaard voor Athene, en mensen die zeker ter dood zouden veroordeeld worden voor heiligschennis. Toch reden ze naar een stad die bekend stond om meer godsvruchtig te leven dan de bewoners van de berg Olympus zelf!

Alcibiades kwam uiteindelijk in Sparta aan met nog slechts drie vrienden. De anderen verkozen in de landen van Elis en Argos te blijven, zij het onder andere namen. Sommigen verdwenen 's nachts, anderen namen openlijk afscheid van hem. De mannen die hem vergezelden waren niet belangrijk voor Athene, en ze hadden geen rol van enige betekenis in het bestuur van de stad gehad. Ze waren ook niet mannen die regelmatig gesproken hadden in de Atheense Volksvergadering, al behoorden ze tot de hetaira of partij die Alcibiades blindelings had gevolgd, en die mannen deden wat hen gezegd werd. Ze toonden openlijk hun wrevel om uit Athene verbannen te zijn voor misdaden waar ze niets mee te maken hadden, maar waarvan ze voorzeker ook zouden beschuldigd worden en waarvoor ze te Athene zouden veroordeeld worden. Ze opperden geen enkel idee dat hun toestand had kunnen

verbeteren, ze volgden slechts Alcibiades en ze zeurden gans de reis. Het slecht, vochtig weer in de vlakke gevormd door de Spartaanse rivieren en het verre zicht van de hoge, besneeuwde bergen boven de saaie dorpen waar ze aan voorbijreden, drukten zeer op hen.

Ze kwamen te Sparta aan met een zwaarmoedige geest. De stad leek hen eerst slechts iets groter dan de dorpen van het platteland van Attica, een verachtelijke, miserabele verzameling lage huizen in een wijde, open vlakke, die in het groen van de bomen en struiken verdween.

In Sparta kende Alcibiades vooral Endius, het hoofd van de familie die vroeger met zijn eigen familie in verbinding stond. Alcibiades kon zich inrichten in een huis dat Endius voor hem had klaargemaakt. Een dienaar van Endius was het ook die naar het dorp bij Argos was gekomen met de belofte dat zijn veiligheid gegarandeerd werd, en met de boodschap dat een huis voorzien was voor Alcibiades en een ander voor zijn metgezellen. Alcibiades was de genodigde van Sparta, maar hij zou niet de gast zijn van Endius. Alcibiades zou niet wonen in één van de huizen van de familie van Endius. Endius organiseerde wel de veilige reis van Alcibiades met paarden en wagens, maar Endius hield een afstand tussen hem en Alcibiades in Sparta. Alcibiades begreep dat wel. Endius was een politicus, en de positie van Alcibiades in Sparta lag heel gevoelig.

De groep arriveerde te paard vanuit het noorden, met slechts twee wagens getrokken door muilezels beladen met enige kleine meubels en koffers, papieren, en voedsel voor de reis. Ze volgden de boodschapper van Endius. Ze vonden een muilezeldrijver in Argos die hen als gids en hulp wou dienen. Alcibiades had wel genoeg goud en zilver mee om gemakkelijk te kunnen leven te Sparta, weliswaar niet rijkelijk. Zijn metgezellen bezaten bijna niets, maar Alcibiades had geld achtergelaten waar hij een beroep kon op doen, in plaatsen van Thuriï tot aan de Hellespont, zodat hij niet zonder middelen hoefde te leven. Hij lachte, want de Atheense magistraten konden wel zijn huis te Athene aanslaan en daar wat meubels van verkopen, maar verder zouden ze weinig geld vinden. Alcibiades verwachtte steun van de Koningen van Sparta en van de ephoren van de stad, en hij kon ook handel drijven in Sparta, misschien met zijn overblijvende verbindingen en relaties in Thuriï, Cyprus, en wie weet, zelfs met Athene.

De mannen reden de stad in langs de weg van Tegea. Wanneer ze met hun paarden op de eerste heuvel van Sparta stonden, verbaasden ze zich over het voor hen zeer ongewone uitzicht van de stad. Sparta was niet ommuurd. Haar huizen lagen verspreid over een grote oppervlakte. Alcibiades wist natuurlijk al lang dat Sparta geen muren had, maar hij verbaasde zich er toch nog over om de tweede machtigste polis van Hellas totaal zonder verdedigingswerken te vinden, en slechts een losse verzameling van huizen als boerderijen te zien die zich uitspreidden in de vallei tussen de bomen en de rotsen. Hij vroeg zich zelfs eerst af of hij wel in een stad was aangekomen!

Alcibiades zag geen acropolis die de naam waardig was, geen hoge citadel zoals de Larissa van Argos. Er bevond zich wel aan één kant een lage heuvel, niet meer dan een deuk in het landschap, waarop een tempel stond die groter leek dan de andere gebouwen. Dit moest de Tempel van Zeus zijn, maar niets leek op de machtige, steile klippen van de acropolis van Athene met het prachtige Parthenon dat haar witte schittering over het stadszicht gooide. De gids van Endius noemde de vijf dorpen die Sparta vormden: Cynosura, Mesoia, Limnae, Pitana en Amyclae. Al de huizen stonden laag, en ze waren eerder beperkt in oppervlakte, hoewel er voldoende ruimte voorhanden lag in de vallei. Sparta had plaats ook voor brede straten. De huizen raakten elkaar niet. De straten waren breed, veel breder dan in Athene, dat terrein miste tussen de stadsmuren.

Sparta inspireerde een mentaliteit van het platteland aan Alcibiades, dus een conservatieve gemoedsgesteldheid, gevoelens van tijdloze, landelijke dorpen met boerderijen, en een langzaam leven met magere ambities. De stad vulde de brede vallei wel op, maar anders leek ze helemaal niet indrukwekkend. Geen gebouw van enige schoonheid gaf een teken van macht of weelde. Sparta zag er uit als een armoedige stad volgens Atheense normen, al was ze uitgestrekt.

Alcibiades wist dat de Spartiaten steeds geweigerd hadden muren rond de kern van hun stad te bouwen omdat ze verkondigden dat hun strijders hun muren waren. De dorpen die de stad vormden lagen echter zeer wijd uiteen. Om al de terreinen van die dorpen met muren te omringen zou zeer, zeer lange muren nodig maken, en heel veel geld kosten.

Toch voelde Alcibiades plots heel sterk de bevreedende, spirituele kracht van deze stad in de bedreigende stilte die op hem bleef wegen. Hij kwam aan in de duisternis van de avond, en nog meer donkerte viel. Hij ontmoette heel weinig mensen terwijl hij door de straten reed.

De dienaars van Endius brachten hem naar een huis in het Mesoa district van Sparta.

Alcibiades ging het huis binnen. Hij verwachtte niet veel, maar het huis was ruim en had een mooie binnenplaats. Twee slaven wachtten op hem en die toonden hem de kamers, terwijl de dienaars van Endius verder reden met zijn gezellen. Alcibiades ging onmiddellijk naar boven, zonder te eten of te drinken, en hij kleepte zich niet uit, maar hij viel als een dood gewicht neer op het bed, en hij sliep. Hij was uitgeput door de reis.

Alcibiades ontwaakte de volgende dag en hij onderzocht het huis. Het was gebouwd zoals vele huizen in Hellas, maar de balken die de plafonds en het dak hielden waren ruw en rond gelaten zoals ze gegroeid waren, en lager geplaatst dan in Athene, en de kamers leken kleiner. Het huis dat hem toegewezen was leek hem eerder nederig, maar het was voldoende. Hij had toch ook het genot van een kleine aulé. Zijn paard stond in een ruime stal. Het huis was zeer proper en netjes ingericht. De slaven handelden beleefd en vriendelijk, en ze brachten hem dadelijk voedsel die morgen, smakelijk brood, olijven, vijgen, en wat vis. Hij plaatste zijn papieren in een koffer, stak zijn bezittingen weg, en bleef de rest van de dag binnen in het huis. Een paar dienstmeiden kwam wat later binnen om te vegen en om in de keuken te dienen.

Eupheas

Alcibiades leefde in zijn huis in Sparta. Gedurende vele, lange dagen, kwam niemand hem storen. Endius kwam hem niet groeten, en ook geen Koning, geen ephor, geen Spartaanse gezagsdrager of magistraat, en zelfs geen Spartaanse hopliet kondigde zich aan. Alcibiades vroeg dan ook niet aan de dienaars waar zich het huis van Endius bevond. De Spartanen waren niet naar hem gekomen om op eender welke wijze zijn aanwezigheid eer aan te doen. Alcibiades voelde zich ontmoedigd, al begreep hij wel dat de eerste deugd in Sparta het geduld moest zijn. Hij kende Sparta als een autoritaire, geheimenishvolle, gesloten en zeer conservatieve gemeenschap.

Athene moest hem nu al ter dood veroordeeld hebben en al zijn bezittingen aangeslagen hebben. Zijn landhuis in Attica behoorde hem niet meer toe, want dat had hij overgemaakt aan Hipparchos bij zijn vertrek, maar toch was hij er niet gerust in dat Hipparchos in vrede zou gelaten worden. Axiochus, Hipparchos en Harmonia konden misschien al op weg zijn naar Thracië. Wanneer zou hij Harmonia weerzien? Nooit? Was dat de manier waarop de goden

met hem spotten wegens zijn ijdelheid en zijn verachting van hun machten? Hij had zo weinig dagen met Harmonia gekregen!

Alcibiades bleef nog steeds binnen in zijn huis. Hij ging slechts naar buiten om in de marktplaats enkele rollen te kopen, en hij las de geschriften van de oude filosofen opnieuw. Hij las Homeros. Het regende bijna constant in Sparta in die periode. Hij voelde zich bedrukt, sliep en dronk veel. Zijn Atheense vrienden klopten bij hem aan, maar hij weigerde aan zijn dienaars open te doen. Hij wou thans niemand zien die hem kon herinneren aan zijn vroeger leven. Hij vond de Spartaanse drinkschaal, de kothon, zeer handig. Het was een diepe, zwarte kom met een brede rand en ribben er rond. Het was een militaire kom eigenlijk, geen schaal, met slechts één handgreep, maar de schaal was diep, veel dieper dan de Atheense wijnschalen, en dus zeer interessant wanneer men snel dronken wou worden. Alcibiades had gehoord over de strengheid van de Spartiaten. Hij geloofde bijna dat de Spartanen slechts vervuild water dronken. Niets was minder waar. In de Spartaanse agora stond evenveel wijn te koop als in de Atheense marktplaats!

Op een dag werd hij wakker rond de middag met een ietwat helderder hoofd dan gewoonlijk, om op te merken dat het opgehouden had met regenen en dat de mist weggetrokken was. Hij had zijn bekomst van zijn chagrijnig leven. Hij at goed en besliste de straten van Sparta in te wandelen om de stad te verkennen. Hij deed onopvallende klederen aan, een chiton en een ruwe himation, maar hij liet zijn haar lang over zijn schouders hangen. Hij riep naar zijn dienaars in de eetkamer. De mannen kwamen met enige vrees naar hem toegelopen, zich afvragend wat er nu zou gebeuren. Alcibiades keek aandachtig naar drie slaven, en merkte voor het eerst op hoe jong ze nog waren.

Eén van de jongemannen keek erg levendig. Alcibiades had die jongen voorheen al zien lachen, en nu ook stond die dienaar met blinkende ogen van nieuwsgierigheid naar de Athener te kijken, de ogen niet nederig naar de grond gericht.

‘Jij,’ wees Alcibiades aan, ‘hoe heet jij?’

‘Eupheas,’ antwoordde de jongeman direct.

‘Wel dan, Eupheas,’ zei Alcibiades, ‘ben jij een Messener of een Spartaan?’

‘De vader van mijn grootvader kwam van Messene, maar sindsdien heeft mijn familie steeds gediend te Sparta,’ antwoordde de jongen gedwee.

‘Ken je de straten en de monumenten van de stad?’

‘Jawel meester,’ bevestigde Eupheas.

Alcibiades liet zijn dienaars weer naar hun werk gaan, behalve die Eupheas.

‘Eupheas,’ besliste Alcibiades moedig, ‘ik wil Sparta bezoeken, maar ik ken de wegen niet.

Kom met me mee. Toon me de weg naar de acropolis en naar de grote agora, en breng me ook naar de meest interessante straten. Zeg me waar we ons bevinden. Leg me uit welke tempels we zien, en welke andere gebouwen. Ik beloon je daarvoor!’

Alcibiades liet Eupheas een himation gaan halen, en de beide mannen stapten naar buiten, de straten van Sparta in.

Alcibiades wandelde eerst zonder echt te weten wat hij allemaal wou zien en hoe. Hij stapte resoluut vooruit, en Eupheas volgde hem. Af en toe draaide Alcibiades zich om naar zijn helotenslaaf om de naam van de straten en de pleinen te vragen. Hij had weldra zijn buik vol van al dat omdraaien naar de jongen die steeds achter hem wou blijven, en die in de stappen van Alcibiades liep zoals een schoothondje. Hij beval de jongen naast hem te stappen.

Alcibiades was verrast over het aantal mensen dat hij nu in de straten zag. Zijn huis lag dicht bij een kleine agora en vele mannen, en vreemd genoeg ook heel veel vrouwen, spoedden zich

door de straten, of slenterden gemoedelijk rond zoals hij. Er waren veel meer vrouwen hier dan hij gewend was te zien in de straten van Athene.

Sparta warmde op en al heel wat hitte zinderde in de lucht, een snelle en plotse Peloponnesische lente aankondigend. De zon fleurde Alcibiades op. Hij had wat geld meegenomen en besliste daarom eerst naar de grootste agora te wandelen om enkele dingen te kopen, en zo de hartslag van de stad te voelen.

De meeste mannen waar hij aan voorbij liep droegen korte lederen tunieken en mutsen van honden huid. Dat waren de heloten, de slaven van de stad, mannen zoals Eupheas. De Spartiaten, een Dorische krijgerstam, waren in deze delen van de Peloponnesos aangekomen honderden jaren geleden. De Doriërs hadden toen niet alleen de Laconiërs verslagen, de oorspronkelijke bewoners van het land, maar ook hun geburen, de Messeners. Laconië en Messene samen vormden thans het land van Sparta, Lacedaemon. De Spartiaten droegen de letter Lambda, de eerste letter van het woord Lacedaemon fier op hun schilden. De oorspronkelijke bevolking vormde thans de basis van de helotenklasse, de klasse van de slaven van Sparta.

Vele andere mannen nog gingen gekleed zoals Alcibiades. Dat waren de perioeci, de vrije mannen en vrouwen die de ambachtslieden en de handelaars van Sparta waren. De perioeci dienden ook als rentmeesters van de Spartiaten. Ze droegen hun haar kort. Eupheas legde uit dat een honderdtal perioecische gemeenschappen in Lacedaemon woonden, van wie de meeste de minder vruchtbare landen van de heuvels bevolkten, of in de moerassen leefden en in de ook al eerder onvruchtbare, zandige gronden van de kuststroken. De perioeci, als vrije mannen, vochten ook als hoplieten in de Spartaanse regimenten. Ze konden echter niet deelnemen aan de Spartaanse Volksvergadering. Die Vergadering was voorbehouden enkel aan de Spartiaten, en tengevolge van dat feit was Sparta een oligarchie. Het overgrote deel van de bevolking van dit land had niet het minste zeggenschap in het bestuur en de beslissingen betreffende de toekomst van de stad.

Alcibiades zag een man ruw door de straten getrokken worden door gewapende wachters. De man droeg een zwaar houten juk op zijn schouders, waar zijn armen met ketens aan bevestigd bleven. Dit moest een perioecische misdadiger zijn, die zo gestraft en gepijnigd werd, en die waarschijnlijk zou gedood worden nadat zijn lichaam gebroken en gemarteld lag. Het lot dat voorbehouden werd aan misdadige heloten was eenvoudiger en sneller, die mannen werden ter plaatse gedood, onmiddellijk en zonder medelijden.

Alcibiades zag ook af en toe Spartiaten langs hem voorbijgaan, arrogante mannen die langzaam wandelden, gekleed in lichte bepantsering, of die gekleed bleven in een chiton en himation, maar steeds een zwaard of een speer droegen. De meeste van die mannen droegen hun haar lang, dikwijls samengebonden achter hun nek tot een dikke knoop. Dit waren de leden van de Spartiatenklasse, de heersende klasse in Sparta. Sommige van die mannen droegen ook hun scharlaken mantel, de phoinikes, die ze allen droegen in hun falanxen wanneer ze aan een veldslag deelnamen. De rode mantel kostte veel geld tengevolge de rode kleur, want het rode pigment was zeldzaam en duur. De Spartiaten beweerden dat de mantel rood moest zijn opdat in een veldslag de rode kleur van hun bloed niet opviel tegen het rood van hun mantel, zodat de vijand niet kon zien hoeveel hoplieten gewond werden. Spartiaten mochten geen ambachtslieden of handelaars zijn. Ze moesten strijders zijn. Ze brachten hun jeugd door met leren strijden in de oorlog.

Tot hij zeven jaar oud was bleef een Spartiate jongeling in het huis van zijn ouders. Daarna werd hij meegenomen naar de legerbarakken, waar zijn opleiding in de kunst van het oorlogvoeren begon. Wanneer hij twaalf jaar oud werd kreeg hij een jonge dochter volwassen krijger toegewezen als zijn opzichter. Die man moest de jongen inspireren en zijn minnaar

zijn. Alcibiades vroeg zich af hoe ver de relatie tussen de jongens en hun opzichters ging. Hij vermoedde dat de relaties ook erg seksueel werden. De opleiding van de jongens werd de agoge genoemd, de wijze van leren, en elke Spartiaat, behalve de zonen van de Koningen die voorbestemd waren om zelf Koning te worden, moesten door de agoge. Als de jongen of de jongeman faalde in de agoge, dan kon hij geen Spartiaat worden, en dan doodde hij zich best zelf, of verliet hij het land. Hij werd dan een uitgestotene. De jongens werden half uitgehongerd, maar aangemoedigd tot stelen. Eupheas vertelde echter aan Alcibiades dat wanneer de jongens betrappt werden op dat stelen, ze meedogenloos getuchtigd werden. Ze werden met de zweep geslagen tot ze bijna stierven, wat soms ook gebeurde, op het altaar van de Tempel van Artemis Orthia in het midden van de stad.

De Spartiaten aten niet in hun eigen huis. Ze aten samen, enkel de mannen, in een gemeenschappelijke kantine. De kantines waren grote zalen waarin de Spartiaten 's avonds hun maaltijd namen. Elk lid van een kantine moest bijdragen tot de maaltijden, een medimnus van gerstemeel per maand, acht choes wijn, vijf mina's kaas en vijf halve mina's vijgen per maand, kleine hoeveelheden vis en fruit, af en toe wat vlees van hun jacht. Het stuk land dat door de polis aan de Spartiaten toegewezen werd liet toe om dit bij te dragen tot de kantine, en zelfs wat meer. Maar de Spartiaat kon slechte rentmeesters kiezen, en het kon gebeuren dat zijn land hem uiteindelijk niet meer toeliet om voldoende aan de kantine te leveren. Een Spartiaat die zijn bijdrage niet meer kon leveren werd uitgesloten uit de klasse van de Spartiaten. Een man die de agoge met succes had beëindigd, maar die niet aan de kantine kon betalen wat hij moest, of ook iemand die geboren was uit een Spartiaat en een helotenvrouw of een perioecische vrouw, werd een mothax genoemd. De Spartiaten kozen ook wie aan een bepaalde kantine kon deelnemen, en het hoofdgerecht was een zwarte, dikke soep. De maaltijden werden in de avond genomen, maar dikwijls weigerden de Spartiaten om toortsen te laten binnenbrengen wanneer de duisternis viel. De mannen aten dan in de donkerte, menende dat ze zo hun ogen konden oefenen voor nachtaanvallen in de oorlog. De Spartiaten waren trouwens beroemd en berucht voor dergelijke groepsbewegingen en strijd in de nacht. Alcibiades kende de opleiding van de Spartiaten. Zijn min, Amicla, en ook de jonge Spartaanse gevangenen van Sphacteria met wie hij in Athene veel gepraat had, hadden hem uitgelegd hoe Sparta werkte.

Alcibiades had ook in Athene gehoord hoe hardvochtig de Spartiaten hun heloten, hun slaven, behandelden. De paradox was, dat de Spartiaten bevreesd waren van de heloten, en vooral van hun Messeense slaven. Elke ephor bijvoorbeeld die in zijn functie ingezworen werd, moest zweren permanent oorlog te voeren tegen de heloten. De heloten waren de gedomineerde en tot slaven herleide bewoners van Laconië en Messene. Ze werden zo slecht door de Spartiaten behandeld dat ze regelmatig in oproer kwamen, in het verleden hadden ze zelfs op het punt gestaan de Spartiaten te verslaan, en dat was de oorsprong van de angst van de Spartiaten. Een zeer berucht oproer had enige tientallen jaren geleden plaats gehad, nadat Sparta verwoest was geworden door een belangrijke aardbeving. De Messeense heloten waren dan in opstand gekomen, een opstand die de Spartiaten slechts konden onderdrukken na harde gevechten en met de hulp van Athene. Athene had op eigen initiatief een deel van de Messeense heloten naar Naupactus overgebracht om hen te redden van de weerwraak van de Spartiaten. Sparta misprees Athene nog steeds wegens die daad, hoewel ze diep in hun hoofd zich ook wel de hulp van Athene herinnerden. De Spartiaten leken echter eveneens die hulp kwalijk te nemen! Later hadden de Messeners van Naupactus Demosthenes geholpen om een contingent van Spartaanse hoplieten te Sphacteria en Pylos te verslaan. In Laconië leefden veel meer heloten dan Spartiaten. De aantallen heloten vormden een constante bedreiging voor de Spartiaten, maar de Spartiaten konden slechts verder bestaan in de levenswijze van hun keuze dank zij het werk van de heloten.

Alcibiades wandelde verder. Wat kon hij verwachten van de Spartiaten? Zouden ze hem afgezonderd houden, begrensd tot het huis dat hem werd toegewezen om te rotten in deze vallei tussen de bergen van Sparta, of zouden ze hem in het openbaar leven betrekken en hem oproepen om te spreken in hun Vergaderingen? Zou hij ooit opgenomen worden in het Spartaanse systeem van de kantines?

Alcibiades en Eupheas gingen naar de acropolis van Sparta, een plaats die nauwelijks een citadel kon genoemd worden. Het was een heuvel, lager dan de Pnyx, waarop meerdere tempels stonden, maar geen fort. Alcibiades vroeg aan zijn dienaar Eupheas aan welke goden die tempels toegewijd waren.

De belangrijkste tempel op de Spartaanse acropolis was toegewijd aan de Athena Poliachos, de Athena die de houdster en de beschermster van de stad was. Die Athena werd ook genoemd de Athena Chalkioikos, of de Vrouwe van het Bronzen Huis. Athena, vreemd genoeg, was inderdaad ook de beschermgodin van Sparta. Die tempel was volledig in kalksteen opgetrokken. Eupheas vertelde aan Alcibiades dat de tempel gepast het Bronzen Huis genoemd werd. Alcibiades ging benieuwd het gebouw binnen. Het bleef zeer donker in de tempel. Hij zag een bronzen beeldhouwwerk van Athena in een hoek, maar de muren van de tempel waren volledig bedekt met bronzen platen waarop mythische taferelen afgebeeld waren in laag reliëf. Alcibiades herkende de werken van Hercules, en ook de werken van de zonen van Tyndaeus. De Spartanen noemden hun volk de afstammelingen van Heracles. In de bronzen platen zag men ook de geboortes van Athene, van Amphitrite, van Poseidon en van de nimfen met Perseus. Alcibiades moest wel de schoonheid en de ambachtskunst van die beeldhouwwerken bewonderen. Hij vond hier ook meer Spartiaten dan in de straten. De mannen offerden voor beloftes in deze tempel. Ze offerden kleine figuren in klei, in brons of lood en ivoor.

Een andere tempel op de acropolis was voor de Athena Ergenes, de Athena van de Werken. Er stond een tempel van Zeus, van Zeus Kosmetas, de Ordebrenger. Links van de tempel van het Bronzen Huis van Athena stond een heiligdom dat aan de Muzen toegewijd was.

Alcibiades wandelde verder, de acropolis af, naar een plaats die Limnaion genoemd werd, het moerasland. Hier stond een andere belangrijke tempel, de Tempel van Artemis Orthia. Artemis, de zuster van Apollo, was eveneens één van de beschermgodinnen van Sparta. Alcibiades stapte naar die tempel om hem van dichtbij te bekijken. Hij ging niet naar binnen, maar hij zag ook daar figuren en patronen gebeeldhouwd in de muren. Dit ook was een donkere bidplaats, de muren zeer verschillend van de schitterend beschilderde en heldere oppervlakken van de tempels te Athene. Eupheas vertelde hem dat dit de tempel was waar de jonge Spartiaten geselsd werden wanneer ze op diefstal betrapt werden. Hij zei ook dat de jonge Spartiaten trouwens ook zweepslagen kregen wanneer ze niets gestolen hadden, omdat de Spartiaten dan meenden dat het de jongeren aan moed ontbrak. Zweepslagen maakten blijkbaar deel uit van hun opvoeding.

Onderaan de acropolis kwam Alcibiades weer aan op de marktplaats waar hij even voordien geweest was, en die veel kleiner was dan de agora van Athene. Het plein leek hem zelfs zo klein dat hij vroeg of deze werkelijk de belangrijkste marktplaats van de stad was. Eupheas zei hem van ja, maar de stad telde meerdere andere, nog kleinere agora's. Toch had die plaats heel wat indrukwekkende gebouwen.

Een groot, vierkantig gebouw was de Bouleutêrion, waar net zoals in Athene het belangrijkste orgaan van de regering vergaderde, de Gerousia. Alcibiades zag een gebouw dat de kantoren van de ephoren bevatte, de Archeia, zei Eupheas.

De jongen legde hem uit dat nog een ander gebouw het huis van de Bidaiaioi was, het huis van de magistraten van Sparta die de rechtsbewakers waren.

Aan de andere zijde van de kantoren van de Bidaiaioi stond weer een ander heiligdom van de godin Athena, de Tempel van de Athena Keluetha. Hij zag ook de Perzische Stoa, een gebouw afgezet met hoge kolommen, waarin de Spartanen de herinneringen aan de veroveringen van de Perzische Oorlogen bewaarden. Dit was een mooi gebouw, hoewel het niet zo lang en breed was als de Atheense stoa's, maar de kolommen waren fijn uitgebeiteld en versierd met marmeren figuren van de Perziërs.

Niet zo ver daar vandaan stonden de tempels die toegewijd waren aan de godin Aarde, aan Ge. Dit Heiligdom van Ge werd de Gasepton genoemd.

Naast de agora stonden nog meerdere tempels gewijd aan Zeus Agoraios, aan Athene Agoraia, aan Poseidon Asphalios, aan Apollo en Hera.

De Tempel van Hera was die van de Hera Aigophagon, de Hera van de Geitenverslindster.

Alcibiades zag inderdaad dat er geiten geofferd werden aan de godin op dit altaar.

De agora was nog versierd met veel mooie, maar nogal ruw bewerkte standbeelden die van Apollo waren, van Pythaeus, Artemis, Leto, en Alcibiades zag ook een reusachtig beeld dat de Damos, de Vergadering van Sparta moest voorstellen.

Iets verder dan de agora vond hij een heiligdom waar Lycurgus geëerd werd, de wijze man die aan Sparta haar wel heel speciale wetten gegeven had, wetten die niet neergeschreven waren, maar die bij elke generatie mondeling overgeleverd werden als de Grote Rhetra.

Alcibiades herkende nu meer en beter de Spartiaten aan hun lang haar dat soms in vlechten samengeknoopt hing. Ze keken allen fier, hooghartig rond zich, en sommigen gunden hem een neerbuigende, zelfs dreigende blik. Hij wandelde verder en negeerde deze.

De natuur van Laconië drong van de heuvels overweldigend neer in de stad. Sparta was een veel groenere stad dan Athene, en ook daarom was ze wellicht minder overweldigend voor de geest, want ze verdween bijna letterlijk in het groen van de bomen en de struiken. De huizen waren opgetrokken binnen in de overvloedige, weelderige natuur, en tussen de huizen vond Alcibiades ook veel aanplantingen van struiken, van boomsoorten die hij niet kende, en bloemenvelden. De straten werden zeer goed onderhouden.

De stad leefde in stilte. Athene was een luidruchtige hoop stenen die geen plaats gaf aan de natuur, op de rotsen van de heuvels na. Athene was kleurrijk, kunstmatig, een stad van afwisseling, gewelddadig tegen de natuur geplaatst, maar ook echt een stad van en voor mensen. De mannen en vrouwen schreeuwden er, zongen luid, slenterden samen, discussieerden, riepen zelfs beledigingen en uitdagingen, maar de stemmen klonken steeds luidruchtig en constant. Hier, te Sparta, spoedden de mensen steeds ergens naartoe zonder om te kijken, en weinige mannen stopten in hun weg om te praten. De explosie van kleuren van Athene vond men hier niet, grijs en groen domineerden. In Athene vergat men de natuur, de groene weelde van grassen, van wilde struiken en hoge bomen. Athene was gebouwd voor mensen om samen te wonen en te werken en om de natuur te overheersen, de dreiging van de natuur te negeren. De Spartanen leefden meer geïsoleerd, individueel, als eenzaten. Athene schitterde met haar hoge acropolis en haar overweldigend tempelcomplex rond het Parthenon. Niet één menselijke constructie schitterde meer dan de natuur te Sparta.

Alcibiades kon zich niet van de indruk ontdoen die in hem opgewekt was door het donkere interieur van de Tempel van Artemis Orthia en van de omgeving van de stad. Sparta had geen muren, de Spartiaten vormden de muren, maar elke Spartiaat was in essentie een eiland, steeds op zijn hoede, steeds de dreiging voelend, maar in de oorlog werden de Spartanen

mieren die als één dichte blok de bevelen opvolgden. Misschien was dat wel de beste vergelijking, Sparta was een stad van mieren en de mieren konden vrij in de natuur lopen, maar elke mier had een eigen territorium. Ook Alcibiades voelde zich als naakt zonder muren, constant onwennig onder een potentiële dreiging. Athene was net het tegenovergestelde. Atheners leefden dicht bijeen om in acties individueel te worden, maar binnen in hun stad voelden ze zich veilig. Te Sparta waren er zeer veel werkmieren.

Geen vijandelijk leger had ooit Sparta bereikt zonder afgrijselijk verslagen te worden. De brutaliteit en het geweld hingen permanent in de lucht als een voelbare spanning en een bedreiging. Dat was de ruwe kracht van het land. Sparta ontbrak het ook aan de Zee, aan de diversiteit, aan de openheid van geest die de eigenschap was van een haven, gemeen aan al de steden die dicht bij de Zee lagen. Een haven en het zicht van de uitnodigende uitgestrektheid van de Zee opende de geesten, het brein van de mensen, en bracht frisse ideeën. Vanuit Athene kon men de Zee zien vanaf bepaalde hoogtes, en eilanden in de Zee, en het kleinste kind van Athene wist van de aanwezigheid van de Zee niet zo ver af. De haven van Sparta, Gytheum, lag enkele honderden steden ten zuiden van de stad, en dat was te ver om er gemakkelijk en dikwijls naar te kunnen wandelen. Sparta kende de olieachtige grootsheid niet van de Zee, en ook niet de snel veranderende atmosfeer van de wilde, stormachtige Zee.

Alcibiades wandelde in een straat verder dan de agora, naar het westen. Eupheas deed hem het monument voor de elders begraven held Brasidas zoon van Tellis opmerken. Alcibiades bleef daar een tijdje plechtig talmen, want hij wou zijn eer bewijzen aan de laatste held van Sparta. Eupheas sprak nu meer vrijuit. Hij vertelde oude mythes van Sparta aan Alcibiades. Hij toonde hem lieflijke hoekjes van bloemen en mooie grassen in de stad. Alcibiades keek verrast op. De jonge slaaf was in feite een zeer intelligente jongen, behept met een fijne gevoeligheid. Eupheas wist heel veel over de stad, en ook over haar veldslagen en campagnes. Hij kende de namen van de straten, maar ook waarom ze zo genoemd waren. Hij wees naar waar straten leidden en had een ruwe kaart grondig in zijn hoofd. Alcibiades betrapte er zich op met interesse te praten over de politieke en administratieve organisatie van de stad met Eupheas. Het was de eerste maal sinds zijn aankomst dat hij eigenlijk een vriendelijk, meeslepend en onderhoudend gesprek kon leiden.

Niet zo ver van het heiligdom lag het theater van Sparta. Tegenover het theater stonden de graven van Pausanias, de veldheer die de Perziërs verslagen had te Plataea, en van Leonidas. Het graf van Leonidas was een groot, rechthoekig gebouw en heiligdom opgericht ter ere van de held van Thermopylae.

Alcibiades wandelde verder en kwam uit bij de brug over de Eurotas rivier, een robuuste, oude en mooie constructie in houten balken. Hij stapte de brug over en bewonderde een mooi uitzicht op de rivier en zijn groene oevers, waar hoge populieren groeiden. De wateren van de Eurotas vloeiden snel onder de brug. Hij zag huizen verborgen liggen tussen de groene struiken, witgekalkte muren en daken staken hier en daar uit het groen.

Alcibiades keerde terug. Eupheas nam hem mee op een weg die de Aphetäische Weg heette, om hem te brengen naar de Koninklijke graven van de Spartaanse Koningen, de Eurypontiden, aan het einde van die weg, niet zo ver van het heiligdom van Dictymna. Alcibiades sloeg daar een andere weg in, zonder te vragen waar hij naartoe liep. Hij slenterde rond, maar volgde min of meer de Eurotas rivier. Hij bereikte zo de buitendorpen ten zuiden van de stad, en hij bemerkte vooral een lange rij huizen die in feite slechts zalen waren, lange en brede barakken merendeels opgetrokken in hout. Hij vroeg Eupheas wat die gebouwen waren, en de jongeman zei hem dat dit de kantinezalen waren van de Spartiaten, waar de Spartiaten samen hun avondmalen namen.

Eupheas legde hem dan uit dat ze op een weg wandelden die de Hyacintische Weg werd genoemd, en dat die weg vele staden verder naar de stad Amyclae leidde.

Amyclae was de hoofdplaats van de cultus van Apollo en van Hyacinthus. Hyacinthus was een mooie jongen die Apollo liefhad. Apollo doodde echter Hyacinthus in een ongeval tijdens Spelen door een gooi van een werpschijf. Eupheas vertelde dat er een mooie troon voor de god Apollo in de tempel van Amyclae stond, gebouwd uit witte steen en andere kostbare materialen.

Alcibiades grinnikte in zijn binnenste. Hoe gepast was het voor de Spartiaten, die er mannelijke liefdesrelaties op nahielden onder hun rijpere mannen en hun jongere krijgers, om een cultus te wijden aan Hyacinthus, de geliefde van Apollo!

Op dat punt zond Alcibiades zijn dienaar weg, en hij besliste op zijn eentje verder te wandelen. Hij wist nu wel hoe zijn huis terug te vinden.

Het was al laat in de namiddag toen Alcibiades het centrum van Sparta rond de acropolis weervond. Hij had geen andere marktplaats dan de agora gezien, de agora waar hij begonnen was aan zijn ontdekkingstocht. Hij stapte langzaam door langs de rivier, en hoorde plots in de verte stemmen zingen. Hij stopte. Hij was even verbaasd om wondermooie, vrouwelijke stemmen een harmonieus liefdeslied in lange, meeslepende ritmes en tonen te horen zingen. De zang klonk buitenaards in deze stad, omdat het een zacht, melodieus gezang van heimwee en zoete pijn was. Het koor hield regelmatig op als een geheel te zingen, en dan klonk slechts één hoge stem die steeds dezelfde enige woorden van liefde weeklaagde. Het zingen kwam van achter de bomen aan de linkerkant van Alcibiades, zodat hij even verder liep tot hij de liederen helderder hoorde, en dan drong hij door een dichte rij van populieren, hoge struiken en zelfs doorns, om zich met moeite een weg te banen.

Hij kwam aan bij een klein, stenen theater. Het bleek een halfroond theater te zijn, en Alcibiades bleef staan aan de top ervan. Het theater was gebouwd zoals alle Helleense theaters, in naar beneden hellende stenen niveaus die uit een heuvel uitgehouwen waren tot banken, en die beneden uitgaven op een vlakke, halve cirkel waar de scène was. Het theater was oud. De scène was afgevlakt vóór een rij palmbomen. De natuur alleen vormde de achtergrond. Daar beneden stond een groot koor van jonge vrouwen te zingen.

Alcibiades wandelde langzaam de niveaus naar beneden tot hij bijna aankwam in het midden van het theater. Daarna ging hij op de stenen zitten om het koor te horen zingen.

Slechts enkele mannen waren aanwezig, iets lager, allen Spartiaten, maar werkelijk slechts weinige mannen, en die zaten op de eerste rijen. Het zangkoor was uitzonderlijk groot. Meer dan vijftig vrouwen en meisjes stonden op de scène, allen gekleed in volledig witte, onbevleete peplossen. Ze zongen vele hymnen met dezelfde soorten van zachte deuntjes in oude, lange melodieën. Alcibiades had zijn min Amycla enige van die liedjes horen zingen toen hij nog een jongen was, met dezelfde zachte, trage akkoorden. De gezangen waren de melancholische gedichten en de muziek van Alcman, Terpander en Spondon. Hij hoorde partheneions, de gezangen van en voor verliefde maagden. Hij kon sommige van die gedichtjes mee neuriën, en herinnerde zich met meewarigheid hoe zijn min hem die liedjes aangeleerd had toen hij nog een dreumes was.

‘Wel,’ dacht hij, ‘in deze stad van spanning en eenzaamheid, in de macht van de onderdrukking, in de sombere en doodse atmosfeer van Sparta, is er ook gratie, lieflijkheid en zachtheid te ontdekken. Het zou me echt verbaasd hebben had ik die niet ergens gevonden, en het lijkt er op alsof ik er al iets van ontmoet heb per toeval.’

De meisjes stopten een tijdje met zingen, en ondertussen liepen vier fluitspelende meisjes naar voren. Ze speelden lustige deuntjes op Spartaanse, schrille fluiten. De fluitspeelsters waren

geen professionele muzikanten, kon Alcibiades horen en zien. Ze waren dochters van Spartiaten, die geleerd hadden de fluit te bespelen, maar het geheel was charmant en lief. ‘Is dit dan het geheim van Sparta?’ vroeg Alcibiades. ‘Is het intieme geheim van Sparta haar romantische, levendige muziek? Maakt de muziek de spanning draaglijk? Of zijn er nog meer geheimen hier te ontdekken, zodat de Spartiaten toch op één of andere manier gelijken op gewone mensen? Is het de muziek die deze stad leefbaar maakt? Ik vond hier nauwelijks monumenten die de naam waard zijn, geen prachtige tempels die kunnen wedijveren met het Parthenon, geen massieve poorten en geen haven zoals Piraeus. Deze stad is streng, stil, alledaags, gewoon, zoals haar land rondom. Is Sparta een hymne aan de goden? De muziek wordt gehoord, maar slechts door weinige mensen, en ze zal niet duren. Dit volk zal niets nalaten waarmee aan hen zal herinnerd worden, behalve dan hun muziek. Maar ze zullen geen geschriften nalaten, geen beeldhouwwerken van belang, geen schilderijen, geen indrukwekkende architectuur, en geen civiele werken. Zal Sparta slechts haar harde wetten, haar veldslagen en haar muziek achter laten aan de volgende generaties? De muziek en de gedichten die hier gezongen worden zullen met hen sterven. Of menen de Spartiaten dat ze onsterfelijk zijn?’

Meerdere vrouwen bemerkten nu de vreemde, eenzame man die onuitgenodigd in het midden van het theater was komen zitten. Alcibiades zat daar wat meewarig, maar nonchalant, zoals hij zou gezeten hebben in een Atheens theater. Hij was nog steeds een fijne, jeugdig uitziende man met delicate en opvallend mooie trekken in zijn gezicht. Hij kon de ruwste himation dragen met aristocratische elegantie.

Terwijl de fluitspeelsters hun toontjes bliezen en over het orkest dwarrelden, begonnen meisjes in het koor te giechelen, en ze fluisterden iets in elkaars oren. Enkele Spartiaten bemerkten dat ook. Ze volgden de blikken van de meisjes, keken rond, zoekend naar de bron van die plotse interesse, en ze zagen Alcibiades zitten. Vooral een grote, donkerhuidige, zeer knappe man met harde blikken en scherpe gelaatstrekken bestudeerde Alcibiades aandachtig en indringend. Alcibiades had de indruk dat de Spartiaten zijn aanwezigheid afkeurden. Hij stond met een zucht op. Zijn gedachten waren onderbroken, en hij wou de atmosfeer van de plaats niet storen. Hij draaide zijn rug naar het koor en naar de Spartiaten, en wandelde langzaam weer naar boven. Zijn gemoedsgesteltenis ten opzichte van Sparta was echter veranderd.

Alcibiades had zijn blijdschap van leven teruggevonden. Hij had heel wat meer van Sparta geleerd. Hij herinnerde zich gehoord te hebben dat vrouwen hier veel vrijer waren dan te Athene. Als de mannen weigerden hem te erkennen, dan zouden de vrouwen hem wel tot zich roepen. Hij kon een beroep doen op de vrouwen om de kringen van de Spartiaten te doorbreken. Oh ja, de Spartiaten zouden hem dan wel opmerken! Ze zouden er rekening mee moeten houden dat hun vrouwen hem naar hun bed riepen. Alcibiades lachte ruw en luid en wierp zijn hoofd in de nek. Harmonia zou er niet van houden wat hij van plan was met Spartaanse meisjes, en daarna met de Spartaanse vrouwen! Maar als dat nodig was, moest hij het doen. Hij keerde terug naar zijn huis.

Damos

Gedurende vele, lange dagen, leek niemand wat te geven om de aanwezigheid van Alcibiades te Sparta. Hij werd in zijn eentje gelaten. Endius liet zich nog steeds niet zien, noch enige andere gezagsdrager van de stad. Alcibiades vroeg zich af wat er gebeurde. Had hij slechts de toelating gekregen om hier te leven, maar niet om gehoord te worden? Waren de partijen van de Raad over hem aan het praten en het vechten, om hem te laten spreken of niet, over of hem een rol kon gegeven worden of niet in de Spartaanse politiek? Bespraken ze zijn dood of overwogen ze hem in ketens over te leveren aan Athene?

Alcibiades besliste nog even te wachten, niets nu te forceren, en de Spartanen de tijd te geven voor een eerste initiatief. Hij zou zeker niet achter de ephoren en achter de Koningen aan lopen en bij hen gaan smeken. Hij had veel te bieden. Ze zouden hem wel roepen, vroeg of laat, want ze konden hem goed gebruiken. Daarna zou hij beginnen te praten, en zelf de Spartanen gebruiken voor zijn eigen opzet. Ondertussen echter, verveelde hij zich dood. Hij had niets anders te doen dan met Eupheas te wandelen en te praten. Hij speelde met de teerlingen met de jongen. Eupheas werd zijn vertrouweling. Hij wou dat de jongen bij hem bleef, en dus maakte Alcibiades hem vrij van andere taken in het huis.

Enige dagen later, vroeg in de morgen, bij zonsopgang, stond plots Endius in de aulé van het huis van Alcibiades om hem te verzoeken mee te gaan naar een verzameling van de Spartaanse Volksvergadering. Alcibiades vertrok geen spier van zijn gezicht. Hij handelde alsof hij het Spartaans geduld voor gewoon vond, wierp een onopvallende himation over zijn schouders en een zwaard op zijn rug. Endius keek afkeurend naar het zwaard, maar hij zei ook niets hardop tegen het wapen. De twee mannen stapten daarna snel de straten in. Endius ging met korte, snelle stappen, alsof hij gehaast was.

Alcibiades vroeg van achter de rug van Endius, ‘wat gebeurt er?’

Endius antwoordde zonder te stoppen, ‘de ephoren laten je toe van nu af aan te spreken in de Spartaanse Volksvergadering. Je kunt zelfs vandaag al over je komst spreken.’

Iets later voegde Endius toe, ‘ook een delegatie van Syracuse en Corinthe is in Sparta. Ze kwamen om onze steun te vragen in hun oorlog met Athene. Je opinie in die zaken kan waardevol blijken.’

‘Wel, wel,’ dacht Alcibiades. ‘Ze hebben een probleem en ze willen mijn mening horen. Ze weten niet veel af van Sicilië. Ze weten niet wat Athene daar kan doen. Ze kennen de motieven niet waarom Athene Sicilië aanvalt. Ze hebben spionnen, natuurlijk, maar ze vertrouwen hun spionnen niet. Ze willen weten hoe Athene zal reageren in het geval ze de zijde kiezen van Syracuse en Corinthe. Ze gaan me nog niet vermoorden of me naar Athene verschepen. Nog niet. Ze hebben mijn raad nodig. Ze zijn verward en radeloos. Ik ga hen mijn opinie geven in de sterkste bewoordingen! Ik zal hen wakker schudden! En Athene zal horen dat ik nog leef!’

Alcibiades en Endius kwamen aan in de vergadering van de Spartiaten, in de Damos. Veel minder personen waren aanwezig in die vergadering dan Alcibiades gewend was van de Atheense Volksvergadering. Slechts een paar honderd mannen stonden samen, en de vergadering had niet plaats op een heuvel, maar in een gebouw naast de agora, een cirkelvormig gebouw dat op een theater leek. Endius vertelde dat het de Skias genoemd werd, voor ‘het baldakijn’. De Skias was ontworpen door de architect Theodorus van Samos. Endius

zei ook lachend aan Alcibiades dat in de Skias de harp hing van Timotheus van Miletus omdat de Spartiaten het feit afgekeurd hadden dat Timotheus vier snaren toegevoegd had aan de traditionele zeven.

‘Een mooi staaltje van het conservatisme in Sparta,’ snoof Endius.

Alcibiades gaf wijselijk geen commentaar.

In het theater stonden geen stoelen of banken, zodat iedereen recht bleef staan, zoals te Athene. Endius ging naar binnen en wandelde naar de lagere niveaus, met Alcibiades achter hem aan.

Men kon overal gemakkelijk horen wat er beneden gezegd werd. De twee Koningen en de ephoren, alsook de gezagsdragers van Sparta, stonden op de scène. Endius trok Alcibiades mee, tot ze aan de eerste rij stonden. Hij deed een teken aan Alcibiades om daar te blijven staan, maar Endius zelf ging nog verder naar voor om tussen de gezagsdragers te gaan staan, waar hij iets aan enkele mannen toefluisterde. Alcibiades was er nu van overtuigd dat, hoewel zo vroeg in de morgen, het in deze zelfde vergadering was dat men besloten had, nog slechts net geleden, hem te gaan halen. Hij luisterde bijgevolg aandachtig en wachtte zijn ogenblik af.

De vertegenwoordigers van Syracuse waren aan het praten over de oorlog met Athene. Zware gevechten hadden plaats gehad rond Syracuse, en uit wat Alcibiades kon begrijpen van de hoofse, zeer gepolijste zinnen van de diplomatische taal, kregen de Syracusanen het hard te verduren.

Nicias, de Atheense opperbevelhebber, had uiteindelijk toch besloten de stad frontaal aan te vallen, leidde Alcibiades uit de uiteenzetting af. Syracuse had ambassadeurs naar Italië en Corinthe gezonden om voor steun te pleiten. Ze waren in Corinthe geweest, eerst, omdat Syracuse gesticht was door Corinthe. De Syracusanen hadden redelijk gemakkelijk de Corintiërs er van kunnen overtuigen hen te komen helpen, zodat de vertegenwoordigers van de beide stadstaten thans in de Spartaanse Vergadering stonden. Ze pleitten samen opdat Sparta zich in de oorlog zou mengen en troepen en schepen naar Syracuse zouden zenden. Corinthe beloofde meer triremen te bouwen als Sparta hoplieten en Spartiaten als bevelvoerders wou zenden.

De Spartiaten luisterden in stilte in de Damos. De Koningen kwamen niet tussen op dit punt. De ephoren en de gezagsdragers stelden vragen aan de Syracusanen betreffende het verloop van de oorlog, het aantal hoplieten dat ingezet werd, hoeveel lichtgewapende troepen, boogschutters en slingeraars streden, en hoeveel ruiters in het veld werden gebracht. Ze wilden weten hoeveel schepen de Atheners langs de Siciliaanse kust hadden gebracht. Ze vroegen welke stad van Sicilië welke zijde had gekozen. Dat alles nam een lange tijd in beslag, en het bleef zeer technisch, maar de Syracusanen antwoordden geduldig. Ten slotte bespraken de Spartaanse gezagsdragers het probleem, en ze probeerden een opinie te formuleren. Het leek er op alsof de Spartiaten eerder terughoudend reageerden op de vraag om een strijdkracht van Sparta naar Sicilië te zenden. Ze argumenteerden dat ze de vrede hadden gezworen met Athene, en dat thans openlijk Athene confronteren, nu en in vreemde landen, en niet op Peloponnesische grond, kon aanzien worden door Athene als een daad van agressie en bijgevolg een breuk van de heilige eden betekende. Ze vreesden ook de macht van Athene in de Zee, terwijl Sparta praktisch geen vloot bezat, en ook niet de fondsen noch de kennis en bekwaamheden had om een belangrijke vloot te bouwen op korte termijn.

De Spartiaten van de Vergadering begonnen onder elkaar te praten, zodat het gonzen van hun stemmen tot een luid geroezemoes klonk in het bedekt theater. De ephoren stopten een ogenblik met hun redevoeringen, waarschijnlijk even wachtend vooraleer het probleem ter stemming gebracht werd. In de Spartaanse Damos werd gestemd door de Spartiaten ‘ja’ of ‘neen’ te laten zeggen op een voorstel.

Alcibiades gebruikte dat ogenblik om onuitgenodigd naar voor te stappen, de scène op. Endius maakte een gebaar van verrassing, paniek flikkerde even in zijn ogen, en Alcibiades begreep dat Endius niet gewild had dat hij nu zou spreken, maar Alcibiades was al te ver op de scène gekomen, naar waar de gezagsdragers stonden, om weer achteruit te stappen. Naarmate hij dichterbij kwam herkende hij de knappe Spartaat die hij enkele dagen voordien in het openluchttheater had bemerkt. Die man stond tussen de ephoren, maar de ephoren keken naar die fiere, langharige Spartaat blijkbaar met meer respect dan naar hun collega's. Dit was waarschijnlijk Agis, de Koning van Sparta, die de Spartaanse legers leidde buiten de stad. Agis trok een grim van misprijzen op zijn gezicht toen hij de Athener nader zag komen.

Alcibiades stapte echter boud verder. Hij draaide zich naar de Vergadering, hief beide armen de hoogte in om stilte te vragen en aandacht, en hij begon te spreken. Hij bleef zijn twee armen in de hoogte houden, boven zijn schouders, totdat de Vergadering allengs stiller werd, zodat hij beter kon gehoord worden.

‘Ik breng u mijn groeten, geëerde Vergadering van Sparta,’ riep Alcibiades met vaste stem. ‘Mijn naam is Alcibiades en ik was tot voor kort veldheer van Athene in de expeditie die naar Sicilië werd gezonden. Ik was al verscheidene malen veldheer voor Athene!’

Alcibiades wachtte even en kreeg dan volledige stilte, en niemand van de Koningen, de ephoren of de gezagsdragers in zijn rug weerhield hem ervan te spreken. Hij bracht een kleine sensatie teweeg in de vergadering, maar liet die uitsterven. Hij sprak met het Dorische accent dat hij van zijn min geleerd had.

Hij herhaalde nog eens wat hij gezegd had en vervolgde dan, ‘u kunt rechtmatige achterdocht koesteren ten opzichte van mij en mijn woorden. Toch is mijn naam Alcibiades, en Alcibiades is een Spartaanse naam. Ik heb familiebetrekkingen hier. Mijn voorvaders waren proxenoi van Sparta in Athene. Er is daarover in het verleden een misverstand over ontstaan zodat mijn grootvader die functie opgaf, en mijn vader stierf jong, maar ik stelde mijn diensten opnieuw voor aan Sparta, vooral om de Spartiaten te helpen die in Athene gevangen bleven na de strijd te Pylos. Ik verleende hen onderdak en zorgde voor hen terwijl ze in mijn stad verbleven. Sommigen onder u weten hoeveel ik voor uw jonge mensen gezorgd heb, voor uw familieleden. Later ook, toen de vrede met Athene besproken werd, stelde in mijn diensten voor, maar u verkoos te onderhandelen met mijn vijanden in Athene, en u weigerde mijn hulp. Geef me bijgevolg geen schuld aan de tegenslagen die u moest verduren wanneer ik als veldheer en afgezant van Athene handelde!’

‘Ik ben een eerbare man! U kunt me wantrouwen omdat ik uit een democratie kwam. Mijn familie heeft echter steeds tegenstand gepleegd aan tirannen, en de democratie is slechts een naam die men geeft aan een systeem dat tegenstand biedt aan de totale macht in de handen van één man. Ik geloof dat uw wetten hetzelfde doel hebben! Mijn familie en ik waren leiders van ons volk en we leefden in Athene. We moesten ons schikken naar de wetten van het land waar we in leefden. Is het niet eervol zich te houden aan de wetten van zijn polis en zijn regering? We moesten conform blijven aan de wetten van de stad waar we in woonden. Toch waren we steeds vijanden van de mannen die probeerden het volk te manipuleren op wijzen die slecht en verkeerd leken. De laatste maanden heb ik hard met woorden en daden moeten vechten tegen dat soort mensen, die samenzwering na samenzwering tegen mij inrichtten en die me beschuldigden te handelen tegen de regering waarvan ik lid was. Ik kon niet handelen tegen een regering die aan ons werd overgeleverd, generatie na generatie, want wij waren eervolle Atheners. Die mannen bereikten ook hun doel slechts achter mijn rug, terwijl ik met het Atheens leger te Sicilië was!’

Alcibiades pauzeerde even, en ging dan verder. ‘Mijn familie kon ook de vorm van regering niet veranderen terwijl we met u in een staat van oorlog bleven, op het gevaar af de polis te verliezen. Toch geloven veel mensen ook in Athene dat de vorm van democratie waar de stad naar is geëvolueerd archaïsch is, kwaad en te agressief. Ik zal mijn rede nu niet te lang maken door al de absurditeiten van dit systeem hier aan de kaak te stellen.

Maar genoeg over mezelf! Ik sta hier vóór u om te spreken over Sicilië. Ik ken Sicilië! Ik streed in Sicilië als jonge bevelvoerder, toen ik de veldheer Laches vergezelde, al een hele tijd geleden, en ik leerde dat land en dat volk te bewonderen en lief te hebben. Ik kan u geheime informatie mededelen betreffende de bedoelingen van de Atheners in Sicilië. Toen ik vertrok met de Atheense vloot, wou ik vrede zoeken met Syracuse en onze hulp aanbieden tegen de oudste vijanden van Syracuse, de Carthageners. Maar de bevelen die door de Atheense Volksvergadering in de laatste samenkomst voordat de vloot vertrok gegeven werden aan de veldheren, was om gans Sicilië met geweld te veroveren!’

Op dat punt klonk opnieuw geroezemoes van verontwaardiging uit verbaasde kelen, en de Spartiaten keken naar elkaar in vrees en woede. Alcibiades hoorde ook kreten van verbazing en protest in zijn rug vanwege de Syracuseaanse en Corintische afgezanten. Hij bracht opnieuw zijn armen de hoogte in, en kon zijn toehoorders aandachtig houden met de nieuwsgierigheid naar verdere beweringen. De stemmen verminderden snel. Hij ging verder met spreken.

‘Nadat we Sicilië veroverd hadden, zou ons leger en onze vloot zich bewogen hebben tegen de Hellenen in Italië om ook die steden te veroveren. Daarna zouden de Atheners de Carthageense overheersing hebben aangevallen en Carthago ingenomen. Al de landen in het westen van de Zee moesten gedomineerd worden door Athene en aan haar macht toegevoegd!’ De Spartaanse vergadering gromde nu luid, en harde kreten kwamen uit de menigte, kreten van woede, en vuisten werden gebald boven hoofden.

Alcibiades bracht de Vergadering weer tot stilte door met zijn luidste stem te schreeuwen, ‘ten slotte, als deze plannen verwezenlijkt werden, zou Athene de Peloponnesos aanvallen met de verzamelde Helleense legers van het westen en het oosten, en ze zou Lacedaemon binnenvallen met het grootste aantal troepen samen van de beste en wildste strijders uit die landen.’

Alcibiades wachtte weer een tijdje om de boodschap van wat hij gezegd had in de menigte te laten doordringen. De Spartiaten stonden verrast bij de grootsheid van de ambities en de visie van Athene.

‘Sparta zal dan vele Mantinese veldslagen moeten strijden, op het grondgebied van Laconië, en Athene zal haar legers gemakkelijk kunnen aanvullen, gevoed door de fondsen betaald uit de contributies van haar hegemonie in het Oosten en het Westen.’

Alcibiades wachtte, schraapte zijn keel die wel erg droog werd, en zei, ‘wat kan Sparta doen om de ambities van Athene te dwarsbomen? Sparta moet actie nemen te land en ter Zee. Op het land zullen de Atheense veldheren die naar Sicilië voeren, eerst en vooral Nicias, de plannen die door de Volksvergadering op de Pnyx besloten werden, verder uitvoeren. Tenzij u Sicilië helpt, zal Sicilië verloren zijn. De Sicilianen missen de oorlogservaring die Athene bezit. Syracuse mist de organisatie en de tactiek van het oorlogvoeren die Sparta heeft. Ik hoorde dat vandaag al, want Syracuse werd verslagen in de strijd, verslagen met haar volledig leger. Ik hoorde dat de haven van Syracuse geblokkeerd werd door de Atheense vloot. Als dat zo verder gaat, zal Syracuse het niet kunnen uithouden tegen Athene, en wanneer Syracuse valt, dan valt Sicilië. Geen andere stad op dat eiland is sterk genoeg om het leger van Nicias af te weren, zodat als Syracuse valt, de Siciliaanse steden zullen verplicht worden zich aan de zijde van Athene te scharen. Daarna zal Italië vallen en iets later Carthago. De Peloponnesos is de volgende op de lijst. Telkens zal Athene machtiger worden! U hebt werkelijk geen alternatief tenzij troepen naar Syracuse te zenden! Syracuse heeft nood aan ervaren hoplieten.

De Syracusanen hebben roeiers nodig voor hun triremen. Maar het belangrijkste boven alles andere is, dat ze organisatie voor de oorlog nodig hebben. Goede strijders zijn ze, maar ze missen de discipline en de opleiding in hun troepen. Ze hebben leiders nodig die strategieën van aanvallen en van verdedigen kunnen ontwikkelen, en mannen met visie om hun weerstand te organiseren. Ja, ze hebben leiderschap nodig, opgeleide bevelhebbers die hen kunnen leren wat het betekent om oorlog te voeren in coherente acties! Ze hebben een opperbevelhebber nodig die hen de kennis en de bekwaamheden en de energie voor oorlog kan brengen. Wanneer dat geleverd wordt, zal er een nieuwe geest van weerstand heersen te Syracuse. De acties zullen gericht zijn, en het teken van de deelname van Sparta zal de andere Siciliaanse steden doen aarzelen om Athene te volgen. Maar dat alles is niet genoeg! Athene vreest Sparta thans niet! Ze kan al haar aandacht, al haar bronnen van hulpmiddelen van haar zelf en van haar bondgenoten wijden aan één enkel doel: aan Sicilië. Athene kan al haar energie concentreren op één punt, op één doel. U moet dat ook dwarsbomen. U moet moeilijkheden toevoegen aan de strijd in Sicilië voor haar, zodat ze iets van haar aandacht en haar middelen ook naar andere problemen moet richten. U moet haar huidig onwrikbaar vertrouwen in haar macht breken. Het moet Athene hard gemaakt worden om versterkingen naar Sicilië te sturen. Daarom moet u Attica opnieuw binnenvallen!’

Alcibiades hoorde de Vergadering dit voorstel in gedempte stemmen bespreken. Hij voelde dat dit laatste voorstel niet veel bijval genoot, en hij zag menigeen sceptisch naar hem kijken. Hij wist waarom.

‘Ik weet het,’ zei hij, ‘u twijfelt aan de doeltreffendheid van een invasie in Attica. Het zal een einde betekenen aan de Vrede. Het zal laat in de lente worden wanneer u kunt aankomen. Aardbevingen kunnen uw vertrouwen breken wanneer u met uw leger op dergelijke expeditie trekt. Die expedities hebben ook in het verleden niet lang geduurd, hoogstens één of twee maanden, zodat ze slechts de oppervlakkige steken van pijlpunten vormden voor Athene. De vroegere campagnes hadden weinig effect op de vastberadenheid van Athene. Het is niet gemakkelijk, zo een expeditie, het is moeilijk en hard werk om olijfbomen en wijngaarden te verbranden. Maar ik kan u zeggen, ik die van Athene kom, dat de invallen in Attica veel pijn hebben gedaan, erg veel pijn, aan Athene. Herinnert u de ziekte waarmee Apollo Athene geslagen heeft toen de ganse bevolking van Attica samengeperst werd binnen de muren van de stad. Herinnert u de fortuinen die de rijkste families verloren tengevolge de blokkade, zelfs van de tijdelijke blokkade van de zilvermijnen van Laurion. Het platteland rond Athene herrees wel na de inval van Sparta, maar de rijke eigenaars van de grote boerderijen weenden bij het verlies van het goud dat uit de landbouw kwam. Beeldt u de harde tijden in die u Athene kunt doen doorstaan als u niet één of twee maanden in Attica zou kunnen blijven, maar het ganse jaar door!

U zult me vragen, hoe kan zoiets mogelijk zijn? Wel, de mogelijkheid bestaat! Er staat een klein fort in Attica, zeer dicht bij Athene, nabij de bergen. Het bevindt zich zo dicht bij Athene dat het vanaf de acropolis op een heldere dag kan gezien worden. Het is een dorp genaamd Decelea. Decelea ligt op een heuvel. Het kan beter versterkt worden, en permanent bezet blijven door Spartaanse strijdkrachten. Razzia’s kunnen het ganse jaar door vanuit Decelea gezonden worden om het land te verwoesten en de Attische boeren er van te weerhouden uit de stad te komen zodra uw legers na de zomer naar Sparta terugkeren. Een strijdkracht te Decelea moet niet constant het land verwoesten. De strijdkracht kan het land bespioneren en wanneer een boerderij heringericht wordt, kan ze die boerderij vernietigen. Al de andere boeren zullen hun leven redden door weer naar binnen de muren van Athene te lopen. Het platteland zal leeg blijven uit vrees voor de razzia’s vanuit Decelea. U moet dus niet elk jaar opnieuw alles verwoesten. U kunt van daar uit de Atheners ook beletten hun exploitatie van de zilvermijnen verder te zetten. Decelea permanent in Spartaanse handen, zal

langzaamaan veel van het handelsleven van Athene paralyseren. Athene vreest dat! Hoe kunt u het meest pijn doen aan uw vijand, tenzij door aan uw vijand te doen wat hij het meest vreest? Als u Decelea inneemt, en het daarna bezet en het versterkt, en daarna het blijft bezetten met een kleine macht van doorwinterde hoplieten en een sterke ruitrij, dan zult u het land rond Athene veroveren en houden, en Athene beroven van de inkomsten van Laurion, de stad beroven van haar inkomsten uit het land, en haar vertrouwen van haar bondgenoten in de stad verminderen. Bondgenoten zullen dan de hegemonie van Athene in vraag stellen, en dat betekent dat de inkomsten van de bijdragen van de steden en de eilanden tot een klein straaltje zullen slinken, zodat Athene niet meer zal kunnen betalen voor de versterkingen naar Sicilië en de Peloponnesos. Het effect daarvan zal niet onmiddellijk bemerkt worden, maar maand na maand zal Athene het leven en de oorlog moeilijker vinden!’

Alcibiades wachtte weer even en haalde diep adem.

Hij zei dan, ‘Geëerde Spartiaten, is dit plan doenbaar? Is de bezetting van Decelea doenbaar? Jazeker, het is gemakkelijk te verwezenlijken! Ik ben een opgeleide veldheer, een strategist, en ik heb een lange oorlogservaring. Ik weet dat het gemakkelijk uitvoerbaar is.’

Alcibiades hield nog steeds zijn plaats op de scène. Hij wandelde heen en weer en keek, voor de eerste maal, ook naar de Koningen, de ephoren en de andere mannen die naast hem stonden. Die bleven passief achter hem staan, niet één onderbrak zijn redevoering. Enkel stonden met de armen gekruist. Hij vond twijfel en scepticisme in hun ogen wanneer hij hun blikken aanhield, verrast zoals ze ook waren door hem zich te zien omdraaien en hen openlijk aan te staren.

Als hij zich nadien weer tot de Spartiaten in de zaal richtte, zag hij daar ook nog twijfel. Hij moest dus nogmaals bevestigen dat de Spartiaten hem konden vertrouwen, en dat hij de waarheid sprak, en een strategie verkondigde die degelijk was.

Alcibiades sprak weer. ‘Ik houd van mijn polis, van mijn stad, van Athene. U kunt dus vragen waarom ik haar bitterste vijand zou helpen tegen haar. Ik spreek en handel hier echter niet tegen mijn polis! Mijn stad is thans in de handen van schurken die het woord democratie misbruiken en de regels van de democratie onderdrukken in de stad om haar kwaad aan te doen en een verkeerde, slechte macht over haar uit te oefenen. Tengevolge die personen ben ik een banneling. Ze doen kwaad aan Athene en breken de vrede. Ze keren de vrienden van de stad tegen haar en ze zoeken slechts persoonlijke macht, zuivere macht, niet de interesse van het Atheense volk! Ik val niet een stad aan waarin ik de rechten van het burgerschap genoot, maar een regering van enkele mannen die de oude, democratische wetten misbruiken. Die mannen gebruiken de wetten voor hun eigen interesses, voor hun eigen zucht naar macht. Het Athene dat ik moest verlaten is niet meer het Athene dat ik liefhad, het Athene van Pericles, en niet het Athene dat ik zou willen verdedigen! Ik zal alles doen wat in mijn macht ligt om het Athene dat ik liefhad weer tot leven te brengen. Ik ben een veldheer en ik heb moedig gevochten, zoals velen onder u weten. Ik ben geen politicus die altijd terzijde bleef staan van de strijd. Ik ben een hopliet! Hoeveel hoplieten kent u die de littekens dragen van man tot man gevechten, en die niet zuiver van ziel zijn? Hoplieten betalen met hun lichaam, met wonden en met het risico van de dood, voor de liefde van hun polis. Hoe meer littekens ze hebben, des te zuiverder wordt hun ziel. Hoplieten eren ook hun tegenstanders, met wie ze de strijd en de pijn delen. Ik ben een hopliet! U bent Spartiaten. U bent hoplieten! U herkent wel een eerlijk pleidooi van een hopliet!’

Alcibiades schreeuwde die woorden nu luid over de hoofden van de Spartiaten uit, en hij sloeg op zijn borst en op zijn zwaard met een gebalde vuist. Hij liet de woorden doordringen tot de geesten van de toehoorders. Geen van hen bewoog. Hij stond in totale stilte.

‘Ik bied mijn diensten aan Sparta aan, opdat het Athene dat ik liefheb zou kunnen hersteld worden. Ik kan u van dienste zijn. Ik was een veldheer van Athene. Ik heb in veldslagen geleid en ik weet hoe mannen geleid worden. Ik weet hoe een oorlogsstrategie ontwikkeld wordt. Ik weet hoe de Atheense Volksvergadering reageert, en hoe de mannen die thans haar gemoed beheersen zullen reageren. Ik kan u raad geven. Mijn raad aan u vandaag is de gevaren te beschouwen die u loopt wanneer u niet tussenkomt in Sicilië. U zult grote resultaten bereiken in Sicilië door slechts een symbolische macht te zenden, maar met de hulp van uw beste bevelhebbers zullen de Syracusanen uitstekende hoplieten en ruiters worden. De Syracusanen zullen zeer goed strijden, eenmaal wanneer ze goed geleid worden. Door Decelea aan te vallen en te bezetten, zult u grote beloningen winnen en het vertrouwen van Athene schaden, alsook het vertrouwen van haar bondgenoten in haar. U zult veilig kunnen wonen en vele steden zullen u vervoegen in een nieuw bondgenootschap. Uw wijsheid zal geprezen worden.’

Alcibiades stopte met spreken en hij ging langzaam staan tussen de Spartiaten. Vele mannen brachten hun hoofden in hun nek, ze schudden hun hoofd in toestemming en waardering. Hij had zijn toehoorders voor zijn zaak gewonnen! Het scepticisme was grotendeels verdwenen. Alcibiades voelde een andere atmosfeer in de mannen rond hem, ze bewonderden nu de veldheer met visie, de krijger, en het advies van een wapenbroeder die de situatie beter kende dan zij.

De ephoren en de gezagsdragers bespraken dan de problemen opnieuw in het openbaar, en meerdere sprekers kwamen nog naar voren. Ze spraken meestal ten gunste van de voorstellen van Alcibiades om de Sicilianen te helpen en Decelea te versterken. Koning Agis was de enige om in een kort pleidooi voorzichtigheid te vragen. Hij drukte ook zijn gebrek aan vertrouwen uit in de jonge Alcibiades die een banneling en een vogelvrijverklaarde was. De ephoren dwongen een beslissing af in de Damos. De eerste stemming ging over de bezetting met een strijdkracht van Decelea. De beslissing werd goedgekeurd met een grote meerderheid. De Vrede van Nicias lag daarmee in stukken aan de voeten van Alcibiades. De Vergadering vroeg aan Koning Agis het Spartaans leger tegen Attica te leiden. Daarna kwam de stemming voor de steun aan Sicilië te berde. Dat voorstel werd eveneens goedgekeurd. De ephoren noemden Gylippus zoon van Cleandridas om naar Syracuse te varen. Gylippus zou de bevelhebber van de strijders van Syracuse moeten worden. De ephoren droegen aan Gylippus op om met Syracuse en Corinthe te bepalen hoe versterkingen naar Sicilië konden gebracht worden.

Gylippus kwam uit de zaal naar voor. Hij was een knappe Spartiaat van middelbare leeftijd. Hij was een sterke man, gehard door oefeningen in het gymnasium en door veldslagen. Alcibiades zag lange littekens op zijn armen en benen, waaraan hij de veteraan erkende, hoewel de man nog niet zo oud was. Hij toonde een intelligent, hoekig gezicht, maar ook wat zachtheid lag in zijn trekken, zodat Alcibiades dadelijk het gevoel had van een geduldige man die de strijders van Syracuse kon overhalen tot afgestemde acties. Alcibiades oordeelde enkel bij het uitzicht van de man dat Gylippus waarschijnlijk een uitstekende keuze was als leider. Gylippus vroeg de stralende Corintiërs direct al twee triremen naar Asine te brengen en om de vloot uit te rusten die ze naar Sicilië konden brengen. Hij zou de expeditie leiden en hij was klaar en ongeduldig voor de campagne.

Een ephor riep het einde van de vergadering van de Damos, en de mannen verlieten het gebouw. De vertegenwoordigers van Syracuse en van Corinthe haastten zich om Alcibiades te bedanken.

Aan één van de afgezanten van Syracuse zei Alcibiades, ‘gelieve mijn groeten aan Hermocrates over te brengen. Zeg hem dat ik wou helpen in naam van onze vriendschap.’ De man antwoordde, zeer verrast, ‘kent u Hermocrates?’ ‘Inderdaad,’ zei Alcibiades. ‘Zeg hem dat ik hier een vriend wou helpen.’ De gezant van Syracuse bleef perplex staan. Hij wou duidelijk meer weten, maar de andere gezanten trokken de man weg voordat het gesprek verder kon duren.

Alcibiades aarzelde. Moest hij blijven om verder te praten met de Koningen en de ephoren? De mannen waren bezig zeer intens onder elkaar te discussiëren, slechts in hun groep, en het centrum van alle aandacht was Gylippus. Alcibiades wandelde langzaam weg. Endius kwam uit de groep en hij deed teken aan Alcibiades om te wachten. Endius verspilde geen woord van dank of van lof aan de redevoering van Alcibiades. Hij zei slechts, ‘Alcibiades, ik nodig je uit om kandidaat te worden voor de kantine waarvan ik een lid ben. Ik zal je mijn dienaar deze avond sturen, hij kan je naar onze zaal brengen.’ En Endius stapte snel terug naar de andere gezagsdragers, zonder op een antwoord te wachten.

Alcibiades bleef enkele ogenblikken naar de rug van Endius kijken. Hij dacht, ‘hoe vreemd zijn deze Spartiaten! Ze gelijken zo erg op kinderen. Geef hen een snoepje, en ze lopen weer weg om te gaan spelen. Ze zijn inderdaad hoplieten! Ze zijn machtige hoplieten, maar ze missen de fijnheid van geest die nodig is voor de politiek.’ Alcibiades draaide zich om en glimlachte. Hij durfde niet luid te lachen. Hij zou uiteindelijk toch een Spartiaat worden! De zaken konden wel degelijk bewegen in Sparta. De Spartiaten handelden zeer langzaam, en slechts op harde feiten en bewijzen, na lange deliberaties. Sparta was een plaats voor intriges, zoals Athene natuurlijk, maar de intriges bleven relatief eenvoudig hier, duurden veel langer, tot ze in alle intensiteit plots in het openbaar uitbarstten. De resultaten van intriges zouden meer drastisch en meer spectaculair lijken in Sparta, sneller en meer dramatisch in ontknoping, terwijl ze in Athene een wijze van leven waren. Sparta was langzaam omdat beslissingen genomen werden na lang nadenken en lange palavers. Athene was snel, beslissingen werden er gemakkelijker genomen, en het volk was gemakkelijker te manipuleren. Dat alles betekende kennis die hij kon uitbaten, maar zijn werk zou moeilijk zijn en lang duren, en hij zou moeten opletten, want de Damos van Sparta kon steeds tot iets leiden dat spectaculair onverwacht was.

Phiditia

Alcibiades wachtte die avond ongeduldig tot een dienaar van Endius hem kwam ophalen. De dienaar daagde echter niet op, wat Alcibiades nog meer geduld leerde. De Spartiaten bewogen in hun eigen ritme!

De dienaar kwam wel de dag nadien. De man bleek een heloot te zijn, en hij was te voet. Hij nam Alcibiades langs de rivier mee tot aan de zalen van de kantines. Het was geen regenachtige avond, maar de mist rees uit de rivier en een lichte, grijze sluier van vochtigheid begon over het water te hangen en gleed de bomen in aan de andere zijde. Vele Spartiaten wandelden in dezelfde straten en paden die naar de kantines leidden. Alcibiades vermeed hen aan te spreken. In Athene zou hij een gesprek begonnen zijn met eenieder die in dezelfde richting ging als hij, of dat nu een aristocraat was, een burger, een metiek of een slaaf. De Spartiaten stapten in stilte, zelfs als ze in groepen kwamen. De mannen groetten elkaar met geheven rechterhand, trokken hun himation wat lossen, wandelden samen, maar ze bleven zwijgzaam. Alcibiades zou ook moeten blijven zwijgen, en de Spartiaten hun ogenblik laten

kiezen. De dienaar van Endius trok Alcibiades naar één van de zalen in het midden van een rij houten gebouwen. Wanneer Alcibiades de zaal binnen stapte, verdween de dienaar.

Iets meer dan twintig Spartiaten zaten aan tafels. De tafels zagen er iets hoger uit dan te Athene, en de mannen zaten op houten banken gemaakt van ruwe, niet gepolijste planken. Er was weinig licht in de zaal, zodat de ogen van Alcibiades moesten wennen aan de duisternis. Hij herkende Gylippus naast Endius, maar hij kende niemand van de anderen, en herinnerde zich ook niet hen gezien te hebben in de Damos. Endius kwam naar hem toe. Hij vroeg Alcibiades om naast hem te komen zitten. Wanneer Alcibiades wou beginnen te spreken, deed Endius hem een teken stil te blijven, maar Endius liet hem gaan zitten tussen zich en Gylippus in.

Endius zei zacht, ‘zeg nog niets! Je bent nog geen lid van de kantine. We moeten nog stemmen om je als lid te aanvaarden.’

Endius stond op en zei in een luide, heldere stem, sprekend tot de leden van de kantine, ‘dit is Alcibiades. Hij was een veldheer. Hij verlangt in Sparta te blijven en er te wonen. Zijn raad zal gewaardeerd worden. Ik stel voor hem een lid van deze kantine te laten worden.’

Eén enkele stem kwam uit de verste hoek, de laatste tafel, vragend, ‘is hij in staat om zijn bijdrage te leveren tot de kantine?’

Endius keek naar Alcibiades, en Alcibiades deed teken van ja, hij kon betalen.

Endius antwoordde voor hem luid, ‘ja, hij zal zijn normale bijdrage leveren.’

Endius nam een lege kom en ging daarmee rond bij de Spartiaten. De Spartiaten aten verder. Ze bespraken niets. Ze vroegen Alcibiades niet zich te rechtvaardigen. Elke Spartiaat nam een stuk brood, sloot zijn hand, en wierp het brood in de kom. Wanneer Endius weer op zijn plaats kwam, ledigde hij de kom. Al de stukjes brood waren hard samengeperst.

Endius stond op en kondigde aan, ‘Alcibiades wordt unaniem aanvaard tot onze kantine.’

Endius ging weer zitten. Alcibiades zat met open mond. Hij begreep niet wat er gebeurd was. Endius glimlachte en legde hem uit, ‘als we stemmen, nemen we een stukje brood en persen dat samen tot een “ja”, of we werpen het niet geperst, onveranderd, in de kom. Al de stukken waren samengeperst voor jou. Ze stemden allen voor. Je bent nu een lid van de kantine.’

De Spartiaten begonnen te praten. Ze bespraken openlijk de situatie van de heloten. Ze vroegen zich af waar nieuwe opstanden konden verwacht worden, en dat leek hun belangrijkste zorg te zijn. Anderen praatten over hoe op herten te jagen in de bergen. Enkele mannen bespraken het fokken van paarden.

Voedsel werd binnengebracht voor Alcibiades, en de eerste kom die hij moest absorberen was van de beroemde Spartaanse zwarte brei. Het was een verschrikkelijk uitzierende soep die een vuile, donkere kleur had, en de brei stonk erg slecht. De Spartiaten zwegen plots, Alcibiades zag hen uit de hoeken van zijn ogen allen naar hem staren. Alcibiades nam de kom vast met twee handen en een uitgestreken gezicht, bracht hem naar zijn lippen en begon te drinken en te eten. Hij slurpte en slokte veel in één keer op, zonder te aarzelen, smakte met de lippen en plaatste de kom dan weer neer. Hij keek op omdat hij niemand nog wat hoorde zeggen. Al de Spartiaten keken naar hem. Hij smakte opnieuw met de lippen, schudde even met zijn hoofd, en glimlachte gemoedelijk naar hen. Hij maakte geen grimassen, nam langzaam weer zijn kom op en begon te slurpen aan de rest. Hij smakte weer heel hoorbaar met de lippen en veegde zijn mond af met een hand. De gesprekken hernamen. Alcibiades was weer geslaagd in een test.

Alcibiades stond op het punt om over te geven op de tafel. Zijn maag vroeg om geledigd te worden, maar hij dwong zijn gezicht niet van kleur te veranderen, en zonder een rimpel in trekken te blijven. Eens, heel lang geleden, toen hij nog een jongen was, had zijn min hem

gesproken van de zwarte soep. Hij had toen aan Amycla gevraagd hem een kom voor te bereiden. Hij had van de kom geproefd en daarna geweigerd nog meer dan een paar slokken te nemen, maar Amycla had de ganse kom in zijn keel geduwd. Hij kende de smaak en de ingrediënten, vooral bloed, gekruid met zout en azijn, misschien wat ajuinen, en stukjes varkensvlees. Het varkensvlees smaakte niet slecht, het zout en de azijn kon hij wel de maag inkrijgen. De smaak van het bloed was waar hij afkerig van bleef en moest kotsen. Hij moest leren dit spul niet met walging uit te spuwen, maar er als een delicatessen van te genieten, want anders zou hij nooit opgenomen worden in deze kantine en het vertrouwen van de Spartiaten kunnen winnen, en deze kantine betekende zijn ingangspunt tot de politiek van Sparta. Het was waar wat men in Sparta van de zwarte brei zei: slechts mannen die naakt konden zwemmen in de snelle, ijskoude Eurotas, konden dit voedsel inslikken. Hij was echter voorbereid op de smaak! Hij had aan Eupheas gevraagd de zwarte brei voor hem samen te stellen. De voorbije dagen had hij meerdere malen al een kom gedronken, en hij was min of meer gewoon geraakt aan de zure smaak, voldoende om het spul niet meer onmiddellijk uit te braken. Was hij nu een Spartiaat?

Alcibiades hoopte dat zijn lidmaatschap van een kantine deuren kon openen om handel te drijven of om nieuw inkomen binnen te rijven. Met het geld dat hij nog bij zich had kon hij voor deze kantine betalen gedurende zes maanden, niet langer. Hij kon geld laten overkomen vanuit Thurii en de Hellespont, via Axiochus, maar die fondsen zouden niet snel aankomen. Hij had wel enkele ideeën. Die hadden de medewerking nodig van Axiochus en van Pulytion, zijn metieke vriend te Athene. Maar waar bevond Pulytion zich? Misschien wist Euryptolemus dat wel!

Gylippus sprak plots Alcibiades aan, ‘ik zal binnenkort naar Sicilië varen, Alcibiades. Hoe is Syracuse werkelijk? Ik hoorde je zeggen dat je daar al geweest was.’

Alcibiades antwoordde, ‘ja, ik ben in Syracuse geweest, eerbare Gylippus. Syracuse is een grote stad. Het is een havenstad en ze heeft een zeer grote haven, waarrond haar straten gebouwd zijn. Het is een stad van zeilers en handelaars en vissers. Het hart van de stad, de oude kern, ligt op een eiland en dat eiland is nu wel verbonden met het vasteland door een brug. Hoge muren zijn gebouwd rond haar aan de landzijde en rond haar eiland, dat ook haar acropolis is, zodat ze werkelijk onneembaar is. Syracuse kan niet vanuit het land veroverd worden, zelfs niet al wordt ze slechts half goed verdedigd. Misschien bouwen de Atheners zelf een tegenmuur om de stad te blokkeren tegen versterkingen die over het land kunnen komen vanuit het binnenland van Sicilië. De Atheners kunnen de haven sluiten. Ik geloof echter dat vele kleine boten gemakkelijk de stad kunnen blijven bevoorraden, ’s nachts, zodat ze het een lange tijd zal kunnen volhouden bij een beleg. Syracuse kan niet bestormd worden, al kunnen de Atheners dat wel proberen, want geen van hun bevelvoerders was ooit binnen in de stad. Als de verdedigers van Syracuse geen grove fout maken, zoals uitvallen te wagen met hun volledig leger om veldslagen te leveren met de Atheners in het open land, dan kunnen ze hun polis gemakkelijk verdedigen en de Atheners ontmoedigen. Het enig gevaar voor Syracuse is de onervarenheid van haar veldheren, hun onbekwaamheid, en hun gebrek aan energie.’

‘Ik ben bezorgd over de Atheense vloot en over haar macht om Syracuse af te sluiten.’

‘De Atheense vloot domineert inderdaad de Zee,’ antwoordde Alcibiades. ‘Weet je, Gylippus, de macht van Athene ligt niet zozeer in het aantal schepen dat ze in de Zee heeft, dan wel in de moed, het zelfvertrouwen en haar opleiding in bewegingen en in discipline van de roeiers. Atheense triërarchen weten zoals geen andere kapiteins hoe hun schepen te manoeuvreren op Zee, te draaien, te wenden, te stoppen en zelfs om achteruit te roeien op zo snelle wijze dat ze de vijand steeds verrassen. De Atheense vloot herhaalt en oefent complexe bewegingen samen met veel schepen, zodat de triërarchen ook weten hoe ze moeten reageren binnen en samen

met een groot aantal triremen rond hen. De veldheren die de manoeuvres aanleren zijn ervaren navarchen, en ze repeteren dezelfde configuraties van aanval en verdediging op de Zee steeds opnieuw, met de individuele schepen en hun triërarchen in verschillende plaatsen in de formatie, zodat de triërarchen uiteindelijk bijna elke configuratie intuïtief en automatisch uitvoeren. Wanneer een triërarch zijn trireem wendt, weet hij exact wat de triremen links van hem en rechts van hem gaan doen. Hij moet daar zelfs niet naar kijken. Geen vloot van Corinthe of van Syracuse, hoe groot ook, kan een Atheense vloot domineren en van haar winnen. Als een Corintisch trireem een Atheens schip aanvalt en dat laatste ziet het gevaar niet, mag je er zeker van zijn dat minstens twee andere Atheense triremen die Corintiër zullen doorboren, lang voordat de Corintiër zijn doel bereikt heeft. De Atheners bewegen hun triremen op Zee met de snelheid waarmee de Spartiaten delen van hun falanxen te land kunnen herconfigureren.’

Alcibiades dronk en zei dan, ‘wat jullie dus vooral niet mogen doen is de oorlog ter Zee laten uitmonden in een zeeslag in de open Zee zonder een overweldigend aantal schepen meer dan de Atheense vloot, of een deel ervan, in te zetten. En zelfs met minder schepen zullen de Atheense triërarchen jullie in moeilijkheden kunnen brengen. Jullie enige hoop op overwinning is een zeeslag in wateren waar de Atheners niet kunnen manoeuvreren. Zulk een slag zou kunnen plaats hebben binnen in de haven van Syracuse zelf. De haven van Syracuse is een zeer grote baai, maar er is daar niet voldoende plaats om twee grote vloten te laten bewegen zoals ze dat graag zouden willen. Mij lijkt het dat een zeeslag daar je enige kans is. En zelfs daar kunnen de Atheners jullie verrassen. Ze zijn namelijk ook meesters in het loswringen van hun schepen en het uitbreken uit dicht bevochte zeevrijden! Je zou het hoofd moeten bieden aan drie uitdagingen. Ten eerste, hoe krijg je de Atheners de haven in? Twee, de Syracusaanse zeelui moeten voldoende vertrouwen hebben om de Atheners tot in hun haven te lokken, ondanks hun vrees, en drie, om Syracuse voldoende schepen te geven met voldoende discipline op Zee zodat ze zouden vechten met voldoende hardnekkigheid en energie om te weerstaan aan de Atheners.’

Alcibiades lachte. ‘Je zult de Syracusaanse zeelui moeten leren niet onmiddellijk om te draaien en in paniek naar de kusten te vluchten bij het zicht van de eerste Atheense trireem die binnenroeit!’

Gylippus lachte ook. ‘Kan dat gedaan worden, Alcibiades?’

‘Ach ja, natuurlijk,’ antwoordde Alcibiades. ‘De Syracusanen zijn een stoer en koppig volk, maar ze zijn geboren zeelieden. Ze hebben slechts vertrouwen in zichzelf en discipline is hun vreemd. Elk klein succes zou aantonen dat de Atheense vloot niet onoverwinnelijk is. Dat moet de Syracusanen wel vertrouwen schenken in hun eigen bekwaamheden. Daarna zullen ze vechten als leeuwen. Ze zullen plots allen heel dappere mannen worden. Jij, die in veldslagen gestreden hebt, weet dat wat echt en allereerst nodig is in een slag de vastberadenheid is, de wil om te winnen. Dat is de eerste en meest belangrijke voorwaarde om te winnen. Dat is wat werkelijk nodig is om een veldslag te winnen, of dat nu te land of ter Zee is. Toch is dat wat de Syracusanen vandaag het meest missen.’

Gylippus zei, ‘ik kan de triremen bemannen met extra hoplieten en met meer boogschutters om meer kracht te ontwikkelen in de nabije strijd in de haven.’

‘Dat zou je kunnen doen, maar vroeger is dat als onproductief bewezen. De schepen worden moeilijker om te bewegen. De schepen kunnen plots omslaan wanneer te veel mannen zich naar één zijde haasten. Ze zullen de wind vatten en de manier van bewegen van de triremen beïnvloeden. De riemen raken dan het water niet aan op dezelfde wijze langs beide kanten. De roerganger zal de bewegingen van het schip niet meer zoals voorheen kunnen controleren. Doe zoiets zeker nooit wanneer de boten roeien in de open Zee! Nee, je moet je schepen dicht tegen elkaar verzamelen en één Atheens trireem van meerdere zijden tegelijk aanvallen,

daarna het schip hard raken, en uitkijken naar wat de andere vijandelijke schepen doen. Maar diep in de haven kan het nuttig zijn meer hoplieten op de triremen te plaatsen.’

Hoe zou je de Atheense landstrijdkrachten ontplooien?’

‘Een groot aantal hoplieten zal samengetrokken worden in Sicilië. Nicias zal versterkingen vragen, en hij zal minstens enkele troepen van Leontini en Egesta verzamelen, en misschien van nog enkele andere steden van het eiland. Zijn hoplieten zijn niet beter dan de Corinthische hoplieten, waarvan je er waarschijnlijk een goed aantal zult hebben, maar ook niet slechter. Ze zijn niet zo goed als de Spartaanse hoplieten, maar daar zul je er weinig van meekrijgen. De hoplieten van Syracuse zelf zijn niet zo goed bewapend. Ze zijn niet veel waard in een echte strijd, en hen trainen zal je een lange tijd kosten. Je zult eerst eerder beperkte schermutselingen moeten vechten met de beste strijders die je kunt uitkiezen, en met veteranen van Sicilië. Met die kun je een schermutseling winnen en vertrouwen opbouwen. Het Atheens leger in Sicilië heeft twee zwakheden.

De eerste zwakheid is de veldheren van dat leger. Nicias en Lamachus zijn verbeeldingsloze leiders. Ze vechten op de traditionele wijze, zullen je geen verrassingen voorbereiden, en ze kunnen echter zelf verrast worden door niet-conventionele aanvallen op plaatsen en op ogenblikken die ze niet verwachten. Ze zullen nogal menen dat zij het initiatief kunnen nemen in alles. Neem dat initiatief van hen weg, en ze zullen verward reageren. Je zult dat wel zien aan hoe ze handelen. Ze zullen snel reageren, maar jij zult het initiatief kunnen bewaren, en de hoplieten zullen ontmoedigd zijn en naar huis willen terugkeren.

De tweede zwakheid is hun totaal gebrek aan ruitery. In een berglandschap zoals Attica is cavalerie van weinig nut, maar in de grote, open vlakte van Sicilië, rond Syracuse, is ruitery zeer belangrijk. Athene heeft geen ruitery. Dat is haar Achilleshiel. Als je ruitery kunt krijgen van de andere Siciliaanse steden, veel ruiters, dan kun je de Atheners constant vanuit het platteland teisteren en hun wil tot vechten breken. Als de Atheners ooit vluchten, worden ze door de ruitery de genadeslag toegebracht. Dat zal een hele tijd in beslag nemen, echter. Het leger van Athene is een harde noot om te kraken. Die kraak je niet in één slag. Langzame druk zal het moeten veroorzaken.’

Gylippus nam een noot uit een mand op de tafel, plaatste die vóór Alcibiades en sloeg er krachtig op met zijn gebalde vuist. De noot brak ogenblikkelijk met een droge knal, geplet tussen de tafel en de vuist van Gylippus. De stukken van de noot vlogen in alle richtingen, zodat de Spartiaten even stopten met eten en keken naar wat er gebeurde in het gezelschap van Endius. Ze kenden echter al Gylippus en zijn notentruk, en bleven ras verder eten met hun ogen in hun kom.

Alcibiades lachte, ‘dat is dus de Spartaanse wijze, nietwaar, Gylippus? Wel, dat werkt niet zo te Syracuse! Je zult geen Spartaanse vuist tot je beschikking hebben in Sicilië!’

‘Dat weet ik, Alcibiades,’ zei Gylippus zonder zich te ergeren.

Gylippus was er inwendig wel blij mee dat de noot brak, want sommige noten bleken toch harder dan zijn vuist.

‘Met langzame, durende druk, zal ik het Atheens leger moeten kraken! Ik zal meer verrassingen moeten voorbereiden voor hen dan ze aan kunnen.’

Gylippus pauzeerde, at, en zei dan, ernstig en bezorgd, ‘ik zal enkele vergaderingen houden met de vertegenwoordigers van Syracuse. Ik moet meer weten over het terrein en over de Atheense strijdkrachten. Ik had graag dat je aanwezig waart op die vergaderingen. Kun je morgen net vóór de middag naar ons militair hoofdkwartier in de agora komen?’

‘Natuurlijk,’ antwoordde Alcibiades kalm, maar zijn hoofd spon. Hij zou alles leren over de strategie van de Spartiaten!

Endius vroeg, 'kom je ook naar onze zangkoren, naar onze gymnasiums en naar onze worstelwedstrijden, Alcibiades? We praten niet slechts over de oorlog in Sparta, hoor!' 'Natuurlijk, graag,' antwoordde Alcibiades.

Hij wist maar al te goed van wat hij te Athene gezien had, dat oude mannen daar verstrooiing zochten, en misschien een mooi, jong lichaam. De gymnasiums en de renbanen waren de plaatsen waar de Gerontes elkaar overdag zouden ontmoeten, en waar ze hun intriges smeedden. Oh ja, hij zou naar de gymnasiums komen, met plezier.

'Ik zal je mijn dienaar zenden!'

'Fijn, ik zal op hem wachten. Kun je me zeggen wie de andere Spartiaten in de zaal zijn?'

'Zeker! Onze kantine is de belangrijkste na de kantine van Agis. Je kent Gylippus. Naast hem zit Alcámenes, die binnenkort navarch van onze vloot kan worden. Vlak tegenover hem zit Chalcideus, een grote Spartiaat, en ook een man die een leider van troepen is, soms één van de zes polemarchen die de bevelvoerders zijn van de staf van Koning Agis. Hij is ook één van onze meest intelligente mannen, die met veel sluwheid diplomatische zendingen heeft vervuld. Een beetje verder zit Astyochus, die binnenkort ook navarch zal zijn. Er is ook nog Hippocrates, Pedaritus en Antisthenes, alle bevelvoerders van de hoogste klasse. Links zit Dercyllidas en naast hem zit Clearchus. Die twee zijn vrienden. Achter je zit Mindarus. De andere mannen aan zijn tafel zijn eveneens bevelhebbers. De man verder is een ephor. Je zult hen allen wel beter leren kennen, met de tijd.'

'Hoe liggen de relaties tussen de Koningen en de ephoren?' vroeg Alcibiades.

Endius werd een beetje verrast door die vraag, en Alcibiades zag weer wantrouwen opflakkeren in de ogen van Endius.

'Die relaties blijven steeds min of meer gespannen,' antwoordde Endius. 'De instelling van de ephoren werd een heel lange tijd geleden opgericht om de Koningen nauwlettend te controleren. Wanneer een Koning een vergadering binnenkomt, moet iedereen recht staan, behalve de ephoren. De ephoren en de Koningen delen de macht in Sparta. Ze moeten samenwerken en ze zijn verbonden. Elke maand wisselen de ephoren en de Koningen eden uit. De ephoren handelen voor de voorspoed van de stad en ze bewaken de wetten van Lycurgus, de Rhetra, die ons gegeven werden om de polis te besturen. De Koningen leiden het leger in de oorlog. Lycurgus, onze wetgever, wou de Koningen geen tirannen laten worden. Wanneer een Koning op een militaire campagne is buiten Laconië, dan vergezellen steeds twee ephoren hem. De ephoren brengen verslag uit over het gedrag en de daden van de Koning aan de Gerousia. De Gerousia bestaat uit achtentwintig oudere mannen die minstens zestig jaar oud zijn. De twee Koningen maken echter ook deel uit van de Gerousia, zodat de Gerousia in feite juist dertig leden telt. De Gerousia vertegenwoordigt werkelijk de macht van Sparta, niet de koningen, en ook niet de ephoren. De Gerousia heerst over de Damos, de Volksvergadering van alle Spartiaten. Alle voorstellen die naar voren gebracht worden in de Volksvergadering moeten eerst door de Gerontes besproken worden, de Ouderen van de Gerousia. Het was de Gerousia die in de scène samen met de Koningen in de Vergadering stond toen jij daar sprak. Het waren de Ouderen van de Gerousia die naar je vroegen, omdat ze aan hun eigen opinies twijfelden.'

'Aha,' dacht Alcibiades. 'De oudere mannen waren dus wijs en ze herinnerden zich dat ze een meestertruk achter de hand hadden zitten om uit hun problemen te geraken. De mannen van de Gerousia zijn niet tegen mij. Ze redden me omdat zij geloofden dat ik hen van dienst kon zijn. Ze toonden me niet vroeger, maar hielden me als het ware in reserve, en dat loonde zich. Agis vertrouwt me niet, en ook sommige ephoren niet. Dat voelde ik in de Damos. Ik moet weten wie die oudere mannen zijn, de leiders van de Gerontes, en hen tot vriend worden en hen tot vriend houden. Die mannen zijn de sleutels tot de poorten van Sparta!'

Endius zei nog, ‘de Gerousia kan de Koningen voor een gerecht sleuren en ze kunnen hen veroordelen, ook. De Gerousia kan ook eender welke beslissing van de Damos teniet verklaren. De ephoren brengen verslag uit aan de Gerousia. Elke ephor regelt een deel van de administratie van Sparta, van haar bestuur.’

‘Wel dan,’ zei Alcibiades. ‘Het volk hier heeft de autoriteit om over alle zaken te beslissen, net zoals te Athene, maar het volk dat zijn hier de Spartiaten, en de Gerousia kan dan nog eender welke beslissing vernietigen, en dat is niet zoals in Athene, waar de besluiten van het volk niet kunnen tenietgedaan worden. De macht van de Koningen wordt beperkt door de ephoren, zodat de koningen geen tirannen kunnen worden, maar ondergeschikt blijven aan de wet, aan de Rhetra. Dat lijkt me een efficiënt systeem! De Koningen van Sparta hebben dus eigenlijk niet zoveel macht. In Athene zijn ze slechts de hoofdpriesters, eigenlijk.’

‘Onze Koningen dragen meer macht dan te Athene, Alcibiades! Ze genieten van sommige voorrechten die ook de archont Koningen van Athene hebben, ze voeren al onze belangrijkste offergaven op. De Koningen vragen het advies van het Orakel van Delphi vóór ze naar de oorlog trekken. Niemand anders mag dat doen. Maar ja, hun belangrijkste functie is en blijft het leger te leiden, één Koning binnen Sparta, en één er buiten. Het is de belangrijkste Koning, de Agiade Koning, die het leger op expedities leidt. De Eurypontide Koning beschermt de polis wanneer de Strijder-Koning ver weg is. De Eurypontide Koning is daarom de Bewaker-Koning. De Agiaden zijn het belangrijkste Koningshuis, en uit dat huis wordt meestal de Strijder-Koning gekozen. Agis is natuurlijk een Agiade. De Eurypontiden vormen het tweede Koninklijk huis. Ik weet niet waarom we twee koningen hebben, één uit de Agiade familie en een tweede uit de Eurypontide familie, maar het is wel nuttig en praktisch in tijden van oorlog. Ik vermoed dat onze Dorische voorvaders naar Laconië kwamen in twee stammen die zich samenvoegden om het land van Sparta te onderwerpen, en dat elke stam zijn leider had. Of misschien was het een oude regeling om de ene Koning door de andere te doen bewaken. Twee Koningen zijn handig, want wanneer de ene op expedities buiten het land vecht, kan de andere ook met volle autoriteit optreden om opstanden van de heloten te onderdrukken in Laconië. Onze Koningen krijgen iets meer land dan de andere Spartiaten, maar Koningen zijn niet enorm rijk in Sparta. Ze krijgen een deel van alle geofferde dieren, en dubbele porties in de kantines, maar die dubbele porties dienen slechts om ze aan mensen aan te bieden die de gasten van de Koningen zijn in de kantines. De Koning kan ook een varkentje opeisen van elke nest van een zeug om dat op te offeren aan Zeus Skullianos, hier in Sparta.

Alcibiades zweeg even, dacht plots aan iets, en merkte op, ‘jij bent geen ephor en je bent nog geen zestig. Toch stond ook jij in de scène van de Damos, met de Gerontes.’

‘De Gerousia nodigt soms iemand uit om raad te geven,’ antwoordde Endius fijntjes en nederig, maar met een hooghartig trekje aan de lippen. ‘Ik zal een ephor worden in één van de volgende jaren. Een ephor kan slechts één maal in zijn leven verkozen worden, en dat dan slechts voor een periode van één jaar. Mijn jaar is nog niet gekomen. Ik heb de juiste ouderdom nog niet bereikt. In één van de volgende jaren zal ik wel ephor worden, want sommige mannen van de Gerousia willen dat ik ephor wordt. Ik wil echter niet eender welk jaar! Ik wil ephor worden in een jaar dat cruciaal is voor onze stad.’

‘Er waren niet zo heel veel Spartiaten aanwezig in de Damos toen ik sprak.’

‘Inderdaad,’ knikte Endius met een droge, maar meewarige glimlach. ‘Onze volwassen Spartiaten zijn leden van de Damos. Ze moeten van wettelijke Spartaanse geboorte zijn, de agoge doorstaan hebben, ons opleidingssysteem, en in hun opleiding geslaagd zijn. Daarna moeten ze opgenomen zijn in een militaire kantine zoals de onze, en ze moeten daarvoor kunnen betalen. Dat zijn zware voorwaarden! Ze moeten natuurlijk aan onze Rhetra gehoorzamen en niet schuldig bevonden zijn aan enige misdaad, wangedrag of lafheid. En dan

zijn er steeds heel wat Spartiaten die hun plicht buiten Laconië vervullen, of die aan het jagen zijn, paarden aan het fokken, of kinderen aan het verwekken.’

Alcibiades lachte weer.

‘Wie is die man, daarginds?’

Alcibiades wees naar een Spartiaat een beetje verder.

‘Dat is Dorieus en naast hem zit Eurysthenes. Vlak vóór hem zitten Astrabacus en Leonidas. Aan dezelfde tafel zie je Archidamus aan het uiteinde, en Agesistratus. Telantos en Clearos zitten samen met Aristoclitus. Aristoclitus is de vader van Lysander en van Libys, waar je later nog wel zult mee kennismaken. Libys is ook normalerwijze lid van onze kantine, maar hij is wellicht aan het jagen. Lysander, echter, eet in de kantine van Agis.’

‘Ben ik nu vrij om te gaan waar ik wil in Sparta?’

‘Oh ja! Je bent nu geassimileerd aan de status van een buitenlandse gezant, maar die permanent in de stad woont. Je kunt oefenen in het gymnasium, de voorstellingen van onze koren bijwonen, deelnemen aan onze festivals, en zo voort. Ik zal je trouwens persoonlijk naar sommige van die feesten komen halen. Ik zal je dan aan nog andere mannen voorstellen.’

‘Ik ben dus opnieuw in de mode, na mijn redevoering,’ dacht Alcibiades. ‘Je wou eerst niet met mij gezien worden, beste Endius, jij machtige strijder die zonder twijfel blijft, totdat ik verwelkomd werd in de stad door de mannen van de Gerousia. De Gerontes Ouderen veranderden je opinie over mij. Je hebt punten gescoord met hen om hen uit een moeilijke situatie te hebben gered, en ik was je instrument daarvoor. Je beloning zal zijn een ephor te worden, en later ook een Ouderling. Ik zal blij zijn je te geven wat je nodig hebt om te slagen bij hen, want dat is ook in mijn voordeel!’

Gylippus

In de maanden daarna leefde Alcibiades aangenaam en rustig te Sparta. Hij was een vrije man, hij kon eender waar naartoe gaan in de stad. Elke avond slenterde hij naar de Phiditia, naar de militaire kantines, en hij dronk zijn zwarte soep. In de eerste dagen dronk hij daarvan eerder langzaam en op zijn hoede. Telkens bleef hij op het punt om over te geven. De wetenschap dat hij bloed moest drinken in zuivere vorm, was een dreiging die hem elke dag moeilijk viel. Maar hij volhardde en na een hele tijd raakte hij gewend aan de smaak, al bleef de geur steeds in zijn neusgaten hangen en bleef de smaak de ganse nacht en een stuk van de dag nadien in zijn keel. Hij leerde ook het varkensvlees en het schapenvlees met het vocht door te slikken zonder ziek te worden. De smaak doordrenkte zijn lichaam, en het spul absorberen werd een gewoonte, al bleef hij de smaak afschuwelijk vinden. Hij kon nu de zwarte brei binnenwerken en tegelijk praten. Hij vermeed wijn en leefde eigenlijk zeer sober en zonder fratsen uit te halen. Hij leek in alles op een ernstige Spartiaat die zijn kantine eer aandeed.

Alcibiades praatte veel met zijn dienaar Eupheas. De jongen legde hem veel uit betreffende het leven in Sparta. Alcibiades nam de jongen hoog in aanzien, hij praatte vrijuit met hem, en legde hem ook veel uit over Athene. De jongen was nieuwsgierig, luisterde in stilte met gretige ogen, zelfs wanneer Alcibiades lange monologen hield over de grootsheid van Athene. Alcibiades beschreef en tekende zelfs de tempels, de standbeelden van de goden, en hij leerde Eupheas kunst lief te hebben. Alcibiades realiseerde zich wel dat hij meer tot zichzelf praatte dan tot de jongen, en het was het verlangen naar zijn thuisstad dat uit zijn mond en geest vloeide. Hij was dankbaar aan Eupheas, want de jongen bleef maar vragen over Athene, en

Alcibiades voelde zich een heel stuk beter wanneer hij kon praten over zijn thuis, over de theaterstukken en de zangkoren, over de grote Spelen en de festivals van Athene. Hij praatte ook over Socrates, en het gebeurde dat hij Socrates speelde en Eupheas de student. Alcibiades gebruikte dan de elenchus techniek om de jongen op inconsistenties in zijn geloof en redeneringen te betrappen, zoals Socrates voordien met hem gedaan had. Eupheas hield ervan te lachen, en soms kwamen de slaven de aulé ingelopen, zich afvragende waarom de twee mannen zich op de knieën sloegen van het schaterlachen. Eupheas was slechts een slaaf, maar hij werd snel de beste vriend van Alcibiades.

De kantine van Endius bleek zeer interessant, een kantine van Spartiaten van de hoogste klasse. Al de mannen waren belangrijke politici, afgezanten van Sparta, informele vertegenwoordigers, polemarchen of opperbevelhebbers van het leger, mannen die in de tent van de Koning aten wanneer die op campagne was, of navarchen. Alcibiades leerde veel over het Spartaans leger in de Phiditia.

Het leger bestond traditioneel uit zes regimenten, zes moras van ruitery en hoplieten. Elke mora werd geleid door een polemarch, die at in de kantines van de Koningen. Er waren dus op elk ogenblik zes polemarchen die de opperbevelhebbers waren van de staf van de Koningen. Elke polemarch leidde vier lochagi, acht pentecosters en zestien enomotarchen. De enomotarchen waren de eigenlijke bevelvoerders van de Spartiaten, de strijders. Zij gaven de bevelen door aan de hoplieten, en ze riepen de bevelen zoals herauten.

Alcibiades nam ook deel aan de oefeningen van de Spartiaten, en hij zag hen zo bewegingen van volledige falanxen samen repeteren, waarbij de bevelen efficiënt en snel doorgegeven werden, en ogenblikkelijk opgevolgd. De ruitery reed in vierkantige formaties van vijftig ruiters die de oulami genoemd werden. De ruitery behoorde tot de beste die Alcibiades tot nog toe gezien had.

De macht in Sparta lag echter niet in zijn kantine, niet bij de bevelhebbers die hij daar ontmoette. De echte macht lag bij de huidige polemarchen en bij de Koningen, en boven die macht torende de macht van de Raad van Ouderen, van de Gerousia.

Alcibiades ging oefenen in het gymnasium van de bevelvoerders van Sparta en hij werkte aan zijn lichaam in de palaestra. Hij ging naar de renbanen en liep met de Spartiaten, en vroeg om deel te nemen aan wedstrijden. Ze maakten plaats voor hem. Hij aanvaardde wedstrijden in het schijfwerpen, speerwerpen, springen, en zelfs het worstelen. Hij leerde de Spartiaten enige van de Atheense trukken in het worstelen. Al de mannen bleven naakt tijdens die oefeningen en wedstrijden, zoals tijdens de Spelen van Olympia. Hij won en verloor gevechten, maar hij won zeker in gezelschap, in het gevoel van saamenhorigheid met de Spartaanse groepen. Na die vele dagen kon hij de renbanen binnenwandelen wanneer hij dat maar wou, en met eender welke Spartiaat lopen zonder dat wenkbrauwen omhoog getrokken werden. Hij won het vertrouwen van de mannen, één na één. Hij was de enige vreemdeling die als een normale partner aanvaard werd door de Spartiaten.

Gylippus had daar veel in geholpen. Gedurende meerdere dagen na de Damos vergadering waarin besloten werd Gylippus naar Sicilië te zenden, had Alcibiades deelgenomen aan de stafvergaderingen van Gylippus, ook met de vertegenwoordigers van Corinthe en Syracuse. Gylippus wou alles weten over Sparta, over de stadsmuren, het terrein buiten de stad, de haven, de militaire krachten, de staat van de vloot van Syracuse en de verdedigingen van de stad. Gylippus stelde vraag na vraag, dagenlang. Hij liet een kaart tekenen van Syracuse op papyrus, en een kaart van Sicilië, waarop hij de rivieren en de bergen en de steden plaatste. Hij liet schetsen maken van de verdedigingswerken van Syracuse en van het landschap rond de stad. Hij had een geheime overeenkomst met Alcibiades, opdat Alcibiades niet

onmiddellijk zou reageren op de woorden van de Sicilianen, maar door zijn kennis de doenbaarheid en de waarheid van hun antwoorden te toetsen, en een geheim teken te geven aan Gylippus wanneer een echt antwoord vermeden werd of niet in lijn lag met wat hij, Alcibiades, als de waarheid had ervaren. De Spartiaten wisten van die vergaderingen en Gylippus sprak er ook over met andere bevelvoerders, de hulp van Alcibiades aanprijzend, zodat de Spartiaten geleidelijk aan op hun gemak werden met zijn aanwezigheid. Sommige van die mannen, die regelmatig in actieve militaire dienst gezonden werden, deden zelfs beroep op hem om in privé zijn mening te horen. Alcibiades ging daar gretig op in. Hij leerde vooral hoe de Spartiaten dachten en reageerden. Hij kende toch niet slechts Syracuse! Hij kende bijna elke stad van de Peloponnesos, waarvan sommige vijanden bleven van Sparta, en ook de steden van Chalcidice, Thracië, en vele eilanden in de Aegeïsche Zee zoals Lesbos, Chios, en vele andere steden, alsook de Ionische steden van Lydië en Carië. Hij was in de Hellespont geweest. Zeer weinige Spartiaten hadden zo wijd en ver gereisd. Twee mannen vroegen hem zelfs uit over Socrates en de leer van Socrates.

Gylippus en Alcibiades ontmoetten elkaar ook samen, slechts zij twee, in het huis van Gylippus. Ze vergeleken wat ze wisten over het voeren van oorlogen. Gylippus leerde kort aan Alcibiades wat de agoge inhield, en wat de Rhetra was, de wetten van Lycurgus. Hij praatte ook met Alcibiades over de tactiek van de Spartaanse falanxen. Alcibiades leerde aan Gylippus de bewegingen van de Atheense troepen. Ze wisselden ideeën uit over de oorlog in Sicilië, maakten strategische plannen op, en dachten na over mogelijke reacties van de Atheense legers op aanvallen en legermanoeuvres. Alcibiades zei keer op keer aan Gylippus dat geen Corintische of Spartaanse vloot, bemand met lokale en ingehuurd roeiers, nooit even goed kon strijden als de Atheense triërarchen. Gylippus zei dat hij dat begreep, maar als hij Syracuse van de invasie wou bevrijden, zou hij tegenover de Atheense vloot moeten staan, want zolang die Atheense vloot intact bleef zou het gevaar verder duren. Ze ontwierpen dus samen nieuwe tactieken op Zee.

Alcibiades kwam eerst met het idee om de triremen van Syracuse anders uit te rusten, zodat ze beter de Atheense schepen in de haven van Syracuse zelf konden rammen. Alcibiades stelde voor de boten te versterken, reusachtige enterhaken te gebruiken om de Atheense schepen te beletten te manoeuvreren zoals ze wilden, en de Syracusaanse schepen dan toch te bemannen met veel boogschutters en slingers, maar niet met hoplieten. Hij stelde ook voor om veel kleine boten te gebruiken en de Atheense triremen met die te omzwermen. Gylippus kwam op het idee om bronzen schilden op de zijden van de schepen van Syracuse te plaatsen om hen te versterken tegen het rammen door vijandelijke boten, en ook om de boegen van de Siciliaanse schepen zo sterk te maken dat ze vanaf eender welke zijde de Atheense schepen, zelfs vooraan, konden rammen zonder dat ze veel bewegingen en wendingen moesten maken, waartoe de schepen van Syracuse niet zo goed geëigend waren. Al die oplossingen bleven echter bedenkelijk, riskant, nieuw en nooit voorheen uitgetoet. Het vlootprobleem bleef onopgelost.

Ze bespraken ook de omsingeling te land van Syracuse. De Atheners zouden hun eigen muren rond Syracuse bouwen. Gylippus stelde voor een tegenmuur te bouwen die loodrecht op de muren van Syracuse en van Athene moest geworpen worden. Dat kon de Atheense garnizoenen aan de muur in twee snijden, zodat elk deel van het Atheens leger apart met de volledige strijdkracht van Syracuse kon aangevallen worden. Alcibiades bekeek de schets van dat idee en hij vond het ingenieus, hoewel kostelijk. Hij had dat al door het Atheens leger weten doen, met succes. Hij legde aan Gylippus uit hoe zo een muur kon gebouwd worden ondanks constante aanvallen van de troepen van de tegenstanders.

Alcibiades mengde zich niet alleen met de bevelvoerders van Sparta. Hij liep mee met de jongeren die nog in het agoge opleidingssysteem van Sparta werkten. Hoewel hij stilaan naar de veertig ging en er een levensstijl van liederlijkheid op na had gehouden tot hij Harmonia weer ontmoette, bleef hij een goede hardloper. Hij hield ervan zijn snelheid te meten met die van de jonge mannen.

De Spartiaten gaven de naam Dromos aan de plaats waar de jonge mannen renden. Alcibiades ontmoette daar ook de Ouderen van de Gerousia. De Gerontes waren allen ouder dan zestig. In de winter verkozen die mannen binnen in hun gebouwen te blijven om naar oefeningen te kijken, zelfs al waren ze Spartiaten. Wanneer de zon van de lente echter snel begon de lucht op te warmen, wandelden ze meer langs de renbanen, buiten. Alcibiades sprak enkel tot de mannen die hem zelf aanspraken. Gewoonlijk volgde dan wel een lang, interessant gesprek. De mannen hielden ervan met hem te praten, al werden hun gedachten en opmerkingen kort en bondig geformuleerd, om te horen wat Alcibiades allemaal wist te vertellen. Ze lieten hem geduldig spreken, maar ze oordeelden zelden, en gaven zelden commentaar. Hij zag echter dat velen goedkeurenden wat hij zei. Zoals Gylippus, bleken de Ouderen uiterst nieuwsgierig. Ze wilden alles weten over hem, over Athene en over Sicilië, over Chalcidice en de eilanden en steden in de Zee. De Gerontes hadden niet zo veel gereisd buiten de Peloponnesos, bemerkte Alcibiades. Hij ontmoette ook mannen die Spartaanse afgezanten waren geweest tijdens de Vrede van Nicias, en mannen die het Vredesverdrag mee ondertekend hadden.

De Gerontes leerden hem bijgevolg kennen en vertrouwen, en na een tijdje namen zij ook zijn aanwezigheid voor heel gewoon. De ene man praatte met Alcibiades over zijn vader, een andere besprak met hem hoe granen te laten komen vanuit de Hellespont, en Alcibiades zei dat hij de beste granen kon importeren vanuit de landen oostelijker dan Byzantium via de haven van Gytheum. Enkele dagen later klopten heloten die rentmeesters waren aan zijn deur, en enkele ogenblikken later was hij een zeer winstgevende handel aan het bespreken tussen de Spartaanse Gerontes en Pulytion, die hij via brieven van Euryptolemus kon contacteren, en ook met de handelshuizen van Axiochus in de Hellespont. Hij kon koperen platen laten overkomen uit Cyprus, dank zij zijn goede contacten daar. Hij zou voor zijn militaire kantine dan toch kunnen betalen!

Vanuit de Dromos wond zich een pad rechts naar het oosten, een pad dat leidde naar een klein heiligdom van Athena Axiopoinos. Het woord poinoi was een oude term voor wraak. Heracles zelf had naar verluid dit heiligdom opgericht om zijn wraak op Hippocoön en zijn zonen te herdenken. Hier offerde Alcibiades op het altaar en bad hij voor weerwraak op zijn vijanden in Athene. De mannen van de Gerousia hoorden daarvan, begrepen het, en keurden dat goed.

Therapne

Sparta was terecht fier op haar vele tempels, en de Spartiaten leken aan Alcibiades een zeer religieus volk te zijn. Eupheas vertelde aan Alcibiades dat het meest beroemde tempeloord van Sparta echter gelegen was buiten de stad, op ongeveer vijftwintig stadien naar het zuidoosten. Dat was slechts een korte wandeling van de stad verwijderd, mijmerde Alcibiades. De tempels lagen in het vroegere, oude centrum van de stad, genaamd Therapne. Alcibiades had Eupheas in superlatieven horen praten over die plaats en hij had het menen te zien liggen in de verte, op de heuvels, maar hij had het nog nooit bezocht. Hij vond dat het tijd was voor hem om iets van het land rond Sparta te ontdekken. Heen en weer naar Therapne te voet kon hem niet meer dan een halve dag kosten. Hij besliste op een mooie dag langzaam naar die site te wandelen. Hij kende de richting, nu, en wou er in zijn eentje op uit gaan.

Therapne lag op een heuvel van de berg Parnon, boven de oostelijke oevers van de Eurotas rivier. De weg draaide en keerde heel wat, en klom steeds maar hoger. Alcibiades was al laat vertrokken in de morgen, zodat het voorbij de middag was wanneer hij de muren van het tempeloord niet zo ver weg meer zag. Hij moest bijna steeds klimmen, en de weg wond zich erg rond de heuvel, zodat hij meer tijd nodig had dan hij gedacht had. Het was warm, en hij zweette erg. Hij had een tijd de rivier gevolgd, waar het koeler was, maar dan sloeg de weg resoluut de heuvels in. Enkele personen volgden hem op dezelfde weg, maar niet veel, een groepje vrouwen wandelde even achter hem. De wandeling naar boven beviel hem wel, en terwijl hij verder ging keek hij regelmatig naar achter, want het zicht op de vallei en de stad die zich beneden ontvouwde was prachtig. Men had een mooi vergezicht op de vlakte van de Eurotas rivier hier, en ook op de berg Taygetus in de verte. Die bergen waren nog deels bedekt met sneeuw, maar de sneeuw zou nu wel snel smelten, nu de lente zo vol en hevig kwam. Sparta lag ver uitgespreid in de Eurotas vallei, nog deels verborgen onder een sluier van lichte mist gevormd door de warmte van de vroege lentezon op de vochtigheid die van de winter overbleef in de bomen, de velden, en die ook opsteeg uit het koude bergwater van de Eurotas wanneer die in contact kwam met de warme lucht in de vallei.

Alcibiades bleef verder langzaam naar boven wandelen. Hij zag twee vrouwen van de andere zijde naar beneden stappen, naar hem toe. Wanneer hij hen wat klaarder kon onderscheiden, noteerde hij dat het vrouwen van Spartiaten waren, die mooi gekleed gingen in lange, witte peplossen met veel scherpe vouwen. Ze droegen ook himations op hun armen en enige kleine vaten, waarschijnlijk met olie voor plengoffers.

Eén van de vrouwen was eerder klein van gestalte. Ze had een scherp gezicht en dik, donkerbruin haar dat los over haar schouders lag in weelderige lokken. Ze had een slank, lenig lichaam, en ze leek een zak zenuwen, want ze sprak al de tijd en maakte grote, hartstochtelijke gebaren naar haar metgezellin, en veranderde soms zelfs van zijde met haar. Die jonge vrouw was niet gesluierd. Ze had een mooi voorkomen en een frisse gelaatskleur, zodat ze Alcibiades een beetje herinnerde aan Harmonia met haar jongensachtige trekken en houding, hoewel Harmonia meer vrouwelijkheid uitstraalde dan deze atletische jonge vrouw. Alcibiades bestudeerde haar meer naarmate ze dichterbij kwam, en hij ontdekte een breed voorhoofd, intelligente en donkere, priemende ogen, waarmee ze ook naar Alcibiades keek, en hem afwisselend toonde dat ze geïnteresseerd was in de man die naar boven klom, dan weer ergens anders naartoe keek alsof ze zijn blikken wel wou lokken. Alcibiades meende dat ze met hem flirtte, maar ze keek niet voldoende indringend naar hem om daarvan zeker te zijn.

Haar blikken vlogen van hier naar daar, bleven nooit lang op één punt, en ze leek elk detail van het landschap en de mensen op de weg in zich te willen nemen. Alcibiades keek naar de andere vrouw.

De tweede vrouw had een heel ander uiterlijk. Ze was groot, kon groter zijn dan Alcibiades. Ze stapte wijd maar elegant, met de fiere en schijnbaar langzame stappen van een vrouw die het gewoon was bewonderd te worden. Ze ging recht door, maar stapte zwaar omdat ze daalde, terwijl de jongere vrouw soms rond haar dartelde. De vrouw liet zich inderdaad plechtig waarderen, bewonderen, zelfs verafgoden, en zij stapte alsof ze die bewondering gewend was. Ze was een sterke vrouw, heel wat vrouw, niet slank, maar gevuld. Ze had goedgespiede maar niet dikke, lange armen, mooie en sterke benen. Goedgebouwde en goedgevulde vormen verzachtten de hoekige lijnen van haar spieren. Ze had een smal middel en brede heupen, en Alcibiades vermoedde onder haar chiton de grootste, weelderige borsten die hij ooit bemerkt had. Een lederen gordel benadrukte het verschil in breedte tussen haar middel en haar heupen en borst. Alcibiades had hetaerae ontmoet in Athene die er bijna zo wellustig uitzagen als deze vrouw, maar geen enkele had in hem de ogenblikkelijke sensualiteit opgewekt, ook niet Theodote, die deze vrouw zo openlijk ten toon spreidde, zo natuurlijk en met zo veel gemak. Ze was zich volledig bewust van het effect dat ze op mannen kon hebben, dus negeerde ze alle blikken van de mannen die haar voorbij stapten. Haar chiton was gemaakt van zeer lichte stof en een briesje waaide van achter de rug van Alcibiades, van uit de vallei, zodat die wind trok aan haar chiton die tot haar enkels als een peplos daalde, maar die haar in de vouwen perfect beeldhouwde, zodat Alcibiades zich haar benen en andere vormen naakt kon inbeelden wanneer het doek trok aan haar leden. Bij elke stap die ze nam moest Alcibiades wel de vormen van haar benen, heupen, borsten en buikje bewonderen. Hij zag hoe vlak haar buik bleef, hoewel ze een zware vrouw moest zijn, en misschien een beetje over haar ideale gewicht heen bleef. De trekken van haar gezicht waren ronder en zachter dan die van haar gezellin. Haar sluier was naar achter geplooid. Met elke stap zag Alcibiades haar borsten rijzen en dalen, want de vrouw droeg geen of niet veel strophion, en hij kon duidelijk de vastheid van haar vormen bemerken en de grote, waarschijnlijk donkere tepels die uit het witte doek in de kilte van de wind naar voren bewogen. Ze was een vrouw van ongeveer zijn ouderdom, en haar borsten waren iets zijwaarts ingeplant, maar ze hingen niet zoals bij een oudere vrouw.

Alcibiades voelde zijn lusten opwellen, enkel maar door deze vrouw te zien aankomen. Ze droeg een sluier achter haar hoofd, zodat hij kon zien dat ze glanzend, zeer zwart haar had. Haar sluier was bijna doorzichtig, slechts een teken van conventie. Ze haalde de sluier niet naar voor wanneer Alcibiades dichterbij kwam, zodat hij haar gezicht duidelijk kon zien. Haar haren waren kort gesneden, zodat ze voorzeker een getrouwde vrouw was. Toch had ze de haren opgemaakt tot een hoge knoop achteraan en boven op haar hoofd, zodat ze nog groter leek dan ze al was. Alcibiades staarde met open, onbeschaamde interesse naar haar gezicht. Ze toonde zachte trekken, een volle kin en volle wangen en zeer rode, dikke lippen, een grote neus die echter normaal en in harmonie bleef met haar even grote, opvallende, amandelvormige ogen. Ze hield haar mond lichtjes open en ze zei niet veel aan haar gezellin, die al het praten alleen deed. De vrouw ging plechtig en gratievol, zeer bewust van haar effect op Alcibiades, en ze keek en glimlachte met een geamuseerde blik naar de verrassing van Alcibiades, toen die haar bleef aanstaren. Hij zag haar lippen zachtjes beven en een gretige blik verscheen in haar ogen, toen ze ook zijn blik zonder vrees hield. Wanneer ze nog dichterbij kwam, kon hij de kleur van haar ogen onderscheiden, en hij bemerkte dat de irissen grijs en groen waren, maar heel wat donkerder en passievoller dan die van Harmonia. Ze ontweek zijn blikken dan nog steeds niet, en ze hield zijn ogen tot hij, Alcibiades, zijn blik

afwendde, in verlegenheid gebracht, hij, Alcibiades! De vrouw had hem werkelijk onder de indruk van haar persoonlijkheid en wulpse figuur gebracht, en hem dadelijk onderworpen. Alcibiades dacht echter ook aan de gevolgen van het houden van de blikken van dergelijke vrouw. Ze moest de mooiste vrouw van Sparta zijn, en getrouwd. Ze was lang voorbij de huwbare leeftijd, slechts iets jonger dan hij. Ze was zeker geen hetaera. Getrouwde vrouwen van Sparta droegen hun haren kort. Ja, ze was zeker getrouwd. Ze was dus een zeer gevaarlijke verleiding! Alcibiades sloeg zijn handen op de rug, strengelde zijn vingers daar door elkaar, en probeerde te denken aan de haven van Piraeus om niet volledig onder de seksuele bekoring en de betovering van deze prachtige vrouw te vallen.

Toen Alcibiades ter hoogte van de twee vrouwen kwam, groette hij hen.

‘Goede namiddag, geëerde mevrouwen,’ zei hij, en niets meer.

De twee vrouwen antwoordden tegelijk, als met één stem, ‘goede namiddag, Alcibiades!’

De vrouwen stapten verder, maar Alcibiades stopte abrupt, te verbaasd om verder te gaan. De vrouwen kenden hem! Ze kenden zijn naam! De grote vrouw had geantwoord met een diepe, ietwat schorre, maar warme stem. De jongere had op een hogere toon gesproken, maar zeer melodieus, en eveneens met sympathie. Ze lachte, terwijl de andere vrouw slechts even glimlachte. Alcibiades stond, en hij keek de twee vrouwen achterna nadat ze voorbij hem stapten. Hij moest wel verder naar hen blijven kijken! Wie waren deze vrouwen? Ze giechelden nu, en lachten weer hartelijk, vooral de jongere, die snel achter zich keek, en ze fluisterde iets aan haar gezellin. Dan keek de jongere vrouw, diegene met het zware, mooie, bruine haar, volledig achter haar naar Alcibiades.

Alsof ze zeer goed wist in welke toestand ze Alcibiades gelaten had, draaide ze haar lichaam, stapte verder naar beneden doch achteruit, en riep, ‘Cynisca!’

Ze lachte verheugd, een hartelijke, warme lach, keek verder met uitdagende en ook uitnodigende ogen, en terwijl ze zo naar Alcibiades nog even bleef kijken, trok ze aan de arm van haar gezellin. De grote, opulente vrouw draaide daarop ook het hoofd. Ze zag hoe Alcibiades nog steeds elke lijn van haar lichaam verslond.

Ze stapte langzamer op de weg, en zij riep haar naam dan ook, ‘Timaea!’

Daarna wandelden de vrouwen sneller door.

Alcibiades trok zich uit zijn droom, en hij schudde zijn hoofd. Hij keek de twee vrouwen nog lange tijd na, tot ze in een bocht van de weg verdwenen. Daarna stapte hij verder naar Therapne.

Timaea! Een naam die klonk zoals Timandra. Was het jaloerse lot geleid door de goden weer met hem aan het gokken? Harmonia en Theodote of geen Harmonia en Theodote, wanneer deze Timaea slechts eenmaal met haar hand zou wenken, wist hij dat hij zou moeten volgen. Ze was een vrouw die eender welke man in haar bekoring kon vangen in een oogwenk. Hij moest uitzoeken wie die vrouwen waren!

In die nogal verwarde toestand van geest kwam Alcibiades aan bij de muren van het tempeloord van Therapne. Therapne was een heuvelplaats met tempels gebouwd op terrassen, zeer verschillend van Olympia dat in een vallei lag. Te Therapne stonden de graftombes van Koning Menelaos en Koningin Helena, de helden van het epos van Homeros, de Iliade. De heiligdommen hier waren gewijd aan Menelaos en Helena. Helena was meer dan de echtgenote van Menelaos voor Sparta. Ze was ook de godin van de vruchtbaarheid, van de plantengroei, van de bomen en de struiken. Haar vader was Tyndareus, maar ze was ook de dochter van Leda die door Zeus in de vorm van een zwaan bezocht werd.

Therapne was niet enkel het heiligdom van Menelaos en Helena, doch ook van de broeders van Helena, de Dioscuren Castor en Polydeuces. De Dioscuri hadden er hun kleine tempels en

altaren. Een beetje verder stond een Tempel van Apollo, de Dorische god van de Spartiaten. Therapne bleef echter eerst en vooral een pelgrimsoord naar het graf van Helena, de mythische echtgenote van Menelaos en de mooiste vrouw ter wereld, ontvoerd uit Sparta door Paris van Troje en dan terug naar Sparta gebracht na de verwoesting en de slachting van het ganse volk van Troje door het leger van de Hellenen. Menelaos was één van de eerste Koningen van de plaats van Sparta geweest, die in die tijden in de heuvels van Therapne lag, eerder dan in haar huidige ligging in de vallei van de Eurotas rivier.

Alcibiades wandelde tussen de tempels en de altaren door. Hij moest steeds klimmen. Het tempeloord lag geïsoleerd in de natuur, ver van de stad, en het domineerde de heuvel gans. Het zicht op Sparta van zo hoog was wijd open, indrukwekkend, uniek en ontzaglijk. Therapne was inderdaad een zeer spirituele plaats, waar men zich dicht vond aan de wolken en aan de wagen van Apollo in de hemel. De mannen brachten hier offers aan Menelaos en aan Apollo, de vrouwen aan Helena. De vrouwen kwamen om te bidden voor een mooie huid en mooie ledematen, de mannen voor moed in de strijd. De plaats lag afgezonderd, maar ze was niet verlaten. Ze werd proper gehouden en goed onderhouden, en vele mensen wandelden er in rond. De altaren stonden alle in gebruik, hoewel het al laat in de namiddag was. De offerandes bleven zonder bloed. De vrouwen offerden geurstoffen en balsems, de mannen olie en wijn. Alcibiades wandelde rond en keek tevreden naar de taferelen.

Eupheas had aan Alcibiades verteld dat de plaats genoemd was naar Therapne, een dochter van Lelex en Penidia. Lelex was één van de oorspronkelijke bewoners van Laconië, dat indertijd Lelegia genoemd werd, naar de naam van de Koning. Therapne was bijgevolg een zeer oude plaats, die dateerde uit de tijden toen de Doriërs te Sparta aankwamen. Alcibiades zag ook massieve ruïnes van muren en huizen verder achter de heuvelplaats van Therapne. Dit waren de resten van de huizen en forten van de eerste mensen die in Laconië woonden, lang voordat de huidige Spartiaten binnenvielen.

‘Dat is logisch’, dacht Alcibiades. ‘De oude stammen woonden hoger op de heuvels om zich beter te kunnen beschermen, en op deze heuvel kan hun citadel gelegen hebben. Misschien werd dit tempeloord gebouwd bovenop de fundamenten van de oude acropolis.’

Alcibiades genoot ook weer van het mooie, majestueuze zicht op de berg Taygetus. Witte sneeuw lag nog steeds op een groot deel van de pieken van de bergen, en die pieken leken gevaarlijk scherp en steil uit te steken tegen de blauwe hemel. Winden bliezen sneeuw constant weg van de hoekige lijnen. Het was een indrukwekkend, maar ook wonderlijk zicht, en Alcibiades vroeg zich af hoe koud, winderig en moeilijk het daarboven kon zijn. Even dacht hij dat hij ooit ook zo hoog zou willen klimmen. Dergelijk grandioos zicht van zo hoge bergen bestond niet dicht bij Athene.

De reliekschrijnen van Menelaos en Helena waren gebouwd op een reeks terrassen op de flank van de heuvel. Men bereikte het heiligdom langs een monumentale trap die omringd werd door gezegende gronden, zodat de tempel magisch leek, ook al omdat de monumenten hoog en blank tegen de blauwe hemel en de grijze wolken afgetekend stonden. Een koele avondwind blies hier harder, en Alcibiades bleef staan om die het hoofd te bieden. De winden jaagden licht door zijn klederen, en hij moest zich schrap zetten, alsof hij zelf het landschap domineerde, en hij bad aan Menelaos om hem de sterkte te geven en de gelegenheid om verder te leven in de stad Sparta, de stad van de legendarische Koning. Daarna draaide hij zich om en vatte de terugtocht aan naar de vallei en naar zijn huis. Hij liep bijna toen hij de berg afdaalde, naar de Eurotas, weer naar Sparta, zijn hoofd echter nog steeds gevuld met de beelden van Timaea en Cynisca, en al niet meer met de charme van Therapne.

Cynisca

In de lente voer Gylippus naar Sicilië. Hij stapte onuitgenodigd het huis van Alcibiades in, volledig gekleed in bepantsering. Hij kwam afscheid nemen van Alcibiades.

‘Misschien zien we elkaar nooit meer weer, Alcibiades,’ begon Gylippus. ‘Toch wens ik je geluk, al weet ik niet wat dat woord voor jou kan betekenen. Er is een zijde aan jou die je niet toont in Sparta, en die je waarschijnlijk ook niet getoond hebt in Athene. In al je rumoerigheid blijf je een zeer ingetogen, verdoken persoonlijkheid. Wat kan geluk voor je betekenen? Om vóór me te staan in een Atheense falanx, vast besloten om mijn eigen, Spartaanse falanx te verslaan? Als die dag ooit komt, dan zal ik eervol strijden tegen een vriend. Wat een strijd zal dat dan zijn!’

Alcibiades glimlachte. ‘Moge dergelijke dag waarop we tegenover elkaar moeten staan met speer en zwaard in onze handen nooit de dageraad zien, Gylippus! Ik ben er trouwens zeker van dat ik nooit vóór je zal staan met een speer of een zwaard! Ik zal nooit, nooit nog tegenover een falanx van Spartiaten op die wijze staan! Ik weet nog niet hoe ik jullie zou moeten bestrijden, maar niet op die manier! Jullie, Spartiaten, zijn onoverwinnelijk als hoplieten. Ik zal jullie met andere middelen moeten bestrijden om jullie te verslaan!’

Gylippus kon ook nog lachen met die uitspraak.

‘Al goed, al goed, Alcibiades. Het ga je goed!’

De mannen grepen elkaar bij de schouders en omhelsden elkaar bij hun vaarwel.

Alcibiades voelde zich toen droevig worden. Gylippus beviel hem. Gylippus was een eerlijke man, tot zover hij hem had kunnen wegen, een intelligente persoon en een goede bevelhebber die een uitstekende vriend voor hem was geweest.

‘Je bent waarlijk een zeer grote leider van hoplieten, Gylippus,’ zei Alcibiades nog. ‘Je bent een grote veldheer. Je zult Nicias en de andere veldheren van Athene verslaan in Sicilië, daar ben ik van overtuigd. Je hebt meer verstand en meer kennis. Je bent goed voorbereid, je zult je niet laten verleiden tot drieste fouten. Heb vertrouwen in jezelf, zelfs als dingen in het begin niet zo best vorderen. Ik vergat je dat te zeggen, maar mijn twee Atheense medeveldheren misprezen me zo erg dat ze me nooit vragen stelden over Sicilië. Jij deed dat wel! Je hebt de intelligentie om de juiste vragen te stellen, en dat is uiterst belangrijk om te winnen! Veel geluk aan jou ook. Mogen we elkaar weerzien!’

‘Mogen we elkaar weerzien,’ herhaalde Gylippus, in de ogen van Alcibiades zoekend, en dan ging hij.

De maanden slopen voorbij en de zomer sloeg op Sparta met de hitte en het vuur van de volle, lage zon. Het werd ongelooflijk heet en drukkend, warm en vochtig in de stad. Alcibiades bleef veel binnen in zijn huis.

Op één van die dagen lag hij lui, languit op een bank in zijn aulé, las papieren rollen en boeken die hij in de agora had gekocht. Hij legde zijn rollen een tijdje neer en overwoog om naar buiten te gaan en te oefenen in de Dromos. Hij had al min of meer beslist om dat dan toch maar te doen, ondanks de hitte, om de Spartiaten te tonen dat ook een Atheense hopliet van middelbare leeftijd de zon een beetje kon weerstaan, toen hij een stem zijn naam hoorde roepen. Hij keek verrast op, maar de zon stond recht in zijn ogen en hij kon niet goed onderscheiden wie daar vóór hem stond.

Het was een vrouwenstem die hij hoorde roepen, ‘sta op, luie Athener! Ik heb je nodig. Ik heb een ziek paard. Jij weet wat van paarden af. Misschien ken je een paar trukken die nieuw zijn voor ons in Sparta. Trek je luie kont op en kom met me mee!’

Terwijl de vrouw sprak plaatste ze haar figuur tussen Alcibiades en de zon, en hij was verbaasd om Cynisca te zien, de vrouw die hij ontmoet had op de weg naar Therapne, en die hij zich nog goed herinnerde. Ze stond nu vóór hem met haar twee vuisten gebald tegen haar zijden, haar benen open, om vrank en vastberaden in zijn aulé te staan. Alcibiades was zo verrast dat hij niet wist wat te doen of te zeggen. Een jonge vrouw die op bezoek kwam bij een man was in Athene hoogst ongewoon en zelfs onbetamelijk.

Alcibiades had geen van de twee vrouwen teruggezien die zulke indruk op hem hadden gemaakt op de weg naar Therapne. Hij had niet achter hen gezocht, niet naar hen gevraagd. Hij wist niet wie ze waren of waar ze woonden, en hij zocht niet verder, omdat hij vreesde dat hij een onweerstaanbare drang zou hebben naar intiemere relaties met één van hen. Hij voelde zich vooralsnog opgelucht hen niet weer ontmoet te hebben.

Hij had tot zichzelf gezegd, ‘Alcibiades, jongen, met die twee en minstens met één van hen, wordt Sparta snel een Hades voor je. Laat hen gerust! Ze zijn getrouwd, en rondartelen met getrouwde vrouwen in Sparta moet zeer gevaarlijk zijn. Je met die vrouwen mengen zal je in chaos en verderf storten. Blijf ver van hen!’

Maar als hij niet naar hen was gegaan, was nu Cynisca naar hem gekomen.

Cynisca wachtte ongeduldig naast hem en tikte met haar rechtervoet op de aarde om duidelijk te tonen dat ze wat meer snelheid prettig zou vinden.

‘Wel dan, bij al de wijsheid van Athena in de rivier geworpen en al het gebrek daarvan samenrapend, wat dan ook,’ fluisterde Alcibiades tot zichzelf.

Hij verveelde zich te erg thans in Sparta om neen te zeggen aan eender welke verstrooiing. Hij stond op.

‘Wat grommelde je daarnet?’ vroeg Cynisca achterdochtig.

‘Niets van belang,’ antwoordde Alcibiades stilletjes. ‘Toon me de weg.’

Niets kon hem nu nog verwonderen in Sparta! Een vrouw, misschien een getrouwde vrouw, erger nog een ongetrouwde vrouw met een vader en wraakzoekende broeders, was zijn binnenhof ingestapt, onuitgenodigd en alleen, zelfs niet vergezeld van een slaaf. Zo iets was ondenkbaar in Athene! De vrouw zou onmiddellijk gecompromitteerd zijn door in het publiek met een man gezien te worden. Overspel zou verondersteld worden, en de man riskeerde zijn leven. Inderdaad, de poort van de aulé stond wijd open, en mensen wandelden in de straat voorbij, zodat ze alles konden zien wat in de binnenruimte plaatsvond. Niemand had gereageerd, maar toch verwachtte Alcibiades nog plots gewapende mannen te zien binnensnellen. Had iemand een complot hier ook tegen hem opgezet? Niemand aan de poort handelde echter nieuwsgierig of afkeurend.

‘Ben jij getrouwd?’ vroeg hij schichtig aan Cynisca.

‘Ben je werkelijk gek of dom, of blind misschien, Athener?’ antwoordde Cynisca direct. Ze stopte met rond hem te draaien en ze riep het woord ‘Athener’ met de nadruk van een vloek.

‘Zie ik er uit als iemand die getrouwd is? Ben je al aan het aftasten of je met mij kunt rotzooien? Vergeet dat maar snel, Athener! Ik ben ook een Spartiaat, hoor! Volg me nu en houd je kop!’

Alcibiades volgde haar in stilte. De jonge vrouw leidde, en hij stapte gedwee achter haar aan. Hij volgde in haar stappen. Hij kreeg ook nooit de kans naast haar te gaan, want veel volk kwam uit de tegenovergestelde richting op hun weg, en ze schreed zo snel en krachtig dat hij soms moest lopen om weer bij haar te geraken.

Ze gingen over de brug van de Eurotas en spoedden zich op een weg naar het oosten van Sparta. Cynisca sloeg plots een zijweg in zonder te waarschuwen en zonder rond te kijken. Ze stapte nors, ruw zwaaiend met haar armen. Ze verdween achter een rij grote, donkergrijze rotsen.

Ze riep, zonder zich om te draaien, ‘houd op met naar mijn achterwerk te gluren, Athener!’ Alcibiades hief trouw weer zijn ogen op, volgde haar zonder protesten, een lange grinnik op zijn gezicht, en hij bewonderde nu nog meer haar lenig lichaam, lange benen en mooie heupen van achter haar rug.

Ze kwamen aan bij grasvelden, beschermd door de flanken van laaggluoiende heuvels. Cynisca ging door met stappen en ze keerde zich niet eenmaal om, om na te gaan of Alcibiades nog wel volgde, tot hij een reeks houten hutten ontdekte die paardenstallen konden zijn, netjes in een rij geplaatst en naar het oosten gekeerd met hun deuren. De stallen bestonden slechts uit ruwe planken die aan palen genageld waren, dicht op elkaar geplaatst zodat geen regen op de paarden kon vallen, en stoer gebouwd. Aan de windzijde waren de planken van de muren ook nauwkeurig de ene iets boven de andere genageld, zodat de wind niet door kon jagen. Paardenkoppen verschenen aan de deuren en meerdere paarden hinnikten blij toen ze Cynisca zagen naderen. Een beetje verder stond een mooi stenen huis, een huis in het platteland, misschien het huis van Cynisca. Alcibiades zag nu ook een grote renbaan voor renwagens en paarden. De renwagens stonden in een andere stal tegenover de paardenstallen. Er lag hier veel vlak terrein om te oefenen met paarden, en ook rond het huis, en Alcibiades vroeg zich af wie de eigenaar van dit alles was. Hij zag geen dienaars in het ronde.

Cynisca veranderde haar gehaaste gang tot een langzamer, rustiger wandelen. Alcibiades kon zo tot bij haar geraken en hij zag ook dat haar gezicht minder gespannen was toen ze naar de paarden ging, hen op de hals streelde of hen wat voeder gaf. Wanneer ze dat gaf aan het eerste paar, stampten de andere dieren met hun hoeven tegen de muren en de deuren van de stallen. Paardenmuziek! Zij ook wilden een snoepje.

Cynisca ging naar een stal een het einde, opende de stal en trok er een paard uit. Ze bond het dier met een lederen riem aan een stenen paal. Het was een prachtig dier, groot, krachtig, heel zwart. Het hield het hoofd hoog. De zwarte manen stroomden goedgekamd over de mooi gevormde schouders. Het paard hinnikte en sloeg ongeduldig de manen rond. Het had lange, fijne poten, en kleine maar sterke hoeven. Alcibiades zag ook dat het een lief dier was, een paard dat eerder geschikt was voor lange ritten, met een groot uithoudingsvermogen, geen springpaard en geen paard voor renwagens. Het leek het perfecte dier voor een heel sportieve vrouw, of zelfs voor een bevelhebber van hoplieten. Het paard was ook lam. Het vermeed op één van zijn voorste poten te staan.

Alcibiades knielde, nam de poot in zijn handen, en het paard boog gedwee en zachtjes zijn poot opdat de man zou kunnen drukken en voelen. Alcibiades streelde langs de spieren. Zijn handen gleden van de hoeven en de poten naar hoger. Hij voelde geen gebroken beenderen en ook de spieren waren grotendeels in orde. Sommige spieren voelden echter hard en vezelig aan, en daar was de poot gezwollen. Iemand had het paar geforceerd. Er was hier niets dat niet kon hersteld worden door wat rust en wat oliën en zalven van de onderste delen van de poten. Eender welke ruiters en zeker eender welke paardenfokker van Attica, en die waren niet onder de beste van de wereld, hadden dat kunnen vaststellen en vertellen aan Cynisca. Er moesten toch voldoende mannen zijn in Sparta die haar hetzelfde hadden kunnen vertellen! Cynisca moest dat ook geweten hebben. Waarom dan was ze naar hem gekomen? Niet om dit paard te helen!

Alcibiades draaide instinctief zijn hoofd naar de weg langs waar ze gekomen waren, bleef knielen naast het paard en trok tevergeefs achter zijn rug naar zijn zwaard dat hij vergeten had

over zijn schouders te gooien. Hij had opnieuw de zon in de ogen, maar hij zag toch een donkere figuur verschijnen die volledig gekleed liep in een lange tuniek, een rijzige slanke figuur met een hoge zwarte knop haar boven het hoofd.

Alcibiades stond op en hij zei, ‘gegroet, eerbare Timaea!’

Timaea nam al haar tijd om de laatste korte afstand te wandelen om zich bij Alcibiades en Cynisca te voegen. Alcibiades verslond de lijnen van haar elegant, langzaam bewegend lichaam, tot ze naast hem stond. Ze sprak eerst niet, maar bleef naar Alcibiades kijken. Ze vroeg aan Cynisca, ‘hoe gaat het met Avondwind?’

‘Ze is in orde,’ antwoordde Cynisca. ‘Ik heb haar te erg doen lopen de laatste tijd. Ze heeft slechts wat rust nodig en wat vocht rond haar poten. Onze paardenexpert, hier, zal dat beamen, nietwaar, Athener?’

‘Ja, natuurlijk,’ glimlachte Alcibiades. ‘Je kunt wat kruiden in de olie mengen. Ze heeft frisheid nodig rond die poot. Maar zonder twijfel ken je dat recept ook al, Cynisca!’

‘Och, misschien wel,’ gaf Cynisca toe. ‘Ik had toch graag het recept gehoord. Ik liet je echter naar hier komen voor wat anders,’ zei ze verder.

‘Werkelijk?’ vroeg Alcibiades, zijn ogen nog steeds op Timaea gericht terwijl hij de manen van het paard met lange liefkozingen streelde.

‘Ja, werkelijk,’ drong Cynisca aan. ‘Ik wil de Olympische Spelen winnen, de Olympische wedstrijd van de wagenrennen. Ik wil dat je me leert hoe die te winnen!’

Alcibiades viel van de ene verbazing in de andere. Hij was zo verwonderd dat hij zijn ogen wegtrok van Timaea en weer naar Cynisca keek. Deze jonge vrouw was op haar hoofd gevallen!

‘De Olympische Spelen? Je wilt de Olympische Spelen winnen? Cynisca, geen vrouw is ooit toegelaten om mee te dingen in de Olympische Spelen!’

‘Wel, dat gaat dan veranderen, Athener. Ik ben Cynisca en ik zal de Olympische wagenrennen winnen! Ik moet een wagen niet mennen om te winnen. Mijn mannelijke menners kunnen dat doen voor mij. Ik heb de regels gelezen zoals ze gegraveerd werden in de stele te Olympia. Ik ondervroeg de scheidsrechters. De Eleianen krabden in hun haren, maar ze gaven allen hetzelfde toe. Niet één regel verbiedt het een vrouwelijke eigenaar van renwagens zeven wagens in te schrijven in de wedstrijd, zoals een Athener genaamd Alcibiades ooit gedaan heeft, en de eerste, tweede en derde plaats te winnen! Ik zeg je dat ik gekroond zal worden, net zoals jij dat was te Olympia! En och ja, de volgende maal, Athener, plaats tenminste je olijkranen recht op je hoofd! Ik neem aan dat het je verwaandheid was die de kranen naar de verkeerde kant trok, of had je teveel wijn op? Hoe verdomd fier en ernstig leek je toen!’

‘Ik onderga verbazing na verbazing,’ dacht Alcibiades.

Hij vroeg, ‘was jij daar, te Olympia?’

‘Natuurlijk,’ zei Cynisca snel. ‘Ik was te zwaar gesluierd echter, heel wat meer dan die Theodote van je, opdat je me duidelijk had kunnen zien. Maar ik was aanwezig! Dat was een hele ren, die dag!’

Daarna zweeg Cynisca, want ze had een naam vermeld die Timaea kon storen, en Timaea ging recht op Alcibiades af tot heel dicht bij hem.

Timaea had zich opgekleed, want haar peplos toonde de scherpste, rechte vouwen. Ze droeg geen juwelen en geen kunstmatige kleur in haar gezicht, maar de broches die haar tuniek aan de schouders ophielden, waren van goud, en ze lieten de tuniek los over haar schouders hangen, diep open boven haar borst. Eigenlijk had Alcibiades tot nog toe geen enkele cosmetica op geen enkele vrouw van Sparta gezien. Timaea had dezelfde dikke, vochtige lippen als Harmonia, nee, haar lippen waren nog gevulder, veel groter, en ze had dezelfde

grijze en groene ogen, maar in de ogen van Timaea blonken kleine, heel lichte groen stipjes en een donkerder rand. Alleen Harmonia had heel heldere ogen, maar toch voelde Alcibiades zich aangetrokken door de donkere diepten van Timaea's ziel. Hij was al verloren en verdronken in die ogen, vreesde hij.

Timaea nam de arm van Alcibiades en zei, 'laat ons wat gaan eten, Cynisca. Ik heb honger! Nodig je ons uit in je huis en je keuken?'

'Zeker,' kwam het doffe antwoord. 'Gaan jullie al maar voor en begin. Ik kom er aan!'

Cynisca bracht het paard weer naar de stal. Ze ging naar een andere stal en draalde daar. Ze begon voeder in de stallen te gooien met een houten riek.

Alcibiades keek vragend naar Timaea, die zei, 'haar huis staat daar. Kom mee.'

Alcibiades volgde. Na een tijdje vroeg hij, 'wie is de eigenaar van die stallen?'

'Cynisca!'

'Zijn ze van haar echtgenoot, van haar vader, van haar broeder?'

'Neen,' antwoordde Timaea harder, een beetje verrast. 'Oh, ik begrijp je verwarring,' zei ze dan. 'In Athene kunnen vrouwen niet erven en hebben ze niet veel eigen bezittingen. In Sparta hebben ze dat wel. Cynisca erfde de paarden, de stallen en het huis van haar vader, en eigenlijk zelfs veel meer van haar moeder. Haar moeder, Eupolia, kwam van een familie die gekend was in Sparta voor het paardenfokken. Cynisca bezit haar eigen patrimonium. Haar vader gaf haar vroeger al de paarden uit de stallen van haar moeder. Sindsdien heeft ze steeds paarden gefokt en ze wordt er nog rijker mee! Ze houdt van paarden. Ze is niet getrouwd. Ze is nog een parthenos, een maagd, hoewel vele Spartiaten haar begeren en haar tot de hunne willen maken.'

Timaea en Alcibiades gingen het huis van Cynisca in. Ze talmde even in de aulé, en Alcibiades wou naar een dienaar zoeken. Het huis was leeg. Voordat hij kon vragen wat ze konden doen, nam Timaea opnieuw zijn arm en ze trok hem rond om vóór haar te staan. Ze hield stevig aan de arm, en stapte tot zeer dicht bij hem. Hun lichamen raakten.

Ze zei met een lage, schorre stem, en met neergeslagen ogen die af en toe naar boven flakkerden, 'Alcibiades. Je weet wat ik wil!'

Ze drukte zich daarna nog dichter tegen hem aan, zo dicht dat hij de tepels van haar borsten tegen zijn spieren kon voelen, en hij werd plots omwikkeld door de zware geur van een parfum. Hij bracht één arm achter haar middel en trok haar nog steviger tegen hem aan. Hij gleeed zijn andere hand achter haar nek, streelde haar haren daar, en kuste Timaea.

Timaea beantwoordde de kus gretig. Ze bleef eerst voorzichtig, maar dan bewoog ze elke curve van haar buik, benen en borst tegen Alcibiades en ze lag gans in zijn armen. Zij ook bracht een hand achter zijn hoofd en streelde daar terwijl ze kuste. Ze bewoog haar lichaam steeds en duwde haar lenden tussen zijn heupen. Alcibiades werd dadelijk geil en wanneer ze zijn hardheid voelde groeien, duwde ze haar onderbuik hartstochtelijk tegen hem en drong aan. Hun monden en hoofden bewogen zich ook, tongen speelden in de monden, en ze streelden en wekten hartstochtelijk hun begeerten op.

Voetstappen klonken op de kleine stenen in de aulé. De stappen kwamen van de ingang tot het binnenhof. Alcibiades en Timaea trokken zich hijgend uit elkaar. Ze lieten elkaar slechts met veel tegenzin los, aarzelend, en bleven dan een stap van elkaar verwijderd staan, gescheiden, maar nog steeds elkaars handen houdend. Cynisca kwam dan binnen.

'Ik hoorde jullie zeggen dat jullie hongerig waren. Dat zeiden jullie. Ik wist niet welk soort honger jullie hadden. Jullie zien er inderdaad zeer hongerig uit!'

Cynisca spaarde nooit haar woorden. Ze ging naar een deur.

Ze zei, ‘er zijn geen dienaars. In de keuken liggen olijven, brood en stukken gekookt vlees. Ik haal wat om te eten.’

Ze verdween door de deur van het huis, en Timaea volgde haar. Hij hoorde de vrouwen praten, hard, misschien verwijtend, maar niet met woedende stemmen. Alcibiades ging op een bank in de aulé zitten. De vrouwen kwamen terug naar hem met lage tafeltjes, twee andere banken, en later nog brachten ze schotels in met olijven, stukken vlees, en graankoeken. Cynisca bood ook licht gewaterde wijn aan uit een krater. Alcibiades begon olijven te eten.

Hij zei, ‘Cynisca, je hebt mooie paarden en goede stallen, uitgestrekte renbanen. Je hebt heel veel terrein om op te oefenen. Je vader moet een liefhebbende en rijke man geweest zijn om je dat alles na te laten!’

‘Dat is zo,’ beaamde Cynisca. ‘Mijn vader zorgde goed voor mij. Hij bleef steeds lief met me. Hij wist dat ik van paarden hield. We fokten samen paarden, en ik was de enige die hij bij zijn paarden duldde. Hij liet me al de paarden van mijn moeder na, dit huis, en het terrein, en ook heel wat goud. Je hebt mijn vader trouwens gekend, Athener!’

‘Hoe komt dat?’ vroeg Alcibiades verbouwereerd.

‘Mijn vader was Koning van Sparta. Hij joeg jou en je hoplieten meerdere malen terug naar binnen jullie muren. Wanneer mijn vader in Attica was, bleef er niet één Athener over om hem het hoofd te bieden. De naam alleen al van mijn vader was voldoende om alle Atheners met de staart tussen de benen naar binnen hun muren te zien vluchten. De naam van mijn vader was Archidamus!’

Alcibiades had toen net een olijf in de opening van zijn mond, maar de olijf bleef daar en geraakte niet binnen. Cynisca was de dochter van Archidamus, de leider van de invallen in Attica? Dan was ze de zuster van de huidige Koning Agis! Waar had hij zich weer mee ingelaten? De olijf verdween wel in zijn mond, maar hij verslikte zich er mee en had een hoestbui. Cynisca en Timaea deelden elkaar zeer geamuseerde maar toch ook enigszins in verlegenheid gebrachte blikken uit.

‘Wat gebeurt er hier?’ vroeg Alcibiades in zijn geest.

Even bleef een stilte hangen tussen hen.

Dan vroeg Alcibiades wat hij vroeg of laat moest weten, een vraag waarvan ze alle drie het antwoord vreesden, ‘Timaea, wie ben jij?’

Ze antwoordde, en haar woorden kwamen langzaam in een zachte maar fiere stem. Ze keek recht in de ogen van Alcibiades en hield haar hoofd hoog.

‘Wel, Alcibiades, wist je dat niet? Ik ben Timaea, de echtgenote van Agis. Ik ben Koningin van Sparta!’

Alcibiades moest zijn hoofd meerdere malen in ongeloof heen en weer schudden. De stilte bleef duren.

‘Oh neen,’ zei hij tot zichzelf. ‘Oh neen, niet opnieuw! Daar heb ik het weer gedaan! Waarom moet dit steeds opnieuw met mij gebeuren? Mijn lot was om als Alcibiades van de Alcmaeonidae geboren te worden. De vloek op onze familie werkt nog steeds, en blijft actief zelfs ver van Athene. Waarom kom ik altijd terecht in de hoogste kringen? Waarom plakken die mensen steeds weer aan mij? Zoek ik hen op? Neen, dat doe ik niet, en dit was weer het donker toeval dat me drijft. Niet het toeval, het lot of de goden! De schikgodinnen laten me niet met rust!’

Ze aten, maar ze bleven zwijgen, en de stilte bleef lang duren. De betovering van de snelle vriendschap, van aangename, lichte verhoudingen en zelfs de sensualiteit tussen Alcibiades en de twee vrouwen week terug. Alcibiades, Cynisca en Timaea aten, en ze wisselden niet nog één woord uit.

Het was Cynisca die de stilte eerst brak.

‘Wel, we zitten inderdaad volledig in Laconië, nietwaar Athener? Laconië, het land waar de mensen praten met de minst mogelijke woorden, met geen! En toch zegt de stilte alles. De namen van Archidamus en Agis lijken alle Atheners tot een blok van wit marmer te bevriezen. Je ziet er zo wit als marmer uit, Athener. Ben je zulke lafaard dat je plots je tong verloren hebt? Is er een stukje van je lichaam op de grond gevallen?’

Cynisca zei dat met een vrolijk gezicht en met haar handen open ter hoogte van haar schouders. Daarop begon Alcibiades te lachen. Hij glimlachte eerst een beetje. Daarna wierp hij zijn hoofd hoog en lachte hard en hartelijk. Hij lachte, en de tranen schoten hem in de ogen. Cynisca begon ook te lachen, en Timaea hield zich niet in. Ze lachten alle drie luidruchtig, uitermate. Ze lachten met het lot, met de goden, met de landen van Athene en van Sparta, en omdat ze elkaar hadden.

‘Als dit mijn lotsbestemming is, zo bepaald door de goden van Olympos, wel, zo zij het dan,’ dacht Alcibiades. ‘Ik zal Agis bedriegen en overspel plegen met zijn echtgenote, want dat is wat Timaea wil. Ik laat deze Timaea nu niet los, want we willen beide hetzelfde, en zij ook zal me niet loslaten. Zo zal het dan zijn! Timaea, mijn lief, hoe zullen we elkaar ontmoeten in Sparta en doen wat we moeten doen zonder gezien te worden, want als we gezien worden dan wordt ik onmiddellijk terechtgesteld en wellicht jij ook.’

Cynisca vertelde later dat haar vader inderdaad Archidamus geweest was, de Agiade Koning van Sparta. Ze was slechts de halfzuster van Agis. Archidamus had eerst Lampito getrouwd, de dochter van Leotychidas. Hun zoon was Agis geweest, de huidige Koning van Sparta en die met Timaea getrouwd was. Toen Lampito stierf, huwde Archidamus met Eupolia. Die naam betekende ‘goed gepaard,’ in verwijzing naar het feit dat haar familie veel paarden bezat. Eupolia gaf geboorte aan Agesilaus en aan Cynisca. Er lag veel liefde tussen Archidamus en Eupolia, en Archidamus had ook Cynisca erg liefgehad, zijn enige dochter. Hij had haar zijn ‘hondje’ genoemd. Cynisca was de halfzuster van Agis en de schoonzuster van Timaea. Ook Agis hield aan zijn halfzuster.

Ze bleven aldus zitten, verbonden door hetzelfde absurde, wrede lot, in het huis van Cynisca. Ze praatten over kleine dingen zonder gevolgen of belang. Ze keuvelden over de Ouderen van Sparta, over het weer, over de concerten van de zangkoren. Ze aten op hun gemak tot de schotels leeg waren, de spanning gebroken door hun lachen.

Alcibiades en Cynisca dronken een schaal van slechts licht gewaterde wijn. Alcibiades merkte eens te meer op dat de kommen van Sparta heel wat groter en dieper waren dan de Atheense schalen.

Hij vroeg, ‘waarom zijn de schalen zo diep en zo breed in Sparta? Jullie drinken voorzeker heel wat meer wijn dan wij!’

Timaea antwoordde, ‘onze schalen, onze kothons, zijn ook de drinkschalen die de Spartiaten mee naar de oorlog nemen. De kothons zijn zwart van binnen en ze hebben deze brede rand rond hen. Ze zijn zwart binnenin, opdat de Spartiaten de vuile deeltjes in hun water niet zouden zien wanneer ze op expeditie zijn, en de brede rand houdt de vuile deeltjes binnen de kom.’

Alcibiades dronk.

Alcibiades moest weggaan wanneer de avond viel om naar de kantines van de Spartiaten te wandelen, en ook Timaea moest naar huis. Ze gingen samen uit het huis van Cynisca. Cynisca was even verdwenen. Alcibiades en Timaea bleven nog alleen in de aulé staan. Alcibiades hield Timaea in zijn armen en streelde haar haren. Ze hadden weinig gesproken. Ze moesten nu samen het huis verlaten en langs verschillende wegen vertrekken.

Alcibiades vroeg, ‘zullen we elkaar opnieuw ontmoeten? Waar?’

‘Natuurlijk moeten we elkaar weerzien!’ riep Timaea uit. ‘Waarom denk je dat ik aan Cynisca gevraagd heb je naar hier te lokken? Ben je er zeker van dat je me wil terugzien?’

‘Natuurlijk! Hoe, wanneer?’

‘Je zult Cynisca leren haar renwagens te oefenen om de Olympische Spelen te winnen. Ik meen dat ze daarmee gek is, maar dat is hoe we elkaar kunnen weerzien. We kunnen naar hier komen, en ze zal ons haar huis lenen. We zullen andere mensen rond ons hebben, maar niet steeds. En ik ken een paar vergeten plaatsen in de omgeving. Nu en dan zullen we alleen zijn. Dikwijls!’

‘Ik geloof dat Agis deze lente nog Attica zal binnenvallen. Dan zullen we alleen zijn. Het is mogelijk dat hij het ganse jaar door in Attica blijft!’

Timaea schudde het stof uit de plooiën van haar peplos en zei, ‘neen! Agis zal niet naar Attica gaan. Hij wil nu geen open oorlog met Athene.’

‘De Damos heeft beslist om Gylippus naar Sicilië te zenden en om Decelea in Attica te versterken. Gylippus ging. Agis moet doen wat de Damos en de Gerousia bevolen heeft.’

‘En ik zeg je dat Agis niet zal vertrekken! De zaken liggen niet zo eenvoudig. De Gerousia is verdeeld. De meeste van de Ouderen geven de voorkeur aan een oorlog met Athene, maar velen ook niet. Die mannen, en Agis, willen afwachten wat er in Sicilië gebeurt. Als de oorlog in Sicilië duurt en duurt zonder een duidelijke winnaar en verliezer, dan zal Sparta geen oorlog beginnen met Athene. Als Athene aan de winnende hand geraakt, dan kan Sparta de oorlog in gaan om te voorkomen dat de Atheners Sicilië zouden veroveren. Maar Agis zal nu geen vinger verroeren! Het is te vroeg. Hij zal beweren dat de voorbereidingen te laat begonnen, en dat meer voorbereidingen nodig zijn. De Gerousia zal hem niet onder druk zetten. Misschien volgend jaar.’

Alcibiades verliet haar na die woorden, want ze moesten hun weg gaan. Hij keerde eerst naar zijn huis terug.

Cynisca kwam hem twee dagen later opnieuw halen. Ze klopte op zijn poort aan, ditmaal, en ze bleef daar tot hij naar buiten kwam. Het was zomer. Alcibiades droeg slechts een chiton, geen zwaard. Ze gingen in stilte naar haar huis buiten Sparta.

Timaea was niet in de stallen. Alcibiades zag de velden waarin de paarden gebracht werden om er in te grazen, en ze naderden een afsluiting. Cynisca zei hem dat ze de paarden niet in de stallen had gelaten. De velden hadden een heel stuk gras, dat door een rotsachtige heuvel overschaduwde werd. De paarden konden zich daar verzamelen om van de hitte van de zon beschermd te blijven. Alcibiades plaatste zijn armen op de houten balken van de omheining, en hij keek. De paarden waren grote, stoere dieren. Ze blaakten van goede gezondheid en er lag veel kracht en energie in hen. Ze hadden helder blinkende ogen en glinsterende manen. Ze zagen er goed verzorgd en proper uit, goed gevoed en prachtig van leden en spieren. Meer dan twee derden van deze dieren waren echter totaal ongeschikt als paarden voor renwagens, en Cynisca zou een heel ander soort van dieren moeten kopen, fokken en opleiden om een stal te hebben met voldoende paarden voor de wedstrijd in de Olympische Spelen. Alcibiades zei haar dat, en het kwam aan als heel slecht nieuws. Ze had nog werk voor verscheidene jaren. De meeste paarden hier, waren veel te zwaar naar zijn smaak. Cynisca nam zijn advies snibbig aan.

Cynisca zei, ‘je bent de eerste om me dat slecht nieuws melden, Athener. Ben je wel zeker van wat je me nu komt vertellen? Deze paarden zijn goede renpaarden! Ze kunnen snel lopen gedurende een lange tijd, en ze zijn zeer sterk. Wij gebruiken dit soort paarden voor

allerhande doeleinden en rennen. Deze dieren, geoefend in een tethrippon, in een vierspan, kunnen alles wat in de weg rijdt uit de buurt duwen!

'Ik ben er zeker van dat ze dat kunnen doen,' gaf Alcibiades toe. 'Maar je hebt veel meer nodig dan zuivere kracht! Een wedstrijd van wagenrennen wordt niet gewonnen door kracht, hoewel kracht in bepaalde omstandigheden helpt. Wagenrennen worden gewonnen door handigheid en beweegbaarheid, door de kwaliteit van veranderingen in snelheid en baan. Twee derden, zo niet meer van de wagens, worden vernield in de rennen van Olympia. Je hebt een mengeling nodig van snelle paarden op sommige wagens en zware paarden, zoals je hebt, op andere wagens. Een zeer behendige en snelle wagen kan zeer hard vooruit geraken tijdens de ren in de eerste baan en daarom als eerste draaien. Daardoor kan die wagen winnen, want achter die wagen, en er naast, zullen er vele ongelukken gebeuren, wagens slaan in elkaar, wagens rollen om, en zo meer. Natuurlijk, een wagen die de eerste ronde overleeft, met krachtige paarden die dan kunnen aangevuurd worden, heeft ook kansen. Maar de wagens die eerst en alleen kunnen draaien aan de eerste bocht, hebben de meeste kans om te winnen. Mijn paarden te Olympia waren de snelste in de eerste bocht, niet de meest krachtige. Ik zou zeggen dat je op de twee strategieën moet wedden, maar ik stel eerder voor dat je lichte, heel snelle paarden zou uitkiezen. Hoeveel wagens wil je in de rennen laten deelnemen?'

'Ik heb niet zo veel paarden als jij had. Ik dacht misschien aan vijf wagens.'

'Dan moet je minstens twee of drie nog meer wagens naar Elis brengen, want enkele zullen afgekeurd worden. Acht wagens, dat betekent ongeveer dertig paarden. Ga je die per boot naar Olympia brengen of over het land?'

'Ik dacht over het land.'

'Dan moet je ze vroeg overbrengen, de paarden een paar maanden voordien al naar Olympia brengen. Dat zal je kosten doen stijgen.'

Alcibiades keek naar de berg Taygetus. 'Ik veronderstel dat er passen zijn in de bergen die je kunt nemen. Of ja, je kon naar het zuiden gaan en dan de kust volgen tot in Olympia. Dat is niet een kleine trek voor zo vele paarden! Je hebt bescherming nodig. Agis kan je ruitery en Spartiaten meegeven. Hoe zit het met je menners?'

'Wat bedoel je met mijn menners?'

'Je hebt wagenmenners nodig met ervaring van wagenrennen. Niet slechts de menners die je hier in Sparta kunt vinden!'

'We hebben goede wagenmenners,' protesteerde Cynisca. 'We houden ook rennen met ruiters en wagenrennen op onze festivals, hier.'

'Je zult mannen moeten vinden met uitstekende talenten, niet de beste van Sparta, maar de beste van de wereld!'

'Wat ben je aan het doen? Probeer je me te ontmoedigen, Alcibiades? Daarin zal je niet slagen! Ik weet ook alles wat je zegt. Ik weet dat logistiek belangrijk is. Ik was te Olympia, herinner je, en ik zag hoe goed voorbereid je was, en wat voor een expeditie het was om de paarden uit Attica te brengen. Ik zal ook niet deelnemen aan de volgende Spelen, maar ik wil wel klaar zijn voor de Spelen daarna. Ik heb tijd. Gans Sparta zal helpen. We moeten nog over veel praten. Tegen wanneer moet ik klaar zijn?'

'Klaar voor de Olympische Spelen? Van wat ik zie van je paarden, hier, zul je er veel van moeten verkopen, en daarna heb je minstens vijf jaar nodig. Je moet wachten tot je exact het juiste aantal van de meest uitstekende paarden bijeen krijgt, de beste menners, hen geoefend hebt om als een groep te rennen, elkaar te beschermen, hun ambities aan de kant te kunnen zetten voor wie toevallig in de beste positie geraakt, en dan moet je de ganse reis oefenen en uitstippen. Het zal je twee, misschien wel drie Spelen verder nemen tot je een dergelijke kans krijgt om te winnen, en vóór je die kans ziet moet je niet denken aan deelname. Dat is een lange verbintenis, Cynisca! Ondertussen kan er veel gebeuren. De oorlog kan gebeuren, en een huwelijk en kinderen en veel rampen.'

‘Jij had dat geduld,’ antwoordde ze wrang. ‘En jij bent niet wat ik een zeer geduldige vent zou noemen!’

‘Ik had een vriend in Attica die genoeg had gezien van de oorlog en die al het zware werk deed. Hij had paarden klaar om wagens te trekken. Hij had een vrouw waar hij van hield en een rustig leven om de correcte soort van paarden te fokken. We begonnen zeer vroeg. We kochten de beste paarden buiten Attica. Ik vond het geld om ons gaande te houden. Jij zult helemaal alleen zijn. Je staat voor een formidabele uitdaging!’

‘Dat weet ik. Maar ik ben niet alleen. Jij bent nu hier, en jij bent de beste in de wereld. Ik dacht dat ik sneller kon klaar komen, maar ik zal voldoende geduld opbrengen. Ik zeg je dat ik ooit de Olympische Spelen zal winnen. Ondertussen, natuurlijk, kan ik al aan wedstrijden deelnemen hier in Sparta, en op andere plaatsen van de Peloponnesos, en daar van leven. Ik kan mijn eigen paarden fokken, ook, en er enige van aan de Spartiaten verkopen. Ze weten dat ik een goede kennis van en gevoel heb voor paarden, en ze apprecieerden reeds mijn kennis van het paardenfokken. Ze erkennen wat ik kan doen met paarden. Ik kan leven. Ik heb geld. Ik kan wachten. Je kunt me alles leren wat je weet, ondertussen. Wil je dat doen?’

‘Ja. Dat is goed, dan. We beginnen. Weet je wel zeker dat je wilt dat ik je zou helpen?’

‘Dat wil ik, ja. Trouwens, wat zou je hier anders doen, Athener? Je lijkt me je erg te vervelen. Je oefent heel wat met de jonge mannen en je praat met de Ouderen van de Gerousia, maar je doet niet veel nuttigs, buiten dat. Wat intensief paardrijden zou je goed doen. En zou je niet graag een tweede maal de Spelen willen winnen?’

‘Dank je wel, mijn min,’ grinnikte Alcibiades. ‘Ik zal komen. Ja, het zal me goed doen weer een snelle wagen onder me te voelen. En een paard. En de snelheid. Mag ik van je rijden op je paarden?’

‘Natuurlijk,’ zei Cynisca droogjes. ‘Je kunt direct beginnen. Timaea wacht op je in het huis.’ Alcibiades verkoos wijselijk de spanning van die opmerking te negeren. Cynisca keurde het af dat hij Timaea ontmoette. Hij moest later uitvissen waarom en dat uitklaren met haar. Nu verlangde hij teveel naar de vrouw met het ravenzwart, kort geknipt haar. Hij wou iets verzachtends en liefs zeggen tegen Cynisca, maar ze draaide zich om en liep bruusk de velden in, naar de paarden.

Alcibiades keerde zich naar het huis en liep naar Timaea.

Timaea

Timaea wachtte ongeduldig op hem in het binnenhof. Ze zat met haar handen in haar schoot gekruist, maar de handen wrongen zich steeds door elkaar heen. Ze was zenuwachtig, en ze was zich daar zeer van bewust. Ze zag uiteindelijk Alcibiades aankomen. Toen hij binnenkwam deed ze alsof ze hem niet dadelijk opmerkte, want ze keek naar de vogels in de hemel. Ze voelde zijn aanwezigheid, keek op en liep pas dan naar hem toe. Ze omhelsden. Ze konden niet wachten. Ze liepen naar de slaapkamer. Timaea trok hem mee, de trappen op, en ze opende de deur naar een kleine maar fijn versierde kamer. Een venster liet fel licht in de kamer schijnen, en Alcibiades zag even de groene velden en zelfs Cynisca die met haar paarden werkte, maar Timaea trok een tapijt vóór de opening. Ze kleedde zich uit en stond gans naakt tegenover Alcibiades. Alcibiades snakte naar adem.

Het lichaam van Timaea was perfect gevormd, gevuld, voluptueus, sensueel. Ze was de verpersoonlijking van alles wat vrouwelijkheid kon zijn, meer nog dan Theodote het ideale vrouwelijke. Timaea was een godin van lichamelijke schoonheid, en ze zou het onderwerp moeten zijn van de meest seksuele dromen van elke warmbloedige man. Alcibiades trok zijn

chiton en de rest van zijn kleren uit, en hij nam Timaea dadelijk naar het bed. Ze wou hem onmiddellijk in haar, en te snel bereikten ze de explosie van hun zinnen, die reeds sinds zo lang onderdrukt waren gebleven, sinds zo lang voor beiden.

Nadien bleef Alcibiades naast Timaea liggen. Ze lag op haar rug in het bed. Ze lag doordrenkt in zweet, maar ze verroerde niet meer. Het was heet en vochtig in de kamer. Haar orgasme had al haar lichaamsvochten uit elke porie naar de oppervlakte geduwd. Alcibiades gleed met een hand over haar lichaam, haar benen, haar buik, haar borsten. Zijn vingers trokken lijnen in het zweet en de oliën van Timaea. Met één vinger tekende hij figuren in het vocht op haar buik. Hij voelde lager.

Timaea hield haar ogen gesloten. Ze bleef genieten van de voorbije climax en van de nieuwe sensaties van zijn strelingen, die ze wou verder voelen duren en duren. Ze had graag de wellust van die strelingen de ganse nacht laten voortduren.

Na een tijdje duwde Alcibiades Timaea op haar buik, tot ze op haar rechterzijde lag. Hij bracht zijn lichaam tegen haar rug. Ze vleide zich tegen hem aan. Hij nam haar bovenste, linkerbeen vast en trok dat over zijn eigen linkerbeen, zodat zijn lid tussen haar heupen kwam. Hij duwde zich opnieuw in haar, en ze opende zich voor hem en bewoog dan weer op hetzelfde ritme als hij. Hij drong diep en krachtig in haar en ze kromde haar rug om hem beter en meer te ontvangen. Hij greep haar met zijn handen, drukte op haar borsten en trok aan de tepels tot ze beide een kreet sloegen bij de laatste inspanning van hun hernieuwde orgasme. Alcibiades wachtte in Timaea tot zijn lid zich terugtrok, en tot haar vocht verzuurde zodat ze hem pijn deed. Dan trok hij zich weg, uit haar, en bleef opnieuw op de rug liggen. Ze draaide zich om, en bleef op haar buik liggen, tevreden en al haar energie verbruikt. Zo lagen zo in stilte.

Timaea zei, ‘we moeten naar beneden gaan. Cynisca zal weldra binnenkomen. Ik kan even blijven, maar ook niet te lang.’

‘Dat zullen we inderdaad moeten doen,’ beaamde Alcibiades met tegenzin.

Hij stond op, gaf haar een hand en fluisterde, ‘we moeten ons dan maar kleden en beneden praten.’

Ze wasten zich snel in een kamer beneden, bleven giechelen en lachen terwijl ze water uit de bekkens over elkaar heen sprenkelden.

Toen Cynisca later moe in de aulé stapte, zaten Timaea en Alcibiades op een bank alsof ze daar al de tijd al waren blijven kouten. Cynisca wist beter, natuurlijk. Alcibiades bleef meer bezorgd dan zijn gezicht liet uitschijnen.

Hij sprak eerst Cynisca aan.

‘Cynisca, hoe zullen de Spartiaten reageren wanneer ze horen dat ik met je aan je paarden werk en dikwijls naar je huis kom?’

‘Je wilt vragen hoeveel we riskeren, Athener? Jij en ik, wij riskeren niets! Ik kan doen wat ik wil. Ik heb al aan iedereen die het wilt horen verteld dat jij, Alcibiades, me helpt om de Olympische Spelen te winnen. Ze waren zo verbaasd om die woorden van de Olympische Spelen te horen, dat ze de naam van Alcibiades vergaten. De Spartiaten weten dat je dikwijls naar hier zult komen.’

‘En dat kan hun niet deren?’

‘Wat kan mij dat wat schelen of het hun deert of niet, Athener? Ik ben er redelijk van overtuigd dat ze ons niet erg goedkeuren. Maar je bent de enige man in Sparta die ooit de wagenrennen te Olympia won. Dat feit kunnen ze niet negeren. Het kan hun niet schelen met wie ik slaap, tenzij misschien een paar mannen die me begeerden, en die ik verwierp, maar die zochten slechts mijn geld en status. Die mannen zullen jaloers zijn en kwaad omdat een Athener hen belachelijk maakt. Maar ze zouden zich in elk geval met mij belachelijk gemaakt

hebben! Ik zei duidelijk al aan de Ouderen, een hele tijd geleden, zelfs voordat jij naar Sparta kwam, dat ik niemand van die mannen wilde, omdat ik hen vuil, verdorven, walgelijk en onwaardig vond vergeleken bij mijn overleden vader. Sommige van die venten vond ik echte smerige bastaarden! Van hen mag je enig gevaar verwachten. Bescherm je rug, Athener! Het spijt me ook voor je verwaandheid, Athener, maar heel weinig Spartiaten zullen echt geloven dat ik met je slaap. Het is zo moeilijk voor hen te geloven dat ik een Athener de voorkeur zou kunnen geven boven een Spartiaat. Om kort te blijven, je bent eerder buiten gevaar met mij!’ ‘En ik veronderstel dat jij ook buiten gevaar blijft?’

‘Ach ja,’ bevestigde Cynisca. ‘Ik ben veilig! Als ik ooit trouw, dan zal het met een oudere man zijn, en dan met iemand die ik kan respecteren. Ik heb zo een man nog niet ontmoet, en de Ouderen, zowel als de andere Spartiaten, weten dat. Ze proberen zelfs niet meer in mijn nabijheid te geraken! Wel, op één na, en die telt niet.’

Timaea kwam in dat gesprek tussen, al lachend, ‘de laatste die probeerde haar huis binnen te geraken, een Spartiaat, geselde ze haar aulé uit met haar rijzweep. Ze had haar zweep nog steeds in haar handen. Daarna, terwijl de man terug naar Sparta liep, reed ze hem omver met haar paard en liet het beest de man vertrappelen! Je geniet een groot privilege door in de gunst van Cynisca te blijven, Alcibiades.’

‘Dat is de waarheid,’ lachte ook Cynisca. ‘De laatste tijd komen ze niet meer terug. Ze laten me gerust.’

‘Goed, goed dan,’ eindigde Alcibiades.

Cynisca was niet zo openlijk sensueel mooi als Timaea, maar ze had toch ook een fijn, jongensachtig maar voldoende vrouwelijk figuur en een opvallend gezicht, waarvan hij hield omdat het hem aan Harmonia herinnerde. Cynisca had een directe manier om hem aan te spreken, een ruwe, iets arrogante en uitdagende wijze, die hem echter beviel omdat Cynisca haar gevoelens onverbloemd uitdrukte, zodat hij gewoonlijk onschuldig moest glimlachen. Hij voelde zich op zijn gemak met Cynisca, alsof ze een wapenbroeder was.

Ondertussen waren ook dienaars het huis binnengekomen, maar die zagen slechts hen drieën lachen en praten in de aulé. De dienaars maakten dingen klaar voor hen om te eten, en ze brachten de rest van de tijd aangenaam door in het huis van Cynisca.

Alcibiades ging nu dikwijls naar de stallen van Cynisca. Hij zond haar vooraf zijn dienaar Eupheas om te vragen wanneer hij welkom was.

Eupheas kwam dan terug met een antwoord zoals, ‘Cynisca zegt dat de Athener welkom is vandaag in de late namiddag,’ of ‘Cynisca verzoekt Alcibiades om twee dagen na vandaag in de morgen te komen,’ of nog, ‘Cynisca stelt voor om vrienden te ontmoeten morgen middag.’ Met dat soort laatste berichten wist Alcibiades dat Timaea in het huis van Cynisca zou zijn, want Cynisca had slechts één andere vriend. Hij ontmoette Timaea dikwijls in de volgende maanden, maar slechts elke vijf dagen of soms minder. Hij bracht de meeste dagen met Cynisca door, en ze werden goede vrienden.

Ze kozen de beste paarden uit voor de tethrippons, en plaatsten die vóór de renwagens. Eerst reden ze slechts met twee paarden tegelijk aan de wagens op de renbanen. Alcibiades pleitte er voor dat als Cynisca wou winnen met de vierspannen, ze best onmiddellijk met vier paarden zij aan zij moest leren rijden. Ze gaven dus de wagens met twee paarden op en oefenden nog slechts met vier. Ze renden op de baan en oefenden het synchroon lopen van de dieren in één wagen en met meerdere wagens. Ze oefenden het nemen van scherpe bochten. Ze reden eerst langzaam rond de palen en oefenden daarna steeds snellere en scherpere bochten. Alcibiades plaatste grote koperen, glad gepolijste schotels in de bocht om de dieren te leren verder lopen ondanks verblindend licht in de draai. De paarden moesten wennen aan

de riemen en aan de jukken, aan het gevoel van teugels die uit verschillende richtingen konden trekken. Alcibiades leerde Cynisca om paarden uit te proberen in verschillende plaatsen in het tethrippon, en daarna de paarden in de beste positie te combineren. Hij wist dat deze paarden die ze nu bezaten nooit zouden lopen te Olympia, maar hij was Cynisca aan het leren, en niet de paarden! Later dan, begonnen ze andere paarden te kopen, ook niet-Spartaanse dieren.

Cynisca stelde enkele wagenmenners voor aan Alcibiades. Alcibiades keek even naar die mannen, maar hij zei aan Cynisca dat ze hem niet mannen moest voorstellen die al lang voorbij de leeftijd van de rennen zouden zijn na vijf tot tien jaar van vandaag. Hij zocht een heel bekwame trainer, en dan wou hij heel jonge jongens zien. Hij zocht vroeg talent in hen, de liefde voor paarden, en passie voor de wagenrennen. Cynisca vond Alcibiades moeilijk, maar ze ging op zoek naar perioecische jongens van minder dan vijftien jaar oud, en dan begonnen ze de jongste onder hen met het meeste potentieel en de hoogste ambitie te trainen. Alcibiades bracht af en toe ook Eupheas mee. De jongen protesteerde, maar Alcibiades plaatste hem op een paard. Hij leerde hem paarden te berijden. Eupheas was al te oud voor de toekomstige wagenrennen van Cynisca, maar de jongen was een geboren ruiter. Alcibiades en Eupheas renden tegen elkaar in wedstrijd op paardenruggen. Cynisca vergezelde hen. Het was prettig werken met de jongens. Vrolijk lachen klonk hoog in de velden van Cynisca.

Al die maanden genoot Alcibiades van Timaea. Hij bekeek haar nog steeds als een ware godin der liefde. Ze was de meest perfect gebouwde vrouw. Ze bleef lief en begrijpend. Geen seksuele uitdaging of exploitatie was haar te min. Toch hing er ook een donkere zijde aan haar, zoals er een donkere verlegenheid hing tussen Cynisca en hem. Timaea kon ruw en vulgair worden wanneer ze over haar echtgenoot en de Spartiaten praatte. In alle drie, in Cynisca en Timaea en ook in Alcibiades, waren vele illusies gedood, en ze koesterden een realistische en cynische blik nu op de wereld van Hellas. Hun opinies waren doorspekt met sarcasme en bitterheid. Timaea zei niet veel. Cynisca was meer open, en steeds klaar met een vlijmend antwoord. Timaea had een harde geest, en steeds een geest van haar eigen. Ze had moeten overleven in een harde stad en zichzelf bewaren. Ze was een Spartiate. Timaea kon echter ook lief zijn. Alcibiades had onlangs nog Timaea gezien in de agora. Hij had haar zien wandelen tussen de stalletjes, maar hij vermeed haar aan te spreken in het openbaar. Hij was niet naar haar toe gegaan. Hij zag haar een heloot verdedigen die geslagen werd door een Spartiaat. De ganse marktplaats hoorde haar schreeuwen en de Spartiaat beledigen. De man, een lelijke bruto van een hopliet, was achteruit gedoken alsof hij door een dolle hond was gebeten. Hij kende haar. Timaea was de koningin van Sparta, en ze durfde te tonen wie ze was. De heloot lag op de grond. De man was oud en ernstig geraakt. Ze hielp de man op de voeten, plaatste hem weer op de weg, en steunde de man in het openbaar gedurende een paar stappen tot hij alleen kon weghinken.

Timaea was een zeer sensuele vrouw, maar ook erg liefhebbend, teder en bedachtzaam in de liefde. Ze nam niet slechts seks. Ze smachtte naar tederheid en ze gaf tederheid graag en gul weer. Ze leek zo zeer op hem, dacht Alcibiades. Hij voelde zich dikwijls zeer na aan haar, intiem met haar ziel, in symbiose met haar, in gevoelens van werkelijke samenhang. Als hij haar had ontmoet in Athene, en zonder dat Harmonia had bestaan, dan had hij haar gevraagd met hem te trouwen, en ze zouden een heel gelukkig huwelijk gehad hebben. 'Ja, Harmonia,' zei hij dan tot zichzelf. Als Timaea het evenbeeld van de liefde was, wat was dan Harmonia? Zoete, lieve, heerlijke Harmonia!

Harmonia was het kind van Aphrodite. Harmonia was een andere klasse dan Timaea, iets helemaal verschillend. Harmonia was gewoon hem. Van haar kon hij niet gescheiden worden. Harmonia was in hem gegroeid sinds zijn jeugd. Harmonia was niet iemand anders dan hij. Harmonia was Alcibiades, een onscheidbaar deel van hem. Er was veel meer aan Harmonia dan liefde. Timaea leefde in de wereld. Harmonia was niet in de wereld. Ze zat binnen in hem. Waar woonde Harmonia nu? Alcibiades wist het niet. Hij ontving geen brieven die hem vertelden waar ze was, wat ze deed, hoe ze zich voelde. Hij wist echter dat ze veilig was. Hij kreeg brieven van Axiochus uit de Hellespont, maar Axiochus schreef nooit iets over Harmonia, waardoor Alcibiades wist dat ze in veiligheid bleef. Axiochus wou niet dat iemand in Athene of in Sparta, die de brieven kon onderscheppen, wist waar Harmonia woonde. Het geheime, afgesproken teken voor 'alles is goed met haar,' stond echter steeds heel klein maar duidelijk in een hoek.

Nadat ze de liefde bedreven hadden, praatten Alcibiades en Timaea wel heel wat. Ze spraken gemakkelijk met elkaar. Timaea antwoordde steeds langzaam en wat haperend op de vragen van Alcibiades. Ze greep dan naar hem in het bed, streelde zijn spieren, sliep met zijn lid in haar hand, en ze kon zo beschermend en moederlijk met hem omgaan als Theodote. Toch herkende ze haar risico's zoals een polemarch die hoplieten leidt. Ze was een Spartiate, en ze liet hem dat ook nooit vergeten!

Op een dag vroeg Alcibiades haar, 'Timaea, wat we hier doen is overspel plegen. Overspel heet het wanneer een getrouwde vrouw slaapt met een man die niet haar echtgenoot is. In Athene, wanneer overspel wordt geweten en bewezen is, dan wordt de vrouw verworpen en bedekt met schaamte, en de minnaar kan gedood worden tenzij hij de deemoedigheid van de aanklager krijgt door die af te kopen. Ik denk niet dat ik Agis kan afkopen. Wat zijn de risico's die we lopen in Sparta? We zien elkaar in het geheim, maar dat geheim komt vroeg of laat in de openbaarheid. Wat gebeurt er dan?'

Toen Alcibiades die vraag stelde lag Timaea gans naakt op haar buik, met haar hoofd op gekruiste armen, naar hem aan het kijken. Ze had haar lichaam na hun liefde ingewreven met frisse oliën en aromatische kruiden. De kamer rook naar haar zware geur. Timaea hield ervan fruitige, maar zware geuren rond zich te verspreiden. Ze draaide zich om, lag op haar rug en plaatste haar handen onder haar rug. Ze kromde haar lichaam dan zo dat haar borsten vlak werden met haar torso, en haar ruggengraat klom van het bed. Dan streelde ze zich over de tepels zodat die nog meer naar boven staken en opwelden om zijn lusten te doen groeien. Ze streelde tussen haar geopende benen, opende haar lagere lippen met haar lange vingers en vroeg verleidelijk, 'was dit het risico waard of niet, Alcibiades?'

Alcibiades lachte schor en antwoordde snel, 'natuurlijk is het dat. Anders zou ik niet hier liggen. Maar wat is er van?'

Timaea strekte zich weer uit het bed en gaapte.

Ze zei, 'om te beginnen, Alcibiades, zoiets als overspel bestaat niet in Sparta. We hebben geen wetten om overspel te straffen!'

Alcibiades had iets dergelijks al voordien gehoord, maar niet geloofd, en als hij een Spartiaat over die wetten ondervraagd had, dan zou hij onnodige achterdocht gelokt hebben. Hij bleef verbaasd, al geloofde hij niet dat de Spartiaten overspel zo maar gedoogden.

'Nee, die zijn er niet, geloof me,' beweerde Timaea. 'Als je me niet gelooft dan kun je het aan Cynisca vragen. Of aan Endius.'

Ze wachtte even. 'Wanneer ik dus met je slaap, dan is dat mijn zaak. Natuurlijk kunnen we niet de Koning beledigen in het openbaar, want dat zou beschouwd worden als een misdaad. Het is de gewoonte in Sparta dat wanneer een Spartiaat een getrouwde vrouw begeert, en wanneer de vrouw toont dat ze die man wil ontvangen, dat de minnaar discreet aan de

echtgenoot vraagt de vrouw een tijdje te delen. Dikwijls gaat de echtgenoot daarmee akkoord, want dergelijke vraag betekent dat het huwelijk niet erg gelukkig is. De echtgenoot is er beter van af met een huis dat aangenaam is en blijft. Als de echtgenoot echt wat geeft om de tevredenheid van zijn vrouw, of wanneer de hele geschiedenis hem geen zier kan schelen, dan wordt het akkoord snel gegeven en de ontmoetingen worden discreet georganiseerd. Het gebeurt dat de echtgenoot possessief blijft en zijn vrouw niet wil delen. De Ouderen houden daar niet erg van. Een vrouw wordt verondersteld ook bepaalde rechten te hebben in Sparta, waaronder de vervulling van haar natuurlijke behoeften en harmonie van geest. De vrouw kan dus in dergelijk geval beslissen te doen wat haar bevalt. Ze kan de minnaar weigeren, of met hem slapen. Dat is volledig een interne, huiselijke kwestie, waarin zich buitenstaanders niet hoeven te mengen, en de Ouderen komen dan ook meestal niet tussen, tenzij om de echtgenoot aan te sporen kalm te blijven.'

Alcibiades zat recht in het bed en steunde zich op zijn armen. Timaea sprak verder.

'Laat ons nu ons geval beschouwen. Agis houdt er niet van dat ik me meng onder andere mannen. Hij is possessief en jaloers. Hij is erg verwaand. Wat Agis bezit, wil hij niet delen.' Ze sprak die woorden bitter uit en zeer traag en scherp.

'Agis bezit me echter niet, wat hij ook denkt, en de Ouderen keuren zijn houding af. De ephoren zullen Agis tegenhouden als hij in het openbaar probeert me te tuchtigen. Men tuchtigt een Koningin niet in Sparta. Men toont respect voor haar! Ik ben de dochter van een vroegere ephor, en de dochter van een Oudere van de Gerousia.'

Alcibiades was opnieuw verrast. Hij wist niet wie de vader van Timaea was. Hij moest navragen wie haar vader was!

Timaea legde verder uit. 'Als Agis me verwerpt, dan verliest hij me, terwijl hij me begeert. En hij zal opnieuw in het openbaar aan eerbiedwaardigheid verliezen. Hij zal me bijgevolg niet verwerpen, en als hij dat toch zou proberen, dan zullen de ephoren hem zijn mening met nadruk en macht doen veranderen. Hij zou zijn bedoelingen snel en passend moeten wijzigen. Ik zal dus niet verworpen worden om met jou geslapen te hebben. Maar we mogen geen openbaar schandaal uitlokken. Er bestaat geen gevaar voor ons om elkaar hier te ontmoeten.' Timaea trok haar armen hoog boven haar op en strekte zich dan weer uit zoals een kat, eerder zoals een leeuw, dacht Alcibiades nu.

'Laat me je een geheim verklappen. De ephoren weten alles over wat er tussen ons gebeurt! Mijn vader weet er alles van, en de volledige Gerousia weet er van!'

Alcibiades zat plots recht in het bed. Hij keek haar grote ogen gealarmeerd aan. Hij werd bleek.

Timaea keek hem geamuseerd aan. 'Och, geef er niet om, Alcibiades! Had je echt gedacht dat we ons in Sparta zouden kunnen verstoppen?'

Alcibiades snoof.

'Al de dienaars in jouw en in dit huis, Alcibiades, werden zorgvuldig door Endius uitgekozen. Ze brengen verslag uit aan Endius over elk van je daden en denken, op elk ogenblik van je tijd, en over alles wat je maar kunt doen. Endius is de trouwe dienaar van de mannen van de Gerousia. Endius zal binnenkort een ephor worden, en later een lid van de Gerousia. Hij zal één van de meest geachte Ouderen worden. Dat moet hij verdienen! Je hebt spionnen op je, al de tijd. De Gerousia vertrouwt je natuurlijk. Ze doen dat echt! Ik hoorde hen praten en ze vertrouwen je. Beter, ze houden van je! Je bevalt hen. Je amuseert hen. Je brengt wat prikkelends in hun vervelend leven. Ze houden van je jeugd, van je ervaring en van je intelligentie. Durf nu niet te lachen! Ze vinden je knap, ze houden van je lichaam, van je spieren, van je durf en van je vrijheid van spreken, van je moed, van je branie. Je bent een hopliet, een ware, eentje die vecht. Ze hebben gehoord over je veldslagen, over al je veldslagen. Ze zagen je littekens in het gymnasium. Weinige Spartiaten dragen littekens zoals

jij. Ze hebben Gylippus naar Sicilië gezonden omdat die littekens draagt. Agis heeft geen enkel litteken op gans zijn lichaam! Elke Spartaat waardeert een echte strijder.'

'Nu ze dat vermeldt,' merkte Alcibiades tot zichzelf op, 'wat ze zegt is waar!'

In het gymnasium had hij weinig mannen gezien met de lange, lelijke littekens die hij had. Timaea ging verder. 'De Ouderen vertrouwen je, maar ze moeten je toch ook in het oog houden. Dus wordt je gevolgd. Je wordt niet gevolgd tot binnen hier. De Gerontes weten wat we hier doen, en eens ze de zekerheid daartoe hadden, dan was er geen gevaar meer voor hen, en het feit was geen nieuwe informatie meer. De onzekerheid was verdwenen. Er was niets opwindends meer aan voor hen. Ze houden trouwens van een goede mop, vooral wanneer de mop op Agis is!'

'Dan weet hij het ook?'

'Neen, Agis weet niets. Hij vermoedt misschien wel iets, maar zijn verwaandheid belet hem voorzeker dat te erkennen. Ik trouwde met wat ik dacht een fijne, hoofse, degelijke jonge Spartaat te zijn. Ik ga je nog een geheim verklappen! Agis is een lafaard. Hij is de grootste lafaard van Sparta. Hij is geen fysieke lafaard, want als een vijand tegenover hem staat, dan zal hij niet weggrennen. Agis is een intellectuele lafaard van de ergste soort. Hij twijfelt en aarzelt, zoekt de absolute zekerheid in alles wat hij doet. Hij zal slechts handelen wanneer al de voortekens goed liggen en wanneer hij ervan overtuigd is dat wat hij doet de enig mogelijke uitweg is. In de oorlog moet hij er niet van overtuigd zijn dat hij kan winnen. Hij moet zeker weten dat hij zal winnen en dat er niets anders dan een overwinning mogelijk is. Anders vecht hij niet!'

'Toch viel hij eerst aan te Mantinea!'

'Inderdaad. Maar dat was slechts nadat hij wist dat hij zou winnen omdat al zijn troepen samen opdaagden, een groot deel daarvan in de rug van de Argiven. En dan nog nam hij eerst een verkeerde beslissing, en deinsde hij terug bij het eerste woord van een hopliet. De tweede keer, in de echte veldslag, moesten de ephoren en de polemarchen hem vooruit duwen. Hij is een lafaard in de oorlog, zeg ik je, en hij is een lafaard met mij. Ik haat lafaards. Hij weet dat ook.'

'Op een dag zal Agis zich toch realiseren wat er gebeurt. Hij zal dan weten en moeten erkennen. Het zal hem dagen dat we minnaars zijn. Wat dan?'

'Dan hoop ik dat ik dat vroeg genoeg zal uitvissen om je te waarschuwen. Ik lees hem voldoende gemakkelijk, weet je! Hij misprijst je. De eerste maal dat je in de Damos sprak zei hij me dat je woorden moesten ondersteund worden door troepen en geld. Hij zei dat Sparta de troepen bezat, maar niet het geld. Hij zei dat jij geen van die twee bracht, dus vond hij dat je niet had mogen spreken in de Damos. Misschien wil hij je niet doden. Hij is niet subtiel genoeg om het in de politiek te doen, met argumenten, maar voor de dood kan hij medeplichtigen vinden. Er is steeds wel een polemarch, een ephor, leden van zijn wacht, die rond hem hangen, en hij kan iets opzetten met die. Ik zal je vertellen als zo iets kan gaan gebeuren, maar het zal niet zo snel aan de orde zijn. Als hij je ooit zou willen doden, dan zal het op een achterbakse manier gebeuren, hij zelf zal je niet openlijk uitdagen. Hij is er niet zeker van dat hij van je kan winnen in een gevecht van man tot man, ondanks het feit dat hij een Spartaat is. Hij zal je zijn bevelvoerders en troepen zenden. Hij zal je ook niet doden in Sparta, zeker niet nu je zo populair bent. Ik denk dat het nooit zal gebeuren, tenzij we hem zozeer compromitteren in het openbaar dat hij het gewoon niet meer kan negeren en hij wel publiekelijk moet toegeven dat je met me sliep op een oneervolle manier.'

'Wat bedoel je met oneervolle manier?'

'Toch de manier waarop we nu samen zijn. Ik heb je al gezegd. Op een eervolle wijze zou je zijn toestemming hebben moeten vragen me naar bed te nemen. Natuurlijk zou hij dat

geweigerd hebben. Er is geen Spartaanse, eervolle manier voor ons om samen te zijn. Maar zolang we verborgen blijven, hoewel iedereen er van weet, zal het gedogen worden. We verzadigen slechts onze lusten, en dat is iets natuurlijk om te doen. We houden ons verborgen, meer hoeven we niet te doen. Niets is in het openbaar betreffende onze relatie. De Gerousia is niet het openbaar.'

Alcibiades aarzelde, maar zei dan toch, 'ben ik de enige man, behalve Agis, waar je mee geslapen hebt?'

Bij die vraag sloeg Timaea hem lichtjes met de hand in het gezicht.

'Wel, wel, is mijn Alcibiades ook jaloers? Je bent jaloers, liefste! Ik heb niet de intentie andere minnaars te hebben dan de man van wie ik houd. Ik werd direct verliefd op je. Je bent werkelijk schattig! Ik verlangde naar je sinds we elkaar de eerste maal ontmoetten op de weg naar Therapne.'

'Hoe verdraagt Agis je? Slapen jullie nog samen?'

'Je stelt meer en meer de vragen van een jaloerse minnaar! Dat soort vragen zou je niet mogen stellen. Agis komt slechts zelden naar mijn bed, en enkel 's nachts, zodat ik hem niet hoef te zien. Ik doe wat hij vraagt. Het gebeurt minder en minder.'

Ze stopte met spreken. Alcibiades draaide zich naar haar en hij zag dat ze op haar lippen beet. Ze zei, 'hij heeft een helotenvrouw, in ons huis. Zij doet ook wat hij eist. Hij neemt haar zoals een dier. Als ze hem niet zou aanvaarden, dan zou hij haar doden. Daarbij, je kent de Spartiaten niet. Spartiaten houden vrouwen om kinderen mee te maken. Voor seks hebben ze niet echt vrouwen nodig. Ze hebben genoeg aan andere Spartiaten. Seks tussen mannen is gewoon, hier. Je weet dat.'

'Ja,' dacht Alcibiades. 'Het is ook gewoon in Athene, zij het minder. Ik voelde dat het door Sparta liep. Ik zag dat niet slechts in de Ouderen van de Gerousia en in de jongere mannen die in de Dromos renden of die oefenden in het gymnasium. Ik voelde het in de jongere Spartiaten en in de rijpere bevelvoerders. Misprijst Timaea haar Sparta daarom zo zeer?'

Hij had nog niet voldoende vragen gesteld over Sparta en over Timaea.

'Mannen moeten je wel begeren, of ze nu soms met mannen slapen of niet. Begeren ze ook Cynisca?'

'Veel mannen lonken met begeerte naar mij. Sommigen toonden openlijk dat ze me verlangden. Endius heeft dat gedaan. Als jij niet opgedaagd was, dan had ik misschien toegegeven aan Endius. Hij is één van de meer behoorlijke mannen die in Sparta rondlopen, en hij heeft voldoende macht op zelfs Agis af te schrikken. Maar hij is een intrigant en een achterbakse man. Ik ben Koningin van Sparta! Weinig mannen durven me te benaderen!'

Ze pauzeerde even. 'Cynisca is een ander geval. Ze is niet getrouwd en de huwbare leeftijd al lang voorbij.'

Timaea lachte. 'Sommige Spartiaten menen dat ze het doet met paarden! Veel mannen zouden haar graag tot vrouw willen hebben. Ze is rijk en ze is de dochter van een Agiade Koning.

Niet zo slechte mannen en ook heel slechte mannen hebben haar begeerd en naar haar gesmacht. Maar ze wil niet meemaken wat er aan mij voorgevallen is. We zijn goede vrienden en ze weet maar al te goed wat er overblijft van mijn huwelijk. Mijn huwelijk is mijn Hades. Ze weigert hetzelfde lot. Ze wil niet trouwen. Een doel voor haar leven heeft ze ook al gevonden: de Olympische Spelen winnen.'

Timaea keek recht in de ogen van Alcibiades.

'Blijf weg van haar! Ze is gevaarlijk!'

Alcibiades werd verrast door het plotse geweld dat in de ogen van Timaea verscheen. Hij vroeg zich af wie het meest gevaarlijk was, Agis of Timaea?

Timaea antwoordde op zijn verbazing, 'je begreep me verkeerd. Het gevaar komt niet van haar, maar van sommige mannen rond haar. Sommige van die Spartiaten zijn de allerslechtste van Sparta, de meest ambitieuze mannen. Als die opmerken dat je Cynisca begeert en dat ze reageert, dan kunnen je ze doden.'

Alcibiades vervolgde, 'ik houd van paardrijden. Cynisca en ik zullen paarden fokken en ik geef haar raad. Ze wil de wagenrennen winnen in de Olympische Spelen. Het is haar ernst daarmee. Je wist dat.'

'Ja, ja, dat weet ik,' bevestigde Timaea. 'Ze is gek, maar het houdt haar bezig en het vervult haar leven. Ze houdt van paarden. De Spelen winnen is haar manier om te tonen dat ze beter is dan de Spartiaten. Ik ben er zeker van dat ze zal winnen! Ze zei me dat ze nu een uitstekende leermeester gevonden heeft. Dit is haar kans. Ze moest alles zelf doen, tot nog toe. Niemand wou haar leren.'

Timaea sloeg hem opnieuw met haar vlakke hand, dit keer harder.

'Het enige wat je haar mag leren is met paarden om te gaan, hoor je?'

Alcibiades lachte dan mysterieus, en hij trok Timaea boven op zich. 'Ik hoorde je. Jij vult mijn geest en mijn zinnen ruim voldoende. Ik heb niemand anders nodig!'

'Och, och, och,' suste ze plagend en streek hem onder de kin. 'Je hebt niemand anders nodig! En wat dan met Theodote en Timandra? Had je niet een helotenslavin uit Melos in Athene nodig, net zoals Agis een helotenvrouw hier nodig had?'

Alcibiades duwde haar van zich af en ging verbaasd rechtop zitten aan de rand van het bed, 'hoe weet jij over Theodote en Timandra?'

Ze lachte, 'wees toch niet zo verrast, liefste! Denk je werkelijk dat Sparta geen spionnen heeft, geen informanten? Sparta is een stad van hoplieten, maar ze heeft een regering en instituties van mannen zoals de Gerousia. Die instituties zijn permanent. Sparta betaalt spionnen, net zoals Athene. De informatie vloeit naar de Gerousia, die in het centrum zit van al de verslagen die opgezonden worden. Agis krijgt de verslagen ook, en de brieven, sommige ook afkomstig van de Gerousia waarvan hij lid is, sommige van zijn eigen spionnen. Agis weet alles over je. Zijn brieven liggen in zijn kamer. Wanneer ik me verveel, wat heel dikwijls het geval is, dan lees ik alles wat ik in handen kan krijgen. Ik lees zijn verslagen. Ja, ik kan lezen! Bijgevolg weet ik ook alles over je. Ik veronderstel dat je weet dat Theodote en Timandra samen in Thracië zijn aangekomen, tot daar gebracht door je oom Axiochus. Zoveel weten wij ook, al weten we nog niet exact naar waar in Thracië hij hen gebracht heeft. Het is me een troost dat ze nog een hele tijd op je zullen wachten. Ik vond het vreemd te horen dat je je inliet met een Melische slavin. Je hebt zulke slechte smaak!'

Alcibiades voelde dat Timaea hem aan het plagen en aan het uitdagen was met die woorden, maar hij reageerde niet onmiddellijk. Timaea bleef zwijgen en wachtte. Ze keek zijwaarts naar hem en verwachtte een reactie. Hij kon uit een hoek van zijn ogen zien dat ze geïrriteerd was. Dat wou hij niet.

Dan zei ze scherp, 'en er was een Harmonia. Wie was die Harmonia, trouwens?'

Alcibiades keek naar Timaea, plots woedend, maar Timaea wist niet wie Harmonia was. Ze kon dat niet weten. Enkel Socrates, Theodote en Hipparchos, zelfs niet Axiochus, wisten wie Harmonia was.

Hij vroeg, 'wat weet jij over Harmonia?'

'Niemand schijnt iets te weten over die Harmonia,' antwoordde Timaea. 'Ik zag haar naam slechts eenmaal vermeld in een rapport van een spion. Er moet echter werkelijk een Harmonia geweest zijn, zoals je woedende blik nu bewijst! Ze moet echt wat speciaals geweest zijn opdat je zelfs je schip die naam gaf. Alcibiades, ik smeed je! Ik houd van je. Ik zal je nooit

kwetsen, zelfs niet wanneer je genoeg van mij krijgt en me verwerpt. Ik wil je geen pijn doen, nu niet en nooit, zelfs niet in mijn ergste woedeaanval. Ik krijg te veel geluk van je. Ik wil slechts meer weten over Theodote, Timandra en Harmonia!’

Alcibiades geloofde haar. Ze was te lief met hem, en te eerlijk. Hij kon haar de waarheid niet weerhouden.

Hij legde uit, ‘Theodote is zoals een moeder voor me. Ik ontmoette haar in Italië toen ik met Laches vocht op een expeditie in Sicilië. Ze is geboren in Athene. Ze werd mijn minnares in Italië. Ze is lief, staat aan mijn zijde, en ze ondersteunde me in heel moeilijke tijden met genegenheid en bezorgdheid. We hebben pret samen, en we schieten samen zeer goed op. Harmonia is de liefde van mijn jeugd, mijn allereerste liefde. We ontmoetten elkaar op Cyprus, een heel lange tijd geleden, toen we beide nog jong waren. We werden gescheiden, maar ik zwoor haar terug te vinden en haar te beschermen. Ik zond schepen uit naar alle zeeën om haar te vinden. Ik kon haar niet vinden gedurende veel, veel jaren. Haar familie verborg haar op Melos onder een andere naam, onder de naam van Timandra. Ik kon haar niet vinden omdat haar familie het bevel gekregen had haar te verstoppen voor mij, en dat bevel kwam van Pericles, mijn voogd. Haar familie beweerde dat ze van het eiland Samos afkomstig was, zodat ook de verwijzing naar Cyprus verbroken werd. Ik zag haar slechts onlangs terug, toen ze aankwam in de Atheense haven als een Melische slavine. Ik nam haar op in mijn huis en zond haar later naar het platteland. Ik vroeg aan vrienden om haar te redden in het geval ik veroordeeld zou worden in Athene terwijl ik aan het strijden was in de nieuwe expeditie naar Sicilië. Zo zie je maar, ik had geen Melische slavine nodig om mee te slapen. Timandra is Harmonia, en ik kende haar al heel lang. Ik heb dat echter aan niemand verteld in Athene, omdat ik haar wou beschermen. Ik ben niet zo harteloos als de mensen beweren die vertellen dat ik er eerst mee instemde al de Melische mannen te doden en daarna met hun vrouwen sliep.’

Timaea werd heel poeslief toen hij uitgepraat was. Ze ging dicht bij hem liggen, nam hem in haar armen en benen, streelde de spanning uit zijn spieren met haar handen en borsten, en beloofde, ‘ik zal nooit kwaad doen aan Theodote en Timandra. Ik zal die geheimen van je aan niemand anders vertellen. Ik houd van je, en ik respecteer je. Vroeg of laat worden we gescheiden. Scheiding is onafwendbaar voor ons. Het is onze lotsbestemming. Ik hoop dat het pas na zeer lange tijd zal zijn dat we moeten uiteen gaan. Wanneer dat gebeurt, zal je weerkeren naar je liefde van je jeugd, naar Timandra, en je zult weerkeren naar je moedertje, naar Theodote. Zeg hen dan wie ik was, en zeg hen dat ze niet jaloers moeten zijn op een ellendige, ongelukkige vrouw in Sparta!’

Timaea begon te wenen en te snikken. Alcibiades had nog nooit Timaea zelfs maar op het punt gezien van wenen. Hij dacht dat ze niet kon wenen. Het was nu aan hem om haar te troosten, om haar te knuffelen.

Alcibiades was ook blij met het nieuws dat hij gehoord had. Hij biechtte niet op aan Timaea dat hij geen brieven van Theodote en Timandra ontvangen had. Hij had wel brieven gezonden aan Axiochus, en Axiochus zond hem handelsbrieven terug. Zijn contacten met Axiochus en Pulytion waren nu hersteld, en frequent. De Ouderen waar hij mee werkte maakten dat hij brieven kon zenden en ontvangen. Hij wist dat ze de brieven openden, en Axiochus wist dat ook. Axiochus had bijgevolg niet één enkel woord geschreven over Theodote en Timandra. Geen Spartaanse spion kon lezen waar ze zich bevonden. Maar het was hard om geen nieuws te hebben. Timaea had zonet bevestigd dat Theodote en Timandra inderdaad ergens in Thracië waren en daar veilig verbleven. Hij voelde zich een heel stuk beter.

Het gesprek van Timaea werd een miserabel gesnotter. Haar lichaam schokte. Ze verborg haar gezicht in de dekens van het bed. Daarna dook ze toch weer op, en haar wenen werd verlegen lachen.

Ze zei, 'ik heb niet gehuild sinds ik een kind was. Ik dacht dat ik niet meer kon wenen. Ik dacht dat ik geen hart meer had. Ik veronderstel dat ik je moet danken om me weer tot gevoelens opgewekt te hebben.'

Ze omhelsden elkaar, en hun omhelzingen eindigden opnieuw in liefde. Ze voelden zich na in ziel.

Krypteia

Alcibiades ging in die tijd meer naar het huis van Cynisca, steeds meer. Hij begon geduldig het soort paarden dat Cynisca bezat te veranderen. Ze kochten en verkochten paarden, en de Spartiaten vroegen zich af wat er allemaal in de stallen van Cynisca gebeurde.

Alcibiades miste nooit een kans om naar zijn avondmaaltijd in de kantine te gaan. Soms ging hij daar zelfs na zijn avondmaal in het huis van Cynisca. Timaea kwam nu ook soms 's avonds bij Cynisca, en ze bleef dan de nacht doorbrengen bij haar schoonzuster. Alcibiades zorgde er echter voor dat hij steeds naar zijn eigen huis in de stad terugkeerde wanneer de avond viel.

Op één van die dagen aan het einde van de zomer, wandelde Alcibiades eens te meer na zijn avondmaaltijd nog even naar het huis van Cynisca. Timaea was afwezig, maar Eupheas was de ganse dag bij Cynisca gebleven. De nacht viel, en Alcibiades wou alleen met Cynisca praten. Hij zond Eupheas naar huis. Cynisca was zenuwachtig die avond, maar ze wou niet aan Alcibiades zeggen waarom. Ze zei dat ze niet nerveus was en dat alles in orde was met haar. Alcibiades drong niet aan. Ze spraken verder over wat te doen met de paarden en met de meners. Het werd laat. Alcibiades zei dat hij naar huis ging.

'Wacht,' riep Cynisca, 'ik ga met je mee. Ik ga slapen in het huis van Timaea. Maar ik rijd te paard naar Sparta. De rentmeester van Agis kocht één van mijn paarden. Ik kan even goed rijden met dat paard.'

Alcibiades wachtte tot Cynisca een zware himation over de schouders gooide. Hij vroeg een zwaard.

'Waarom wil je een zwaard?' vroeg Cynisca achterdochtig zoals steeds.

'Dat weet ik niet,' antwoordde Alcibiades. 'Ik ga uit in het midden van de nacht met een vrouw. Je bent zenuwachtig over iets. Ik voel me beter met een zwaard. Ik vergezel je tot aan het huis van Timaea.'

Cynisca gaf hem een kort, Spartaans zwaard, dat hij op zijn rug sloeg.

'Dat is één van de zwaarden van mijn vader,' merkte Cynisca op.

Alcibiades antwoordde niet. Hij volgde Cynisca wanneer ze naar de stallen liep en ze haalde een mooi, zwart paard uit. Ze sprong op de rug van het dier en Alcibiades bleef naast haar stappen. De nacht was helder, het was volle maan, en men kon de weg goed zien.

Ze waren al een tijdje gevorderd op die weg, en ze konden al de eerste huizen van Sparta zien, toen het paard van Cynisca steigerde en even weigerde verder te stappen. Het paard bleef

hinniken en stampte met de voorste hoeven. Cynisca zag iets liggen in de struiken naast de weg en ze riep een kreet van verwittiging naar Alcibiades.

Alcibiades trok zijn zwaard en verdween in de donkere struiken. Het lichaam van een man lag op de grond in het gras, op een korte afstand van de stenen. Cynisca gleed van haar paard en volgde Alcibiades. Ze hield zijn arm alsof ze hem ervan wou weerhouden verder te gaan, maar Alcibiades bukte zich naar het lichaam en draaide het om. Het levenloze lichaam was gans naakt. De man was meerdere malen doorstoken met zwaarden of dolken, en hij was erg geslagen voor of nadat hij gestoken was. Het gezicht was vreselijk misvormd, murw geslagen, opgezwollen, bijna onherkenbaar, en overal gekneusd van slagen met vuisten, knuppels en voeten. De schedel lag open waar knuppels niet gemist hadden. De borst was ingeslagen en de buik was doorboord met meerdere messteken. Bloed was over het ganse lijk gestroomd. De man was dood. Het lijk was achteloos langs de weg geworpen om daar te blijven rotten en door dieren verslonden te worden. Alcibiades trok het gezicht in een lichtstraal van de maan, en hij herkende met ontzetting zijn dienaar, Eupheas.

Cynisca was naast Alcibiades komen staan, en zij ook herkende nu de jongen. Ze verborg haar gezicht in haar handen, maar bleef zwijgen. Alcibiades werd vervuld van afgrijzen. Hij bleef een hele tijd knielen met het bebloede hoofd van de jongen in zijn armen.

Daarna schreeuwde hij luid in de nacht, 'Agis! Dit is het werk van Agis! Hij durfde me niet aan te raken en dus doodde hij mijn jongen. Hij wierp hem aan de kant van de weg zoals een dier. Ik ga Agis doden!'

Alcibiades draaide zich om en ging naar het paard. Cynisca liep hem echter achterna en hield haar armen rond hem. Ze weende, en probeerde met alle macht Alcibiades tegen te houden. 'Neen, dit was Agis niet! Agis zou nooit doden zoals dit. Agis neemt geen wraak op die wijze. Hij is een Koning! Dit was de Krypteia! De jongen werd gedood door dolken, niet door zwaarden. Ik zeg je dat het de Krypteia was!'

Alcibiades drong verder naar het paard en trok Cynisca mee, maar ze liet hem niet los en zelfs wanneer ze struikelde en op de grond viel, greep ze zich vast aan zijn knieën en benen.

'Ik zeg je dat het de Krypteia was! In deze tijd houden ze hun razzia's, af en toe.'

Alcibiades stond boven elke rede. Hij haatte de moord en de brutale afranseling die de jongen had gekregen, maar hij keek finaal toch naar Cynisca en hoorde wat ze zei. Hij luisterde naar haar.

'Dit is het werk van een bende van de Krypteia,' hilde Cynisca. 'Ik smeed je, geloof me! Agis heeft hier niets mee te maken. Ik was al zenuwachtig de ganse dag. Ik voelde dat er iets ging gebeuren, al wist ik niet wat. Ik heb soms dergelijke voorgevoelens over de toekomst. Dat gebeurt me meer. Timaea wacht helemaal niet op mij. Ik moest met je meekomen. Ik voelde dat je in gevaar was. Ik had niet gedacht aan de Krypteia, echter, zo dicht bij Sparta!' Alcibiades vroeg, 'in de naam van Zeus, waar heb je het over?'

Cynisca legde uit. 'Als ze achttien worden, zijn de Spartaanse jongens klaar om hopliet te worden in het leger van de Koningen. Ze worden dan eiren genoemd, wat jij ephebes zou noemen in Athene. Sommige van de jongens worden uitverkozen om deel uit te maken van een geheime organisatie die de Krypteia heet. De Krypteia bestaat uit bendes van de meest brutale en gewetenloze jonge Spartiaten. Ze denken dat het een eer is te dienen in de bendes. Ze lopen 's nachts het land door om met dolken de heloten te doden die de moed hadden ooit de Spartiaten uit te dagen. En zelfs als de heloten niets kwaads voorhebben en zich niet beledigend hebben gedragen, dan zoekt de Krypteia de meest intelligente jonge heloten uit, en doodt ze allen. In de geheime razzia's zal elke heloot die ooit enige kritiek geuit heeft, weerstand geboden heeft, of die er gewoon voldoende intelligent uitziet om een mogelijke uitdager te worden van de wetten van Sparta, vermoord worden. De jonge Spartiaten worden

voor die moordpartijen aangeduid door speciaal aangeduide bevelvoerders die de paidonomoi zijn, en die op hun beurt aangesteld zijn door de ephoren. De Krypteia zijn moordbendes, en ze dwalen rond in deze tijd van de seizoenen. Ofwel kenden ze Eupheas, ofwel hebben ze hem per toeval ontmoet op de weg, hier, en hem gedood. Ik ben zo dom geweest! Ik had je dat moeten zeggen, eerder al, en Eupheas naar huis moeten zenden lang vóór het donker werd. Ik heb echter nooit die bendes zo dicht bij Sparta en bij mijn huis verwacht.'

Alcibiades ging naast de weg zitten.

'Wat zijn de Spartiaten?' vroeg hij met zijn hoofd in de handen. 'Ze doden en vermoorden onschuldige mensen, enkel voor het plezier? Zal niemand hen veroordelen?'

'Neen,' riep Cynisca. 'Niemand zal hen veroordelen want ze doen het werk van Sparta. Ze zorgen er voor dat de heloten onderdanig en bevreesd blijven. Geen heloot durft over opstand te spreken, omdat dan de Krypteia hem 's nachts zal doden. Ze kunnen gehoord hebben dat de jongen intelligent was, en op paarden reed. Dus doodden ze hem! Ze moeten gedacht hebben dat hij ooit gevaarlijk kon worden.'

'Lafaards die 's nachts moorden,' riep Alcibiades uit, 'waar is de eer van de Spartiaten? Kunnen ze niet doden in het daglicht? Als dit juist en eerbaar en wettelijk was, dan zouden ze durven doden in klaarlichte dag!'

Cynisca zei pijnlijk, 'dit is onze stad, onze wet, onze levenswijze, Alcibiades. Dit is onze manier van overleven. Niet iedereen houdt van de Krypteia, maar bijna al de gezagsdragers van Sparta zijn lid geweest van die bendes toen ze nog jong waren. De bendes leren de jonge hoplieten bloed te ruiken en bloed te trekken, om oorlog te voeren en te doden in de nacht.' Ze bleven op de weg zitten. Alcibiades bewoog zich niet.

'Help me om de jongen te nemen en het lichaam op het paard te hijsen,' stelde Cynisca voor.

'We zullen het lijk naar mijn huis meenemen en het daar begraven.'

'We moeten hem naar de begraafplaats van Sparta brengen en hem daar begraven.'

'Neen,' drong Cynisca aan. 'Een heloot mag daar niet begraven worden. We begraven hem op mijn landgoed. Help me, alstublieft.'

Cynisca stond op en ging op de weg het paard halen om het dichter tot bij het lichaam te trekken. Alcibiades stond op en nam het levenloze lichaam in zijn armen. Hij plaatste de jongen op het paard. Hij keek niet meer naar de tekens van de martelingen. Cynisca nam het paard bij de teugels, draaide het paard om, en ze stapte terug naar waar ze van gekomen waren. Alcibiades volgde haar.

Wanneer Cynisca aan haar stallen kwam, deed ze haar paard stoppen en ze zei, 'ik neem wel een schop. We zullen hem hier begraven.'

'Nu?' vroeg Alcibiades verrast. 'We kunnen hem in linnen wikkelen en hem morgen begraven.'

'Niet in deze hitte. Wacht hier, ik kom terug.'

Cynisca verdween, maar ze kwam enkele ogenblikken later terug met twee schoppen. Ze nam het paard opnieuw bij de teugels en leidde het dier de donkerte in. Ze ging over de velden naar een bos, ging tussen de bomen een pad in en stopte slechts een heel eind verder, waar er een mooie open plaats lag tussen de struiken.

Ze zei, 'deze plaats ken ik goed. Het is één van mijn uitverkoren plaatsjes in de bossen die van mij zijn. We begraven hem hier en ik zal een stele laten hakken om boven het graf te zetten. Is dat voldoende voor je?'

Alcibiades antwoordde van ja. Hij nam het lichaam van het paard af en ze groeven een diepe holte in de aarde. Alcibiades maakte het graf voldoende diep om het lijk in te rollen. Cynisca zei hem verder te graven, nog dieper. Zij ging terug naar haar huis om wit linnen te halen. Ze ging niet op het paard zitten, omdat dit nog steeds bedekt was met het bloed van Eupheas. Ze

trok het dier achter haar aan. Alcibiades bleef alleen achter met de jongen die zijn vriend geweest was en die nu dood was, waarschijnlijk tengevolge zijn vriendschap en hun gesprekken over Athene en Sparta. Hij zonk op de knieën en bleef zo zitten tot diep in de nacht. Zou de dood, mishandeling en ellende het lot zijn van al de mensen die hij aanraakte? Cynisca kwam weer. Ze plaatsten Eupheas in het linnen, en rolden dan het lichaam in de aarde, waarna ze het bedekten. Cynisca en Alcibiades schepten zand, stenen en grond over het lijk.

Wanneer alles gedaan was, nam Cynisca Alcibiades bij de hand, en ze zei, ‘ik had graag dat je deze nacht bij mij bleef. Ik houd er niet van nu alleen te blijven, wetende dat de Krypteia bendes dicht in de buurt zwerven. Blijf je bij mij?’

Alcibiades was nog te zeer geschokt om aan de vraag te weerstaan. Hij begreep wel dat het gevaar groter was voor hem dan voor Cynisca.

Hij antwoordde instinctief, ‘ja, natuurlijk.’

Cynisca bracht hem naar haar huis en ze gaf hem de kamer die hij gewoonlijk met Timaea deelde. Cynisca ging naar een andere kamer aan het einde van de balustrade boven de aulé. Cynisca bracht olielampen naar de kamer van Alcibiades, en ze liet er één branden wanneer ze weer buiten stapte. Alcibiades wou zich op het bed gooien, maar beseftte dat hij ook nog bedekt en bezoedeld was met het bloed van Eupheas. Hij trok zijn kelderden uit, wierp die in een hoek en ging naar een bekken water dat steeds op een laag tafeltje stond, en hij waste het bloed van zijn handen en armen. Dan ging hij op het bed liggen.

Die nacht kwamen de Spartiaten samen met de Atheners om Alcibiades te grijpen. Hij liep de weg op van Sparta naar het huis van Cynisca. De Spartiaten wierpen speren naar hem, maar hij ontweek die. Hij trok zijn zwaard en doodde een Spartiaat. Hij herkende Atheense democraten, volledig gehuld in hoplieten bepantsering, die hem achtervolgden. Hij weerde hen af met zijn zwaard, en vijf andere Atheners zwermden om hem heen. Hij bestreed hen. Hij stak, en sloeg zijn zwaard rond zijn hoofd. Het zwaard boorde zich in vlees en het kwam weer uit vol bloed. Hij sloeg met de voeten en de mannen aarzelden verder aan te vallen. Maar nog maar hoplieten kwamen aan, en die hernieuwden de aanval. Speren werden naar hem gestoken en raakten hem in zijn vlees. Hij voelde de pijn van de punten. Daarna kwamen de boogschutters, en de pijlen suisden naar hem toe en doorboorden zijn borst. Rood bloed spoot uit de wonden tot in zijn ogen. Hij schreeuwde van afgrijzen.

Even later stond Cynisca naast hem in de kamer. Ze hield hem vast, streelde hem en hield zijn hoofd in haar handen.

‘Alcibiades, lieve, lieve Alcibiades! Het was slechts een nachtmerrie! Niets meer dan een nachtmerrie! Het is niets, liefste!’

Alcibiades realiseerde zich plots waar hij was en wat er gebeurd was. Hij was aan het dromen. Hij bleef een ogenblik liggen in de armen van Cynisca.

Dan zei hij, ‘ik weet het, Cynisca, ik weet het. Het spijt me. Ja, ik had een nachtmerrie. Alles is goed, nu!’

Ze hield haar armen rond hem.

‘Nee, het gaat niet goed met je,’ zei Cynisca. ‘Je hebt nog bloed overal op je lichaam, en je bent nat, doordrenkt met zweet. Je hebt een koorts. Ik moet je wassen.’

Cynisca lichtte nog meer olielampen op, die alle dansende golven van gedimd licht op de muren goten. Ze ging de kamer uit en bracht veel water in. Ze nam een stuk wit doek en begon hem te wassen naast het bed. Hij voelde zeer warm en koortsig aan. Onder het water rilde hij, maar hij liet haar doen. Ze veranderde de dekens, waste hem verder. Wanneer ze

gedaan had, zei ze hem weer kalm te worden en te gaan liggen. Hij wou haar echter niet laten gaan en trok haar naar zich toe.

Cynisca bood eerst weerstand, maar daarna trok ze haar chiton weg met één hand en ontblootte haar borsten. Hij streekte haar daar, en voelde de tepels groeien. Hij liet haar andere hand vrij, en ze deed haar chiton volledig vallen om met een rauwe kreet haar lichaam rond zijn lichaam te buigen. Ze raakten en voelden elkaars huid, voelden het genot van huid tegen huid. Dan bracht Alcibiades haar onder hem en wanneer ze haar benen opende, gleed hij zachtjes in haar. Ze kusten. Cynisca trok zich in het begin wat terug, en Alcibiades wachtte, dan nam ze zijn lid gretig in haar. Ze bewogen samen met een zacht, traag ritme, daarna harder en harder. Cynisca duwde haar heupen tegen zijn lid zodat hij diep, diep in haar drong, tot hij haar lichaam wou doorboren. Al die tijd streekte Cynisca hem met haar handen, maar tegen het einde groef ze haar nagels in zijn rug tot ze het uitschreeuwde van de zoete pijn van de liefde en het nemen.

Alcibiades bleef lang in haar, maar rolde dan opzij. Al zijn haat en vrees waren opgebruikt in Cynisca. Hij hield zijn rechterhand op haar borsten en bleef naast haar liggen, en wou niet dat ze hem verliet. Ze sliepen zo die nacht. Cynisca sloop de kamer niet uit.

In de morgen stond Cynisca op uit het bed. Alcibiades keek steeds naar haar. De koorts die slechts zijn spanning was, verdween in de nacht. Hij begreep wat er gebeurd was, en hoe zeer hij geschokt was. Hij had in spanning geleefd al de tijd sinds hij in Sparta was aangekomen. Al die spanning had een hoogtepunt bereikt deze nacht, in de moord op zijn jonge vriend. Hij begreep die dood thans, en terwijl hij sliep en dan ontwaakte naast Cynisca, verdwenen de spanningen. Hij nam genoeg in haar jong, lenig, vrijmoedig lichaam. Ze had kleine borstjes, maar lange tepels en haar rondingen waren delicaat. Ze was ook een mooie vrouw, al was ze zo verschillend van Timaea. Alcibiades realiseerde zich dat Timaea snel zou weten wat er gebeurd was. Spionnen zouden haar vertellen dat hij de nacht in het huis van Cynisca had doorgebracht, en ze zou natuurlijk alles voelen alleen al van hen beide schuldig te zien kijken. Hij zuchtte, maar hij bleef hangen aan Cynisca, en bleef haar liefkozen over gans haar lichaam.

Cynisca gaf toe, maar bij zonsopgang zei ze, ‘ik moet gaan. We moeten praten. Kom naar beneden.’

Iets later zaten Cynisca en Alcibiades te eten in de aulé. Ze hadden zich opnieuw gewassen, nu volledig en ritueel, plengoffers gebracht, en nieuwe klederen omgedaan. Cynisca gaf Alcibiades een chiton en een himation. Hij wist niet van wie ze die had, maar hij was dankbaar. Hun klederen van gisteren hadden ze verbrand achter het huis, want die waren bezoedeld met het bloed van Eupheas. Ze aten in stilte, tot Cynisca begon te spreken. ‘Timaea zal weten wat er deze nacht gebeurde. Ik zal het haar moeten uitleggen. Neen, doe me nu niet zwijgen! Je moet verder Timaea beminnen. Deze nacht was van ons, maar je moet met Timaea blijven. Je bent mijn vriend, maar hartstochtelijke liefde is er niet tussen ons. Je houdt van Timaea. Ik moet je zeggen dat ik ook van Timaea houd. Ja, Timaea was mijn minnares. Ik ben geen vrouw voor mannen. Trouwen zal ik nooit. Ik zal niet slapen met mannen. Mannen zijn te hard voor me. Ik houd slechts van de zachte lichamen van vrouwen. Och, kijk me niet zo aan! Ik heb voordien al enkele mannen gehad. Ik haatte het telkens als ze me namen. Ik hield echter wel van deze nacht. Je was teder en lief. Ik haatte niet wat we deze nacht deden. Maar ik verkies te slapen met vrouwen. Het was goed dat je kwam, echter, want Timaea en ik kwamen te dicht aan elkaar. Timaea is een vrouw voor mannen. Wat ze met me deed was niet goed, we namen slechts seks, en zonder echte liefde duurt een verhouding niet. Het was prettig, en ik voelde me vervuld, maar Timaea had wat anders nodig. Ik toonde je aan

haar en ik wist dat ze snel verliefd op je zou worden. Dat is goed. Ze is een echt goede vrouw. Het kan zijn dat je haar niet altijd ziet als een lieve persoon, want ze heeft een hard leven gehad. Dat heb ik ook. Maar Timaea is het waard bemind te worden, en het moet een man zijn om haar te beminnen. Houd dus van haar, en blijf mijn vriend!’

Alcibiades zweeg lang. Hij at zijn brood, de cakes, en dronk water. Hij dacht na. Hij voelde de ogen van Cynisca op zich.

Ten slotte zei hij, ‘dat zullen we dan doen, Cynisca. We moeten uitleggen aan Timaea wat er gebeurd is, en ja, het is beter dat jij dat doet.’

Hij lachte, ‘ik ben soms een complete idioot in die dingen.’

Hij pauzeerde, en vervolgde daarna, ‘ik heb ooit mannen liefgehad. Dat was bij het begin van mijn jeugd. Ik kende toen geen vrouwen. Ik begrijp hoe je je voelt. Ik heb respect voor je. Ik houd van je. Ik houd van je op een andere manier dan ik van Timaea houd, maar ik houd van je en ik dank je voor deze nacht. Ik zal deze nacht nooit vergeten. Dank je voor je zorg en tederheid. Ik zal niet altijd in je omgeving blijven, maar ik wou dat ik steeds aan je zijde kon blijven met een zwaard in mijn hand om je te verdedigen. Dat zal niet altijd mogelijk zijn, maar dat is hoe ik over je zal voelen. We zullen vrienden zijn, zoals je vraagt, en we zullen elkaar niet meer aanraken!’

Cynisca weende dan zacht, maar ze zei slechts, ‘ja, dank je,’ en drukte zijn hand.

Alcibiades bleef in de aulé op een bank zitten. Hij zat en dacht na, de ogen gesloten. Hoe wonderlijk was het leven, verrijkt met verrassingen, met mooie en lelijke, droevige gebeurtenissen en heuglijke. Harmonia, Theodote, Timaea en Cynisca, dat waren allemaal goede dingen die hem overkwamen. Op Socrates na, die hem ook fijne gedachten had geïnspireerd, waren al de goede dingen die hem gegeven werden, bijna al zijn beste vrienden, vrouwen. Och, dacht hij, hij had toch ook goede mannelijke vrienden, Hipparchos, de jonge Pericles, Axiochus, Euryptolemus en Laches waren vrienden geweest, en ook de hoplieten die naast hem stonden in de veldslagen. Dat waren allen fijne metgezellen! Eupheas was een vriend geweest, en Callias. Vrienden waren gedood, en vrienden zouden op een dag sterven. Het leven was kort. Zijn lotsbestemming was het om te leven onder de vrouwen en mannen die macht hanteerden in Hellas. Hij trok die mannen en vrouwen steeds aan, en hij kwam steeds in hun midden terecht. Kijk naar wat er hier in Sparta gebeurde! Waar hij ook ging, dacht Alcibiades, daagde hij op in de centra van macht. En in de centra van macht lagen de intriges, de wervelstromen van verandering en van de dood.

Alcibiades zag Cynisca terug in de aulé komen. Hoe mooi en lieflijk was Cynisca! Alcibiades stond op, opende de armen en sloot weer de ogen. Hij liet de morgenbries hem omringen, in zijn chiton spelen. Hij hief zijn armen de hoogte in, hield ze wijd open, daarna ter hoogte van zijn borst, en hij knipte met de vingers. Hij plaatste één voet vóór de andere, traag en plechtig, en in vol gevoel van iedere lengte die hij bewoog. Hij kromde zijn tenen. Hij was zich volledig bewust van elke beweging die hij maakte. Hij plaatste een voet hoog, daarna liet hij die iets verder op de grond terecht komen. Hij bracht zijn andere voet omhoog. Hij bewoog zijn armen en draaide. Hij sloeg zijn rechtervoet op de grond, en sleepte daarna de andere dichterbij. De ogen van Alcibiades bleven gesloten, maar Alcibiades danste. Hij zag met de ogen van zijn geest, en hij zag opnieuw de dans van de Atheense hoplieten te Potidaea, de dans rond het vuur, en hij bewoog op hetzelfde ritme en met dezelfde passen. Hij stampte in het zand met zijn voeten, draaide hen zijwaarts, ging door de knieën en kwam weer recht. Af en toe opende hij toch de ogen om te zien waar hij nog was, maar hij danste verder.

Alcibiades hoorde een fluit. Cynisca was het huis binnengelopen en ze had een enkele fluit meegebracht. Ze stond naast hem en bewoog samen met hem, dan draaide ze tot ze vóór hem

bleef. Ze ging daar op de knieën zitten, speelde op de fluit, en liet Alcibiades rond haar dansen. Alcibiades danste. Hij danste voor het leven, voor de droevigheid van het leven, en voor de gelukkige ogenblikken die hem zo zeldzaam te beurt vielen. Alcibiades danste sneller, en ook Cynisca versnelde het ritme, geboeid en veroverd door de bewegingen van de benen, het lichaam en de armen van Alcibiades, die haar dikwijls omringden. Alcibiades danste voor Eupheas. Hij wierp zijn hoofd helemaal in zijn nek, en hij dwarrelde in lange passen rond Cynisca, maar stampte erg met de voeten, alsof hij haar wou bedwingen. De fluit stopte bruusk, en een stem riep, ‘goede morgen! Is dit de tijd van het Festival van Dionysos?’

Alcibiades opende de ogen om te staren naar de man die de aulé binnenstapte. Het was een buitengewone man, een Spartaat. Hij was zeer groot maar slank en pezig. Hij was dun en lenig, maar hij had zeer sterke, uitstaande, lange en harde spieren op benen en armen. Hij droeg slechts een korte chiton, maar een klein schild en een zwaard hingen op zijn rug, een kort Spartaans zwaard. Een lange dolk hing aan een lederen gordel. Alcibiades had nooit zulke lange handen gezien als deze man had. De Spartaat keek ernstig met grote ogen uit een hoekig, lang gezicht dat scherp was in elke trek, en de donkerbruine ogen glinsterden in hun holttes. De man was zeer kort geschoren, en alles aan hem blonk en was zuiver. Zijn witte chiton droeg niet één vlekje, was zonder het stof van de weg, en ook zijn lederen laarzen waren proper alsof ze net gekuist waren. Hij had lang, zwart haar. Hij leek in alles op een roofdier aan Alcibiades, een zeer gevaarlijke, indrukwekkende man, die hij nooit voorhen gezien had. De man stapte verder, arrogant en zeer zelfverzekerd. Hij trok zijn spottende ogen weg van Alcibiades en keek koel en daarna begerig naar Cynisca.

Hij zei, ‘wel, Cynisca, een goede morgen. Ik zie dat je plezier maakt. Ik liep in de omgeving, deze morgen. Ik besloot langs te komen.’

‘Wat zoek je hier, Lysander?’ vroeg Cynisca.

De man keek weer naar Alcibiades, die er zich zeer van bewust werd dat hij geen zwaard in zijn naaste omgeving had liggen.

‘Die man is gevaarlijk voor mij,’ dacht hij, al wist hij niet meteen waarom. Hij had de ogen van Cynisca zien toeknijpen en hij hoorde haar snelle, korte, onvriendelijke woorden. Ze stond geschraagd, de vuisten in de heupen.

De man zei op een uitdagende toon, ‘ja, Alcibiades, mijn naam is Lysander zoon van Aristoclitus. Ik ben een Spartaat. Eigenlijk kwam ik me verontschuldigen. Uw harmonie werd verstoord. Ik ben één van de paidonomoi en mijn groep jonge mannen was op een jacht op heloten verleden avond en nacht. Ze vertelden me dat ze je slaaf ontmoet hadden, Alcibiades, niet zo ver van hier. De man antwoordde hen op arrogante wijze, wat niet toegestaan is aan een slaaf. Mijn jonge mannen doodden hem. Dat was een goede zaak, want heloten zijn gevaarlijk wanneer ze geloven dat ze ons kunnen weerstaan. Mijn mannen wisten toen niet dat het jouw slaaf was. Ze hadden hem niet gedood zonder je toestemming, maar, zoals ik zei, ze wisten niet wie hij was, en hij daagde mijn jongens uit. Ik verontschuldig me voor hen en ik zal natuurlijk aan Endius vragen of hij de heloot door een andere wil hebben vervangen.’

‘Lysander,’ schreeuwde Cynisca luid, ‘ga uit mijn huis weg, nu!’

Lysander keek met verachting naar Cynisca, daarna even naar Alcibiades, en impliceerde met een spottend glimlachje dat ze een verhouding hadden.

Hij antwoordde langzaam, tergend traag, ‘natuurlijk, Cynisca. Ik ga al. Je bent niet veranderd. Je bent even mooi als steeds. Nog een goede morgen aan je. Het was prettig je in persoon te ontmoeten, Alcibiades. Tot ziens. Wij zullen elkaar nog wel weerzien!’

Lysander draaide zich om en stapte het huis uit. Hij stapte langzaam, maar met lange passen, en keek niet achter zich.

Toen de Spartiaat uit het huis was en al een eind op de weg, vroeg Alcibiades, ‘wie was dat?’ ‘Dat was Lysander,’ zei Cynisca. Ze hield nog steeds haar fluit in de handen, maar haar handen beefden en grepen alsof ze de fluit in stukken wou breken.

‘Lysander,’ zei Cynisca verder, ‘wil me tot echtgenote. Niet omdat hij van me houdt, maar omdat ik de dochter van een Koning ben. Met mij getrouwd zijn zou zijn status vermeerderen. Hij probeerde me ooit te forceren. Hij verkrachtte me bijna, was Timaea niet tussengekomen. Toch wil hij jongens. Hij is de minnaar van Agesilaus, de halfbroeder van Agis. Hij hoopt dat Agesilaus de volgende Koning zal zijn, en wanneer dat gebeurt dan zal Lysander Agesilaus onder zijn invloed houden, zodat de echte Koning van Sparta Lysander zal zijn. Agis heeft geen kinderen met Timaea. Lysander is de wreedste man van Sparta. Hij weet niet wat het betekent scrupules te hebben, en hij weeft intrige na intrige rond Agis, rond Agesilaus, en bij de ephoren. Rechtvaardigheid kan hem niet schelen, tenzij wanneer het gerecht iets in zijn voordeel moet beslissen. Hij zoekt eer en glorie en macht slechts wanneer dat in zijn voordeel is. Hij is een onbevreesde strijder. Hij doodde jonge mannen in de palaestra tijdens het worstelen, en hij sloeg anderen de dood in met de zweep in de Tempel van Artemis Orthia. Hij is meedogenloos, smerig van geest, vuil, walgelijk, bedrieglijk, onbetrouwbaar; ongebreideld losbandig wanneer niemand hem ziet, onscrupuleus in zijn ambitie, en ik zou eerder trouwen met een vergiftigde slang dan met Lysander. Spartiaat mijn kont! Hij is een mothax. Zijn vader gaf geboorte aan Lysander bij een helotenvrouw. Misschien is het dat juist waarom hij elke heloot doodt of laat doden die in zijn handen valt. Hij haat heloten. Zijn familie draagt een goede naam, hij is echter vuil. Hij behoort tot de Heracleidae, maar dan tot de armste Heracleidae. Hij is gevaarlijk. Hij wist dat we hier waren. Hij wist dat we samen de nacht hebben doorgebracht. Het zou me niet verbazen als hij ook wist hoe we Eupheas in de bossen begroeven. Hij zendt zijn Krypteia bendes niet slechts uit tegen heloten. Hij kwam niet naar hier om zich te verontschuldigen. Hij kwam hier om te tonen dat hij ons bespiedt en dat hij wist wat er tussen ons gebeurde, en om ons te intimideren. Hij doodde Eupheas met opzet. Hij loog de hele tijd. Ik haat hem!’

Cynisca beefde en schokte nog steeds. Alcibiades ging naar haar toe en nam haar in zijn armen, kuste haar.

Ze fluisterde dan, nadat ze hem weer in haar armen omhelsd had, ‘je moet me niet zo meer aanraken. Herinner je wat we afspraken. Je liefde is voor Timaea. Timaea houdt van je. Lysander is slechts één van de Spartiaten onder wie ze moet leven. Ik kan daar het hoofd aan bieden. Zij heeft het hard om te overleven!’

Alcibiades liet Cynisca los.

‘Ja,’ zei hij. ‘Ik moet gaan. Spreek met Timaea en leg haar alles uit. Ze moet het eerst van jou horen. Daarna zal ik ook wel met haar praten. Ik houd erg veel van haar. Nochtans, als wij vrienden kunnen blijven, dan zal ik je ook tederheid blijven geven, wanneer ik dat wil. Zeg dat ook aan Timaea!’

Daarna lachte hij, ‘dank je, liefste fluitspeelstertje, voor de muziek en de dans. En voor het vermaak van deze nacht!’

‘Och, weg met jou, verdomde Athener,’ hilde Cynisca, dan lachend maar met verlegen ogen. ‘Dit is geen hoerenkot waar je kunt binnenkomen en iedereen neuken volgens je grillen, voor een lach en een kus, Athener. Ga naar huis, Athener, voordat ik mijn mening over jou ook herzie!’

Alcibiades liep lachend weg. Hij zwaaide naar Cynisca. Eupheas was gestorven, maar zijn hart was licht.

Gerontes

Alcibiades sprak met veel leden van de Gerousia, maar meer met twee leden dan met de anderen. Hij was nauw verbonden in handel met Damagetus, en Menas beviel hem. Menas was een man die graag praatte, en in Sparta was dat iets eerder ongewoons. Menas hoorde graag zichzelf spreken. Hij had niet erg de kans een publiek te vinden onder de Spartiaten, en dus had hij zich natuurlijkerwijze naar Alcibiades gewend. Alcibiades leerde heel wat van Menas. Tevens hield Menas hartstochtelijk veel van de Olympische en andere Spelen, en hij had Alcibiades zien winnen te Olympia. Alcibiades herinnerde zich niet Menas te Olympia gezien te hebben, maar Menas hield er van te paraderen met een Olympische overwinnaar aan zijn zijde. Wanneer Alcibiades oefende in het gymnasium, was Menas dikwijls ook ergens daar. Wanneer Alcibiades rende op de banen van de Dromos, zag hij Menas. Menas was ook geïnteresseerd in de jonge Spartiaten die de schijf en de speren wierpen, en die in het stadium liepen. Zoals overal in Hellas oefenden de mannen naakt, en dat deed ook Alcibiades. Na en tussen de oefeningen door, wandelden en praatten Alcibiades en Menas.

Alcibiades besprak met Damagetus hoe Siciliaanse granen via Thurii konden aangevoerd worden, en zwaar hout uit de landen over de Hellespont. De regio achter de Hellespont werd belangrijker voor Sparta, en ook voor Athene, want granen en hout werden moeilijker te importeren uit Sicilië. Damagetus was dubbel bezorgd. Hij was bezorgd als staatsman, want hij was één van de gezagsdragers die constant moesten zorgen voor de toevoer van goederen naar Sparta. Hij was eveneens bezorgd als een privé persoon, want hij handelde in voedingswaren en in materialen. Damagetus kon natuurlijk niet openlijk zelf handel drijven omdat hij een Spartiaat was, maar zijn perioecische partners deden dat met zijn geld. De Spartanen waren ook bescheiden begonnen enige oorlogstiremen te bouwen in de haven van Gytheum. Alcibiades adviseerde over waar ervaren scheepsbouwers en timmerlui konden ingehuurd worden. Hij raadde aan mannen te halen uit Chios, dat ook een grote vloot in de Zee had liggen.

Met Menas praatte Alcibiades over gymnastiek, en Menas was ook de leider van een jongenskoor. Alcibiades wist ook wel enkele dingen over koorzangen, omdat hij nog chorégos was geweest te Athene. Samen met Menas zocht hij ook de beste atleten uit onder de jonge Spartiaten, en Menas vroeg hem de mannen te oefenen voor de Olympische Spelen. Alcibiades en Menas loofden de atleten die hun voorkeur waard waren, en ze vergeleken de kwaliteiten van de mannen. Alcibiades prees meer de fijnheid van lichaam en de elegantie van de bewegingen, en ook de intelligentie van een atleet dan de brute kracht, en Menas stemde daar gretig mee in. Tussen de keuze van de atleten in, tussen de besprekingen over schoonheid van lichamen en de koorzangen in, viel steeds wel wat informatie over de oorlog in Sicilië en over de Spartaanse politiek. Menas stelde vertrouwen in Alcibiades, en Alcibiades vertrouwde Menas ook heel wat over Athene toe. Hij vond in Menas ook een kanaal om zijn meningen te verspreiden.

Op een dag begon Menas, ‘wel, Alcibiades, als je zo veel houdt van gratie en elegantie in atleten, dan moest je maar eens meekomen met mij om de gymnastiek te bekijken van onze jonge vrouwen. Je zult daar van houden!’

‘Wat bedoel je?’ vroeg Alcibiades.

Hij had al gehoord dat Spartaanse vrouwen, de nog meestal ongetrouwde vrouwen, zich ook in Sparta oefenden, maar hij nam aan dat dit eerder een uitzonderlijk feit bleef, in de lente of in de zomertijd. Hij dacht ook dat het niet toegelaten was aan mannen daar te gaan kijken.

‘Onze vrouwen oefenen het gans jaar door,’ bevestigde Menas. ‘We hebben meerdere gymnasia in onze stad. Je oefent steeds in hetzelfde gymnasium, maar er bestaan nog andere oefenzalen in Sparta, waar mannen en vrouwen zelfs samen oefenen. De meeste mannen en jongens, echter, verkiezen onder vrienden te oefenen. Als je geïnteresseerd bent neem ik je mee naar een plaats waar enkel de vrouwen oefenen.’

‘Worden mannen daar toegelaten?’

‘Jazeker,’ antwoordde Menas. ‘Niet te veel mannen gaan naar daar, maar leden van de Gerousia zijn steeds welkom. De meisjes leveren betere prestaties wanneer ze weten dat voornamelijk Ouderen aanwezig zijn, of waardige vreemdelingen zoals jij. Ik zal je meenemen, drie dagen van vandaag. Ze houden belangrijke wedstrijden die dag.’

Drie dagen later was Alcibiades in het zand van het stadion aan het lopen, samen met tien jonge Spartiaten. Ze trinden op zuivere snelheid in korte sprints. Menas verscheen plots, en hij deed teken aan Alcibiades om de renbaan te verlaten. Alcibiades nam snel een bad, waste zich, besprenkelde zich met geurwerk en kledde zich in een chiton. Hij droeg een zwaard op zijn rug. Het zwaard droeg hij nu, sinds de ontmoeting met Lysander, steeds en overal. Alcibiades vergezelde Menas, die hem aanspoorde sneller te stappen, want hij zei dat de Spelen al begonnen waren in het gymnasium van de vrouwen. Ze haastten zich door de straten, en Menas, zoals vroeger de helotenslaaf Eupheas, noemde aan Alcibiades de namen van de tempels die ze zagen. Ze liepen een hele tijd, tot aan de buitenwijken van Sparta, waar Alcibiades nog niet geweest was, tot Menas een kleine zijweg insloeg en tot ze aan een rond gebouw kwamen dat het gymnasium van de vrouwen bleek te zijn. Achter dat gebouw lagen open velden, en Alcibiades zag de aarden ophopingen van een eenvoudig stadion. Hij zag ook paarden grazen in de naburige velden.

Het fokken van paarden was een passie voor de Spartiaten. Het Spartaans leger bezat ook enige cavalerie, maar toch geen ruiters in grote aantallen. Alcibiades werd steeds verrast door de hoeveelheid van paardenfokkerijen in en rond Sparta, en hij begreep niet goed waarom de Spartaanse legers zo weinig vertrouwden op hun ruitery. Hij veronderstelde dat de Spartiaten te conservatief waren om van tactiek te veranderen en om meer belang te hechten aan hun ruitery. Hij, Alcibiades, had meer cavalerie aangewend. Hij vroeg zich nu af of vrouwen ook op paarden reden in Sparta, zoals Cynisca, en of andere vrouwen ook renden met wagens of op de paarden reden. Dat deden ze waarschijnlijk wel, grinnikte hij, denkend aan Cynisca. Hij was nieuwsgierig.

Menas leidde Alcibiades direct buiten naar het stadion. Alcibiades was erg verbaasd te zien hoeveel vrouwen in het stadion verzameld waren. Een wedstrijd van speerwerpen was aan de gang, en wel twintig meisjes stonden te wachten met een speer in de hand, aan het begin van het terrein, van waar ze moesten werpen. Ze waren zenuwachtig, draaiden en sprongen ter plaatse, wonden hun lederen band rond de speer steeds opnieuw, ontwonden ze om ze later weer strakker te binden.

Alcibiades liep van verbazing naar verbazing te Sparta. De vrouwen droegen slechts een zeer lichte chiton, één enkel stuk van bijna doorzichtbaar stof dat vooraan open bleef. De meeste meisjes droegen die boven slechts één schouder samengeknoopt, zodat het doek een borst vrij liet. Daarmee was de andere borst echter niet bedekt, want de meisjes droegen geen strophion, geen borstgordel van leder of van enig ander materiaal. De chitons hingen open vooraan of aan de zijden, waren niet toe genaaid of iets toe geknoopt om een kledingstuk te vormen dat

op een tuniek kon lijken. Met elke beweging van hun benen of lichaam openen de chitons. Sommige vrouwen droegen lendendoeken, maar niet allen. De meisjes trainden eigenlijk bijna naakt, zoals de mannen. Vele vrouwen waren nog jong, meisjes in hun vroege tiener jaren. Anderen waren dicht bij twintig. Dat waren grote, langbenige, slanke jonge vrouwen met kleine, stevige borsten. Allen waren wel gespierd, kon Alcibiades zien, en hij keek met uitpuilende ogen. Hij bleef verbaasd bij de openlijke luister van zo veel jonge, mooie, slanke, bijna naakte vrouwelijke lichamen.

De vrouwen wierpen de speer zoals beroepsatleten, met dezelfde techniek, hoog maar met de juiste hoek, energiek, en met grote toewijding. Alcibiades merkte vrouwen op die meer dan twintig jaar oud leken, en zelfs enige vrouwen die heel wat ouder leken. Die hadden zachtere curven, meer genereuze billen en zwaardere borsten, maar allen toonden platte, harde buikjes. De vrouwen oefenden zeer om in vorm te blijven. Alcibiades zag op die vrouwen nog hoge, sterke borsten, en dikwijls harde tepels in de frisse lucht. Hij keek met open mond hoe de vrouwen plechtig naar voren kwamen en hun speer met kracht en precisie wierpen, alsof ze de muren van een vijandelijke stad aan het bestormen waren. Ze liepen eerst enkele passen, wat hun chiton in de wind opende en naakte benen, heupen, seksen en borsten toonde. De vrouwen leken zich niet bewust van de wellustige ogen die hen volgden.

Bij het zicht van zoveel naakt vrouwelijk schoon, moest Alcibiades opwellingen van begeerte onderdrukken. Hij moest blijven staan, hij kon niet verder wandelen. Hij keek naar Menas, die heel langzaam verder stapte, nu met de langzame stappen die Alcibiades van de man kende in de gymnasiums, handen op de rug, steeds wat afgeleid, dromerig, verstrooid, alsof er niets speciaals aan de hand was.

‘Hoe kan die man niet bewogen worden,’ vroeg Alcibiades zich af. ‘Hoe kan eender welke normale man dit hier komen bekijken en zijn kalmte bewaren? Als de vrouwen nu nog gans naakt waren, dan zou de wellust misschien minder opgewekt worden. De vrouwen dragen een stuk kleding dat opent om uit te nodigen, om de mannen te plagen, om de mannen naakt te doen verwachten bij elke windstoot. Hoe kunnen de Spartiaten kalm blijven bij deze suggesties?’

Alcibiades wandelde even later ook verder. Wanneer hij voorbij de meisjes ging, draaide menig hoofdje zich om. Enige meisjes giechelden en fluisterden naar vriendinnen, maar Alcibiades kon zijn blikken niet van hen afwenden, van hun vormen en ogen en glimlachjes, hun borsten en onderbuik, en hij struikelde tegen een rotsblok naast het stadion. Hij staarde. Hij dacht, ‘ik zal nog meer nu van Sparta gaan houden! Dit is dan toch een stad van geneugten! Men moet enkel maar de verborgen schatten en plezieren van de stad weten te ontdekken, hoewel eens men hen weet liggen eigenlijk niets, maar dan ook niets verborgen blijft!’ Hij volgde Menas. Menas wandelde traag rond, keek links en rechts, groette mannen die hij kende. Naast het stadion stonden meerdere mannen die het terrein overschouwden en hun commentaar gaven bij de Spelen. Alle mannen leken de wedstrijden van praktisch naakte meisjes heel gewoon te vinden.

‘Ze vinden dit normaal,’ besloot Alcibiades verbaasd. ‘Als je naakte vrouwen elke dag ziet en zo vele van hen samen, dan veronderstel ik dat je te lang laat de interesse van die eerste ogenblikken gans verliest. Dit is slechts een schokkend spektakel voor nieuwkomers, voor vreemdelingen in Sparta, zoals ik. Ik moet nu geen verbazing en speciaal effect tonen. Houd je kalm en geniet, Alcibiades!’

In deze stad waren Spelen voor vrouwen de gewoonste zaak van de wereld.

Alcibiades kon niets opwerpen tegen het concept. Vrouwen ook konden hun lichamen ontwikkelen op een gezonde, natuurlijke wijze, met het doel robuuste kinderen te verwekken. En deze vrouwen, aldus goed geoefend, konden Amazones worden in een oorlog. Alcibiades

kon geen bezwaar hebben tegen het werpen van schijven, en speren, tegen het springen met gewichten, tegen rennen of zelfs tegen paardrijden. Dat waren elegante spelen. De speer werpen was wel een wedstrijd die zijn oorsprong voorzeker had gevonden in militaire oefeningen, maar hij vond zelfs die proef geschikt voor vrouwen. Hij bleef echter zeer verbaasd wanneer worstelwedstrijden werden aangekondigd, en zelfs pankration Spelen. Het worstelen gebeurde volledig naakt, want eender welke chiton die de meisjes hadden kunnen dragen zou in geen geval langer dan een paar ogenblikken het begin van de worstelwedstrijden overleefd hebben. De vrouwen olieden hun lichaam sensueel, zodat hun wondermooie, jonge, gracieuze lichamen glinsterden in de stralen van de zon. Ze lieten een beetje zand tussen hun vingers ontsnappen, over hun schouders en borsten, armen en benen. De vrouwen strekten daarna hun lichamen volledig uit en ze kromden hun ruggen om hun schoonheid te tonen zonder schaamte. Alcibiades moest gans zijn geest met heel veel moeite beheersen om zijn lichaam in toom te houden bij dit vertoon van openlijke sensualiteit.

Meerdere groepen van twee vrouwen sprongen naar elkaar om de worstelduels te beginnen. Elk gevecht werd hardnekkig volgehouden. De vrouwen vochten koppiger en langer dan de mannen. Het leek moeilijk voor een meisje om zich verslagen te verklaren. De wellust van het spektakel overwon uiteindelijk toch Alcibiades.

Hij slikte meerdere malen en zei aan Menas, ‘wat een strijd tonen deze vrouwen! Hoe blijven de mannen van Sparta daar kalm bij?’

Menas keek naar Alcibiades, naar beneden, en grinnikte.

‘Geen man kan echt zijn kalmte bewaren bij deze gevechten. Daarom moedigen we niet echt de mannen aan naar hier te komen, maar het is ook niet verboden te komen en te kijken.

Gluren en geilen laten we niet toe. Men wordt het wel gewoon, toch op mijn ouderdom! Het is steeds een verbazing en soms een beproeving voor vreemdelingen om onze mooiste, sterkste jonge vrouwen naakt te zien vechten!’

‘Homeros noemde Sparta de stad van de mooie vrouwen. Ik begrijp nu waarom hij dat zei. Nu begrijp ik ook tenminste waarom Spartaanse meisjes dijenflitsters genoemd worden in Athene,’ merkte Alcibiades op. ‘Ik zou hen echter niet slechts dijenflitsters noemen! Ze flitsen alles wat ze hebben!’

Menas barstte daarop zo hard in lachen uit, dat hij zijn zijde pijn deed en moest gaan zitten met een hand in de heupen. Hij kon daarna niet stoppen met lachen, en stikte bijna, zodat Alcibiades hem een paar maal op de rug moest slaan om hem weer onder de levenden te brengen. Toen Menas later naast hem stond, nog steeds glimlachend, veegde de man de tranen uit de ogen, en hij sloeg ook Alcibiades gemoedelijk op de rug.

Menas en Alcibiades bleven tot de pankration Spelen beëindigd waren. Later nam Menas Alcibiades bij de arm, en hij bracht hem terug naar de oefengronden van de mannen.

Alcibiades zuchtte verlicht. Hij meende dat hij niet lang zijn harmonie van geest en lichaam bij de vechtende meisjes had kunnen bewaren, en zeker niet zijn plechtige bedaardheid. Toch moest hij de wondermooie vormen van de vechtende Spartaanse borsten, heupen, vlakke en dunne middels en ronde ruggen bewonderen. De meeste meisjes hadden fijne, lange benen en elegante lichamen, waarvan hij nog zeker veel nachten zou dromen. De vrouwenoefeningen vormden één van de wonderen van Sparta.

Menas gaf de voorkeur aan de wedstrijden van jongens en jonge mannen, en Alcibiades besliste ook niet meer alleen terug te keren naar de Spelen voor vrouwen, en ook niet naar hun gymnasium. De plaats was veel te gevaarlijk voor zijn geestesgesteldheid en voor de kalmte van bepaalde delen van zijn lichaam. Hij legde dat uit aan Menas, die al het verlies van houding van Alcibiades met een glimlach opgemerkt had tijdens de worsteloefeningen. Menas vertelde rondom welke grap hij met de Athener gespeeld had.

Decelea

In de zomer van dat jaar bleek het nieuws over de oorlog in Sicilië helemaal niet voorspoedig voor Sparta te zijn. Syracuse was verslagen in een veldslag die plaatsvond op de hoogtes van de stad, te Epipolae. Epipolae was de naam van de hoge gronden boven Syracuse. De naam betekende trouwens 'de Hoogtes', en Syracuse wou die blijven bezetten omdat ze met reden geloofde dat het moeilijk zou zijn voor de Atheners om een muur rond gans Syracuse te bouwen zonder die hoogtes. De veldslag van Epipolae bleek niet echt beslissend, maar toch ook niet een overwinning voor de Sicilianen. Syracuse werd verslagen in haar poging Epipolae te houden. De Atheners konden bijgevolg versterkingen rond de stad bouwen, en ze vernietigden ook de buizen die drinkwater uit de bergen naar de stad brachten. De Atheense veldheren wonnen nog meer, zij het nederige overwinningen rond Syracuse. Een dubbele Atheense muur werd opgetrokken rond de stad, en de Sicilianen konden ondanks hevige aanvallen niet vermijden dat de muur naar de Zee vorderde.

De Atheense veldheer Lamachus werd wel gedood in een schermutseling die gewonnen werd door Siciliaanse ruitery. Nicias was nu de enige bevelhebber van de Atheense strijdkracht. De Atheners bouwden een eigen fort op een plaats die Syca genoemd werd, en ze noemden dat fort tegenover Syracuse 'de Cirkel'. Van daar uit bouwden ze verder aan een muur die van de haven van Syracuse tot aan de Zee liep, aan de andere zijde. De troepen van Syracuse, geleid door Hermocrates, begonnen dan een tegenmuur te bouwen vanuit hun stad tegen de Atheense muur in. Die Syracusaanse tegenmuur werd tijdens een uitval vernield door de Atheners. De troepen van Syracuse probeerden nadien opnieuw een tegenmuur te bouwen, maar die was meer een ruwe afsluiting en een diepe geul, want Syracuse leed aan een nijpend gebrek aan balken en ander bouw materiaal. Die muur ook werd vernield door het leger van Nicias. In al die schermutselingen bleven de Atheners de bovenhand halen, hoewel de druk op hun leger opgevoerd werd en ze de stad niet konden binnendringen.

Aan het einde van die zomer was Gylippus nog steeds niet in Syracuse aangekomen. Hij bleef eerst te Leucas en te Tarentum en ook te Locri, onderhandelde, en trachtte de Italiaanse en Siciliaanse steden over te halen hem troepen te leveren om de Atheners mee aan te vallen. Gylippus had succes met zijn pogingen. Hij kwam te Syracuse aan met duizend hoplieten en met nog meer lichte troepen, met zeventhonderd bewapende zeelieden, en met duizend Sicilianen en enige ruitery.

Corintische triremen kwamen eveneens te Syracuse aan. Gylippus had aldus een belangrijk leger meegebracht, en terwijl hij over het land naar Syracuse vorderde, viel hij de Atheners al aan. Hij ging vooreerst echter niet de stad binnen. Hij plaatste zijn troepen tegenover de Atheense muur, veroverde een fort te Labdanum in een bestorming, en hij wou ook en opnieuw een tegenmuur vanuit Syracuse bouwen om te beletten dat de Atheners de stad te land volledig zouden kunnen blokkeren. Hij viel Epipolae aan, en hij bereikte daarmee uiteindelijk goed succes. Gylippus marcheerde daarop Syracuse in, en hij begon nog een tegenmuur te bouwen op Epipolae. Hij viel de dubbele Atheense muur aan, maar werd een eerste maal teruggeslagen. Hij leerde veel van die nederlaag en viel een tweede maal aan, waarin hij de Atheners met zijn ruitery deed vluchten. Hij verlengde zijn tegenmuur, en ditmaal bleken de Atheners onbekwaam hem te stoppen. De tegenmuur van Syracuse geraakte tot in de Atheense lijnen, zodat de Atheners niet de Zee konden bereiken met hun muur, en ze

bijgevolg Syracuse niet volledig te land konden omsingelen. Na die periode gebeurden er echter geen beslissende veldslagen.

Die zomer ook toonden de Spartiaten hun tanden tegen de Argiven. De Argiven hadden Spartaanse eigendommen aan de grens met hun land geplunderd. In de zomer bijgevolg, vielen de Spartiaten de Argolide streek binnen en ze verwoestten de grensstreken met Argos. In inbreuk tegen hun verdrag met Sparta, en in vergelding voor die Spartaanse invallen, zond Athene dertig triremen naar Argos. Die vloot stond onder het bevel van de veldheren Pythodorus, Laespodius en Demaratus. Dit leger landde op meerdere plaatsen van de Peloponnesos, zoals te Epidaurus en te Limera, maar ten slotte voer de Atheense expeditie toch weer huiswaarts zonder een directe confrontatie te zoeken met de Spartanen, die dan ook hun leger terugtrokken.

Aan het einde van de zomer namen de Atheners ook het initiatief in Thracië met enige gerichte acties. De Atheense veldheer Euction, geholpen door Koning Perdiccas, marcheerde op naar Amphipolis. Hij kon die stad niet veroveren, maar hij omsingelde ze en bracht zijn vloot naar het nabije Himeraeum.

In die periode ging Alcibiades regelmatig naar de vergaderingen in de Damos. Hij pleitte dikwijls over de noodzaak voor Sparta om Decelea te bezetten. De invasie van de Atheners in de Peloponnesos, met een belangrijke vloot, kwam als een grote verrassing aan voor de Spartanen. Ze hadden niet gedacht dat met zoveel schepen en hoplieten in Sicilië, Athene nog steeds in staat was een vloot naar Argos te zenden. De expeditie bevestigde echter wat Alcibiades beweerde: Attica moest bezet worden om Athene constant te teisteren en haar zo te weerhouden van aanvallen in de buurlanden van Laconië.

In de herfst, in Sicilië, gaf Athene twee medebevelhebbers aan Nicias, veldheren die samen met hem in Sicilië moesten vechten, Menander en Euthydemus. De Volksvergadering besliste ook om versterkingen naar het eiland te sturen, geleid door de roemrijke veldheren Demosthenes zoon van Alcisthenes en Eurymedon zoon van Thucles. Eurymedon vertrok onmiddellijk naar Sicilië; Demosthenes zou slechts afvaren in de lente van het volgend jaar.

In de herfst en de winter zag Alcibiades de eerste tekens in Sparta van de nakende invasie van Attica. Hij ging nu regelmatig naar Gytheum, de havenstad van Sparta, ongeveer tweehonderd vijftig steden ten zuiden van Sparta, om zijn handel met de rentmeesters van Menas te organiseren, en hij zag grote hoeveelheden ijzeren platen en houten balken geleverd worden aan de geallieerden van Sparta, materiaal om versterkingen mee te bouwen. De oefeningen van de Spartiaten werden ook intensiever. Hij zag meer frequente trainingen in gevechten van hoplieten, gesimuleerde bewegingen van hele falanxen, en oefeningen in volledige panoplie van bepantsering voor veldslagen. Sparta bereidde zich voor op de oorlog, hoewel het formeel nog in vrede bleef met Athene. Agis was er thans van overtuigd geraakt dat de Atheners verzwakt waren door de oorlog in Sicilië, zwak genoeg om zeker geen weerstand te bieden tegen een invasie in Attica. De Spartaanse Damos beschouwde ook dat Athene haar vredesverdrag verbroken had, en dat daarom Sparta niet meer gebonden was door haar eden.

In de vroege lente van het volgend jaar marcheerde Koning Agis zoon van Archidamus uit Sparta met een aanzienlijk leger. Hij marcheerde over het land naar Attica, bezette en versterkte Decelea. De oorlog met Athene was dus formeel opnieuw begonnen. De Vrede van Nicias had opgehouden te bestaan.

Alcibiades, de ephoren en de Ouderen van de Gerousia zagen Agis aan het hoofd van zijn Spartiaten de stad uit marcheren op de tonen van de Spartaanse fluiten, met zijn Spartaanse polemarchen, raadgevers en hoplieten gekleed in hun panoplie van bepantsering en bewapening, met wapperende rode mantels aan hun rug, bloemenslierten rond de hals. Allen droegen ze het grote hoplon schild met het teken van Lacedaemon.

Enige tijd later zond Sparta ook versterkingen van hoplieten naar Syracuse. Sparta zond Eccritus met zeshonderd hoplieten en met driehonderd Boeotiërs, geleid door Xenon, Nicon en Hegesander, fijne en ervaren bevelvoerders, om Gylippus te helpen. Driehonderd strijders van Sicyon onder Sargeus vergezelden hen. Gylippus ontving ook een grote strijdkracht uit de Siciliaanse steden.

Met die troepen viel Gylippus daarna de Atheense posities zonder ophouden aan, en hij veroverde drie Atheense forten te Plemmyrium, ten zuiden van Syracuse. Syracuse verloor echter een zeeslag tegenover haar haven. De verovering van de forten van Plemmyrium bleek een groot verlies te zijn voor de Atheners, omdat ze daar een groot arsenaal van masten en andere uitrusting voor hun triremen, voor meer dan veertig schepen, opgeslagen hadden, materiaal waar ze grote nood aan hadden in de oorlog. Plemmyrium beheerste ook een groot deel van de kust van de haven van Syracuse, en dat deel van het land was nu opnieuw gesloten, verboden terrein voor de Atheners. Tengevolge het verlies van Plemmyrium en het verlies van hun uitrusting, kwamen de Atheense strijdkrachten, ondanks hun beperkte zeeoverwinning, voor het eerst in moeilijkheden. Ze beheersten niet langer de Zee rond Syracuse. Konvooien van Atheense bevoorrading voeren niet langer veilig, terwijl schepen van Syracuse zo ver als Italië konden varen zonder gestoord te worden, om daar Atheense konvooien van vrachtschepen te vernietigen.

Ondertussen had Koning Agis van Sparta Decelea versterkt. Hij begon razzia's te houden in het land van Attica, tot recht onder de muren van Athene, gans het jaar door. Tot grote verrassing van de Atheners keerde Agis dus niet terug naar de Peloponnesos na één tot twee maanden. De Koning bleef permanent in Attica, onder de neuzen van de Atheners. Zij konden zelfs zijn fort zien op een heldere dag vanaf de acropolis.

Toch kon Athene nog terugbijten!

Een vloot van vijftig Atheense triremen, bemand met hoplieten uit Argos geleid door de veldheren Demosthenes en Charicles, verwoestte opnieuw de streken van Epidaurus en Limeria, aan de grens met Laconië. Ze vielen ook het land aan tegenover Cythera en ze versterkten een landengte daar. Charicles bleef in die versterkingen met een garnizoen van hoplieten om de Spartaanse heloten uit te nodigen opstand te plegen en te ontsnappen uit Sparta. Demosthenes herhaalde met deze bezetting zijn vroeger exploit van Pylos, dat zo succesvol was geweest voor de Atheners.

Demosthenes moest ditmaal echter van de Peloponnesos wegzeilen, want hij werd in versterking voor Nicias naar Sicilië gezonden. Als Sparta Decelea kon bezet houden, dan kon Athene nu ook een zuidelijk punt van Laconië bezetten!

Toch leden de Atheners het meest onder de bezetting van Decelea. Atheense slaven deserterden bij duizenden, de meeste van hen bekwame werklieden. Athene moest voedselvoorraden laten overbrengen vanuit Euboea over de Zee, rond Kaap Sounion. Decelea blokkeerde de route over land. Het zeetransport was kostelijk! De Atheners moesten ook constant op hun hoede blijven, want Agis kon de stadspoorten en de muren van Athene aanvallen wanneer hij dat maar wilde.

In de lente en de zomer van dat jaar had Alcibiades wonderbaar rustig geleefd in Sparta. Hij had een leven van gemak en genot. Agis was vertrokken en vertoefde ver weg in Attica, zodat Alcibiades minder bezorgd was over de echtgenoot van Timaea en zijn mogelijke wraak. Hij moest niet meer zo zeer op zijn hoede blijven. Hij kon zelfs de nacht doorbrengen bij Timaea in haar eigen huis. Hij zou dan naar het huis van Timaea gaan wanneer de nacht gevallen was, en het verlaten juist vóór zonsopgang. Hij wou niet dikwijls op die wijze naar Timaea gaan, maar ze smeekte hem haar hele nachten lang te strelen. Die wellustige nachten waren heet, hartstochtelijk, zoet, obsessief in liefde, en soms uitgesproken wild. Die nachten putten Alcibiades uit, en ook Timaea, maar ze lieten hem steeds tevreden, hun begeerten verzadigd. Na dergelijke nachten lieten ze enkele dagen voorbij gaan tussen nieuwe ontmoetingen in, alsof ze beschaamd waren over hun ongebreidelde passie.

Alcibiades zag ook dikwijls Cynisca, en ze fokten paarden, trainden de wagenmenners, verbeterden zelfs hun wagens. Soms durfden ze in volle galop langs de bredere wegen van Sparta te rijden, op paarden of in wagens. De opwinding van die ritten bleef wonderlijk. Nooit sliepen Cynisca en Alcibiades nog samen. Ze hadden dat beloofd aan Timaea, en ze hielden hun belofte.

Alcibiades oefende in het gymnasium en in het stadion. Hij vergezelde nog meerdere malen Menas naar de oefenplaatsen van de vrouwen. Toen Timaea daarvan hoorde, was ze niet erg tevreden. Maar Alcibiades suste haar met beloftes en beweringen dat hij genoeg had aan Timaea alleen. Hij werd trouwens ook gewoon aan het zicht van de vrouwelijke Spelen. Alcibiades nam deel aan de meeste van de vergaderingen van de Damos, zodat hij op de hoogte bleef van de ontwikkelingen in Sicilië. Timaea was niet langer een bron van informatie, want Agis en zijn brieven lagen te Decelea. Alcibiades bekwam voldoende inlichtingen over wat er gebeurde in Sicilië van de Damos, van Menas, en ook van zijn avonden in de militaire kantine van Endius.

Alcibiades had de verrassing van een onverwachte gast in de kantine. Op een avond, toen hij de zaal al fluitend binnenstapte, zag hij dat Lysander naast Endius aan tafel zat. Lysander was ogenscheinlijk komen eten met zijn vader, Aristoclitus, in de kantine van Endius. De vader van Lysander was een geëerde, zeer oude man, die echter nog steeds de Spelen in het gymnasium bijwoonde, en die naar de kantine kwam. Alcibiades kende hem goed. Lysander was ouder dan Alcibiades. Lysander was iets over veertig jaar oud, terwijl Alcibiades naar de veertig ging. Voor het grootste deel van de avond praatte Lysander met de Spartiaten, met zijn vader en met Endius, want als genodigde uit de Koninklijke kantine werd hij vereerd met vele vragen. Alcibiades at in stilte, praatte praktisch niet, en luisterde. Hij had de Spartaanse manier van deelname aan een kantine ondertussen geleerd, en bleef discreet ook die avond.

Alcibiades hoorde Lysander hem aanspreken aan het einde van het avondmaal.

‘We zien je heel wat, deze dagen, Alcibiades, rijdend op paarden op volle snelheid door Sparta en achtervolgd door Cynisca. De vrouwen van Sparta lijken je te appreciëren! Hoe gaat het met haar?’

Alcibiades reageerde niet scherp op de opmerking. Hij antwoordde slechts, zonder op te kijken terwijl hij een stuk brood in zijn soep dopte, ‘met Cynisca gaat het goed en wel. Haar stallen worden beter en beter.’

‘Inderdaad,’ beaamde Lysander. ‘Cynisca fleurt helemaal op. Je invloed is blijkbaar voordelig voor haar, Alcibiades. Ik denk echter dat ze meer houdt van paarden dan van mannen.’

Alcibiades vond het niet nodig daar op te antwoorden.

Lysander dong aan met een andere vraag, ‘wat is je opinie? Dank je dat Syracuse de oorlog in Sicilië kan winnen?’

‘Gylippus zal winnen,’ antwoordde Alcibiades.

‘Ah, Gylippus!’ riep Lysander uit. ‘Tot zover heeft Gylippus nog niet veel verricht. Hij is er in geslaagd enkele forten te veroveren op de Atheners, maar hij heeft geen definitieve doorbraak bewerkt. Wat zou jij doen als je in de plaats stond van Gylippus?’

‘Ik zou verder doen wat Gylippus thans doet. De omsingeling zo moeilijk als mogelijk maken voor de Atheners, mijn vloot voorbereiden en verstevigen, ze oefenen, en ten slotte de Atheners in de haven van Syracuse lokken om daar hun boten te verpletteren tussen mijn triremen en de kusten die ik zelf bezet.’

‘Het is merkwaardig dat je meestal over de vloot spreekt. Ik ondersteun ook een beslissing ter Zee,’ zei Lysander. ‘Maar daarvoor is een goede navarch nodig, een man die operaties op Zee kan leiden en de Atheense triremen in hun eigen spel kan doen zinken.’

‘De Atheense vloot zal niet zo gemakkelijk misleid worden, en in de open Zee is de Atheense vloot onoverwinnelijk!’ merkte Alcibiades op.

‘Och, er is niets in een Atheense vloot dat een goede vloot van Syracuse of Corinthe niet heeft,’ wees Lysander met een plotse beweging van zijn hand terug. ‘Het neemt slechts voldoende schepen en de juiste mannen om de Atheners te verslaan!’

‘Bij Zeus,’ dacht Alcibiades. ‘De man is eigenlijk jaloers op Gylippus! Hij wil het bevel van Gylippus, minstens op Zee. Hij moet zich toch realiseren dat Athene niet verslagen zal worden zolang ze meester is van de Zee. Hij zit dus achter de macht van Athene op Zee aan, en hij wil navarch worden van de vloot in Sicilië, die voldoende groot is met Syracusaanse, Corintische en enige andere geallieerde schepen, waarvan er praktisch geen enkel uit Sparta komt. Hoe goed is deze Lysander, onervaren als hij is op Zee, en is dit een goed ogenblik voor hem om navarch te worden? Wil hij dat weten?’

Alcibiades zei, zo luid dat iedereen aan de tafel het kon horen, ‘de veldheer van de vloot bepaalt de overwinning of lijdt de nederlaag in een zeeslag. Hij beslist over de strategie en over het geschikte ogenblik voor een aanval, over de verzameling van de krachten en over de plaats van de aanval. Dit zijn de meest belangrijke elementen van succes, veruit. Een veldheer kan de bewegingen van zijn vloot bepalen, beslissen hoe zijn triremen door de vijandelijke linies kunnen boren. Eens in de zeeslag blijft de rol van de veldheer echter beperkt. De communicatie is veel moeilijker op Zee dan in een veldslag van falanxen, en een rij schepen reageert anders dan een falanx. Een falanx bestaat uit honderden hoplieten die samen als één lichaam bewegen. Elke kapitein van een trireem strijdt alleen in een zeeslag, elke zeeman, elke roerganger en elke roeibemannings heeft een cruciale rol. Als die mannen niet goed geoefend zijn en niet genoeg bekwaamheden tonen in de Zee, en niet voldoende vastberadenheid om te strijden, dan kan zelfs een goed georganiseerde veldslagformatie snel breken en dan is de zeeslag verloren. Een zeeslag is iets helemaal anders dan een veldslag te land!’

‘Wat je wilt zeggen is dat Syracuse niet klaar is om de Atheense vloot te verslaan?’ ontweek Lysander.

‘Ik weet niet hoeveel en wat Gylippus ondertussen heeft kunnen doen. Hij heeft nog niet veel tijd gekregen om de traagheid van de vloot van Syracuse om te buigen tot snelheid en beslissingskracht.’

‘De strijdkrachten hebben thans al meer dan zes maanden tegenover elkaar gestaan te Syracuse. Grote aantallen mannen en schepen werden er verzameld, en ook in Syracuse zelf. De spanning daar moet zijn zoals de spanning in een speer die gebogen wordt door een heel sterke man. De speer buigt, maar vroeg of laat zal ze onder de spanning breken. Is de tijd nog niet aangebroken voor de ene of de ander zijde te breken onder de spanning van de oorlog in Sicilië?’

‘Misschien,’ twijfelde Alcibiades. ‘Iets zal er wel gebeuren. De vraag is wanneer, en ik meen dat iets dergelijks zal gebeuren slechts wanneer Gylippus echt klaar is. Tot nog toe zijn er schermutselingen gevochten, maar in alle meer ernstige botsingen hebben beide partijen erg geleden. Eén van twee dingen kan er nu gebeuren.

Ofwel blijven de beide partijen vechten zoals ze dat nu doen tot ze beide vermoeid geraken en ophouden. Syracuse zal niet eerst ophouden, natuurlijk, want zij is de belaagde. Het is een stad waartoe zich ondertussen zo veel geallieerde steden gevoegd hebben, dat ze zich niet kan overgeven. De Atheners kunnen echter weggaan zonder overwinning, maar ook zonder nederlaag.

Het tweede wat er kan gebeuren is dat in een reeks van belangrijke, zeer kostelijke zeeslagen en veldslagen één van de beide zijden zwaar verliest.’

‘Je spreekt in orakels, Alcibiades, niet zoals een veldheer. Welke uitkomst is de meest waarschijnlijke?’

‘De minst schadelijke strijd voor Syracuse is de Atheners te laten aanvallen, golf na golf, en die te weerstaan. Dit beleg is niet een typische lange termijn omsingeling, want zeer grote legers zijn verzameld te Syracuse. Syracuse ligt open, versterkingen kunnen aangevoerd worden naar de stad vanuit het land en vanuit de Zee. Verdedigen en wachten en de Atheners erg pijn doen bij elke aanval en bij elke slag, de Atheense troepen constant teisteren te land en ter Zee, zou een goede strategie kunnen zijn. Dat is wat Gylippus aan het doen is. Hij put de Atheners uit.’

‘Ik begrijp dat,’ zei Lysander met tegenzin, ‘maar dan kan de oorlog in Sicilië nog lang duren zonder beslissende veldslag.’

‘Dat zou kunnen, maar ik denk het niet. Iets anders kan voorvallen. De Atheners kunnen fouten begaan en vermoeid geraken en zich terugtrekken. Met de tijd zal wel iets breken. De spanning kan inderdaad niet voor eeuwig duren.’

‘Wat soort fouten?’

‘Dat weet jij toch ook, Lysander! Wanneer maakt een veldheer fouten?’

Lysander antwoordde niet.

‘Wanneer maakt een veldheer, een strategos, een fout?’ drong Alcibiades aan.

Hij wou weten hoe slim, intelligent en sluw de Spartaat was. Lysander kon het juiste antwoord weten, maar verkiezen het hier niet te zeggen! Alcibiades vermoedde dit laatste. Hij had Lysander gevolgd in de Damos de laatste dagen en bemerkte hoe groot de invloed van de man werd. Lysander betekende een stijgende ster in de Damos, en Alcibiades bleef eerder verbaasd dat hij dit niet eerder bemerkte had. Dat laatste bewees iets over de discretie en de sluwheid van de Spartaat. Zou deze Spartaat zich prijsgeven?

Lysander bleef lange tijd nog naar Alcibiades kijken zonder te antwoorden, alsof hij afwoog hoe gevaarlijk Alcibiades kon zijn, dan verscheen er een flikkering in zijn ogen zoals in die van een mannetjeskat die beslist naar zijn prooi te springen.

Lysander zei, ‘een veldheer maakt een fout wanneer hij zijn vijand de tijd, de plaats en de kracht van een veldslag laat bepalen.’

‘Dat was het zeer juiste antwoord,’ dacht Alcibiades. ‘Lysander wist dat al sinds het begin. Hij aarzelde slechts me te laten weten dat hij het wist. Gylippus kende dat antwoord ook al. Alle goede veldheren weten dat antwoord. Wist Nicias dat ook? Ik betwijfel het!’

‘Toch wel,’ dacht Alcibiades dan, ‘Nicias wist het ook, maar wanneer men hopeloos wordt, zoals Nicias thans moet zijn omdat hij nooit lang in Sicilië wou blijven, dan kan hij die basisregel even vergeten, even slechts, en dat is de ergste fout die een veldheer kan maken, de basisregel breken uit wanhoop. Om dan nog te winnen is een tactisch genie nodig, en dat is Nicias niet. Demosthenes bezit dat genie wel, toch af en toe. Gylippus bezit dat genie niet, maar hij zal de basisregel ook niet vergeten, nooit, zelfs niet wanneer hij wanhopig is, want

hij is een echte Spartaat, en hij is Gylippus. Daarom kan Gylippus niet verliezen in Sicilië. Het is mogelijk dat hij niet wint, maar hij zal ook niet verliezen. Hij is zozeer een Spartaat in alles! Hoe zeer een Spartaat is Lysander? Hoeveel genie bezit hij om steeds zijn eigen tijd en kracht te kiezen, wat er ook gebeurt, ondanks de sterkte van zijn ambities? Ik speur een groot, gevaarlijk talent in hem, meer genie dan in Gylippus, al heb ik hem nog nooit bezig gezien. Hij ziet er echter ook niet uit als een genie. Hij ziet er uit als een ruwere Gylippus.'

'Dat is waar,' beaamde Alcibiades ten slotte. 'Dat is de regel. En wanneer men wanhopig de overwinning wil halen, zou men dan de regel niet moeten breken?'

Lysander antwoordde nu bijna onmiddellijk, 'natuurlijk, Alcibiades. Dan zou men de regel moeten breken. Tenminste, een Athener zou dat doen. Niet een Spartaat, tenzij ...'

'Tenzij wat?' onderbrak Alcibiades.

'Tenzij men een redelijke kans heeft te winnen, superieure strijdkrachten of superieure kennissen heeft als veldheer. Men moet zijn vijand dan zeer goed kennen!'

Lysander lachte rauw, 'als een leeuwenhuid zich niet kan strekken, dan moet men een vossen huid naaien op de leeuwenhuid!'

'Deze Lysander bezit misschien niet het genie,' dacht Alcibiades weer, 'maar hij kan zo koel berekenen als een genie. Hoeveel genieën worden echter ook genie genoemd, maar wisten toch voordat een veldslag begon dat ze een zeer goede kans hadden te winnen? Al de winnaars! De genieën zagen slechts meer tekens daartoe dan hun bevelvoerders. Deze is misschien geen genie, maar hij zal een genie genoemd worden. Hij is een klasse meer intelligent dan de andere Spartiaten. Hij zal niet zo populair worden als Brasidas, omdat hij zal winnen door logica, door de rede, en niet door het hart, niet door de intuïtie en niet door de overmoed die de massa's aanspreken. Hij zal slechts strijden wanneer hij er van overtuigd is dat hij zal winnen, zelfs al ziet hij alleen de tekens. Hij zal al zijn sluwheid aanwenden wanneer hij in een hoek gedreven wordt, maar hij zal nooit gokken op een overwinning of een nederlaag. Hij is geen held zoals Brasidas, maar hij is een strateeg!'

Alcibiades zei nog, 'Nicias en Demosthenes zijn de beste Atheense veldheren. Ze kunnen een overwinning wanhopig willen, maar ze zullen geen ondoordachte beslissingen nemen. Ze kunnen een beslissende fout maken, maar zoals jij zullen ze die fout slechts maken omdat ze denken dat ze een heel goede kans maken te winnen. Ze zullen zich niet laten verleiden tot wanhopige acties. Gylippus zal hen dus met iets volledig moeten verrassen.'

'Men zou hen moeten laten geloven dat ze kunnen winnen en voldoende tijd, plaats en kracht verbergen om hen te misleiden!'

'Het zo juiste antwoord weer,' dacht Alcibiades. 'Dat was zijn vossen huid die tevoorschijn komt!'

'Juist', ging Alcibiades akkoord, 'en daarvoor moet men de enige in bevel zijn.'

'Aha, dat is het punt, het probleem,' dacht Lysander. 'Je bent slim, Athener, zeer slim. Ik heb niemand in Sparta ontmoet die zo slim is als jij. Het is prettig om met een gelijke te praten, al vind ik je iets te licht voor mij, maar je bent inderdaad erg gevaarlijk. Je hebt iets wat ik mis, het geluk van de goden, en je sloeg op de nagel die me pijn doet. Je hebt dat goed geraden. Ik zal nooit enig bevel krijgen in Sicilië op dit ogenblik. Ik ben ook geen navarch en ik wil niet navarch zijn thans. Ik zou niet alleen zijn om de speer te breken met een beslissende buiging. Ik zal bijgevolg de ephoren me nu niet naar Sicilië doen zenden. Gylippus zal winnen, volgens jou, Athener. Gylippus zal inderdaad en waarschijnlijk winnen, maar met die overwinning zal hij niets aanvragen in Sparta. Ik zal verraderlijk de informatie verspreiden dat de Syracuseaanse en de Corintische navarchs wonnen, niet Gylippus alleen. Ik moet nog wachten!'

Lysander pauzeerde, en zei dan, ‘op een dag, Alcibiades, kunnen we beide met legers tegenover elkaar staan. Wat een dag zou dat dan zijn!’

‘Oh neen, neen,’ lachte Alcibiades, en hij gaf aan Lysander dezelfde boodschap die hij aan Gylippus gaf, zij het een ietsje anders en nu met een andere bedoeling, ‘ik zou nooit een Spartaans hoplietenleger durven aanvallen, Lysander! Te land zullen we nooit tegenover elkaar staan. Trouwens, het bevalt me hier in Sparta!’

Alcibiades dacht hoe merkwaardig het was dat iedereen in Sparta hem vertrouwde, behalve Gylippus en Lysander, die het voor normaal namen dat ooit Alcibiades weer als leider van een Atheens leger de Spartiaten zou het hoofd bieden. Misschien kenden Gylippus en Lysander hem beter dan hij zich zelf!

Lysander lachte nu nog luider, ‘werkelijk, Alcibiades, ik weet dat het je bevalt in Sparta! Sparta biedt vele heerlijke geneugten aan vreemdelingen, en in het bijzonder aan jou.

Misschien zullen we nooit tegenover elkaar staan te land, maar dan zal het inderdaad kunnen gebeuren op de boegen van triremen, in de Zee!’

Lysander stond van tafel op zonder op een antwoord te wachten. Hij wenste iedereen nog een goede avond, groette zijn vader en Endius, en verliet de kantine.

‘Dat was je eerste fout, Lysander,’ meende Alcibiades. ‘Je had het nooit in je brein tegenover me te staan aan het hoofd van een falanx. Dat privilege is gereserveerd aan de Koningen van Sparta, en je zult die plaats je niet rechtmatig kunnen toe-eigenen vóór nog een heel lange tijd, in feite vóór de eeuwigheid. Niet met Agis op de troon, niet in jouw levenstijd. Maar je kunt inderdaad wel een vloot leiden, wat Agis niet zal doen, een navarch worden, en dan beslissende zeeslagen winnen tegen Athene, en dat als een hefboom gebruiken om, wie weet, de totale macht in Sparta te grijpen. Je hebt daartoe een vloot nodig, mijn vriend, en je hebt slechts één jaar voor die prestatie, en dat ene jaar slechts moet Athene overleven om Sparta uiteindelijk te overwinnen! Tenminste, in principe. Sparta heeft echter geen vloot en geen inkomsten voor een vloot uit een bondgenootschap zoals Athene. Je leek me echter te zelfzeker in die laatste, korte zin. Je moet al weten waar er geld te halen is, en waar je een vloot kunt halen. Hoe kun je de handen op een vloot leggen? Al de Ionische steden en de eilanden, toch praktisch allemaal, zijn bondgenoten van Athene. Als Athene faalt in Sicilië, dan kunnen die steden in de open armen van Sparta vallen. Ze zouden Athene aan haar lot willen overlaten omdat ze het haten de contributie te moeten betalen van de Delische Bond, die tevens voor de grootsheid van Athene zorgt. Van die steden moet je dus thans nog wel geen geld verwachten. Je kunt echter wel een behoorlijk aantal schepen daar halen, uit de Ionische steden en eilanden, op termijn, bijvoorbeeld met de vloot van Chios, en samen met de Corintische vloot en de schepen van Syracuse, en nog enige meer van hier of daar, zou je je kunnen meten met Athene. Maar waar haalt Sparta het geld voor een campagne? Waar zou jij het geld vandaan halen? Alcibiades vroeg zich dat af, en hij at lager gebogen over de tafel. Dan zag hij Lysander aan de deur nog naar hem kijken, en grinniken. Ze dachten aan hetzelfde en wisten het van elkaar.

‘Er is slechts één bron van geld in de wereld voor je, Lysander,’ dacht Alcibiades onverstoord verder. ‘Er is slechts geld in Perzië! Je zult van de Ionische eilanden en van de Ionische steden in het oosten, van Ephesos en Miletus en de anderen, eerst je gewillige bondgenoten maken, en hen daarna verkopen en verraden aan de satrapen van Lydië en Phrygië! Daar zal je het geld vandaan halen. Als dat je plan is, en het is het enig doenbare, dan zal het nieuwe theater voor operaties in de Aegeïsche Zee liggen, en in de wateren rond Lydië. We leven in heel interessante tijden, en van Sicilië in het westen, zal de echte actie verhuizen naar het oosten! Dat is goed! Ik houd van die steden. Ik heb hen al een lange tijd niet meer teruggezien. Daar kan ik ook naartoe reizen.’

Alcibiades bad al de Spartiaten iets later nog een goede nacht, en hij ging de kantine uit. Hij wandelde alleen naar de stad, het was reeds donker, maar hij stopte niet in zijn straat en ging recht naar het huis van Timaea, die op hem wachtte.

Alcibiades en Timaea bedreven onmiddellijk en hartstochtelijk de liefde. Daarna lagen ze naakt, uitgeput en nog in het zweet van hun inspanning in een groot bed van Timaea, dat het Koninklijk bed kon zijn.

‘Ik had een interessant gesprek deze avond,’ begon Alcibiades. ‘Ik praatte met een man die Lysander heet. Ik hoorde dat hij hoge ambities heeft voor en in Sparta.’

‘Je praatte met die slang?’ vroeg Timaea. ‘Blijf uit zijn buurt! Hij is gevaarlijk. Hij ook wil Cynisca voor zich hebben, maar hij wil Cynisca omdat het aan zijn macht zou toevoegen. Hij wil de macht in Sparta nemen.’

Dat was niet de eerste waarschuwing die Alcibiades kreeg in verband met Lysander.

‘Ik weet dat hij ambitieus is. Cynisca zei me dat hij de minnaar is van Agesilaus, van de jongere broeder van Agis. Agis heeft geen kinderen met je, dus zei Cynisca dat Lysander Agesilaus op de troon van Agis wil brengen na diens dood, en regeren met Agesilaus als zijn poppetje. Hij zal dan de ware heerser van Sparta zijn.’

‘Dat weten we allemaal,’ zei Timaea, ‘maar wie zegt dat Agis geen kinderen zal hebben?’

‘Je bent al een hele tijd getrouwd,’ merkte Alcibiades droog op, ‘maar je hebt Agis nog geen erfgenaam gegeven. Iemand van jullie twee kan onvruchtbaar zijn.’

‘Ik zal Agis wel een erfgenaam schenken, liefste. Zo veel staat vast. Maar nu nog niet.’

Alcibiades reageerde niet, maar hij keek naar haar met moede ogen. Hij vond haar woorden nogal hardvochtig en harteloos na hun liefdesspel van daarnet.

‘Ik zal Agis een kind baren, een zoon, een erfgenaam, mijn liefste Alcibiades. En ik zal mijn zoon Leotychidas noemen, zoals de naam van vele Agiade Koningen van Sparta. Sparta zal blij zijn met de geboorte van een nieuwe Koning, en het kind zal sterk zijn in ledematen en zeer knap in lichaam en gezicht. Die zoon zal Koning van Sparta worden na Agis!’

Ze stopte enkele ogenblikken, keek naar haar vingers, en zei dan verder, ‘ik zou mijn zoon evengoed de mooie Spartaanse naam van Alcibiades kunnen geven, want mijn zoon zal door jou verwekt worden. Het zal jouw zoon zijn die op een dag Koning van Sparta zal worden!’

Alcibiades werd plots met volledige stomheid geslagen. Hij kon niet meer spreken. Timaea had gefluisterd met een zachte maar vastberaden stem zonder speciale gevoelens, alsof alles al heel lang geregeld was. Timaea kon intriges weven zoals een Atheense en Spartaanse veldheer samen. Dit plan van haar was driester dan enig plan dat Lysander kon concipiëren! Het was een plan van een vrouw. Ze zou het niet aandurven!

‘Natuurlijk zou ze het durven,’ dacht Alcibiades. ‘Ze zou een kind hebben, wat ze zeer verlangt. Ze misprijst Agis en ze zegt dat ze van mij houdt. Ze wil slechts een kind van de man die ze liefheeft. Ze zal mijn zoon beschermen door te beweren dat hij het kind is van Agis, maar ze zal slapen met Agis op het juiste ogenblik, als het nodig is, wanneer ze nog maar net weet dat ze zwanger is, zeer vroeg. Ze is waarlijk wonderbaar, maar wat een plan! Mijn kind kan op de troon van Sparta zitten, en hij kan oorlog voeren tegen mijn Alcibiades in Athene. Dat kan niet zijn!’

‘Ben je verbaasd, met stomheid geslagen, sprakeloos, overdonderd?’ vroeg Timaea, en ze draaide haar lichaam kalm zijwaarts om beter zijn reacties te kunnen bestuderen.

Toen ze hem bewegingsloos zag staren, bracht ze al haar gewicht op hem, zodat een maximum van haar warme, vochtige huid zijn lichaam raakte. Ze kruiste haar armen en plaatste haar ellebogen achter zijn nek alsof ze hem wou stikken.

Ze zei, ‘durf mijn plannen niet te dwarsbomen, mijn liefste! Ik ben een Spartaanse vrouw, en wij broeden, wij maken de bruten met wie je praat in de Damos en in de kantines! Wij zijn dus heel wat sterker dan zij! Op een dag zal je vertrekken, terug naar je geliefde Athene, en me achter laten onder een bende wolven. Dat is onze lotsbestemming. Ik zal dan geen enkel doel meer hebben in mijn leven, en mijn liefde zal dood zijn, want je zult terugkeren naar je Harmonia. Zij zal kinderen hebben en liefde, ik zal niets overhouden. Je moet me dus iets geven, iets wat ik kan beminnen. Ik weet dat ik kinderen kan baren, maar niet Agis. Hij neukte teveel helotenvrouwen in mijn huis en elders, zonder dat een kind geboren werd, opdat ik nog zou twijfelen aan zijn gebrek aan vruchtbaarheid. Hij weet dat niet en hij wil het niet weten. Als er geen kinderen geboren worden, dan is dat altijd de schuld van de vrouw, is het niet? Wel, hij zal een kind krijgen, en hij zal ofwel nooit weten dat het kind niet van hem is, of het als het zijne erkennen omdat hij geen andere keuze heeft. Hij haat Lysander niet speciaal, en hij houdt van zijn broeder, maar hij zal nooit de macht van Sparta aan Lysander laten. Zie je, hij beseft heel goed welk gevaar Lysander betekent voor zijn broeder, voor zijn zuster en voor mij. Dat maakte ik hem al lang geleden duidelijk. Hij zal geen andere keuze hebben dan te kiezen voor een kind dat ten minste van zijn echtgenote is. Het bloed van de Agiaden vloeit trouwens ook in mijn aderen, mijn liefste. En ik zal onze zoon liefhebben en beschermen!’

Ze kuste Alcibiades en bleef hem kussen en kussen, overal, tot Alcibiades haar met een krachtige, wanhopige duw van zijn rug over en heen kreeg, en boven op haar lag. Dan gleed hij in haar om één te worden met haar. Hij lag boven op haar, maar Timaea had hem weer overwonnen!

Syracuse

Lysander en Alcibiades hadden het bij het rechte eind gehad. Er brak iets in Sicilië in de zomer van dat jaar. Vanuit alle Siciliaanse steden werden er versterkingen gestuurd naar Syracuse, behalve dan vanuit Agrigentum, dat neutraal bleef in het conflict. De Atheners ontvingen eveneens versterkingen in de troepen die Demosthenes en Eurymedon meebrachten uit Corcyra en de Iagpische eilanden. De legers die elkaar nu confronteerden vóór Syracuse, waren indrukwekkend in aantal en in macht.

Wat beslissend zou blijken in de oorlog in Sicilië, gebeurde in een plaats heel ver van Sicilië, te Naupactus. Dat was een vernieuwing in de tactiek van zeeslagen. De Spartiaten vertrouwden op hun falanxtactieken en oorlog op het land en ze veranderden die niet, zelfs niet ondanks de successen van hun ruitery en hun lichte troepen. De Atheense vlootbevelvoerders hielden ook aan hun traditionele oorlogsvoering in de Zee, maar dat was aan het veranderen!

Te Naupactus lagen vijftienvintig Peloponnesische schepen, de meeste daarvan uit Corinthe, om de Atheense vloot van Conon tegen te houden in zijn belangrijkste marinebasis van het westen van Attica. Conon had slechts twintig triremen daar, maar hij had er nog tien meer gekregen van Demosthenes en Eurymedon, zodat hij besloot een zeeslag te leveren. Polyanthes beval de Corintische schepen.

Conon zond zijn vloot uit onder het vertrouwde bevel van Diphilus, met de opdracht de Corintiërs aan te vallen en te vernietigen. Een zeeslag had inderdaad plaats en voor de eerste maal sinds zeer lange tijd bleef de uitkomst onbeslist! Beide vloten verloren enige schepen. De opmerkelijke verandering was dat de Atheners onverwachts meer beschadigde schepen

leden dan de Corintiërs! De Corintiërs hadden een nieuwe tactiek uitgedokterd om de superioriteit van de Atheners in het manoeuvreren ter Zee te dwarsbomen. Ze hadden de boegen van hun triremen versterkt. In plaats van te wedijveren met de Atheners in manoeuvres en tegenmanoeuvres, waarin de Atheners heel snelle bewegingen konden maken om toch maar te botsen tegen de onbeschermden zijden van de vijandelijke triremen, een spel waarin de Corintiërs niet konden winnen van de Atheense kapiteins en roergangers, ramden de Corintiërs de vijandelijke schepen hoofd tegen hoofd, heel eenvoudig, om te slaan in de sterke maar niet voldoende sterke boegen van de Atheense triremen. De Atheense boegen werden beschadigd en de Atheense schepen bleven daardoor nogal hulpeloos dobberen, terwijl de Corintiërs volgende slachtoffers ongedeerd konden uitkiezen. De Atheense tactiek werd verslagen.

De Atheense kapiteins werden verrast. Het was ketterij op Zee triremen boeg tegen boeg te doen stormen. Beide boten werden daardoor onbruikbaar. Maar de Corintische schepen waren vooraan versterkt en werden niet onbruikbaar! Zeven van de Atheense triremen zagen hun voorsteven ingeslagen door de Corintische triremen. De Atheense schepen zonken niet, maar ze waren zo erg beschadigd dat ze ook niet meer goed bruikbaar bleven nadien.

De technische aanpassing en het succes daarvan werd door de Corintiërs met veel enthousiasme naar Syracuse gebracht. Gylippus hoorde opgewonden en blij met de geboden en bewezen mogelijkheden.

De zeelieden van Syracuse hakten een deel van de lengte van hun boeg weg. Met die boeg moesten ze normalerwijze proberen in de zachte zijden van de Atheense triremen te rammen. Ze versterkten hun boegen. Vanuit de hogere boeg staken ze houten balken die over een lengte van drie meter uit de schepen staken. Hun triremen waren niet heel zeewaardig meer na die wijzigingen, maar ideaal geschikt voor een gevecht in de haven van Syracuse, waar elegante bewegingen in elk geval al heel moeilijk waren, en waarin boeg tegen boeg rammen wel heel simpel varen bleef. De kapiteins van Syracuse zouden de Atheense schepen recht vooruit en rechtaan kunnen aanvallen zonder ingewikkeld manoeuvreren. Daarvoor hadden ze geen gesofistikeerde bekwaamheden en geen ervaren roergangers nodig, ten minste niet binnen in de grote haven van de baai van Syracuse. Het grootste deel van de kust in de baai was trouwens in de handen van Syracuse gevallen na Plemmyrium, zodat de Atheners niet uit de haven konden vluchten of naar de kust roeien met gehavende schepen, en de haven opening was erg nauw. De Atheense schepen zouden het zeer moeilijk hebben om weer naar de open Zee te roeien of te zeilen wanneer ze een nederlaag leden.

Om die tactiek werkzaam te maken moesten de Atheense schepen in de haven gelokt worden. Gylippus en Hermocrates bedachten een listige hinderlaag.

Syracuse toonde haar ganse vloot aan de Atheners in de haven, en de Atheners stormden enthousiast ten aanval, zeker van een overwinning. Ongeveer tachtig triremen aan elke zijde sloegen in op elkaar in de baai, zestienduizend zeelieden in elk leger! De Syracusanen voeren boeg tegen boeg, recht vooruit, en ze vielen de Atheense scheepsbemanningen aan met heel veel speerwerpers op hun eigen schepen. Ze wisten dat ze niet de open Zee in moesten. De Atheense vloot werd verrast, en dan verslagen, ten slotte gans vernietigd. De Atheense superioriteit in de Zee was uitgedaagd.

Rond die tijd kwam Demosthenes aan met nog een andere, nieuwe vloot van ongeveer tachtig triremen en vijfduizend hoplieten. Hij kwam te laat om deel te nemen aan de zeeslag in de haven. Hij deed echter zijn troepen aan land zetten op de kusten van de baai. Syracuse, dat erg aangemoedigd was door haar laatste overwinning, moest zich dan wel afvragen hoeveel hulpbronnen Athene werkelijk nog kon aanspreken en in het veld gooien, keer na keer, en hun moed faalde opnieuw.

Om de verrassing op Syracuse maximaal uit te baten, verloor Demosthenes geen tijd. Hij viel de tegenmuren van Syracuse aan te Epipolae. Dat werd een avond- en nachtaanval, waar Demosthenes van hield. Maar de Atheners werden op de vlucht gebracht door de tegenaanvallen van Gylippus, vooral en speciaal uitgevoerd door diens Boeotische veteranen. In de nacht werd de verwarring van de Atheners des te groter. Het voordeel van de nachtelijke aanval werkte nu in hun nadeel, want ze wisten wel waar naartoe aan te vallen, niet waar naartoe te vluchten. De Atheners vluchtten in paniek naar alle zijden. De verspreide Atheners werden een gemakkelijke prooi voor de Siciliaanse ruitery de volgende morgen. Syracuse had daarmee belangrijke veldslagen gewonnen te land en ter Zee in een korte periode.

‘De speer werd gebroken op dat ogenblik,’ dacht Alcibiades later. Hij zou nooit begrijpen waarom de Atheners dan toch nog verder te Syracuse bleven na die nederlagen. In feite wou Demosthenes inderdaad toen met zijn leger terugkeren naar Athene, maar niet Nicias, en Nicias was nog steeds de opperbevelhebber.

Gylippus deed opnieuw een beroep op de Siciliaanse steden voor bijkomende versterkingen en na zijn recente successen verkreeg hij ook ras wat hij vroeg. De Atheense vloot lag nog steeds voor anker in de haven van Syracuse. De Atheense veldheren zagen de strijdkrachten tegenover hen met de dag groeien. Ze besloten zich terug te trekken. De leiders van Syracuse hoorden van die intentie, zodat ze uit hun militaire haven roeiden om de Atheners aan te vallen voordat die konden wegzeilen. Syracuse viel met zesenzeventig triremen de zesentachtig Atheense triremen aan, zo veel vertrouwen hadden de zeelieden van Syracuse gekregen in hun kunde en moed. Syracuse versloeg opnieuw Athene in de haven. De Atheense superioriteit in de wateren van Sicilië was nu definitief gebroken, en dat feit zou een heel belangrijk signaal worden voor al de steden die een tribuut betaalden aan Athene. De veldheer Eurymedon werd gedood in die strijd. De Atheense schepen meerden aan op de kust. Gylippus probeerde de schepen te veroveren, maar de Atheners dreven zijn troepen terug en vermeden zo het verlies van hun laatste triremen. Syracuse blokkeerde daarna de opening van de haven met hun schepen. Ze wilde nu de Atheense vloot totaal vernietigen. Toen de Atheners dat zagen, bemanden ze elk schip dat ze nog hadden en ze verzamelden zo ongeveer honderd tien triremen. Zoals de Syracusanen plaatsten ze zoveel speerwerpers, slingeraars en hoplieten op de schepen als ze durfden. Met die triremen roeiden de bevelhebbers van de vloot, Demosthenes, Menander en Euthydemus rechtstreeks naar de afsluiting aan de havengeul. De schepen van Syracuse boorden zich langs alle zijden in de Atheense triremen. Tengevolge de engte van de ruimte, de ingang van de haven was minder dan tien staden breed, konden de Atheense schepen niet manoeuvreren zoals ze wilden. De strijd en de slachting waren afgrijselijk, en de gevechten werden hardnekkig van boot tot boot verder gezet. De uitkomst van de zeeslag hing lange tijd in de balans, maar uiteindelijk won de vastberadenheid van de Syracusanen. De Sicilianen enterden veel Atheense schepen. De Syracusaanse zeelieden en hoplieten en lichte troepen aan boord van de triremen versloegen de Atheners een derde maal.

In de laatste, grote slag van de haven van Syracuse werden de meeste Atheense triremen verwoest of veroverd, behalve enige schepen die naar de kust roeiden aan de korte zijde van de baai, de zijde die nog steeds gehouden werd door Atheense landtroepen. De Atheners besloten daar hun schepen achter te laten en zich over het land terug te trekken. Nicias en

Demosthenes namen elk de helft van de overblijvende troepen, al hun roeiers ook, en ze marcheerden weg van Syracuse twee dagen na de laatste zeeslag. Ze vertrokken met veertigduizend mannen. Ze zouden door een volledig vijandig gebied moeten trekken, want gans Sicilië zocht nu wraak te nemen op de invallers die verslagen en verzwakt en ontmoedigd afdroepen.

De Syracusaanse troepen en de andere Sicilianen teisterden constant de Atheense lijnen in de flanken. De legers van Nicias en Demosthenes raakten gescheiden. De Atheense bevoorrading bestond niet meer. Voeding en water ontbraken. Enige dagen na zijn eerloos vertrek, en nadat hij honderden mannen elke dag had verloren, gaf Demosthenes zijn leger over.

Nicias weigerde zich over te geven, maar aan de rivier Asinarus werden zijn resterende mannen met grote wreedheid neergestoken. Zijn troepen waren naar de rivier gelopen om te drinken, en terwijl ze dronken doodden de Siciliaanse strijders hen vanaf de berm met speren en met slingerstenen. Ze overweldigden de afzonderlijke groepen met ruitelij. Nicias gaf zich daar ook over aan Gylippus.

Enige tijd later werden Demosthenes en Nicias terechtgesteld. De droevige resten van het eens zo fiere leger van Athene en haar bondgenoten werden gevangen genomen in steengroeven. Gedurende tien weken bleven de mannen daar gevangen en ze werden slecht behandeld, geslagen en verdeemoedigd. De overlevenden, niet meer nog dan zeventuizend mannen, werden verkocht als slaven.

Aan het einde van die zomer eindigde aldus de oorlog in Sicilië. De grootse, grootste en best bewapende Atheense strijdkrachten die ooit uit Piraeus hadden gezeild, waren niet meer. Het leger was gedesintegreerd, en verdween totaal. Niet één man keerde direct na de overgave terug naar Athene. Enkele mannen zouden uiteindelijk toch wel Athene bereiken, ofwel omdat ze vele jaren later uit hun slavernij konden ontkomen, of omdat ze individueel naar Siciliaanse steden konden lopen, naar steden die toch niet vijandelijk gezind bleven aan Athene. Maar ze zouden Athene slechts bereiken vele, vele maanden en jaren later. Geen ijschip kondigde aan de Atheense Volksvergadering de volledige vernietiging van haar leger aan!

Het nieuws van de totale nederlaag van het Atheens leger, het verhaal van de grote en laatste veldslag in de haven van Syracuse, en het nieuws van de overgave van Demosthenes en Nicias, kwam ook in Sparta slechts ten gehore wanneer de gebeurtenissen al een hele tijd voorbij waren. Het nieuws werd voor het eerst aangekondigd in het midden van een vergadering van de Damos. Gylippus had een ijschip gezonden naar Gytheum, en een Spartiaat bracht verslag uit in brieven van Gylippus aan Sparta. Een ephor las eerst de rollen, en dan gaf hij de brieven over aan de heraut van de Damos. De heraut las de teksten van de rollen langzaam, en met luide stem. Het verhaal werd gebracht door Gylippus in zijn duidelijke, scherpe administratieve stijl en de koude, wrede zinnen vielen in totale stilte onder de leden van de Damos.

Wanneer Gylippus vertelde hoe in de oversteek van de Asinarus rivier zijn Syracusaanse troepen honderden Atheense burgers en hoplieten afgeslacht hadden terwijl ze gretig van het eerste zoet water dronken sinds meerdere dagen, bloedde het hart van Alcibiades. Gylippus schreef hoe nadien, nadat het doden opgehouden had, de lichamen van de vermoorde en gewonde Atheners bovenop elkaar lagen in de bedding van de stroom, en hoe Nicias zich dan overgegeven had.

De Damos had tot dan in stilte geluisterd, maar juichte aan het einde. De heraut moest stoppen met het lezen van de rest van de tekst om de Spartiaten hun blijdschap te laten uitschreeuwen. Sparta was opnieuw de leidende macht in de Helleense wereld, en de Atheense macht lag vernietigd in het verre Sicilië.

Alcibiades ook juichte en wenste de Spartiaten geluk, en hij sloeg hen gemoedelijk op de schouders. Maar zijn hart deed pijn.

De heraut las de rest van de brieven. Gylippus schreef dat hij graag Demosthenes en Nicias naar Sparta had gebracht, maar de geallieerden van Syracuse en Sicilië eisten de hoofden op van de Atheense veldheren van de gevreesde Siciliaanse expeditie van Athene. Gylippus eindigde zijn brief door te melden dat de rest van het Atheens leger gevangen zat in de steengroeven van Sicilië. Alcibiades kon zich inbeelden wat die mensen moesten lijden, hoevelen zouden sterven van de hitte in de steengroeven, en welk hun lot moest zijn wanneer ze uiteindelijk als slaven zouden verkocht worden. Alcibiades knarste zijn tanden, maar de spieren in zijn gezicht bewogen niet en een glimlach verdween niet van zijn mond.

Wanneer de vergadering in de Damos afgelopen was verlieten de Spartiaten het gebouw in luid gelach en gejoel, kreten van victorie slakend, zodat gans Sparta het fantastisch nieuws kon horen. De Spartiaten riepen hun overwinning uit, want de macht van Athene lag aan diggelen. Ze waren er nu ook zeker van dat ze in hun oorlog tegen hun rivaal zouden geholpen worden door de vernieuwde vloten van Corinthe en Syracuse.

Gylippus schreef hoeveel malen de Atheense vloot verslagen werd. Tientallen triremen konden in de baai van Syracuse gerecupereerd worden, hersteld en klaar gemaakt voor verdere operaties op Zee. Het arsenaal van Athene werd gevonden en kon gebruikt worden. Nieuwe bondgenoten zouden nu naar Sparta toestromen, en geld kon van die geheven worden. Sparta kon opnieuw haar leiderschap in Hellas demonstreren.

Alcibiades wandelde naar huis zoals een spook. Hij plaatste automatisch de ene voet vóór de andere, maar hij was er zich niet echt bewust van dat hij stapte. Hij kwam bij zijn huis aan, maar zijn lichaam bleef verder stappen en hij sloeg de weg in die hij zo dikwijls al had genomen, de weg naar het huis van Cynisca buiten de stad. Alcibiades ging tot bij Cynisca die de aulé in kwam lopen, en hij hing zijn armen rond haar nek. Dan, voor de tweede maal tijdens zijn verblijf in Sparta, weende hij.

In de loop van de winter sijpelde het nieuws van de catastrofe van Sicilië toch door tot Athene. Geen ijschip en geen heraut brachten een verhaal over de ondergang van het groot leger. Het nieuws begon als een gerucht. De scheepskapiteins die naar Italië hadden gezeild bevestigden de vernietiging van de fierheid van Athene. Er was rouw en gehuil van weduwen te horen in Athene dan, en stilte in de mannen van de demen wanneer ze door de straten gingen. In de vergaderingen van de Volksverzameling gaven de burgers de blaam aan de mannen die hen verleid hadden tot de organisatie van de expeditie.

Toch spraken ook enkele mannen nieuwe moed in. Eén van die was Socrates. Van tussen de mensen van zijn deme in de Volksvergadering zei hij dat dit geen ogenblik was om de handen te laten neerhangen. Er was werk te doen. Athene mocht nu niet toegeven. Euboea moest beveiligd worden, want daar graasde het vee van Athene nu sinds Attica bezet werd door Agis. Triremen moesten gebouwd worden, met eender welk hout men ook bezat. Maatregelen van economie moesten genomen worden in al de administraties. Piraeus moest versterkt worden en de militaire havens met alle middelen verdedigd. De Atheners vreesden een aanval van de Corintiërs en van Syracuse, een aanval vanaf de Zee. De Volksvergadering schoot door die

woorden in actie, en besliste een comité op te richten van tien mannen dat op elk punt en elk aspect van de situatie moest raad geven.

Athene was daarmee geëvolueerd op haast onmerkbare wijze van een totale democratie naar een regeringsvorm die eigenlijk gelijkaardig was aan de regeringsvorm van Sparta, hoewel het recht nog steeds gesproken werd door leden gekozen uit de Volksvergadering. Socrates begreep beter dan eender wie dat andere tijden aangebroken waren voor Athene, maar ook hij wist niet waar de evolutie kon eindigen.

Koning Agis van Sparta bleef te Decelea. Hij handelde alsof hij de enige regeerder van Sparta was. Hij begon geld te heffen op de Spartaanse bondgenoten met het doel een vloot te bouwen. Hij beval de Thessaliërs, erg tegen hun wil, hem fondsen te bezorgen. Agis ook begreep de noodzaak voor Sparta om een zeemacht te worden. Hij eiste voldoende geld op van de Boeotiërs om vijftientig triremen mee te bouwen, vijftien schepen van de Phocriërs en de Locriërs, vijftien van Corinthe, tien van de Arcadiërs, de Pelleners en de Sicyoniërs samen, tien van Megara, Troezië, Epidaurus en Hermionië. Hij beval Sparta zelf voor vijftientig schepen te betalen. Hij wou een vloot van honderd bijkomende triremen, en hij wou dat de rest van de vloot van Corinthe en van Syracuse zich bij de nieuwe, toekomstige vloot van Sparta zou voegen.

Lysander applausseerde in Sparta, maar hij werd elke dag meer bezorgd over de groeiende macht van Agis. Hij besprak met de ephoren over hoe de macht in Sparta kon gehouden worden. Hij sprak daarover niet openlijk in de Damos, maar in privé gesprekken in de kantines en in de gymnasiums. Agis kon afkondigen wat hij wou, zijn dromen werden niet verwezenlijkt, want iedereen die hij beval beloofde wel maar voerde weinig uit. Alcibiades mengde zich in de gefluisterde meningen. Agis bleef maar initiatieven voorstellen en leiden, en Lysander kon slechts reageren op en spreken over de handelingen van Agis. Lysander ziedde van woede, maar het initiatief bleef bij Agis en niet bij Lysander, maar de initiatieven leidden tot weinig.

Koning Agis ontving te Decelea de Euboeanen die opstand wilden plegen tegen Athene. Hij riep uit Sparta zijn vrienden Alcámenes zoon van Sthenalaïdas en Melanthus op om het bevel te nemen in Euboea.

Een delegatie van Lesbos knielde daarna voor Agis om zijn hulp te vragen voor de pro-Spartaanse opstanden die ze probeerden te organiseren. Agis stuurde Alcámenes door naar Lesbos, met de belofte tien Spartaanse en tien Boeotische triremen ter ondersteuning naar het eiland te zenden. Agis besliste dat allemaal alleen, en hij koos zelf uit waar moest tussengekomen worden. Agis bleef op expeditie buiten de grenzen van Sparta, en dat beviel hem, want zo lang hij met een leger buiten Sparta vocht, had hij het recht door de wet van Lycurgus om te handelen zoals hij wou.

In Sparta, echter, trokken de wenkbrauwen zich omhoog, en Lysander weefde intriges.

Alcibiades glimlachte slechts en bekeek met zachte interesse die interne politieke strijd voor de macht in een stad die anders zo vredevol bleef en traag in reacties. De bijenkorf van Sparta ronkte met bruisende activiteit.

Poseidon

Alcibiades nam nog steeds deel aan de vergaderingen van de Damos. Hij was geen Spartaat, maar Endius verzekerde hem steeds opnieuw dat hij een geëerde gast bleef. Tijdens één van die Damos vergaderingen kwamen meerdere delegaties steun vragen voor opstanden tegen Athene. Eerst kwam een zending van Chios en later één van de Erythraeërs spreken. Met die laatste kwam ook een gezant van Tissaphernes, de nieuwe Perzische satraap of gouverneur van Lydië en Carië. Chios wou zich afscheuren van Athene en Tissaphernes beloofde een Spartaans leger en een bondgenotenleger voor een Spartaanse interventie op Chios te onderhouden. Tissaphernes wou dat de tributen betaald door de Ionische Eilanden naar de Koning van Perzië zouden gaan in plaats van naar de Delische Bond. Hij wou dat niet slechts, hij moest die ook hebben, omdat de Perzische Grote Koning dat van hem geëist had.

Nog later spraken ook twee afgevaardigden van de Perzische satraap van Phrygië, van Pharnabazus. Dat waren Hellenen, Calligeitus zoon van Laoplon, een Megariër, en Timagoras zoon van Athenagoras, een Cyticener. Pharnabazus wou hetzelfde als Tissaphernes, maar op een andere plaats. Hij wou dat een Spartaanse vloot zou patrouilleren in de Hellespont, opdat hij het tribuut van de steden daar die tegen Athene in opstand kwamen kon innen. Die twee Perzische gouverneurs zochten dus beide een bondgenootschap met Sparta.

De Spartanen genoten veel van die toespraken. De atmosfeer was nogal gemelijk gebleven in de Damos en in Sparta terwijl de Atheners in Sicilië waren en hun eerste successen daar boekten. Nu dat de Atheners een nederlaag van ongehoorde proporties hadden geleden, moesten de Spartanen slechts de armen openen om beleefd en gretig in hun boezem de vroegere bondgenoten van Athene op te nemen, alsook de gulle beloftes van geldstukken van de Perzische satrapen. Sparta hield er zeer van gevraagd, gebeden te worden alsof ze de nieuwe heerser van de wereld was, en het wonderlijke daarvan bleef dat de Spartiaten bijna niets hadden moeten doen om die status te winnen, want de Syracusanen en hun bondgenoten hadden het grootste werk gedaan, hun bloed vergoten, om Sparta de eer en de glorie op een gouden schotel aan te reiken.

Lysander was nu zeer actief in de Damos. Hij had al de tijd gedacht aan het geld van de Perziërs, en nu moest hij er zelfs niet achter vragen! De Perziërs boden fondsen zelf aan. Lysander was in het geheim de tegenstander van de initiatieven van Agis. Hij zag de kans schoon om bevelen aan Agis te geven vanuit de Damos en om de Gerousia van Sparta aan te zetten goud te verzamelen om een vloot uit te rusten. Dat geld zou dan juist uit de bronnen komen die hij steeds al had willen aanboren in Perzië.

Lysander stelde in de Damos dat hij er eerder de voorkeur aan gaf hulp te verlenen aan Chios en aan Tissaphernes dan aan Lesbos. Hij beweerde dat de steden in de Hellespont nog niet bereid waren om de Spartanen te ontvangen. De echte reden voor zijn mening was dat Chios een belangrijke vloot in dienst had, en Lysander wou schepen voor Sparta, en hij wist ook dat Tissaphernes veel rijker was dan Pharnabazus. Geld kon gemakkelijker stromen uit Lydië en Carië dan uit Phrygië. Endius steunde Lysander. Endius wou ephor worden. Hij zocht een samenzweerder in Lysander. Endius bleef ook achterdochtig bij de macht van de Koningen van Sparta. Hij werd een voorvechter van de macht in Sparta van de Gerousia en de ephoren.

Alcibiades zei eveneens zijn woord. Hij kende Chios goed, en ook de Lydische en Carische Helleense steden. Hij zei openlijk wat Lysander en Endius niet hadden willen uiten, en hij sprak over de sterke vloot van Chios en de rijkdom van Tissaphernes. Die zouden Sparta

helpen in haar ambitie. Hij leverde een toespraak af die subtiel inspeelde op de begerigheid naar schepen en naar geld van de Spartiaten.

Lysander en Endius waren Alcibiades dankbaar voor die redevoering, die zij zelf niet zo openlijk hadden durven brengen, en ze dankten hem met lede ogen. Onder hun drieën beheersten ze het gemoed van de Damos in die tijd.

Alcibiades had iets anders in zijn hoofd, en daarvoor had hij de steun nodig van Lysander en Endius.

Het werd de vroege lente van het volgend jaar. De Spartaanse Damos stemde om Chios te steunen, zoals voorgesteld door Endius, Lysander en Alcibiades.

De Spartiaten bleven echter Spartiaten. Ze handelden met uiterste voorzichtigheid, en grondig. Ze zonden eerst een perioecische handelaar uit, Phrynys, om uit te vissen of Chios inderdaad zo veel triremen in Zee had liggen als iedereen beweerde, en om zich er van te vergewissen dat het eiland werkelijk zo erg vastberaden was om opstand te plegen tegen Athene als de oligarchen van Chios te Sparta beweerd hadden.

Phrynys keerde naar Sparta terug met positief nieuws over de bereidheid van Chios en over haar vloot. De Damos stemde dan voor het bongenootschap met Chios en Erythraea. Ze stemde om veertig triremen naar Chios te zenden, hopende op zestig schepen te Chios zelf. De ephoren en de Gerousia besloten om die schepen, waarvan er tien eigen Spartaanse triremen moesten zijn, onder het bevel van hun navarch Melanchridas te plaatsen.

Alcibiades stelde voor in de Damos om Melanchridas te vergezellen. Hij voelde aan dat het centrum van de initiatieven nu in de Ionische Eilanden en in de Hellespont zou komen te liggen, en hij wou daar deel van uitmaken, zo snel als mogelijk. Hij had voldoende tijd verloren met nietsdoen in Sparta. In het oosten zouden er nieuwe mogelijkheden voor hem liggen.

Alcibiades zag Timaea weer twee dagen later in haar huis. Hij verwachtte met haar een aangename nacht door te brengen. Timaea ontving hem echter zo kwaad als Cerberos, de bewaker van Hades.

‘Waarom wil je me verlaten?’ riep ze, omdat ze gehoord had van zijn vraag om Melanchridas te vergezellen. ‘De Gerousia zal nooit een Atheense veldheer een Spartaanse navarch laten vergezellen! De Ouderen kunnen niet zo idioot zijn om een Atheense spion mee te sturen met een navarch om onze expeditie te bekluren en de dieperik in te duwen. Waarom wil je me verlaten?’

Ze stapte zenuwachtig heen en weer in de kamer, en Alcibiades bleef in verlegenheid bij het venster staan.

Timaea zwaaide met de armen en sprak als tot zichzelf, ‘waarom wil je me nu verlaten? Het is niet het juiste ogenblik! Je kunt slechts gaan wanneer Agis teruggekomen is. Ach ja, hij komt en gaat, blijft een dag of twee, maar hij komt niet echt naar huis. Je kunt nu niet gaan! Het is gevaarlijk in die streken voor je. De Perziërs zijn verachtelijke, perverse mannen! Het is goed mogelijk dat Melanchridas je ergens ombrengt in de Zee, en niemand zal dat wat schelen! Cynisca heeft je nodig voor haar paarden en haar renwagens. Je kunt haar niet alleen laten!’ Timaea schreeuwde elk argument dat spontaan in haar opwelde naar Alcibiades. Ze stond dicht bij hem om hem te omhelzen, sprong dan naar de andere zijde van de kamer en wees dreigend met een vinger naar hem. Ze was in paniek. Ze was hysterisch.

‘Ik ben nog niet weg, nog lang niet,’ zei Alcibiades om haar te sussen. ‘Dit is niet de eerste maal dat ik voorstelde om met een veldheer van de Spartiaten mee te gaan. Ik stelde zelfs voor om Agis te vergezellen naar Decelea! Je weet dat ik ook een veldheer ben! Ik kan hier toch niet blijven zitten, verroesten en je speeldingetje blijven! De Gerousia stelde me nog nooit iets voor van betekenis. Vroeg of laat moet ik toch iets doen! Ik ben een veldheer, herinner je je dat? Ik ben niet slechts je nederige dienaar voor seks! Ik ben een man die zich verplicht voelt verantwoordelijkheid op te nemen in de stad waar hij in woont. Misschien ga ik wel naar Chios, maar ik zal terugkeren! Melanchridas kan niet lang in Chios blijven. Ik zal slechts meegezonden worden in de diplomatische missie, en eens die beëindigd is, dan kom ik terug om me in je armen te nestelen!’

Timaea huilde en riep haar wanhoop tegelijk uit.

Ze sprong naar Alcibiades, toonde haar geopende hand en schreeuwde, ‘oh neen, je komt niet terug! Je had je pret met mij, nu keer je weer naar je Theodote en Timandra!’

Ze zei, ‘je hebt je plezier van mij genomen. Nuwerp je me weg, zoals de beenderen van een verorberde vis! Wat moet ik aanvangen zonder jou? Je verlangt weer naar je Theodote en je Timandra. Je wilt je hoertjes terug om met hen te spelen! Van Chios zal je naar Thracië zeilen om met hen te gaan liggen, en je zult nooit, nooit meer weerkeren naar Sparta. Denk je dat ik naïef ben? Ik zal je nooit meer weerzien!’

‘Timaea,’ antwoordde Alcibiades kalm, ‘ik verzeker je dat ik nu niet naar Thracië reis. Ik vaar slechts naar Chios en terug, en Chios ligt niet op de weg naar Thracië! Ik reis naar een oorlog en naar een diplomatieke opdracht, en dat enkel en alleen wanneer de Gerousia me dat toelaat. Ik zal slechts tijdelijk Melanchridas helpen. Wanneer Melanchridas zijn taak volbracht heeft, dan komen we beide terug naar Sparta.’

Alcibiades greep zijn wenende minnares bij de schouders, nam haar in zijn armen, en hij hield haar zo opdat ze niet opnieuw in wanhoop zou vallen. Timaea won haar kalmte even weer, maar een ondeugende schittering speelde dan in haar ogen. Ze trok Alcibiades flirtend, bedelend naar het bed, kleepte zich volledig uit en bewoog langzaam in volle vertoon op het bed haar naakte lichaam met wellustige, trage bewegingen. Ze hielp hem ook uit zijn chiton, maar liet haar handen te lang talmen op sommige plaatsen van zijn lichaam. Ze blies de olielampen uit en in het zwakke licht van de maan die een dunne, zilveren schijn in de kamer goot, bedreef ze de liefde met hem in lange, trage verschuivingen van haar buik, zodat hun opgehoogde sensualiteit slechts geleidelijk aan en zacht, maar heel intens werd bevrijd en dan verbruikt.

Timaea gunde Alcibiades geen rust die nacht. Toen ze de eerste maal elkaar hadden geliefd, rustten ze een beetje, maar Timaea dwong Alcibiades snel weer in haar. Ze liet hem niet toe in slaap te vallen, en ze nam die nacht ook geen genoegen met slechts strelingen. Het was trouwens Timaea die streelde, die nacht. Ze kneedde Alcibiades met haar handen, krabde lange rode lijnen met haar nagels op zijn rug, draaide Alcibiades om, gleed over zijn rug en benen met haar borsten, neep zijn spieren met haar vingers en draaide hem weer op zijn rug. Ze ging op hem zitten, wekte zijn lusten herhaaldelijk op en nam zijn lid gretig in haar terwijl zij boven hem werkte. Na de derde maal dat ze een climax bereikten, liet ze hem slapen.

Alcibiades liep op de muren van Potidaea, boven de steile afgrond van die hoge versterkingen naast hem. Hij was bang om van de grote hoogte naar beneden te vallen. Van op de top van de borstweringen sloeg hij naar zijn vijanden met speer en schild, maar de Potidaeërs dreigden hem diep, diep van de muren te doen tuimelen.

Daarna reed hij in galop op een paard over groene, zachte heuvels, achter Siciliaanse ruiters aan. De galop was zeer snel, en stormwinden raasden om zijn oren met diep grommen. Hij

hief zijn gekromd ruiterszwaard en sneed naar de nek van een strijder, maar hij moest zich verdedigen tegen meer vijandelijke ruiters dan hij aan kon. Die zouden hem binnenkort omsingelen.

Hij stond daarna op de boeg van een oorlogstireem, en vluchtte weg van veel vijandelijke schepen, terwijl hij kreten van aanmoediging riep naar zijn roeiers. De Harmonia brak de golven en het schip rolde en sloeg en bewoog hoog en laag in het wilde water.

Daarna zag hij vuur boven zich. Een uitbarsting van rode en gele vlammen vloog langs zijn gezicht en verbrandde zijn haar. De Thebanen bliezen vuur naar hem op de versterkingen van de Tempels van Delium, en hij wist dat hij moest vluchten. Hij liep de trappen van de versterkingen af terwijl de balken verkoold werden door het vuur van Hades. Hij haastte zich de trappen af te lopen, en die trappen beefden en bewogen onder zijn voeten. De trappen trilden heen en weer onder zijn benen, daarna op en neer. Hij moest de zijplanken van de trappen vasthouden. Hij leunde tegen de stenen muur en hij struikelde. Hij viel de trappen af, de grond op, en hij deed zich pijn, maar hij sprong op om te vluchten voor het gedonder van het vuur van gloeiende rotsen die uit Pyriphlegethon stroomden langs de bergen van Sparta naar de vallei. Rotsen en stenen en modderbakstenen vielen langs hem neer, en hij liep tot hij bij een grote poort aankwam. Hij duwde de panelen van de poort open met een bovennatuurlijke kracht. Hij stond in het open dan, maar de grond schokte meer en meer, zodat hij misselijk werd, en hij moest braken en overgeven en hij spuwde het vuil uit zijn mond. Hij kroop op armen en knieën in het zand. Delen van een muur sloegen stuk rond hem en vlammen van toortsen bewogen overal. Hij zag duidelijk mensen in alle richtingen lopen, maar dan stopte het beven van de aarde, en nog meer vlammen schoten naar de hemel. Alcibiades stond recht, en hij zag mensen lopen gekleed in lichte chitons, of slechts in lendendoeken, want zij ook waren uit hun slaap geschud. De Spartiaten wandelden voorzichtig tussen puin. Hier en daar viel nog een steen en een balk in de straat. De zon kwam op boven de daken van de huizen. Spartiaten en heloten, vrouwen ook, gaaptten hem aan, en hij realiseerde zich dat hij naakt in een straat van Sparta stond. Hij stond naakt in het midden van de straat van het huis van Timaea, net vóór haar huis, waarvan de poorten wijd open stonden. Stenen en bakstenen bleven hier en daar rond hem rollen. Vuren waren uitgebroken vanwege vallende olielampen, en mannen haastten zich terug hun huizen binnen, om te gaan zien hoeveel schade de aardbeving had aangericht. Andere mannen liepen rond met toortsen in de handen.

Alcibiades liep snel weer het huis in. Hij sloot de poorten, ging de halfvernieelde trappen op, naar de slaapkamer waar hij Timaea gelaten had. Waar was ze? Wat was er met haar gebeurd? Timaea lag nog steeds op het bed, de armen gespreid en de benen wijd open, zich vastklampend aan de balken. Waar ze lag probeerde ze een zo groot mogelijke oppervlakte te maken. Ze bewoog niet, want ze was doodsbang, en ze hield zich vast aan de planken en balken van het bed alsof het een vlot was dat op de golven van de Zee dreef. Ze keek naar Alcibiades met ogen die in paniek bleven, ogen van angst, maar ze durfde zich niet te verroeren.

Alcibiades ging naar haar toe, nam haar in zijn armen en zei, ‘alles is goed, Timaea! Het was een aardbeving. De beving is over. Het huis houdt stand. Het is gedaan!’

Een nieuw, oorverdovend gegrom steeg dan weer uit de grond en het huis schokte opnieuw. Timaea kreunde en trok aan de dekens. Haar vuisten sloegen op het bed. Alcibiades was even opgestaan, maar struikelde nu weer naar haar toe en nam haar gezicht in zijn handen, dan de armen rond haar hoofd. Het schudden van de aarde was ditmaal minder hevig dan enkele ogenblikken geleden. De muren beefden minder en trager, met langere trillingen. Al de balken van het huis en het hout van de deuren en de koffers kraakten opnieuw, en Timaea

schreeuwde haar doodsangst uit. Maar de bevingen stopten zo plots als ze gekomen waren. De harten van Timaea en van Alcibiades sloegen rustiger.

Ze bleven nog een hele tijd elkaar vasthouden op het bed.

Te lange laatste vroeg Alcibiades, 'hoe gaat het met je, Timaea? We mogen nu wel aannemen dat de aardbevingen gedaan zijn. We zijn niet gekwetst. Het huis staat nog. We kunnen opstaan. De dageraad is aangebroken. Ik moet gaan! Ik ben reeds hopeloos te laat!'

Timaea klemde zich nog aan hem vast en ze wou hem niet laten vertrekken. De paniek bleef in haar ogen hangen. Ze had nu de groene ogen van een wilde kat die vóór een wolf staat, dacht Alcibiades, en ze trok haar armen nog dichter om hem heen.

Alcibiades pleitte met haar hem te laten gaan, en hij herhaalde, 'ik moet gaan, Timaea, ik moet gaan! De Spartiaten zagen me naakt aan je huis staan. Misschien hebben ze me niet herkend. Ik moet nu gaan! Het is al licht buiten!'

Uiteindelijk knikte Timaea, en ze liet Alcibiades los. Ze draaide zich met handen en voeten, keek rond met verwilderde ogen, zocht naar schadde aan de muren en de vensters, ze keek naar de balken boven haar hoofd.

Ze sprong op, ging op het bed zitten, kamde haar lange vingers door haar kort haar, 'alles is in orde met me. Ja, dit was een erge aardbeving, maar we zijn ongedeerd gebleven, dank zij de goden. Helena heeft me beschermd! De goden wilden me wellicht straffen, maar Helena hielp me. Ja, je moet nu terugkeren naar je eigen huis!'

Ze voegde toe, 'kun je ook naar het huis van Cynisca gaan en nagaan of ze ook ongedeerd is?' Hij antwoordde, 'ja, ik zal direct naar het huis van Cynisca lopen. Ik zal je wel laten weten of ze gekwetst is. Ik moet me nu haasten. Het huis hier hield stand, maar er is heel wat schadde aan de muren en aan de trap, ook beneden. Je moet naar onder gaan kijken, en gaan horen hoe het met je heloten gaat. Misschien hebben ze hulp nodig.'

Hij kleedde zich aan, kuste haar en liep weer de trappen af, de aulé in.

Het was heldere dag buiten. De straten lagen al in het volle licht van de zon. Alcibiades zag de oude muur vóór het huis van Timaea, de muur die bijna op hem neergevallen was, in puin liggen. De beginnende vuren, hier en daar, werden gedoofd. Mensen liepen in de straten, maar de paniek was ten einde. Sommige mannen en vrouwen keken verbaasd naar hem, maar niet woedend. Hij stond in de poort van Koning Agis, en ze herkenden hem! Alcibiades draalde niet. Hij trok zijn himation over zijn hoofd om niet verder herkend te worden. Daarna vluchtte hij door de vernielde straten. Hij liep in de richting van zijn eigen huis.

Terwijl Alcibiades door Sparta liep zag hij de schadde die overal aangebracht was door de aardbeving. Enige muren waren omgevallen, en hele daken hingen zijwaarts en scheef, maar er woedden geen grote branden meer, en niet veel gewonden lagen in de straten.

Toen hij aan zijn huis aankwam, zag hij dat het grotendeels onbeschadigd stond, op een paar scheuren in muren na, en die konden snel hersteld worden. Zijn heloten waren al bezig de potten en pannen en de amphoras te herschikken in de keuken. Een heloot was verbrand door een gevallen olielamp. Alcibiades haalde zalf uit zijn kamer, uit zijn militaire koffer die hij steeds bij zich hield. Hij deed de man gaan zitten en hij zorgde voor de wonden van de heloot. De slaaf keek met verbazing naar Alcibiades, geen Spartiaat zou op die manier wat voor een heloot gegeven hebben. Alcibiades zei aan zijn mensen zich om het huis te bekommeren en de nodige herstellingen uit te voeren. Daarna liep hij opnieuw weg en nam het pad naar het huis van Cynisca.

Alcibiades liep de ganse weg. Hij had geen adem meer over wanneer hij aan haar velden aankwam. De paarden graasden daar rustig, alsof er niets gebeurd was. Van ver leek het huis van Cynisca onbeschadigd. De poorten stonden open en toen hij binnenstapte zag hij een

halfnaakte Cynisca op een bank zitten in de aulé. Ze zag hem binnenkomen, liep in zijn armen, en hield hem een tijdje omhelsd.

Ze zei, ‘ik ben niet gekwetst. Je bent de eerste en enige die naar me komt kijken. Dank je om je zorgen te maken om mij. Mijn muren en mijn daken hielden het gelukkig uit, maar een dakpan viel op mijn schouder. Ik had niet direct naar buiten moeten lopen, maar ik had schrik dat het dak zou instorten. Het kraakte verschrikkelijk! De paarden zijn ongedeerd, de stallen hielden het, mijn huis houdt het, een paar muren zijn gescheurd, maar alles gaat goed met mij.’ Alcibiades keek naar haar schouder en hij deed haar de arm bewegen. Geen beenderen waren gebroken. Ze had slechts lelijke, blauwe kneuzingen, en haar bovenarm begon op te zwellen. Maar op die kneuzingen na was ze ongedeerd.

Alcibiades ging naast Cynisca op de bank zitten en ze glimlachten voor het eerst. Hij vertelde haar dat ook Timaea in orde was en hem gezonden had. Cynisca ging dan de keuken in en ze kwam terug meteen pot zalf, waarvan Alcibiades wat over haar schouder wreef. Daarna ging ze weer naar binnen om een andere chiton aan te doen. Ze bracht ook voedsel in een schotel. Ze aten brood en kaas en dronken geitenmelk.

Plots, toen Alcibiades wou uitleggen in detail wat er allemaal gebeurd was tijdens de aardbeving in het huis van Timaea, werden al de gevolgen hem pas duidelijk.

Hij zei, ‘ik stond naakt in de straat vóór de poort van Timaea! Heel Sparta zal weten dat we minnaars zijn!’

Cynisca lachte eerst haar hoofd dol.

‘Oh ja, Athener,’ zei ze, terwijl ze de tranen van het lachen uit haar ogen veegde, ‘daar mag je op rekenen! Vandaag nog word je de hansworst van Sparta, de spot van de stad. Het zal een heel schandaal blijken, onze Koningin die slaapt met een Atheense vogelvrijverklaarde! Ik wed dat deze namiddag al enkele ruiters zullen uitgestuurd worden om Agis te verwittigen. Lysander zal een ruiters zenden, daar ben ik zeker van. Hij is steeds snel om Agis ter hulp te snellen in dergelijke zaken. Hoe kon je zo dom zijn?’

‘Ik zou willen weten wat er nu gaat gebeuren,’ vroeg Alcibiades. ‘Wel, wat ook, ik vroeg aan de ephoren om mee te varen naar Chios met Melanchridas.’

‘Ik hoorde dat,’ fluisterde Cynisca. Haar wenkbrauwen gingen omhoog, en ze keek naar hem, de mond vol brood, ‘hoe reageerde Timaea?’

‘Timaea was woedend, erg woedend, en zeer opgewonden! Ik realiseerde me niet hoe veel ze zich aan mij wou vastbijten. Ze verweet me te willen weerkeren naar mijn minnaressen in Thracië, naar Theodote en Timandra! Maar ik wou enkel naar Chios varen!’

‘Hmm,’ at Cynisca en ze kauwde haar mond leeg, vooral slurpend aan de honig op haar koek, ‘ik zag Theodote te Olympia eens, zelfs zonder sluier. Ze is mooi en ze zag er een vriendelijke vrouw uit. Haar hielen waren buitengewoon hoog! Hoe kan een vrouw op zulke hoge hielen gaan? Ze danste mooi ook, toen ze de worstelwedstrijden bijwoonde. Timandra ken ik niet. Maar Timaea heeft het bij het verkeerde eind met je minnaressen, Athener! Jij wilt niet terugkeren naar je minnaressen! Waarom zou je? Je hebt hier alles wat je nodig hebt in die lijn van genot!’

Alcibiades onderbrak haar, ‘dat is exact wat ik ook zei!’

‘Jij wilt immers terug naar een andere hoer,’ ging Cynisca voort. ‘Jouw echte hoer heet Athene! Dat is je ware minnares. Je wilt daar zijn waar de toekomstige actie zal zijn tegen je hoer, Athene, en dat zal thans in Chios en omgeving gebeuren. Je wilt nagaan of er niet in Chios of in andere plaatsen van de Ionische Eilanden een nieuwe opportuniteit ligt om de Raden van Sparta en Athene samen te verraden, met het enige doel weer opgenomen te worden in de boezem van je ware hoer! Haar koesteren en haar bemeesteren is wat je wilt. Mij bedrieg je niet, Athener! Als Athener ben je geboren, en Athener zul je blijven. Je zult

intrigieren en intrigieren, verraden en verraden, tot die hoer Athene je op haar knieën zal vragen om terug te komen. En je zult dat dan genadevol aanvaarden, en naar haar grote boezem lopen zo snel als je maar kunt, en je zult een heel deel sneller lopen dan je naar mijn huis liep, zonet!’

Alcibiades bleef in stilte eten.

‘Kijk toch niet zo dom,’ zei Cynisca, bijna fluisterend, en al evenzeer alsof ze tot zichzelf sprak. ‘Zou ik van je houden als je een doodgewone vogelvrijverklaarde waart?’

Die laatste woorden fleurden hem weer op, en hij grinnikte. Maar hij bleef nadien in stilte eten, denkend dat Cynisca hem beter kende dan hij zichzelf kende!

Later zei hij goedendag aan Cynisca, zei haar het kalm aan te doen met haar schouder, dankte haar voor het maal, en hij keerde weer naar huis. Hij zond een boodschap naar Timaea om te melden dat Cynisca omgedeed was, en sterk in leden en in geest.

Ongeveer tien dagen later kwam Koning Agis terug uit Decelea met enkele bevelvoerders. Hij bleef slechts enkele dagen in Sparta, en keerde snel terug naar Attica. Alcibiades had het vermeden Timaea weer te zien na de aardbeving, en hij vermeed nu ook de vergaderingen van de Damos. Hij wachtte enkele dagen vooraleer te gaan oefenen in het gymnasium, en deed dat slechts nadat Agis weer uit Sparta was. Alcibiades zag en hoorde voldoende tekens in de oefenzalen om te besluiten dat gans Sparta tegen die tijd al wist dat hij de minnaar was van Timaea. Wanneer de Spartiaten hem in die dagen groetten, verscheen er een wetende grinnik op hun gezicht. Voor de meeste Spartiaten bleef de grinnik echter een vriendelijke glimlach. Bijna geen enkele Spartiaat leek het wat te kunnen schelen dat hij de minnaar van de Koningin was. Alcibiades was nu goed aanvaard in Sparta, en men apprecieerde hem, terwijl Agis als Koning niet erg populair was. Misschien vonden de Spartiaten de grap op Agis slechts pikant en verdiend. Het verhaal van hoe Alcibiades naakt en in paniek uit het huis van Timaea de straat was ingelopen tijdens de aardbeving deed de ronde van de stad. Het schandaal lag slechts op Agis. Verder gaf niemand er wat om. Alcibiades voelde toch dat hij Sparta best een tijdje kon verlaten.

Chios

Nadat Agis was teruggereden naar Decelea, zag Alcibiades Endius oefenen in het gymnasium. Alcibiades trainde samen met hem, en de mannen liepen een paar rondjes op de renbaan, buiten. Alcibiades vroeg aan Endius wanneer de expeditie naar Chios onder Melanchridas zou vertrekken.

Endius antwoordde fijntjes, ‘heel wat praatjes hebben ondertussen de ronde gedaan te Sparta.’ ‘Dat kan ik me inbeelden,’ dacht Alcibiades.

‘Natuurlijk bespraken de ephoren mijn positie in Sparta,’ zei hij.

Endius zei echter verder met een glimlach op de lippen, ‘een aardbeving kan de opinies nogal wat veranderen. Wanneer Poseidon, de aardschudder, de wereld beweegt, dan aanzien wij, Spartiaten, dat als een slecht voorteken. Je moet aanwezig zijn op de volgende vergadering van de Damos. We zullen beslissen om geen expeditie met Melanchridas naar Chios te zenden. Poseidon was dat idee niet gunstig gezind. In de plaats daarvan zullen we Chalcideus zenden op expeditie naar Chios, en in plaats van tien Spartaanse schepen zenden we slechts vijf Laconische triremen. En, och ja, ik word ephor toekomend jaar!’

‘Dat is groot nieuws, Endius. Mijn gelukwensen! Je gelooft dus uiteindelijk dat belangrijke veranderingen op til staan voor het volgend jaar?’

‘Dat doe ik inderdaad, Alcibiades. Athene is zeer verzwakt door haar Siciliaans avontuur. Athene ligt verslagen. Wij hebben nu ook een vloot. Ik weet wat je zult zeggen: daar zitten weinig schepen van Sparta tussen. Maar we leiden opnieuw onze bondgenoten, zonder discussies. De bezetting van Decelea en Attica is een reusachtig succes. Zelfs Agis lijkt er van te houden! Ach ja, terloops, let op met Agis! Je relatie met Timaea is nu een openbaar schandaal. Wij wisten er natuurlijk al maanden geleden alles van, maar Agis wist het niet. Nu weet hij het!’

Endius begon te lachen, ‘wat schoot er in je hoofd om naakt in de straten te lopen, net vóór haar huis? Ik dacht dat je een moedige vent waart. Naar het schijnt liep je in paniek rond zoals een kip zonder hoofd! Nu, dat is iets wat we eerder appreciëren bij een aardbeving in Sparta, dan dat we het misprijzen. Wij vrezen aardbevingen ook, en niet een klein beetje! De mensen vertellen me als mop dat je nu een echte Spartaan bent geworden!’

Endius bleef lachen met zijn grap.

‘Ik had een nachtmerrie,’ kreunde Alcibiades beschaamd. ‘Ik werd wakker midden in de nachtmerrie en panikeerde van die ontzetting, nog half in slaap, niet van de aardbeving! Ik wist niet wat ik deed.’

Hij wachtte even, want Endius verslikte zich van het lachen.

Daarna zei Alcibiades, ‘Endius, je moet er voor zorgen dat ik een tijdje uit Sparta kan verdwijnen! Agis zal me nu haten en Lysander houdt al evenmin van me omdat ik bevriend ben met Cynisca. Het wordt me te heet in Sparta!’

‘Bevriend met Cynisca? We dachten dat er ook meer aan de hand was tussen jullie beide dan vriendschap!’

‘Wat, met Cynisca? Neen, neen! Cynisca is als een zuster voor mij!’

Endius glimlachte alwetend, ‘ja, ja, ze is een zuster voor je, zoals zij een zuster voor Timaea was! Wat ook, ik begrijp het. Het vuur zit in het gras onder je voeten, nietwaar Alcibiades? Maar waarom zouden we jou, onder alle mannen, naar Chios zenden? Alcibiades, gebruik even je hoofd! We zenden Alcibiades naar Chios om een opstand tegen Athene te organiseren. Wat zullen de Chianen zeggen wanneer ze een vroegere Atheense veldheer zien afkomen aan het hoofd van onze schepen? Ze zullen denken dat we hen een Atheense spion zenden! We kunnen het risico niet lopen hen dat te laten denken!’

‘Het gaat niet enkel over Chios, Endius. We spreken hier over al de eilanden en al de steden in de Aegeïsche Zee. Ik kan gemakkelijk de Chianen er van overtuigen opstand te plegen tegen Athene. Heb ik de Damos niet overtuigd? Ik ben ter dood veroordeeld in Athene, Endius, dus waarom zouden de Chianen denken dat ik voor Athene kom spionneren? Beter dan geen andere kan ik, een vroegere Atheense veldheer, hen uitleggen hoe zwak Athene thans is. En na Chios kan ik des te gemakkelijker de andere steden overhalen. Ik heb nog vrienden te Miletus en in Ephesus, en ook op Lesbos. Ik bereikte steeds meer door overredingskracht dan door het zwaard! Ik kan die steden van bondgenootschap doen wisselen! Ik kan die regio naar Sparta doen nijgen. Denk jij nu even na, Endius, denk! Dit jaar wordt jouw jaar als ephor. Als die steden de bondgenoten van Sparta worden, wie zal dan al de winst oogsten? Ik kan het je vertellen: de ephor die Alcibiades steunde om in de Ionische steden te gaan praten! Niemand anders. En dan, Endius, dan is er in die landen de beloning te vinden, de buit boven alle buit, de buit waarnaar Agis en Lysander en iedere Spartaanse ephor naar snakt, die wondermooie Dariëken, de gouden muntstukken van Perzië met het plechtige hoofd van Darius op hun zijde geslagen. Je zult zakken gevuld met dat goud zien aankomen in Sparta. Met dat goud kan Sparta schepen bouwen en betalen voor de roeiers op de triremen. Als jij en de andere ephoren me niet naar die landen delegeren om je navarch en je polemarchen raad te geven, en vooral om met iemand zoals Tissaphernes te onderhandelen,

dan zullen Agis en Lysander de winst opstrijken. Ik houd jullie navarch en zijn polemarchen hoog in aanzien, Endius, op een slagveld! In de velden waarin echter Tissaphernes in vecht, daarin zijn je Spartaanse vrienden waardeloos! Ze zullen verraden en bedrogen worden zoals kinderen door Tissaphernes en Pharnabazus. Hoeveel maal moet ik eigenlijk ter dood veroordeeld worden in Athene, voordat je ephoren en Ouderen van de Gerousia me kunnen vertrouwen om initiatieven te nemen die waardig zijn aan mijn arête, aan mijn eer?’

‘Je kunt gelijk hebben,’ gaf Endius toe.

Endius bleef echter sceptisch kijken, en hij aarzelde.

Hij zei, ‘misschien heb je gelijk. Het is waar dat Chalcideus een polemarch van hoplieten was, een brutale en goede leider van mannen in een veldslag, maar geen diplomaat, en geen doorweekte, sluwe politicus. Toch was hij de beste die we hadden. Je zou nuttig kunnen zijn voor hem in de Ionische Eilanden en steden, als zijn raadgever. Ik zal zien wat ik kan doen bij de mannen van de Gerousia.’

Endius zei nog, ‘Timaea en Cynisca krabben mijn ogen uit als ik je laat gaan! Timaea waarschuwde me al dat ze dat zou doen. Je zult een blinde man op je geweten hebben!’

Alcibiades glimlachte en antwoordde, ‘Timaea zal inderdaad woedend zijn, ja, maar niet Cynisca. Van Cynisca ben ik een vriend, herinner je!’

‘Wel, daar ben ik nog niet zo van overtuigd! Cynisca was een dode vrouw toen jij kwam. Ze was een tijd de minnares van Timaea, weet je. Ze werd weer onder de levenden gebracht sinds je aankomst. Wat denk je, Alcibiades? Ik ben toch nog een knappe man. Misschien kan ik het bij haar proberen?’

‘Dat kun je misschien,’ merkte Alcibiades droog op.

‘Wees niet verwaand, Alcibiades!’

‘Dat ben ik niet, Endius. Cynisca is niet voor mannen, Endius. Je zult teleurgesteld worden. Cynisca is slechts voor vrouwen, totaal en enkel voor vrouwen!’

Dat liet Endius verbaasd blijven staan.

Het werd opnieuw lente, en deze lente kwam zacht en lief. Endius was ephor in Sparta. De Chianen drongen er op aan dat een Peloponnesisch leger naar hun eiland zou gezonden worden om hen te helpen in hun opstand tegen Athene. Ze waren de reputatie indachtig van Spartiaten en meenden dat, zoals Gylippus in Syracuse had gedaan, een Spartiaat hen ook naar de overwinning zou kunnen leiden. De Spartiaten bespraken het punt weer in de Damos. Ze besloten hun volledige vloot van veertig triremen naar Chios te doen zeilen. Agis zou geen schepen voor Lesbos hebben.

Koning Agis was voor korte tijd terug naar Sparta gekomen. Hij moest erkennen dat hij geen steun kreeg voor zijn eigen plannen bij de ephoren en de Gerousia. Hij hield zich dan aan de opinie van de meerderheid, en de Damos voegde nog toe aan het oorspronkelijk plan. De Spartanen zouden eerst naar Chios zeilen onder Chalcideus, daarna naar Lesbos onder Alcamenes, en ten slotte naar de Hellespont, waar het bevel moest gegeven worden aan Charicles zoon van Ramphias.

‘Bij alle goden,’ dacht Alcibiades, ‘waarom zoveel herrie maken voor veertig schepen? Veertig? Is dat alles wat ze kunnen verzamelen, zelfs na Sicilië? Met het glorieus Corinthen en Syracuse als hun bondgenoten, die tientallen triremen in de haven van Syracuse hadden liggen?’

De Gerousia beval de helft van de schepen uit Corinthen te doen aanbrengen, langs de landengte. De andere helft zou later zeilen.

‘Ze zullen nooit meer dan twintig schepen naar de eilanden zenden,’ wist Alcibiades.

Sparta was nog zo ver verwijderd van enige uitdaging van de macht van Athene in de Zee als vroeger!

De Atheners hoorden van de Spartaanse campagne tijdens de Isthmische Spelen. Ze bereidden snel ook veertig schepen voor, en dreven prompt de twintig Corintische triremen de haven van Spiraëum in, een natuurlijke haven aan de rand van het land van Epidaurus. Alcamenes werd gedood tijdens schermutselingen in de baai, en de Peloponnesische zeelieden panikeerden zo erg dat ze er zelfs even over nadachten al hun schepen te verbranden opdat de triremen niet in de handen van de Atheners zouden vallen. De Atheners blokkeerden Spiraëum, en de Corintische schepen durfden zich niet meer met hen te meten.

Alcibiades raasde in de Damos.

‘Hoe is het mogelijk,’ dacht hij, ‘een zeer verzwakt, verslagen Athene kan veertig oorlogstriremen zo uit haar chiton schudden, en de Spartiaten zelfs niet tien, doch slechts vijf! Tevens blokkeren de Atheense schepen efficiënt half de Peloponnesische vloot.’

Hij zei aan de ephoren, ‘dit is geen manier om een oorlog te voeren in de Zee! Als Sparta een halve kans wil om iets te verwezenlijken, dan moet ze leren om sneller te reageren! Sparta moet in het geheim handelen en niet de tijd nemen om de hele wereld te laten weten welke haar plannen zijn. Wat gaan jullie nu doen? Jullie beloofden een vloot aan Chios, maar de weinige schepen die jullie hadden worden tot werkeloosheid gedwongen door een Athene dat nooit zo zwak was als nu! Jullie moeten nu snel iets doen, veel sneller dan vroeger! Zend de zeer kleine Spartaanse vloot van vijf schepen met Chalcideus en mij aan boord vandaag nog uit, voordat de Chianen horen van jullie schaamte, van de catastrofe van Spiraëum! Ik zal met de Chianen praten en hen overtuigen van de zwakheid van Athene. Ik zal hen overbluffen, en daarna de beloften waar maken met hun eigen triremen! Maar wees snel!’

Alcibiades schreeuwde die laatste woorden alsof de ephoren doof waren. Endius en de Gerontes waren er van overtuigd dat Alcibiades de waarheid sprak, en ze twijfelden er niet meer aan dat hij de enige was die de bluf kon bewerkstelligen die ze nodig hadden om de schaamte van Spiraëum te verzachten. Alcibiades vormde nu hun enige hoop. Ze lieten dus Chalcideus haastig uitzeilen met de vijf Laconische schepen, vergezeld van Alcibiades. Alcibiades kreeg geen bevel toegewezen. Hij zou slechts de raadgever en de onofficiële vertegenwoordiger van Sparta zijn.

Dit vertrek en die beslissing tot handelen was inderdaad een goede zaak voor Sparta, want Athene zou de Spartiaten opnieuw leren hoe men vecht in de open Zee. Iets later dan de Damos vergadering, kregen zestien Peloponnesische schepen die terugkeerden uit Sicilië een pak slaag van zevenentwintig Atheense schepen geleid door Hippocrates zoon van Menippus. Nadat ze hun eerste schip verloren, slechts één, vluchtten de Peloponnesiërs naar Corinthe en ze durfden de haven niet meer uit te varen. De bezorgde Spartaanse ephoren konden niet meer bijhouden hoeveel Atheense schepen er thans nog in de Zee zwermde. Waar haalde het verzwakte Athene haar schepen vandaan? De Atheense triremen bevestigden echter hun aanwezigheid en hun overwicht, overal waar er maar een Peloponnesisch schip kon gevonden worden.

Na de Damos vergadering, diezelfde morgen, zei Alcibiades vaarwel aan Cynisca. Hij was van plan om in de namiddag naar Timaea te gaan. Cynisca omhelsde hem. Ze wist dat hij niet zou terugkeren, en ze zei hem dat ook.

‘Ik zal wel terugkeren,’ beweerde Alcibiades.

‘Nee,’ wees Cynisca hem af, ‘ik heb die intuïtie. Ik weet het en ik voel het. Ik voel ook dat je naar Athene zult terugkeren. Dat zou je gelukkig moeten maken.’

Ze zei hem niet dat ze ook voelde dat hij niet zou leven als een oude man.

Ze beefde plots, en zei dan, ‘het is goed zo. We moeten allen de lotsbestemming vervullen die de goden voor ons voorbereid hebben. Dank je voor alles. Ik weet nu wat te doen met de paarden en de renwagens en de menners. Ik zal de eerste vrouw ooit worden die de Olympische Spelen zal winnen. Reken daar maar op!’

Dan brak Cynisca, en ze begon te wenen, te huilen alsof haar hart uit haar mond moest vliegen, ze snikte haar wanhoop en woede uit. Ze was echter Cynisca, en ze stopte zo plots als haar kreten begonnen waren. Ze wierp zich weer in zijn armen en omhelsde hem.

‘Och Athener, je betekende zulk een vreugde voor mij! Je deed me opnieuw lachen. Je deed me opnieuw lijden. Ik ontdekte dat ik toch nog emoties had. Ik dacht dat ik gevoelloos bleef. Ik voelde me zo eenzaam en verlaten hier, in Sparta, en ik moest me steeds zo op mijn hoede houden. Je gaf me een mooi geschenk. Ik houd van je, en ik heb respect voor je. Ik had niet van je kunnen houden als ik geen achting voor je had, hoewel je een vijand was en ooit weer vijand zult worden. Er kan geen liefde zijn zonder achting. Ik respecteerdde je, en jij respecteerdde mij.’

‘Iemand, wel, ik denk dat het Socrates was, zei eens tegen mij dat ik niets en niemand respecteerdde. Dank je om me het tegendeel te beweren!’

‘Socrates had gelijk en geen gelijk. Hij zat verkeerd, omdat je individuele personen wel respecteert wanneer je tegenover hen staat. Dat vond ik lief, want niemand had achting voor mij, nooit, zelfs niet Timaea, zoals jij me het toonde. Je hebt achting voor een heloot op dezelfde wijze als voor een Spartaan en voor een Koning! Ik geloof dat Socrates je dat leerde. En Socrates had gelijk, omdat je voor volkeren als geheel weinig achting hebt, niet voor polissen, zeker niet wanneer ze in de weg van je ambitie en je lotsbestemming staan. Dan ben je steeds bekwaam die op te offeren. Dat is waarschijnlijk waartoe je geboren bent. Waarom kunnen de goden ons geen durende vrede gunnen? Het leven zou zo mooi kunnen zijn!’

Cynisca omhelsde hem opnieuw maar duwde hem dan van haar weg, ‘ga nu, ga nu snel weg, Athener, en zorg goed voor je!’

Alcibiades draaide zich om en liep uit de poort van haar huis.

Timaea zat wol aan het spinnen en een dienstster zat naast haar wol te weven. Ze zond haar dienstster weg om alleen te kunnen spreken met Alcibiades. Ze ontving hem blij, zo blij dat Alcibiades echt verbaasd was. Had ze een plan gesmeed en zouden er dan toch geen schepen naar Chios zeilen? Hij had tranen en kreten verwacht. Timaea keek integendeel zeer gelukkig, en ze lachte! Ze kuste en omhelsde hem. Ze zei dat het een goede zaak was dat hij een tijdje uit Sparta kon weggaan, uit de greep van Agis. Ze zou proberen Agis de relatie te doen vergeten die ze met Alcibiades had.

‘En hoe ga je dat bewerkstelligen, in de naam van Zeus?’ vroeg Alcibiades lichtjes geïrriteerd.

‘Wel,’ antwoordde Timaea langs haar neus weg, en ze streek over de plooien van haar peplos, ‘ik ga hem een kind geven, natuurlijk. Hij zal daar van houden!’

‘Wat?’ riep Alcibiades. ‘Begin je daar weer mee?’

‘Weer?’ vroeg Timaea onschuldig. ‘Het zal ons eerste kind worden, Alcibiades!’

Ze pauzeerde. ‘Kijk toch niet zo beduusd, mijn liefste. Bemerkt je niets aan me?’

Timaea stond recht en streek over haar buik. Alcibiades zag eerst niets. Maar ze had zeer rode kaken, zware borsten, en ze stak haar buik naar voren, naar hem toe.

Alcibiades bleef met open mond staan, verstijfd.

‘Neen,’ riep hij, ‘neen! Je bent niet zwanger!’

‘Toch wel, mijn zoete lieveling, toch wel,’ riep ze triomfantelijk. ‘Ik zal zelfs een Poseidon kindje krijgen! Het kan enkel een jongen worden! Herinner je je? We maakten hem net vóór

de aardbeving. Poseidon zelf gaf hem als een geschenk aan me. Dat was de betekenis van de aardbeving, een teken van Poseidon dat een nieuwe Koning van Sparta in de maak was! Ik heb een kleine Alcibiades in me! Is dat niet wonderlijk, een kleine Alcibiades? Ik zal hem natuurlijk Leotychidas moeten noemen, maar voor mij zal hij steeds de kleine Alcibiades blijven! En je zult terugkomen om je zoon te zien!’

‘Dit is niet mogelijk,’ dacht Alcibiades. ‘Ze heeft dat niet gedurfd!’

Maar dan herinnerde hij zich hoeveel maal hij met haar de liefde die nacht had bedreven en hoe hartstochtelijk ze had gevreeën. Neen, het was perfect mogelijk. Zou hij naar Sparta weerkeren?

‘Ik ben zeer gelukkig, Timaea,’ zei Alcibiades hardop en zoetjes. ‘Ik houd van je en ik wil werkelijk naar Sparta terugkomen. Je bent lief en stralend. Je zwangerschap bekomt je al goed. Ik zal weerkeren wanneer je geboorte geeft. En ja, je zult hem Leotychidas moeten noemen. Hoe reageerde Agis?’

‘Agis weet nog niet dat ik zwanger ben, liefje, en het zal nog een hele tijd duren tot ik het hem ga vertellen,’ zei ze koel. ‘We hebben niet samen geslapen toen hij terugkwam, dank de goden daarvoor. Hij had schrik van de aardbeving en beloofde een tijdje niet met me te slapen. Maar hij was erg kwaad over het feit dat we minnaars waren geworden! Ik zei hem dat je me versierd had en me onweerstaanbaar verleidde. Ik zei hem dat ik zonder hem verloren achterbleef, verveeld, niet meer tevreden met enkel maar Cynisca, en dat ik ook naar je verlangde. Ik verweet hem dat het eigenlijk allemaal zijn eigen schuld was dat dit gebeurde. Ik vertelde hem dat ik je dan ook verleid had, en ik vroeg hem wie in Sparta bekwaam was om mij te weerstaan wanneer ik iets wou. Hij lachte niet, maar hij veranderde wel enigszins van mening, toen. In de dagen nadien geraakte hij over het idee dat ik minnaars kon hebben. Hij legde zich er bij neer. Veel Spartaanse vrouwen hebben minnaars. Hoe anders zouden ze verder kunnen leven terwijl hun mannen in de oorlog zijn? Eigenlijk verkiest hij ook dat ik met een vreemdeling slaap, eerder dan met een Spartiaat. Dat maakt het hem gemakkelijker in de politiek in Sparta. Ten minste, dat is het pleidooi dat ik hield! Hij schreeuwde dat hij je uit Sparta zou wegzenden. Ik weende en snikte, wenste hem daarna zijn dood in Attica, en naar Hades, om me zo erg te doen lijden. Hij weigerde met me te slapen. Hij heeft nog meer angst van aardbevingen dan jij! Hij zal me echter niet verwerpen en me niet doden. Ik behoor nog steeds bij hem! Ik ben zijn bezit. Hij zei eens dat ik de meest begeerde vrouw van Sparta was, en ik denk dat hij me nog steeds zo ziet. Hij was zelfs gevleid, dat zag ik wel, dat ik sliep met niemand minder dan de eerste man van Athene, een kind van de grote Pericles. Daarna ging hij weg.’

Timaea zuchtte.

Alcibiades omhelsde haar een laatste maal. Hij keek in haar ogen en hij zag slechts geluk en verwachting. Timaea verlangde naar hem, maar ze had iets nieuws te verwachten. Iets anders vulde haar geest nu: haar kind. Ze zou haar zoon verdedigen zoals een leeuwin haar welp. Hij streelde haar manen, het korte maar weelderige, dik zwart haar dat haar gezicht omkroonde. Hij realiseerde zich dan hoezeer hij haar zou missen, deze grootste onder de schonen van Sparta.

Hij zei, ‘je zult in mijn geest en in mijn hart blijven. Zorg voor onze jongen.’

Hij raakte even haar borst aan. Dan trok hij zich weg, en stapte de kamer uit.

Alcibiades dacht, ‘waarom vertrek ik? Waarom blijf ik niet in Sparta? Waarom moest ik vragen om naar Chios te zeilen? Ik had Timaea hier, in Sparta. Ik had hier de enige ware vriend die ik in jaren had, Cynisca.’

Maar hij zei ook tot zichzelf, ‘Cynisca is een vriendin, maar ze houdt van vrouwen. Timaea houdt van haar kind en van zichzelf. Niemand heeft je hier nodig. Je moest gaan. Je hebt Harmonia, en Harmonia wenkt. Als je Harmonia wilt terugzien, dan moet je nu gaan. Cynisca had trouwens gelijk, Athene wenkt ook. Diep in jezelf weet je dat je altijd naar Athene zult blijven zoeken. Je thuis wenkt. Ja, je wilt dat Athene je vraagt om terug te komen. Je weet nog niet hoe, noch waarom, maar je verlangt naar Athene. Je verlangt naar de stinkende steegjes van die hopeloze stad. Ze is de enige die je op haar knieën vóór je verlangt. Je wilt niet de tiran van Athene worden. Oh neen! Je wilt dat Athene van je houdt, je bewondert, zegt dat je de enige redder bent van de polis. Ze heeft je nodig!’

De volgende dag reed Alcibiades op een paard van Endius door de vallei van de Eurotas. Terwijl hij galoppeerde zei hij vaarwel aan Sparta en aan Laconië. Hij reed in de morgen, naar het zuiden, naar de zon.

‘Ik zet slechts mijn reis verder,’ dacht hij. ‘Ik kwam uit het noorden, de zon in, maar de zon was toen verborgen achter de wolken en nu vertrek ik weer naar het zuiden, maar met de zon in de ogen. Ik kwam met weinig geld, een buiten de wet gestelde, alleen, ter dood veroordeeld in mijn stad en onzeker over hoe welkom ik zou zijn in deze grijze stad die zo lang mijn vijand was. Nu reis ik als gezant van die stad. Vreugde en leed zijn onontwarbaar verbonden, hier, maar dat is niet verschillend van hoe het is in andere plaatsen van de wereld. Waarom maakten we oorlog met Sparta? De Spartanen willen in vrede leven en alleen gelaten worden en rustig wonen. Ze bewegen zich zo traag! Ik had twee liefdes in Athene. Ik heb twee liefdes in Sparta. Ik had een zoon in Athene. Ik zal een zoon hebben in Sparta. Zal ik ooit weer oorlog kunnen voeren tegen Sparta? Daar moet ik over nadenken! Maar ik moet nu uit de buurt blijven van Agis. Geen Athene en geen Sparta meer voor mij. Waar naartoe dan? Naar Ionië en naar Lydië en Carië! Hoe mooi is de natuur daar!’

Zo reed hij, en hij vorderde snel naar het zuiden, verlangend naar de Zee. Hij zou binnenkort weer een schip onder zijn voeten voelen, en het vooruitzicht van die vreugde maakte zijn hart lichter.

Alcibiades kwam in de late namiddag te Gytheum aan, de haven van Sparta. De haven lag rechts van de rivier, aan de zijde waarlangs hij de Eurotas volgde. Hij overhandigde zijn paard in een huis dat Endius hem aangeduid had. Daarna ging hij te voet naar de militaire haven, een kleine plaats vergeleken bij Piraeus en bij de lange kaaien van Syracuse.

Vijf triremen lagen klaar om te vertrekken. Hij wandelde langs de triremen en zag Chalcideus op het dek van het tweede schip staan. Hij ging aan boord van dat schip. Chalcideus was een Spartiaat van zijn kantine, van de kantine van Endius, en dus kende hij de man vaag. Chalcideus was een zwijgzame man gebleven in de avonden, maar Alcibiades had niet de indruk dat Chalcideus een slechte man was. De Spartiaat was trouwens ook een vriend van Gylippus.

Chalcideus groette Alcibiades met opgeheven hand. De bevelhebber stelde onmiddellijk voor dat Alcibiades op hetzelfde schip zou blijven opdat ze op Zee zouden kunnen praten over de mogelijke problemen en over hoe ze de Chianen best konden bewerken. Chalcideus had al de koffers van Alcibiades aan boord van dit schip laten brengen. Alcibiades bleef dus aan boord van de trirem van de navarch Chalcideus.

De volgende dag zeilden de enige vijf triremen die Sparta zelf had weg uit Gytheum. Ze zouden zeilen naar Cythera, van daar naar Melos en dan van eiland tot eiland, misschien over

Delos, naar Chios. Alcibiades gaf er de voorkeur aan langs de kleinere eilanden te varen, en Chalcideus gaf daartoe het bevel. Ze zouden een hele tijd in de open Zee moeten varen, en Alcibiades drong aan op volledige geheimhouding. Athene mocht absoluut niet horen dat een kleine Spartaanse vloot op weg was naar haar machtigste bondgenoot op Zee en naar de grootste polis in de Delische Bond.

Wanneer de schepen Gytheum uit roeiden en wanneer kort nadien de zeilen opgetrokken werden en wind vatten, stond Alcibiades op de boeg van de eerste boot. Hij zei vaarwel aan Laconië. Hij was opnieuw de eenzame Helleen die zoals Odysseus en Jason op zoek was naar een plaats om in te leven. Hij zei vaarwel aan Timaea en aan Cynisca. Moge Zeus hen bewaren! Hij dacht toch dat hij ooit zou terugkeren.

Hoofdstuk 16. Chios, Miletus en Magnesia, zomer van 412 v. Chr. tot de zomer van 411 v. Chr.

Chios

Chalcideus en Alcibiades meerden hun triremen aan om de nacht door te brengen en om te eten in zo min mogelijk eilanden als ze maar konden. Ze namen iedereen gevangen die hun schepen zagen. Ze zeilden niet direct naar Chios. Ze legden eerst aan te Corycus op het vasteland van Azië om al hun gevangenen daar vrij te laten, wetende dat die mannen slechts lang nadat de Spartaanse acties al zouden beëindigd zijn konden terugkeren en Athene verwittigen.

Chalcideus zorgde dan voor een vergadering met de Chianen die samenzwoeren om de democratie op het eiland omver te werpen. De Chianen stelden aan de Spartanen voor om rechtstreeks en snel de haven van Chios binnen te varen en aldus de stad te verrassen. Chalcideus bleef voorzichtig, maar Alcibiades was helemaal gewonnen voor het idee om eenvoudigweg met de schepen de haven in te stormen en zo de Raad van Chios onmiddellijk te confronteren met de Spartaanse aanwezigheid. Hij argumenteerde dat als ze op die manier het initiatief namen, de Chiaanse democraten verrast zouden worden en geen tijd gegund om het initiatief te nemen. De oligarchische Chianen beloofden om diezelfde dag een vergadering van de Raad te organiseren, op hetzelfde ogenblik dat de Spartaanse schepen zouden binnenvaren, zodat Alcibiades en Chalcideus ook rechtstreeks van de haven naar een zitting van de Raad konden wandelen. Ze besloten zo te handelen.

Alcibiades stond met Chalcideus in het midden van het dek van hun trirem, beide gekleed in volledige bronzen bepantsering. Hun schilden droegen het teken van Lacedaemon. De schepen zeilden vroeg uit, en ze zeilden tot ze Chios naderden. Het eiland kwam duidelijk in zicht aan de horizon.

Chios was een eiland van zacht glooiende, zonoevergoten heuvels, maar ten zuiden lag ook een uitgestrekte vlakte. Alcibiades beeldde zich daar de wijngaarden in en de druiven waarmee de beste wijn van de wereld gemaakt werd, en hij en Chalcideus lachten al bij het vooruitzicht die wijn met volle schalen te laten vloeien. Chios was ook gekend voor haar delicate reukwerken, maar Alcibiades had niet echt nog iemand om die als geschenk aan te bieden. Chios was het eiland en de stad waar naar verluid Homeros had geleefd, de blinde dichter die de Ilias over de Trojaanse Oorlog had gemaakt. Achter de stad lagen wel hoge bergen, maar geen van die bergen was hoog genoeg om de toppen in dit seizoen nog met sneeuw bedekt te hebben. Het zag er een mooi eiland uit, dat vredevol in het felle licht van de zon en de zee blaakte.

Toen ze dicht bij de haven aankwamen, beval Chalcideus de zeilen te strijken, de masten neer te halen, en terwijl dat nog bezig was, begonnen de zeelieden al te roeien. Ze roeiden zeer snel. De triremen sneden door de golven en terwijl de schepen fier op de Zee gleden, bewogen ze op één lijn, de ene trirem na de andere, alsof ze door vijandelijke verdedigingen gingen breken. Alcibiades had hen dit manoeuvre in de Zee doen oefenen. De Spartaanse vloot vaarde zo, in gevechtsformatie, zeer snel, de haven van Chios in. Ze verrasten de Chianen volledig.

Chios beschikte over een uitstekende, brede haven, die niet zo groot leek als de haven van Syracuse, maar toch groter was dan bijvoorbeeld de handelshaven van Piraeus. De Chianen hadden ook een lange pier gebouwd om de natuurlijke haven te sluiten, een opening latend van slechts ongeveer vijf staden. Die haven was het juweel van de streek, en dat was eigenlijk ook het eiland, dat zo mooi gekleed in groen in de Zee lag. De haven vormde een prachtig toevluchtsoord tijdens stormen.

De Spartaanse triremen wachtten niet op enige toelating om de haven te mogen binnenvaren. Ze roeiden arrogant, op volle snelheid, rechtstreeks naar de kaaien, een goede plaats zoekend in het midden van de haven, het dichtst bij het centrum van de stad. Chalcideus en Alcibiades durfden niet echt te kijken naar de vele oorlogstriremen die verder aan een kaai lagen. Ze negeerden de bedreiging van die vloot. Chalcideus maakte een bezorgd teken met zijn hoofd in die richting naar Alcibiades, en hij trok zijn wenkbrauwen op, maar Alcibiades fluisterde hem toe recht vooruit te blijven kijken, en vooral geen vrees te tonen. Het was hard voor een Spartaat die geen zeevoeten had om onbewogen te blijven bij het zicht van dergelijke grote zeemacht. De twee mannen bevalen hun schepen echter onverstoord voorwaarts. Natuurlijk konden die Chiaanse schepen hen gekelderd hebben in een minimum van tijd, maar dan moesten die triremen ook volledig klaar en bemand gelegen hebben. Niemand in Chios verwachtte dat Spartaanse schepen zo zelfverzekerd de haven zouden binnenroeien, en de Chianen verwachtten geen aanval. Alcibiades was er van overtuigd dat de meeste Chianen zelfs niet wisten dat de Spartanen schepen hadden!

De Spartaanse triremen legden mooi achter elkaar aan. Zodra hun schip aan de kaai lag, sprongen Chalcideus en Alcibiades van het dek, schild op de rug, speer in de hand. Enige oligarchen van Chios wachtten al op hen in de haven, en samen met die mannen wandelden Chalcideus en Alcibiades naar het gebouw van de Raad.

De Raad van Chios was gewaarschuwd slechts kort vóór de samenkomst van de Spartaanse oorlogstriremen. De verrassing om twee Spartaanse polemarchen het Raadsgebouw te zien binnentreden was volledig. Alcibiades en Chalcideus stapten fier en kordaat naar de plaats van de sprekers. Ze gingen nog steeds in hoplietenbepantsering, met schild en zwaard op de rug, speer in een hand en ze droegen hun bronzen helm in de andere, aan hun zijde. Chalcideus begon direct te spreken.

Hij zei, 'Geëerde Leden van de Raad van Chios, ik ben Chalcideus, polemarch van Sparta. Ik ben in vrede gekomen. Ik voer als voorhoede van een Spartaanse vloot om u te helpen uw onafhankelijkheid van Athene te bewerkstelligen. Athene eist steeds hogere tributen van u om haar schandalige oorlogen tegen de landen van de Peloponnesos en tegen vredelievende steden zoals Syracuse op Sicilië te voeren. U weet wat er nog niet zo lang geleden te Melos gebeurde. Ik kom u verlossing van dat juk voorstellen. De bondgenoten van Sparta betalen geen tribuut, en wij leven in vrede met onze bondgenoten en ook met alle andere volkeren! Ik stel voor dat u het juk waaronder u bukt zou afwerpen. U zult dan de vriendschap en de bescherming van Sparta genieten, niet slechts te land, maar ook ter Zee.'

Chalcideus liet de Raad dat voorstel beschouwen. De mannen bespraken de zaak koortsachtig, heftig, maar ze bleven meestal tot elkaar fluisteren, en ze wierpen angstige en bezorgde ogen naar de Spartiaten. Alcibiades zag dat de mannen verward en onzeker bleven. De oligarchen schreeuwden wel luid hun instemming uit, maar de democraten bleven op hun hoede en wisten niet hoe op die plotse ontwikkeling te reageren. Ze wisten ook niet hoeveel bewapende Spartiaten al in hun straten en naast hun gebouw patrouilleerden. De oligarchen en de democraten gingen apart staan praten in twee groepen. Chalcideus keek veelzeggend naar Alcibiades, vrezend dat hij niet veel bijval had genoten, en Alcibiades stapte naar voren om de Raad eveneens toe te spreken.

‘Waardige burgers van Chios, gegroet!’ begon Alcibiades. ‘Sommigen onder u kennen me. Ik ben Alcibiades, vroegere veldheer van Athene.’

De zaal werd plots heel stil.

‘Ik heb nu twee jaar in Sparta gewoond, omdat Sparta me welwillend gastvrijheid schonk toen de huidige, gemene leiders van Athene me uit mijn stad verbanden. Ik strijd nu aan de zijde van Sparta tegen die mannen die de ganse wereld van de Hellenen, van Sicilië tot de Hellespont, wilden veroveren, en die onrechtmatig de macht namen in mijn geliefde polis. Athene viel Sicilië aan om Syracuse te veroveren. Met Syracuse wou ze Carthago aanvallen en met Carthago zou ze al de Helleense steden en eilanden in de westelijke Zee en in Italië veroverd hebben. Daarna zou Athene de Peloponnesos binnengevallen zijn, geprobeerd hebben om Sparta te onderwerpen met grote aantallen hoplieten, zoveel hoplieten dat zelfs Sparta er niet van zou kunnen winnen. Als Athene daarmee succes had geboekt, dan zouden diezelfde ambitieuze en harteloze mannen Ionië veroverd hebben met een ongelooflijk grote vloot, en u herleid hebben tot slavernij. Gelukkig legde ik dat vreselijk plan uit aan de Spartaanse Koningen en aan de ephoren, want ik ben een vredelievende man. Ja, ik zou ook naar Sicilië varen, want ik gehoorzaamde aan de wetten van Athene. Maar mijn enig doel was om Syracuse bescherming aan te bieden tegen de invallen van Carthago. Sparta verijdelde de ambitie van Athene in Sicilië, en het Spartaans leger bezet thans ook permanent Attica. Athene is herleid tot een citadel aan de Zee die geïsoleerd van het land woont en leeft, maar die de Zee beheerst zoals een parasiet, en dat enkel en alleen tengevolge uw tributen, uw goud en zilver. Hoe lang gaat u nog moeilijke tijden lijden ten behoeve van die mannen in Athene? Ze werden volledig verslagen in Sicilië! De Atheense vloot van meer dan honderd schepen is volledig verwoest. Het Atheens lager dat ooit vijftigduizend strijders bevatte, is verslagen en herleid tot niets. Niet één van die strijders keerde terug naar Athene. Athene houdt slechts weinig triremen over, en de Peloponnesische en Syracusaanse vloten varen nu ongehinderd in de Zee. Ik herhaal bijgevolg, hoe lang gaat u nog buigen en lijden voor de glorie van Athene?’ Alcibiades wachtte enige ogenblikken om die informatie en ideeën in hun geesten te laten zinken.

Daarna rezen de stemmen, ‘weg met Athene! Voor Sparta!’

Alcibiades hief zijn armen in de hoogte, en hij sprak verder.

‘U kunt zich afvragen waarom een Atheense veldheer ten voordele van Sparta in uw Raad praat. Het meeste heb ik al uitgelegd, maar er is meer! Sparta verleende me onderdak toen Athene me verbande. Sparta kon me gedood hebben of me de toegang tot de stad geweigerd hebben, want ooit bestreed ik de Spartiaten. Toch kon ik in vrede leven te Sparta, en ik kon de vredelievendheid van die plaats bewonderen. Sparta heeft geen landen en steden aangevallen die niet behoorden tot haar geallieerde volkeren. De mannen die thans Athene leiden, echter, hebben het geld gebruikt dat u hen zond als contributie tot de Delische Bond, om dat geld te gebruiken in dienst van hun eigen plannen tot hegemonie over de wereld. Het geld dat u moest beschermen tegen invasies, hebben ze verkwist om landen binnen te vallen die in vrede leefden, en het geld wordt eveneens gebruikt tegen eender welke polis die onafhankelijk van Athene wil worden en die niet voldoende schepen bezit om zich zelf te verdedigen of om zich te verbinden met andere polissen van eigen keuze. Ik herhaal mijn vraag, hoe lang gaat u dat nog dulden? Athene heeft uw goud uitgegeven aan haar eigen avonturen. Nu het grootste deel van haar leger vernietigd ligt, is de tijd gekomen om te melden aan Athene: genoeg! Geef ons het geld terug. Geef ons de vrijheid weer. Wij willen de bondgenoot worden van een polis die zich niet onze macht en ons geld toe-eigent!’

Alcibiades was kalm aan zijn redevoering begonnen, met een bijna fluisterende stem, zodat de Chianen eerst heel stil moesten worden om hem te horen spreken. Zoals Protagoras hem had

geleerd, schreeuwde hij de laatste zinnen donderend over de hoofden van de Raadsleden heen, en hij opende de armen om de gevoelens van zijn toeschouwers op te wekken. Zelfs Chalcideus kwam onder de indruk, en Alcibiades veroorzaakte een opschudding in de zaal, want zelfs de zwakste oligarchen konden de hardste democraten er nu gemakkelijk van overtuigen dat de woorden van Alcibiades niets minder dan de waarheid betekenden. Chios, de grootste van de polissen verbonden met Athene, kon haar eigen weg kiezen met Sparta als beschermster. De Raad stemde toen, en met een grote meerderheid van stemmen besloten de Chianen zich af te scheuren van Athene.

Naderhand verlieten de Raadsleden de zaal, maar ze trokken Chalcideus en Alcibiades mee om de oorlogsvloot van Chios te inspecteren in de haven. Chios was zo fier op haar vloot! Vele mensen, burgers van Chios, vergezelden de groep, zodat ze in een lange, luidruchtige optocht naar de haven snelden. Chios kwam in opstand tegen Athene!

Zo kwam het dus, dat Chios haar vrijheid van Athene in één dag nam. De Raad toonde fier de belangrijke vloot van goed onderhouden oorlogstrijdend die in de haven lagen. Tien schepen lagen klaar om bij het eerste woord van de Raad uit te varen. Hun bemanning rustte in het nabije arsenaal. De Raad toonde ongeveer vijftig triremen in totaal, en beweerde dat nog tien andere triremen in de open Zee rond Chios patrouilleerden. Alle schepen waren in perfecte toestand, roeiklaar en zeilklaar. Alcibiades vroeg zich echter af hoe de paar Spartaanse schepen dan de haven van Chios hadden kunnen binnenvaren ondanks de geprezen waakzaamheid van de verkenningstrijdend. Misschien hadden hij en Chalcideus slechts geluk gehad, maar het leerde hem al wat over de zagezegde omzichtigheid van de vloot van Chios. Die opmerking maakte hij nu echter niet luidop aan de veldheren van Chios.

De Peloponnesische vloot van veertig triremen bleef ondertussen vernederend geblokkeerd te Spiraëum. Alcibiades had echter net een vloot van zestig oorlogstrijdend aan Sparta ten geschenke gegeven, zonder zelfs een zwaard te moeten trekken!

Chalcideus kwam goed overeen met Alcibiades. Hij erkende de durf, de zelfverzekerde moed en het genie van de man. Hij durfde toe te geven dat Alcibiades op een ander niveau werkte dan hij. Hij luisterde naar Alcibiades, zoals zijn vriend Gylippus hem bezworen had te doen, en de twee mannen werkten in goed begrip samen. De Chianen zagen naar de Spartaanse hopliet en naar de Atheense staatsman als naar één man, en ze vertrouwden hen. Die avond werd een feest ingericht op Chios, en Alcibiades en Chalcideus proefden van de beste wijn van Ionië, en inderdaad van Hellas, zoals ze gehoopt hadden.

Enige dagen na Chios kwam Erythraë in opstand tegen Athene. De Erythraëers hadden gehoord over wat er te Chios gebeurd was, en ze zonden op eigen initiatief een delegatie van hun gezagsdragers naar Chalcideus om hem hun beslissing mede te delen.

Terwijl Chalcideus in Chios bleef als leider van de vloot, zeilde Alcibiades naar Clazomenaë met drie schepen. Hij hield een gelijkaardig pleidooi als in Chios aan de bevolking van Clazomenaë, zodat die stad ook weigerde nog langer lid te blijven van de Delische Bond. De Chianen, de Erythraëers en de Clazomenaëers begonnen hun steden, havens en forten te versterken om de oorlog met Athene voor te bereiden. De Clazomenaëers zeilden zelfs naar het vasteland van Lydië om de plaats Polychna te versterken opdat ze zo nodig zich van hun eiland konden terugtrekken naar dat versterkt fort. Die gebeurtenissen bewezen aan Alcibiades dat inderdaad vele volkeren zich zeer vastberaden wilden afscheiden van Athene.

Te Chios hoorde Chalcideus van kapiteins van vrachtschepen die in de wateren van Ionië zwermde, dat de Atheense veldheer Strombichides op het eiland van Samos aangekomen was om de Spartaanse acties in Ionië te verijdelen. Samos was een eiland dat dicht bij Chios lag. Strombichides kwam met één trirem te Teos aan. Chalcideus, die zich herinnerde hoe

Alcibiades steeds aanmoedigde tot snelle reactie, nam drieëntwintig Chiaanse schepen en hij ook zeilde naar Teos. Chalcideus kwam zelfs eerst te Teos aan, en Alcibiades spoedde zich met een leger van hoplieten van Clazomenae en Erythrae ter hulp van Chalcideus. De Teanen waren eigenlijk Chalcideus niet zo goed gezind, maar wanneer ze de Atheense trireem zagen vluchten voor de Chiaanse schepen geleid door een Spartaat, dan lieten ze de legers van Chalcideus en Alcibiades vrij toe in hun stad. Met de hulp van de bevolking van Teos vernielde Alcibiades tevens het fort dat de Atheners op Teos gebouwd hadden, en dat gericht was naar het vasteland.

Terwijl Alcibiades aldus bezig was Atheense burchten te verwoesten, zag hij een groep Lydische hoplieten de stad naderen. De mannen werden geleid door Stages, een bevelvoerder van de Perzische satraap Tissaphernes. Alcibiades en Chalcideus gingen onverstoort verder met hun werk, en ze lieten de verbaasde Lydiërs tot dichtbij komen. Voordat Chalcideus een woord kon zeggen, groette Alcibiades de bevelvoerder en hij vroeg hem mee te werken aan de vernietiging van de forten die Lydië bedreigden. Stages keek eens arrogant naar de werken aan de andere zijde van het water. Daarna glimlachte hij, en hij zond zijn mannen over.

Alcibiades keek dan naar Chalcideus en vroeg aan Stages, 'waar kunnen we de satraap Tissaphernes vinden? Kun je hem een bericht brengen van het Spartaanse hoofdkwartier van Chios?'

Miletus

Alcibiades overlegde met Chalcideus. In slechts enkele dagen hadden ze Chios opengebroken, de grootste polis en de machtigste bondgenoot van Athene, om de interesses van Sparta te dienen. Erythrae, Clazomenae en Teos waren nu bondgenoten van Sparta en vijanden van Athene. Alcibiades had al triomfantelijke brieven gezonden naar Endius, en Chalcideus had de Gerousia geïnformeerd met officiële rollen. Chalcideus was tevreden met het resultaat, maar voor Alcibiades betekenden deze successen slechts de eerste van een nog langere rij overwinningen.

Alcibiades stelde voor om vervolgens naar Miletus te zeilen. Hij had daar kennissen onder de leidende mannen. Hij dacht dat hij Miletus kon overhalen zich af te scheuren van Athene. Hij had daarvoor echter een Spartaans hoplietenleger nodig. Chalcideus stelde voor om de bemanningen van de Spartaanse triremen, die perioeci waren, te bewapenen als hoplieten. Sparta had geen traditie van roeiers. De mannen in de schepen waren in een vroeger leven hoplieten geweest. Alcibiades vond dat een prachtig idee. Hij beschikte op die wijze over een leger van duizend Spartaanse hoplieten! Hij bemande de vijf Spartaanse triremen met Chiaanse roeiers om de plaats in te nemen van de Spartaanse zeelui. Alcibiades vroeg Chalcideus om zich te haasten met de uitrusting. Hij wou Miletus in opstand brengen, nog vóór de aankomst van een nieuwe Peloponnesische vloot, opdat de eer om Miletus gewonnen te hebben zou toekomen aan Alcibiades, Chalcideus en Endius, in die volgorde.

Alcibiades en Chalcideus zeilden met hun vijf Spartaanse triremen, twintig oorlogstriremen van Chios en hun duizend hoplieten naar Miletus. Terwijl ze zeilden bemerkten ze dat een Atheense vloot op hun hielen zat. Die vloot bestond uit de triremen van Strombichides en uit andere Atheense schepen die naar Ionië gebracht waren door de Atheense veldheer Charicles.

Alcibiades en Chalcideus kwamen als eersten aan te Miletus. Ze positioneerden hun vloot in gevechtsformatie in de vorm van een halve maan vóór de haven van de stad.

Alcibiades en Chalcideus gingen aan wal, en ze praatten met de bevolking van Miletus op dezelfde wijze als ze te Chios gedaan hadden. Alcibiades sprak ook in privé met enige leiders van de stad. De Milesianen aarzelden slechts één dag. Daarna stemden ze voor de opstand tegen Athene.

Strombichides en Charicles zagen dat de haven vóór hun neus afgesloten werd. Milesiaanse schepen voegden zich bij de triremen van Chios, en van het zicht van de Spartaanse triremen begrepen ze dadelijk wat er gebeurd was. De Atheners bezetten daarna Lade, een eiland tegenover Miletus. Tegen die tijd roeiden de vijftientig schepen van Sparta en Chios veilig de haven van Miletus in, en de Spartaanse hoplieten sloegen hun tentenkamp op in de nabijheid van de stad.

Miletus was een grote, mooie en rijke stad van Ionië die zich in de Perzische provincie of satraapschap van Carië bevond. De stad had hoge, machtige muren en enorme, sterke poorten. Ze lag volledig op een landengte. Haar rijkdom kwam natuurlijk van haar vier grote havens. De belangrijkste haven, de Leeuwenhaven, lag ten noorden, en ze gaf uit op de Zee naar het westen. Twee andere natuurlijke havens lagen ten zuiden van deze, eveneens met hun opening naar de Zee, maar ook aan de oostelijke zijde daarvan konden schepen aanleggen.

De Milesianen hadden invloedrijke kolonies gesticht, waaronder Naucrates in Egypte, de belangrijkste haven van waaruit Athene en de Helleense wereld handel dreef met Noord Afrika, en ook met Synope aan de Zwarte Zee. De huizen van Miletus waren gebouwd volgen een rechthoekig plan met brede straten, waaronder de mooiste de straat was die van de Leeuwenhaven recht naar het stadscentrum leidde.

Miletus was ook fier op meerdere marktplaatsen. Ten zuiden van de Leeuwenhaven lag een eerste agora, waar ook het heiligdom van Apollo stond. Iets verder bevond zich een zeer grote agora, waarrond de belangrijkste gebouwen van de stad geplaatst waren, de Bouleutêrion of het Raadshuis van de stad, meerdere tempels, schrijnen en altaren voor offergaven, het Nymphaeum, en nog andere openbare gebouwen. Die gebouwen waren zeer elegant van architectuur, en ze droegen heel mooie beeldhouwwerken, want sommige van de beste Helleense architecten en beeldhouwers hadden te Miletus gewerkt om haar het prachtig uiterlijk te geven en de gratie van een metropool die voldoende weelde aan goud bezat om aan schoonheid gul te besteden.

Bij de vierde haven, zuidwaarts, stond de tempel van Athena. Hier was het dat Alcibiades later voor zijn gebeden kwam, en waar hij offers bracht aan de godin. Het was geen spectaculaire tempel, maar toch een elegant gebouw met zes Ionische kolommen aan elke korte zijde en tien kolommen aan de langste zijde. Miletus was een Helleense parel aan de kust van Carië.

Wanneer Alcibiades en Chalcideus het bondgenootschap met Sparta bespraken in Miletus, vonden ze daar ook Stages en nog andere bevelvoerders van Tissaphernes. Alcibiades was er hevig op uit om niet alleen een verdrag af te sluiten tussen Miletus en Sparta, maar ook tussen Sparta en de satraap van Lydië en Carië. Hij ging daarom samenzitten met Chalcideus en de Perzische bevelvoerders, en samen stelden ze een eerste versie op van een verdrag dat door de beide partijen kon ondertekend worden. De tekst was Laconisch kort, maar zeer duidelijk en ter zake. De tekst hield in dat Sparta erkende dat al de streken die thans of in het verleden behoorden tot Carië inderdaad Perzisch grondgebied waren. Sparta en Perzië beloofden bijgevolg om samen te werken om Athene er in de toekomst van te weerhouden nog tribuut van die steden te eisen. De oorlog tegen Athene zou ook samen gestreden worden, en die samenwerking kon niet beëindigd worden tenzij de twee partijen er samen aan verzaakten.

Bondgenoten van de ene partij die in opstand kwamen, zouden beschouwd worden als vijanden van de andere partij. De bevelvoerders van Tissaphernes beloofden die tekst naar hun satraap en naar de Koning van Perzië te brengen.

Niet lang nadien zeilden tien Chiaanse triremen naar Anaia om nieuws te bekomen van hun schepen te Miletus, en ook om de steden in de omgeving tot opstand te brengen. De mannen van Miletus hoorden echter dat Amorges, de gevaarlijke vijand van Tissaphernes, met aan landleger die streek in marcheerde. Chalcideus en Alcibiades besloten die Chiaanse schepen terug naar Chios te zenden. De Chianen gehoorzaamden, maar ze zeilden spijtig genoeg recht in een nieuwe Atheense vloot van zestien schepen geleid door Diomedon, een vloot die iets later uitgevaren was dan de triremen van Charicles. De Atheners versloegen de Chiaanse schepen en ze veroverden vier lege Chiaanse triremen waarvan de bemanning op de kust gevlucht was. De Atheners bezaten nu meer dan veertig triremen in hun leger van Samos, waarvan zich twaalf schepen te Lade bevonden, tegenover Miletus. Dit was een belangrijke macht in Ionië, en Alcibiades werd bezorgd. Niettemin boekten Alcibiades en Chalcideus nieuwe successen met de Spartaanse expeditie, want de Chianen brachten hun schepen naar Lebedus, en nadien naar Erae, en ze moedigden ook die steden aan om tot opstand te komen tegen Athene.

Chios, Erythrae, Clazomenae, Teos, Miletus, Lebedus en Erae werden bondgenoten van Sparta, en gezworen vijanden van Athene. De Ionische Eilanden kwamen terecht in een toestand van wijdverspreid tumult!

Hoewel Samos een bondgenoot was van Athene, werd het eiland geregeerd door een oligarchie. De Atheense veldheren en de democraten van Samos dwongen een opstand af op het eiland. De Atheners steunden de democraten met drie van hun schepen, zodat snel een democratisch gestel ingevoerd werd op. De meeste oligarchen werden verbannen. Het Atheens leger kon zich nu veilig voelen op Samos, dat ook een uitstekende haven bezat.

Alcibiades en Chalcideus wachtten te Miletus. Ze wachtten daar op Tissaphernes. Alcibiades wist wel dat de bij naar de honig zou komen.

Ondertussen braken de twintig Peloponnesische schepen die in Spiraëum geblokkeerd lagen zich uiteindelijk toch uit hun val, en ze versloegen zelfs de zwakke Atheense strijdkracht die hen gevangen hield. Ze veroverden vier Atheense schepen en ze zeilden daarna naar Cenchriae, waar ze zich voorbereidden om naar Chios te varen. De Spartaanse ephoren zonden Astyochus als navarch naar hen toe om het opperbevel in Ionië over te nemen. Voortaan zouden Chalcideus en Alcibiades onder het bevel staan van Astyochus.

De Spartanen leden ook tegenslagen in Ionië, want Alcibiades en Chalcideus hoorden dat de Atheense veldheer Diomedon met tien triremen te Teos was aangekomen en de Teanen gedwongen had zijn leger de stad in te laten komen. Diomedon zeilde daarna naar Erae, en hij nam de stad in bij storm. Teos en Erae gingen aldus weer verloren voor Sparta.

Een nieuw succes voor Sparta was dan wel dat de Chianen met dertien schepen naar het eiland Lesbos gevaren waren. Chalcideus en Alcibiades hadden die vloot het bevel gegeven eerst naar Lesbos te varen en nadien naar de Hellespont. De Chianen zonden Eualos, een Spartiaat van de bevelvoerder klasse die met Chalcideus was meegekomen, als leider van de troepen die ze hadden, langs de kuststrook in de richting van Clazomenae en Cumae. Die Chiaanse vloot voer onder het bevel van een andere Spartaanse bevelvoerder die Diniadas heette. De Chiaanse vloot bracht Methymna en Mytilene op Lesbos tot opstand tegen Athene.

Astyochus bracht slechts vier Corintische triremen van Cenchriae naar Chios. Toen hij te Chios aankwam werden de Chianen gesterkt in hun geloof dat nog meer Peloponnesische schepen zich binnenkort in de opstanden zouden komen mengen.

Na zoveel spectaculaire successen in de Aegeïsche Zee, kon Sparta met reden juichen. Tot dusver had Athene niet werkelijk geprobeerd de anti-Atheense coalities in de eilanden te doen stoppen, zodat iedereen in de regio inderdaad meende dat de rol van Athene in deze delen van de wereld uitgespeeld was. Maar als Athene dan al in doodstrijd lag, kon ze met haar laatste klauwen echter toch nog rond zich slaan in een reeks van gebeurtenissen die vriend en vijand verbaasden. Een gigantisch schaakspel begon zich af te spelen in de Ionische Eilanden, en het theater van de operaties in de oorlog tussen Athene en Sparta werd naar die landen gebracht. Overall waar Alcibiades opdook, kon men trouwens actie verwachten. Het verloop van de volgende gebeurtenissen was verbazingwekkend, verward, en verrassend in wendingen voor al de mensen die de oorlog aanschouwden.

De Atheense veldheren van Samos bleven niet luieren. Ze namen het initiatief tot een hele reeks van agressieve acties. Vijfentwintig triremen onder Diomedon en Leon zeilden vooreerst naar Lesbos. Leon had tien bijkomende schepen uit Athene meegebracht. Die troepen bezetten Mytilene.

Daarop vluchtten de Chiaanse triremen uit Methymna. Astyochus die een trirem van Chios had genomen om na te gaan wat er op Lesbos gebeurde, ving die op in open Zee. Met die schepen organiseerde hij een opstand tegen Athene te Eresus, maar de bevolking van Lesbos werd opnieuw pro-Atheens, zodat Astyochus onverrichter zake naar Chios moest terugkeren. Zes bijkomende Peloponnesische triremen kwamen tegelijk aan te Chios.

Het Atheens leger zeilde naar Polychna, veroverde de burcht en bracht de bevolking terug naar Clazomenae, dat weer in Atheense handen viel.

In enkele dagen tijd verloren de Spartanen dus Lesbos met Methymna en Mytilene, Teos en Erae, Clazomenae en Polychna. Maar de Spartanen hadden Eresus er bij gewonnen en ze hielden nog Chios en Miletus. Vanaf nu waren het niet meer de diplomatie en de mooie woorden van Alcibiades die beslisten over de toestand in Ionië, maar de macht van het zwaard en van de oorlogstriem!

De Atheners van Lade blokkeerden Miletus aan de zee kant met twintig schepen. Hun hoplieten landden nabij Miletus, te Panormus. Alcibiades wou veilig binnen de muren van Miletus blijven, want hij zag niet in hoe de weinige Atheners de stad op dit ogenblik echt konden bedreigen. Maar Chalcideus wou de Atheners van het Milesiaans grondgebied verjagen. Hij waagde een uitval uit Miletus met enkele tientallen hoplieten. Hij liep in een dodelijke valstrik, want de Atheners hadden veel meer strijders gebracht dan men kon zien vanaf de muren van Miletus. Chalcideus moest een zware schermutseling uitvechten, en hij had te weinig hoplieten mee. Hij werd overrompeld en gedood.

Drie dagen later zetten de Atheners een trofee op in het zicht van Miletus met de bepantsering van de verslagen Spartaanse en Milesiaanse hoplieten. Alcibiades was woedend. Hij kon de Milesianen er van overtuigen uit hun poorten te lopen om de trofee neer te halen, want de Atheners hadden de regio niet veroverd.

In een volgend initiatief vielen de Atheners Chios aan. Ze bezetten de eilanden tegenover Chios die de Oenussae genoemd werden, ze namen ook de versterkte burchten van Sidussa en

Pteleum in, en natuurlijk bleef het eiland Lesbos in hun handen. Ze gingen aan land bij Cardamyle en Bolessius, en ze versloegen daar verscheidene malen de Chianen in veldslagen. Ze overwonnen ook te Phanae en Leuconium. De Chianen waren zeer terneergedrukt door die nederlagen, maar ze behielden toch hun geloof in hun bondgenootschap met Sparta, en ze bespraken verdere acties met Astyochus.

Athene versterkte nog meer haar strijdkracht in Ionië. Niet minder dan achtenveertig schepen zeilden Samos in met duizend Atheense burgers als hoplieten, duizend geallieerde troepen en vijftienhonderd hoplieten uit Argos. Die werden bevolen door Phrynichus, Onomacles en Scironides.

Toen Alcibiades hoorde van die nieuwe aankomsten, bleef hij eerst uiterst verbaasd over de inspanning die Athene nog kon opbrengen, en nadien werd hij zo mogelijk nog bezorgder dan voordien. Met Chios belegerd, konden die nieuwe troepen ook Miletus aanvallen! Er lagen dan ongeveer honderd Atheense triremen in Ionië tegen zeventig schepen van Chios en de Peloponnesos. Alcibiades bewonderde heimelijk zeer de energie van zijn thuisstad, en hij bleef verbaasd over hoeveel reserves in geld en mannen Athene overhield en kon mobiliseren. Zijn handelingen voor Sparta konden in een catastrofe uitmonden als niet meer troepen uit Sparta en niet meer Peloponnesische schepen konden aankomen. Hij zond kleine ijschepen naar Chios, naar Astyochus, en naar de Peloponnesos, naar Endius. Hij bleef in die periode zeer opgewonden, want de gebeurtenissen in de Ionische Eilanden deden zijn hart sneller slaan, en de situatie deed veel meer een beroep op zijn intelligentie dan alles wat voordien te Sparta met hem voorgevallen was. Hij begreep dat de strijdkrachten zich hier aan het ophopen waren. De twee legers hielden zich nog min of meer in evenwicht, maar zonder drastische versterkingen van Sparta zouden de Peloponnesische strijdkrachten hier het onderspit moeten delven. Hij had gedacht dat Sparta snel de bovenhand kon halen, maar Sparta had weinig durende successen geboekt en ook bitter weinig troepen naar Ionië gezonden, en hem en Chalcideus de boel gans alleen laten opknappen. Alcibiades vroeg zich af wat hij nog meer kon doen om de balans weer in zijn richting te trekken. Of moest hij die balans maar gerust laten?

Aan het einde van de herfst van dat jaar, terwijl Alcibiades zijn hersenen pijnigde te Miletus om te zoeken naar wat hij verder moest en kon doen, kwam de satraap van Lydië en Carië, Tissaphernes, aan te Miletus met enkele troepen. Tissaphernes had de voorstellen tot een bondgenootschap met Sparta ontvangen van Alcibiades en wijlen Chalcideus, en hij had besloten zelf naar de Spartanen te reizen om het verdrag definitief te onderhandelen. Alcibiades stond op de muren van Miletus toen een grote groep Lydische ruiters de stad binnenreed, Tissaphernes onder hen. Ook een huurlingenleger van strijders en lichte troepen volgde de ruiters. Tissaphernes had toegang tot Miletus gevraagd. Miletus was wel een Ionische stad, en eigenlijk een onafhankelijke Helleense polis, maar Ionië werd nog steeds beschouwd door de Koning van Perzië als deel uitmakend van Carië. De Milesianen moesten zich dus ook officieel onderdanig beschouwen aan Tissaphernes uit vrees voor Perzische vergeldingsmaatregelen. Belegerd als Miletus was door de Atheners, was elke toename van hun strijdkrachten welkom. De Milesianen openden dus onmiddellijk en met opluchting hun poorten voor de Lydische en Carische legers.

Alcibiades en de gezagsdragers van Miletus gingen naar hun Raadsgebouw om de Perzische satraap te groeten.

Tissaphernes stapte plechtig de zaal in. Dit was de eerste maal dat Alcibiades een Perzische satraap ontmoette, een vertegenwoordiger van de Grote Koning, de gouverneur van deze Perzische landen. Tissaphernes was een grote, slanke, indrukwekkende man die waardig en

arrogant naar het verhoog van de sprekers steeg. Hij was een Perzische aristocraat van de hoogste rang, een hoveling van de Koning van Perzië, en zijn hooghartige blik deed iedereen snel begrijpen dat hij gewoon was om gehoorzaamd te worden. Hij was ook een strijder, niet de corrupte lakei van de Koning, maar een man van de daad en met een eigen mening. Hij regeerde over uitgestrekte gebieden waar de Koning van Perzië nooit een voet zou zetten, zodat de satraap daar regeerde met absolute macht. Hij leek een man van energie en vastberadenheid.

Tissaphernes kwam de zaal in, gekleed in lichte bepantsering, en hij droeg een zwaard en een boog en een gevulde pijlkoker op zijn rug. Hij droeg geen schild. Zijn hoofd was niet bedekt, maar een Perzische bevelvoerder die achter hem liep droeg zijn helm. Tissaphernes kon gemakkelijk genomen worden voor een Helleense veldheer op oorlogscampagne. Een mooie, goudgekleurde mantel hing op zijn rug en bewoog lichtjes bij elke pas. In zijn gezicht stond een lange, hoekige neus, en alle trekken van zijn gelaat leken scherp, zoals zijn dunne ogen en lippen.

Tissaphernes keek traag rond om de aspecten van de zaal en de mensen in zijn geheugen te prenten. Hij had diepe, zwarte ogen, en zijn blikken bleven even hangen op de knappe Alcibiades, die slechts gekleed in een korte chiton en lederen laarzen onder de gezagsdragers van Miletus stond. Voor Alcibiades zag deze man er niet uit zoals een machtige leeuw, maar eerder zoals een subtiele en dreigende tijger die met ontzagwekkende snelheid kon toeslaan. Zeven Perzische bevelvoerders volgden Tissaphernes, allen gewapend met zwaarden en bogen en pijlen, prachtig gekleed in bepantsering die afgelegd was met zilveren patronen.

Tissaphernes sprak in perfect Ionisch, ‘gegroet, geëerde gezagsdragers van Miletus! Ik hoorde dat de Atheners uw stad belegerden. Ik bracht enige troepen mee om u te helpen in uw strijd. Meer mannen zullen komen, mocht dat nodig blijken. Wat bent u begonnen zonder me te consulteren? Ik zou willen praten met de Spartaanse afgezanten!’

De Milesianen verwelkomden Tissaphernes met honderd buigingen en beleefde formules. Ze zeiden welkom aan hem en aan zijn strijders. Ze verzekerden Tissaphernes er van dat hun stad open voor hem stond. Ze hadden zich verbonden met Sparta om zich te verdedigen tegen de Atheense overheersing. Slechts één man, Alcibiades, sprak voor Sparta.

‘De Atheners zijn naar onze landen gekomen met een grote macht in schepen en in hoplieten,’ stelde Tissaphernes vast. ‘We moeten hier weerstand bieden aan hen.’

Hij keerde zich naar Alcibiades en ging verder, ‘ik vraag me af waarom er dergelijke plotse interesse komt van Athene voor onze streken en steden. Ik moet weten wat de Atheners van ons willen. De Spartanen hebben ogenschijnlijk ons voorstel aanvaard om de Ionische steden te helpen onafhankelijk van Athene te worden.’

Vele Milesianen dachten, ‘zodat we zouden afhankelijk worden van Sparta of van Tissaphernes! Waar ligt het verschil? Betalen zullen we altijd. We hebben de Perziërs generaties lang bestreden, en soms hielp Athene ons tenminste in die oorlogen. Hebben we de Perziërs bestreden om nu weer Perzisch te moeten worden? Zouden we ons toch niet weer bij Athene moeten voegen?’

De Raadsheren bleven echter zwijgen op dat punt. Dit was niet het ogenblik om ruw te handelen met Tissaphernes. Ze legden de toestand uit aan de satraap en ze besloten samen de Perzische troepen op de muren te plaatsen, naast de wacht van Miletus. De Milesianen boden een huis aan Tissaphernes aan, maar hij sloeg dat aanbod af en antwoordde koel dat hij verkoos te slapen in zijn Perzische tent. Hij vroeg wel een open, beschaduwde plaats in de stad om zijn kamp op te zetten. Daarna werd de zitting van de Raad beëindigd.

Die avond wandelde Alcibiades naar het kamp van Tissaphernes en hij vroeg om de satraap te spreken. De tent van Tissaphernes was gesloten, maar een bevelvoerder ging naar binnen en

kwam bijna dadelijk weer naar buiten om aan Alcibiades te melden dat Tissaphernes hem inderdaad wou ontvangen.

De tent van de satraap bestond eigenlijk uit een geheel van meerdere tenten. Toen Alcibiades de tent binnenstapte, lag Tissaphernes lui op een rustbed te lezen uit een rol terwijl hij een bespreking hield met twee van zijn bevelvoerders. Hij gaf hen een teken hem alleen te laten. De mannen waren eerst onwillig om Alcibiades alleen te laten met de satraap. Tissaphernes wees echter naar een reusachtige wachter die aan het uiteinde van de tent stond, en die volledig bewapend was met speer en schild, en die de persoonlijke wacht van Tissaphernes was. Die man zou ook in de tent blijven. De bevelvoerders gingen daarop naar buiten, maar ze bleven Alcibiades argwanend bekijken tot Alcibiades naar voren stapte en alleen in de tent bleef met de satraap en zijn lijfwacht.

De tent waarin Tissaphernes Alcibiades ontving was zeer groot. Deze tent werd door de satraap gebruikt om bezoekers en leden van zijn raad te ontvangen. Zijn eigen tent lag achter deze en was ermee verbonden. Alcibiades zag de opening naar de persoonlijke tent, gesloten door een licht gordijn. Op twee divans en een tafel na stonden er weinig meubels in dit deel van de tenten. Op de grond lagen echter zware tapijten, en tapijten versierden ook de zijkanten van de tent. Tissaphernes vroeg aan Alcibiades om te gaan zitten op de divan vóór hem. Hij deed slechts een uitnodigend teken met de hand en sprak niet. Hij bood ook zonder woorden een beker wijn aan zijn gast aan, en Alcibiades schudde dankbaar het hoofd. Tissaphernes schonk zelf de wijn uit en plaatste de beker vóór Alcibiades. Alcibiades nam de beker op. Hij was er zich zeer van bewust dat Tissaphernes hem bleef bespieden, elke beweging, wat hij deed en hoe hij er uitzag. Alcibiades dronk op zijn gemak en liet Tissaphernes doen, niet beïndrukt. Hij ook zou Tissaphernes bestuderen, natuurlijk, maar op een meer onopvallende manier, en daar had hij later alle tijd voor. Hij dronk in stilte en hij sloeg zijn ogen in die eerste ogenblikken niet op naar Tissaphernes. Hij had dorst, maar hij dronk traag en rustig, nam slechts telkens een weinig wijn in zijn mond, en smaakte het heerlijke Perzische vocht. De wijn smaakte veel zoeter en lichter dan wat hij gekend had aan wijn in Athene en in Sparta, maar de wijn was niettemin zeer goed.

Tissaphernes bemerkte het genoegzaam waarmee Alcibiades dronk. Dit was steeds zijn eerste test met hoge gasten.

Hij dacht, 'dat is goed! Hij houdt van wijn. Hij houdt van de geneugten van het lichaam. Hij gaat goed gekleed, in sobere klederen van goed doek, maar hij kleedt zich nederig en nonchalant. Hij wil een goede indruk op me maken, en mijn vertrouwen winnen. Hij zet me op mijn gemak en hij bewijst me eer. Hij bekijkt me niet van top tot teen zoals andere afgezanten van onbeschaafde landen soms durven te doen. Ja, dit is inderdaad de Alcibiades waarvan ik gehoord heb, de Atheense veldheer en de vogelvrijverklaarde, de overwinnaar van de Olympische Spelen, de onofficiële afgezant van Sparta en de minnaar van de Koningin van Agis.

Zou ik de minnaar kunnen zijn van Parysatis, de Koningin en echtgenote van Darius? Ik zou beter één van mijn armen kunnen afhakken! Ze is een luipaard en een leeuw in één en dezelfde persoon! Ze zou me onderwerpen, met me spelen zoals een kat met een muis en me verscheuren bij haar eerste gril. Ze is gevaarlijk, en haar humeur zwaait heen en weer in de tijd van een oogwenk. Toch begeer ik haar, maar het gans hof van Susa begeert haar! Deze Alcibiades, wat is hij? Hij is een sensuele man, want hij houdt van de genoegens van het vlees, zoals ik. Hij houdt van mooie vrouwen, want de Koningin van Agis heeft de reputatie één van de mooiste vrouwen van Sparta te zijn. Hij is knap. Hij is zeer knap. Ik wou dat hij jonger was, maar hij is van mijn ouderdom.'

Tissaphernes dronk nu ook wat wijn. Hij bleef de stilte nog een tijdje houden.

‘Hij is naar Ionië gekomen om opstanden uit te lokken en daar heeft hij successen mee geboekt tot zover, tot Athene haar klauwen en tanden toonde. Hij voelt het bijten, nu, nadat hij hier de boel op stelten heeft gezet. Moet ik hem haten om daarmee ook opportuniteiten voor mij geschapen te hebben? Hij heeft een fout gemaakt, maar had hij de keuze? Hij onderschatte Athene en hij overschatte Sparta. Of misschien wist hij dat ook wel, maar dacht hij dat hij niet anders kon handelen om uit Sparta weg te geraken, weg van de Koningin van Agis, om naar plaatsen te varen waar hij wraak kon nemen op Athene. Of heeft hij Sparta in een valstrik geleid om de luttele strijdkrachten te vernietigen die Sparta naar hier kon zenden? Neen, hij is naar hier gekomen met een veel eenvoudiger doel. Hij is kwaad op Athene en kwaad op sommige mensen in Sparta. Toch wil hij de invloed van Sparta hier verhogen, schijnbaar. Hij speelt zowel met Athene als met Sparta opdat hij zou kunnen overleven en schitteren. Zal hij ook met mij spelen? Dit is geen eenvoudige man. Hij is uit het hout gesneden van de heersers, uit mijn hout. Ik hoorde dat mensen in Sparta niet van hem hielden. Hij is naar hier gekomen omdat het hier veiliger is voor hem, ondanks de oorlog en de veldslagen, veiliger dan in Sparta en natuurlijk veiliger dan in Athene. Hij kwam sneller naar mijn tent dan ik verwachtte. Hij heeft me nodig. Hij heeft mijn goud nodig voor Sparta, want Sparta wil en moet een vloot bouwen. Hij verkoos om mij te steunen in de Spartaanse Damos eerder dan Pharnabazus. Toch bood ik slechts beloften aan, hoewel de afgezanten van Pharnabazus goud toonden aan de Spartanen. Hij verkoos een bondgenootschap met mij. Ik ben belangrijker voor hem op de langere termijn. Ik ben rijker. Hij steunde Pharnabazus niet, maar dat met een bepaald doel dat Sparta niet begrepen heeft! Met Pharnabazus kon hij Athene uitgehongerd hebben, want ze kan geen granen meer krijgen uit Sicilië, en met de Hellespont gesloten zou Athene gedoemd zijn. Zijn voorstel om mij te steunen is finaal in het voordeel van Athene! Hij grijpt niet naar de halsslagader van Athene maar hij stichtte oorlog, hier, zodat de oorlog kan duren en duren. Hij houdt nog steeds van Athene! Hij wil haar nog niet zo snel op de knieën. Athene blijft een open optie voor hem. Hij wil met Athene spelen, en met Sparta. Ik heb Sparta nodig om de Atheners uit Ionië te gooien en om dan belastingen te kunnen heffen op de Ionische steden die zo rijk zijn, om goud te zenden naar mijn geldhongerige Koning. Deze Alcibiades, kan hij mij helpen? Hij lijkt me dat te willen aanbieden, maar waarom heeft hij me nodig?’

Tissaphernes verbrak de stilte. ‘Jij bent Alcibiades, Atheense veldheer en Spartaanse afgezant. Wie dien je? Wat wil je van mij?’

Alcibiades werd verrast door de openheid van de vraag van Tissaphernes. Hij had een heleboel beleefde bewoordingen verwacht. Dit was de ene en belangrijkste vraag die hij niet wou beantwoorden. Dit was een test. Tissaphernes wou weten hoe hij zou reageren. Hij zei, ‘Geëerde satraap Tissaphernes, ik heb het nieuws ontvangen dat een grote strijdkracht uit Athene binnenkort te Miletus zal aankomen. Morgen zullen er hier meer dan zestig Atheense schepen liggen, en dicht bij vierduizend hoplieten en lichte troepen. Ze zullen hun kamp nabij Miletus opzetten en de stad belegeren.’

Tissaphernes slurpte aan zijn wijn zonder verdere reactie.

Alcibiades zei nog, ‘we kregen ook nieuws uit de Peloponnesos. De Spartaanse polemarch Therimenes zal eveneens te Miletus aankomen met vijfenvijftig triremen. Die vloot meent dat Astyochus en Chalcideus zich in Miletus bevinden, en die vloot zal hier aankomen binnen een paar dagen. Misschien sturen de Spartanen aan op een zeeslag met de Atheense schepen, maar ik geloof dat de Atheners zich zullen terugtrekken. De Atheense veldheren zullen bemerken dat ze te veel schepen tegen hen hebben liggen, en de rest van hun vloot is verbonden in gevechten rond Chios.’

Tissaphernes keek rechtstreeks in de ogen van Alcibiades, nu. Alcibiades had niet op zijn vraag geantwoord. Hij had dat wel verwacht.

Alcibiades dacht, 'hij wist dat allemaal al! Zijn spionnen zijn uitstekend. Hij toonde geen verrassing, geen reactie. Hij wist dat de Spartaanse strijdkrachten op weg waren naar hier. Wanneer hij in de Raad zei dat hij naar Miletus gekomen was om te horen wat er gebeurde, verborg hij zijn kennis. Hij wist alles af van de situatie in de stad!'

Tissaphernes dacht, 'wat mijn spionnen me vertelden van de Peloponnesische vloot is dus waar! Maar vijftig schepen is veel meer dan ik voor mogelijk had gehouden. Twintig schepen had ik verwacht, misschien dertig. Heb ik Sparta toch onderschat? Waar halen die verdomde Hellenen toch hun schepen vandaan? Ik kan wel een dergelijke, grote vloot samenstellen, maar slechts aan enorme kost. En wat zou ik er mee doen? Aan elke zijde van de oorlogvoerende partijen in Ionië zijn nu ongeveer honderd schepen verzameld in enkele dagen tijd. Grote vernietigingsmachten zijn hier samengetrokken! Om die legers te verslaan heb ik dubbel zoveel schepen nodig als zij samen hebben, want die onbeschaafde, wilde mannen zullen hun legers samen opstellen tegen mijn leger, zoals ze in het verleden deden om Perzië te trotseren. Ik zou driehonderd of vierhonderd schepen moeten hebben, alle goed bewapend en de zeelieden uitstekend geoefend om hen te kunnen verslaan. Dat betekent dat ik tienduizend zeelieden en duizend kapiteins en bevelvoerders nodig heb. Zo veel van die mannen bestaan gewoon niet in Lydië, Carië en Phoenicië samen! En minder bekwame kapiteins en strijders zouden niets kunnen verrichten tegen deze Helleense strijders op Zee. We zouden toch nog verslagen en vernietigd worden, ondanks onze superieure aantallen. Wat heeft die Alcibiades voor met de Atheners? Wat wil hij doen?'

Vermits Tissaphernes nog steeds niet reageerde, maar in gedachten verzonken leek, zei Alcibiades verder, 'we konden het de Atheners hard maken hier, en hen bezig houden op het land zodat ze geen versterkingen zouden kunnen optrekken tegenover Miletus, voor hun mannen en hun schepen. Ik stel voor om morgen een uitval te wagen met enkele honderden strijders om de Atheners aan te vallen. We moeten wat tijd winnen om de Atheners bezig te houden tot de Peloponnesische vloot nabij is. We kunnen doen alsof we een belangrijke aanval wagen. We kunnen hun kamp rechtstreeks bestormen terwijl nog niet al hun mannen aan land gekomen zijn. Ze zullen laat deze avond beginnen aan land te kruipen, wellicht de ganse nacht daarvoor gebruiken, maar morgenvroeg pas zal hun volledig leger aan land geraken. Ze zullen ons niet zo vroeg verwachten. Een veldslag zal hen nog meer vertragen.' Tissaphernes antwoordde, 'ik heb nog nooit tegen Atheners gestreden. Hoe vechten ze?'

'De veldheren die tegenover ons staan zijn eerder traditionele hoplieten. Ze hebben enige ervaring, maar niet veel. Ze zullen de raad opvolgen van hun bevelvoerders, van de mannen met ervaring,' antwoordde Alcibiades. 'Ze zullen de gewoonlijke falanxen in lijn opstellen, vier mannen diep, misschien wel acht, en onze aanval zo opvangen. Wij hebben hier ook traditionele hoplieten. In het Atheens leger zitten twee soorten hoplieten. De helft van hun strijders komt van Argos, mannen die zo goed geoefend zijn als de Spartiaten, de andere helft van Athene. Ons doel hoeft niet te zijn die te overwinnen, hoewel het natuurlijk fantastisch zou zijn als we konden winnen. We willen hen vertragen en zo min mogelijk strijders verliezen. Ik kan de Milesianen leiden, u zou uw eigen mannen kunnen leiden en de bijkomende Spartaanse hoplieten die we te Miletus hebben. We leveren een veldslag, laten die even duren, maar als we zien dat we geen gemakkelijke overwinning kunnen behalen, dan trekken we ons in goede orde terug om geen verliezen te lijden.'

'We kunnen zo tewerk gaan,' antwoordde Tissaphernes. 'Ik heb nog nooit gevochten tegen Atheners. Ik wet niet hoe ze vechten. Ik heb ook nog nooit mijn licht bepantserde troepen tegen hun falanxen getest. Ik wil wel leren wat het is om tegen Athene te strijden. Neem jij de Milesianen tegen de Argiven. Ik zal leiden tegen de Atheners. Met de troepen die ik heb, verwacht ik niet de Atheners te verslaan. Ik heb ook niet voldoende ruitrij mee. We zullen

ons op het juiste ogenblik binnen de muren terugtrekken. Zal jij terugtrekken wanneer ik het teken geef?’

Alcibiades dacht, ‘dat maakt van hem de opperbevelhebber in de veldslag. Maar het is een eerlijk bod, want hij heeft mijn bevel over de Milesianen niet geweigerd, al kon hij dat gemakkelijk gedaan hebben, want ik heb recht op niets! Hij is een satraap en ik ben een nietswaardige overloper. Het is aangenaam om te horen dat hij me er achter vraagt. Hij beval me niet wat ik moest doen!’

‘Natuurlijk,’ zei Alcibiades snel. ‘We vallen dus uit, morgen bij zonsopgang!’

‘Ja,’ ging Tissaphernes akkoord. ‘Is er iets dat ik zou moeten weten aangaande de Atheners?’

‘U zou de Spartaanse hoplieten in het centrum kunnen plaatsen, al zijn ze niet met zo velen, en de Atheners met hen eerst aanvallen. De Atheners zijn zeer kwetsbaar voor ruitery, maar niet wanneer ze in een dicht aaneengesloten falanx staan. Ik geloof inderdaad dat er niet voldoende ruitery aan onze zijde staat om de falanx te kunnen breken. Wat ik echter kan proberen te doen, is de rijen van de Argiven in elkaar te duwen. Men kan dat doen door de veldslag te laten beginnen met boogschutters en hun flanken te bestoken. Ze zullen naar elkaar toe stappen. Als u dat ook doet, dan kunnen we een opening vormen tussen de falanxen van Argos en van Athene. Door die opening kan dan de ruitery chargeren en de Atheners in de rug aanvallen. Om dat te verwezenlijken moeten we onze eerste aanvallen concentreren op de centra van hun falanxen en onze vlagen van pijlen in het begin op de flanken richten.’

‘Dat zullen we dan doen,’ besliste Tissaphernes.

Alcibiades dacht nog steeds, ‘ik heb zijn eerste vraag niet beantwoord, maar hij heeft ze niet herhaald. Hij heeft die zaak laten wachten, waarschijnlijk voor later. Maar welk antwoord had ik hem moeten geven? Ik heb nog geen welbepaald antwoord! Alles hangt af van de ontwikkeling in Ionië. Ik moet kiezen tussen Sparta, Athene en zelfs Perzië, maar ik weet werkelijk nog niet welke zijde ik kan kiezen.’

Alcibiades dronk zijn beker wijn leeg en hij stond op, klaar om weg te gaan. Hij zag dat Tissaphernes daarover verbaasd was. Waarom?

Voordat Alcibiades vertrok zei Tissaphernes nog, ‘ik moet Astyochus spreken. We moeten een definitief verdrag over Ionië onderhandelen. Zend hem een bericht. Nu! Ik heb geen schepen voor zulk een bericht.’

Alcibiades glimlachte, ‘ik zond reeds een schip uit naar Astyochus en vroeg hem naar hier te zeilen. Tengevolge de gevechten die echter overal bezig zijn weet ik niet wanneer hij zal kunnen aankomen.’

‘Goed,’ antwoordde Tissaphernes.

Tissaphernes dacht, ‘deze Athener weet wel wat te doen. Hij neemt de juiste beslissingen. Ik zou hem kunnen gebruiken als raadgever, want zijn oordeel is correct. Hoe fel blijft hij verbonden met Sparta of Athene? Welke stad, welke personen heersen over hem? Of beheerst hij allen? Hij ontweek mijn eerste vraag. Misschien heeft hij zelf nog geen antwoord daarop. Hij verkoos niet te antwoorden, eerder dan te huichelen. Ik begin hem te kennen. En als ik hem ken, kan ik hem gebruiken.’

Tissaphernes zei ten slotte, ‘goed! Laat me nu!’

Alcibiades glimlachte dan weer intern, maar hij vertrok zijn gezicht niet. Tissaphernes had er niet van gehouden dat hij op eigen initiatief vertrok wanneer hij, Alcibiades, dat wou. Tissaphernes was dat blijkbaar niet gewoon. De satraap had het gesprek weer op gang getrokken om daarna Alcibiades te kunnen wegzenden, en het verdrag was natuurlijk heel belangrijk voor hem.

‘Hij is een verwaande man,’ meende Alcibiades onverstoord. ‘Dat was te verwachten. Hij is een Perzische satraap. Hij is het gewoon de dingen op zijn manier te willen.’

Alcibiades verliet de tent en hij besprak al de voorbereidingen voor de aanval in de volgende morgen met de Milesiaanse bevelvoerders. Hij vroeg zich af of Tissaphernes hetzelfde zou doen met zijn troepen en met de Spartanen.

Bij zonsopgang van de volgende morgen stond Alcibiades klaar achter een poort van Miletus met achthonderd Milesiaanse hoplieten. Aan het andere einde van de straat werden offerandes opgedragen aan Artemis. Bij een tweede poort, iets verder, wachtte Tissaphernes met zijn huurlingen, met de Spartaanse hoplieten van Chalcideus, en met zijn Perzische ruitery. Tissaphernes schoot een rode pijl de hoogte in. Die pijl was het afgesproken teken voor de beide legers om de poorten te openen en uit de stad te stormen. De poorten openden zich. Een gestage stroom van strijders liep in stilte de vlakte van Miletus in, naar het Atheens kamp toe. Alcibiades had op de stilte aangedrongen om enige ogenblikken verrassing meer te winnen. Het grootste deel van het Atheens leger was aan wal gekomen, maar nog niet het volledig leger. De Milesiaanse hoplieten liepen traag nu, omdat ze in bronzen bepantsering liepen, met schild en speren. De lichtere troepen van Tissaphernes moesten hun snelheid aanpassen aan de snelheid van de Spartaanse hoplieten opdat de twee delen van de verdedigers van Miletus samen één lijn zouden kunnen vormen in de aanval. Alcibiades had verwacht dat de Argiven de linkerflank zouden bezetten bij de Atheners, en dus had hij zijn strijders aan de rechterflank van zijn leger en van de mannen van Tissaphernes geplaatst. Alcibiades haatte het om tegenover een veldheer uit Argos te staan die hij in de Larissa gekend had. Hij haatte het ook om falanx tegen falanx te strijden tegen mannen die hij voordien als vrienden had beschouwd. De Argiven waren moedige, dappere strijders die goed geoefend waren en zeer gedisciplineerd streden in een veldslag, en ze waren naar hier gekomen in grote aantallen om hun bondgenoot te helpen volgens het verdrag dat hij, Alcibiades, zelf gesmeed had.

Trompetten bliezen het alarm in het Atheens kamp. Hoplietenfalanxen werden gevormd om het Atheens kamp te beschermen. De Atheners en de Argiven zouden klaar staan om de vijand te ontvangen. De Argiven liepen inderdaad naar hun plaatsen tegenover de aanlopende mannen van Alcibiades.

Alcibiades keek terzijde, en hij zag de troepen van Tissaphernes in goede, dichte slagorde, op één lijn vorderen aan zijn linkerkant. Wanneer de Milesiaanse falanx klaar stond, bleef Alcibiades kijken naar Tissaphernes. De satraap reed op een paard achter de lijnen. Hij droeg een mooie, glinsterende bepantsering, maar geen bepantsering voor een parade. Hij werd beschermd door een licht lederen borstpantser omdat hij misschien in de charges van de ruitery zou deelnemen. Tissaphernes liet de Hellenen eerst hun lofliederen zingen in het Ionisch en het Dorisch. Alcibiades zou nu direct doorgelopen zijn, en sneller hebben aangevallen. Tissaphernes eerde de goden van de oorlog echter gewetensvol. Priesters haastten zich achter de lijnen om de laatste offergaven te brengen. Rook steeg achter de falanxen op, aan beide zijden. In de twee legers stonden er Doriërs en Ioniërs tegenover elkaar. Zonder langer te wachten beval Tissaphernes dan de Milesiaanse trompetspelers de aanval te blazen. De veldslag voor Miletus ving aan.

Alcibiades beval vlag na vlag pijlen in de lijnen van de hoplieten van Argos te schieten. De hoplieten hielden hun schilden hoog en de mannen kropen tegen elkaar om bescherming te zoeken, zodat er een kleine opening ontstond tussen de falanxen van Athene en Argos. Alcibiades beval de meeste pijlen aan die kant te richten, ook laag te schieten, en de opening groeide en sloot niet weer. Binnenkort kon de ruitery van Tissaphernes rechtstreeks door die opening rijden en de flanken nog meer teisteren. De strategie van Tissaphernes en Alcibiades

begon daar ten minste al te werken. Maar was de ruitery voldoende sterk om dit kleien voordeel te benutten?

De twee lijnen van strijders stapten voorwaarts onder luid geschreeuw en slaan van speren op schilden, een oorverdovend lawaai van metaal op metaal, trompetten schelden en ruwe kreten werden geroepen. In enkele ogenblikken sloegen de falanxen tegen elkaar, twee muren van schilden botsten, waaruit dodelijke punten staken.

Alcibiades droeg de wapens van een hopliet van Miletus en bepantsering met de tekens van Miletus. De bronzen helm verborg zijn gezicht, op zijn ogen en mond na. Hij stond in de eerste rij van de Milesianen, schild en lans gericht om de Argiven te ontvangen. Alle strijders rond hem, voor en achter, staken met hun speren. Plots sloegen de schilden met een oorverdovend lawaai tegen elkaar. Het stoten en trekken met de speren werd dan nijdig en hardnekkig, want de Argiven waren na de Spartiaten de beste hoplieten ter wereld. Ze maakten echter een cruciale fout.

De Argiven meenden dat ze minder goed getrainde lokale troepen vóór zich hadden, en eigenlijk was dat ook zo, zodat ze snel en enthousiast vooruit gelopen waren en bijgevolg iets uit gesloten slagorde. Ze hadden ook al wel bemerkt dat de gevreesde Spartaanse hoplieten, Spartiaten meenden ze, in de andere falanx stonden. Ze liepen dus onstuimig tegen de Milesiaanse lijnen in. Voordat de aanval begon had Alcibiades echter meerdere malen aan de Milesianen bevolen hun rijen zeer dicht te houden, om traag maar samen vooruit te stappen. Hij wist dat zoets, een traag maar staag bewegende falanx een indrukwekkend en vooral zeer dreigend beeld gaf, en indruk had hij nodig op de Argiven. De Argiven waren echter overmoedig. Ze liepen individueel of in kleine groepjes, op een muur van brons en ijzer in. De Milesianen waren meestal jonge mannen, geen veteranen, hoewel goed geoefend. Ze hadden angst, en misschien hadden ze daarom beter geluisterd naar wat Alcibiades herhaaldelijk had geschreeuwd vóór de veldslag, wat er ook gebeurt, houdt jullie rijen! In de eerste ogenblikken van de veldslag stond daarom plots een hopliet van Argos tegenover meerdere Milesianen, heel alleen, en die Argiven werden overweldigd door angstige mannen, maar moedige en vooral wraaklustige Milesianen, die hun familie in de stad wilden beschermen en daarom maar al te graag samen een man van Argos genadeloos wilden afslachten. De strijder van Argos bracht wonden of zelfs de dood toe aan een strijder van Miletus, maar hij werd zelf doorstoken door meer Milesianen aan zijn kanten. Het duurde een tijdje tot ook de falanxen van Argos zich weer correct vormden tot een muur van schilden, en tot dat gebeurde hadden ze al heel wat strijders verloren, gedood of gewond met lange, gemene sneden aan de benen, want Alcibiades had ook gevraagd om laag te stoten en laag te snijden met de speren. De stuwkracht van de Argiven brak traag. Kleine openingen vormden zich in hun rijen en de Milesianen konden die gebruiken om beter en vanuit meerdere richtingen tegelijk naar de meer geïsoleerde Argivische groepen te stoten.

Terwijl hij vocht schreeuwde Alcibiades nog steeds hard om de lijn van de falanx te houden en om niet apart vooruit te stappen. De Milesianen begrepen zelf wel wat het voordeel was hun lijnen recht en dicht te houden. Het gevecht van falanx tegen falanx, van speren tegen speren, werd nu zeer hevig. Alcibiades liet de Argiven maar duwen, hij hield zijn falanx in goede orde. De Argiven verloren tientallen mannen in enkele ogenblikken, maar ook de eerste rij van de Milesianen was al bijna volledig verdwenen. De rij werd van achter aangevuld. Alcibiades had al drie mannen van Argos buiten strijd geslagen, maar hij was gewond aan zijn rechterarm en zijn rechterbeen, op de plaatsen van zijn lichaam waar hij af en toe zijn schild had moeten openen om te kijken en om naar de vijand te stoten. De wonden deden pijn. Ze hadden oude littekens geopend, maar hij wist dat de wonden oppervlakkig bleven. Bloed droop langs zijn benen, maar hij bleef verder vechten en ging niet achteruit, en de Milesianen

zagen zijn voorbeeld en ze bleven op zijn hoogte de falanx houden, wat ook hun verliezen waren. Druppels zweet vloeiden over zijn wangen zijn nek in, maar Alcibiades sloeg en stootte voort. Overal rond hem lieten de mannen hun speren vallen om verder te vechten met zwaarden, man tegen man, in zeer dichte strijd. Alcibiades hakte naar boven en naar onder, van links naar rechts, en met de hulp van de speren die van achter langs hem heen naar voren stootten, duwde hij de Argiven achteruit. Hij beval zijn falanx een stap vooruit te zetten. De Milesiaanse muur van hoplieten was even sterk en vastberaden als de falanx van de Argiven, al verloren de Milesianen meer mannen, maar die vastberadenheid begon te eten aan de hardnekkigheid van Argos. De Milesianen hadden meer te verliezen, ze vochten dus koppiger en met meer energie. De Milesianen vorderden, maar Alcibiades bleef schreeuwen dat traag te doen en op één lijn. Dit was het punt, wist hij, waarop een veldslag steeds omslaat naar de overwinning van de ene of de andere zijde. De stap vooruit was een beslissende stap. Wanneer de zekerheid van het winnen aan één zijde wegebt, dan wint de andere, zelfs wanneer die andere in theorie zwakker is. Niet al de Atheense strijdkrachten waren aan land gegaan, en diegene die nog aan land liepen versterkten niet de strijders van Argos.

Alcibiades weerde een stoot van een speer af, sloeg zijn schild horizontaal naar voor en duwde zijn zwaard naast een vijandelijk schild door. Hij hoorde een kreet van pijn en zijn zwaard kwam bebloed uit zacht vlees terug. Een man viel vóór hem, en Alcibiades ging opnieuw een stap voorwaarts, stampde een speer uit de handen van de man die lag, sprong over hem en hakte zijwaarts naar Argivische hoplieten die een stormaanval in hun zijde niet verwachtten. De Milesiaanse hoplieten volgden Alcibiades onmiddellijk. Ze hingen rond hem heen en sloten de rangen. Ze sloegen met zwaarden naar de Argiven en duwden hun speren door hun muur. Ze vormden zo een wig, een driehoek van ijzer die diep in de Argiven stak. De wig bleef echter steeds dicht met strijders tegen elkaar. De hoplieten van Argos werden overrompeld. Ze verloren constant terrein en ze deinsden terug tegen de druk van hun vijand. De Milesianen bleven de Argiven in elkaar drukken. De hoplieten van Argos aarzelden. Ze hadden zulke razernij van strijd niet verwacht. Ontgoocheling werd ontmoediging! De wig rond Alcibiades werd breder en langer. Zijn mannen duwden zich diep in de rijen van de vijand. De Argiven verloren vertrouwen in de uitkomst van deze strijd. Ze stapten achteruit, hinderden elkaar, botsten tegen mannen achter hen die niet mee achteruit stapten, zodat de Milesianen net iets meer en verder zwaarden en speren konden slaan, en zodat de Argiven dat kleine voordeel verloren dat Alcibiades zocht te gebruiken. De ontmoediging van Argos werd de euforie van Miletus. De nederlaag dreigde het lot te worden van Argos!

Alcibiades keek naar de falanx van Tissaphernes. De strijdkracht van Athene stond daar zeer dik met hoplieten. De Atheners hadden niet de fout van de Argiven gemaakt. Ze hadden hun falanx recht gehouden en een hoplietenveldslag in regel woedde daar. De Atheners boden hevig weerstand aan de Spartanen, en evenveel Spartanen waren al gevallen als Atheners, die in grotere aantallen stonden en nu bezig waren de Spartaanse rijen te overstelpen. Ze draaiden om de flanken van de Spartanen heen, en wanneer de luttele Spartaanse troepen weken, hielden de Milesiaanse hoplieten en de lichtere troepen van Tissaphernes ook hun grond niet tegen de zware druk van de Atheners. De lijnen van Tissaphernes weken achteruit. Toch vluchtten die troepen niet ordeloos. Ze stapten achteruit in lijn, in correcte rijen, en ze streden terwijl ze weken. Dit was een terugtocht, geen vlucht.

De Perzische ruitery reed achter de Atheense lijnen door en ze boekten daar vooreerst wel enig succes, maar de Atheense falanx vormde ook een muur van schilden achteraan, en de Atheense geallieerden hadden boogschutters meegebracht zodat ook de ruitery het gevaar liep

vernietigd te worden. De Perzische ruitery verkoos daarom meer en meer de wijkende Argiven aan te vallen, en ze doodden vele mannen daar, zodat de Argiven die tegenover Alcibiades stonden verslagen werden en het risico liepen volledig uitgeroeid te worden. Heel wat Argiven liepen al terug naar hun kamp, maar op die vlucht leden ze hevige verliezen tegen de Perzische ruiters. De cavalerie van Tissaphernes had meer de rangen van Alcibiades geholpen dan die van Tissaphernes, al had de satraap meer hulp nodig. Dat was niet het plan geweest, maar een natuurlijke ontwikkeling van de veldslag. De troepen van Argos liepen nu totaal in wanorde terug. De Argiven vluchtten naar het Atheens kamp. Ze waren verslagen en renden weg, wierpen hun bepantsering af en lieten honderden doden en gewonden in het veld.

Alcibiades zag de jonge Milesianen achter de Argiven aanlopen. Hij had ook wel even zin om het Atheens kamp te verwoesten en te plunderen, maar hij beval de Milesianen de vijand niet te achtervolgen. Alcibiades wou nu zijn falanx zijwaarts in de Atheense falanx stoten en de Perzische ruiters alleen laten afrekenen met de Argiven. Op dat ogenblik, echter, werd hij van zijn plan afgehouden door vlagen van pijlen die afgeschoten werden door een groot contingent van geallieerde Atheense troepen. Hij realiseerde zich dat de Atheners de Peloponnesische hoplieten vernederd en verslagen hadden, en ook dat de Lydische strijders, de huurlingen, gevaarlijk ver achteruit werden gedreven.

Tissaphernes week traag naar Miletus terug, zo traag dat wel al zijn mannen op lijn bleven met hem en niemand vluchtte. Tissaphernes riep bevel na bevel om zijn mannen in goede orde te houden, maar de doden en gewonden lagen dik aan zijn kant. De terugtocht gebeurde zonder al te veel verliezen, maar dit leger was verslagen en had de nederlaag in de geest. Alcibiades vreesde dat als hij nu de slag aan die zijde zou inlopen, hij wellicht alleen zou staan tegenover het Atheens leger. Misschien zou hij Tissaphernes gezichtsverlies doen lijden. Hij vond het beter om enige vrees en voorzichtigheid voor te wenden en ook terug te wijken naar Miletus met zijn troepen, eerder dan te proberen een overwinning te zoeken die op haar best in de balans zou blijven hangen, want nog steeds liepen Atheners van de schepen naar de rangen. Hij gaf bijgevolg het bevel aan zijn strijders langzaam achteruit te stappen. De Argiven hinderden de beweging van de Milesiaanse troepen van Alcibiades niet. Ze bleven terug naar hun kamp bij de Zee lopen. Alcibiades en zijn mannen weken daarop sneller terug, naar de poort waar ze die morgen uitgelopen waren. Alcibiades zag dan ook al de mannen van Tissaphernes de andere poort binnenlopen, bijna tegelijk met de Milesianen. Die poort zou weldra gesloten worden. De Perzische ruitery keerde ook terug en reed binnen, samen met Alcibiades. De verdedigers van Miletus sloten de poorten achter zich toe. De Atheners liepen tot net onder de muren van Miletus achter de troepen van Tissaphernes aan, maar ze keken niet naar de falanx van Alcibiades.

Alcibiades bereikte ongestoord zijn poort van Miletus, en zijn mannen liepen naar binnen. Alcibiades was de laatste man om de stad binnen te gaan. De poorten sloten zich ook aan zijn kant achter hem. Wanneer hij de stad in ging, zijn zwaard nu op zijn rug, stapte hij tussen de Milesiaanse hoplieten door, en hij loofde hen voor hun discipline en moed en waarde in de veldslag. Hij betastte wonden met medeleven, en schudde handen, sloeg op schouders, betreurde dode vrienden, en dankte zijn mensen. Hij dankte ook met opgeheven hand de Perzische ruitery en hun bevelvoerder, die hun paarden ten teken van achting een laatste maal hoog deden steigeren.

De Atheners plaatsten die namiddag een trofee op, al was hun overwinning op zijn minst niet erg groot. De verdedigers van Miletus zagen ook dat de Atheners begonnen een omsingelingsmuur rond de stad te bouwen. Miletus lag op een landengte, zodat een niet zo lange muur moest gebouwd worden om Miletus van het land te scheiden, en de Atheners

dachten ook dat ze Miletus van de Zee konden afsnijden. Alcibiades vond dat de Atheners nu wel grote illusies hadden. Hij wist dat de muren van Miletus te hoog waren en dat Spartaanse schepen op komst waren.

Alcibiades ging naar de tent van Tissaphernes om verdere acties af te spreken. De satraap keek met verbazing naar de wonden van Alcibiades, want het bloed sijpelde nog door de windsels die de dienaars van Alcibiades haastig rond zijn armen en benen hadden gewonden. Alcibiades had overal bloed op zich, niet slechts zijn eigen bloed. Hij had wat water over zijn hoofd gegooid om het bloed uit zijn ogen en zijn haren te vegen. Zijn helm had hij al vroeg in de strijd afgetrokken en weggegooid, want die was hem te zwaar. Tissaphernes was het niet gewoon zijn bevelvoerders op die manier zijn tent te zien binnenstappen. Hij kon echter meer respect opbrengen voor de hopliet dan voor het ontbreken aan hoofsheid bij de Atheners. De Milesianen brachten in die tent het bericht dat de Atheners begonnen waren een tegenmuur rond de stad te bouwen. Tissaphernes keek bezorgd. Hij hield er helemaal niet van in Miletus gevangen te zitten. Een satraap van Perzië kon niet in een stad blijven die belegerd werd door Hellenen! Hij wou terug naar Sardis rijden om een groot leger te verzamelen. Enkele ogenblikken later kwamen verkenners te paard hem melden dat een nieuwe Spartaanse vloot in de Golf van Iasus aangekomen was.

Alcibiades stelde ogenblikkelijk voor om zelf die namiddag nog uit te rijden om te gaan praten met de Spartaanse bevelvoerders van die vloot, om dat leger naar Miletus te brengen. Tissaphernes aanvaardde dat voorstel gretig, en Alcibiades reed even later in volle galop uit een zijpoortje van Miletus, vergezeld van twee bevelvoerders van de Perzische ruitery. Hij vermeed dat deel van de landengte waar de Atheners al een muur aan het bouwen waren. Hij moest zich bukken voor enkele pijlen die zijn paard misten, en hij kon vluchten in de richting van de Golf van Iasus.

Hij reed lang, en het was pas in de laatste stralen van de zon dat hij een groot aantal schepen aan de kust zag liggen. Dit was het land van Techiussa, nog steeds in de streek van Miletus. Alcibiades reed verder en hij zag hoe de eerste triremen gewapende mannen en materiaal aan land brachten. Een kamp werd daar opgezet met plaats om uitrusting voor de schepen te stockeren. Hij zag iets later duidelijk dat dit inderdaad Peloponnesische triremen en vrachtschepen waren. Hij sprong van zijn paard bij het dichtstbijzijnde schip en beval dat schip naar de leider van de vloot te roeien.

De leider van de Spartaanse vloot was Therimenes. Mannen kwamen naar en gingen van dit schip om de bevelen te horen betreffende de operatie. Therimenes hield de touwtjes strak in de handen. Hij stond op het dek van zijn trirem, omringd door vele bevelvoerders. Alcibiades wrong zich tot bij de polemarch. Hij legde uit aan Therimenes hoe groot de strijdkrachten waren die zich te Miletus verzameld hadden, en wat daar op het spel lag. Hij legde uit dat Tissaphernes, de satraap van Lydië en Carië op het punt stond om ingesloten te worden in die stad. Hij vertelde van de veldslag en van de algemene strategie die er aan de basis van had gelegen. Hij raadde Therimenes aan zo snel mogelijk met zijn volledige vloot naar Miletus te varen opdat de stad niet zou ommuurd worden en verloren zou zijn voor Sparta. Alcibiades zei dat als Miletus viel er niet slechts een probleem zou ontstaan met de betaling van de vloot door Tissaphernes, maar ook dat Chios zou verloren gaan, omdat de Atheners dan al hun strijdkrachten tegen dat eiland zouden kunnen gooien.

Therimenes was een echte Spartaat, een man van heel weinig woorden. Hij kende Alcibiades van diens dagen in Sparta, en hij vertrouwde de man wel. Hij had ook heel erg gelachen met de episode van de Athener tijdens de laatste aardbeving in de stad. Therimenes had Agis niet

zo hoog op, maar wel Timaea, de Koningin. Hij liet Alcibiades praten en praten met een geamuseerd lachje, omdat hij het meeste al wist van wat Alcibiades hem vertelde. Hij wist echter niet dat Tissaphernes zich in Miletus bevond. Hij hield even op met bevelen te geven om naar Alcibiades te luisteren. Hij onderbrak Alcibiades niet, maar daarna, zonder zich blijkbaar veel om hem te bekommeren, liet hij een nieuwe stroom van korte bevelen los over zijn bevelvoerders om zijn oorlogstiremen klaar te maken en bij de dageraad uit te varen, klaar om een zeeslag te leveren. Zijn vloot moest Miletus ontzetten. Alcibiades bleef met open mond van verbazing staan bij die uitbarsting van energie en actie. Hij had gevreesd de hele nacht te moeten pleiten en vleien, en deze reactie had hij niet verwacht van een Spartaat. Therimenes glunderde van plezier bij de verrassing van Alcibiades, en hij nodigde Alcibiades uit hem te vergezellen op zijn tireem.

De Peloponnesische vloot bereidde zich in de nacht voor op een zeeslag en een veldslag. Ze zeilde weg van Teichiussa in het prille licht van de zon achter de horizon, en ze roeide naar Miletus in zeeslagformatie. Ze vonden echter geen enkel Atheens schip meer verderop, en Therimenes was daar erg ontgoocheld over. De Atheners moesten ook gehoord hebben van de komst van de vijandelijke schepen, en zoals Alcibiades voorspeld had, had Phrynichus de Atheense vloot terug naar Samos getrokken. De Atheense veldheer durfde waarschijnlijk de laatste vloot van Athene niet te riskeren in een zeeslag.

Alcibiades en Therimenes stapten triomfantelijk een feestend Miletus in. Therimenes wou echter niet lang in de stad talmen. De Peloponnesiërs namen nog de enkele schepen van Chios mee die Chalcideus te Miletus had achtergelaten, en hij roeide eerst terug naar Teichiussa om daar het materiaal op te pikken dat hij daar in zijn haast had achtergelaten. Miletus was echter bevrijd.

Tissaphernes

De satraap Tissaphernes toonde zich erg opgelucht om Alcibiades met de vloot te zien terugkeren en om de Atheners in allerijl te zien vertrekken. Hij bereidde zijn troepen voor om terug naar Sardis te keren. De Milesianen hadden wel even tijd nodig om de implicaties te begrijpen van het feit dat een Perzische satraap hen ter hulp gesnelde was om hun onafhankelijkheid en vrijheid te bewaren. Tissaphernes vertrok uit Miletus, maar hij nam Alcibiades met zich mee. Ze marcheerden eerst voorbij Teichiussa. Tissaphernes vroeg daar aan Therimenes om naar Iasus te zeilen, want Iasus was ondertussen ook ingenomen door een aartsvijand van de satraap, door Amorges, en de satraap wou de loyaliteit van de Spartanen testen. Alcibiades overtuigde Therimenes met weinig woorden.

Amorges was de zoon van de vorige satraap van Lydië, van Pissuthnes. Pissuthnes had opstand gepleegd tegen de Koning van Perzië, Darius Nothus. Tissaphernes kon op zijn beurt een rebellie uitlokken onder de Helleense troepen van Pissuthnes, en hij had de satraap verslagen en gevangen genomen. Darius toonde zich dankbaar en hij benoemde Tissaphernes als satraap van Lydië ter vervanging van Pissuthnes. Dit was slechts twee of drie jaar geleden gebeurd, en de zoon van Pissuthnes, Amorges, bezat nog steeds een leger in Lydië waarmee hij de gebieden van Tissaphernes teisterde. Alle weerstand tegen Tissaphernes was nog niet gesmoord.

Alcibiades sprak met Therimenes over het belang van een bondgenootschap met Tissaphernes, zodat Therimenes snel akkoord ging om Tissaphernes bij te staan. Hij beval zijn vloot naar Iasus te varen, maakte een plotse aanval op de stad en nam ze bij stormaanval in. De Spartaan nam zelfs Amorges gevangen en overhandigde hem in boeien aan Tissaphernes. De Peloponnesiërs verwoestten de stad, en ze brachten het goud en de schatten die ze vonden aan boord van hun schepen. Daarna overhandigden ze ook de stad en de bevolking aan Tissaphernes voor een schappelijke prijs. Tissaphernes betaalde goed. Therimenes had nadien een nog bredere glimlach. De Helleense huurlingen van Amorges, van wie de meesten ook al Peloponnesiërs bleken, werden ingelijfd in het leger van Therimenes.

Sparta had aan Therimenes enkele Spartiaten van de hoogste klasse meegegeven om het bevel over te nemen in de Ionische steden als gouverneurs of harmosten. Pedaritus zoon van Leon werd aldus benoemd tot gouverneur van Chios, en Philippus gouverneur van Miletus. Alcibiades kende Pedaritus. Hij hield niet van de man. Hij kende hem als een pedante, kronkelende intrigant en als een niet zeer intelligente bruit. De hoofdkwaliteit van Pedaritus was dat hij een gunsteling was van Koning Agis.

In de winter van dat jaar, nadat Tissaphernes Iasus van zijn eigen regering had voorzien, keerde hij toch weer naar Miletus terug met Alcibiades om met de Spartanen en de Peloponnesiërs van de vloot te onderhandelen.

Tissaphernes had de raad van Alcibiades voor de slag van Miletus geapprecieerd, en hij had gezien hoe Alcibiades loyaal met hem gestreden had. Hij riep Alcibiades meerdere avonden in om met hem de stand van zaken in Ionië te bespreken. Tengevolge van de veldslag waarin Tissaphernes en Alcibiades zij aan zij gevochten hadden, groeide het vertrouwen tussen hen. Tissaphernes zag niet meer slechts de sluwe ambassadeur in Alcibiades, maar ook de moedige man, een hopliet op wie hij kon rekenen in de strijd. De geest van kameraadschap van strijders die alle grenzen overschreed, ontwikkelde zich sterk tussen hen. Tissaphernes vertrouwde Alcibiades meer, terwijl Alcibiades een corrupte hoveling verwacht had die zich overgaf aan allerlei oosterse excessen, maar hij vond iemand die zijn respect waardig was. Hij vond een beheerste, eerlijke, subtiële, moedige en eerder sobere man.

Tissaphernes was een Perzische hoveling geweest tot enkele jaren geleden. Hij had vele veldslagen gestreden voor zijn Koning, en daarin was hij niet in de laatste gelederen gebleven, maar hij was betrokken geworden in gevaarlijke, riskante en drieste aanvallen. Rondom hem bleven niet veel bevelvoerders van zijn gehalte en rang aan het Hof. Hij kon met Alcibiades over strategie en tactiek praten, en hij was dankbaar om daarin een gelijke te vinden. Tissaphernes had veel gereisd in de Ionische steden van Lydië en Carië voordat hij zijn satraapschap won. Hij had een groot netwerk van spionnen gevormd, maar toch vond hij dat hij niet voldoende informatie uit de eerste hand kreeg betreffende de situatie en de denkwijzen van de leidende mensen in Ionië, Athene en Sparta en zelfs van Sicilië, Argos, Corinthe en andere Helleense polissen. Die steden werden belangrijker voor zijn politiek. Zijn Perzische periode was bijna over, dacht hij. De Koning van Perzië had hem bevolen al zijn aandacht te richten naar de Ionische steden en naar de Helleense Zee. Als Tissaphernes gul goud moest uitdelen in Ionië om zijn invloed uit te breiden, zijn macht te verhogen en daardoor nog meer geld naar Susa te kunnen sturen, dan moest hij wel zeer goed de machtsverhoudingen begrijpen tussen de Helleense stadstaten. Hij vertrouwde Alcibiades niet blindelings, maar Alcibiades was zijn beste bron van degelijke en diepe kennis van Hellas. Hij was dus zeer geïnteresseerd in alles wat Alcibiades hem kon vertellen over de Helleense machten, hun plannen, hun politiek, hun cultuur en hun denkwijzen. Hij zocht gretig zoveel mogelijk inlichtingen om zich een beeld te vormen van de Helleense wereld. Hij hoorde daarom

Alcibiades uit. Hij vergeleek natuurlijk wat de vroegere Atheense veldheer hem vertelde met de verslagen van zijn spionnen. Wanneer een detail niet overeenkwam, vroeg hij zijn spionnen dat te verifiëren, en hij confronteerde zijn spionnen ook met de extra kennis die hij opdeed van Alcibiades om de waarheid te achterhalen betreffende wat ze hem vertelden. Alcibiades werd snel een bijna onontbeerlijke bron van informatie voor hem, hoewel hij steeds bleef controleren en hercontroleren wat Alcibiades hem voorhield. Uiteindelijk leerde hij dat Alcibiades hem steeds de waarheid vertelde. Het resultaat van dat alles werd dat Tissaphernes Alcibiades vertrouwde. En vertrouwen was juist wat Alcibiades kon gebruiken voor zijn eigen doeleinden!

Op een avond overhandigde Tissaphernes een rol aan Alcibiades zonder hem te zeggen wat de inhoud er van was. De rol was een brief van Sparta, gezonden uit de omgeving van Koning Agis naar Astyochus. De brief was naar Miletus gezonden omdat Sparta geloofde dat de navarch daar verbleef. De brief stelde dat na de dood van Chalcideus en na de nederlaag van de veldslag van Miletus, Alcibiades niet meer kon beschouwd worden als een waardevolle aanwinst voor Sparta. Alcibiades werd een persoonlijke vijand van Koning Agis genoemd. De brief beval Alcibiades te doden.

Het bloed trok weg uit het gezicht van Alcibiades.

Voordat Alcibiades iets kon zeggen, zei Tissaphernes, ‘dit is een kopie. Vroeg of laat zal Astyochus het origineel ontvangen. Wat ga je doen?’

Alcibiades dacht, ‘dat is een goede vraag. Wat nu? Je toonde me deze tekst, Tissaphernes, dus wil je me niet direct dood zien. Anders had je de kopie vernietigd en niets gezegd, of je had me al terechtgesteld en dat aan de Spartanen gemeld om hen een plezier te doen. De Spartanen hebben genoeg van me. Hun plannen hier zijn ontaard tot een kostelijke ramp. Ze geraken geen voet verder tegen Athene, en hun vloot wordt ver van de Peloponnesos verwickeld in eindeloze schermutselingen zonder spectaculaire winsten. Chios wordt belegerd. Het leger van Tissaphernes was al evenmin bekwaam om de Atheners te verslaan. De plannen van de ephoren verdwijnen in het bloed. Ze dachten dat Athene op de knieën lag, maar Athene brengt nog steeds even grote strijdkrachten in de Zee als Sparta kan brengen. Iemand moet de schuld dragen van het probleem, niet Agis en niet de ephoren en niet de Gerousia. Wie anders dan Alcibiades? Ik ben overbodig en een risico. Het ephoraat van Endius zal weldra ophouden, dus verlies ik steun. Maar Tissaphernes weet daar niet alles van.’

Alcibiades zei met een droge mond, ‘dit moet een brief zijn, bevolen door Koning Agis. Agis haat me omdat zijn echtgenote en zijn zuster van me hielden. Twee ephoren ondertekenden de brief, maar niet al de ephoren, en de Ouderen van de Gerousia, die de ware macht van Sparta vormen, steunen me, waaronder een vriend van mijn familie, Endius, een zeer machtige man in Sparta. Astyochus zal nadenken en aarzelen. Hij zal de meningen van de andere ephoren en van de Ouderen willen kennen. Geen Spartaanse bevelvoerder voert blindelings de bevelen van Agis uit. Hij zal een snel schip naar Sparta zenden, en dat schip moet terugkeren. Dat zal ongeveer tien dagen in beslag nemen, wellicht meer. Wanneer kwam die brief aan?’

‘Deze morgen,’ antwoordde Tissaphernes zonder verpinken. ‘Astyochus heeft hem nog niet in de handen gekregen, maar hij zal hem ontvangen in een paar dagen. Wat zal je doen wanneer Astyochus een confirmatie krijgt van Sparta?’

‘De vraag is niet zozeer wat ik wil doen, maar wat Astyochus als informatie zal terugkrijgen en wat hij dan zal doen of kan doen,’ speculeerde Alcibiades.

Hij pauzeerde even. Dit was een ogenblik om iets te wagen.

Hij glimlachte bitter en zei, ‘ben ik nog steeds een Spartaanse ambassadeur of ben ik een Carische raadgever?’

Tissaphernes richtte zijn ogen verrast en vragend naar Alcibiades. Dan verscheen het begrip in zijn blik. Hij hield wel van deze man. Alcibiades had moed getoond in de veldslag en in de politiek. Zijn raad was degelijk, snel en correct gebleven. Tissaphernes wachtte een tijdje vooraleer te antwoorden. Hij nipte traag aan zijn wijn, in gedachten verzonken, een antwoord afwegend, en hij wou Alcibiades nog even in gespannen verwachting houden. Daarna gaf hij toe en Alcibiades zag de beslissing in de blik van de satraap verschijnen.

Tissaphernes zei, lachend, ‘Alcibiades draagt van nu af aan de titel van speciale raadgever van de satraap van Lydië en Carië, en hij is niet meer in dienst van Sparta maar van de Koning van Perzië. Welkom in onze tenten. Ik zal je een tent nabij mijn tent laten opstellen. Laat de Spartanen dan maar proberen te raken aan mijn raadgever!’

Tissaphernes zag kleine, dunne lijntjes van opluchting in de gezichtspieren van Alcibiades verschijnen.

‘Ja,’ dacht Tissaphernes, ‘hiermee stelde hij het een en het ander op spel, en hij heeft gewonnen. Nu zal hij aan mij toegewijd zijn, tenminste, voor een tijdje. Waar anders zou hij heen kunnen gaan? Hij is buiten de wet gesteld zowel in Athene als in Sparta, en dat betekent in al de Helleense steden, want bijna alle Ionische of Dorische steden zijn bondgenoot ofwel van Athene ofwel van Sparta. Ik zal deze Alcibiades gebruiken om te spelen met de Atheners en met de Spartanen gelijk, en ik heb hem goedkoop gekregen. Ik heb goed geluk met deze man. De goden van Perzië zijn nog steeds machtig!’

Een tijdje later zei Tissaphernes, ‘de Spartanen zullen me geld vragen voor het onderhoud van hun schepen. Ze zullen me veel geld vragen, een drachme per roeier, en mijn fondsen liggen laag op dit ogenblik. Wat kan ik doen?’

Alcibiades antwoordde dadelijk, ‘stel hen voor om drie obolen per dag en per roeier te betalen in plaats van een volle drachme. De Atheners betalen slechts drie obolen per dag aan hun roeiers, en de Atheense roeiers hebben veel meer ervaring dan de Peloponnesische roeiers. De Atheners doen dat ook opdat hun zeelieden niet te veel geld zouden uitgeven en lui worden.’

‘Dat zijn slechts zwakke argumenten,’ wierp Tissaphernes op.

‘Natuurlijk,’ antwoordde Alcibiades. ‘Maar niettemin zijn het ware en nuttige argumenten. We kunnen ook de kapiteins van de Peloponnesische triremen omkopen, en de afgezanten van de andere polissen, opdat ze dit bod zouden aanvaarden. Ook Astyochus kunnen we geld aanbieden. Ze zullen bijgevolg geen protest roepen. Er is slechts één ding dat u niet mag doen. Ik hoorde dat een zekere Hermocrates één van de bevelvoerders van de vloot is. Hij is een Siciliaan. Hij was de leider die zijn volk met succes leidde om weerstand te bieden aan de Atheners. Ik ken hem en heb hem ontmoet. Stel geen steekpenningen voor aan Hermocrates. Hermocrates zal weigeren om omgekocht te worden en het plan van omkoperij openbaar maken aan Sparta en aan Syracuse.’

‘We zullen zo handelen. Steekpenningen zijn een beter argument. Van omkoperij weet ik alles af,’ antwoordde Tissaphernes met een samenzwerende glimlach. ‘Ik zal met de Spartanen onderhandelen en die argumenten meebrengen. Ik benoem je ook tot mijn raadgever in alle zaken van mijn financiën. Je zult de vertegenwoordigers van de Ionische stadstaten ontvangen en hen proberen zo ver mogelijk van mijn geld te houden! Vindt een middel om geld uit hen te persen.’

Voor de eerste maal dat ze elkaar ontmoet hadden, lachten Alcibiades en Tissaphernes samen, en ze ledigden meer bekers wijn dan gewoonlijk in elkaars gezelschap.

Tissaphernes wachtte zo lang als hij kon voordat hij onderhandelde over het samenwerkingsverdrag met de Spartanen. Uiteindelijk nodigde hij de Spartanen zijn tent in. De onderhandelingen over de bijdrage tot de Peloponnesische vloot werden geleid door

Therimenes en Hermocrates. Therimenes was geen navarch. Hij was slechts naar Ionië gekomen om de Peloponnesische vloot aan Astyochus te overhandigen.

Onder de Peloponnesische schepen waren er veel triremen van Syracuse, geleid door Hermocrates. Voordat hij naar Tissaphernes kwam, had Hermocrates al bezwaren gemaakt tegen de onderhandelingen, zeggende dat Astyochus moest bijgeroepen worden in plaats van Therimenes. Maar Therimenes negeerde de protesten van Hermocrates. Hermocrates wou vooral Ionië niet overdragen aan Tissaphernes. Hij wantrouwde de Perzische satraap, met reden, en meer dan de Spartanen. Therimenes gaf geen zier om de Ionische steden. Hij wou de zeelieden betaald zien en verzekeren dat er goud naar Sparta vloeide om meer triremen te bouwen.

Wanneer Therimenes en Hermocrates de tent van de satraap binnenstapten, waren ze verbaasd om Alcibiades in het gezelschap van Tissaphernes te vinden. Alcibiades had vertrouwen in de integriteit van Therimenes, maar niet in de kwaliteiten van de andere bevelvoerders van Sparta die zich thans in Ionië bevonden, en zeker niet in Astyochus. Hij wist dat Astyochus ook een man was die nogal toegewijd bleef aan Agis.

Therimenes en Hermocrates waren verbaasd om Alcibiades te zien als een vertrouwensman van Tissaphernes, en vooral wanneer Alcibiades de tent niet verliet tijdens de onderhandelingen, want Tissaphernes wou Alcibiades aan zijn zijde houden. Alcibiades had Hermocrates niet meer ontmoet sinds Sicilië, en Therimenes was mogelijk nog meer verbaasd te zien hoe Alcibiades en Hermocrates elkaar groetten als oude, beste vrienden. Ondanks de banden van vriendschap tussen Alcibiades en de Siciliaan, bleef Hermocrates zeer geërgerd toen hij het voorstel van Tissaphernes hoorde. De afgezanten van Tissaphernes hadden beloofd een drachme per dag te betalen voor elke man in het Peloponnesisch leger van Ionië. Tissaphernes wou slechts één drachme per man geven gedurende één maand, en nadien slechts drie obolen per man en per dag. Die bedragen waren diegene die Alcibiades aan Tissaphernes aangeraden had te geven. Dit was deel van de wraak van Alcibiades op de Spartanen! Hij had definitief de zijde van Tissaphernes gekozen omdat hij ook ter dood veroordeeld was in Sparta en de Spartaanse leiders vreesde. Hermocrates was zeer kwaad. Hij riep weer tegen Tissaphernes dat Astyochus de vergadering betreffende de betalingen moest leiden. Daarop begon een discussie waarin Alcibiades wijselijk niet aan deelnam, maar Tissaphernes handelde en argumenteerde zoals Alcibiades hem aangeraden had. Tissaphernes aanvaardde om voor vijf meer schepen te betalen, maar niet meer dan drie obolen per dag en per man voor iedereen. Hij zou elke maand dertig talenten moeten betalen, maar Alcibiades had hem een veelvoud daarvan doen sparen met zijn raad.

Alcibiades besprak de situatie in Ionië dikwijls met Tissaphernes, en hij legde hem uit hoe Athene en Sparta hun oordelen vormden, zodat hij het vertrouwen van de Perziër won. Alcibiades gaf Tissaphernes de raad zowel Sparta als Athene te verzwakken door hen tegen elkaar te laten strijden in Ionië, en hen wederzijds zich te laten uitputten, wat alleen ten voordele van de satraap kon uitdraaien. Fondsen voor Sparta zeldzaam maken was een manier om het aantal schepen in de Ionische Zee voor Sparta laag te houden. Uiteindelijk, zei hij, kon Tissaphernes de Peloponnesiërs uit de Ionische Eilanden jagen en de Atheners er toe brengen zijn vredesvoorwaarden te aanvaarden. Tissaphernes bleef echter sceptisch over een alliantie met Athene. Zijn overeenkomsten met Sparta leken hem voordelig genoeg en hij meende dat verdere onderhandelingen met de Spartanen hem meer konden opbrengen dan een toenadering tot Athene. Tissaphernes aanzag Athene nog steeds als het eerste obstakel in de weg naar de Perzische overheersing in Ionië. Voor Alcibiades was eender welke alliantie mogelijk naargelang de noden en de omstandigheden. Tissaphernes bleef voorzichtig met zijn diepe overtuigingen ten opzichte van Alcibiades. Hij wantrouwde Alcibiades slechts op dit ene punt.

Zijn nieuwe raadgever was een Athener, en hij voelde dat Alcibiades een voorstander bleef van zijn stad. Tissaphernes ontdekte de passie, de bewondering en de hunkering in de ogen van Alcibiades telkens er sprake was van Athene.

Astyochus

Tijdens de winter duurde de oorlog in Ionië voort met initiatieven en tegeninitiatieven van de ingezette legers.

Vijfendertig bijkomende triremen kwamen aan vanuit Athene onder het leiderschap van de veldheer Charmines. De Atheners trokken al hun triremen samen om ze daarna weer te splitsen. Ze blokkeerden opnieuw de haven van Miletus met hun schepen en ze vielen de stad ook vanuit het land aan, maar zonder veel gevolg.

Strombichides, Onomacles en Eucteon naderden Chios met dertig Atheense schepen en duizend hoplieten.

Vierenzeventig Atheense schepen bleven dicht bij Samos liggen voor nog een aanval op Miletus.

Net op het ogenblik dat Chios even niet meer omsingeld lag, nam de Spartaanse navarch Astyochus twintig triremen van Chios en de Peloponnesos, en hij zeilde met die naar Clazomenae. Zijn aanvallen op Clazomenae en ook op Pteleum haalden echter weinig uit. Astyochus kwam even later te Phocaea en Cumae aan, waar een delegatie uit Lesbos hem vond. Die probeerde de navarch te overhalen een nieuwe expeditie op Lesbos te wagen. Astyochus had erg een succes nodig, maar zijn bondgenoten weigerden naar Lesbos te zeilen. Ze wezen op het gebrek aan successen die ze vroeger geleden hadden op dat groot eiland. Astyochus keerde onverrichter zaken terug naar Chios, met lege handen.

Op die terugreis voer zijn vloot in stormen op de Zee, en hij verloor veel tijd. De afgevaardigden van Lesbos kwamen dan te Chios aan en ze pleitten daar opnieuw voor hulp. Astyochus was weer geneigd om een expeditie naar Lesbos en haar rijke steden te leiden, maar dit maal was het de Spartaanse gouverneur van Chios, Pedaritus, die weigerde om Chiaanse triremen aan Astyochus te lenen. De navarch werd daarop verschrikkelijk woedend. Hij voelde zich beledigd en verraden, en hij voer uit Chios weg met de triremen die hij overhield.

Astyochus zeilde naar Miletus met zijn eigen Spartaanse schepen, met vijf Corintische triremen, met een trirem uit Megara, en één uit Hermionië. Hij riep in arrogante zinnen naar Pedaritus en naar de gezagsdragers van Chios dat hij nooit nog ter hulp van de stad zou snellen

Astyochus zette voet aan wal te Corycus. Daar ontving hij een nota van Pedaritus, stellende dat een aantal Erythraeërs die door de Atheners op Samos gevangen waren genomen, maar die hadden kunnen ontsnappen, een opstand wilden plegen tegen Athene. Pedaritus zeilde naar Erythrae met Chiaanse schepen, en dat deed ook Astyochus, om te horen dat het ganse verhaal verzonnen was. Astyochus schreeuwde eens te meer zeer hard naar Pedaritus. Pedaritus zeilde terug naar Chios en Astyochus naar Miletus.

Alcibiades diende als hoge raadgever van Tissaphernes te Miletus. Hij ontving de vertegenwoordigers van de Ionische stadstaten. Het meeste plezier had hij toen de afgezanten van Chios Tissaphernes om geld kwamen bedelen.

De Perzische bevelvoerders brachten de Chianen naar Alcibiades. Alcibiades wist al waarvoor ze kwamen. Hij kleepte zich in brede, lange Perzische klederen die Tissaphernes hem had gegeven, en hij lag op Perzische wijze op een divan bedekt met zachte kussens. Wijn en een schaal fruit stond bij zijn hand, alsook een heleboel zoetigheden bereid met de beste honig. Dit was heel ander voedsel dan de zwarte soep van Sparta! Zijn tent was niet groot, maar rijk versierd, en ook de prachtige tapijten waren hem geschonken door Tissaphernes.

Alcibiades berispte de Chianen, verweet hen de rijkste mannen van Hellas te zijn, die schuilplaatsen gevuld met goud en zilver in elk huis van het eiland hadden. Hij legde hen zelfs uit hoe rijk ze wel waren van de handel in wijnen en reukwerken, en hij gaf bewijzen met cijfers. Hij zei hen ten slotte dat zoveel niet-Chianen de bevolking van Chios verdedigden, en daaronder de moedige troepen van Tissaphernes, dat ze dankbaar mochten zijn en eigenlijk geld zouden moeten brengen in plaats van geld te komen halen. Onder de Chianen bevonden zich mannen die de eerste redevoeringen van Alcibiades in hun Raad gehoord hadden. Die mannen schudden nu verbaasd en meewarig het hoofd. Ze zagen hier het ware gelaat van Alcibiades. Alcibiades zond de afgezanten weg en verweet hen hun brutale onbeschaamdheid. De Chianen verlieten verdeemoedigd, vernederd, het kamp van Tissaphernes. Alcibiades gebruikte dezelfde soort argumenten op nog andere Helleense steden die de hulp van Tissaphernes kwamen vragen.

In het midden van de winter kwam nog een andere, kleine Peloponnesische vloot van twaalf schepen aan in Ionië. Di vloot werd geleid door de Spartaanse bevelvoerder Hippocrates. De tien triemen van Thurii die hij meebracht werden geleid door Dorieus zoon van Diagoras. Hippocrates kwam aan te Cnidus, waar Tissaphernes juist een opstand organiseerde tegen Athene. Astyochus beval Hippocrates zes schepen te Cnidus te laten om de haven te bewaken, en om met de zes andere schepen te zeilen naar de omgeving van Tropium om daar de Atheense handelsschepen te veroveren die voorbij Tropium voeren op hun weg naar Egypte. De Atheners vielen echter die zes laatste schepen met hun oorlogstriemen aan, en vernietigden ze. Wanneer de Atheners nadien Cnidus aanvielen, konden ze echter de stad niet bij storm innemen.

Op deze wijze werden veel schermutselingen uitgevochten onder de Peloponnesiërs, de Atheners en de Ioniërs van de eilanden, in gans de Ionische Zee. Alcibiades had Ionië in vuur en vlam gezet. Hij meende echter dat ook zonder hem de oorlog naar deze vredevolle eilanden zou gebracht zijn. Hij was slechts een acteur in de tragedie, niet de man die de tragedie had geschreven.

Te Miletus diende Alcibiades nu als de belangrijkste raadgever van de Perziër Tissaphernes. Hij wandelde nog slechts rond in de stad, gekleed in Perzische klederen, een Perzische lijfwacht rond hem.

Astyochus was terug in Miletus. Alcibiades wist dat Astyochus de brieven van Sparta had ontvangen, de brieven waarin de ter dood veroordeling van Alcibiades stond, maar Astyochus kon de best vertrouwde raadgever van Tissaphernes niet raken zonder de woede van de satraap op te wekken. Alcibiades werd bijgevolg ongedeed gelaten.

Therimenes verbleef ook te Miletus. Hij hield nog steeds het bevel over de vloot van Sparta die hij naar Miletus had gebracht. Therimenes bezocht dikwijls Alcibiades.

Na vele dagen vroeg de navarch Astyochus om met Tissaphernes en Alcibiades te praten. Ze onderhandelden een nieuw verdrag tussen Perzië en Sparta, dat er geheel uitzag zoals de allereerste versie die Alcibiades opgesteld had. Een interessante nieuwe lijn werd voor Sparta

tussengeschoven, die bevestigde dat al de troepen die in Ionië vochten op vraag van de Koning van Perzië door de Koning zouden betaald worden. Het verdrag vermeldde echter niet hoeveel, en dat was het werk van Alcibiades, ook. Opnieuw werden de territoriums van Ionië beschouwd als behorende tot Perzië. Dat was natuurlijk de clause waartegen Hermocrates steeds had gevochten, maar Hermocrates nam niet deel aan de besprekingen.

Na de onderhandelingen zeilde Therimenes in een kleine boot terug naar de Peloponnesos. Het was het midden van de winter, een seizoen van stormen op Zee, en een gevaarlijke tijd om in kleine bootjes op Zee te varen. Therimenes verdween op Zee en werd nooit teruggezien. Astyochus bleef van dat ogenblik af te Miletus als de enige bevelhebber van het Peloponnesisch leger en van de vloot, en hij dronk zoete wijn met Tissaphernes en Alcibiades.

De spanning steeg in de stad Chios. Pedaritus was daar gouverneur voor Sparta, en hij had een oligarchie in de stad aan de macht gebracht. De oligarchen regeerden met een zware hand. Veel mensen vreesden ook dat de huurlingen van Pedaritus de stad niet konden houden tegen een ernstige aanval van de Atheners. Ze zonden daarom brieven naar Astyochus om hem te smeken Chios ter hulp te snellen. De navarch herinnerde zich echter bitter hoe Chios geweigerd had hem schepen te geven om Lesbos te onderwerpen, zodat hij nu ook zijn bijstand weigerde. Pedaritus begon daarop boodschappen naar Sparta te zenden over de weinig productieve acties van Astyochus in Ionië.

De strijdkrachten in Ionië werden steeds vermeerderd. Zevenentwintig bijkomende Peloponnesische schepen zeilden naar Ionië tegen het einde van de winter. Het bevel over die vloot droeg Antisthenes, een Spartaat. Met hem kwamen elf andere Spartaanse bevelvoerders, onder wie Lichas zoon van Arcesilaus, die als raadgevers over het verloop van de oorlog in Ionië moesten dienen. Die bevelvoerders bezaten de macht om Astyochus af te zetten als navarch en om Antisthenes te benoemen, mocht dat nodig blijken. De vloot vocht in de Zee schermutselingen uit met Atheense schepen en legde ten slotte aan te Caunus in Azië.

Chios leed ondertussen steeds meer onder de Atheense blokkade. De stad had een streng regime uitgeoefend op haar slaven, en ze hield veel slaven, zodat deze thans in grote aantallen overliepen naar de Atheense versterkingen. Chios deed nog maar eens een beroep op Astyochus, maar de navarch bleef hen ostentatief hulp weigeren. Toch veranderde hij in het geheim van mening, en hij bereidde zich voor op een interventie te Chios.

Voordat Astyochus echter naar Chios kon zeilen, hoorde hij van de aankomst van de raadgevers van Sparta en van de nieuwe vloot te Caunus, zodat hij naar die stad voer. Op zijn weg verwoestte hij Cos, vocht een zeeslag met een beperkte Atheense vloot waarvan hij meer schepen de zee in boorde dan hij er zelf verloor, en hij bereikte Antisthenes niet in Caunus, maar te Cnidus. Twee Peloponnesische vloten waren aldus verzameld te Cnidus: die van Astyochus en die van Antisthenes.

De elf afgezanten van de Spartaanse Gerousia zonden dan het bericht naar Tissaphernes dat ze het verdrag tussen Sparta en Perzië wilden herzien, en dat was ook hoe Tissaphernes en Alcibiades hoorden van de Spartanen te Cnidus. Tissaphernes reisde daarom eveneens naar Cnidus, en hij en Alcibiades herbespraken inderdaad het Perzisch-Spartaans verdrag.

Alcibiades kende Lichas, één van de belangrijkste mannen uitgestuurd door Sparta. Lichas was een vriend van Endius, en een eerlijke man die net zoals Hermocrates niet kon

omgekocht worden. Lichas was ook een overtuigde Helleen, een Spartaan natuurlijk, maar hij keek ook veel verder dan de interesses van Sparta. Alcibiades vreesde dat Lichas sommige clausules van het verdrag zou weigeren. Dat bleek ook later het geval te zijn, want wanneer de besprekingen over de tekst begonnen wilden de Spartanen niet meer akkoord gaan met één van de belangrijkste clausules die in het voordeel van Tissaphernes lagen. Vooral Lichas argumenteerde dat het belachelijk was de satraap als de meester van de Ionische steden te erkennen. Lichas begreep duidelijk dat de Spartaanse strijdkrachten hiermee wel de vrijheid van Ionië tegenover Athene met hun oorlog kwam bewerkstelligen, maar ook de slavernij onder de overheersing van Perzië bevorderden. Voor Lichas was dat niet de reden waarom Sparta de oorlog in Ionië zou moeten voortzetten.

Lichas verwierp heftig de vorige versies van het verdrag. Alcibiades had voor deze ontwikkeling gevreesd. Tissaphernes werd natuurlijk razend kwaad, en in die gemoedstoestand verliet hij Cnidus.

De grote Peloponnesische vloot te Cnidus ontving dan afgezanten van de oligarchische partij op het eiland Rhodos, die in opstand wilden komen tegen Athene. Rhodos was een zeer rijk eiland, en bijgevolg zeilden de Spartanen met vierennegentig schepen naar Rhodos. Ze haalden de inwoners over de zijde van Sparta te kiezen. De stad Rhodos was niet versterkt, haar bevolking bestond uit vredelievende handelaars. De bevolking kwam snel in opstand tegen Athene. De Peloponnesische vloot bleef vele maanden te Rhodos, en bracht daar de rest van de winter en een deel van de lente door. De Spartaanse vloot werd echter constant geteisterd door Atheense schepen die opereerden vanuit het nabije Chalce en Cos.

Tijdens een van de gesprekken met Alcibiades praatte de satraap over zijn campagne tegen Pissuthnes en Amorges. Tissaphernes vertelde hoe hij een list had aangewend om een deel van het leger van Pissuthnes te doen rebelleren, en hoe hij daarna Pissuthnes in meerdere veldslagen had verslagen. Die veldslagen werden gevoerd met beperkte troepen, niet met de aantallen strijders die Athene en Sparta konden brengen, maar niettemin echte veldslagen. De Spartanen hadden de laatste resten van de weerstand gebroken door Amorges gevangen te nemen, waarop Amorges prompt werd terechtgesteld. Tissaphernes kon zich nu concentreren op zijn zaken in de Helleense kuststeden die hun onafhankelijkheid gewonnen hadden in de oorlog tegen Perzië tientallen jaren geleden. Die steden lagen in zijn land. Tissaphernes beweerde dat hij geen nieuwe oorlog wou beginnen, maar de Koning van Perzië eiste van hem om een belasting te heffen op die rijke Helleense steden en eilanden, die weliswaar hun onafhankelijkheid verworven hadden, maar die in landen lagen waar hij zich de rechtmatige eigenaar van vond. Tissaphernes kon een tribuut afdwingen onder druk, maar hij erkende dat de rijke handelssteden zeer goede legers van hoplieten bezaten, waartegen de Perzische huurlingentroepen die gewoon waren oorlog te voeren over uitgestrekte gebieden en die bijgevolg bestonden uit lichte infanterie en veel ruitery, niet konden winnen. Tissaphernes vertrouwde daarom aan Alcibiades toe dat hij de opdracht gegeven had een grote vloot te laten bouwen.

De ogen van Alcibiades openden zich wijd bij dat nieuws. Een grote Perzische vloot was steeds wat Athene gehaat had, en ze had geen Perzische oorlogstiremen in de Zee geduld. Een grote Perzische vloot kon nu echter een derde macht in de Aegeïsche Zee betekenen en de politieke situatie in de streek wijzigen, en dat zelfs in gans Hellas. Alcibiades geloofde echter dat de vloot een onooglijk samenraapsel van boten zou blijven. Hij vroeg aan

Tissaphernes voor hoeveel schepen de satraap betaalde. Tissaphernes aarzelde, maar zei aan Alcibiades dan toch dat hij ongeveer honderd Phoenicische triremen aan het kopen was.

Alcibiades was nog meer verbaasd en geïnteresseerd. Zijn geest berekende de gevolgen van dat nieuws in alle mogelijkheden en aspecten. Phoenicische triremen waren geen Perzische schepen! De Phoeniciërs waren zeer goede zeelieden en grote krijgers. Een Phoenicische vloot, misschien zelfs bemand met professionele zeelui uit Carthago, zou een formidabele strijdkracht kunnen zijn, die even belangrijk en gevaarlijk was als de Atheense en Spartaanse vloten in Ionië!

Na een lange tijd van denken raadde Alcibiades Tissaphernes aan die vloot niet te snel naar Ionië te brengen. Als Tissaphernes ofwel Athene ofwel Sparta ondersteunde, argumenteerde hij, dan zou die gecombineerde macht heersen in de Zee. Die macht zou de andere zijde overwinnen. De winnende polis zou dan over voldoende fondsen beschikken uit de resulterende hegemonie om veel meer dan honderd schepen in de Zee te gooien, en dergelijke aantallen zouden de balans dan weer doen overhellen naar de Helleense polis die won, niet in het voordeel van de satraap.

Alcibiades stelde voor dat Tissaphernes zijn vloot als een diplomatiek dreiginstrument moest gebruiken om de balans volgens zijn wil en het ogenblik te doen overhellen.

‘Wat je me voorstelt is mijn vloot te laten rotten in Phoenicië en ze nooit naar Ionië te brengen,’ wierp Tissaphernes op. ‘Dan kan ik al even goed helemaal geen vloot bouwen, maar eenvoudig laten weten dat ik er een aan het bouwen ben. De vloot is echter al bijna klaar. Ik kan ze in de Zee werpen wanneer ik dat wil. Ik geef ook mijn voorkeur aan Sparta. Sparta bezit zelf geen grote vloot, berust zich op haar bondgenoten, en zoekt niet zoveel hegemonie als Athene. Tevens hebben de Spartanen, ondanks de tegenkantingen van Hermocrates en Lichas, toch al het idee aanvaard van mijn rechtmatig eigendom van Ionië. Met mijn vloot kan ik Ionië overheersen, en Sparta kan me dat niet beletten. Ik kan een verdrag afsluiten met Sparta, waarin ik beloof hen de overwinning tegen Athene te geven in ruil voor Ionië. Ik ben van mening dat ik toch beter verder Sparta kan ondersteunen, hoewel er wijsheid ligt in te bekijken hoe de zaken hier evolueren en in niet te snel tussen te komen. Sparta blijft mijn beste bondgenoot voor het ogenblik.’

Alcibiades merkte op dat de hegemonie van Sparta een hegemonie van land was, dus wou Sparta land en steden rechtstreeks beheren, terwijl de hegemonie van Athene een zeehegemonie bleef, een hegemonie van handel en natuurlijk van tribuut. Athene was er niet op uit om territoriums te bezetten, doch slechts om zich een regelmatig inkomen te verzekeren uit de contributies van haar Delische Bond. Athene liet geen gouverneurs achter zoals Sparta had gedaan te Chios en te Miletus. Alcibiades herinnerde Tissaphernes aan wat Lichas en Hermocrates wilden: de Ionische steden van Lydië en Carië te bevrijden, niet slechts van de Atheense overheersing, maar ook van alle andere niet-Spartaanse overheersingen. Alcibiades raadde Tissaphernes aan de macht van Athene te land en ter Zee te verzwakken, maar te streven om de Peloponnesiërs de Lydische en Carische steden te doen verlaten.

‘Wat ben je nu aan het zeggen, Alcibiades,’ riep Tissaphernes uit. ‘Jij was toch diegene die naar Ionië kwam om het te onderwerpen aan Sparta!’

‘Ik kwam naar hier om de Ionische steden te doen opstaan tegen Athene,’ merkte Alcibiades kalm op. ‘Dat zou Athene verzwakken. Athene zou het aan geld en schepen beginnen te ontbreken. Haar bondgenoten zouden geen triremen meer voor haar leger zenden of betalen. De druk op Athene zou verhoogd worden. Het is waar dat Sparta nieuwe bondgenoten zou hebben. Maar wat ik wou was anders dan die steden onder het juk te brengen van een Spartaanse gouverneur! De steden die een Spartaanse harmost kregen, zijn nu de slaven van Sparta. Ik stel voor dat u zou voorhouden dat een grote Phoenicische vloot onderweg is, maar

de eigenlijke aankomst van die vloot zou uitstellen. Op die manier zal er geen belangrijke, beslissende zeeslag gebeuren tussen de vloten van Ionië, inclusief de vloot van de Koning van Perzië. En ik geloof dat Athene op lange termijn een betere bondgenoot voor u zou betekenen dan Sparta. Athene moet thans zowat wanhopig worden. Ze heeft een grote vloot, maar als die vloot vernietigd wordt of erg verzwakt wordt door het constante verlies van schepen, dan zal Athene niet nog een volledig nieuwe vloot kunnen bouwen. De Atheners zullen bijgevolg meer geneigd zijn om een bondgenootschap met u te ondertekenen, aan voordelige voorwaarden voor de koning Van Perzië, dan Sparta. U moet eerst met de meest wanhopige partij een goed akkoord slaan, daarna die partij mee naar de overwinning helpen.’

Tissaphernes aarzelde. Hij gaf nog steeds de voorkeur aan Sparta, maar hij wou de beide opties open houden. Hij erkende dat het misschien beter was te wachten en te zien hoe de situatie tussen Athene en Sparta evolueerde, eerder dan nu zijn vloot achter de ene of de andere partij te plaatsen.

‘Al goed,’ besliste Tissaphernes. ‘Je raad kan op dit ogenblik de betere zijn. Dat laat me de tijd ook om mijn vloot te versterken met de beste zeelui en nog betere troepen, hen meer en beter te oefenen en hen nog meer paraat te maken.’

Tissaphernes volgde de raad van Alcibiades op. Wanneer Spartaanse bevelvoerders zijn hulp kwamen inroepen, schotelde hij hen voor dat een vloot uit Phoenicië de zijde van Sparta zou nemen. De vloot kwam echter niet zo snel te voorschijn.

Een pleidooi aan Athene

Alcibiades kon nog wel enkele jaren in Lydië bij Tissaphernes blijven, maar hij meende toch dat zijn positie als raadgever van de satraap niet erg stabiel was. Tissaphernes kon ook zelf wel nadenken en zijn sluwheid in de politiek was al even groot als die van Alcibiades. De tijd zou komen waarop Tissaphernes evenveel zou weten over Athene, Sparta en Hellas als hij, en dan kon Tissaphernes hem terzijde schuiven zoals een oude, versleten handschoen.

Alcibiades verlangde naar Athene. Hij was wel ter dood veroordeeld in Athene, maar hij zocht een manier om terug naar Athene te kunnen. Zijn terugkeer naar Athene was slechts een politieke zaak. Zijn veroordeling was een politieke zaak, en de politiek kon in zijn voordeel draaien.

In Sparta echter, was zijn veroordeling een persoonlijke en finale zaak. Agis wou zijn dood in Sparta, en de ephoren meenden dat hij onbetrouwbaar geworden was nadat zijn strategie in Ionië verijdeld werd door een steeds frisser Athene. Endius was geen ephor meer. Alcibiades zou ook nooit bekwaam zijn enige rol van betekenis volgens zijn rang en geboorte in Sparta te kunnen spelen. Hij was een vreemdeling in Sparta, geen Spartiaat. Alle belangrijke functies bleven daarom gesloten voor hem te Sparta. Oh ja, individuele persoonlijkheden konden van hem houden en hem steunen, maar hij had meer dan twee jaar in Sparta gewoond en hij had nooit de toelating gekregen een Koning of een polemarch op campagne te vergezellen, tenzij dan de expeditie naar Ionië, en dat was er slechts een van vijf schepen geweest, en hem toegestaan door toedoen van Endius. Er was geen toekomst voor hem weggelegd in Sparta, hoewel de stad een goed toevluchtsoord was geweest tegen zijn vijanden te Athene, en hij was ook ontsnapt aan de nederlaag in Sicilië, waar hij het leven had kunnen verliezen zoals Nicias. Met Tissaphernes had hij echter geen toekomst, rekende Alcibiades, hoewel de staraap edelmoedig was geweest om hem een toevluchtsoord tegen Sparta aan te bieden. Zijn toekomst lag enkel te Athene. Zijn reputatie en positie bij Tissaphernes was slechts tijdelijk. Als hij wou leven zoals hij verdiende, dan zou hij het middel moeten vinden om te kunnen

wekeren naar Athene. Hij moest het verbod, de veroordeling van Athene op een of andere manier doorbreken!

De informatie over de Phoenicische vloot van Tissaphernes was als een godsgeschenk aangekondigd voor Alcibiades. Dit was de opening, de opportuniteit, de kans, waarop hij wachtte. Die vloot was de hefboom waarmee hij de edicten van Athene kon doen wegvallen. In het uiterste geheim, al de nodige voorzorgen nemend om de spionnen van Tissaphernes te vermijden, zond Alcibiades een brief naar de Atheense veldheren te Samos. Hij wist dat hij het niet kon verborgen houden van Tissaphernes dat hij communiceerde met de Atheners. Hij zei dus aan de satraap dat hij contact aan het zoeken was met de Atheners te Samos om de mannen te bereiken die daar aan de macht waren. Dat zou toelaten Tissaphernes te laten spelen met de Spartanen en de Atheners tegelijk. Alcibiades bemerkte wel dadelijk de argwaan in de ogen van Tissaphernes, maar de satraap kon niet echt weigeren. Ja, contacten met beide partijen konden nuttig blijken.

Tissaphernes waarschuwde, ‘goed, Alcibiades. Let echter op en verbind me tot niets bij de Atheners. Mijn strategie blijft het de beide zijden nog wat meer uit te putten, nog heel wat meer, door hen tegen elkaar te laten vechten. In die inspanning echter, op lange termijn, gaat mijn voorkeur nog steeds naar Sparta, eerder dan naar Athene.’

Tissaphernes had nog andere onderwerpen aan zijn hoofd.

Hij zei, ‘ik zal Miletus een tijdje verlaten. Ik moet naar Lydië wekeren. Ik zal waarschijnlijk niet naar mijn hoofdstad Sardis reizen. Het zal binnenkort hoogzomer worden, en Sardis is dan niet zeer gezond. Ik zal de meeste tijd te Magnesia verblijven, hoewel ik ook wel even naar Sardis kan rijden. Elke dag zullen er koeriers heen en weer rijden tussen Miletus en mij, tussen jou en mij.’

Enkele dagen later vertrok Tissaphernes uit Miletus, en hij reed met zijn lijfwacht naar Lydië, naar Magnesia.

De eerste brief die Alcibiades zond naar de veldheren van Samos las als volgt.

Aan de veldheren en de leiders van de Atheense vloot te Samos,

Ik groet het groot Atheens leger van de Ionische Zee. Dat leger heeft een succes behaald door de Spartaanse intenties in deze wateren te verijdelen. Chios wordt belegerd en u slaagde er in meerdere steden terug te winnen, steden die in opstand kwamen tegen de Atheense hegemonie. Voor die ontwikkeling bied ik u mijn gelukwensen aan.

Het leger wordt echter in toom gehouden door de Peloponnesiërs in Ionië, en niet alle Atheense initiatieven zijn erg succesvol beëindigd. Miletus blijft in Spartaanse en Perzische handen, en dat is ook het geval met Rhodos en Chios. Uw strijdkracht is ongeveer even groot als de Peloponnesische strijdkracht, en op het vasteland moet u op elk ogenblik vrezen voor een groot Perzisch leger te staan, want de satraap Tissaphernes is een machtige en rijke heerser die de zee kust in deze delen van de wereld beschouwt als behorende tot Lydië en Carië, waarover hij regeert. Het evenwicht van krachten is een nieuwe ontwikkeling in de oorlog. Noch u noch Sparta lijken hier thans te kunnen winnen. U zit dus vast in een zeer kostelijke expeditie, ver weg van Athene. Ik zie hele vloten van eiland naar eiland varen, wat invloed winnen, en wat invloed verliezen. De twee legers weigeren de directe confrontatie en

beslissende zeeslagen. Athene durft blijkbaar haar vloot niet op het spel te zetten tenzij ze er heel zeker van kan zijn dat ze zal winnen, en Sparta handelt op net dezelfde wijze. Deze oorlog kan dus nog een lange tijd zo verder duren en de schatkist van Athene leegzuigen.

Twee grote gevaren dreigen voor het Atheens leger, gevaren die als ze zich verwezenlijken de Atheense vloot en de Atheense macht in deze streken kunnen verpletteren.

Het eerste gevaar betreft de financiering van de oorlog. De laatste duizend talenten van de verborgen schatkisten van Athene zijn opgebruikt. Athene heeft geen geld meer, en met elke Ionische stad die haar onafhankelijkheid opeist wordt Athene tweemaal geschaad. Schade wordt toegebracht omdat die polis geen tribuut meer betaalt aan de Delische Bond, geen schepen meer stuurt naar Athene, en schade wordt aangebracht omdat Athene een vloot moet sturen om de polis terug in de Bond te trekken. Dat kost twee maal geld! Sparta echter, hoewel ze eveneens over geen fondsen beschikt, krijgt al het geld dat ze wilt van de satraap van Lydië en Carië, en bijgevolg van de Grote Koning van Perzië. Perzië kan de Spartaanse vloot in Ionië nog vele jaren betalen zonder zelfs haar zakken zilver en goud meetbaar te voelen verminderen. De goudmijnen van Sardis brengen elke dag evenveel goud aan de oppervlakte als zou uitgegeven kunnen worden in meerdere oorlogen in Ionië. De Peloponnesische verbondenen kunnen daarom in hun expedities zoveel schepen aanbrengen en vervangen als ze maar snel genoeg kunnen bouwen, en uiteindelijk eender welke Atheense campagne afmatten en overwinnen.

Het tweede gevaar betekent een veel meer dringende dreiging. Aan Atheense zijde strijden ongeveer honderd triremen en ook ongeveer honderd triremen strijden aan de Spartaanse zijde. Die vloten zijn ongeveer het maximum wat de twee polissen en hun bondgenoten thans kunnen samenstellen, bouwen en onderhouden. U moet echter opgemerkt hebben dat de Peloponnesische vloot elke maand groeit, en dat is tengevolge het geld van de satraap Tissaphernes!

Er is meer! Tissaphernes betaalt voor een grote vloot van honderdvijftig schepen die gebouwd en bemand worden net op dit ogenblik. Natuurlijk is geen Perzisch schip ooit de gelijke geweest van een Helleens schip. Maar deze vloot zal geen Perzische vloot zijn. Het zal een Phoenicische vloot zijn! De vloot wordt bemand met de beste zeelieden van de wereld en ze zal geleid worden door ervaren kapiteins, van wie sommigen uit Carthago kunnen komen. Op een dag kan die vloot de zijde kiezen van de Peloponnesische vloot. De twee vloten samen kunnen dan uw eigen vloot massaal aanvallen, waarna ze in de ene of andere haven waarin u zult proberen te vluchten, ze u zullen aanvallen en vernietigen. Onder de Peloponnesische schepen bevinden zich Siciliaanse triremen. Hun triërarchen weten hoe een Atheense vloot in een haven kan versplinterd worden, zoals de Syracusanen dat deden in de Grote Haven van hun stad.

Ik schrijf u omdat ik de eer heb ook raadgever te zijn van de satraap Tissaphernes. Ik kan u helpen!

Ik draag het vertrouwen weg van de grote satraap. Ik geef hem raad in verband met de oorlog in Ionië en ook over hoe hij zijn bezittingen kan terugwinnen. Ik raad hem aan met wie samen te spannen, hoe zijn leger in te zetten, en over het ogenblik om in de oorlog te treden op een actieve manier. We stonden samen om Miletus te verdedigen. Tissaphernes vertrouwt mijn raad en volgt die op.

Ik kan Tissaphernes er toe brengen om Athene te ondersteunen!

De Phoenicische vloot kan er toe gebracht worden Athene te steunen in plaats van Sparta. De Perzische geldleveringen aan Sparta kunnen gestopt worden of verminderd. Ik kan

Tissaphernes de raad geven u meer te steunen dan Sparta. Daartoe echter, moet er aan verscheidene voorwaarden voldaan worden.

Allereerst moeten de gemene democraten die onze polis in een wurggreep van domheid, verkeerde beslissingen en valse intenties houden, afgezet worden. De satraap Tissaphernes kijkt met reden argwanend naar elke vorm van regering die anders is dan zijn regeringsvorm. Hij zal veel gemakkelijker onderhandelen met sterke leiders die met autoriteit kunnen spreken voor een bestuur, dan met vertegenwoordigers die niets vertegenwoordigen. Athene heeft thans een sterk leiderschap nodig.

Misschien moet voor een tijdje maar een nieuwe instelling van wijze, bekwame mannen over Athene regeren. Hoe zulke verandering van regering kan bewerkstelligd worden, daarover kunnen we praten. Ik herinner er u aan dat dit idee niet nieuw is. Na de catastrofe van Sicilië installeerde Athene al gedeeltelijk een dergelijk nieuwe regering. Maar de leidende raadgevers in die nieuwe regeringsvorm waren met te weinig mannen, ze waren te zwak, en nog te zeer ingenomen door de democratie, en nog steeds in de invloedssfeer van de huidige corrupte, zogenaamde democratische leiders die eigenlijk tirannen zijn.

Wat is de democratie meer dan het recht uitgesproken door de bevolking? Dat kan onveranderd blijven. De manier waarop de polis geleid wordt, echter, moet afhangen van de omstandigheden. Wat thans democratie genoemd wordt is niets anders dan het leiderschap van geldlustige, corrupte en machtshongerige mannen die hun ambities en smerige demagogie gebruiken om Athene naar de vernietiging te zenden in plaats van wijsheid te gebruiken voor het welzijn van de burgers. Daarom verzoek ik u weer wijsheid en deugd in het leiderschap te brengen, het leiderschap over te geven aan deugdvolle en eerlijke mannen van uw keuze. Die verandering zal als positief aanzien worden door Tissaphernes en ook door de stadstaten van Ionië. Waarom, inderdaad, zijn die steden zo gemakkelijk in opstand gekomen om zich bij Sparta aan te sluiten, die een oligarchie is, als het niet was omdat ze het corrupte zozegde democratische regime van Athene leerden haten?

Ten tweede, moet ik terugkeren naar Athene. De veroordelingen uitgesproken tegen mijn persoon moeten weerroepen worden. Ik ben onschuldig aan de misdaden die de gemene, gewetenloze huidige leiders me mee hebben belast. Ik nam geen deel aan het verminken van de Hermae, en ik heb ook niet de Mysteries van Eleusis geparodieerd. Dat zweer ik bij Athena! Waarom verliet ik het Siciliaans leger om toevlucht te zoeken in Sparta? Dat was omdat ik te Athene op onrechtvaardige wijze en zonder proces zou vermoord zijn geworden. Als ik naar Athene kan terugkeren als een vrij man, en wanneer Athene een regering inricht die past bij de oorlogssituatie, met andere mannen aan de macht dan diegene die me aanklaagden, dan kan ik voor Athene werken in de nabijheid van Tissaphernes om de satraap en Athene elkaar te leren waarderen en onze krachten te bundelen. Natuurlijk zullen sommige van de eisen van Tissaphernes door Athene moeten ingewilligd worden. Tissaphernes wil dat de steden op zijn vasteland en ook sommige steden in de eilanden zijn gezag zouden aanvaarden. Hoe dat kan gebeuren, en onder welke voorwaarden, daarover kan onderhandeld worden.

Ik ben Alcibiades. Ik draag de erfenis van Pericles de Grote! Ik vocht in meer veldslagen voor Athene dan Pericles. Ik werd vele malen gewond voor Athene en in mijn acties voor de polis, zij het in veldslagen of in vertegenwoordiging van de stad, boekte ik goede successen. In hoeveel veldslagen werden mijn hoplieten, ruiters, en schepen, verslagen? In geen enkele! Bracht ik niet Argos en Mantinea onder Atheense invloed, en vele andere volkeren? Zelfs burens van Sparta, in de Peloponnesos, zijn thans in ons bondgenootschap verbonden. Denk aan mijn invloed in de Ionische Eilanden en aan wat ik voor u hier zou kunnen verwezenlijken!

Ik ben bereid uw afgezanten te ontvangen om deze zaken met u te bespreken. De drager van deze boodschap zal u inlichten over hoe u tewerk kunt gaan om met mij in contact te treden. Zo weinig mogelijk zou mogen neergeschreven worden. De boodschappen moeten mondeling door personen overgedragen worden. De Spartanen en de Ioniërs hebben veel spionnen onder u, en ook in en rond Miletus. Als u toch op rollen wenst te schrijven, gebruik dan een code op de wijze die mijn man u zal uitleggen. Ik hoop dat u moge begrijpen dat het geheim en het vertrouwen absoluut nodig zijn opdat onze inspanningen zouden kunnen slagen.

Alcibiades

Alcibiades wachtte enkele dagen. Hij was zeer ongeduldig, wandelde op en neer in zijn tent en in het kamp van de Perziërs. Hij ontving een bevel van Tissaphernes om naar Magnesia te komen, maar hij draalde om dat bevel op te volgen.

Op een namiddag vroegen twee mannen door hem ontvangen te worden voor een dringende en persoonlijke zaak. De twee mannen waren ongewapend op lange dolken na en ze droegen gewone, zelfs vuile himations over hun tunieken. De mannen wachtten aan zijn tent.

Alcibiades begluurde hen eerst door een kleine opening in het doek. Alcibiades herkende een hopliet wanneer hij er een zag. Hij vermoedde dat de mannen Atheense burgers waren van Samos, hoplieten inderdaad, of triërarchen. Hij beval zijn raadgevers de mannen binnen te laten, waarna hij alleen wilde blijven in de tent met de bezoekers.

Wanneer de mannen rond Alcibiades stonden, zeiden ze dat ze triërarchen waren van de vloot van Samos. Alcibiades vroeg hen dichterbij te komen en hun stemmen minder luid te doen klinken. Ze fluisterden dat de veldheren en de leiders van Samos in detail zijn brief besproken hadden. De veldheren waren niet allen in overeenstemming, maar bereid zijn aanbod in beschouwing te nemen

Alcibiades had dit antwoord verwacht, maar hij was niettemin erg opgelucht en bijzonder opgewonden over de opportuniteiten die zich aan hem openden. De spanning waarin hij gedurende de laatste dagen geleefd had stroomde gans uit zijn geest.

De mannen zeiden dat niet alle leiders van Samos de zaken wilden laten verlopen zoals Alcibiades vroeg. Als hij akkoord ging, zouden andere mannen met hem komen praten. Alcibiades verklaarde dadelijk zijn akkoord en zei dat hij niet achter woorden zocht maar daden wou. De twee triërarchen vroegen dan of Alcibiades alles bevestigde wat hij geschreven had, en Alcibiades zei daar ja op. De mannen hadden niet veel meer tijd nodig. Alcibiades legde opnieuw al de details uit van de argumenten die in zijn brief stonden, en hij nam daar ruim zijn tijd mee. Hij benadrukte de invloed die hij op Tissaphernes uitoefende. De mannen moesten niet veel meer weten op dit ogenblik. Ze zeiden dat anderen, mannen die belangrijker waren dan zij, nadien zouden komen voor de eigenlijke besprekingen. Alcibiades zei hen dan weer om de volgende maal boodschappers naar Magnesia te zenden, want hij zou aan het hof van Tissaphernes verblijven. De mannen kwamen er onder de indruk van te horen hoe nauw Alcibiades Tissaphernes te na stond. Alcibiades legde uit dat hij in de acropolis, in het paleis van de satraap zou wonen, en dat hij de volgende dag naar daar zou reizen. De Atheners gingen weg uit de tent en ze spoedden zich terug naar Samos.

Alcibiades reisde inderdaad de volgende dag naar Magnesia, waar hij Tissaphernes weerzag. Alcibiades was verbaasd met de stad Magnesia. Hij verwonderde zich over de grootsheid van de invloed van de Hellenen, invloed die veel verder reikte dan de Ionische en Dorische centra

van de Helleense wereld, want Magnesia leek niet op een vreemde, oosterse stad, maar veel meer op een Ionische polis. Het plan van de stad was vierkantig, zoals Miletus, en dus vermoedde Alcibiades dat de stad nog niet lang geleden gebouwd was, ofwel dat ze vernietigd was en nadien, recent, weer opgebouwd was. Hij vond mooie tempels te Magnesia, tempels toegewijd aan Helleense goden, en de architectuur van de stad bleef over het algemeen helemaal Dorisch en Ionisch. Hij zag een Tempel van Artemis, wellicht niet zo indrukwekkend mooi als die van Miletus of Ephesos, maar toch de traditionele Attische tempel. Een brede straat leed naar de agora, en die was immens groot. De Magnesianen hadden ook een groot theater gebouwd net buiten de muren van de stad, en daar, iets verder, ervoer Alcibiades gevoelens van fierheid, maar ook van nederigheid wanneer hij de stad overzag. In dit land lagen zo veel oude, Helleense steden! Waarom was dit land thans Perzisch, Lydisch, geregeerd door oosterse satrapen? Zouden deze steden ooit weer polissen van Attica of van de Peloponnesos worden? Toch moest hij deze steden opofferen voor zijn doeleinden!

Terwijl hij in Magnesia verbleef, kwamen er af en toe Atheense boodschappers met Alcibiades praten, gewoonlijk telkens andere mannen. Ze waren triërarchen, zeekapiteins of bevelvoerders van hoplieten. Alcibiades was er heimelijk tevreden mee dat dit soort mannen kwamen, en niet de veldheren. Hij kon met deze mannen lange uren praten, hen voor zich winnen, en hij probeerde hen te overtuigen van zijn onschuld in de misdaden waarvoor hij veroordeeld werd. Hij bewees hen ook hoe intiem hij geworden was met Tissaphernes, en hij verzekerde hen van zijn nooit aflatende liefde voor Athene. Hij wist dat deze boodschappen door het leger zouden sijpelen en langzaamaan misschien de houding van het leger tegenover hem zouden veranderen.

Hij ontving de mannen in de rijk versierde kamers van het paleis van Magnesia. De duurste oosterse tapijten hingen aan de wanden van die kamers, of lagen op de vloer, en hij toonde hen de mooie Perzische tuinen waarin hij kon wandelen. De mannen zagen hoe rijk en machtig hij was. Hij kleepte zich in lange maar lichte, Perzische gewaden. Hij droeg de lange, Medische broeken en tunieken. Veel slaven bedienden hem, en heel mooie slavenmeisjes dwarrelden rond hem heen. De slaven en slavinnen kwamen binnen, schonken wijn, brachten fruit en honig, en 's avonds ontstoken ze geurenbranders om de insecten buiten te houden. Alcibiades deed alles om de mannen zich met hem op hun gemak te doen voelen. Ze vertelden hem dikwijls hetzelfde verhaal.

De meeste leiders van Samos waren de terugkeer van Alcibiades gunstig gestemd, enkelen waren dat niet. Het leek er op dat Peisander, een zeer goede spreker en een vroegere democraat, maar nu een man die erg voor verandering van bestuur pleitte, naar Athene zou gezonden worden om de terugkeer van Alcibiades daar te bespreken. Peisander zou ook de verandering in het bewind van Athene voorstellen, om Tissaphernes over te halen de zijde van Athene te kiezen.

Alcibiades vroeg welke mannen de meeste tegenstand boden aan zijn voorstellen. De afgezanten zeiden hem dat de veldheer Phrynichus het hevigst tegen hem gekant was. Phrynichus beweerde dat Alcibiades alleen maar naar Athene wou terugkeren om wraak te nemen en om oproer te prediken, welke ook de prijs daartoe was en welke ook de regering van de polis zou zijn, zolang de mannen die hem weerstand hadden geboden maar uit de weg geruimd werden. Phrynichus riep dat als de democratie misdaden had verricht, dat dan slechts op aansporing van mannen van de hogere klassen zoals Alcibiades zelf was geschied. Met de hogere klassen aan het bewind zou er geen rechtspraak meer bestaan, en iedereen zou veroordeeld en terechtgesteld kunnen worden zonder een proces. Phrynichus wou niet dat de hogere klassen de macht zouden krijgen over de polis. Hij stemde voor de voortzetting van de

democratie zoals die thans te Athene werkte. Hij durfde er ook aan te twijfelen of Alcibiades Tissaphernes kon doen overhellen naar de zijde van Athene. De Koning van Perzië wantrouwde Athene, wantrouwde haar hegemonie, haar overheersing op Zee. De Grote Koning en Tissaphernes zouden blijven werken om de belangrijkste steden van het land, Chios, Miletus, Rhodos, in de handen te brengen en te laten van de Peloponnesiërs. Als Tissaphernes de macht wou verkrijgen over die steden, dan zou hij die gemakkelijker ontvangen van de Spartanen. Phrynichus gaf ook als doorslaggevend argument dat de Ionische steden geen oligarchieën in hun steden wilden, zoals het nieuwe Athene aan leiders zou hebben. Het kon die steden niet schelen, beweerde Peisander echter, welke soort van regering het bewind voerde in Athene, of dat nu een oligarchie of een democratie was, zo lang als ze maar hun vrijheid behielden.

Toen Alcibiades dat alles moest aanhoren, raasde hij inwendig. Hij beloofde ook wraak te nemen op Phrynichus voor diens tegenstand. Hij bleef echter uitwendig zeer kalm tegenover de bezoekende Atheners, en hij zei slechts aan de gezanten dat hij ook wel enige tegenstand verwacht had. Hij beweerde dat de argumenten van Phrynichus dubbelzinnig waren en foutief, en hij begon dat in lange monologen te bewijzen. Telkens wanneer gezanten naar hem toe kwamen sprak hij tegen de argumenten van Phrynichus, en bewees op meerdere manieren dat die vals waren. Toch vroeg hij zich steeds af wat de uiteindelijke beslissing van de veldheren van Samos kon worden. Zijn terugkeer hing nog steeds in de weegschaal, en die situatie duurde hem veel te lang.

Astyochus en Phrynichus

Op een avond riep Tissaphernes Alcibiades in voor een vergadering van zijn Raad. Tissaphernes zat in de grootste zaal van het paleis. Hij zat op een sierlijke troon, en meerdere van zijn betere raadgevers en bevelvoerders stonden rond hem. De mannen stopten met praten toen Alcibiades binnen kwam. Alcibiades bemerkte onmiddellijk dat Tissaphernes woedend was. De man verborg zijn erger niet. Alcibiades ging naar de satraap toe en wachtte al buigend tot de satraap hem te woord stond. Tissaphernes nam twee rollen van een tafel naast hem en wierp die verachtend naar Alcibiades. Alcibiades moest de rollen van de grond oprapen.

Tissaphernes schreeuwde, ‘wat betekent dit? Hoe kun je dit rechtvaardigen? Ben je me aan het verraden?’

Alcibiades opende rustig de rollen. De eerste rol was een kopie van zijn eigen brief gezonden naar de Atheense veldheren van Samos. De tweede rol was een brief van Phrynichus, de Atheense veldheer, gericht aan de Spartaanse navarch Astyochus. Phrynichus schreef in de brief dat Alcibiades het vertrouwen van Sparta aan het bedriegen was door Tissaphernes in het voordeel van Athene te doen werken. Phrynichus moest denken dat Alcibiades nog steeds als gezant van Sparta handelde. De brief legde ook uit welke onderhandelingen aan de gang waren tussen de Atheense veldheren en Alcibiades. Phrynichus eindigde met de hoop dat Astyochus kon begrijpen waarom hij, Phrynichus, plannen beraamde tegen een man die hij als zijn vijand beschouwde, tegen Alcibiades, zelfs al was dat misschien niet in de interesse van zijn polis.

Astyochus had natuurlijk niets meer te maken met Alcibiades. Het lag niet meer in zijn macht Alcibiades te bereiken en hem te doden. Astyochus had slechts de brieven doorgestuurd naar Tissaphernes. Tevens vermoedde Alcibiades dat, zoals hij vroeger voorgesteld had, Astyochus omgekocht werd door Tissaphernes. Astyochus had blijkbaar met plezier de brieven naar de satraap gezonden, hopen de een raadgever die zo dicht bij de satraap stond kwijt te spelen, vooral een raadgever die, zoals de brieven bewezen, nog steeds samenzwoer met Athene!

Alcibiades verbleekte wel even toen hij snel de brief van Phrynichus las. Zijn geest was aan het berekenen, de gevolgen aan het overschouwen. Hij keek kalm recht in de ogen van Tissaphernes. Alcibiades had zijn brief geschreven in bewoordingen die op meerdere wijzen konden geïnterpreteerd worden. Hij kon alles uitleggen, en elke zin draaien zodat hij kon begrepen worden alsof de brief in dienst van Tissaphernes was opgesteld.

Alcibiades begon rustig uit te leggen in zorgvuldig gekozen woorden dat de brief aan de Atheners in dienst was van de politiek van Tissaphernes. Hij herinnerde de satraap er aan dat hij hem te Miletus al gezegd had dat hij contact zou zoeken met de Atheense veldheren. Tissaphernes had de twee partijen nodig om hen in evenwicht te houden, zodat Tissaphernes naar eigen wens de balans van de ene naar de andere kant kon doen overhellen. Tissaphernes had twee oligarchische regeringen nodig om met autoriteit met hem te kunnen onderhandelen. Geen democratische regering kon met autoriteit onderhandelen en beslissen tijdens vergaderingen met de gezanten van de Koning van Perzië. Dat was de reden waarom hij, Alcibiades, er op aangedrongen had om het bewind in Athene te doen veranderen. Niets in de brief was gericht tegen Tissaphernes, integendeel, al de argumenten konden de satraap van Lydië dienen. Hij vroeg hoe anders dan met de argumenten van de brief hij de aandacht van de Atheners had kunnen opwekken. Had hij moeten schrijven dat de satraap de beide vijanden tegen elkaar aan het uitspelen was, uitsluitend in zijn eigen belang? Had hij moeten schrijven dat de Phoenicische vloot de Atheense vloot binnenkort zou komen vernietigen?

‘Denk, nobele Tissaphernes,’ pleitte Alcibiades, ‘denk! Wat had ik anders kunnen schrijven om de aandacht van de Atheners aan te wakkeren en hen te brengen een bondgenootschap met u te zoeken? Ik kon slechts schrijven wat ik in die rol plaatste! Wat staat er in de rol dat tegen u gericht is? Heb ik iets beloofd in uw naam? Lees de brief goed! Er staat niets, helemaal niets in die brief wat u verbindt tot wat dan ook! Ik verbond me zelf, natuurlijk, maar ik verbond u niet, en verbond niets in uw naam!’

‘De bedoeling van die boodschap is om je terugkeer naar Athene af te kopen,’ schreeuwde Tissaphernes. ‘Dat is alles wat telt voor je!’

‘Ik werd geboren in Athene, Heer,’ antwoordde Alcibiades. ‘Waar zou ik het best uw interesses kunnen dienen? U aarzelt om u te verbinden met Athene. U hebt geen vertrouwen in de regeringswijze van Athene. U wilt dat veranderd zien. Ik wou dat veranderen. Wie hebt u om uw interesses in Athene te dienen? Denk hoe ik Lydië en de Koning van Perzië zou kunnen dienen vanuit een oligarchische regering door de hogere klassen van Athene! Wat een bondgenootschap zou dat niet zijn?’

Alcibiades zag hoe Tissaphernes nadacht over de verdediging van Alcibiades en over de gevolgen van wat hij zei. Tissaphernes aarzelde met een oordeel, en hij liet een hele tijd de zaal in totale stilte aan zijn lippen hangen, al stond de zaal vol met mannen.

Tissaphernes dacht, ‘deze verdomde man probeert zonder twijfel me te bedriegen. Zijn echt doel is me duidelijk! Hij wil terugkeren naar Athene, opnieuw een veldheer worden, strijden tegen de Spartanen, en waarschijnlijk ook tegen de Perzen, tegen mij. Hij wil zijn plaats terug van leider in Athene en leider van de hegemonie van Athene. Zijn ambities zullen niet stoppen bij Athene. Hij zal ook de Ionische steden willen behouden, zoals alle Hellenen dat eigenlijk willen. Toch zit er ook waarheid in wat hij zegt. Hij kon inderdaad moeilijk andere

argumenten hebben gebruikt om de Atheners naar de onderhandelingen te lokken. Maar het blijft een feit dat hij in de eerste plaats Athene wil dienen. Dat is waarom hij me de laatste dagen zo dikwijls zegt dat Athene een betere bondgenoot zou zijn dan Sparta. Misschien is dat ook zo. Athene is niet meer de sterkste macht hier. Sparta bezit thans een grotere vloot en een groter leger. Misschien is Athene meer inschikkelijk om zich met mij te verbinden en me de Ionische steden te geven.'

Tissaphernes zei nog steeds niets. Alcibiades was die ogenblikken van stilte nu wel gewend. Tissaphernes dronk uit een beker wijn.

Tissaphernes dacht, 'wel, Alcibiades, je bent een Athener en je hebt je zijde gekozen. Die zijde is mijn zijde niet, maar ik weet eigenlijk nog niet welke zijde ik ga kiezen. Toch kan ik je uiteindelijk ook niet meer vertrouwen, Alcibiades! Dat is vreemd, want gedurende een tijdje dacht ik echt dat je werkelijk mijn vriend waart. Maar er is niemand in wie ik vertrouwen kan stellen behalve mijzelf. Als ik je nu niet meer vertrouw, Athener, dan kan ik je ofwel nu doden of je gebruiken. Het is waar dat ik contacten met Athene ook best open houd, en dat kun jij me leveren, plannen of geen plannen. Je brieven kan ik onderscheppen. Je boodschappers kan ik grijpen en martelen om te horen wat er gaande is. En totdat ik mijn keuze definitief gemaakt heb om mijn legers aan een bepaalde zijde te betrekken in de oorlog, kan ik je gebruiken.'

Tissaphernes draaide zijn ogen naar Alcibiades en hij zei, 'ik begrijp het. Ja. Je schreef slechts wat je kon schrijven. Ga door met de Atheners te onderhandelen, maar verbind me nooit tot iets, hoor je? Ik neem mijn eigen beslissingen, en ik alleen verbindt de Koning van Perzië tot iets. Tot ik werkelijk geërgerd ben met je, blijf je mijn raadgever voor alle zaken betreffende de strijd onder de Hellenen in Ionië.'

'Dat zal niet gebeuren,' antwoordde Alcibiades, 'ik bedoel, ik zal u nooit bedriegen en u zult nooit geërgerd worden door mij!'

'Ah neen?' verweet nu toch Tissaphernes openlijk, 'je lijkt me anders wel bekwaam om me heel erg kwaad te doen worden!'

'Neen, neen,' suste Alcibiades langs zijn neus weg, 'u verbergt uw vrouwen te goed, Heer Tissaphernes.'

Tissaphernes keek verrast op bij dat onverwacht antwoord, en dan werd hij kwaad bij de onbeschaamdheid van de man. Alcibiades was inderdaad een avonturier. Moest hij hem nu toch doden voor die onbeschaamdheid? Dan begon Tissaphernes te lachen, en hij hield niet op met lachen. Hij wuifde Alcibiades weg met een teken van zijn hand.

'Wat een man!' dacht Tissaphernes. 'Eender welke andere man, eender welke Perziër, zou ik in de gevangnissen van mijn acropolis geworpen hebben. Geen man is zo onbeschaamd met mij gebleven, zeker niet met zijn nek al half onder het gekromde slagzwaard. Toch slaagt deze Alcibiades er steeds in me te amuseren. Voor het ogenblik. Ik moet nu nadenken over hoe hem verder te gebruiken.'

Alcibiades keerde naar zijn kamers terug, maar hij beefde zoals een riet in de wind en moest gaan zitten. Hij was ontkomen aan Tissaphernes, maar hoe lang kon hij die dubbele en drievoudige agenda's nog open houden? Hij had het vertrouwen van Tissaphernes verloren, dat wist hij nu klaar en duidelijk. Hoe kon hij Tissaphernes er nog toe brengen de Atheners te steunen in de oorlog? Zou hij wel voor die zaak moeten werken? Alleen als hij naar Athene kon terugkeren! Phrynichus was er bijna in geslaagd hem te doen terechtstellen. Dat was exact wat die veldheer wou, meende Alcibiades: de dood van Alcibiades. Phrynichus was nu zijn doodsvijand.

Alcibiades nam een rol en hij schreef weer een brief aan de leiders van Samos. Hij schreef daarin alles wat Phrynichus had willen realiseren met zijn plan samen met Astyochus.

Alcibiades schreef dat Phrynichus verraad pleegde door de Spartanen aldus te contacteren en hen alles te vertellen. Phrynichus had verraad gepleegd tegen de zaak van Athene, en zou daarom ter dood moeten gebracht worden.

Enige dagen later overhandigde Astyochus nog een brief geschreven door Phrynichus aan Alcibiades.

In die brief bekloeg Phrynichus zich bij de Spartaanse navarch over het feit dat op een of andere manier de inhoud van zijn vorige brief ten gehore was gekomen van Tissaphernes en van Alcibiades. Hij vreesde daarom voor zijn leven. Hij schreef nu hoe de Peloponnesiërs Samos en het Atheense leger konden vernietigen. Hij zei dat Samos geen versterkingen had en dus niet zo gemakkelijk vanuit het land kon verdedigd worden. Hij beschreef in detail hoe en waar de Peloponnesiërs Samos te land konden aanvallen en de stad bij storm konden veroveren. Hij schreef dat zijn leven in gevaar was, zodat niemand hem kon verwijten te vluchten voor zijn wreedste vijand. Alcibiades probeerde Astyochus ervan te overtuigen dat de inhoud van de brief dubbelzinnig was. Hij waarschuwde Astyochus om op te letten, want de brief kon een valstrik betekenen, zodat de Spartaanse troepen in een hinderlaag konden lopen te Samos.

Phrynichus hoorde op tijd dat Astyochus hem verraden had aan Tissaphernes en aan Alcibiades. Teneinde zijn laatste brief dan te ontcrachten, zei hij aan de Atheners dat hij een aanval op Samos te land verwachtte omdat de stad niet versterkt was daar, en de vloot niet in de haven lag. Hij droeg nog steeds het bevel over de vloot, hoewel samen met Scironides als zijn medeveldheer, en dus beval hij Samos te versterken en triremen rond het eiland te doen patrouilleren, terwijl hij ook een groot deel van de vloot deed terugroepen naar de nabijheid van de haven van de stad.

Alcibiades zond ondertussen een nieuwe brief naar de Atheense leiders, maar niet naar Phrynichus en Scironides, om hen er van te informeren dat Phrynichus het leger aan de vijand had verraden en een aanval had gepland op Samos samen met de Peloponnesiërs. De Atheense triërarchen toonden de brief aan Phrynichus. Ze lachten, want ze waren juist bezig op direct bevel van Phrynichus de plaats te versterken, op bevel van dezelfde Phrynichus die door Alcibiades van verraad beschuldigd werd. Het was Phrynichus die hen al de tijd gezegd had waakzaam te blijven betreffende een Spartaanse aanval op Samos! Ze geloofden niet meer wat Alcibiades schreef. Ze dachten nu dat Alcibiades nonsens verkocht, spoken zag, en dat Alcibiades eender welk argument aan het gebruiken was, hoe idioot ook, om de Atheense veldheer te beschuldigen van samenzwering met de Spartanen. Alcibiades wou Phrynichus, een persoon die zijn tegenstander was, gewoon uit de weg. De brief van Alcibiades deed bijgevolg helemaal geen kwaad aan Phrynichus, en voor de Atheense leiders leek dit er slechts op te wijzen dat Phrynichus het bij het rechte eind had wanneer hij verklaarde dat Alcibiades volledig onbetrouwbaar was geworden. Voortaan namen de Atheense bevelvoerders geen tel meer van de boodschappen van Alcibiades. Ze negeerden hem.

Alcibiades won dan wel een paar punten in achtiging bij Astyochus, want Astyochus zag dat er versterkingen aangebracht werden te Samos, net waar Phrynichus hem voorgesteld had aan te vallen. Gelukkig had Alcibiades hem tot voorzichtigheid genoopt!

Tijdens die maanden van de zomer en de herfst, bleef Alcibiades besprekingen houden met Tissaphernes in het paleis van Magnesia. Hij probeerde Tissaphernes heel langzaam voor zijn zaak, de zaak van Athene, te winnen. De satraap vreesde de Peloponnesiërs nog omdat ze de sterkste macht samengebracht hadden in Ionië. Tissaphernes laakte echter de arrogante

opmerkingen die Lichas gemaakt had over het verdrag dat met Therimenes opgesteld werd. Lichas wou nog steeds dat de Ionische steden op het vasteland bevrijd zouden worden van Athene, maar ook van Perzië. Het was duidelijk, zei Alcibiades, dat dit de nieuwe, officiële politiek van Sparta was nu dat Endius geen ephor meer was. Hij voorspelde dat Tissaphernes tegen de muur zou wandelen met de Spartanen. Waarom betaalde Tissaphernes eigenlijk nog de Spartanen in Ionië? Wat was zijn voordeel? Hij stelde voor dat daarom Tissaphernes zich tot Athene zou wenden en aan die, thans de zwakste macht in Ionië, de steun van Perzië kon beloven in ruil voor een beter verdrag.

Tissaphernes luisterde naar Alcibiades, en alles wat hij hoorde klonk eigenlijk logisch. Hij wou absoluut het verdrag ondertekend zien dat hem de overheersing over de Ionische steden verleende. Dat was tenminste iets om aan Darius te tonen! Hij wou dat de Helleense legers niet zouden tussenkomen in een conflict wanneer hij de druk verhoogde op de Ionische steden. Hij had die rijke steden nodig om nog meer contributie te betalen aan Darius. Het zou mooi zijn om de Atheners - of de Spartanen, maar na de interventies van Lichas leek dat onmogelijk te worden – er toe te brengen hem te steunen met hun vloot om deze streken te domineren, maar hun neutraliteit was hem al voldoende. Dat moest in een verdrag gegoten worden. Hij had er zeer goed aan gedaan de Athener Alcibiades te houden. Laat Alcibiades maar plannen en intrigeren om naar Athene terug te keren! Zolang hij, Tissaphernes, maar zijn verdrag in handen kreeg, kon hij zelf wel Alcibiades naar Athene verschepen, of naar Hades! Om zijn Atheense raadgever te plezieren en om zijn raadgever uit wantrouwen te wiegen, zond hij Alcibiades één van zijn slavinnen, een zeer mooi meisje met kleine, vaste borstjes en een heel aangenaam gezichtje. Het meisje was een Phoenicische, maar ze had een zeer bleek gelaat.

Met het meisje kwam een boodschap van de satraap die ze zelf bracht, ‘de satraap Tissaphernes zendt u één van zijn vrouwen opdat je niet meer zou smachten naar zijn echtgenotes.’

Alcibiades lachte hartelijk, en hij trok het meisje naar zich toe. Haar naam was Cyne.

Aan het einde van dat jaar bereikte een Atheense afvaardiging Magnesia. De delegatie werd geleid door Peisander, die toen net van Athene terugkwam. Tien andere officiële gezanten van Athene vergezelden hem. Peisander vroeg onmiddellijk met Alcibiades te spreken. De elf Atheners werden binnen geleid in de ontvangstzaal van Alcibiades, en Alcibiades liet de Atheners beginnen. Peisander sprak hem over de polis. Hij had in de Volksvergadering gepleit voor een verandering van regeringsvorm zodat die Tissaphernes kon bevallen, en hij had gepleit voor de terugkeer van Alcibiades. Het voorstel was onthaald op veel en gewelddadige tegenstand, maar uiteindelijk hadden de mannen toch ingezien dat ze geen echte, andere hoop op overleving hadden dan een beroep te doen op de Koning van Perzië. De Volksvergadering had daarom gestemd om Peisander en tien andere gezanten naar Alcibiades en Tissaphernes te zenden om tot een overeenkomst te geraken. Peisander zei ook dat hij niets meer moest vrezen van Phrynichus en Scironides, want die twee veldheren werden ontheven uit hun functie te Samos. Leon en Diomedon waren nu de veldheren die het bevel droegen te Samos.

Peisander vertelde niet aan Alcibiades hoe erg moeilijk hij het te Athene gehad had om de mensen te overtuigen, want de bevolking van Athene haatte de instelling van de oligarchie. De mensen stemden slechts voor het voorstel van Peisander nadat hij hen botweg gevraagd had welk alternatief ze hem konden geven. Peisander vertelde ook niet dat hij in feite zelf

Phrynichus en Scironides ten val had gebracht door te beweren dat zij het waren die Iasus en Amorges aan de Spartanen hadden overgeleverd.

Peisander wou zelf en heimelijk ook erg een oligarchie aan de macht brengen te Athene, zodat hij zelf een rol van belang kon spelen te Athene, als de man die de nodige veranderingen in gang had gezet. Alcibiades kon hem geen zier schelen. Hij zei te Athene dat Alcibiades veel kleiner was dan Alcibiades zelf dacht. Maar als Alcibiades naar Athene moest terugkeren om de doeleinden van Peisander te verwezenlijken, dan was dat in orde voor Peisander.

Alcibiades was tevreden. Hij zei aan de afgezanten en aan Peisander dat hij de onderhandelingen met Tissaphernes zou inleiden.

Alcibiades zou nu triomf kunnen kraaien, en zeer blij zijn geweest met het resultaat van deze ontwikkelingen te Athene. Hij was echter ook woedend. Hij zou die evolutie als zeer positief hebben moeten ontvangen, maar hij had een probleem van tijd. Het was ofwel te vroeg ofwel te laat voor de Atheense delegatie. In de oorlog in de Zee veranderden de machtsverhoudingen zo snel dat hij dag aan dag andere beslissingen moest nemen en vooral andere strategische visies moest ontwikkelen. De situatie was eens te meer helemaal veranderd de laatste dagen. De Atheners hadden teveel successen geboekt op Zee in te korte tijd!

Alcibiades wist al dat Leon en Diomedon het bevel overgenomen hadden te Samos. Hij hoorde vooral over het effect daarvan. De Chianen hadden opnieuw een beroep moeten doen op de Peloponnesische vloot van Rhodos, door te melden dat de versterkingen van de Atheners nu volledig beëindigd waren en dat tenzij de Peloponnesische vloot hen kwam helpen, de stad zou verloren zijn. Daarop besloten de Spartanen naar Chios te zeilen. De gouverneur van Chios, Pedaritus, had echter niet willen of kunnen wachten. Hij viel de Atheense forten aan met al zijn huurlingen en met het volledig leger van Chios. Hij boekte eerst een succes en veroverde zelfs enkele schepen die aan de kust waren getrokken. Maar wanneer de Atheners een tegenaanval lanceerden, versloegen ze eerst de Chianen en iets later het eigen leger van Pedaritus, waarbij ze zelfs de Spartaanse leider doodden. Chios werd daarom ook volledig omsingeld, zodat weldra de hongersnood zou inzetten in de stad en de Chianen zouden gedwongen worden zich over te geven aan de Atheners.

Toen het bijna de nieuwe lente werd veroverden de Boeotiërs de stad Oropus. Oropus lag tegenover Eretria, een stad van Euboea. De Eretrianen zeilden naar Rhodos en vroegen aan de Peloponnesiërs om Eretria te helpen zich af te scheuren van Athene. Het grote eiland van Euboea was van cruciaal belang voor Athene. Astyochus verwachtte bijgevolg dat de Atheense vloot zo snel mogelijk naar Euboea zou varen, zodat er slechts weinig troepen van Athene zouden overblijven rond Chios. Hij beval zijn vloot uit Rhodos te varen, naar Chios. Tegenover Chalce wachtte echter de volledige Atheense vloot Astyochus op om met hem een zeeslag uit te vechten. Dat was helemaal niet wat de Spartaanse navarch had verwacht. Hij weigerde slag te leveren en zeilde Miletus in. De Atheners keerden daarop naar Samos terug en bleven daar. De Peloponnesische vloot was dus wel naar Chios gevaren, maar bij het eerste zicht van de Atheense schepen kroop ze zo snel mogelijk terug in haar hol te Miletus, en ze vluchtte voor de strijd.

Na deze catastrofe kwamen de Spartanen uithuilen aan het hof van Tissaphernes. Ze betuigden hun akkoord om alles weer goed te maken bij de satraap door te voldoen aan zijn eisen. Tissaphernes bleef de strategie van Alcibiades volgen door te verkieszen de zwakste partij te helpen om zoveel mogelijk concessies van hen los te weken. De Spartanen waren

verslagen te Chios en de Peloponnesische vloot leed een verschrikkelijke angst voor de Atheense vloot die in de Zee heer en meester bleef. De Spartanen hingen dus rijp aan de boom voor een verdrag. Zoals vroeger bleef Tissaphernes trouwens geneigd om een bondgenootschap met Sparta af te sluiten, een staat die hij politiek veel meer stabiel vond dan Athene. Alcibiades meende dus dat Tissaphernes nooit een akkoord met Athene op dit ogenblik zou afsluiten. Wie waren trouwens die afgezanten die te Magnesia aangekomen waren, wie of wat vertegenwoordigden ze?

Alcibiades moest een oplossing vinden voor het dilemma. Hier stonden de Atheners, klaar om te onderhandelen met Tissaphernes, menend dat Alcibiades er Tissaphernes kon toe brengen hen te steunen, maar Tissaphernes moest niets weten van de Atheners! Toch, dacht Alcibiades, kon Tissaphernes morgen zijn mening weer herzien.

Alcibiades ontwierp daarop een absurd plan, maar één dat misschien op het nippertje kon lukken. Hij moest de Atheners er toe brengen te denken dat hij, nog steeds de grote raadgever van Tissaphernes, niet bereid was het verdrag thans te bespreken. Hij moest daarom zeer harde voorwaarden voorstellen aan de Atheners, voorwaarden die ze nooit zouden kunnen aanvaarden. Dit was de enige uitweg die hij kon vinden. Hij was er niet fier op om zo te moeten handelen, maar veel later dankte hij de goden omdat hij zich realiseerde dat de weigering aan Peisander zijn meest briljante zet ooit was geweest, al danste hij gewoon op de golven van de omstandigheden.

De volgende dag mochten Peisander en de andere Atheners zich tonen aan Tissaphernes. De satraap zat op zijn troon en al zijn Perzische raadgevers stonden rond hem. Alcibiades sprak voor de satraap, terwijl Tissaphernes bleef zwijgen en zich als verveeld voorgaf. De satraap had wel toegestaan de Atheners te ontvangen, maar in zijn hoofd had hij al ondertekend met de Spartanen. Dit tafereel met de Atheners had Alcibiades opgezet en afgesproken met Tissaphernes. De satraap had aan Alcibiades zijn akkoord gegeven om vooreerst te blijven zwijgen, zolang Alcibiades dingen zei die de satraap kon aanvaarden. Alcibiades zei aan de Atheners dat Tissaphernes de overheersing over de streken en steden van Ionië wou. De Atheners trokken zich daarop terug om onder hen dit probleem te bespreken. De volgende dag was een nieuwe vergadering gepland.

De dag nadien betoonden de Atheners hun akkoord met de aanspraken van de Koning van Perzië over Ionië. Dan legde Alcibiades aan de verbaasde Atheners uit dat Tissaphernes ook de overheersing wou over de eilanden aan zijn kusten, en verscheidene kleinere toegevingen eiste. Opnieuw verlieten de Atheners de zaal zonder de onderhandelingen af te breken. De derde dag verklaarden de Atheners zich bereid al de eisen van Tissaphernes in te willigen. Alcibiades stelde dan dat de Koning van Perzië een grote vloot zou moeten kunnen bouwen om te zeilen met zoveel schepen als hij wou langs zijn kusten en eilanden om zijn autoriteit te verzekeren. De laatste voorwaarde was beledigend voor de Atheners, want steeds sinds de Perzische Koning verslagen werd in Attica en in de Zee, had Athene over de wateren geheerst. Peisander kon aan deze alleenheerschappij niet verzaken, niet voor de Peloponnesiërs, en niet voor Perzië, want hij zou in stukken gescheurd worden in Athene bij zijn thuiskomst. Peisander en de Atheners werden dan zeer bitter. Ze verweten Alcibiades hen bedrogen te hebben door totaal onaanvaardbare voorwaarden te eisen. De Atheense delegatie verliet Magnesia dezelfde dag nog, en ze keerde weer naar Samos.

Alcibiades bleef ook verbitterd achter. De Atheners waren wel vertrokken met de indruk dat Alcibiades inderdaad volledig het vertrouwen genoot van Tissaphernes, maar ook in het geloof dat hij zoveel mogelijk uit de Atheners had willen persen in dienst van de satraap. Het belangrijkste voor Alcibiades was echter dat de Atheners nog sterk geloofden dat Alcibiades

het vertrouwen had van Tissaphernes, want daarzonder had Alcibiades helemaal geen greep meer op de Atheners, zelfs al geloofden ze nu dat hij hen had bedrogen en dat hij veel te zware voorwaarden vroeg ten gunste van de satraap. Ze oordeelden dat Alcibiades meer in dienst werkte van Tissaphernes dan zin had om naar Athene terug te keren. Alcibiades had tijd gewonnen, maar hij had iets genomen en ook veel verloren.

Tissaphernes en Alcibiades zeilden later langs de kust naar Caunus, waar ook de Peloponnesische vloot had aangelegd. Tissaphernes wou de Spartanen terug in Miletus, waar hij hen beter kon beheersen, en hij wou de vloot de grootste Ionische stad, en binnenkort zijn rijkste stad, beschermen tegen de Atheners. Hij wou nu ook grif betalen voor die Peloponnesische vloot, want hij vermoedde dat als de triërarchen hun geld niet kregen ze in hun wanhoop verleid konden worden een belangrijke zeeslag met de Atheners te durven aangaan, waarin ze volgens Tissaphernes zouden verslagen worden. Ze konden ook de kusten van Ionië en Carië zoeken te plunderen om voldoende proviand op te doen en niet te verhongeren.

Tissaphernes hield zich aan de originele strategie van Alcibiades om evenwicht te houden tussen de twee strijdkrachten en hen daardoor beide te verzwakken. De satraap onderhandelde ook over een overeenkomst te Caunus, een definitief verdrag met de Spartanen. De Spartanen waren thans zeer bereid om veel toe te geven aan Tissaphernes.

In het Spartaans-Perzisch verdrag erkenden Sparta en haar bondgenoten de rechtmatigheid van de heerschappij van de Koning van Perzië over zijn vasteland van Azië. De alliantie was een niet-aanvalsverdrag tussen Perzië en Sparta, en zelfs een alliantie van wederzijdse hulp wanneer één van de beide partijen door derden werd aangevallen. Tissaphernes beloofde te betalen voor de Peloponnesische vloot, ten minste tot zijn eigen Phoenicische vloot in Ionië verscheen. Dat verzekerde de Spartanen ervan dat Tissaphernes niet te lang zou talmen met zijn vloot naar Ionië te doen zeilen om de Atheners te verpletteren. Na de aankomst van de Perzische vloot konden de Spartanen ofwel zelf hun mannen betalen, ofwel aan Tissaphernes vragen verder voor hen te betalen, maar dan zouden ze Tissaphernes moeten terugbetalen aan het einde van de oorlog. Die clause kwam van Alcibiades.

Het verdrag bepaalde ook dat bij de aankomst van de Phoenicische vloot de twee vloten zouden samenwerken zoals het Tissaphernes het best paste en zoals het paste aan Sparta en haar bondgenoten. Als de ene partij de vrede wou tekenen met Athene, moest de andere partij haar zeg krijgen in de manier waarop die vrede in realiteit werd omgezet.

In die tekst kreeg Tissaphernes van Sparta de erkenning van zijn heerschappij over het vasteland van Azië, inclusief over de Helleense steden aan de kusten van Lydië en Carië, dus over steden zoals Miletus en Ephesos, maar niet over de eilanden. Dit was het punt waar Lichas zo zeer had tegen gestreden, en Tissaphernes had dus de heerschappij over de eilanden laten vallen in ruil voor de heerschappij over de kuststeden. Tissaphernes beloofde de Perzische vloot toe te voegen aan de Peloponnesische vloot, en dat punt was doorslaggevend voor de Spartaanse afgezanten, waaronder ook Lichas, om hun akkoord te betuigen met het verdrag. Sparta liet echter de Helleens-Ionische staten van Azië oneervol over aan hun lot onder Perzisch beheer. Dat verdrag werd afgesloten in het begin van het jaar na de aankomst van Alcibiades te Chios, net voordat de lente begon.

Tissaphernes trof alle voorbereidingen om zijn vloot naar Ionië te roepen. Hij draalde en draalde echter daarmee, want hij had goud genoeg om voor de Peloponnesische vloot te betalen, en Alcibiades bleef de satraap er van overtuigen dat het evenwicht tussen de

strijdkrachten nog steeds de meest wijze strategie bleef in Ionië. Zolang de vloot niet kwam was ook het verdrag eigenlijk niet in uitvoering.

Atheense oligarchen

Aan het einde van die lente marcheerde een Spartiaat genaamd Dercyllidas met een klein leger van Miletus naar de Hellespont. Hij bereikte Abydos, die een kolonie van Miletus was, en bracht de stad er toe opstand te plegen tegen Athene. In die tijd was ook de satraap van Phrygië, Pharnabazus, te Abydos aangekomen met enkele Perzische troepen om zich bij Dercyllidas aan te sluiten. Een tweede stad van de Hellespont, Lampsacus, kwam eveneens snel in opstand.

De Atheners bleven ondertussen bezig te Chios, want de Spartiaat Leon die naar Chios gezonden werd na de dood van Pedaritus, leek een hardere dobber dan de vorige harmost. Die Leon nam twaalf triremen van de Peloponnesische vloot van Miletus weg, en samen met zesendertig Chiaanse triremen viel hij direct de Atheense vloot aan die Chios aan de zee kant blokkeerde. De Spartiaat Leon was eindelijk iemand die durfde aan te vallen, wat hij ook op het land deed, en het de Atheners zeer hard maakte.

Bij het nieuws van de Spartaanse activiteiten in de Hellespont, en zodra de Spartiaat Leon zich weer terugtrok in Chios, roeide Strombichides uit van de Atheense vloot te Chios met vierentwintig Atheense triremen en met vrachtschepen beladen met hoplieten, naar de Hellespont.

Lampsacus was niet versterkt met hoge muren. De hoplieten van Lampsacus wachtten op Strombichides in de open velden vóór hun stad. Strombichides versloeg hen in een zeer harde veldslag, waarna hij de stad bij storm veroverde. Na zijn overwinning marcheerde hij naar Abydos. Hij probeerde ook die stad te veroveren, maar haar muren bleken te hoog en te sterk, zodat hij met zijn klein leger faalde in die inspanning.

Strombichides zeilde daarna naar de andere zijde van de Hellespont, naar Sestos, in de streek van de Chersonese, en hij zette daar zijn basis op voor de verdediging van de Hellespont.

Op die wijze werd voor het eerst de oorlog van Ionië uitgebreid tot de Hellespont, een streek die uiterst belangrijk was voor Athene omdat heel veel van haar voorraden en van haar vitale handel voer door die zee-engte.

Na de successen van het leger van Chios en van de Spartiaat Leon, en na het vertrek van toch een groot deel van de Atheense vloot naar de Hellespont, durfde de navarch Astyochus wat meer aan. Hij zeilde met zijn vloot naar Samos. Hij daagde de Atheners uit tot een zeeslag, maar ditmaal wilden de Atheners hem die niet gunnen. Astyochus zeilde terug naar Miletus.

De Atheners weigerden een zeeslag, niet omdat ze meenden dat ze de Peloponnesiërs niet aankonden, maar omdat ze wanhopig verdeeld bleven door interne strubbelingen.

Een sterke partij van Atheners die hun voorkeur voor de oligarchie openlijk beleden, ontwikkelde zich te Samos. Dat trok de aandacht van Peisander, die op het eiland weer was aangekomen na de ontgoochelende onderhandelingen met Tissaphernes en Alcibiades. De Atheense oligarchen van Samos besloten dat ze Athene en andere verbonden steden moesten overhalen naar hun geliefde vorm van regeren. Ze besloten ook Alcibiades volledig uit hun

samenzwering te houden. Ze meenden dat Alcibiades geweigerd had hen te helpen bij Tissaphernes. Ze zeiden dus dat ze naar de oligarchie wilden streven zonder een beroep te doen op Alcibiades.

Alcibiades slaagde er in die tijd in zijn contacten met de Atheense vloot van Samos open te houden. Hij ontving nog steeds op regelmatige tijdstippen Atheense boodschappers, en hij hoorde van hen dat de oligarchen rond Peisander hem zoals een steen in het water hadden laten vallen. Een verandering van regering kon inderdaad gebeuren in Athene, en Alcibiades had dat idee als eerste geopperd, maar nu vorderde de oligarchische beweging zonder Alcibiades. Als het initiatief slaagde, kon Alcibiades het vergeten ooit naar Athene terug te keren.

Die realisatie deed zijn opinie bijna onmiddellijk omslaan. Als de oligarchen meenden dat ze hem niet nodig hadden, dan had hij de oligarchen niet nodig. Zijn redevoeringen aan de gezanten van de Atheense vloot werden de pleidooien van een gematigde democraat. Hij beweerde dat hij de gunst van Tissaphernes had willen afhouden van extreme oligarchen zoals Peisander. Dat soort van oligarchie was niet wat hij gevraagd had. De extreme oligarchen waren al even vals en slecht als de extreme democraten. Er was geen verschil tussen tirannen van de ene zijde of van de andere zijde.

Door de Atheense boodschappers hoorde Alcibiades ook wat er te Samos gebeurde.

De tijd gleed traag voorbij. De oligarchen die zich te Samos verzamelden vertrokken van het eiland. Alcibiades vroeg zich af wat die zouden uitrichten. Gedurende een hele tijd bleef hij helemaal zonder nieuws over hen.

Alcibiades werd op de hoogte gehouden van wat er te Athene gebeurde door de regelmatige brieven van zijn neef. De meest recente brief van Euryptolemus informeerde hem dat de oligarchen van Peisander Athene bereikt hadden. In de stad hadden dan een reeks interessante gebeurtenissen plaatsgevonden, waarover Euryptolemus berichtte.

Alcibiades,

Ik groet u, neef! Ik geef u hierbij verslag over belangrijke gebeurtenissen die hebben plaats gehad te Athene en die de polis heftig dooreenschudden.

Het begon allemaal met een moord! Androcles, één van de extreme democraten en een man die grotendeels verantwoordelijk was voor uw verbanning uit Athene, werd in de agora vermoord door een groep jonge oligarchen. Die jongeren deden toen wat ze wilden, maar zonder gehinderd te worden door de Atheense autoriteiten! De jonge mannen doodden Androcles waarschijnlijk om jou een plezier te doen, maar ook omdat de man een gevaarlijke demagoog was die openlijk tegenstand bood aan hun partij.

De jonge oligarchen spraken daarna met meer en meer aandrang over een aantal van slechts vijfduizend mannen die zouden mogen deelnemen aan de regering van Athene. Die mannen zouden door hun talenten of omdat ze de polis financieel konden steunen mogen regeren. De Volksvergaderingen werden nog steeds georganiseerd, maar het volk durfde niets beslissen dat niet op voorhand al geregeld was door de oligarchische partij. De oligarchische jongerengroepen bleven verder de mensen uit de weg ruimen wanneer die mensen hen tegenstand boden, zodat niemand in de Volksvergadering nog openlijk tegen hen durfde spreken. Criminele onderzoeken om de mannen te vinden die de misdaden pleegden werden nooit georganiseerd.

Dat was de situatie tot Peisander in Athene aankwam. Peisander kwam van Samos met vele metgezellen, en hij vooral was het die verder de ideeën verspreidde van de oligarchie onder de steden in de Aegeïsche Zee. Thasos werd aldus gewonnen voor de oligarchie, en ook andere steden. We moesten echter ook horen dat wanneer die steden oligarchisch werden, ze eveneens Athene niet meer vreesden en hun volledige onafhankelijkheid opeisten, waarvoor ze natuurlijk de steun van Sparta zochten.

Peisander en zijn metgezellen verzamelden veel hoplieten uit de steden die van regering veranderden, en bijgevolg kwamen ze te Athene aan met een klein leger. Peisander riep een Volksvergadering samen in Athene, en hij stelde voor een comité van tien mannen te kiezen die voorstellen moesten formuleren voor een nieuw soort van betere regeringsvorm. Dit werd aanvaard door de Volksvergadering.

Wanneer het comité van tien mannen gevormd was, werd iets later een nieuwe Volksvergadering gehouden. Die Volksvergadering werd niet op de Pnyx georganiseerd, maar op de nauwe plaats van Colonus, acht staden verwijderd van de stad, in het veld dat daar gewijd is aan Poseidon. Wanneer het comité van de tien hun voorstellen presenteerden, bleek dat slechts één voorstel te zijn! Het comité stelde voor te beslissen dat eender welke Athener eender welke suggestie kon brengen zonder bestraft te worden. Zware geldboetes moesten aangerekend worden aan eenieder die het aandurfde bij het gerecht dergelijke spreker aan te klagen wegens overtreding van de wetten, of om hem op gelijk welke andere wijze schade te berokkenen. Toen dit voorstel gestemd was, brachten de oligarchen hun meest gedurfde schema's naar voren.

Het eerste voorstel dat kwam was om niemand nog te betalen voor eender welke functie in de polis. Dat sloot de armere burgers uit om bijvoorbeeld functies van magistraat te zoeken. Daarna werd er voorgesteld vijf mannen te kiezen. Die zouden honderd mannen moeten aanduiden en ieder van die honderd zou drie meer mannen moeten kiezen. Deze verzameling van vierhonderd mannen zouden dan een Raad vormen met volledige macht om te regeren zoals zij dat best vonden. De oude Raad werd afgeschaft. Met de tijd zouden de Vierhonderd nog vijfduizend andere mannen samenroepen.

Deze voorstellen werden geformuleerd door Peisander, maar de mannen die dit allemaal met hem gepland hadden, waren in de eerste plaats Antiphon, en daarna ook Phrynichus en Theramenes zoon van Hagnon.

De Volksvergadering nam natuurlijk die voorstellen aan. Het is onnodig te melden dat de eerste vijf mannen die gekozen werden de oligarchen waren. Bijgevolg waren de Honderd ook oligarchen, en daarna ook de Vierhonderd. Athene eindigde in de macht van de Vierhonderd, de oligarchen!

De volgende dag stapten de Vierhonderd de Raadzaal in, het bouleutêrion van Athene. Ze ontsloegen direct en zonder veel omhaal de vroegere, democratisch gekozen Raad. Ze zeiden gewoon aan de oude Raad hun geld te gaan ophalen en te verdwijnen. Ze betaalden direct, daar en dan, elk van de vroegere Raadsleden wat hen toekwam voor de rest van hun termijn, en ze duwden hen naar buiten.

De Vierhonderd begonnen dan te werken. Ze kenden al de functies van magistraat aan zichzelf toe, al verdeelden ze wel de posten bij lotstrekking. Zij regeren nu over de stad en beheersen ook de rechtspraak, zodat niemand durft te protesteren.

De Vierhonderd zochten eveneens contact met Agis, de Spartaanse Koning, die Decelea bezet. Maar Agis geloofde slechts dat Athene verzwakt was door interne strijd, en hij verleende niet veel vertrouwen aan de oligarchen en aan wat ze kwamen vertellen. Agis verzamelde een

groot leger, en hij plaatste dat onder aan de muren van Athene. Maar dan mobiliseerden alle Atheners zich om de stad te verdedigen! Troepen stormden uit de poorten met veel ruiters en lichte troepen, en afdelingen van hoplieten, die veel leed brachten aan de Spartanen. Agis begreep dat Athene nog steeds sterk geleid werd, zodat hij met zijn leger terug naar Decelea afdroop. Hij zond iets later zijn versterkingen terug naar Sparta.

De Vierhonderd gaan echter door om met Spartaanse gezanten een overeenkomst betreffende de oorlog te bespreken. Ik hoorde dat afgevaardigden van Athene ook net vertrokken zijn naar Sparta, daarvoor.

Een laatste zaak moet ik je nog melden. Hoewel de macht over Athene nu in de handen ligt van vijfduizend mannen en van de Vierhonderd, werden tot dusver die Vijfduizend nog niet samengeroepen om de zaken van de polis te bespreken. Het zijn dus werkelijk slechts de Vierhonderd van Peisander die regeren over Athene.

*Uw toegewijde,
Euryptolemus zoon van Peisianax*

Democratie te Samos

Alcibiades hoorde ook over oproer en herrie op Samos. Ongeveer driehonderd oligarchen hadden daar een nieuwe groep gevormd met de bedoeling de oligarchische regering aan de macht te brengen op het eiland. De democraten van Samos hoorden echter van die samenzwering en ze liepen snel naar het Atheens leger te Chios om met de veldheren Leon en Diomedon te praten, van wie ze wisten dat die gematigde democraten gebleven waren, en ook tot andere mensen in het leger die ze kenden als voorstanders van de democratie, zoals de triërarch Thrasybulus en de bevelvoerder van hoplieten Thrasyllus. Ze spraken ook tot de bemanning van het ijschip de Paralus, die allen Atheense burgers waren, gekend voor hun sympathie voor de democratische zaak.

Leon en Diomedon deden enkele schepen naar Samos varen, en ook de Paralus werd op Samos geplaatst. Wanneer de oligarchen hun plan van rebellie wilden uitvoeren, werden ze snel opgevangen door de democraten van Samos en de Atheense zeilers en hoplieten. Ze werden verslagen. Sommige van de oligarchen werden later gedood te Samos, maar de vergeldingsmaatregelen tegen hen bleven mild.

Alcibiades vroeg zich af hoe de situatie nu verder zou evolueren. Athene was oligarchisch, het leger bleef democratisch. Iets zou er wel moeten gebeuren in die stand van zaken. Hij verwachtte het meest dat het leger de val van de oligarchen zou teweegbrengen. Betekende dat een burgeroorlog voor Athene? Alcibiades ontving slechts verward nieuws uit Samos en hij kreeg weinig informatie van de spionnen van Tissaphernes. Hij wachtte geduldig op nieuwe tekens en opportuniteiten om tussen te komen. Wat wilden de goden aanvangen met Athene, en met Alcibiades?

In de zomer, tegelijk met de gebeurtenissen in Samos en Athene, broeide er ook tweedracht en beroering te Miletus onder de Peloponnesiërs. De kapiteins van de vloot en de leiders van de geallieerden verweten aan de navarch Astyochus dat hij inactief bleef en geen zeeslag durfde te geven. Astyochus had inderdaad tot dan geweigerd zijn vloot ernstig in te zetten. Dit was

zijn lange termijn politiek geweest, en de Spartaanse raadgevers die eigenlijk uitgezonden waren om over hem te oordelen hadden hun akkoord betuigd met zijn argumenten en redenen van strategie. Ze lieten hem volledig de functie van navarch behouden. Astyochus zei dat hij op de Perzische vloot wachtte. De beloofde Phoenicische vloot van Tissaphernes kwam echter nooit aan. Tissaphernes betaalde ook de Peloponnesische vloot heel onregelmatig, en dat was ook het tegenovergestelde van wat hij beloofd had. Vooral Hermocrates en de kapiteins van Syracuse werden boos met die stand van zaken. Wanneer bijgevolg Astyochus hoorde over het oproer te Samos, verzamelde hij een vloot en zeilde hij uit met honderdentwaalf schepen naar Mycale. Hij beval ook de Milesianen over het land naar die plaats te marcheren.

De Atheense vloot lag op dat ogenblik te Glauce in Mycale. Wanneer die de Peloponnesische vloot zag naderen, roeiden de tweeëntachtig triremen van Leon en Diomedon de bescherming van de haven van Samos in. De Atheners hadden niet voldoende schepen om Astyochus te trotseren, omdat ze een belangrijk aantal triremen met Strombichides naar de Hellespont hadden gezonden. De Atheense veldheren bekwamen echter wel enige informatie over de bewegingen van de Spartaanse vloot, want Alcibiades had hen een betrouwbare dienaar gezonden om hen in het geheim te waarschuwen over de bedoelingen van de Peloponnesische vloot.

De Atheense veldheren zonden dan boodschappers naar Strombichides om hem te bevelen een tijdje terug te keren naar Samos. Strombichides kwam op tijd aan, zodat de Atheners dan honderdenacht triremen samen hadden, waarmee ze meer dan bereid waren Astyochus een zeeslag aan te bieden. De Peloponnesische schepen keerden snel terug naar Miletus! De Atheense vloot achtervolgde Astyochus tot nabij Miletus, maar ook daar weigerde de Spartaanse navarch een slag te leveren.

De tijd kroop voorbij. Alcibiades woonde nog steeds aan het hof van Tissaphernes te Magnesia. Hij sprak dikwijls met Tissaphernes, die hem weer leek te vertrouwen, en die hem als een vriend behandelde.

Alcibiades bewonderde in die periode sterk de verfijnde levenswijze van de satraap. Tissaphernes was een man met veel eruditie, die zeer geïnteresseerd was in alles wat Helleens was, ook in wat er gebeurde in de staten rond de Zee. Tissaphernes sprak niet enkel de Ionische taal, hij had ook heel wat boeken gelezen van de Helleense filosofen. Tissaphernes had Homeros gelezen en Herodotus, en hij vroeg Alcibiades op meerdere avonden hem te vertellen over zijn leraar, Socrates. De satraap verraste hem op een dag door te vermelden dat hij een kleine maar mooie tuin de naam van Alcibiades had gegeven. Alcibiades vroeg in gedachten hoe een man die zo wreed en meedogenloos kon zijn als Tissaphernes, een Perzische hoveling, die gewetenloos en gemeen kon zijn als geen ander, toch zo edel en beschaafd zich kon opwinden over de delicate schoonheid van zijn speciale tuinen en bloemen. Tissaphernes was een echte oosterling, vond Alcibiades, een man die steeds intriges aan het combineren was en toch erg emotioneel en onvoorspelbaar kon blijven in zijn reacties. De man hield er van om tussen mooie dingen te leven, en hij verzamelde die met een onbeschrijfbaar obsessie: gouden kleinoden, juwelen en tapijten uit alle landen. Tissaphernes leefde in grote luxe in zijn paleizen, en hij versierde zijn kamers steeds meer. Hij was ook een sensuele man. Hij bezat veel vrouwen in zijn paleis en in zijn tenten, vrouwen waarvan gezegd werd dat ze de grootste schoonheden van Perzië waren, maar hij verborg die voor iedereen behalve voor zijn meest toegewijde wachters. Hij was echter ook een vrijgevende man. Hij kon meisjes aanbieden aan zijn trouwste dienaars, en gouden geschenken uitdelen voor een kleinigheidje van betoon van vertrouwen dat hem gegeven werd. Tissaphernes hield van weelde rond zich. Hij zocht goud ijverig, maar hij kon ook veel goud uitgeven als hij daar

maar meer goud kon van verwachten. Hij bleef nooit de slaaf van goud en wist hoe het te gebruiken voor zijn doeleinden. Tissaphernes was ook een goede strijder. Alcibiades zag hem regelmatig oefenen met zijn mannen, in duels vechten met een kromzwaard, of trainen in het speerwerpen. Zijn tactiek in de oorlog leek op een combinatie van Perzische sluwheid en Helleense macht. Vele malen zag Alcibiades de satraap met zijn mannen werken tot hij doordrenkt in het zweet vocht, maar nadien trok de satraap zich ook lang terug in zijn kamers om te baden en van klederen te veranderen. Tissaphernes hield ook van zware parfums. Bijna steeds stonden er geurenbranders in zijn ontvangstkamers om heerlijke geuren te verspreiden, en die zalen werden steeds fris en proper gehouden. Alcibiades bewonderde zo wel vele aspecten van de manier waarop Tissaphernes leefde, en hij begon zich te kleden zoals de satraap en op dezelfde wijze te leven. Wanneer Alcibiades echter voorstelde met Tissaphernes samen de wapens te oefenen, werd dat aanbod beleefd maar kortdaat afgewimpeld.

Op een namiddag meldden de dienaars van Alcibiades hem dat een belangrijke delegatie van Atheners vroeg door hem ontvangen te worden. Alcibiades was verbaasd bij die plotse komst. Gedurende een lange tijd, nu, had hij geen nieuws meer gehoord van Samos of van Athene, zodat hij eigenlijk ook niets meer van hen verwachtte. Niet één boodschapper was nog naar hem gezonden om de contacten open te houden. Alcibiades bood de mannen zijn ontvangstzaal in.

Alcibiades was nog veel meer verbaasd te zien welke mannen naar hem toe traden. Ze waren met velen, ongeveer tien mannen, en ze waren allen gekleed niet als afgezanten maar als strijders. Ze droegen lichte bepantsering van leder en linnen, en ze hielden bronzen helmen aan hun zijde. Ze hadden geweigerd hun wapens neer te leggen, en Alcibiades had hen niettemin zo laten binnenkomen. Alcibiades zag dat de mannen allen zeelieden en hoplieten waren, mannen gewend aan actie, veteranen van de oorlog. Het waren geen jonge mannen, maar mannen van rijpe leeftijd, hun gezicht verbrand en uitgedroogd door de zon en het zout van de Zee, mannen met verweerde gezichten en rimpels rond de ogen, dunne lippen, slanke mannen met brede borsten en pezige spieren. Het waren vechters met glinsterende, energieke ogen en verharde gezichten. Veel littekens toonden ze op armen en benen. De mannen zagen er sterk uit, intelligent en vastberaden. Alcibiades voelde onmiddellijk dat deze mannen geen ambassadeurs of politici waren, maar bevelvoerders van het Atheens leger te Damos, en vechtende bevelvoerders! Dit was een militair gezantschap!

Eén man leidde, en de anderen stonden achter die. De delegatie werd geleid door de triërarch Thrasybulus.

Alcibiades glimlachte en hij stond op uit zijn met zachte kussens belegde divan, want hij herkende dadelijk zijn oude vriend met wie hij zo veel op Zee had geoefend met zijn trireem. De twee mannen omhelsden elkaar, ze sloegen hun armen rond elkaars schouders. Alcibiades wist dat Thrasybulus met zijn schip, de Axionike, vocht in de vloot van Samos. Hij had gehoord dat Thrasybulus een invloedrijk man was geworden in het leger, maar hij was niet op de hoogte van de meer recente gebeurtenissen. Waarom kwam zulke belangrijke Atheense delegatie hem spreken? Zijn hart klopte sneller bij de opwindende van het nieuws dat ze hem konden brengen. Was het leger in opstand gekomen tegen Athene? Hij hield zijn gezicht rustig en effen terwijl hij daar stond in zijn prachtige, Perzische lange kleren, die geborduurd waren met mooie, ingewikkelde oosterse patronen, vóór die strijders van het Atheens leger. Hij leek thans zo erg verschillend van hen! Waar was de tijd dat hij nog in bronzen, Attische bepantsering gestaan had?

Hij begon eerst te spreken en ging weer op zijn divan zitten. ‘Gegroet, burgers van Athene en mannen van het leger van Samos. Brengen jullie me nieuws van de veldheren?’ Thrasybulus antwoordde met een diepe stem en op een even plechtige toon, ‘dat doen we inderdaad, Alcibiades. En het is een veldheer die je het nieuws brengt. Ik ben één van de twee veldheren die nu ons leger leiden. De andere veldheer ken je ook goed, dunkt me. Zijn naam is Thrasyllus!’

Alcibiades zat nu niet meer verbaasd, maar volledig verbouwereerd. Een storm barstte los in zijn geest, heel veel vragen draaiden in zijn hoofd. Wat moest hij eerst vragen? Zijn twee oude, beste vrienden in het leger, Thrasybulus en Thrasyllus, waren veldheren van het leger? Wat was er gebeurd met Leon en Diomedon? Waarom hadden de oligarchen van Athene twee democraten benoemd?

Hij zei na een tijdje, voldoende tijd nemend om zijn normale houding weer te vinden en zijn stem te beheersen, vóór een lachende Thrasybulus, ‘wel dan, veldheer Thrasybulus! Ik wens je geluk! Waarom heb ik dan de eer een Atheense veldheer in Magnesia te ontvangen?’

‘In slechts enkele dagen is er veel veranderd,’ antwoordde Thrasybulus. ‘Je weet waarschijnlijk al wel dat er een regering van een beperkt aantal mannen aan de macht geraakt is in Athene, en die voeren het bewind over onze polis. Peisander was één van de belangrijkste persoonlijkheden in die samenzwering. Maar het leger van Ionië, waarvan ik een veldheer ben, en de burgers van Samos, verwerpen dergelijke regering.

Niet zo lang geleden zonden we de Paralus naar Athene om de stad op de hoogte te brengen van wat er in het leger gebeurde. Toen de Paralus Samos verliet wisten we niet goed welke gebeurtenissen plaats hadden gehad in Athene. De leiders van de Vierhonderd behandelden onze vrienden, de Atheense burgers van de Paralus, zonder respect. Enkele van onze mannen werden zelfs gevangen genomen en in cellen geworpen. De rest van de bemanning werd op een vrachtschip geplaatst en naar Euboea gezonden om daar op meerdere boten te patrouilleren. Maar één van onze mensen, Chaereas zoon van Archestratus, slaagde er in te ontsnappen. Hij keek aandachtig rond om de situatie te begrijpen in Athene. Later wist hij aan boord van een schip te geraken dat naar de eilanden voer, tot hij aankwam te Samos. Hij vertelde ons alles wat er te Athene aan de hand was.’

Thrasybulus pauzeerde even en verschoof zijn voeten.

Hij vervolgde, ‘Alcibiades, het is verschrikkelijk! Geen burger van Athene durft nog tegen de huidige regering te spreken. De mensen die dat toch doen worden ofwel in het publiek geseseld, of ze verdwijnen gewoon, worden in het geheim vermoord bij de minste tegenstand. De huidige leiders van Athene hoorden van de zeelieden van de Paralus over wat er te Samos gebeurde, de overname door de democratische krachten van het leger en van het eiland. Ze hielden daar niet van. Bijgevolg worden er te Athene aanrandingen en gewelddaden gepleegd tegen de echtgenotes, kinderen en familieleden van onze mannen. De Vierhonderd hebben voor om de familieleden van de leiders van Samos gevangen te nemen en hen te martelen. Chaereas vertelde ons zelfs dat sommige oligarchen er mee dreigden onze families uit te roeien, tenzij we ons onderworpen aan hun bewind!

De metgezellen van Thrasybulus kreunden van woede bij dit verhaal.

Thrasybulus zei daarna, ‘we hielden een Volksvergadering van het leger te Samos toen we dat nieuws hoorden, om te beslissen wat te doen. Thrasyllus en ik merkten op dat de democratie onze levenswijze moest blijven en ook de organisatievorm van onze gemeenschap, en de burgers betuigden daarmee hun onomwonden akkoord. We deden daarop iedereen, alle strijdende mannen van Athene, ook al de oligarchen, en gans de bevolking van Samos,

plechtig zweren om de oorlog tegen de Spartanen verder te zetten, om oproer te Samos en in het leger te verijdelen, om de democratie hoog te houden, en om vijanden te zijn van de regering van de Vierhonderd. Leon en Diomedon werden ontslagen uit hun functie van veldheer door de stemmen van het leger, en ook al de triërarchen en de bevelvoerders van de hoplieten die openlijk uitkwamen voor de oligarchie van Peisander en Antiphon. Daarna verkoos de Volksvergadering Thrasyllus en mij als hun veldheren. We spraken met de mannen, en de burgers praatten ook met ons.'

Alcibiades sprong weer op van zijn divan en ging dichterbij Thrasybulus staan. Thrasybulus zei, 'we vonden allen dat we niet in wanhoop moesten vervallen. Wij zijn de vloot en het leger van Athene! Er is geen ander leger en er zal geen ander leger komen dan het onze. Er is geen geld meer in Athene om nog een andere vloot te bouwen en om nog een ander hoplietenleger samen te stellen. We zeiden dat de mensen die de macht hebben genomen in Athene slechts een minderheid vormen die terreur, agressie en geweld toepassen om hun wil door te drijven, maar die wil is niet de wil van het volk. We isoleerden ons van Athene. We hebben natuurlijk geld nodig, maar we menen dat we dat kunnen vinden in de democratische steden die nog steeds in de Delische Bond blijven en die ons zouden willen steunen in onze zaak. We beheersen de Zee met onze vloot. We beheersen ook de Peloponnesiërs hier. De Spartanen verbergen zich in Miletus met hun stront constant in hun achterste, en ze durven zelfs niet uit de haven te verschijnen als ze maar één van onze schepen zien. Wij bezetten alle zeeroutes naar Athene. We kunnen dus alle toevoer van voorraden naar Athene tegenhouden, terwijl Athene niets tegen ons kan beginnen! De polis van Athene, dat is de mannen die nu de polis in hun greep houden, kunnen niets tegen ons verrichten! Als ze onze families bedreigen, dan hebben wij meer macht om hen te bedreigen! Ze kunnen ook niets meer doen voor ons, want ze zenden ons geen geld om voorraden te kopen. We moeten bijgevolg in ons eigen onderhoud voorzien. We kunnen niet langer de bevelen van de huidige leiders van Athene opvolgen. Die mannen zweren niet meer bij de wetten en de instellingen waar wij blijven in geloven, en waarvoor we willen leven, strijden en sterven. We hebben enige goede mannen om ons raad te geven, hier in Ionië. Maar we hebben mannen nodig met bredere visies, en mensen met een beter gevoel voor wat de toekomst kan brengen, mannen die het Atheens leger kennen, de Spartanen, de situatie in Ionië en in de Hellespont. Daarom zijn we hier, Alcibiades!

We hebben de werkelijk beste raadgevers nodig om de oorlog tegen de Peloponnesiërs te winnen, om Athene terug te winnen en om ons te leiden. We hebben meer dan strijders nodig daarvoor. We beseffen dat we raad nodig hebben. We hebben fondsen nodig, en we zouden de steun willen van de Koning van Perzië. We stemden daarover, en we besloten dat we je terug in ons midden wilden. Je bent zelf een strijder. Je was veldheer en vertegenwoordiger van Athene in betere tijden. Veel hoplieten kennen je nog en hebben het vertrouwen in je behouden. Kom naar het leger van Samos! Onze hoop is ook dat je misschien Tissaphernes kon overhalen ons te helpen.'

Alcibiades bleef lange tijd zwijgen. Hij bleef sprakeloos bij de opportuniteit die hem zo plots en onverwachts geboden werd. Het aanbod overweldigde hem. Hij keek over de hoofden van de mannen heen. Daarna keek hij elk van hen recht in de ogen. Hij zag eerlijke en vragende, zelfs hunkerende blikken. Hij moest deze mannen hoop geven.

Hij glimlachte en zei, 'ik dank jullie, Atheners, vrienden, voor het vertrouwen dat jullie in me stellen. Ik ben raadgever van Tissaphernes en van de Koning van Perzië voor Hellas en voor de oorlog tussen Athene en Sparta, die een oorlog is – zoals jullie in jullie vlees en geesten hebt gevoeld – tussen oligarchische ideeën en ideeën van democratie. Ik ga onmiddellijk met jullie mee, natuurlijk, want liefde voor Athene en haar burgers is voor eeuwig in mijn hart

gekerfd. Ik zal jullie raad geven. Ja, we zullen de fondsen die nodig zijn voor het leger van Samos wel vinden en de oorlog hier voortzetten, en ook in het noorden, en in Athene. We zullen de steun verwerven van Tissaphernes en natuurlijk zullen we overwinnen!’

Alcibiades plaatste een hand op de schouders van Thrasybulus, en de Atheense bevelvoerders stapten na Thrasybulus voorwaarts om Alcibiades aan te raken en door hem gevoeld te worden. Ze lachten allen, en sommige van de bevelvoerders weren tot tranen gedwongen van emotie. Alcibiades schudde daarna handen en hij klopte lachend op schouders en ruggen. De mannen omhelsden elkaar.

Alcibiades was terug waar hij moest zijn! Hij zou geen leger in de wereld er toe hebben kunnen brengen de stad Athene aan te vallen en te veroveren, maar hij kon wel aan het hoofd van een Atheens leger van burgers fier Athene binnen marcheren, de poorten wijd open!

Hoofdstuk 17. Samos, de zomer van 411 v. Chr. tot de herfst van 411 v. Chr.

Volksvergadering

Alcibiades waarschuwde Tissaphernes niet van zijn vertrek naar het Atheens leger van Samos. Hij greep een paard in de stallen van het paleis te Magnesia en reed met de Atheense bevelvoerders dezelfde dag nog van Magnesia naar de kust, waar een Atheens trireem op hen wachtte. Ze reden een hele tijd nog in de duisternis. De volgende morgen roeide het schip, de eigen trireem van Thrasybulus, op de open Zee naar Samos. Ze zouden tegen de middag te Samos aankomen.

De roeiers zagen Alcibiades, opnieuw gekleed als een Atheense hopliet, aan boord van de Axionike stappen. Alcibiades groette elk van de roeiers. Breed grinnikend duwde hij één van de mannen van de bank af, en nam de roeispaan vast. Hij roeide een hele tijd samen met de mannen. De roeiers deden de trireem zo snel ze konden door de wateren vliegen, maar ze lachten. Alcibiades voelde zich zo gelukkig om weer een Atheens trireem onder zijn voeten te voelen! Het gewone rollen en stampen van het schip wanneer het langs de kusten voortbewoog, vulde hem met fierheid en blijdschap. Thrasybulus keek met verbazing naar Alcibiades toen de man roeide en bleef roeien, en rauwe grappen vertelde aan de zeelieden rond hem.

De trireem van de Atheense bevelvoerders kwam voortijds in de haven van Samos aan. Ze legde aan, en Alcibiades was de eerste om van het schip op de kaai te springen. Thrasybulus volgde hem. Thrasybulus beval aan zijn mannen direct een Volksvergadering van het leger en van de burgers van Samos aan te kondigen. De Volksvergadering moest gehouden worden in een veld buiten de stad. Thrasybulus bracht Alcibiades naar die plaats. Ze gingen langzaam, al pratende naar daar.

Terwijl de twee verder wandelden, liepen vanuit alle zijden zeelieden en hoplieten aan om hen te vergezellen.

Hoplieten kwamen langs Alcibiades aanlopen, klopten hem op de schouder en zeiden, ‘herinner je mij nog, Alcibiades? Ik was met jou te Potidaea!’ En nog, ‘ik streed te Delium met je! We kwamen terug in dezelfde boot!’ Of, ‘ik stond met je in het vierkant van Amphipolis!’

Houtbewerkers, metaalwerkers, koorddraaiers, smeden en zeilmakers stopten met werken en ze volgden Thrasybulus en Alcibiades. Vanuit één van de poorten van Samos stroomde een grote menigte mannen toe, en Alcibiades zag van ver al de reus die Thrasyllus was onder die mannen. Wanneer de twee groepen samenkwamen, plette Thrasyllus de kleinere Alcibiades tegen zijn machtige borstkas. Thrasyllus kon geen woord uiten, zo bewogen bleef hij door de emoties. Hij schudde zijn hoofd, en de twee groepen wandelden samen naar de gronden van de Volksvergadering.

Thrasyllus riep naar de mannen, ‘Alcibiades die bijt zoals een leeuw is bij ons!’

Alcibiades keek verbaasd naar Thrasyllus, ‘herinner jij je nog de tijden toen we jong waren, Thrasyllus? Zoveel is er ondertussen gebeurd! Ja, ja, we zijn nog steeds vrienden! We waren dat altijd al.’

Vóór het volk uit gingen Thrasyllus, Alcibiades en Thrasybulus. Alcibiades de aristocraat, Thrasybulus de eigenaar van een trireem en Thrasyllus de burger en hopliet. Ze stapten krachtig en met vertrouwen nu. Thrasybulus en Thrasyllus hadden de zelfzekerheid van Alcibiades nodig, zijn sluwheid, zijn berekening en ervaring in de diplomatie en in de oorlog, de grootsheid en de bekendheid van zijn familienaam die de verbinding maakte met de traditie. Alcibiades had vrienden nodig. Samen zouden ze de wereld veranderen!

Toen ze in de velden van de Vergadering aankwamen, had zich daar ook al een groot aantal nieuwsgierige mannen verzameld, en nog vele anderen kwamen aanlopen. De veldheren wachtten even om iedereen van het leger en van het volk van Samos zich te laten aanmelden. Daarna leidde Thrasybulus Alcibiades in. Ze stonden op een kleine heuvel, in een prachtige, heldere dag. Ze stonden alsof ze op de Pnyx vergaderden. Er was hier geen sprekersteen, maar omdat de mensen op de flanken van de heuvel stonden en Alcibiades boven op de top, konden de mannen hem goed en ver horen.

Na Thrasybulus sprak Alcibiades traag, met een duidelijke, vaste en luide stem.

‘Gegroet, burgers van Athene en van het leger en de vloot van onze polis. Gegroet, mannen van Samos! Ik ben Alcibiades!’

Een luid gegrom steeg op uit de menigte. Daarna werd gejuich en gefluit gehoord, en Alcibiades glimlachte omdat hij zelfs enige trompetten bij de toehoorders ontdekte. Hij hield zijn armen de hoogte in om de menigte om stilte te vragen. Daarna pas kon hij verder spreken. ‘Jullie hebben het moeilijk gehad in de oorlog tegen de Peloponnesiërs, en jullie hadden het zwaar om weerstand te bieden aan de mannen die jullie niet wilden laten leven zoals jullie dat graag hadden. Hetzelfde gebeurde met mij! Ik werd verbannen uit Athene en zelfs ter dood veroordeeld voor misdaden die ik niet heb begaan. De mannen die me in verbanning wilden, smeedden achter mijn rug plannen zoals anderen achter jullie rug planden, en samenzwoeren terwijl jullie ver van jullie stad vochten. Het zelfde gebeurde met mij! Ik werd veroordeeld terwijl ik in Sicilië vocht, en ik zou zeer zeker terechtgesteld worden zodra ik weer een voet op Atheens grondgebied zou zetten. Een eerlijk proces heb ik nooit gekregen, al vroeg ik dat. Jullie werden verraden terwijl jullie even ver verwijderd van Athene vochten als ik, maar aan een andere zijde van de Zee! Ik leed erg onder mijn verbanning, eerst in Sparta en daarna aan het hof van de satraap Tissaphernes. Al die tijd verlangde ik naar jullie, mijn strijdgenoten, om weer bij jullie te zijn en naast jullie in de strijd te staan, maar die gemene mensen in Athene zorgden er voor dat ik niet kon terugkeren. Mijn lotsbestemming is nu jullie lotsbestemming. We zijn allen verbannen uit de stad die we liefhebben, en er is niets zo hard in een leven dan verraden worden door zijn eigen polis en de liefde te verliezen van zijn stad!’

Een woedend geschreeuw van dreigende kreten steeg op uit het volk toen Alcibiades die woorden riep. Hij pauzeerde, zette een stap of twee zijwaarts, schijnbaar in gedachten verzonken, en dan vervolgde hij zijn rede.

‘Athene is in de handen van een groep mannen die de macht over de stad exclusief voor eigen profijt gebruikt. Die mannen willen jullie niet terug, tenzij jullie buigen voor hun autoriteit. Juist hetzelfde gebeurde aan mij enkele jaren geleden. Ik ook weigerde te buigen voor de trouweloze mannen die het volk volgens hun eigen doeleinden en interesses deden stemmen onder dwang en vrees. De enkele mannen die de macht overnamen, onze macht, de macht van het volk, op dit ogenblik, willen ook niet dat ik ooit nog zou terugkeren naar Athene, want ze weten dat ik hun autoriteit nooit zal aanvaarden. De extreme oligarchen van nu gelijken erg op de extreme democraten van toen, ze willen hetzelfde, de macht voor hen alleen en ze nemen de macht over de stad weg van het volk. Daarom zeg ik: laten we samen terugkeren en hen leren wat echte burgers die Attica liefhebben willen doen voor hun stad!’

Het gejuich klonk dan bijzonder luid, en de Volksvergadering riep haar instemming uit.

Vuisten gingen de lucht in, boven de hoofden, en meer kreten kwamen, ‘op naar Athene! Dood aan Antiphon! Dood aan Peisander! Dood aan Phrynichus!’

Alcibiades begon opnieuw te spreken.

‘Ja, we zullen naar Athene terugkeren! We zullen opnieuw vredelievende burgers worden, want onze kracht en onze vastberadenheid zullen het halen op die mannen. De burgers van Athene zullen nieuwe hoop vinden in wat we hier gaan doen, in Ionië. Niet alles is echter zo gauw gewonnen. Als we willen terugkeren naar Athene, dan moet het zijn als overwinnaars van de oorlog, hier, in deze streken. We kunnen de Spartanen niet de landen en de steden in deze delen van de Zee zo maar laten overnemen van ons. We moeten de Spartanen verslaan en de Syracusanen verslaan, en de Corintiërs verslaan en al de andere bondgenoten van Sparta die het ons hier zo moeilijk hebben gemaakt verslaan! We zullen de Peloponnesiërs, onze vijanden, overwinnen!’

Alcibiades schreeuwde die laatste zinnen zeer luid over de hoofden van de menigte heen met een wild en breed gebaar van zijn armen en zijn lichaam, en hij keek naar de mannen met wilde, wraakzuchtige ogen.

Hij pauzeerde even en zei dan, ‘wij zijn de sterkste mannen hier, en de dapperste, en we zullen hulp krijgen van Perzië. De satraap van Lydië en Carië, Tissaphernes, zal ons steunen en zijn Perzische vloot brengen. Zijn vloot die zich thans te Aspendus bevindt zal zich bij onze vloot voegen. De satraap zal ons ook de fondsen geven die we nodig hebben om hier verder te strijden tot we overwinnen. Tissaphernes zal ophouden de Peloponnesische vloot te steunen die zich al in Miletus als lafaards verbergt. Tissaphernes zoekt echter zijn vertrouwen en zijn eden te geven aan mensen van de Atheense zijde die zijn vertrouwen waardig zijn. Hij wantrouwt de ontwikkelingen in Athene en de mannen zoals Peisander die hem onlangs bezocht hebben. Hij wantrouwde hen met reden, want die mannen zullen de macht in Athene niet lang dragen. Wie vertegenwoordigen ze tenzij zich zelf? Tissaphernes vertrouwt mij, want ik ben zijn raadgever en vertrouweling nu al sinds een hele tijd. Ik verkoos zijn bescherming eerder dan de Spartaanse bescherming. Tissaphernes wil mij in Athene hebben en bij jullie, zodat hij een overeenkomst kan onderhandelen met mensen op wie hij kan vertrouwen. Samen, met het leger en met het nodige geld, zullen we de Peloponnesische vloot van Astyochus verslaan, en Athene zal weer van ons zijn!’

Alcibiades pauzeerde weer even, want de kreten overstemden zijn laatste woorden.

‘Ja,’ riep hij, ‘Athene zal opnieuw de stad van de wetten van onze vaders worden! We moeten onze vroegere levenswijzen weervinden, de manier waarop onze voorvaderen leefden, onze echte democratie, om de deugden van onze voorvaderen hoog in aanzien te houden. De politieke situatie in Athene moet daarom evolueren. We moeten geen politieke partijen meer hebben die tegen elkaar intrigeren en plannen samenstellen voor hun eigen interesse. We moeten opnieuw echte Volksvergaderingen organiseren van alle burgers om te oordelen over het bestuur en de rechtspraak in onze polis!’

Hij riep zeer luid, ‘wij zijn het leger en de vrije burgers van Athene en Samos! Niemand kan dat van ons afnemen! We zullen de oude levenswijze terug in eer herstellen en de corrupte mannen die ons geliefd land wurgen weggagen. Ja, er is een toekomst voor ons en voor de mensen van wie we houden in Hellas! Wij zullen onze toekomst kneden zoals we die willen hebben. We zullen onze lotsbestemming buigen naar onze zienswijzen. We zullen niet meer heen en weer geworpen worden door het lot en door een onzekere toekomst. Wij zullen de toekomst bepalen en opbouwen! We kunnen dat samen doen!’

Alcibiades had voldoende gezegd. Hij had strijders vóór zich staan. Die mannen hadden geen lange redevoeringen nodig. Ze zochten vertrouwen in de toekomst, en hij verzekerde hen dat

wat ze deden goed was, en dat hun zaak de juiste was. Het was nodig dat iemand hen zei dat ze de wereld konden veroveren, en dat ze daarin hulp zouden krijgen. Hij stopte met spreken, en eerst volgde een zware stilte. Misschien had hij niet genoeg gezegd en hadden de mannen meer verwacht?

Maar dan liep de menigte naar voren, naar Alcibiades en naar de veldheren. Ze drukten zich allen samen vooruit en Alcibiades werd in het midden van de mannen opgenomen en naar het centrum van de massa getrokken. Daar ging hij rond en moest hij handen en armen schudden, wenende mannen omhelzen, en mannen even vasthouden die hij kende van vroegere campagnes. De kreten waren verward in het begin, maar nadien werd één kreet unaniem gescandeerd, ‘Alcibiades voor veldheer! Alcibiades voor strategos!’

De kreten groeiden aan tot een algemene, zelfde schreeuw, en alle kelen herhaalden steeds dezelfde woorden opnieuw en opnieuw, en het geschreeuw duurde en duurde, ‘Alcibiades voor onze veldheer!’

Ten slotte hief Alcibiades weer de armen de hoogte in om de menigte tot stilte te brengen. Dat nam een hele tijd in beslag.

Thrasybulus riep boven de menigte uit, ‘Alcibiades wordt hierbij verkozen tot veldheer van het leger! Hij zal ons leiden en jullie dienen!’

Er kwam weer luid, instemmend geroep daarna, en Alcibiades werd terug naar de top van de heuvel geduwd.

Een hopliet riep, ‘Alcibiades, wanneer zeilen we naar Piraeus om Athene terug te nemen?’

Vele mannen riepen, ‘ja, ja! Op naar Athene!’

De menigte kon moeilijk in toom gehouden worden, maar Alcibiades kreeg de mannen weer kalm.

Hij riep, ‘niet zo snel! We zullen Ionië niet in de handen van de Spartanen laten! Nu dat ik verkozen ben tot veldheer, moet ik terug naar Tissaphernes gaan en daar steun zoeken. We moeten fondsen verzamelen, want jullie moeten eten en betaald worden, en we hebben allerlei voorraad nodig. We moeten deze oorlog verder zetten en overwinnen. Voor wat betreft de mannen in Athene die jullie families bedreigen, wel, we moeten hen de boodschap zenden dat als ze één haar van de hoofden van jullie families aanraken, hun eigen hoofden binnenkort van hun schouders zullen rollen!’

Thrasybulus sprak daarna het einde van de Volksvergadering uit. Op de top van de heuvel bleven de drie veldheren verder de strategie van hun oorlog bespreken en de meest dringende noden aan voorraden voor Samos. Daarna gingen ze weer naar de haven, maar ze werden bijna steeds omringd door enthousiaste mannen. Ze wandelden naar de Tempel van Hera te Samos, een zeer prachtige tempel, en ze baden daar tot de godin van de stad.

Later nog liep Alcibiades recht naar de trireem van Thrasybulus, de Axionike die hem naar Samos had gebracht. De roeiers sprongen aan boord, en Thrasybulus beval het schip naar de kust van het vasteland van Azië te varen, dicht bij Magnesia. Alcibiades wuifde een tot ziens tot de mannen op de kaai, en het schip roeide snel de haven uit naar Lydië, naar het hof van Tissaphernes. Alcibiades moest zo snel mogelijk terugkeren.

Alcibiades voer naar Magnesia. Hij vroeg een audiëntie aan bij Tissaphernes. De satraap kon hem pas de volgende dag ontvangen. Alcibiades bereidde zich zorgvuldig op die vergadering voor. Hij kleepte zich nu weer zoals een Athener, in een eenvoudige witte chiton, niet zoals een Perziër, maar hij droeg geen wapens. Alcibiades werd naar één van de privé kamers van

de satraap gebracht, niet naar diens officiële ontvangstzaal. Hij ging de werkkamer van Tissaphernes in, en de wachter bleef staan in een hoek van de kamer.

De satraap zat op een divan. Twee Perzische raadgevers stonden aan zijn zijde. Rollen en kaarten lagen in wanorde op een reeks tafels.

Tissaphernes begon onmiddellijk te spreken en ontweek daarmee ook alle formaliteiten waar hij gewoonlijk toch erg op stond, 'ik weet het, ik weet het. Je komt naar me omdat je weer een Atheense veldheer bent geworden. Ik hoorde van je verkiezing door het leger van Samos. Het nieuws verspreidt zich snel in Ionië. Wat wil je nu doen?'

'Nieuws verspreidt zich wel snel in de eilanden, maar helemaal niet zó snel,' dacht Alcibiades.

'Je hebt zelfs spionnen zitten in het Atheens leger of onder de burgers van Samos! Ik had geluk om onmiddellijk terug te roeien en me aan je te presenteren, hoewel iemand blijkbaar even snel of sneller nog geroeid of gezeild heeft naar hier!'

Hij zei, 'ja, Heer. Ik werd inderdaad opnieuw verkozen tot veldheer voor Athene. Dat is goed nieuws voor ons beiden. Ik zal beter uw interesses kunnen dienen van binnenin het Atheens leger.'

Tissaphernes onderbrak Alcibiades bruusk, sarcastisch lachend, 'je werd tot veldheer uitgeroepen door het leger, niet door Athene. Wat gebeurt er wanneer Athene daarmee niet akkoord gaat? En wat gebeurt er wanneer de interesses van het Atheens leger niet mijn interesses zijn? Een dienaar kan geen twee meesters dienen. Je hebt al voorgegeven Athene te dienen, en Samos, Sparta en Perzië! Ik denk eerder dat je slechts jezelf dient, Alcibiades!' Tissaphernes bleef tussen zijn landkaarten zoeken en hij keek niet op naar Alcibiades, alsof hij wat beters te doen had dan naar zijn vroegere raadgever te luisteren.

'Ik hoop dat er geen conflict zal zijn,' antwoordde Alcibiades. 'Ik geloof al sinds lang dat uw interesses het best gediend worden door een alliantie met Athene, en vooral met het Atheens leger van Samos. Ik zei u dat al voorheen, Heer.'

'Ik weet niet wie te Athene regeert, Alcibiades, en ik weet ook niet hoe lang de huidige leiders van Samos hun hoofden nog op hun schouders zullen dragen. Hoe kan ik onderhandelen met mensen die zo snel in de vorm van macht veranderen? Ik wil geen alliantie maken met een volk en met instellingen die zo vluchtig zijn als thans het geval is te Athene, met haar leiders en met haar leger in Ionië. Verdragen van vandaag worden dan immers morgen nietig verklaard! Als ik een verdrag afsluit met de ene regering kan morgen een ander soort van regering dat verdrag wederoepen. Jij zelf raadde me trouwens aan de twee partijen van de oorlog te volgen van op afstand en steeds de zwakste te steunen. De Atheense vloot overheerst nu duidelijk in de Zee. Voor mij is de tijd van observeren van de opties nog niet voorbij, Alcibiades!'

'Dat begrijp ik, Heer. Maar het leger te Samos is het enige leger dat Athene nog heeft, haar enige macht, en de vloot is de macht van Athene. Het leger en de veldheren van dat leger zullen de instellingen die zij verkiezen aan de macht brengen in Athene. Athene kan haar eigen, enige leger niet weerstaan. Het volk van Athene denkt zoals het leger, trouwens, ook.' Tissaphernes grinnikte weer, 'en de veldheren van het leger doen wat één man onder hen zegt, een man genaamd Alcibiades, nietwaar? Je zegt me nu dat jij de meester van Athene bent!' Alcibiades antwoordde niet op die vraag, die al even goed gewoon als een vaststelling van Tissaphernes klonk.

Alcibiades zei, 'Heer, u hebt een verdrag en alliantie afgesloten met Sparta aangaande de Ionische steden van Azië. Kan Sparta ook dat verdrag waarmaken? Wat gebeurt er mocht Athene en het Atheens leger hun verontwaardiging uitroepen tegen dat verdrag? De steden en de eilanden van Ionië kunnen dan in opstand komen tegen u. Vermits, zoals u zelf zegt, Athene de Zee beheerst, heeft het verdrag dat u hebt met Sparta weinig of geen waarde. Door het leger van Athene te Samos te steunen, echter, kan hetzelfde verdrag, een beter verdrag

zelfs, ondertekend worden door de veldheren van het leger van Athene, en goedgekeurd worden in een Volksvergadering van burgers. Slechts een verdrag met het Atheens leger, en met het Spartaans verdrag nog steeds geldig, kan u de steden krijgen die u wilt, en niet slechts die op het vasteland. Athene kan u thans betere voorwaarden bieden!’

Alcibiades liet dat even inzinken en zei dan, ‘ik moet terugkeren naar Samos, naar het leger. Als u het toestaat zal ik met u in contact blijven. Ik zal waarschijnlijk vragen om u te komen zien en met u te praten over de toekomst van de relaties tussen Athene en Perzië. Kunt u da toestaan?’

Tissaphernes werd ernstig bij die korte rede. Hij keek Alcibiades nu in de ogen aan, en antwoordde, ‘ja, dat zal ik toestaan. Ik zal ook nadenken over je voorstel. Ik heb nog niet beslist welke macht ik zal steunen. Ik weet trouwens nog niet of ik wel een Helleense macht echt zal steunen. De Atheners ergeren me met hun arrogante overheersing op Zee en met hun gebrek aan een standvastig bewind. De Peloponnesiërs maken me dikwijls woedend. Ik breng mijn vloot nog niet naar hen toe voordat een heleboel zaken opgeklaard zijn. Misschien bind ik me toch aan de Atheners!’

Tissaphernes was luidop aan het denken en hij stopte plots daarmee, alsof hij zich plots herinnerde dat de man die vóór hem stond niet meer zijn raadgever Alcibiades was, maar een Atheense veldheer. Alcibiades wist echter dat Tissaphernes nooit iets deed zonder berekening. Waarom had Tissaphernes hem die indiscretie, die informatie gegeven? Was dat een opzettelijke wenk, een aanmoediging? Tissaphernes bleef de twee Helleense steden tegen elkaar uitspelen zonder echt militair tussen te komen.

Er bleef niet veel anders meer te zeggen. Alcibiades had gehoord dat hij verder contact kon houden met Tissaphernes en dat er nog hoop bleef voor Athene om een geprivilegieerde bondgenoot voor Tissaphernes te worden, en vooral ook dat Tissaphernes nog niet zo snel zijn vloot in het oorlogstheater van Ionië zou werpen. Tissaphernes verweet hem ook niet woedend om opnieuw van kamp te zijn veranderd, hoewel hij merkte dat het de man vergramde. Alcibiades nam afscheid en ook Tissaphernes zei nog een paar beleefde zinnen. Alcibiades draaide zich om en stapte de kamer uit. Tissaphernes begon te praten met zijn Perzische raadgevers. De mannen lachten.

Alcibiades hoorde even later van zijn eigen Perzische spionnen waarom Tissaphernes geërgerd werd door de Spartanen.

De Peloponnesiërs in de vloot van Miletus waren heel ongeduldig geworden omdat ze niet volledig en zeer onregelmatig betaald werden. Ze leken te geloven dat dit het werk van Alcibiades was geweest. De leiders en de mannen van de geallieerde troepen liepen daarom naar de Spartaanse navarch, Astyochus, om zich te beklagen. Astyochus ontving de bevelvoerders arrogant, en hij bedreigde Dorieus van Thurii zelfs met een wapenstok. De strijders van Thurii en van Syracuse waren echter vrije mannen. Wanneer de bemanningen van hun schepen zagen hoe Astyochus hun leiders afsnauwde, grepen ze naar stenen om Astyochus mee te stenigen! Astyochus moest weglopen en naar een altaar vluchten om in veiligheid te geraken. Tissaphernes vreesde toen voor een oproer in de Peloponnesische troepen.

Ondertussen ook, veroverden de Milesianen de burcht die Tissaphernes in hun stad had laten bouwen. De tijden van beleefdheid voor de satraap waren voorbij te Miletus. De meeste Peloponnesiërs juichten bij die verovering, en ze bewogen zich niet om het feit te verhinderen. De enige Spartaan die protesteerde bleek vreemd genoeg Lichas te zijn, die nu riep dat de Spartanen thans meer dan ooit het vertrouwen en de steun van de satraap nodig hadden, en die pleitte om in de gunst van Perzië te blijven. Lichas werd kort nadien echter ziek, en hij stierf even later. De Milesianen weigerden zelfs hem een begraafplaats in Miletus te geven. De

Milesianen zonden ook afgezanten van hun stad naar Sparta om daar te pleiten voor hun onafhankelijkheid van Tissaphernes. Tevens was de duur waarin Astyochus navarch kon blijven, één jaar, bijna over. Hij zou weldra vervangen worden.

Kort na de gebeurtenissen van Miletus kwam een nieuwe navarch aan in Ionië, een Spartiaat genaamd Mindarus. Lichas was dood, Astyochus vertrok schielijk naar Sparta, en ook Hermocrates verliet het Peloponnesisch leger.

Hermocrates had het meest overal geprotesteerd tegen Tissaphernes en Alcibiades. Hij werd door Syracuse verbannen, op bevel van Sparta. Hermocrates werd verbannen op verdenkingen van corruptie. Het was Tissaphernes geweest die Hermocrates van corruptie had beschuldigd! De satraap vertelde overal dat Hermocrates grote sommen geld van hem had geëist in ruil voor de steun van de Syracuseaanse leider, en Tissaphernes beweerde dat Hermocrates steeds zijn vijand was gebleven sinds hij, Tissaphernes, geweigerd had hem die bedragen persoonlijk te overhandigen. Hermocrates viel in ongenade in Sparta en in Syracuse.

Met Lichas, Astyochus en Hermocrates weg uit Ionië, ontwikkelde zich een gans nieuwe situatie voor Tissaphernes in het Peloponnesisch leger.

Alcibiades verhuisde zijn bezittingen van het hof van Tissaphernes naar het Atheens leger te Samos. Niemand belette hem daarin. Voortaan was hij bijna weer daar waar hij altijd al had willen zijn nadat hij van boord was gegaan van zijn trireem, de Harmonia, drie jaar geleden in Italië tijdens de Siciliaanse expeditie van Athene. Misschien moest hij de goden danken daarvoor, want zijn medeveldheren van toen waren allen gesneuveld in die expeditie. Hij was noodgedwongen gevlucht, maar hij leefde nog.

De Vierhonderd

De oligarchische partij van Athene zond weer tien mannen uit om zich te verzekeren van de trouwe steun van het Atheens leger voor de nieuwe regering van de polis. Tijdens de besprekingen en het laatste oproer in het leger, waren die mannen wijselijk blijven wachten te Delos. Ze voeren slechts naar Samos wanneer ze dachten dat de toestand in het leger redelijk stabiel geworden was, en ze kwamen zo ongeveer gelijktijdig aan met Alcibiades, zij het iets later.

Thrasybulus organiseerde een Volksvergadering buiten de muren van Samos, en hij liet de Atheense delegatie eerst spreken. De delegatie meende dat iedereen snel de eisen van Athene zou inwilligen. De spreker voor de Atheense oligarchen kon echter slechts enkele zinnen plaatsen voordat hij uitgejouwd werd.

De man begon met, ‘gegroet, burgers en strijders van het leger van Athene. Ik kom u spreken als afgevaardigde van de groep van de Vierhonderd die Athene wettelijk bestuurt.’

Die laatste zin van twee was genoeg om de hoplieten ziedend van woede te doen uitbarsten. Ze weigerden nog naar de man te luisteren en ze schreeuwden dat iedereen die zich tegen de democratie verzette moest gedood worden. Tengevolge het groep van de hoplieten konden de Atheense gezanten niets meer zeggen. Ze werden heel klein omdat ze vreesden door de menigte gedood te worden. De hoplieten leken een menigte te worden die niet meer in toom kon gehouden worden en die de sprekers bedreigde.

Thrasybulus en Alcibiades moesten tussenkomen om de massa vriendelijk maar vastberaden tot stilte te brengen. Thrasybulus had een krachtige, diepe stem die ver over het water kon

dragen en die nu boven de hoofden van de mannen heen donderde. Hij bezwoer het leger de afgezanten te laten zeggen waarvoor ze gekomen waren. Het nam een hele tijd om de mannen weer kalm te krijgen en Alcibiades moest zich onder hen begeven om de opgewonden hoplieten te doen bedaren, tot uiteindelijk toch het lawaai verminderde en de Volksvergadering verder kon plaatsvinden.

De gezant legde het concept uit van de Vierhonderd en de functies van de Vijfduizend. Hij zei dat de verandering teweeggebracht was in de polis om ze te versterken, niet om ze te verzwakken, en om sneller en beter te kunnen reageren op de veranderende situaties van de oorlog in de Zee. Hij herinnerde de mannen aan het systeem van de tien raadgevers, de tien probouloi, dat al voordien voor dezelfde doeleinden was ingericht. De Vierhonderd zouden om beurten gekozen worden uit de Vijfduizend. Op die manier hadden alle Vijfduizend een aandeel in de regering. Nadien sprak de man over de beweringen van Chaereas, de zeeman van de Paralus. Hij verzekerde de hoplieten en zeelieden dat geen gewelddaden verricht werden tegen de familieleden van strijders. De families van de hoplieten hadden hun eigendommen behouden, ze werden op geen enkele wijze vervolgd, ze werden niet in de gevangenis geworpen, en op exact dezelfde wijze behandeld als de andere burgers.

De strijders van het leger geloofden de gezanten van Athene niet. Opnieuw riepen ze zo hard beledigingen naar de tien gezanten, dat die niet één woord meer durfden te uiten.

Het leger riep, ‘op naar Athene! We zeilen naar Piraeus! Dood aan de Vierhonderd! We willen onze wetten terug in uitvoering! Laten we een stemming houden om naar Athene te zeilen en de democratie te herstellen!’

Thrasylbulus moest opnieuw tussenkomen. Hij deed de menigte zwijgen, en ook Alcibiades sprong voorwaarts om de mannen aan te spreken. Pas wanneer Alcibiades begon te roepen, werd de menigte weer stil.

Alcibiades riep, ‘mannen, burgers van Athene in het leger van Samos, burgers van Samos, luister naar me! Hoor me uit! Ik heb jullie al gevraagd om deze wateren nu niet te verlaten! Als we hier nu weggaan voor Piraeus, dan zullen de Peloponnesiërs de macht grijpen in Ionië en dan zijn al de prachtige en rijke steden hier voor eeuwig verloren voor ons. De steden worden dan bondgenoten van Sparta, of hun mensen zullen vermoord worden en hun polissen verwoest!’

Laat ons samen nadenken over wat we zouden moeten doen! Als Athene zich wenst te besturen door thans het beste talent en de beste financiële experts te gebruiken, dan kunnen wij nu de Vijfduizend mannen gedogen om de stad te beheren, zolang de oorlogstoestand dat nodig maakt. Maar de Vijfduizend werden tot nog toe niet eenmaal samengeroeven door de Vierhonderd! De Vierhonderd moeten daarom opstappen! We willen hen niet! Weg met hen!’ De hoplieten schreeuwden hun instemming.

Alcibiades sprak verder, ‘de originele, verkozen Raad van Vijfhonderd, onze Boule, zoals we die hadden ten tijde van onze democratie, moet in eer hersteld worden. Het is goed dat mensen die weten hoe met geld om te gaan, zoals uit de Vijfduizend, zich bezig houden met de toestand van de rijksschat, en om besparingen te zoeken waar ze kunnen gevonden worden. Dat zou inderdaad moeten resulteren in betere voorwaarden voor het leger en een beter salaris voor de strijders. Wij allen willen de beste talenten in de regering, nu dat de middelen zo zeldzaam worden in Athene. Het leger moet de Zee kunnen houden en onze vijanden overwinnen. We moeten onze posities houden tegen de Spartanen en sterker worden door nieuwe fondsen te ontvangen en steun van onze bondgenoten, om de Spartanen te verslaan. Ik ben er van overtuigd dat we tussen het leger en Athene een overeenkomst kunnen bereiken die de noden en de verzuchtingen van de burgers in Athene en de burgers die hier strijden in het leger van Samos kunnen verzoenen. Athene moet ook standvastig blijven en nu de strijd niet

opgeven tegen Sparta, en geen oneerbare vrede afsluiten! Als we echter de oorlog verliezen tengevolge onze interne strubbelingen, dan zal Sparta haar zienswijzen aan ons opdringen en ze zal te Athene een oligarchie van de hardste soort installeren!

Wij, jullie veldheren, zullen in die zin met de afgevaardigden van Athene die thema's bepraten en hen ten stelligste afraden een oneerbare vrede met Sparta te onderhandelen.

Ik stel het volgende voor ter stemming. Wij gaan door met de Peloponnesiërs te bestrijden in Ionië, om aan te tonen dat Athene en het leger samen sterk staan, en we proberen tot een overeenkomst te komen met de verschillende partijen in Athene. Ondertussen laten we enkele afgezanten onmiddellijk naar Athene terugkeren om te melden dat de Vierhonderd moeten opstappen en om aan de oligarchen van Athene te zeggen wat we denken, dat we onze oude democratie terug willen.'

De mannen van de Volksvergadering riepen dat ze die stemming aanvaardden, en de voorstellen van Alcibiades werden goedgekeurd. De hoplieten en zeelui werden weer rustig, en nog meer moties werden voorgesteld en gestemd om de oorlog verder te zetten.

In de oorlog van Ionië zette zich toen een windstilte in. Chios hield het verder uit, ondanks de hongersnood waaronder de stad begon te lijden tengevolge de Atheense blokkade. De Peloponnesische vloot bewoog zich ook niet als één geheel onder de navarch Mindarus. Tissaphernes werd minder en minder populair en betrouwbaar bij de Spartaanse leiders, die hem onder andere verweten samen te plannen met Alcibiades. De Spartanen verdachten Tissaphernes dus van samenwerking met het Atheens leger. In feite bleef Tissaphernes zijn steun ontzeggen aan de beide partijen, en hij bleef onzeker over het feit of hij Athene dan wel Sparta moest steunen. Hij wou echter ook het wantrouwen van de Spartanen wat verminderen, en dus zei hij dat hij zelf naar Aspendus zou zeilen om de Phoenicische vloot naar Miletus te brengen. Hij liet zijn bevelvoerder Tamos in Miletus om te zorgen voor de betaling van de Spartaanse bemanningen.

De Atheense veldheren te Samos hoorden dat Tissaphernes zich naar Aspendus zou begeven om de Perzische vloot te halen. Iedereen keek naar Alcibiades, die bijgevolg zei dat hij Tissaphernes achterna zou zeilen om Tissaphernes met zijn vloot naar Samos te brengen, of om op zijn minst hem te verhinderen die vloot te doen samenwerken met de Peloponnesiërs.

Alcibiades nam dertien triremen onder zijn bevel en hij zeilde naar Phaselis en naar Caunus in het oosten, Tissaphernes achterna. Hij ging aan boord van zijn triremen in de haven van Samos. Hij wist zeer goed dat wat hij deed niets anders was dan een komedie opvoeren voor de Atheense hoplieten en voor zijn medeveldheren. Hij was er heel zeker van dat Tissaphernes nog steeds niet op dit ogenblik zou kiezen tussen de Spartanen en de Atheners, en dat wellicht nooit zou doen. Tissaphernes vreesde te zeer zijn kostbare vloot in een zeeslag te verliezen.

'Die vloot vaart nooit Aspendus uit,' dacht Alcibiades, 'en voorwaar nooit naar het noorden, naar Ionië. Tissaphernes wou slechts tijd winnen met de Spartanen, zoals hij altijd al gedaan had.'

Hij kon goedendag gaan zeggen aan de satraap en dan weer naar Samos zeilen om te melden dat hij de Perzische vloot had tegengehouden! Alcibiades had echter ook beloofd geld te brengen naar het Atheens leger. Hij wou vooral zijn vloot gebruiken om in de eilanden van Ionië geld te sprokkelen, en hij had daarvoor wel enige goede ideeën. Hij nam al zijn tijd om Caunus en Phaselis te bereiken.

Alcibiades ontmoette Tissaphernes te Phaselis. De satraap had ook al zijn tijd genomen om naar Aspendus te varen. Alcibiades onderhandelde met Tissaphernes gedurende lange, maar aangename dagen. Hij begreep dat Tissaphernes inderdaad wou doen zoals hij, Alcibiades, al steeds had verwacht. Tissaphernes wou nog steeds de troepen van Sparta en van Athene uitputten, de kracht van de twee legers verminderen, en de oorlog onbeslist houden zo lang als mogelijk. Daarna kon hij zijn positie in Lydië en Carië verstevigen en de Ionische steden overwinnen. Alcibiades versterkte de opinies van de satraap in die mening. Hij was er zeker van dat hij iets later Tissaphernes ervan zou kunnen overtuigen Athene te ondersteunen.

Alcibiades zeilde na meer dan een maand terug naar Samos. De Spartaanse navarch Mindarus zag de Phoenicische vloot van Aspendus nooit Miletus binnenvaren, en Alcibiades kon rapporteren dat Tissaphernes het gewicht van zijn vloot niet aan de zijde van Sparta zou gooien. Alcibiades nam dan negen schepen meer en zeilde met zijn grotere vloot van iets meer dan twintig triremen naar Halicarnassus en naar Cos. Hij had goud geroken.

Halicarnassus was toen een zeer rijke stad en staat, en Alcibiades meende dat hij daar voldoende geld kon oprapen om zijn leger mee te betalen gedurende vele maanden. Hij wou ook Cos sterk in het Atheens bondgenootschap inlijven en de stad versterken tegen de Spartanen. Hij stelde zich dat als doel voordat de winter begon, en de herfst vorderde snel met hevige winden, donderend onweer en stormen. Terwijl Alcibiades enige dagen te Samos verbleef, daar een huis kocht en het inrichtte, hoorde hij ook wat er te Athene gebeurd was tijdens zijn gespreksronde met Tissaphernes.

Het leek er op dat de boodschap van Alcibiades aan de Vierhonderd goed onthaald werd door de vertegenwoordigers van het oligarchisch bewind van Athene die aan de Volksvergadering van het leger hadden deelgenomen. De afgezanten vertelden aan de oligarchen in Athene welke voorstellen het leger van Samos hadden gestemd. Veel mannen die onder de meer gematigden van de partij waren, en die ook betrokken waren geweest in de installatie van de Vierhonderd, werden bevreesd van de te extreme ontwikkelingen in de stad. Onder die mannen bevonden zich Theramenes zoon van Hagnon en Aristocrates zoon van Scellias. Zij stelden voor om inderdaad meer beroep te doen op de Vijfduizend, gelovend dat de oligarchie op langere termijn niet leefbaar kon blijven in Athene. De krachtigste voorstanders van de zuivere oligarchie bleven echter in bevel, en onder die mannen bevonden zich niet slechts Peisander, Antiphon en Aristarchus, maar ook Phrynichus, de vroegere veldheer, die de woeste tegenstander van Alcibiades was geweest in Ionië, en die dat nu ook bleef, omdat hij weinig of niets van Alcibiades moest verwachten tenzij een zwaard door zijn hals. Die mannen zonden een afvaardiging van tien gezanten naar Sparta om een vredesverdrag af te sluiten. De delegatie werd geleid door Phrynichus.

De oligarchen van Athene begonnen dan een lange, sterke muur te bouwen te Eetonia, een pier in de haven van Piraeus, en ook een groot magazijn daar, waarin ze granen en ander voedsel wilden opslaan in grote hoeveelheden. De muur beheerste de nauwe ingang naar de haven van Piraeus. De Atheense democraten begrepen snel dat die muur niet zozeer gebouwd werd om de Spartanen uit Piraeus te houden, dan wel om hen toe te laten de haven in te zeilen op een veilige manier. De muur kon gehouden en verdedigd worden door een beperkt aantal strijders. De Atheners hoorden ook van een vloot van tweeënveertig Peloponnesische schepen, waaronder Italiaanse en Siciliaanse triremen, die in Laconië voorbereid werd om Euboea aan te vallen. Die vloot zou uitvaren onder het bevel van Agesandridas zoon van Agesander.

De gematigde oligarchen zoals Theramenes vreesden dat de Spartaanse vloot van Agesandridas Piraeus zou aanvallen, en dat de Spartanen in die actie zouden geholpen worden door de extreme oligarchen van Athene die de muren en het magazijn van Eetonia bezet hielden.

In die tijd werd Phrynichus, die net teruggekeerd was van de zending naar Sparta, neergeslagen en vermoord in de agora. De moordenaar ontsnapte. Zijn medeplichtige was een man uit Argos. De moordenaar werd gevangen genomen en gemarteld door de Vierhonderd, maar hij verraadde niemand. De naam van Alcibiades werd niet vermeld in verband met de moord.

De Spartaanse vloot van Agesandridas zeilde uit, veroverde Aegina, en gooide het anker uit te Epidaurus.

Theramenes en Aristocrates meenden toen dat het de hoogste tijd werd om de regering omver te werpen in Athene, want ze hadden het vertrouwen verloren in de andere oligarchen. Ze meenden dat de huidige oligarchie die aan de macht was gekomen Athene naar buitengewoon geweld zou slepen tegen de wil in van de meerderheid van het volk.

Hun opstand begon te Eetonia. Aristocrates was een bevelvoerder van de hoplieten die de bouw van de muur daar bewaakten. De oligarchen hadden niet verwacht dat juist hij tegen hen zou opstaan. Zijn mannen namen op de pier Alexicles gevangen, de veldheer van de oligarchie, één van de mannen die verantwoordelijk waren voor de harde kern van de oligarchie die de bouw van de muur wilde. Hermon, de bevelvoerder van de civiele garde van de militaire haven van Munichia, steunde Aristocrates. De oorspronkelijke, eerste oligarchen, liepen daarop gewapend door de straten van Athene, in paniek geslagen, klaar tot eender welke daad van geweld. Ze bedreigden Theramenes, Aristarchus en anderen, zodat die ook naar Piraeus vluchtten om zich bij het oproer aan te sluiten. De rebellen begonnen de muur van Eetonia af te breken en ze kregen daarin de hulp van de burgers die te Piraeus woonden. De burgeroorlog dreigde in Athene, binnen de begrensde ruimte van haar stadsmuren.

De oligarchen wilden Theramenes aanvallen, maar een man genaamd Thucydides van Pharsalus, een Pharsaliaan die de interesses van Athene te Pharsalus vertegenwoordigde, plaatste zich zeer moedig in hun weg en bezwoer hen geen strijd te beginnen binnen Athene, terwijl de Peloponnesiërs aan de poorten stonden. De volgende dag bekwam Theramenes dat de rebellerende hoplieten Alexicles zouden vrijlaten. De muur te Eetonia werd vrijwel neergehaald. De opstandelingen marcheerden in massa naar het Theater van Dionysos, nabij Munichia. Ze hielden daar een Volksvergadering waarin ze besloten naar Athene te marcheren. Ze gingen tot aan het Anaceum.

Daar werden ze opgevangen door een groep oligarchen die hen beloofden dat de Vijfduizend voortaan regelmatig zouden samenkomen en dat de Vierhonderd keer op keer uit de Vijfduizend zouden verkozen worden. De oligarchen matigden dus hun vorm van regering onder de bedreiging van de burgeroorlog. De twee partijen vonden hun kalmte weer, en ze besloten om samen een Volksvergadering te houden buiten Athene, in het Theater van Dionysos, om hun tegenstellingen in vrede en rust te beslechten.

Op de dag van die Volksvergadering hoorden de Atheners dat de Spartaan Agesandridas rond Megara was gezeild met zijn vloot en langs Salamis voer. Het gevaar dat hij Piraeus wou binnen roeien leek groot. In plaats van hun Volksvergadering te houden, liepen de Atheners naar hun schepen en naar de verdedigingswerken van de havens om Piraeus te beschermen. De Spartaanse vloot roeide echter voorbij Kaap Sounion, en ze liet de kans om Athene veel schade aan te richten gewoon liggen. De Spartanen zeilden weg van Athene, naar Oropus.

De Atheners zonden daarna Tymocharus uit met een klein aantal triremen naar Eretria op Euboea. Een Atheense vloot van zesendertig triremen legde aldus aan te Eretria, aan de andere zijde van Oropus, waar een vloot van tweeënveertig triremen lag, geleid door Agesandridas. De nieuw aangekomen Atheense schepen droegen echter bemanningen die haastig samengeraapt werden en die weinig of geen ervaring hadden in het manoeuvreren als een geheel op Zee. De Atheense vloot lag in het nadeel, maar wou toch strijden.

Dicht bij Eretria had een zeeslag plaats tussen de twee vloten, waarin de Atheners verslagen werden en ze tweeëntwintig triremen verloren. Ze verloren ook veel mannen, want de Eretrianen kozen de zijde van de Spartanen en ze doodden de Atheners die naar de kust vluchtten.

Het hele eiland van Euboea pleegde daarna opstand tegen Athene, en dat was de ergste catastrofe die de polis kon treffen. Athene had al haar vee overgebracht van Attica naar Euboea, want Attica lag verwoest en werd al sinds lang geterroriseerd door het garnizoen van de Spartiaten te Decelea. Athene verloor bijgevolg met Euboea al haar vee. Dat betekende niet slechts een onmiddellijk financieel verlies voor individuele personen. De stad moest vanaf dat ogenblik al haar vlees invoeren vanuit zeer verre landen, tot op haar meest vitale voorraden toe, per boot, vanuit de Hellespont. Dat maakte plots van de Hellespont het ene en laatste, levensbelangrijke punt voor de economische overleving van Athene.

De Vierhonderd schatten de toestand in, en hun besluit leek akelig. Ze hadden het vee van Athene te Euboea verloren. Hun leger had opstand gepleegd te Samos. Er lagen geen triremen meer in de haven van Piraeus. Ze moesten afrekenen met een rebellie binnen de stad. Attica bleef bezet door Koning Agis van Sparta, en Agis kon op eender welk ogenblik opnieuw onder aan hun lange muren staan. Alcibiades wou hen uit de regering hebben, zocht wraak, en Alcibiades had de virtuele leiding over het leger.

Met geen triremen meer in de haven, konden de Spartanen nu wanneer ze dat maar wilden de haven van Piraeus binnenzeilen en Athene aanvallen langs de haven. De Atheense vloot van Samos moest snel naar Athene terugvaren, maar het gevolg daarvan zou zijn dat Ionië, en belangrijker nog de Hellespont, in de handen van de Peloponnesiërs zou vallen. Indien dan zelfs de aanval op Athene zou afgeslagen worden, met Euboea en Attica bezet en met de Hellespont gesloten, was Athene gewurgd en haar hegemonie verbrijzeld.

Lieten de Atheners dan alle hoop varen? Nooit! Wanneer de gevaren het grootst waren, gingen ze samenzitten, plaatsten hun geschillen terzijde, en ze vonden oplossingen voor hun problemen. Ze slaagden er in tot hun eigen verrassing twintig oude triremen te vinden en op te kalefateren. Ze organiseerden weer Volksvergaderingen en hielden die, zoals ze dat voorheen gedaan hadden, terug op de Pnyx.

Ze beslisten rustig de Vierhonderd af te zetten en de macht over te geven aan de Vijfduizend. De Vijfduizend moesten ook elke burger opnemen die het zich kon veroorloven een panoplie van bepantsering en bewapening te bezitten. Als een maatregel voor bezuiniging betaalden ze geen enkele man meer die een officiële functie had. Ze stemden om Alcibiades terug te roepen, en ook zijn metgezellen van Samos, en ze vroegen aan iedereen om zeer actief de oorlog met Sparta verder te zetten.

Met die beslissingen kwam de korte periode van oligarchisch bewind aan haar einde. Athene was opnieuw bijna volledig democratisch. De leiders van de oligarchie vluchtten. Peisander en Alexicles liepen weg naar de dichtstbijzijnde Spartanen, naar Decelea. Aristarchus, de veldheer, vluchtte naar Oenoe en bekwam daar door verraad en bedrog dat de stad zich over gaf aan de Boeotiërs. Athene was echter weer bijna volledig democratisch, en in lijn met wat haar leger van Samos had gevraagd.

Mindarus

Wanneer Alcibiades te Samos aankwam dreigde er oproer in de Spartaanse vloot van Ionië. De Peloponnesische bemanningen hadden geen loon van Tissaphernes ontvangen, en de twee Spartiaten die met de satraap mee naar Aspendus waren gezeild rapporteerden dat de Perzische troepen hen niet ter hulp zouden snellen.

De Spartaanse navarch Mindarus trok wanhopig aan zijn lange haren, en beschuldigde Astyochus ervan hem een berg problemen nagelaten te hebben. Hij meende dat hij op een vuurberg zat die elk ogenblik kon uitbarsten.

De oplossing voor Mindarus kwam van Pharnabazus, de satraap van Phrygië. Pharnabazus had dezelfde doeleinden met de Helleense steden aan zijn kust als Tissaphernes had met de steden van Ionië, hij wou die steden onderwerpen met de goedkeuring van Sparta en Athene of van de overwinnaar van die beide, maar hij toonde zijn geld. Hij nodigde de Peloponnesiërs uit om naar de Hellespont te varen.

Mindarus beseftte dat de situatie in Ionië verrot tot in de kern bleef, en volledig geblokkeerd. Er was niets positiefs te verrichten in Ionië! Mindarus wou iets nuttigs doen met de vloot van Sparta, en niet inactief blijven zitten te Miletus. Hij begon zich meer en meer af te vragen waarom de Spartanen eigenlijk naar Ionië gekomen waren, in plaats van de Hellespont te veroveren, wat Athene veel meer schade zou berokkend hebben dan een opstand in Ionië. Hij verdacht Alcibiades er nu van het Spartaans leger te hebben doen verroesten in Ionië omdat per toeval Alcibiades daar enige mensen beter kende dan in de Hellespont. Of, dacht hij, had Alcibiades dat allemaal per opzet georganiseerd om Athene te beschermen? Mindarus kwam snel tot een besluit, en tot een beslissing, want hij was een man van de daad, niet een man van afwachten op wat de andere zijde zou doen, en bijgevolg zeilde hij naar de Hellespont met zijn drieënzeventig triremen. Hij zeilde echter recht een storm in, want het was laat in het jaar, en hij moest aanleggen te Icarus. Enkele dagen later kwam hij aan nabij Chios.

Thrasyllus en Thrasybulus zeilden elk apart uit van Samos en toen ze hoorden dat Mindarus te Chios was aangekomen, verzamelden ze hun vloot nabij het eiland Lesbos, waar ze de stad Eresus wilden veroveren, een stad die ook opstand tegen Athene gepleegd had toen ze aangevallen werd door een groep bannelingen van Methymna. De Atheense veldheren keken gretig uit naar de Spartaanse vloot, want zij wilden vechten, maar Mindarus slaagde er in hen voorbij te glippen door langs de kust van het vasteland te zeilen, voorbij Carteria in de Phocaeïde streek, daarna langs de kusten van Cumae, Hanaxitus en Rhoeteum. De Spartaanse vloot bereikte de Hellespont ongedeerd.

De Spartanen hadden al zestien triremen te Abydos liggen. Ze brachten hun zesentachtig schepen samen in de strategische haven van Abydos, en ze begonnen alle vrachtschepen die naar Athene zeilden tegen te houden en te beroven.

De Atheners gaven de belegering van Eresus op zodra ze hoorden dat de Peloponnesische vloot in de Hellespont was aangekomen, wat slechts op één dag zeilen lag van Lesbos. Ze voegden zich bij hun veertien schepen die al naar de Hellespont waren gezonden om Chersonese te verdedigen. Ze legden aan nabij Elaeus, dicht bij Sestos, aan de tegenoverliggende zijde van Abydos.

Terwijl Alcibiades op weg was naar Halicarnassus, had er een zeeslag plaats tussen de Atheense en Peloponnesische vloten in de Hellespont. Thrasybulus en Thrasyllus, met

zesenzeventig schepen, strede tegen Mindarus die zesentachtig schepen beval. De zeeslag gebeurde nabij Cynossema.

De Atheners leken verslagen te worden bij het begin van de strijd, maar de Peloponnesische triremen brachten de discipline niet op om gegroepeerd te blijven. Thrasybulus profiteerde van de verwarring en van de verlenging van de Spartaanse lijnen. Hij viel met gans zijn macht geconcentreerd aan, nadat hij zich had omgedraaid om een manoeuvre uit te voeren dat op een vlucht leek. Hij versloeg de centrale kern van de Spartaanse vloot. De triremen van Syracuse werden ook verslagen, door Thrasyllus. De Atheners versloegen de Peloponnesische vloot en die laatste vluchtte in wanorde. De Peloponnesiërs slaagden er in de veilige haven van Abydos te bereiken, en ondertussen slechts enkele schepen te verliezen op hun vlucht. De Atheners veroverden niettemin eenentwintig Spartaanse triremen, al verloren zij er zelf wel vijftien.

Alcibiades onderhandelde in die tijd te Halicarnassus. De stad van Halicarnassus was onafhankelijk van het satraapschap van Carië. Halicarnassus had een bewogen geschiedenis gekend. Het volk had ontvoogding en onafhankelijkheid gewonnen van een aantal Carische tirannen, van wie de laatste Lygdamis was geweest. Lygdamis was de reden geweest waarom Herodotus, de schrijver van de 'Geschiedenissen', naar Athene was gevaren vanuit zijn geboorteplaats, al was hij later wel teruggekeerd om te helpen de tiran af te zetten. Dat was meer dan dertig jaar geleden gebeurd, en sindsdien was de stad een loyaal lid geweest van de Delische Bond. Alcibiades had nooit Herodotus ontmoet, want toen hij nog jong was, had de man Athene verlaten om mee te helpen aan de stichting van Thurii in Italië voor Pericles. Alcibiades had wel de boeken van Herodotus gelezen.

Halicarnassus was een zeer rijke stad, een Dorische stad met een democratische vorm van regering sinds de Carische tirannen verdreven waren. Cariërs en Doriërs leefden er in vrede samen.

In vroegere tijden was de stad een lid geweest van de Dorische Hexapolis van Ionië, een federatie van zes Dorische steden: Cos, Cnidus, Camirus, Lindus en Ialysus. Die steden hadden hun heiligdom van Apollo opgericht nabij Cnidus, in een wijk die de Triopion genoemd werd. Hier werden Spelen gehouden ter ere van Apollo. De Spelen werden volgens de overlevering gesticht door Triopos, de zoon van Poseidon. De Triopische Spelen werden elke vier jaar gehouden. De steden van de Hexapolis beweerden dat ooit een man van Halicarnassus de driehoek van Apollo naar huis had meegenomen, naar zijn stad, de driehoek die de hoofdprijs was voor de winnaar van de Spelen. Dat was tegen de traditie om alle trofeeën in de Tempel van de Triopion te laten bewaren. De man heette Agesicles, en tengevolge die Agesicles hadden de andere steden Halicarnassus uit hun bondgenootschap gestoten.

Alcibiades moest maar met zijn triremen in een lange lijn voorbij Halicarnassus roeien, om het effect te bereiken dat hij zocht. Halicarnassus verkoos te betalen in plaats van te strijden. Alcibiades dwong de bevolking een groot bedrag te betalen. Hij zeilde vervolgens naar Cnidus en offerde gul aan de Tempel van Apollo. Daarna zeilde hij weg en versterkte de stad Cos.

In de Hellespont namen enige Antandrianen hoplieten van Abydos mee om hen naar hun stad Antandros te brengen, de stad waar Tissaphernes één van zijn vertrouwelingen tot gouverneur had benoemd. Die man regeerde zeer wreed, zodat de Antandrianen nu opstand pleegden tegen Perzië en hun stad opnieuw veroverden om er een Helleens bewind in op te richten. Tissaphernes werd zeer woedend met de Peloponnesiërs omdat ze geen vinger bewogen hadden te Abydos om het verraad te beletten, en hij was ook kwaad op de Spartanen omdat

die dachten dat ze beter konden geholpen worden door Pharnabazus dan door hem. Hij besloot daarom om ook zelf naar de Hellespont te reizen.

Tissaphernes had meer dan één probleem. Hij had het meest de Spartanen gesteund, en de Spartanen hadden hem aan zijn lot overgelaten. Hij had vertrouwen gesteld in Alcibiades, en Alcibiades was weggelopen. De Ionische steden Cnidus en Miletus waren in opstand gekomen tegen hem, en nu ook Antandros. De Peloponnesische vloot was ontsnapt aan zijn greep, om zich in de open armen van Pharnabazus te storten. Als ze succes behaalden in die wateren, dan konden de Spartanen Pharnabazus helpen, en dan zou Pharnabazus in de gunst geraken van Koning Darius, niet hij. Hij had te lang getreuzeld om een beslissing te nemen in Ionië, en nu was het te laat. Hij bleef totaal verrast over het feit dat het te laat kon zijn om nog enig voordeel uit de Spartanen te halen. Tissaphernes begon na te denken over wie hem raad gegeven had de laatste tijd om hem in die doodlopende situatie te hebben geluist, want de catastrofe kon natuurlijk niet zijn eigen schuld zijn! Hij kon geen andere naam vinden dan Alcibiades.

Toen Alcibiades hoorde van de zeeslag te Cynossema, had hij drie zeer verschillende reacties. Hij was ontgoocheld om niet deelgenomen te hebben aan de zeeslag, maar zijn werk om fondsen te vergaren voor het leger was ook zeer belangrijk, want zonder geld kon het leger oproerig worden. Hij was blij met het resultaat, een overwinning was goed nieuws en bevestigde de Atheense superioriteit in de Zee, zelfs met mindere strijdkrachten. Maar hij beefde van vrees en slechte voorgevoelens, want als deze zeeslag slecht was afgelopen, dan zou Athene gedwongen zijn tot overgave, omdat ze geen andere vloot had en geen geld om een nieuwe te bouwen. Alcibiades vervloekte zowel Mindarus als Thrasybulus om zich zo strijdzuchtig te gedragen en de zeeslag te hebben gezocht. Astyochus was meer een navarch zoals Alcibiades verkoos! Toch groette hij de kennis van Thrasybulus op Zee, want Thrasyllus was vooral de hopliet gebleven die wel tot veldheer van de vloot was benoemd, maar geen ervaring had met het leiden van schepen. De twee veldheren hadden echter goed gevochten.

Het werd de late herfst. Thrasybulus en Thrasyllus bleven met hun vloot in de Hellespont, waar ze de bewegingen van de vloot van Mindarus van dichtbij volgden en zijn pogingen om de zee-engte te blokkeren vrijdelden. Ze plaatsten hun basis nabij Sestos, terwijl Mindarus te Abydos bleef.

Alcibiades keerde van Halicarnassus en Cos naar Samos terug. Een kleine vloot van veertien Peloponnesische triremen bleef nog steeds in Ionië, een vloot die haar basis had te Rhodos, en die geleid werd door Dorieus zoon van Diagoras de Thuriër. Alcibiades bleef op Samos om die vloot te bespieden.

Later in het jaar glipte ook die vloot van Rhodos naar de Hellespont, hopende Abydos in de duisternis te bereiken, maar Dorieus werd opgemerkt door Atheense schepen in de Hellespont. Thrasybulus roeide snel uit met meer triremen dan waarmee Dorieus voer, zodat Dorieus naar de kust van Rhoeteum vluchtte. Hij strandde met zijn schepen daar, maar hoewel de Atheners hem aanvielen, konden ze slechts bitter weinig uitrichten. De Atheners zeilden terug naar hun hoofdkamp te Madytus. Dorieus wachtte een tijdje en slaagde er daarna weer in weg te glippen. De Atheners achtervolgden hem, en ze dreven hem opnieuw aan land, ditmaal te Dardanus.

Wanneer Mindarus hoorde wat Dorieus aan het doen was, zeilde hij met zijn hele vloot van Abydos naar Dardanus, en hij vroeg ook aan Pharnabazus om hem te land te helpen. Pharnabazus beheerste met zijn troepen de zuidelijke en zuidoostelijke kust van de Hellespont, de kusten van het vasteland van Azië, de streken van Phrygië, zodat als de Atheners daar aan

land gedreven werden ze het hoofd zouden moeten bieden aan een veldslag. De strijdkrachten positioneerden zich aldus weer voor een belangrijke zeeslag in de Hellespont.

Harmonia

In die tijd ontving Alcibiades een man te Samos die vroeg om hem te spreken. De man was de kapitein van een vrachtschip dat zeilde tussen Rhodos en de Hellespont. Alcibiades liet de gedrongen, zonverbrande man naar zijn huis in Samos komen. De kapitein vertelde hem dat hij hem al opgezocht had op zijn heenreis naar Rhodos, maar toen Alcibiades niet had kunnen vinden.

Hij zei, ‘u reist zoals een wervelwind op Zee, nu in deze plaats en dan in een andere!’

De kapitein vertelde dat hij zaken deed met Axiochus, de oom van Alcibiades. De interesse van Alcibiades was onmiddellijk geprikkeld. Hij vroeg hoe de zaken gingen met Axiochus. ‘Och, Axiochus is gezond en wel, en zijn zaken brengen hem goed op,’ zei de man. ‘Axiochus is nog steeds de man die leeft aan de twee uiteinden van zijn kaars. Hij wint veel zaken in de Hellespont en handelt in zowat alles waar u maar aan kunt denken. Ik werk heel wat met hem. We zijn collega’s als handelaars.’

De man opende een bundel van lederen doeken die hij onder een arm droeg, en hij gaf drie rollen papyrus aan Alcibiades.

‘Axiochus gaf me dit en vroeg ze aan u te brengen, waar ook ik u kon vinden. Hij zei dat het hem speet zo laat te zijn, maar hij had zijn redenen. Hij zei dat u daarover zou lezen in de rollen.’

De rollen waren verzegeld en op elke rol was een andere naam geschreven. Alcibiades las: ‘Axiochus,’ ‘Theodote,’ en ‘Timandra.’

Alcibiades onderdrukte moeilijk zijn ongeduld, maar zijn handen beefden toen hij de rollen in handen nam. Hij praatte nog even met de kapitein en wou hem belonen voor zijn boodschap met gouden Darieken, maar de man wuifde de geldstukken weg.

‘Ik ben niet hier voor beloningen, veldheer. Ik kom vrienden van vrienden helpen, zoals veel handelaars doen. Ik houd aan mijn vriendschap met Axiochus, ik werk veel met hem samen, verdien goed aan hem. Dat is voldoende als beloning!’

Alcibiades dankte de kapitein. Hij vroeg hem waar Axiochus zich nu bevond. De man antwoordde dat Axiochus ergens in één of andere haven van de Hellespont en de Propontis zat, maar ook steeds in beweging bleef. Als Alcibiades de rollen wou beantwoorden, dan zou hij graag andere rollen meenemen, maar hij wist niet echt wanneer in het jaar Axiochus de brieven zou krijgen. Alcibiades maakte een afspraak met de man op de volgende dag. Hij zou dan antwoordrollen klaar hebben. Daarop ging de kapitein uit het huis.

Alcibiades opende eerst de rol geschreven door Axiochus. Hij las.

Alcibiades,

Ik groet je, neef!

Ik kan me inbeelden dat je zat te wachten op nieuws van Timandra en Theodote. Ze kunnen niet veiliger en gezonder leven! Ik durfde je geen nieuws over hen naar Sparta zenden, omdat ik vreesde dat allerhande druk dan op je kon uitgeoefend worden met de kennis van de plaats

waar je twee vrouwen en hun kinderen woonden. Ik vreesde de spionnen en de gehuurde moordenaars van Sparta. Ik vreesde voor de veiligheid van de vrouwen die zo kostbaar waren voor je, en ja, eigenlijk ook een beetje voor mijn eigen veiligheid daarmee. Ik wachtte ook om je nieuws over hen naar Miletus te zenden, want die stad moet een nest zijn van Ionische, Perzische en Spartaanse intriges. Ik hoop dat ik goed gehandeld heb, en trouwens zoals je me ook op het hart gedrukt hebt vóór je vertrek uit Athene naar Sicilië. Onlangs, echter, hoorde ik dat je teruggekeerd was naar de Atheense vloot van Samos, en dat je herkozen werd tot veldheer. Ik zond dus deze rollen me met een zeekapitein die een loyale vriend is van me en dat bewezen heeft in het verleden. Ik vertrouw die man ook al omdat hij veel aan mij verschuldigd is, en jij kunt hem ook vertrouwen. Je kunt hem gebruiken om me brieven te sturen. Jij zal ze met zijn leven beschermen en hen geheim houden.

Ik veronderstel dat je niet snel de tijd zult vinden om noordwaarts te zeilen in de volgende maanden. Ik zei je dat we naar Thracië zouden varen als we in moeilijkheden zouden geraken in Athene of in Attica, en Thracië is bijgevolg waar we nu verblijven. Ik ben een Atheense handelaar van de Hellespont, maar Athener slechts in naam! Wanneer we Attica moesten verlaten, was de Hellespont de plaats waar we naartoe zeilden. Ik ontving je woord in Athene, net nadat je naar Sicilië reisde, en reed onmiddellijk naar je landgoed. Ik vroeg de vrouwen met mij mee te komen. Hipparchos weigerde mee te reizen, want hij moest nog voor veel paarden zorgen. Hij wou eerst de paarden en het landgoed verkopen aan een goede prijs, en dan vertrekken zoals hij kon, maar nog niet op dat ogenblik. Al zijn geld had hij geïnvesteerd in dat huis en in de stallen!

Ik wou snel vertrekken, want ik verwachtte aangehouden te worden op elk ogenblik, en ik had een schip op me wachten in Piraeus, zodat de dag na mijn aankomst al ik de drie vrouwen, onder wie ook de minnares van Hipparchos, weer naar Athene bracht in het geheim en met hen aan boord ging van ons klein schip en dan naar de grote haven voer. We vertrokken zodra ik aan boord van het vrachtschip ging. Niemand zag ons uitzeilen. We bevonden ons op een handelsschip dat niet ingericht was voor een lange reis met vrouwen, maar de reis naar de Hellespont duurde ook niet erg lang. We volgden de kusten van Euboea, zeilden naar het oosten, en we bleven dicht bij de kusten varen, zodat we buiten gevaar bleven van stormen en zware zee. Ik toonde Scione en Torone in Chalcidice aan de vrouwen. We zeilden langs Stagira en Eion over Abdera, en landden op een mooie dag op het eiland van Samothrace om voedsel en water op te nemen. Ze kwamen we aan te Cardia in de Chersonese.

Met het geld dat je me gaf kocht ik eerst een huis te Cardia, binnen de muren van de stad, zodat de vrouwen daar veilig konden wonen. Daarna vertrok ik alleen, want ik moest heel wat zaken regelen in de Hellespont en in de Propontis, maar ik vertelde de vrouwen ook dat ik nog een betere plaats voor hen zou zoeken in één van de steden van de Propontis. De vrouwen leken me daarmee heel tevreden. Niemand in Cardia wist wie ze waren, ze gebruikten andere namen, en ik vroeg ook aan partners van mij een oogje in het zeil te houden op hen.

Ik zeilde weg van Cardia, die al een heel aangename stad was in een mooi land. Ik zocht iets beters in verscheidene plaatsen van de Propontis en reisde zo ver als Byzantium en Chalcedon op zoek naar een veilige, en zeer mooie plaats voor de vrouwen om op langere termijn te wonen. Ik bezocht opnieuw veel plaatsen die we samen vonden toen we nog jong waren. Ik keek naar Elaeus, Sestos, Abydos (waar we niet meer welkom waren), Madytus, Lampsacus, Harpaginum, Perinthos, Selymbria en Byzantium. Ik vond de ene stad te groot, de andere in een te strategische plaats in geval van oorlog, de andere in Spartaanse of Peloponnesische handen, en zo verder. Ik bleef een tijdje te Dascylium, de hoofdstad van de satraap van Phrygië, van Pharnabazus. Ik woog zorgvuldig alle voordelen en nadelen van die steden af, en ik oordeelde ten slotte dat de volledige zuidelijke kust van de Hellespont en van

de Propontis niet veilig genoeg zou zijn voor je familie. De streken van de Troad en van Phrygië zijn eigendom van de Koning van Perzië en van de satraap van Phrygië, waarmee jij of Athene ooit mee in oorlog konden geraken. Pharnabazus leek toen al de zijde van Sparta te willen kiezen.

Na veel hoofdpijn besloot ik bijgevolg voor de noordelijke kust. Ik zocht ook een stad die min of meer verbonden was met Athene, maar die in vrede leefde en bleef met haar buursteden, een onafhankelijke stad die tribuut betaalde aan Athene. Ik wou niet één van de grotere steden nemen, want als de oorlog naar de Hellespont komt, dan konden die de eerste prooi worden van aanvallen en belegeringen. Ik zocht een kleine, rustige, discrete stad die in een mooi landschap lag en een aangenaam klimaat kende, een kleine, onbeduidende stad omringd door hoge muren, maar één die zeer snel door een groot leger zou kunnen ingenomen worden, zodat de bevolking geen lange belegering moest verduren en ook niet de wreedaardigheden na haar val.

Ik besliste voor de stad Bisanthes! Bisanthes bezit al de kwaliteiten die ik hierboven uitlegde, plus is ze ook één van mijn geliefkoosde handelsplaatsen. Ik houd van discrete, rustige plaatsen om handel te drijven. Je zult verbaasd zijn om te horen, en later te zien, hoeveel handel er gedreven wordt in de Propontis vanuit dergelijke plaatsen, meer nog dan in de grote, rijke centra. De rijkste handelaars kwamen waarschijnlijk tot hetzelfde besluit als ik, want we vormen een select gezelschap, hier! We liggen niet ver van Byzantium en van Selymbria, niet ver van Galata, en dicht aan de andere zijde van de Propontis, aan Abydos en Lampsacus. We liggen dicht bij de Chersonese. De Koningen van Thracië blijven ver van de kusten, en zelfs hoewel de stammen die in het binnenland leven nogal wild zijn, blijven ze vriendelijk met ons kopen en verkopen. Je weet hoe het klimaat is in de Propontis! In de winter kunnen er harde stormen waaien, maar anders is het klimaat er zeer aangenaam. Het kan heet worden in het midden van de zomer, maar achter de kusten liggen uitgestrekte wouden, en de briesen in de morgen en de avond brengen steeds verlichting van de hitte.

We wonen dus te Bisanthes. Ik kocht hier twee huizen. Ik kocht een landgoed in het platteland, niet zo ver van de stad, maar verborgen en uit het zicht van de stadsmuren, gescheiden door enkele heuvels. In heel weinig tijd kunnen we in Bisanthes geraken, al kunnen de wouden veiliger zijn bij onraad. Een kar en een paard worden steeds klaar gehouden. In geval van gevaar, kunnen de vrouwen naar Bisanthes rijden, waar ik een ander huis kocht. De vrouwen kunnen naar hun huis in de stad rijden wanneer ze inkopen willen gaan doen. Ik liet vijf mannen van Thracië, veteranen van veldslagen in hun land, ter bewaking van het landgoed, zodat je niet moet vrezen voor de veiligheid van Theodote en Timandra. Je twee dochters spelen rond me, hier, terwijl ik deze brief schrijf, en het zijn twee poppetjes van zeldzame schoonheid. Het zijn werkelijk heel mooie kinderen, en vooral Laïs is zeer mooi. Oh ja, Timandra gaf geboorte aan een meisje, dat we Laïs noemden.

Hipparchos kwam ook later in de Hellespont aan. Ik zei hem door te reizen naar Cardia. Hij kwam daar voordat ik het huis opnieuw verkocht had, zodat wanneer ik daar nadien ook arriveerde, ik hem in Cardia vond, tevreden maar erg verveeld. Hij kon Athene verlaten juist voordat Agis zich naar Decelea begaf en de plaats versterkte om Attica te verwoesten. Hipparchos had net voordien het landgoed en de paarden en de stallen in Attica verkocht. Hij wil nu paarden fokken, waarschijnlijk te Cardia of in de omgeving, en me helpen zaken te doen.

Ik vrees dat er weinig voor je overblijft in Athene. Je zoon Alcibiades de Jongere bleef in Athene, waar hij leeft bij de familie van Aspasia. Ze zorgen goed voor hem, zoals ik kon

bemerken wanneer ik in het geheim terug naar Athene voer. Ik kan nog steeds handel drijven met Athene, en ik begeef me nog soms naar de stad, hoewel ik niet meer een gewenste persoon ben in Athene. Ik probeer discreet te blijven, woon in de haven, en blijf nooit langer dan enkele dagen. Ik bezit een huis in Piraeus, weet je, niet ver van het huis van Callias, die je zijn groeten zendt. Je neef, Euryptolemus, houdt ook een oogje op Alcibiades de Jongere, die opgroeit tot een jongen die graag leert.

Je moet je geen zorgen maken over Timandra en Theodote. Ze leven veilig en goed beschermd. Ze hebben voldoende geld om goed te kunnen leven.

Onze handel met Sparta gaat door ondanks je vertrek, je contacten daar blijven gouden zaken doen met mij, gouden zaken voor hen en voor ons.

Ik hoop dat we elkaar snel zouden kunnen weerzien,

Axiochus

Axiochus had wijs en goed gehandeld. Alcibiades nam daarna de brief in handen die door Theodote geschreven was.

Alcibiades,

We hopen erg dat deze brieven je snel zouden bereiken met de koerier van Axiochus. We bevinden ons allen in goede gezondheid, te goed denk ik dikwijls, want ik vrees dat je de Theodote van weleer niet meer zult herkennen! Het is verschrikkelijk, mijn liefste Alcibiades, maar ik ben dik geworden! Als je terugkomt zul je me niet meer willen. Timandra zegt dat ik nog steeds mooi ben, maar ik ben oud geworden tot een uitgezette, plechtige, eerbiedwaardige moeder. Wel, ik heb kinderen in overvloed, hier in Bisanthes! Mijn eigen dochtertje, Timandra en Laïs aanzien me alle drie als hun moeder, en ze vragen me raad bij alles wat ze doen!

Axiochus heeft werkelijk zeer goed voor ons gezorgd. De ondeugende wellusteling maakte me al het hof, maar ik meen dat hij me slechts probeert te vleien, eigenlijk. Hij koopt ons juwelen, de beste klederen, en hij vond ons een prachtig, groot huis in het land. Je zou de landschappen moeten zien die we rond dit huis hebben! De streek van Bisanthes heeft de mooiste stranden van de wereld, en het weer is hier beter dan te Athene. De kinderen lopen op de stranden de hele dag. Ze zitten in de zon, eten voor vier, en ze groeien! We geven hen ook enige opvoeding, maar daar houden ze niet van!

Thracië is een prachtig land, en we wonen hier in vrede en in overvloed. Het enige vervelende is dat Axiochus bevolen heeft dat we steeds zouden vergezeld worden door ten minste twee wachters van de vijf die het huis bewaken. Die Thraciërs hebben heel lelijke gezichten, en het zijn echte bruten. Ze vechten soms onder elkaar. Maar ze houden van de kinderen, en de meisjes doen alles wat ze willen met de Thraciërs! Heb je al ooit een vier jaar oud meisje een Thracische veteraan gekeeld in huiden bij de hand zien nemen en hem naar de Zee zien trekken om daar een houten bal uit het water te gaan halen? Laïs is zelfs al eens tussen twee

Thraciërs in gesprongen, elk tien maal haar gewicht en vijf maal groter, om hen uit elkaar te duwen tijdens een worstelpartij. De Thraciërs stopten onmiddellijk met vechten en ze lachten!

We blijven zeer dankbaar aan Axiochus om zo goed voor ons te hebben gezorgd. Hipparchos is ook net hier geweest om Myrrhina op te halen. Hij woonde eerst te Cardia, maar nu woont hij in Pactye, naar het schijnt. Hij doet zaken met Axiochus, en ze ondernemen ook enige handel in paarden.

Je zou de juwelen moeten zien die de Thraciërs kunnen maken! Het zijn echte prachtstukken, meesterwerken! De Thracische goudsmeden zijn echte kunstenaars, tovenaars met goud en zilver, en Axiochus laat ons zoveel kopen als we maar willen. Hij zegt dat het allemaal uit jouw geld komt, maar ik geloof hem niet. Voor een perverse wellusteling is hij ook een lieve, vriendelijke man. Hij bevalt me. Telkens wanneer hij ons komt bezoeken lijkt hij bij een andere vrouw te zijn om indruk op ons te maken, maar hij verafgoodt ons en de kinderen.

We hopen je snel terug te zien!

Theodote

Alcibiades aarzelde dan. Hij zuchtte, en woog de laatste rol in zijn hand vóór hij die durfde te openen. Hij deinsde er voor terug die rol te lezen. Hij ontrolde de papyrus alsof ze een godsdienstig geheim bewaarde. Dit was de eerste brief die Harmonia hem ooit had toegezonden! Hij rolde de brief helemaal open, nu toch vastberaden hem te lezen. Hij moest elke zin twee maal lezen, en de gevoelens van liefde overweldigden hem direct.

Mijn liefste,

We vertrokken uit Athene in haast, onder de bescherming van je vriendelijke oom Axiochus. We reisden in een handelsschip naar Cardia. Twee maanden later kwamen we te Bisanthes aan. We wonen hier in een huis in het land, niet ver van het strand, en we bezitten ook een mooi huis in het centrum van de stad. Theodote doet de meeste inkopen, want ik blijf liever met de kinderen in ons landgoed. Hoe mooi is het hier! Beeld je heel lange, zandige stranden in, en kalm water van de lieflijkste kleuren, laaghellende heuvels, grijze en witte rotsen, en heerlijke velden en groene wouden overal in het rond! De helderheid van de zon is hier nog schriller en mooier dan op Cyprus en Melos. Geen man of vrouw op aarde kan wensen te wonen in een mooiere plaats dan in de heuvels en stranden van Bisanthes! Axiochus zei ons dat we dit allemaal aan jou te danken hadden! Ik verlang naar de dag dat we elkaar weer kunnen liefhebben en samen met de kinderen kunnen wandelen in dit prachtig land.

Theodote is een waarlijke moeder voor me. We kunnen het samen goed schikken, en ik begrijp waarom je zoveel van haar hield. Ze troost me en beurt mij en de kinderen op wanneer mijn moed faalt en mijn geest even verduistert.

Waarom, mijn lief, is het onze lotsbestemming om gescheiden te worden? Wat hebben wij gedaan aan de goden? We zijn twee minnaars die waarschijnlijk niet mogen samen zijn. De goden en het lot scheidden ons om ons te straffen, maar waarom straffen ze ons? Straffen ze alle minnaars zo omdat ze jaloers zijn? Soms brengen ze ons samen, alleen maar om ons des

te meer te doen lijden door ons later weer uit elkaar te trekken. Ik houd zo van u! Ik heb geen andere man liefgehad, geen ander lief gehad dan Alcibiades! Ik leef niet zonder u. Ik wacht slechts, adem, maar ik heb geen leven buiten dat met Alcibiades. Ik slaap en droom tot we samen zijn, en begin dan pas weer te leven en bewust te zijn van elk ogenblik dat ik leef en van wat ik doe. De dagen en maanden gaan voorbij, maar er is niet één dag dat ik niet langs het water wandel met jouw hand in mijn hand. Ach, ik wandel slechts met een beeld, met een geestesverschijning, met een herinnering, maar u bent steeds aan mijn zijde.

Theodote maakt me soms wakker wanneer ze me ziet wandelen terwijl ik alleen aan u denk, me inbeeld dat u me in de armen houdt en rond me loopt. Ik zie uw gezicht in het water, gebeeldhouwd in de rotsen, in het gele zand, in elk blad op de bomen en in de groene struiken of in de wolken van de hemel. Ik weet dat u leeft en dat is mijn zon, mijn licht en mijn warmte.

Wanneer ik deze brief schrijf – ja, ik kan zelf schrijven -, dan speelt Laïs naast me. De mensen zeggen dat ze het mooiste meisje op aarde is. Ze lijkt zo erg op u. Ze is een delicaat, fijn kind, maar ze is nooit ziek. Natuurlijk zou dat ook moeilijk kunnen in dit heerlijk klimaat, en Axiochus duwt ons vol met de beste vis, de meest frisse groenten en het heerlijkste fruit dat hij kan vinden.

Laïs is slechts een klein kind, maar toch draait ze iedereen rond haar vingertje. U zult me niet geloven, maar de Thracische wildemannen, die Axiochus gehuurd heeft om ons te beschermen, aanbidden haar! Ik had nog nooit zulke wilde zwaardvechters en zware drinkers gezien zoals deze Thracische wachters. Wanneer Laïs echter toeroept om op te houden met vechten of met drinken, dan doen ze steeds zoals ze wilt! Wanneer ze worstelen, dan worstelt ze mee, en ze laten haar winnen! Ze is echte de zoetste pop van het huis, en een grote verleidster. Als ze groter wordt, dan zal ze zeker iedere man gek doen worden van haar charme. En ze is slim ook! Het is zo goed voor haar om Artemisia als zuster en vriendje te hebben in haar spelletjes.

Mijn liefste, sluit nu even de ogen. Kijk, we wandelen samen. We wandelen op groene grasvelden in de bleke zon van de morgen. We wandelen en wanneer u rond me draait in de zachte bries van de zeelucht, dan omhelzen we elkaar. Ik beeld ons in op die manier elke morgen en elke avond, en ik dans dan met u in het zand. Houd mijn hand in uw hand, liefste, zodat wanneer u aan me denkt ik ook aan u kan denken.

Uw Harmonia

Wanneer Alcibiades gedaan had die laatste brief te lezen, dan sloot hij zijn ogen en hij plaatste zijn hoofd in zijn handen. De rol viel op de grond. Hij bleef zo een heel lange tijd zitten, en hij beeldde zich in dat hij met Harmonia op het strand wandelde. Daarna schudde zijn lichaam met lange bewegingen. Hij beefde en kreunde. Hij weende.

De volgende dag vonden zijn dienaars hem liggen in een hoek van de kamer met zijn hoofd nog steeds in zijn armen en zijn knieën en benen opgetrokken tot tegen zijn borst, samengetrokken zodat al zijn ledematen zo dicht tegen zijn lichaam lagen als mogelijk, slapend zoals een foetus in de schoot van een vrouw. De dienaars maakten hem wakker, want ze vreesden dat hij ziek was. Hij was slechts zeer, zeer dronken en verwaasd. De dienaars moesten hem helpen opstaan, hem op zijn benen trekken, want zijn gewrichten waren zo stijf geworden van de koude van de stenen vloer en van zijn sluiptrekkingen, dat de dienaars even vreesden dat hij nooit meer zou kunnen gaan. Zijn oogleden waren donker en opgezwollen. Zijn hoofd was bedekt met bloed, en wanneer hij opstond, beefde hij nog steeds. De dienaars maakten een warm bad voor hem klaar. Ze vreesden voor zijn geestegesteldheid.

Hoofdstuk 18. De Hellespont en Sardis, van de herfst van 411 v. Chr. tot de zomer van 410 v. Chr.

Abydos

Het theater van de operaties van de Atheense en de Spartaanse vloten werd naar de Hellespont gebracht. De Hellespont was veel meer belangrijk voor Athene als een plaats voor de oorlog dan Ionië, hoewel er in de Hellespont niet zulke rijke, grote steden en eilanden met grote vloten lagen als in Ionië. Voor de Atheense hegemonie was Ionië heel zeker belangrijk, maar voor de overleving van Athene was de Hellespont van vitaal belang.

Alcibiades had Athene een zeer grote dienst bewezen door aan de Spartanen voor te stellen vooreerst hun militaire operaties naar Ionië te brengen en een bondgenootschap te zoeken met Tissaphernes, de satraap van Lydië en Carië, eerder dan met Pharnabazus, de satraap van Phrygië. Pharnabazus beheerste de zuidelijke kust van de Hellespont, de Propontis en de Bosporus. Alcibiades had tevens Tissaphernes aangeraden de beide Helleense legers te verzwakken, en het resultaat van die raad was geweest dat gedurende langer dan een jaar Sparta geen stap vooruit had gezet om tot enige beslissing in de oorlog in Ionië te geraken. In dat jaar was Astyochus de weinig verbeeldingsrijke navarch van Sparta geweest. Astyochus had echter ook geen schepen verloren, hij had de Peloponnesische vloot intact gehouden. Met de aankomst van Mindarus als navarch voor Sparta kwam de strategie van Alcibiades in Ionië tot een roemloos einde. Mindarus wou daden verrichten waarmee men zich aan hem zou herinneren te Sparta, en daarin slaagde hij volop. Hij was niet de man die steeds maar slagen afweerde, hij wou mokerslagen uitdelen en aanvallen, aanvallen, aanvallen. Hij kon slechts één jaar navarch van Sparta zijn, maar hij deinsde er niet voor terug zijn vloot op het spel te zetten. Toen hij met zijn volledige vloot naar Dorieus zeilde, was hij er zich zeer goed van bewust dat hij zijn vloot blootstelde aan risico's, aan een mogelijke zeeslag met de Atheners, want die zouden hem niet zo maar vrijuit in de Hellespont laten rondzeilen. Mindarus was een echte Spartaat die geen strijd vermeed, maar ondanks de geprezen overmacht van Athene in manoeuvres op Zee, weigerde hij voorzichtig te blijven. Een belangrijke zeeslag zou bijgevolg binnenkort geleverd worden.

Thrasybulus voelde in zijn beenderen dat er weldra een nieuwe zeeslag zou plaatsvinden. Hij zond daarom een boodschap naar Alcibiades om hem te vragen snel met al zijn triremen naar de Hellespont te varen. Alcibiades ontving die rol de avond voordat de zeeslag effectief plaats had. Thrasybulus schreef dat als er een zeeslag zou gebeuren de volgende dag, Alcibiades zo snel mogelijk naar de Hellespont moest roeien om daar aan te komen in de late namiddag, in het midden van de strijd. Zijn aankomst op een cruciaal ogenblik kon de Spartanen ontmoedigen, en de beslissende interventie worden. Hij schreef dat Alcibiades niet de vlaggen van Athene mocht tonen, maar dat hij één enkele rode vlag moest hijsen op het ogenblik dat hij de strijd naderde, om de Atheners te laten weten dat versterkingen naderden en om een maximum effect op de vijand te bewerken. Alcibiades grinnikte met die list. Hij herkende daarin de sluwheid van zijn vriend. Hij joeg zijn mannen direct aan boord van zijn triremen, en nam enige bijkomende hoplieten mee op elk schip. Hij zeilde nog diezelfde avond weg. Ditmaal weer dacht hij na over de veranderende situatie. Astyochus en de Atheense veldheren hadden gedurende meer dan een jaar zeeslagen vermeden in Ionië. Thans, met Thrasybulus en

Mindarus aan de helm, zouden er al twee belangrijke zeeslagen gestreden zijn in een korte periode. Thrasybulus en Mindarus waren twee aan elkaar gewaagde kemphanen! Ze grepen naar elkaars halsslagader, en niets en niemand was er geweest om hen tegen te houden en tot voorzichtigheid te nopen.

De volgende dag roeiden de vloten van Athene en van Sparta naar posities tegenover elkaar. Thrasybulus beval de rechtervleugel van de Atheense vloot, Thrasyllus kreeg het bevel over de linkervleugel. Tegenover Thrasyllus roeide de rechtervleugel van de Spartanen die onder het bevel stond van Mindarus. De linkervleugel van de Spartaanse vloot was vooral gevormd door triremen afkomstig van Syracuse, de gevaarlijkste schepen, en tegen die zou Thrasybulus het moeten opnemen. De schepen roeiden snel en trots naar elkaar toe in kalm water. De trompetten en de fluiten klonken over het water, hun tonen rolden ver over de golven naar de vijand. Aan boord van de leidende schepen werden lofliederen ter ere van de goden gezongen, en zelfs offergaven werden daar aan kleine altaren naar de hemelen gezonden in de vorm van blauwe en witte rook.

De triremen roeiden aan uiterste snelheid naar elkaar, ze roeiden langs elkaar door en ze probeerden de roeispanten af te breken van de vijandelijke triremen. De schepen begonnen daarna te manoeuvreren op alle mogelijke manieren en figuren om elkaar te rammen, en ze vielen aan of zetten tegenaanvallen op in de open Zee. Ze joegen de ene richting in, sloegen tegen elkaar, draaiden op het gepaste ogenblik, en vernietigden vijandelijke schepen door op hen in te rammen vanuit onverwachte hoeken. De zeelieden die in de ruimen roeiden konden niets anders doen dan vertrouwen hebben op hun kapitein en bidden aan Poseidon. De Atheense triërarchen waren meesters in dat soort manoeuvreren, één richting veinzen en dan vanuit een andere toeslaan, met zeer scherpe veranderingen en bewegingen. De Spartaanse en Syracuseaanse triremen droegen veel hoplieten en lichte troepen aan boord, die vlogen van pijlen, van slingerstenen en van werpsperen op de Atheense schepen deden neervallen, telkens een Atheens triem durfde naderbij te komen, of zelfs terwijl de Atheense schepen hen ramden. De strijd was verschrikkelijk hard voor de beide zijden. Honderden zeelieden stierven, doorboord met houtspietsen of verdronken in schepen die snel zonken. Aan het einde van de dag van intens, onafgebroken manoeuvreren, waarbij de vleugels door elkaar bewogen en van plaats veranderden, viel er geen beslissing over welke kant zou winnen of verliezen. De twee vloten en hun bemanningen leden onder het geweld de ganse dag, onder de verschrikking van een zeeslag tussen slanke maar kwetsbare triremen omringd door de nooit vergevende, meedogenloze Zee.

Naar de avond toe, wanneer beide vloten uitgeput langzamer roeiden, verschenen achttien nieuwe triremen aan de horizon. Die triremen roeiden zo snel als men nauwelijks zou kunnen geloven, naar de zeeslag toe. Elke zijde vocht dan in de blijde hoop van versterkingen.

De bevelhebber van de nieuwe, kleine maar cruciale vloot, was Alcibiades. Hij stond op de boeg van zijn schip, gekleed in zware bepantsering en bronzen helm als een wrekende watergeest. Hij keek uit, één hand op het hout van de boeg, een werpspeer in de andere hand, zijn schild met de Eros en de bliksemschicht lag aan zijn voeten. Hij moedigde de roeiers aan om nog sneller te roeien, noemde hen zijn kinderen, en hij glimlachte bij het zicht van zijn aulos-speler die met hoogrode kaken nog steeds de inspanning opbracht om op een sneller ritme te blazen.

Naarmate Alcibiades naderde zag hij wel de wrakken van verloren en erg beschadigde boten. Hij negeerde de verdrinkende mannen in de Zee door wie zijn schepen sneden. Hij zag de chaos van de slag, schepen die verwoest of stuurloos in het water lagen, schepen die aan het

zinken waren met grote gaten net onder hun waterlijn. Alcibiades gleed vooruit met bovenmenselijke snelheid.

Wanneer zijn triremen niet zo ver meer verwijderd van de vijand roeiden, en wanneer de vijand zijn schepen nog net niet kon herkennen, beval hij een rode vlag te hijsen aan de top van zijn mast. Dat was het signaal overeengekomen met Thrasybulus om aan te duiden dat de versterkingen Atheense schepen waren. De bemanningen van al de Atheense triremen kenden dat teken. De Peloponnesische bemanningen sloegen in paniek wanneer ze de triomfantelijke kreten hoorden van de Atheners. De Atheense triremen vielen dan onstuitbaar weer aan, met hernieuwde energie en razernij. Alcibiades sneed door de Peloponnesische vloot. Hij liet dood en vernieling in zijn zog.

Toen Alcibiades echt de Atheense vloot bereikte, vluchtten de Peloponnesische schepen reeds naar Abydos, terug naar hun haven en basis. De Peloponnesische triremen bleven echter in wanorde verspreid over grote afstanden en Alcibiades versperde die weg terug. De triremen die het verste van het Spartaans centrum roeiden konden Abydos niet bereiken zonder afgesneden te worden door de vloot van Alcibiades aan de westelijke zijde en door de vleugel van Thrasyllus aan de oostelijke zijde. De Peloponnesische schepen roeiden ook naar de kust toe, om de triremen te beschermen die al aan het strand vastliepen.

Alcibiades deed zijn triremen zo dicht mogelijk tegen de kust roeien. Hij wou in het ondiepe water van het strand springen met zijn hoplieten om de Syracusanen aan te vallen en te verspreiden, en hun schepen te recupereren. Vanaf de heuvels van de kust, echter, liepen plots heel veel vijandelijke troepen naar hem toe, Perzische strijders. Alcibiades zag ook ruiters naderen van tussen de passen van de rotsachtige heuvels. Die troepen liepen en reden heel agressief en zelfzeker van hun macht, naar de stranden toe. Alcibiades bemerkte hoe een grote, slanke Perziër die prachtig gekleed reed, met zijn paard de Zee in sprong en zo zijn strijdkrachten achter hem mee het water introk om de Atheners aan te vallen die zich in het water durfden te wagen. Alcibiades oordeelde dat er teveel van die vijandelijke strijders op het strand stonden naar zijn zin. Hij hield zijn weinige hoplieten aan boord van zijn triremen en liet het strand aan de Perziërs. Meer ruiters verzamelden zich op het strand. Een schermutseling volgde wel, maar die werd slechts van op afstand gevochten, speren werden geworpen en pijlen vlogen naar de twee zijden.

De strijd op Zee was daarmee eigenlijk gedaan. Alcibiades slaagde er in enkele Syracusaanse triremen te bemachtigen door er enterhaken naartoe te gooien en zijn mannen konden de lege boten naar de open Zee trekken. Hij moest echter de kust verlaten en weer de Zee in roeien, want de duisternis viel. Hij paste nu ook de Helleense erencode toe die hem dwong zoveel mogelijk de mannen die in het water zwommen of aan wrakstukken hingen aan boord van zijn schepen te trekken. Zijn triremen inspecteerden ook de vernielde schepen die nog in het water lagen, op zoek naar gewonde zeelui. Ze recupereerden ook nog veel dode mannen om hen aan land te begraven. De kleine vloot van Alcibiades voegde zich slechts bij die van Thrasybulus in de nacht.

In de avond van de slag en ook nog de volgende morgen veroverden de Atheners dertig Peloponnesische triremen. Ze recupereerden ook de vijftien schepen die ze in de vorige zeeslag bij Cynossema verloren hadden.

De dag na de Zeeslag van Abydos, tegen de middag en in hun basis van Sestos, bespraken de Atheense veldheren de situatie. Ze zaten samen in een groot huis van de haven. Ze hadden samen gegeten, en ze zaten nu met hun schalen van gewaterde wijn in de hand.

Thrasybulus begon, 'we hebben nu al twee overwinningen op Zee behaald in een korte periode. We kunnen de Peloponnesiërs verslaan telkens we dat maar willen!'

Thrasyllus waarschuwde, 'je vergeet dat we ook twee maal bijna verloren! In de vorige zeeslag van Cynossema waren we aan het verliezen, trouwens, toen jij in een gelukkig toeval tijdens je terugtocht uitkeek en zag dat de Spartanen in wanorde en uit formatie roeiden. Dat feit konden we uitbaten. Te Abydos hebben we de ganse dag gestreden en in de namiddag was het moeilijk te voorspellen wie aan de winnende hand lag. Was Alcibiades niet exact op dat ogenblik aangekomen, dan konden we vandaag geen trofee opzetten!'

'Dat is onzin,' gromde Thrasybulus. 'Ik zei je al dat ik te Cynossema wist wat ik deed toen ik de terugtocht veinsde. Riep ik toen de gehele terugtocht uit? Neen, natuurlijk niet, en wanneer ik de Spartaanse schepen nadien kriskras door elkaar zag roeien, draaide ik me om en ik viel hen rechtsreeks met volle kracht en concentratie van schepen weer aan. Dat kwam hen als een vuile verrassing aan! Hier, tegenover Abydos, waarschuwden we toch Alcibiades om naar ons toe te varen! Het is waar dat hij op geen beter ogenblik de slag kon in roeien, maar dat was ook geen toeval! Heb je zijn snelheid gezien? Geen vloot ter wereld behalve die van Alcibiades kan die snelheid halen! We hebben meer trukken in onze hoofden dan de Spartanen ooit van kunnen dromen. We zijn hen telkens te slim af, en manoeuvreren telkens beter dan zij. De Spartiaten kunnen gewoon niet voldoende verbeelding opbrengen in zeeslagen!'

'Ik ben wel blij daarmee,' antwoordde Thrasyllus. 'Ik bewonder je, Thrasybulus, hoe je de vijand aanviel en beter manoeuvreerde dan de Syracuseaanse triremen. Hun kapiteins en hun bemanningen vochten als leeuwen. Hun triremen kunnen bijna zo goed manoeuvreren als onze schepen, en als ze toeslaan, dan ontsnappen we niet! Die Syracusanen waren veteranen, en wanneer ze dichterbij kwamen, en zelfs wanneer we hen ramden, dan sloeg hun hele bemanning nog steeds toe met alles wat in de lucht kon geworpen worden, werpsperen, pijlen, slingerstenen, enterhaken, metalles wat ze konden vinden in hun ruim. Hun ruimen moeten vol gelegen hebben met werpsperen! Ze zijn gevaarlijker dan Cerberos! Ze verloren heel wat uitrusting in de zeeslag. Die monsters vielen mijn schepen boeg tegen boeg aan, en probeerden door mijn boegen te stoten! Het was een hele kunst om hun voorstevens te vermijden en dan in hun zijkant te rammen! Gelukkig hadden we plaats genoeg om te manoeuvreren. Ik vind het heel goed dat de Syracusanen zoveel schepen verloren. Dat maakt het ons hier een boel gemakkelijker. We ving er een aantal op, en Alcibiades bracht er nog meer terug. Van de dertig schepen die we gisteren recupereerden, was ongeveer de helft schepen van Syracuse!'

'We verloren tot nog toe vijftien triremen,' begon Alcibiades te tellen. 'We wonnen dertig schepen plus de schepen die we in de vorige zeeslag verloren. We kunnen die alle bemannen. De Spartanen verloren ongeveer zesenzestig schepen in twee zeeslagen. Dat zal hen wel een tijdje rustig houden. Ze hebben nu versterkingen nodig, want ze hebben na de zeeslagen heel wat minder triremen over dan wij. Pharnabazus zal echter wel voor nieuwe schepen betalen. Hij ondersteunde ook de Peloponnesiërs zeer goed aan land! Ik denk dat ik hem in hoogsteigen persoon zag! Hij reed vooraan met zijn ruitery, en hij was de eerste om zonder vrees het water in te rijden om iedereen af te weren die het strand wou op lopen om de Peloponnesische bemanningen ook op het land te verslaan. Zonder Pharnabazus hadden we ook veel meer schade aangericht onder de Peloponnesische zeelui. Pharnabazus is een vervelend probleem! Hij bewaakte de hele rechteroever van de Hellespont. Hij zal daar aanwezig zijn bij elke toekomstige slag. We moeten vermijden om aan die kant aan land te gaan, want onze mannen zullen afgeslacht worden door de Phrygische lichte troepen en door hun ruiters. Het is Sicilië daar, aan de andere zijde!'

'Inderdaad,' bevestigde Thrasybulus. 'We moeten het opnemen tegen strijders naar mijn hart! Mindarus heeft geen angst voor een slag. Die man kan vechten! Ik houd van vijanden die geen vrees kennen en die recht op je afkomen, direct naar je centrum varen, hard, zonder vrees, om je terug te duwen. Mindarus strijdt op Zee zoals een echte Spartaat en een hopliet. Maar we

hebben hen een pak slaag toegediend! En jij zegt me dat die Pharnabazus ook al vocht zoals een echte hopliet? We gaan hier dan nog veel plezier beleven, jongens! Mijn mannen kijken al uit naar de volgende slag. Ze geloven dat ze niet meer kunnen verliezen! We kunnen ons beter snel voorbereiden op een nieuwe zeeslag binnen enkele maanden. De tijd daarvan wordt slechts bepaald door hoe snel de Spartanen versterkingen in triremen naar hier, naar de Hellespont, kunnen slepen.'

Alcibiades begon weer te tellen, 'Mindarus had ongeveer honderd schepen in de laatste slag. Hij verloor er vijfenveertig, wat zijn vloot terugbrengt tot vijfenveertig triremen. Tien of zo van zijn schepen werden zwaar beschadigd en zullen in een volgende zeeslag niet veel goeds meer kunnen verrichten. Op korte termijn kan hij hoogstens twintig triremen van Sparta en van Pharnabazus krijgen, niet meer. Dat brengt zijn vloot op een totaal van ongeveer zestig schepen. We hebben zijn vloot dus mooi verminderd! Hij zal niet zo snel meer uit zijn haven varen.

Wij hadden vierenzeventig schepen slechts te Abydos, hier in de Hellespont. Ik kwam met achttien meer schepen. We verloren er vijftien, en twintig van onze schepen werden beschadigd maar blijven zeewaardig. We wonnen vijfenveertig schepen. We hebben dus nu meer dan honderd vijfendertig prachtige triremen! Dat moet voldoende zijn om volgend jaar eender welke zeeslag mee te winnen. We hebben nu eigenlijk zelfs teveel schepen om alleen maar Mindarus mee te bewaken. Negentig triremen volstaan ruimschoots daarvoor. We kunnen een redelijk grote vloot uitzenden om er andere dingen mee te doen!

Maar we hebben ook onze problemen, veldheren! Zelfs zoveel triremen als we hebben zijn niet voldoende om de Peloponnesiërs volledig af te sluiten te Abydos. Mindarus haalt zijn voorraden wel over het land in. We kunnen Abydos niet omsingelen omdat we te weinig hoplieten hebben om tegen Pharnabazus te strijden. We hebben praktisch geen lichte troepen, en geen ruiters. Als er hier opnieuw een slag zal gebeuren, dan zal het opnieuw een zeeslag moeten worden! Misschien heeft Mindarus ook een les geleerd. Zolang Mindarus in de buurt blijft hebben we een probleem, al geef ik grif toe dat Mindarus nog een veel groter probleem met ons heeft. We kunnen Abydos niet aan de landzijde afsluiten, maar zijn vloot zit gevangen binnen in de haven, en ze blijft daar totaal nutteloos, want hij kan geen enkel Atheens handelsschip tegenhouden dat door de zee-engte zeilt.'

Mindarus zal weer uit Abydos komen en opnieuw vechten, dat kunnen we voor zeker aannemen. Hij zal op Zee strijden, direct als het nodig wordt,' zei Thrasyllus. 'Ik kan die vent ruiken! Hij lijkt op mij en op Thrasybulus! Hij is bevreesd van niets, niet op het land en niet in het water. Hij zal ons ook proberen naar zijn kant van de kusten te lokken.'

'We hebben meer hoplieten nodig en nog enige schepen,' besloot Alcibiades. 'Wat erger is, is dat we nog slechts geld hebben voor nog een paar maanden. Zonder geld kunnen we al de schepen die we nu hebben zelfs niet bemannen. Athene heeft geen geld. We moeten op één of andere manier aan muntstukken of aan goud geraken om ons door de volgende zomer te slaan.'

'Ik zal in elk geval voor versterkingen aan schepen en hoplieten vragen,' zei Thrasybulus. 'Zo nodig kunnen onze mannen ook wel enige maanden zonder betaling strijden.'

'Dat is slechts het probleem uitstellen. Ik moet terug naar Tissaphernes gaan,' stelde Alcibiades voor.

'Wat?' riepen Thrasybulus en Thrasyllus in koor.

'Ja, dat moet ik,' besloot Alcibiades. 'Het is hoog tijd. De Spartanen hebben hem aan zijn lot overgelaten. Pharnabazus betaalt nu de Spartanen om de oorlog te winnen. Tissaphernes zal er niet veel van houden als Pharnabazus daarmee successen behaalt. We hebben het er echter zo goed van afgebracht, dat hij wantrouwig zal blijven bij onze vraag. Misschien is er wel geld uit Tissaphernes te trekken, maar de man heeft al een heel groot fortuin uitgegeven om zijn

Phoenicische vloot te bouwen. Ook het onderhoud van die vloot en de betaling van de bemanningen ervan, moeten hem een fortuin kosten. Het is echter de moeite waard, dus moet ik dit doen en de laatste invloed die ik nog op hem kan hebben proberen te gebruiken. Tissaphernes kan misschien zijn schepen aan onze zijde plaatsen, maar dat betwijfel ik in de huidige omstandigheden ten zeerste. Hij zal de Spartanen, en vooral Pharnabazus, niet durven aan te vallen, zelfs niet met ons aan zijn zijde. Pharnabazus zou zich beklagen bij Darius! Hij zal ook niet willen dat we al de Spartaanse triremen van Mindarus recupereren in een volgende zeeslag, want dan zouden we oppermachtig worden, ook in Ionië. Maar we kunnen hem een voordelig verdrag aanbieden om bijvoorbeeld in de Hellespont te blijven en hem zijn gang te laten gaan in Ionië. We kunnen hem de vrede in Ionië voorstellen en hem toelaten zijn macht, zelfs geleidelijk aan, uit te breiden over de steden en eilanden van Ionië. We kunnen hem ook gebruiken om de zuidelijke kusten van de Hellespont voor ons te beschermen, zodat als we aan de kust moeten gaan onze bemanningen niet door Pharnabazus zouden overweldigd worden. Daarvoor moet Tissaphernes slechts zijn strijders iets meer naar het noorden brengen.'

Thrasylus vroeg dan, 'wat zouden wij moeten doen? We kunnen hier toch zomaar niet blijven wachten, Mindarus in de gaten houden en niets doen!'

'Thrasylus zou naar Thracië kunnen varen en ons daar ook wat geld halen,' antwoordde Alcibiades. 'Thracië ligt niet ver af, en als er hier zich iets ontwikkelt dan kan hij snel terugkeren.'

'En wat moet ik doen?' vroeg Thrasylus.

'Jij moet hier de wacht houden. Iemand moet Mindarus blijven bewaken. Nadien kun jij naar Athene terugkeren. Je bent er nu een held, en zeer aanvaardbaar voor Athene. Je hebt veel goede vrienden onder het volk. Ze zullen je aanbidden! We hebben trouwens nog een probleem. We zijn alle drie veldheren van het leger van Samos, wel niet zelf aangeduid, maar toch ook niet verkozen door de Volksvergadering van Athene. Je zou onze geloofwaardigheid en onze wettelijkheid in Athene kunnen bepleiten en ons als veldheren doen verkiezen in de Volksvergadering van Athene.'

'Ben je aan het proberen een politicus uit me te smeden, Alcibiades? Ik ben een hopliet!'

'Je bent inderdaad een hopliet,' wierp Alcibiades terug, 'maar je bent een veldheer van de hoplieten en ook een zeer succesrijke veldheer op Zee. Geloof me, Thrasylus, je kunt alles doen wat je maar wilt. Ik heb gezien hoe je de zeelieden van de vloot kon bevelen en leiden! Je bezit al de kwaliteiten die nodig zijn om ons te vertegenwoordigen in Athene! Alstublieft!'

'Dat zal ik dan maar doen, zeker,' ging Thrasylus akkoord zonder veel overtuiging. 'Naar Athene voor mij!'

De mannen ledigden hun schalen wijn.

Sardis

In die tijd leidde Theramenes, een veldheer van Athene, een vloot van dertig triremen naar Euboea om daar de steden aan te vallen die opstand hadden gepleegd. Theramenes slaagde er niet in veel uit te richten in Euboea, behalve dan het onbeschermd platteland te verwoesten als vergelding. De rebellen van Euboea hadden de sterke steun gekregen van de Boeotiërs, zodat de grotere steden te goed verdedigd werden. De steden weerstonden aan de Atheners.

Theramenes zeilde daarom nadien naar de Aegeïsche Zee om daar steden te onderwerpen die oligarchisch geworden waren op aandringen van Peisander en diens vrienden van de Vierhonderd. Hij haalde ook heel wat geld uit die steden.

Daarna zeilde Theramenes naar Macedonië om de nieuwe Koning daar, Archelaus, te helpen in zijn oorlog tegen opstandelingen. Hij hielp Archelaus de stad Pydna te belegeren, en hij wou zo de steun van Macedonië voor Athene bekomen. Macedonië was een belangrijke bron van hout voor Athene.

Thrasybulus vervoegde Theramenes nadien. Thrasybulus was op campagne en op plundertocht in Thracië om fondsen te verzamelen voor het leger van Sestos. De veldheer van Samos en de veldheer van Athene bleven samen op Thasos. Theramenes legde niet zijn wil op aan Thrasybulus en hij erkende hem als medeveldheer. Vanuit Thasos konden ze op de uitkijk blijven voor potentiële opstanden in de streek van Thracië, van Chalcidice en zelfs van Macedonië, en toch onmiddellijk naar de Hellespont terugkeren in geval van nood.

Alcibiades nam een trireem om naar Tissaphernes te zeilen. Hij laadde geschenken in zijn schip, luxegoederen die hij van de bezette steden had kunnen aftroggelen, enige mooi gesneden meubelen, gouden gebruiksvoorwerpen, gouden juwelen bezet met edelstenen, tapijten, en handig gesmede wapens. Hij zeilde langs de Hellespont, daarna lager dan Sicyon, waar hij meende het kamp van Tissaphernes te kunnen vinden. Hij vond de satraap op de grens van Lydië en Mysië, meer zuidwaarts. Hij meerde zijn trireem aan niet ver van het kamp van de Perziërs en ging te voet verder met zijn dienaars. Hij droeg een lichte bepantsering, geen helm. Hij kwam met zijn geschenken aan bij de tenten van Tissaphernes. De tenten waren niet ver van het strand opgezet, tussen groene heuvels. De lucht was fris, hier, en de winden sterk. De doeken van de tenten flapten gevaarlijk, maar de Perziërs waren dat gewoon, hun tenten hielden. Alcibiades kon de tent binnengaan, zijn dienaars en de geschenken moesten buiten wachten.

Wanneer Alcibiades door de opening van de tent binnenstapte, zag hij Tissaphernes op een houten troon zitten, omringd door meerdere raadgevers, en vergezeld van zes bevelvoerders van zijn wacht, die allen in bepantsering stonden.

Alcibiades groette Tissaphernes op de Atheense manier, zeggend, ‘gegroet, Heer satraap van Lydië en Carië. Ik ben naar u toe gekomen om uit te leggen hoe wij, de Atheners, de Spartaanse strijdkracht in de Hellespont hebben verslagen. Het Atheens leger bezet nu de meeste plaatsen in de zee-engte. Ik kwam ook als uw raadgever, en heb u enige nederige geschenken meegebracht als een teken van vriendschap, een vriendschap die de Atheense veldheren en de polis van Athene zouden willen uitbreiden.’

Tissaphernes onderbrak Alcibiades botweg in zijn rede. Hij wachtte niet tot Alcibiades zijn volledige boodschap overgebracht had, en stopt hem zonder hem de gelegenheid te geven zijn geschenken te tonen.

‘Alcibiades, je bent een Athener. Je bent geen Perzische raadgever meer. Je hebt het Hof van Carië verlaten om andere meesters te gaan dienen. De raad die je gegeven hebt in het verleden diende niet de Perzische Koning, doch slechts de belangen van Athene. Je hebt ons afgeleid van ons bondgenootschap en van ons verdrag met Laconië, Sparta en de Peloponnesische staten. Tijdens de oorlog met je vijanden heb je Perzische strijders aangevallen, de troepen die geleid werden door de satraap van Phrygië en Mysië. Daarom ben je een vijand van de Koning van Perzië, een vijand van Darius, mijn meester!’

‘Heer,’ probeerde Alcibiades geschokt, ‘we betreuren het dat we tegenover Phrygische strijdkrachten stonden die misleid werden door de Peloponnesische veldheren. Die strijdkracht bewaakte slechts de stranden en heuvels van de kust, en we stonden per toeval tegenover hen toen we probeerden Spartaanse triremen te veroveren die aan land waren

gesleept. We probeerden die vijandelijke triremen te recupereren. We zijn echter niet aan land gegaan. We probeerden zoveel mogelijk te vermijden te strijden aan de kusten van Phrygië. We hebben geen steden aangevallen aan de zuidelijke zijde van de Hellespont, integendeel, we hebben die steden gespaard. We zoeken de steun van de Koning van Perzië in onze oorlog met Sparta, wat in het voordeel is van de Hellenen en van Perzië!

‘Ik herhaal wat ik gezegd heb. De weinige troepen die je bevocht, Athener, werden geleid door de satraap van die streken, een satraap van Perzië! De Koning van Perzië kan dat niet gedogen. We houden je persoonlijk verantwoordelijk voor de vijandelijkheden en voor de verraderlijke raad die je ons gaf, en die slechts ten voordele gegeven werd van een offensieve hegemonie die steeds de vijand van Perzië bleef. Door jouw toedoen zijn de steden van Ionië in opstand tegen ons gekomen. Zal Athene eens te meer die opstanden steunen en proberen Sardis in brand te steken?’

Tissaphernes schreeuwde die woorden woedend uit.

Hij riep daarna, ‘neem deze man gevangen! Hij heeft de Koning van Perzië beledigd!’

De bevelvoerders van de satraap stapten naar voren vanuit de plaatsen waar ze rond Tissaphernes hadden gestaan, en ze omringden Alcibiades.

Alcibiades bleef niet een klein beetje verbaasd staan. De bevelvoerders namen hem bij de armen en ze trokken hem de tent uit. Alcibiades probeerde na te denken. Allen al het idee om gevangengenomen te worden en onder bewaking weggeleid te worden, misschien om terechtgesteld te worden, verlamde hem. Hij zag hoe zijn dienaars het kamp uitgejaagd werden. De bevelvoerders sleurden Alcibiades naar een andere tent, die klaarblijkelijk al voorbereid was om hem te ontvangen. Ze duwden hem de tent in, en ze sloten de ingang af. Alcibiades bleef in het midden van de tent staan. Hij keek rond. Hij zag enkele meubels, een bed, een tafel. Hij beefde over zijn gans lichaam. Hij vroeg zich af wat er gebeurd was. Hij was toch een veldheer van Athene, een afgezant! Wist Tissaphernes wel wat hij aan het doen was?

Alcibiades ging zitten en dacht aan wat hij kon doen. Een tijdje later werd de tent geopend, en voedsel werd binnengebracht, en wijn. Alcibiades kon dan toch even glimlachen. Als de Perziërs zijn dood wilden, dan zouden ze hem niet voeden!

Het voedsel smaakte uitstekend. Alcibiades vond heerlijke vis, verse groenten, fruit, druiven en de wijn herkende hij als één die uit de persoonlijke amfora's van Tissaphernes kwam.

De maaltijd zei, ‘het spijt me, maar ik deed wat ik moest doen. Er zal je geen kwaad geschieden!’

Toch was Alcibiades een gevangene. Wat zou er verder gebeuren? Hij at langzaam. Hij vond geen mes, maar hij moest geen voedsel snijden, de stukjes in de schotel waren hem voorgesneden. Wanneer hij al het voedsel op had, waagde hij het de tent te openen. Hij trok de gordijnen aan de opening van de tent terzijde, maar hij kreeg direct een lans onder de neus geduwd. Hij stapte snel achteruit. Hij had de tijd om twee zwaar bewapende Perzische wachters aan de opening van de tent te ontdekken, en die twee mannen keken naar de tent, ze stonden niet met hun rug naar de tent. Ze waren ook geen Helleense huurlingen, maar echte Perzen, strijders uit de persoonlijke wacht van Tissaphernes uit Susa, veteranen, goed opgeleide mannen. Hij zou niet kunnen ontsnappen.

Alcibiades bleef braafjes in de tent. Hij dacht na. Hoe kon Tissaphernes de situatie hebben ingeschat om hem de blaam te geven, aan hem, aan Alcibiades? Tissaphernes moest de vele zwakheden in zijn strategie begrepen hebben. De Spartanen hadden de satraap verlaten en ze hadden hem bedrogen, Pharnabazus manipuleerde thans de Spartanen, of dacht dat ten minste. De raadgever van Tissaphernes had hem bedrogen en vocht tegen een andere Perzische satraap, die zich daarover kon beklagen aan het hof van Susa. De Ioniërs waren tegen hem

opgestaan, en met de steun van een nu reusachtige en zegevierende vloot van Athene waren ze machtiger dan ooit. De Atheners overheersten opnieuw de Zee, en vooral de Hellespont, maar ze hadden nu ook voldoende triremen om de meesters van Ionië te zijn. Een bondgenootschap met Athene afsluiten kwam niet meer in vraag, want de Atheense hegemonie zou daar alleen maar mee versterkt worden, en zulk een bondgenootschap met de aartsvijand van de Perzische Koning zou niet meer als erg opportuun beschouwd worden nadat de Atheense strijders gevochten hadden tegen de strijders van de satraap van Phrygië. Tissaphernes had dat allemaal voldoende duidelijk gezegd. Tissaphernes had ook Perzisch geld gebruikt om een Phoenicische vloot mee te bouwen, maar die vloot was betaald voor niets, en nu was het te laat opdat ze nog iets zou kunnen aanvangen, want de Atheense vloot kon de Perzische schepen aan stukken rijten.

Tissaphernes moest zich in een hoek gedreven voelen. Zijn acties hadden geen resultaat bereikt, en hij wou iemand daarvoor de schuld geven. De schuldige was Alcibiades! Ja, volgens die lijnen moest Tissaphernes geredeneerd hebben. Vanuit die hoek bekeken bleef er inderdaad niets positiefs over voor Alcibiades aan het hof van de satraap, en persoonlijke vriendschappen waren van geen tel. Hij had veel voorzichtiger moeten zijn en eerst proberen uit te vissen via boodschappers hoe welkom hij nog was in Phrygië. Hij vervloekte de goden en zijn overmoed. Nu werd hij wel erg gestraft voor zijn zorgeloosheid! Iedereen in het Atheens leger zou weten dat hij het krediet bij Tissaphernes verloren had. De Perzische verbinding was nu verbroken voor Athene. Athene zou hem ook de schuld geven daarvoor. De terugkeer naar Athene was waarschijnlijk opnieuw uitgesloten voor hem.

Neen, neen, er moesten wegen uit die sombere, negatieve redenering bestaan, dacht Alcibiades, nadat hij zijn eerste paniek overmeesterd had. Hij dacht na over de argumenten die hij naar voren kon brengen in een lange rede aan Tissaphernes, om zijn vrijheid weer te winnen. Hij had het gemoed van de satraap erg misschat, maar hij was ervan overtuigd dat als hij nu slechts weer even met Tissaphernes kon praten, hij oplossingen kon bieden in hun beider voordeel, of toch minstens denkpistes voor oplossingen.

Hij probeerde opnieuw uit de tent te stappen. Dezelfde lans kwam naar zijn neus.

Hij zei, 'ik wil met Tissaphernes spreken!'

De lans werd tot tegen de tip van zijn neus geduwd en bleef daar. Een tweede lans kwam van de zijkant naar zijn borst. Alcibiades begreep de boodschap. Hij ging achteruit, de tent weer in. De rest van de dag en de nacht bleef hij in zijn mooie gevangenis van doek. Hij sliep. Tijdens de nacht werd hij wakker. Met een stuk scherp hout van de tafel sneed hij moeilijk een lang gat in de kant van de tent. Wanneer de opening groot genoeg was om zijn hoofd door te steken, keek hij in de nacht naar buiten. Hij voelde de punt van een lans aan zijn neus. 'Die gasten zijn geobsedeerd met neuzen,' gromde Alcibiades, maar hij trok zijn hoofd snel in. Hij keek niettemin weer door het gat dat hij opende met zijn handen, om ook een bijkomende wachter aan die kant van de tent te zien staan. De Perziërs namen geen risico met hem. Ze bewaakten aan elke zijde. Ontsnappen was ondenkbaar. Hij zou gewoon geduld meten uitoefenen tot Tissaphernes zelf vroeg om hem te spreken.

Zeer vroeg in de volgende morgen stapten plots Perzische strijders in lichte bepantsering de tent binnen. Zonder een woord te zeggen dreven ze Alcibiades de tent uit op de punt van hun speren. De wachters brachten Alcibiades een beetje verder. Een kar stond naast de tent, een klein houten gewrocht getrokken door twee paarden. De kar was bedekt met een tent. De mannen duwden Alcibiades de kar op en de tent in, waarna de kar zich direct in beweging zette. Een menner gaf de richting aan voor de paarden. Alcibiades kon vanuit de tent naar buiten kijken, want de openingen van de tent werden niet toegedekt. Tien Perzische bewakers, ruiters, begeleidden de kar. De kar en de ruiters geraakten sneller vooruit dan marcherende hoplieten. De paarden reden snel, maar ze galoppeerden nooit.

Die morgen en tijdens de dag kreeg Alcibiades niets te eten. De kar vorderde onafgebroken. In de avond, echter, hielden kar en escorte op met vooruit te rijden. Hij kreeg dan iets te eten, voedsel van en voor strijders. Hij mocht even uit de kar om zich te ontlasten in de struiken langs de weg, maar een wachter bleef in zijn buurt staan, en nadien werd hij ras weer de kar ingeduwd. De bewakers weigerden te antwoorden op eender welke van zijn vragen. De kar reed een aantal dagen verder. Op een dag wees Alcibiades naar een paard, daarmee teken gevend dat hij wou rijden in plaats van in de kar te blijven, maar de bewakers weigerden dat. Ze hadden waarschijnlijk zeer strikte bevelen gegeven. De reis ging verder met een vervelende routine. Tijdens de ganse dag moest hij in de kar blijven, zelfs ook terwijl de bewakers rustten. 's Avonds kon hij eten en even de benen strekken.

De reis duurde vele, lange dagen. Dan bemerkte Alcibiades absoluut een verandering in het landschap. De kar reed voorbij uitgestrekte wouden in een wijde vlakte. Daarna maakten de wouden plaats voor brede graanvelden en voor kleine boomgaarden van fruitbomen, tot stukken waar allerhande groenten groeiden. De kar was blijkbaar in een zeer vruchtbaar land aangekomen. Was dit Ionië? Neen, de mensen gingen veel meer gekleed op de Perzische wijze. Veel mensen werkten in de velden, en meer en meer landbouwers gingen op de weg waar de kar doorheen trok. De weg was hier trouwens een echte weg, niet de heuvelpassen langs waar ze gekomen waren. Ook enige strijders, meestal te paard, reden voorbij. Dit waren Perzische lichte troepen. Alcibiades zag grote aarden, mensgemaakte heuvels langs de weg, waarschijnlijk begraafplaatsen, Perzische of Lydische begraafheuvels. Waar bevond hij zich? De kar en de bewakers reden verder.

Alcibiades vroeg zich dikwijls af waar hij zou eindigen, tot de eerste huizen van een stad opdoken. Het waren lage huizen opgetrokken uit modderstenen, lage en armzalige hutten. Dan vermenigvuldigden de huizen zich en hij zag dat zijn kar door een grote stad trok. Hij zag veel ambachtswerkers aan hun huizen zitten. Die leken wel erg op de Helleense ambachtslui, op pottenbakkers en schoenmakers, op smeden, maar velden lagen nog overvloedig tussen de huizen in, en daar graasden veel schapen in. De kar bewoog zich zeer zeker in een brede, lange vallei, want aan de verre zijden zag hij de flanken van hoge heuvels en zelfs de klippen van bergen. Op de heuvelflanken groeiden druivenranken. Dit was wijnland!

Die dag rolde de kar verder de ganse avond door, zelfs in de duisternis. De weg begon te klimmen. De kar vorderde langzaam. Ze kwamen aan bij een groot gebouw, waarvan Alcibiades de structuur niet kon ontdekken omdat de maan bedekt bleef. Hij hoorde mensen praten in een taal die hij niet kende. Hij zag de kar onder een poort door rijden. Hij nam dan aan dat ze in een versterkte stad waren aangekomen. De kar reed wat sneller door, maar daarna moest ze weer vertragen omdat de weg opnieuw klom. Die klim werd zeer zwaar. De paarden hijgden. De menner moest de zweep gebruiken. De klim ging zo moeilijk dat Alcibiades de paarden hoorde hijgen. De meeste van de Perzische strijders gingen hier trouwens te voet en ze hielden hun paarden bij de teugels. Verscheidene poorten werden achter hen gelaten. Alcibiades hoorde zware houten panelen openen bij een laatste poort, en zich weer sluiten. De kar stopte. Alcibiades werd uit de wagen geleid en door eindeloze gangen van ruwe stenen bijna meegesleurd, trappen op, naar mooi versierde zalen, niet naar donkere cellen in kelders. De bewakers volgden dan weer lange gangen die afgezet waren met een soort van bruin marmer. Ze duwden hem onzacht een kamer in, en deden teken dat er ook wachters aan de deur van die kamer zouden staan.

Alcibiades bevond zich in een lange, rechthoekige, mooie kamer. Hij duwde een zijdeur open en kwam in een slaapkamer met grote vensters. Het was echter zeer donker buiten, en hij kon niets zien van de omgeving waar hij naartoe was gebracht. Hij had geen voedsel gekregen die

dag, en eerder weinig ook de dagen voordien. Hij leed erg honger. Hij ging echter op het bed liggen, en sliep.

Alcibiades werd wakker vroeg in de volgende morgen. Het was licht. Hij ging naar de vensters en hij keek. Hij gaf een snik van verbazing.

Ver beneden hem lag de grote, uitgestrekte structuur van een acropolis, een grote vesting, een kleine versterkte stad die hoog op klippen lag op de flanken van een berg. Dieper beneden had hij een open zicht op een zeer brede vlakte die uitgesneden was door een rivier die rustig in de diepe vallei in brede meanders stroomde. Een grote stad, waarvan hij ook delen van de hoge verdedigingsmuren kon onderscheiden, ontplooidde zich onder zijn ogen. Buiten de muren stonden nog veel huizen, boerderijen, en hij zag groene en bruine velden in een veelvuldigheid van kleuren waarover thans een dunne mist hing, de witte, lichte wolken van de morgen, die uit de rivier stegen. Hij had een prachtig zicht van zo hoog, in zeer mooie groene en bruine kleuren. Een blauw meer glinsterde in de verte.

Zijn deel van de acropolis leek een paleis, gebouwd uit fijn gepolijst marmer. Alcibiades vermoedde nu al wel waar hij naartoe gebracht was. Hij had de Ionische bevelvoerders van Tissaphernes vroeger horen praten over hun hoofdstad van Sardis, de acropolis en het paleis in de acropolis. De vallei daar beneden moest de Hermus vallei zijn, en de rivier de Pactolus, die van de berg Tmolus naar beneden stroomde. Het meer in de verte kon het Gygeaanse Meer zijn, waarvan Tissaphernes ooit aan Alcibiades gezegd had dat het in de zomer de broeiplaats was van veel te veel wespen naar de smaak van de satraap.

Alcibiades ontdekte meerdere grote gebouwen daar beneden, zelfs een grote Helleense tempel. De inwoners van deze stad waren niet bepaald van het Helleense type, en ze kleedden zich meestal op de Perzische wijze, maar de stad leek gebouwd te zijn in een rechthoekig patroon, zoals sommige Helleense steden.

Als dit Sardis was, dan was de stad enige tientallen jaren geleden volledig afgebrand, net toen Alcibiades geboren werd. De Ioniërs hadden toen opstand gepleegd tegen de Perzische overheersing en de stad in brand gestoken. De Atheners hadden toen zelfs de Ioniërs geholpen. Tissaphernes kon inderdaad nog steeds een wrok koesteren tegen Athene wegens die brand. De Perzische satraap, Artaphernes, had toen echter goed stand gehouden, in deze zelfde acropolis, en de Perzische legers waren nadien de stad komen ontzetten.

Dit was de oude hoofdstad van de Koningen van Lydië, van Gyges en Croesus, over wie Alcibiades gelezen had in de rollen van Herodotus. Nu was ze weer de hoofdstad van het satraapschap van Lydië, en Perzisch. Alcibiades bevond zich te Sardis!

Tissaphernes had Alcibiades overgebracht van de Hellespont naar zijn hoofdstad Sardis, naar zijn paleis in de acropolis.

Alcibiades keek aandachtig naar die acropolis. Ze lag zeer groot, gericht naar het zuiden, zodat de rode schijf van de zon vóór hem stond; Het paleis was gebouwd langs de zuidelijke richel op het hoogste punt van de bergklippen. De acropolis was zo groot dat ze minstens aan enkele duizenden mensen bescherming kon geven tijdens een belegering. Alcibiades zag ook grote stenen reservoirs met water aan een andere zijde. Een zeer dikke, indrukwekkende muur opgetrokken in modderstenen omringde de citadel. Hij zag veel herstellingen aan die muren, en tekenen van schade toegebracht tijdens aardbevingen. Dit was aardbevingenland, herinnerde hij zich.

Alcibiades keek weer naar de verte, buiten Sardis, naar de vrijheid. Hij bleef zich dat prachtig vergezicht in het hoofd prenten tot hij plots een geluid hoorde in het naastliggend vertrek en

bijgevolg ging hij snel naar daar. Dienaars hadden verscheidene schotels voedsel binnengebracht, water en een kom wijn. Een dienaar deed hem teken naar een andere binnendeur, en wanneer hij die opende zag hij daar een bad klaar staan. In die kamer was er een deur aan de verste zijde, zodat het bad ook langs daar moest binnengebracht zijn. Ook nieuwe, Perzische klederen lagen op lage tafels. Hij zou zich kunnen wassen en omkleden. De dienaars, allen mannen, waren de kamer nog aan het opruimen toen Alcibiades enige stukjes van heerlijk fruit naar zijn mond bracht. Hij stapte echter eerst naar de kamer met het bad. De grote kamer was mooi versierd en ze had helder verlichte vensters, en marmeren muren. Hij ging naar een venster om een ander adembenemend zicht op de stad te ontdekken. Hij sloot de deur achter zich en begon zich uit te kleden. De deur opende zich weer, en twee dienstertjes kwamen binnen, twee mooie, jonge meisjes. Alcibiades stond bijna naakt, maar hij had niet de tijd om te protesteren want de meisjes hielpen hem verder uit zijn chiton, laarzen en lendendoek, en ze nodigden hem uit in het bad plaats te nemen. Het bad was een Helleens heupbad, dat laag in de vloer geplaatst was. Het was ruim en heel proper. Het water was aangenaam warm. Alcibiades stond volledig naakt in het bad. De meisjes lieten eveneens de meeste kleren vallen, ze ontblootten hun borsten en ze giechelden toen ze hem begonnen te wassen. Dat nam een hele tijd in beslag, want Alcibiades stonk van de lange reis zonder wasbeurt.

Nadat Alcibiades gewassen was, droogden de meisjes hem af met grote handdoeken, ze sprenkelden reukwerk over hem, en één van de meisjes maakte een teken om te vragen of Alcibiades seks met haar wou hebben. Alcibiades wuifde dat weg. Hij was meer hongerig naar echt voedsel, en niet in de stemming voor seks. Hij was wel erg blij om zich weer proper te weten. De Perzische klederen waren gemaakt uit een vreemde stof die zeer licht was en mooie kleuren vormde naargelang de inval van de zonnestralen. Hij ging naar de andere kamer en wierp zich op het voedsel. De meisjes kleedden zich weer aan, ledigden het bad, ruimden op en ze verlieten de kamer. Iets later openden twee bevelvoerders de deur. Eén van hen was gekleed als een Perzische lichte strijder, de andere als een Helleense bevelvoerder van hoplieten.

De Helleense man sprak in een duidelijk verstaanbaar Ionisch, ‘je bent de gevangene van het paleis van de acropolis van Sardis, de hoofdstad van de Heer Tissaphernes. Je moet op zijn bevel hier blijven, maar je bent onze gast. Deze kamers zullen je kamers blijven. Je kunt in de gangen wandelen en in de gewone kamers van het paleis, maar tot waar je kunt gaan is beperkt. Op bepaalde punten zullen de wachters je niet toelaten verder te gaan. Ze hebben het bevel gekregen je te doden als je probeert te ontsnappen. Geloof niet dat als je voorbij een wachter geraakt je in veiligheid bent. Het paleis is groot, en na de ene groep bewakers staat er een andere. Je kunt voorbij één groep bewakers geraken, niet voorbij alle groepen! Verder dan de paleiswacht patrouilleert de wacht van de acropolis. Je kunt van hier niet ontsnappen. Je zult dienaars hebben. Als je iets nodig hebt, zeg hen dan wat, en ze zullen het je brengen. Je bent onze geëerde gast tot Tissaphernes beslist wat hij met je wilt doen.’

Alcibiades grinnikte, ‘ik vraag een bepantsering, een speer, een schild en een zwaard!’

De Ioniër, die waarschijnlijk een huurling van Ephesus of Miletus was, snoof terug, ‘die kun je altijd vragen, maar die zullen je niet gegeven worden!’

‘Hoe lang moet ik hier blijven?’

‘Zo lang als onze meester dat wilt. Tissaphernes kan nog maanden afwezig blijven, en als hij niet vóór de zomer terugkeert, dan zal hij niet terugkomen tot lang na de zomer, want hij woont hier gewoonlijk niet in het heet seizoen.’

Na die woorden verlieten de bewakers de kamer, en Alcibiades bleef alleen achter. Hij was wel degelijk een gevangene.

Alcibiades bracht zijn tijd door met absoluut niets te doen in het paleis te Sardis. Hij wandelde de gangen door, en kwam slechts mannelijke dienaars tegen, en bewakers. Hij leerde snel de grenzen van zijn gouden kooi, want aan het einde van bepaalde gangen richtten de bewakers hun lansen naar hem. Geen bewakers, geen bevelvoerders kwamen nog ooit zijn kamers in. De dienaars die naar hem kwamen waren niet steeds dezelfde, op de twee meisjes voor zijn baden na. Hij gebruikte hen soms voor andere zaken dan wasbeurten, en ze lieten hem toe alles te doen wat hij vroeg. Ondanks dat verveelde hij zich grondig en hij bleef somber gestemd.

Alcibiades vond een breed terras met een mooie tuin waarin prachtige planten bloeiden. De tuin was open voor hem. Hij vroeg zich af of dit de tuin was die Tissaphernes naar hem had genoemd. Hij wist dat er te Sardis een tuin lag die de Paradeisos genoemd werd, maar hij veronderstelde dat die tuin behoorde tot de privé vertrekken van de satraap. Alcibiades wandelde in de tuin die hij ontdekt had, en hij begon daar ook te oefenen. Hij liep, sprong, wierp zware stenen. Hij oefende, tot de groeiende verbazing van de slaven, maar niemand stopte hem.

Dag na dag ging traag voorbij. Tissaphernes riep hem niet. Alcibiades vroeg naar papyrusrollen, maar hij kreeg er geen. Hij had niets te doen. Het beste voedsel, de beste baden, en mooie klederen werden hem onophoudelijk gebracht zonder dat hij er naar moest vragen.

De twee badmeisjes begrepen Ionisch, maar ze spraken slechts hikkend een paar woorden. Van hen bekwam hij geen inlichtingen over wat er buiten gebeurde.

Hij bestudeerde de structuur van het paleis vanuit elk venster. Hij vormde een kaart van de omgeving in zijn hoofd. Hij zocht naar wijzen en middelen om te ontsnappen. Hij ontdekte meerdere manieren om zijn kamers te verlaten, ongezien door de paleisbewakers. De wachters patrouilleerden 's nachts niet. Hij kon uit zijn kamers geraken door al de lakens van de kamers samen te binden en de lagere terrassen te bereiken. Hij wist echter niet hoeveel niveaus er daar beneden dan nog op hem wachtten, noch hoeveel bewakers daar stonden. Hij probeerde die te vinden, maar ze bleven uit zijn zicht. Toch kon hij op een nacht proberen naar beneden te klimmen. Hij herinnerde zich dan wat de Ionische bevelvoerder hem gezegd had, dat wanneer hij trachtte te ontsnappen hij zou gedood worden. Hij aarzelde. Hij had maar één kans, en die moest de goede zijn. Zolang hij niet exact wist wat er beneden op hem wachtte, kon hij het risico niet nemen. Zijn wanhoop groeide met elke zonsondergang. Hij zou heel veel geduld moeten uitoefenen.

Na ongeveer vijftien dagen van die routine, werd hij bediend door andere badmeisjes. Hij keek in het begin zelfs niet naar de gezichten van de vrouwen, maar toen hij naakt in de badkuip stond keek hij met wat meer aandacht naar hen, en hij herkende één van de meisjes. Hij zag Cyne, één van de vrouwen die Tissaphernes hem te Miletus geschonken had en die hij daar had achtergelaten. Hij keek met een glimlach naar haar, en zag dat ze hem ook herkende, want ze glimlachte terug met een blik van blijdschap, maar ze zei geen woord. Deze vrouw sprak heel goed Ionisch, terwijl het andere meisje noch die taal sprak, noch ze begreep. Met Cyne kon hij praten en grappen maken.

‘Jij,’ begon Alcibiades, ‘herinner je je nog hoe je me onderhield in de tenten te Miletus?’

‘Hoe kon ik dat vergeten, Heer? Ja, ik ken u.’

‘Wat is er inmiddels met je gebeurd?’

‘Ik ben een slavin, Heer, om mijn meester te dienen en door hem gebruikt te worden zoals hem dat bevalt. Ik leefde met u te Miletus en wanneer u vertrok werd ik terug met de andere slavinnen naar Sardis gebracht.’

Het meisje sprak perfect Ionisch, en Alcibiades herinnerde zich dat ze geen Perzische was, geen Lydische, maar een slavin uit Ephesus, een Phoenicische vrouw. Ze had hem goed

gediend te Miletus, en hij had veel aangename, hoofse en ook passievolle nachten met haar en haar zuster doorgebracht in het tentenkamp. Hij liet zich wassen en sprak verder weinig. Nadat de meisjes hem gewassen hadden, at hij, maar wanneer de meisjes wilden vertrekken, hield hij Cyne bij de arm vast. Ze was verrast, maar ze liet hem haar meetrekken naar de eerste wachtpost.

Hij zei daar, 'zeg hen in hun taal wat ik je nu ga zeggen.'

'Ja,' antwoordde ze.

'Zeg hen dat ik je niet slechts voor mijn bad wil, maar ook om de nacht met mij door te brengen.'

Het meisje sprak in het Perzisch tot de wachters, en daarna vroeg ze aan Alcibiades om haar te laten gaan. Hij liet haar los.

De volgende dag werd er geen bad voor hem klaargezet, maar 's avonds kwam Cyne zijn kamers in.

Ze zei, 'ik moet bij u blijven en u dienen op eender welke wijze die mijn meester verlangt.'

'Mooi,' zei Alcibiades, plots opgewonden door haar onderwerping en dienstwilligheid. Hij nam haar bij het middel, trok haar chiton op en ontdeed haar van haar lendendoek. Hij duwde zich daar in haar, tegen een muur van de kamer. Cyne bleef eerst verschrikt en passief. Nadien bewoog ze met hem mee.

Alcibiades bleef met Cyne wonen in het paleis van Sardis. Cyne deed alles wat Alcibiades van haar vroeg, maar hij bleef zacht en lief met haar.

Naarmate de dagen verliepen, verveelde hij zich steeds meer. Hij viel in een staat van volledige neerslachtigheid. Hij bleef in bed gedurende ganse dagen, dronk wijn tot hij op de grond viel en niet meer recht kon komen, en soms antwoordde hij zelfs niet meer op wat Cyne hem vroeg. Deze periode duurde lang. Cyne verzorgde hem.

Allengs stond hij wel weer op en wandelde terug door de gangen, liep soms die gangen hard door zoals een leeuw in een kooi, en hij daagde de bewakers uit hem te doden. Cyne liep dan achter hem aan en ze trok hem terug wanneer hij zich op de punten van de lansen wou storten. Hij keek heel lange tijd door de vensters alsof hij in geestesvervoering bleef, en hij probeerde de tijdschema's te vinden van de vervanging van de wacht.

Alcibiades kon met niemand behalve Cyne praten. Hij bleef opgesloten in zijn kamers en gangen, in wat hij zijn gouden kooi noemde. Hij zag slechts de slaven, de wachters en soms een Perzische bevelvoerder die hem niet verstond.

Op een dag hoorde hij lawaai, het geluid van schreeuwende, twistende mannen in de gangen. Hij liep zijn kamers uit om te zien wat er gebeurde. De bewakers probeerden een man te beletten naar hem toe te lopen. Alcibiades herkende verbaasd een Athener, een vroeger lid van de Raad van Athene, een man die zijn toenmalige hetaira welgezind was, Mantitheus. De man was gevlucht toen Diocleides zijn naam had vermeld in verband met de zogezegde parodieën van de Mysteries van Eleusis.

Alcibiades was meer dan blij een stadsgenoot weer te zien. Hij wist dat Mantitheus onschuldig was aan de misdaden die hem ten laste werden gelegd, zoals hij zelf. Hoe was Mantitheus te Sardis geraakt? Alcibiades was er niet zeker van of hij met de man mocht spreken. De wachters probeerden Mantitheus tegen te houden. Alcibiades schreeuwde nu ook naar de bewakers, hij liep naar hen toe en maakte ruwe gebaren om aan te duiden dat ze Mantitheus moesten doorlaten. Na veel schreeuwen en vloeken en trekken en duwen, kon Mantitheus tot bij Alcibiades geraken. Alcibiades trok Mantitheus zijn kamer in.

De twee mannen sloegen elkaar op de schouders. De bewakers maakten gebaren van onmacht en onverschilligheid naar elkaar, en ze lieten Mantitheus met Alcibiades praten.

‘Mantitheus! Hoe ben jij hier geraakt?’ vroeg Alcibiades.

Mantitheus ging zitten op een bank. Hij hijgde na zijn gevecht met de bewakers en vond slechts langzaam de adem weer. Hij legde uit hoe hij Athene ontvlucht was met voldoende geld om naar Megara te geraken en vandaar naar Corinthe. Hij was in zelfverbanning daarna aangekomen te Samos, maar hij was daar ook gaan lopen toen het Atheens leger met volle kracht Samos binnenviel. Hij vreesde op Samos door het leger gevangen genomen te worden. Hij zeilde dus mee met een vrachtschip naar het naburige Ephesus. Daar hadden de bevelvoerders van Tissaphernes hem opgemerkt, hem gevangen genomen en hem overgebracht naar Sardis om door de satraap ondervraagd en geoordeeld te worden.

Alcibiades legde hem dan ook uit hoe hij te Sardis was aangekomen.

‘Dan zijn we beide gevangenen,’ besloot de ontgoochelde Mantitheus met spijt in de stem, want hij had gehoopt in Alcibiades een gast van de satraap te hebben gevonden.

‘Heb je al geprobeerd hier buiten te geraken?’ vroeg Alcibiades.

‘Nee,’ antwoordde Mantitheus. ‘Wel, eigenlijk toch wel. Ik heb een uitweg gezocht en ik heb rondgekeken. Ik kan in een binnenhof geraken waar ze me af en toe naartoe brengen. Ik kan daar ’s nachts ongezien geraken, maar wat daarna? Ik weet niet hoe het er buiten het paleis uitziet. Dit paleis van Sardis ligt in een echte citadel. Ik kan wellicht uit het paleis geraken, maar dan moet ik nog uit de citadel zien te komen, en daarna voorbij de poorten van de stad. Daarna moet ik nog de kust bereiken! De enige stad waar Tissaphernes geen vat op heeft, is Clazomenae. Maar wie wacht op me te Clazomenae? De Atheners! Waarom zou ik een lange weg naar de dood kiezen als er hier een kortere ligt? Ik dacht dat ik Tissaphernes er van kon overtuigen me niet terecht te stellen. Misschien kan ik de satraap nog op een of andere manier van dienst zijn.’

‘Hoe wist je dat ik hier was?’

‘Ik heb al vele maanden in deze mooi versierde gevangenis gezeten. Ik stond op het punt mijn geestestoestand te verliezen! Ik leerde wel een paar woorden Carisch, ook al te Ephesus. Ik hoorde de wachters de naam van Alcibiades vernoemen. Ik zei tot mezelf, dat is niet mogelijk! Maar dan zag ik je van ver in deze gang wandelen, enkele dagen geleden. Je wandelde, maar je zag me niet.

Ik had een paar dagen nodig om al mijn moed te vergaren, tot ik me zei, “wie kan het wat schelen? Ik kan al even goed gedood worden door in mijn kamer te blijven zitten dan door te proberen bij jou te geraken.” En hier ben ik dus!’

Alcibiades en Mantitheus spraken met elkaar over hoe ze gevangen werden genomen, hoe het leven in het paleis verliep, en hoe ze elkaar weer konden ontmoeten. De deuren openden zich echter, en Perzische bevelvoerders stormden binnen. Ze kwamen Mantitheus halen en dreven hem ruw weg aan de punten van hun speren.

In de volgende dagen slaagde Mantitheus er in Alcibiades weer te zien. Hij kwam dan door de gang, riep naar de bewakers, en drong door tot bij Alcibiades. De bewakers probeerden Mantitheus tegen te houden, maar als dat niet lukte verwondden ze hem ook niet. Na enkele dagen van dit soort taferelen lieten de bewakers begaan. Mantitheus kon bij Alcibiades geraken wanneer hij wou.

Mantitheus was de enige persoon met wie Alcibiades echt kon praten. Hij sprak over de politiek van Athene, over de mensen die ze beide gekend hadden in Athene. Ze lachten samen toen ze over Callias spraken, over de toneelstukken van Aristophanes en de opvoeringen van de koordansers. Hun gemoed bleef echter somber gestemd. Mantitheus verwachtte niets goeds van Tissaphernes. Het beste wat hem kon overkomen was de rest van zijn leven in vuilere cellen geworpen te worden, en hij vreesde vooral overgeleverd te worden aan de Atheense hoplieten.

Alcibiades stelde voor om samen in de tuin te wandelen. Dit was de plaats die het dichtst bij hun beide kamers lag, hoewel Mantitheus aan zijn kant bewakers moest voorbij geraken. De bewakers werden het gewoon dat hij naar Alcibiades wou, zodat ze hem na een tijdje niet meer tegenhielden. Mantitheus en Alcibiades wandelden samen in de tuin en ze praatten daar.

Op een avond stond Cyne in de rug van Alcibiades. Ze stond naakt en ze masseerde de spieren van zijn schouders.

Hij zei alsof hij hardop aan het denken was, 'ik kan tot in de tuin geraken 's avonds door lakens en koorden aan elkaar te knopen. Van daar kan ik op het lagerliggend terras geraken. In het donker zal niemand me zien. Ik kan echter niet goed uitmaken wat er verder dan de tuin ligt. Er moet daar een weg liggen. Weet jij daar iets van?'

Cyne zuchtte.

Ze antwoordde, 'verder ligt de acropolis, en dan minstens drie posten van de wacht voordat je Sardis zou kunnen bereiken. Daarna zijn er de poorten van de stad, die gesloten blijven 's nachts.'

'Dan heb ik weinig keuze,' verklaarde Alcibiades zacht en met een bittere stem. 'Ofwel wordt ik gedood en wellicht gemarteld wanneer Tissaphernes zich verwaardigt terug naar Sardis te komen, of ik ga daar naar beneden en neem mijn kansen waar om te vluchten of om gedood te worden buiten het paleis. Ik verkies de tweede optie. Hier blijf ik niet!'

'Je zult gedood worden door de bewakers,' weende Cyne.

'Waarschijnlijk wel,' antwoordde Alcibiades, 'maar ik ben en hopliet en ik moet mijn kansen nemen. De bewakers beneden kennen me niet, ik kan hen verrassen, en wanneer ik daar beneden geraak zal ik een zwaard hebben.'

'Ze kennen je goed,' zei Cyne. 'De bewakers veranderen gedurig van wacht in het paleis en in de acropolis. Er zal altijd een wachter in de posten staan die je hier gezien heeft en die je gezicht kent. Dat is de methode van de wacht.'

Alcibiades bleef even stil.

Dan zei hij, 'één dezer dagen probeer ik te ontsnappen. Ik zal vragen je niet meer terug te zien, zodat niemand je de schuld kan geven van mijn vlucht.'

Cyne bewoog zich achter hem, ze liet haar armen langs zijn lichaam hangen, ze omhelsde hem en liet haar hoofd op zijn schouder rusten.

Ten slotte zei ze, 'ja, zend me weg. Er bestaat misschien wel een middel om te ontsnappen, een gevaarlijke manier, maar minder gevaarlijk dan wat je wilt proberen.'

Alcibiades draaide zich naar haar, 'welk middel?'

Cyne keek hem recht in de ogen, hield zijn blik aan, en zei, 'ik kan u vrouwenklederen brengen, zware tunieken en sluiers. Gekleed in die zou u kunnen ontsnappen. Het is koud in Sardis deze avonden in dit seizoen, zodat de vrouwen zich bedekken met zware stof. Wanneer u die klederen hebt dan moet u me wegzenden, maar u moet een andere vrouw vragen opdat de bewakers niets zouden vermoeden. U moet die vrouwenklederen gedurende meerdere dagen verstoppert. We moeten een bepaald aantal dagen afspreken, of neen, eerder een aantal nachten. Dan, op een afgesproken avond, klimt u van het terras van de tuin naar beneden, net vóór de duisternis van de nacht valt. Het is heel belangrijk dat u beneden het terras staat op juist dat ogenblik, want aan die tijd verlaten veel vrouwen het paleis van Sardis en van de acropolis. De vrouwen wonen zowat overal in de stad, maar ik woon niet binnen Sardis. Ik woon in het paleis, maar ik heb vrienden onder de vrouwen. Ik zal me tussen een aantal vrouwen bevinden die onder het terras van de tuin zullen voorbijkomen. Ik kan zelfs op een plaats verschijnen waar u me kunt zien, en dat kan het sein worden voor u om naar beneden te klimmen. Dat ogenblik zal natuurlijk risicovol blijven, want u zult naar beneden moeten klimmen terwijl er nog helder licht schijnt. Ik zal tussen de vrouwen gaan die in de straat daar beneden zullen komen, en gekleed zijn net zoals u. U bent niet groot. Gekleed zoals een

vrouw hebt u een kans om door de poorten van Sardis te geraken, want de vrouwen worden niet geteld. De poorten worden ook niet gesloten zolang de duisternis niet volledig gevallen is.'

Alcibiades dacht na over dat plan. Het kon inderdaad werken! Leidde dit meisje hem in een hinderlaag? Zouden de bewakers daar beneden wachten om hem op heterdaad te betrappen en met het bevel hem te doden?'

'Waarom zou jij me helpen?' vroeg hij.

Cyne glimlachte een beetje, een kleine, armzalige maar mysterieuze lach, en ze raakte haar buik aan.

'Hebt u niets bemerkt? Neen, dat zou u niet doen. Ik had mijn bloedingen nu moeten hebben. Ik had ze niet, en ik voelde me onwel al sinds twee dagen. Ik dank dat ik zwanger ben. Moet ik aan mijn kind zeggen dat ik zijn vader heb laten doden?'

Alcibiades keek naar de slavin met grote ogen van verbazing. Hij vond geen woorden. Zo snel? Hij had niet veel gegeven om Cyne, en niet aan kinderen gedacht. Hij had minstens eenmaal per dag met haar seks gehad, en op sommige dagen zelfs meer dan eenmaal. Daar diende ze voor. Hij was in zijn egoïsme blijven leven, had haar bijna gedwongen harde seks met hem te hebben als genoegdoening van zijn driften, maar hij had niet aan haar gedacht. Hij voelde zich schuldig, en hij was beschaamd. Deze slavin stond nu als zijn gelijke vóór hem, en beschaamde hem.

Hij zei, 'kan je het doen zoals je vertelde?'

'Ja,' zei ze, alsof ze alles al goed overwogen had. Ze wachtte even.

'Er is een voorwaarde,' ging ze verder.

'Welke voorwaarde?' vroeg Alcibiades, maar hij wist al wat ze zou antwoorden.

'Ik ben een slavin,' zei Cyne. 'Ik wil vrij zijn en mijn kind in vrijheid opvoeden. Neem me mee met u!'

Alcibiades dacht niet lang na.

'Dat kan,' antwoordde hij zachtjes. 'Maar zelfs als we Sardis bereiken en er uit geraken, dan zijn we nog niet buiten gevaar. Het is nog een lange weg tot aan de Zee. Durf je het risico te nemen om gedood te worden?'

Cyne dacht daar even over na.

'Ik ken een plaats, juist buiten de stad, waar er stallen met paarden staan. Die stallen worden 's nachts niet erg bewaakt. We kunnen een paard nemen, zelfs twee. Ik kan op geen paarden rijden aan hoge snelheid, maar wanneer de paarden langzaam stappen kan ik wel op hen blijven. Ik zal het risico nemen. Hebt u er aan gedacht wat er zal gebeuren met een kind van Alcibiades in Perzische gevangenschap?'

Alcibiades werd weer rood in zijn gezicht. Neen, daar ook had hij niet aan gedacht.

'We moeten slechts naar Clazomenae rijden,' dacht hij luidop. 'Dat is recht naar het zuidwesten. Te Clazomenae zijn er Atheners. Ken je de weg naar Clazomenae?'

'Natuurlijk! Ik kan u zeggen waar de weg ligt. Maar ik ben nooit alleen ver buiten Sardis geweest. U zult de weg moeten vinden eenmaal we buiten de stad rijden.'

Terwijl ze elkaar streelde, spraken ze een dag en een signaal af.

'Ik zal niet alleen zijn,' merkte Alcibiades daarna nog op, vóór Cyne wegging. 'Een vriend van mij zal meekomen. Zijn naam is Mantitheus en hij zit ook gevangen in het paleis. Ik zal vrouwenklederen voor twee moeten hebben!'

Cyne bracht Alcibiades enkele dagen later twee pakken met vrouwenklederen die hij verborg in een hoek van de gang naar de tuin.

Alcibiades deed Cyne de dag daarop aan de bewakers zeggen dat hij haar niet meer wou om met hem te slapen, en dat hij een andere vrouw wou. Hij dacht even dat de bewakers dat

zouden weigeren, maar de bevelen van Tissaphernes waren duidelijk dat hij in alles moest tevreden gesteld blijven.

De vrouw die nu naar hem werd gebracht was één van de badmeisjes. Alcibiades was met Cyne echter overeengekomen te zullen vertrekken op de zevende nacht na de nacht dat Cyne niet meer met hem sliep. Het badmeisje was een goede slaapster, en Alcibiades bedreef de liefde met haar elke avond tot aan de afgesproken nacht.

Alcibiades sprak met Mantitheus. De Athener bleef eerst twijfelachtig betreffende het plan, en hij wierp heel wat argumenten op, van risico's en problemen, maar Alcibiades vroeg hem of hij andere oplossingen kon voorstellen.

‘Geen enkele,’ antwoordde Mantitheus dan, ‘ik zal met je meegaan. Misschien moet ik een bewaker neerslaan die avond, maar ik kan die wel verrassen. Ja, ik kom met je mee. Met twee hebben we meer kansen!’

De zevende nacht, wanneer het badmeisje begon in slaap te vallen, propte Alcibiades plots een doek in haar mond zodat ze niet meer kon schreeuwen. Hij zag haar ogen wijd open gaan, maar hij greep haar vast en bond haar armen en voeten samen met repen van de lakens van het bed. Daarna plaatste hij haar op het bed, met de ogen gericht naar het venster. Hij verzamelde al de touwen van de gordijnen in zijn kamer, scheurde de rest van de lakens in lange repen, en ging naar buiten. Hij ging gekleed in een heel lichte chiton. Hij recupereerde de vrouwenklederen en bond de koorden en de lakenrepen samen. Hij nam nog andere koorden die hij in de gangen vond. Hij nam veel zorg om geen geluid te maken, en hij liep voorzichtig door de gangen naar de tuin. In de gangen stonden geen bewakers. Hij zag wel een wachter in de verte, maar de man keek niet rond zich.

Iets later voegde Mantitheus zich bij hem in de tuin.

‘Ik moest een bewaker met een bronzen drievoet neerslaan,’ zei Mantitheus, ‘die heeft zijn bekomst, deze nacht komt die niet bij kennis, en ik verstopte hem in mijn kamer. Daarna geraakte ik ongezien tot hier. Wat nu?’

Alcibiades knoopte zijn koorden aan een palmboom in de tuin, dicht bij de borstwering, en hij wachtte. Na een tijdje, kort nadien, zag hij een gesluierde vrouw de straat daar beneden inkomen en met een rode sjaal wuiven. Hij stapte over de muur en liet zich aan de koorden langs de klippen van de tuin naar beneden zakken. Hij had die straat wel gezien vanuit de tuin, maar hij had er geen idee van waar de straat naartoe leidde. Mantitheus gleed eveneens langs de touwen naar beneden.

Alcibiades ging behoedzaam naar het einde van de straat, zoals Cyne hem gevraagd had, en daar deed hij de vrouwenklederen aan. Hij hield zijn chiton aan onder de vrouwentuniek en de sluiers. Hij deed zelfs de pantoffels aan die Cyne hem had gegeven. Die waren te klein voor hem, en zijn tenen deden erg pijn, maar hij probeerde de pijn te negeren. Hij droeg een himation en zijn laarzen in een bundeltje op zijn rug. Hij wachtte in de straat met Mantitheus, de rug tegen de klippen, tot hij stappen hoorde en even later een groep vrouwen naar hem zag toekomen, die terwijl ze gingen ook praatten en lachten. De vrouwen keken wel wat verbaasd naar de nieuwkomers. De meeste van die vrouwen droegen geen sluiers! Maar één van de vrouwen die wel gesluierd was, kwam naar Alcibiades toe en ze trok hem bij de arm. Cyne bevond zich inderdaad tussen de vrouwen. Ze trok hem en Mantitheus naar het einde van de groep.

Cyne praatte tegen Alcibiades in het Perzisch, en wanneer hij uit haar toon kon opmaken dat ze hem iets vroeg, schudde hij zijn hoofd. Hij zelf zei niets. De groep vrouwen voegde zich bij andere vrouwen, en na een korte tijd wandelden Alcibiades en Mantitheus tussen een redelijk grote groep van kakelende vrouwen.

De groep kwam aan bij een eerste bewakingspost. De mannen keken even naar de vrouwen, maar ze lieten hen snel door. De bewakers waren het klaarblijkelijk gewoon rond deze tijd elke avond een groep vrouwen te zien doorstappen.

Dan kwamen de vrouwen bij een tweede poort, en weer bewaakten Perzische strijders die doorgang. Eén van de bewakers keek met wat meer aandacht, maar opnieuw stopte de groep niet en wandelden de vrouwen verder. Ze gingen traag verder, tot aan een derde bewakingspost. Ook die mannen lieten de vrouwen door. Ze volgden de weg nog steeds, en de acropolis lag al ver achter hen. Cyne wandelde rechtdoor. De vrouwen gingen zijstraten in, tot slechts enkele vrouwen overbleven. Zo kwamen ze aan de poorten van de stad. Slechts Alcibiades, Mantitheus en Cyne waren nog gesluierd. De duisternis viel al, en de poorten werden gesloten, maar de vrouwen konden nog ongehinderd buiten geraken. Ze stapten buiten de muren en de poorten van Sardis! Cyne ging nog even verder, daarna trok ze plots Alcibiades en Mantitheus een zijstraat in.

Cyne fluisterde, 'we zijn nu uit Sardis. Hier moeten jullie paarden stelen. Vooruit!'

Ze liepen, maar Alcibiades nam de tijd om zijn laarzen aan te trekken, en hij en Mantitheus wierpen een deel van hun vrouwenklederen weg. Cyne bracht hen naar de stallen die niet veraf lagen. Ze verborg zich in de struiken. Mannen werkten daar nog steeds, ondanks de duisternis. Alcibiades, Mantitheus en Cyne wachtten ongeduldig tot iedereen vertrokken was. Cyne verdween een ogenblik. Ze kwam terug met een zware zak.

'Wat is dat?' vroeg Alcibiades.

'We moeten eten onderweg,' fluisterde Cyne terug. 'Ik verborg dit hier gisteren al. We zullen niet van honger en dorst omkomen!'

Alcibiades grinnikte, 'jij ben teen heel stuk slimmer dan ik dacht!'

'Dank u zeer,' grinnikte Cyne terug. 'Nu is het aan u! Als die paarden lawaai maken, zullen jullie moeten vechten!'

Alcibiades en Mantitheus slopen naar de stallen, de stallen van een Lydisch overheidskamp, en Alcibiades trok drie paarden weg. Grote velden lagen verder dan de stallen. De paarden maakten geen lawaai op de zachte grond, ze hinnikten ook niet. Alcibiades nam teugels en plaatste die op de dieren. Hij ging langzaam de stallen uit en trok de paarden achter zich mee. Mantitheus was al die tijd op de uitkijk blijven staan. Daarna wandelde Alcibiades op zijn gemak met Mantitheus weg, de stallen uit, een weg op, tot voorbij een veld.

Cyne had hen gevolgd op een afstand, onder de bescherming van de bomen langs de velden. Alcibiades sprong op een paard en hield het andere paard naast zich bij de teugels. Hij deed teken aan Cyne, greep haar beet en hij trok haar achter zich op hetzelfde paard. Hij vroeg haar hem goed vast te houden. Hij deed de paarden dan snel vooruit gaan, maar bracht hen niet tot de galop, omdat het heel duister werd, en hij had aanwijzingen nodig van Cyne om de weg te vinden.

Ze vorderden in het schaarse licht van de maan, tot ze ook de buitenwijken van Sardis achter zich hadden liggen. Alcibiades verwachtte geen militaire patrouilles te ontmoeten in de nacht en zo dicht bij de stad, dus bleef hij zolang het donker was op de weg rijden waarvan Cyne hem gezegd had dat die naar Clazomenae leidde.

Ze reden op de paarden heel lang in de nacht. Cyne sliep tegen de rug van Alcibiades.

Mantitheus volgde hen. In het midden van de nacht stopten ze de paarden aan een klein bos, bonden de paarden aan een boom, en ze sliepen tot het eerste licht van de zonsopgang hen wakker maakte. De zon stond nog niet helemaal in de hemel, maar er was licht. Alcibiades maakte Cyne en Mantitheus wakker. Ze aten snel iets van het brood dat Cyne meegebracht had in haar zak. Daarna steeg Alcibiades weer snel op zijn paard en hij trok Cyne ook opnieuw achter zich. Ze verlieten de weg, en reden met hun paarden tussen de bossen en struiken door, ongeveer vijf staden steeds terzijde van de weg. Alcibiades bleef echter de

richting van de weg volgen, naar het westen. Hij liet de paarden vlot lopen, maar niet aan hun hoogste snelheid. Hij vermeed alle hindernissen die moeilijk door de paarden konden genomen worden. Hij keek echter regelmatig naar de weg om niet te verdwalen. Eenmaal, wanneer hij rond de middag van achter een heuvel naar de weg keek, zag hij een grote groep Perzische ruiters aan komen rijden. Hij vermoedde dat het alarm te Sardis geslagen was. Deze troepen konden naar hem aan het zoeken zijn. Hij had er goed aan gedaan langzaam te vorderen, maar gestaag, en terzijde van de hoofdweg.

In de namiddag vroeg Alcibiades toch aan Cyne om op het andere paard te gaan zitten, want zijn eigen dier werd moe. Ze deed zoals hij vroeg, en ze bewogen wat minder snel, nu, want Cyne was het niet gewend om op een paard te rijden. Alcibiades hield de teugels van haar paard en trok het dier mee. Ze vorderden goed. Ze bleven zich steeds verbergen, maar lieten ook altijd de weg aan hun rechterzijde liggen. Mantitheus volgde hen.

Alcibiades, Mantitheus en Cyne reden zo meerdere dagen. Ze reden op de paarden, maar ze gingen langzaam vooruit. Ze volgden wegen naar het westen, maar vermeden steeds op de wegen zelf te rijden, hoe aantrekkelijk die wegen ook leken. Tweemaal zagen ze Perzische patrouilles in volle snelheid voorbijrijden.

Wanneer ze aan een open terrein kwamen, nam Alcibiades Cyne weer achter zich, en hij spoorde zijn paarden tot een galop aan. In moeilijker terrein van rotsachtige heuvels of wouden, plaatste hij Cyne terug op het andere paard, en trok hij dat dier naast zich of achter zich mee. Cyne begon paarden gewend te worden, trouwens. Wanneer ze een rivier of een snelle stroom in hun weg vonden, volgde Alcibiades geduldig de bedding tot hij een plaats vond waar ze ongezien door het water konden geraken. Op die plaatsen bleef hij extra voorzichtig, omdat hij nog andere mensen verwachtte die op die plaats door het water wilden trekken. Ze sliepen 's nachts, maar ze leden wel onder de koude, omdat ze niet veel hadden om zich mee te bedekken.

Op die wijze kwamen ze aan de Zee en aan stranden aan. Alcibiades toonde zich uitbundig van vreugde wanneer hij de Zee voor de eerste maal weerzag. Hij reed nu snel zuidwaarts langs de stranden. Hij vermoedde dat hij ergens tussen Smyrna en Clazomenae uitgekomen was. Smyrna kende hij echter niet, trouwens ook geen enkele van de noordelijke steden, waarvan hij gehoord had dat ze beter gezind waren aan het Perzisch bewind dan aan de Atheense of Spartaanse overheersing. Te Clazomenae zou hij Atheners vinden!

Mantitheus dacht heel wat minder enthousiast aan Clazomenae, want hij vreesde het Atheens leger. Alcibiades had echter Mantitheus bevriend. Hij beloofde Mantitheus bescherming in het leger.

Alcibiades en Mantitheus reden nog een dag verder, voorbij meerdere dorpen. Alcibiades nam het risico om naar één van die kleinere dorpen te rijden, een dorp dat uit niet meer dan enkele verspreide boerderijen bestond. Hij deed Cyne in de Lydische taal vragen waar ze zich bevonden. Als ze naar Clazomenae vroeg, wezen mannen haar de weg, langs de kust, in de zuidelijke en westelijke richting.

Ze bereikten Clazomenae die dag niet, maar wel de dag daarop, tegen de middag. Ze zagen eerst al de tekens van een nabij liggende stad, meer dorpen, schepen in de Zee, goed onderhouden velden, en meer wegen. De wegen bleven ze echter vermijden. Ze bereikten Clazomenae in de vroege namiddag.

Alcibiades volgde nog steeds niet de wegen, daar. Hij bleef langs de velden rijden en in de wouden, wat hen nu wel tergend langzaam leek. Alcibiades vermeed de wegen omdat misschien de bevelvoerders van Sardis wachters hadden geplaatst rond de Ionische steden die niet heel ver van Sardis lagen. Maar dan, wanneer ze voorzichtig een heuvel afreden en tussen

rotsblokken draaiden, zagen Alcibiades en Cyne eerst de ommuurde stad van Clazomenae en iets verder haar haven liggen.

Clazomenae was een ommuurde stad, gebouwd op een eiland. Er lag geen brug tussen het vasteland en het eiland, zodat veel kleine boten de mensen en de goederen over het water brachten. Alcibiades zag geen Perzische strijders op de weg, geen strijders die ergens op de loer lagen, maar hij zag wel heel wat wachters gekleed als Helleense hoplieten langs het water wandelen. Die wachters moesten Ioniërs zijn, en als hij die kon bereiken dan waren ze gered! Cyne kon even glimlachen, en in een vrolijk gemoed galoppeerden ze op hun paarden in volle snelheid naar de poorten van de bescherming en de vrijheid en de redding.

Alcibiades, Mantitheus en Cyne vonden een man die akkoord was om hen in zijn bootje mee te nemen naar het eiland, naar de stad, in garantie van de paarden en de belofte van latere muntstukken.

Alcibiades zei wie hij was aan de poort van Clazomenae. De stad was nog niet zo lang overgenomen door het Atheens leger, zodat er nog een sterk Atheens garnizoen in de stad lag. De hoplieten van Clazomenae brachten hem, Cyne en Mantitheus, naar de Atheense bevelvoerders. Toen die hoorden dat hij de Atheense veldheer Alcibiades was, plaatsten ze het garnizoen onder zijn bevel. Hij vroeg slechts of een vrachtschip hem naar Samos kon brengen. ‘Waarom Samos?’ vroeg Cyne toen ze hem de naam van dat eiland hoorde geven.

‘Je wou de vrijheid voor je kind,’ antwoordde Alcibiades. ‘Samos houdt nog steeds een belangrijk contingent van Atheense oorlogsschepen, en Samos is democratisch en rustig. Het eiland ligt buiten de greep van Tissaphernes. Ik heb kennissen daar in de Raad van de stad. Op Samos kan ik een triereem krijgen om me terug naar de Hellespont te brengen, naar de Atheense vloot. Samos zal de Atheense basis in Ionië blijven. Samos is waar je kunt blijven wonen, ook, want de Hellespont, waar ik naartoe moet varen, ligt in oorlog. Het zou niet veilig voor je zijn in de Hellespont!’

Cyne knikte, maar ze realiseerde zich droevig dat hij haar niet verder zou meenemen. Ze had ook niet meer verwacht. Ze zocht slechts bescherming voor haar kind.

Alcibiades, Cyne en Mantitheus verlieten samen Clazomenae. Mantitheus behoorde voortaan tot de groep van de beste vrienden van Alcibiades.

Alcibiades bracht Cyne naar Samos. Hij leende geld op het eiland en kocht haar een huis. Hij gaf haar geld, voldoende om nog een aantal maanden te leven, en hij beloofde nog meer geld na te zenden.

Hij vroeg dan, ‘hoe zul je het kind noemen.’

Ze hield van zijn interesse, en antwoordde, ‘Duris!’

‘Duris is de naam van een jongen. Wat als het een meisje is?’

‘Mijn kind wordt een zoon,’ wist ze fier te zeggen.

‘Mooi,’ zei Alcibiades. ‘Duris de Samiaan zal hij dan worden!’

Hij wachtte even en toonde haar dan triomfantelijk een paar rollen papyrus.

Hij zei, ‘ik bracht je deze twee rollen. Ze werden opgesteld door de Atheense bevelvoerders van Samos. De eerste rol zegt dat je ooit een slaaf waart, maar dat je nu een vrije vrouw bent. De andere rol is ondertekend door de Leden van de Raad van de stad Samos. Die rol stelt dat je een burger van Samos bent met al de rechten van een burger van de stad. Die rol heeft me veel geld gekost, ook al omdat de Raad me verzekerde dat geen dergelijke teksten nodig waren. Ze vonden het hoogst ongebruikelijk dat iemand zulke papieren zou vragen. Enige aandrang en overredingskracht waren nodig. Ik dacht echter, dat wanneer ooit iemand je mocht lastigvallen en je burgerschap in twijfel zou trekken omdat je hier een vreemdelinge bent, je deze rollen officieel kon tonen. Het feit dat je een burger van Samos bent bevindt zich natuurlijk ook in de archieven van de stad!’

Ze staalde, ‘dat is heel mooi! Ik ben een vrije vrouw van Samos, nu!’
Cyne greep gretig naar de rollen en koesterde ze aan haar borst.

Alcibiades gaf het geld aan Cyne dat hij beloofd had. Hij zou haar geld zenden tot aan het einde van zijn leven, en hij zond haar voldoende opdat ze nooit in armoede zou moeten leven. Cyne had hem van de dood gered. Hij zou kinderen hebben in Attica, - maar waar bevonden die kinderen zich nu, dacht Alcibiades, en waar was Axiochus? -, in Sparta en te Samos. Hij verliet Cyne en hij liet haar staan op de kaaien van de haven van Samos terwijl hij nog even wuifde en naar haar keek vanaf een schip. Hij keek naar haar tot ze slechts een klein stipje werd in de smalle lijn van de haven aan de horizon achter hem.

Alcibiades kreeg een trireem in Samos, waarmee hij naar Lesbos zeilde. Hij kwam aan te Lesbos juist vóór de lente van het nieuwe jaar.

Cyzicus

In die lente planden Mindarus en Pharnabazus samen een aanval ter Zee en op het land, gericht op de stad van Cyzicus.

Cyzicus lag in het zuidelijk deel van de Propontis, in landen die door Pharnabazus bestuurd werden. Cyzicus was echter onafhankelijk van de satraap gebleven. De stad overheerste het land in de nek van een schiereiland. Ze had een mooie haven, en van daar konden de Peloponnesiërs een greep krijgen op de Propontis.

Mindarus had tachtig triremen verzameld, afkomstig van meerdere Peloponnesische steden, zodat hij weer een belangrijke vloot in de Zee kon brengen. Hij was er van overtuigd dat de Atheners er geen enkel besef van hadden hoeveel schepen hij opnieuw bezat.

Mindarus en Pharnabazus vielen Cyzicus bij verrassing aan, en ze belegerden de stad. Na enige dagen van hevige gevechten konden ze de stad veroveren.

De Atheners van Sestos hoorden snel wat er gebeurd was, zodat zij ook hun vloot uitzonden. Slechts veertig Atheense triremen bleven toen echter op wacht te Sestos, en Mindarus wist dat zeer goed. De Atheners stuurden boodschappers naar Thrasybulus en naar Theramenes, die respectievelijk met hun vloot lagen bij Macedonië en aan het eiland Thasos, en ze deden ook een beroep op Alcibiades, die toen nog op Lesbos zat. De veldheren spoedden zich met al hun schepen naar de Hellespont. Een derde belangrijke confrontatie tussen de Peloponnesische schepen en de Atheense vloot leek onafwendbaar.

Alcibiades was de eerste om aan te komen bij de Atheense vloot van de Hellespont, te Parium. Om niet ontdekt te worden was zijn vloot in de nacht naar het eiland Proconnesus geroeid, een eiland dat ten noordwesten van het schiereiland van Cyzicus lag. Eigenlijk was Alcibiades eerst naar Sestos gezeild, waar hij zoveel lichte troepen en hoplieten als hij maar kon vinden op kleine vrachtschepen had geplaatst, omdat hij vreesde dat ook een veldslag te land in de maak was, niet slechts op Zee. Pas daarna was hij naar Parium gevaren. Op weg greep hij en legde hij beslag op alle kleine schepen die hij ontmoette. Hij verborg zijn triremen binnen de kleine vloot van handelsschepen, zodat hij hoopte dat de Peloponnesiërs niet gewaarschuwd werden van zijn komst, en ook geen idee hadden van het aantal triremen dat hij verzameld had. Alcibiades wist wel dat Mindarus nooit met slechts veertig schepen een belangrijke expeditie op touw had gezet. Hij schatte wel ongeveer hoeveel schepen Mindarus moest hebben.

Het leger van Sestos had natuurlijk gehoord van zijn gevangenschap te Sardis en de bevelvoerders bleven verbaasd bij zijn vroege ontsnapping. Hij was voorlopig de enige veldheer in de vloot van meer dan veertig schepen, maar de andere veldheren waren op komst. De twee groepen van Atheense triremen geleid door Thrasybulus en door Theramenes roeiden 's nachts ook de Hellespont in, in de duisternis, om de waakzaamheid van de Peloponnesiërs te ontwijken.

Alcibiades vroeg direct een Volksvergadering aan van de zeelieden en de hoplieten te Proconnesus. De mannen stonden op een heuvel, en Alcibiades sprak hen toe vanaf de top van de heuvel, zoals hij gewend was te doen in de Volksvergaderingen van Athene.

Hij zei, 'vrienden, ik ben terug van Sardis. Jullie kunnen best vragen hoe het mogelijk was dat ik kon ontsnappen. Wel, zonder de hulp van Tissaphernes zou ik niet hier staan. Tissaphernes moest me gevangen nemen omdat Pharnabazus zich beklaagd heeft bij de Perzische Koning Darius over onze successen in de Hellespont. Tissaphernes bracht me over naar Sardis om me uit de handen van de Phrygische troepen te houden, veilig voor de Phrygische huurmoordenaars. Na een tijd verslaptte Tissaphernes de bewaking rond mijn kamers in het paleis van Sardis, en de satraap hielp mee aan mijn ontsnapping, zodat ik Clazomenae kon bereiken.

Tissaphernes heeft thans gebonden handen. Hij kan ons niet meer helpen met geld of schepen, want dat zou betekenen dat hij de Atheners zou helpen vechten tegen een andere satraap van Darius. Ik ben hier, maar geen hulp zal er komen van Tissaphernes, en vermits we tegen Pharnabazus vechten, ook niet van hem. Het goed nieuws is dat Tissaphernes ook niet meer de Peloponnesiërs zal helpen. Zijn vloot zal niet de Ionische Zee in varen en noordelijker ingezet worden.'

Alcibiades wachtte een tijdje, en ging dan verder met spreken.

'Onze vijand, de Spartaanse en Peloponnesische vloot, heeft voldoende fondsen. Ze kregen de middelen en de Dariëken voor hun vloot van de Koning van Perzië, hen geleverd door Pharnabazus. Wij blijven zoals we altijd al waren, alleen, tengevolge de grillen van het lot. We moeten, zoals we steeds al moesten doen, onze weg door de moeilijkheden heen breken, heen breken door onze vele vijanden. We zullen, zoals we steeds moesten doen, vechten op Zee met onze glorierijke vloot, en op het land met onze burgers hoplieten, met onze zeelui en met onze trouwe bondgenoten. We hebben geen andere keuze dan te winnen van de Peloponnesiërs in de komende veldslag.'

Alcibiades leverde die rede af op een bittere toon. Wanneer hij over de vloot sprak, sprak hij over zichzelf. Wanneer hij 'wij' zei, meende hij 'ik'. De rede was het beeld van hoe hij zich zelf thans voelde. Hij was alleen. Hij was een veldheer van de vloot, maar geen wettelijke veldheer van Athene. Hij zou moeten strijden en zich weer waarmaken, en hij kon slechts op zichzelf rekenen.

Maar dan veranderde zijn stemming zich plots een beetje. Hij keek naar de gezichten van veel vrienden in de strijd. Hij had vrienden in de vloot, veel vrienden, en ook vrienden onder de hoplieten. Hij ging verder op een meer optimistische toon.

'We moeten strijden zoals onze voorvaders gestreden hebben. Wij zijn niet minder moedig, niet minder bekwaam, niet minder intelligent en niet minder machtig dan onze voorvaders! We hebben al de Peloponnesiërs, en zelfs de Spartanen in het bijzonder, al zoveel malen in de Zee verslagen, dat het zicht van onze schepen alleen al hen op de vlucht zal jagen! Het is waar dat er thans iemand ons trotseert die moedig genoeg is om ons te durven uitdagen, een Spartaat genaamd Mindarus. Ik ken hem goed! Ik weet hoe hij denkt. Ik at aan zijn tafel! Hij is dapper, en hij houdt van zijn polis. Maar telkens hij ons een zeeslag voorstelde, hier in de Hellespont, hebben we hem en zijn leger verslagen, en zijn Spartaanse arrogantie getuchtigd. We gaan dat nogmaals doen! We zullen Cyzicus innemen. We zullen de vloot van Mindarus

verslaan en daarna de stad veroveren, en de Phrygische troepen uit die Helleense stad verjagen. Dat weet ik zeker, want we kunnen niet verslagen worden! We zullen in de Zee strijden en op het land, zoals onze voorvaders, en dan zullen we over de muren van Cyzicus heen klimmen, en steeds verder gaan!’

Een enorm applaus van ruwe kreten beantwoordde de rede van Alcibiades. Hij stond dan tegenover de hoplieten met Thrasybulus aan zijn rechterkant en met Theramenes aan zijn linkerkant, want hun versterkingen waren aangekomen net terwijl Alcibiades sprak. Ze haalden hun naakte zwaarden uit de schede van achter hun rug, en ze brachten die naar de hemel.

‘Bij Zeus, wij zullen overwinnen!’ schreeuwde Alcibiades, en duizenden zwaarden werden uit de schede gehaald en met uitgestrekte armen naar de hemel gehouden, en de Atheners riepen allen, met de rauwe stemmen van hoplieten en zeelieden, ‘bij Zeus, wij zullen overwinnen!’

De veldheren stapten weg uit de Volksvergadering om aan boord van de trireem van Thrasybulus te gaan. Op het dek werd een tent opgericht waarin ze konden praten. Er patrouilleerden geen hoplieten op het schip, maar enkele bewakers bleven op de kaai aan het schip.

Het werd bar slecht weer. Het bleef donker, vroeg in de morgen en ook nog later. De hemel was bedekt, gesloten met zware, grijze en zwarte wolken die hun schaduw over het land worpen. De zon brak niet door. De lucht voelde heet en vochtig aan.

Thrasybulus sprak als eerste.

‘We hebben hier nu zesentachtig triremen,’ stelde hij. ‘Dat is meer dan Mindarus schepen kan hebben, maar ook niet veel meer. Mindarus zal wellicht een zeeslag vermijden als hij ons ziet afkomen, want hij heeft minder triremen dan wij, en hij werd al twee maal erg door ons gebeten, en hij zit comfortabel binnen de versterkingen van Cyzicus. We zullen aan land moeten gaan om hem aan het vechten te krijgen, maar wij hebben geen ruitery, terwijl Pharnabazus al de ruiters kan krijgen die hij maar wilt. We zullen tegenover een overmacht van krijgers staan.’

Pharnabazus heeft wel troepen en ruiters, maar we moeten die ook niet overschatten,’ wierp Alcibiades daar tegen in. ‘Pharnabazus kan ook niet zoveel troepen in het veld brengen. Hij heeft Perziërs en huurlingen, maar zijn beste troepen zijn de ruiters, en die heeft hij niet in grote aantallen, en die kunnen niet veel terecht brengen tegen een falanx van hoplieten. Hij heeft voldoende strijders om onze zeelui af te schrikken, die slechts licht bewapend zijn en licht bepantserd, maar zijn troepen zullen niet stand houden tegen een goed geordende falanx. Mindarus en Pharnabazus zullen Cyzicus verdedigen. Er zal zich daar weinig ruitery bevinden, en die zal niet van veel nut zijn. Ze hebben niet meer hoplieten dan wij, en onder die slechts weinig Spartanen, en dan nog enkel Spartanen van de perioecische klasse, geen Spartiaten. Onze zeelieden zullen ook heel wat beter strijden dan hun weinig gecoördineerde hoop huurlingen en mannen verzameld door Mindarus uit tien verschillende polissen.’

‘We hebben een zeeslag nodig,’ meende Theramenes. ‘We hebben hem altijd verslagen op Zee. Mindarus is een Spartiaat, maar hij is geen genie op Zee! Jullie versloegen hem al twee maal op Zee. Kunnen we hem niet uit zijn hol lokken en hem verleiden tot een slag op Zee, eerder dan een slag te land bij Cyzicus?’

‘Dat zou onze beste kans kunnen zijn,’ ging Thrasybulus akkoord. ‘We moeten hem naar de Zee lokken met zijn vloot. We verslaan hem dan op Zee. Zolang hij een vloot heeft blijft hij trouwens gevaarlijk, en kan hij schade aanbrengen in de Hellespont en in de Propontis. Als we zijn schepen verslaan tegenover Cyzicus, dan zal het grootste deel van zijn leger naar de kust vluchten, terug naar Cyzicus vluchten, en als we snel genoeg zijn dan zal dat in wanorde en

ontreddering gebeuren, zodat we hem ook op het land kunnen verslaan, Pharnabazus of geen Pharnabazus. Hoe kunnen we hem uit Cyzicus lokken?’

‘Mindarus weet niet dat we allen bij Proconnesus samengetrokken liggen,’ zei Alcibiades. ‘Hij weet dat we veertig triremen hadden te Sestos. Hij weet niet dat wij weten hoeveel triremen hij heeft. Veronderstel eens dat ik met die veertig schepen van Sestos de Zee in storm. We moeten er voor zorgen dat te doen met dezelfde schepen die we te Sestos hadden. Mindarus kan dan denken dat we zo arrogant genoeg zijn hem aan te vallen met slechts die kleine strijdkracht. Hij weet niet dat jullie aankwamen met nog zesenzeventig triremen. Wat jullie dus zouden kunnen doen is jullie verbergen en wanneer hij me aanvalt, hem in de rug de weg versperren. Jullie kunnen jullie triremen verbergen aan de andere zijde van het schiereiland!’

‘Hij zal onze schepen daar zien,’ twijfelde Theramenes.

‘Niet noodzakelijk,’ meende Thrasybulus. ‘Een pak slecht weer komt er aan. Ik voel dat in mijn beenderen! Mindarus verwacht niet meer dan veertig schepen. Waarom zou hij op de uitkijk staan aan alle kanten? Het is weinig waarschijnlijk dat hij uitkijkpunten heeft geplaatst aan de andere zijde. Hij verwacht niet dat er schepen uit die richting kunnen komen. Wij zeilen ten noordoosten van het schiereiland, zeilen daarna weer naar het westen en verbergen ons achter het eiland van Halloni.’

‘We kunnen zelfs veel dichterbij blijven,’ stelde Alcibiades voor. ‘Ik ken Cyzicus en haar haven. Ik ben daar vroeger nog geweest. We kunnen verder roeien dan Halloni, dichterbij Cyzicus, achter een klein eiland dat hier recht vóór de haven van Cyzicus ligt. Er ligt daar een ander schiereiland, klein, maar groot genoeg om een vloot achter weg te steken. Dat schiereiland heet Artaki. Net vóór dat schiereiland ligt een klein eiland dat ook Artaki heet, en dat is eigenlijk een kaap, een uitsteeksel, een hoge heuvel. Laat mij frontaal aanvallen met veertig schepen en Mindarus naar de Zee lokken. Ik vlucht naar het westen, terug naar de Golf, en dan komen jullie van achter Artaki uit en we omsingelen hem. Daarna verpletteren we hem! De schepen die hij in het midden van de val heeft zijn van geen nut, wij vallen zijn buitenschepen aan, met een geweldige overmacht, en vernietigen cirkel na cirkel.’

‘Hoever ligt het Artaki schiereiland van Cyzicus?’ vroeg Thrasybulus.

‘Minder dan een halve morgen of zo te voet,’ antwoordde Alcibiades. ‘Waarom vraag je dat?’ Thrasybulus zei, ‘ik was aan het denken aan onze strategie om in de rug van Mindarus aan te vallen op Zee. We konden ook zo iets proberen op het land. Veronderstel dat we Chaereas aan land zetten met onze hoplieten. Wanneer Mindarus in wanorde terug loopt naar Cyzicus, zal hij in onze eigen hoplieten lopen! Dat zou een verrassing betekenen! Misschien verliest hij wel zijn verstand!’

‘Mindarus verliest nooit zijn verstand. Hij is een Spartaat,’ wierp Theramenes op. Hij grinnikte, ‘maar zijn hoplieten kunnen wel hun verstand verliezen. We nemen echter grote risico’s met die strategie!’

‘Welke risico’s?’ vroeg Thrasybulus verwonderd.

‘Je vergeet je eerste les strategie,’ antwoordde Theramenes. ‘Je zult je strijdkrachten niet splitsen! Je zult met al je macht geconcentreerd aanvallen op één punt om de vijand daar te overweldigen, en om daarna de rest van zijn strijdkrachten om te plooiën. Met de strategie die we net bespraken, splitsen we onze troepen. We splitsen onze vloot in twee of zelfs in drie delen. Veronderstel eens dat onze schepen niet op tijd van achter Artaki varen om onze eerste veertig aanvallende triremen te helpen. Wat er dan kan gebeuren is dat die veertig verslagen worden, waarna Mindarus nog steeds tachtig triremen heeft, hopelijk wat minder, om onze laatste zesenzeventig mee te vernietigen. Daarna trekt hij zich rustig terug met zijn volledig

leger naar Cyzicus en op zijn weg terug hakt hij op zijn dooie gemak Chaereas in de pan met de ruiters van Pharnabazus. Dat ook is een heel waarschijnlijke mogelijkheid!’

‘Al goed, al goed, geen paniek!’ riep Alcibiades, toen hij plots de bezorgde gezichten van zijn medeveldheren zag. ‘Laat ons niet in negatieve gedachten vallen en laat de paniek ons niet verlammen! Dat laatste schema moeten we dan maar onmogelijk maken. We moeten iemand hebben die in het centrum kan vechten als een zeemonster en die het heel lang kan volhouden, wat er ook gebeurt, tot de anderen komen. Dat moet ik zijn. Ik zal wel de hoofdaanval van de Peloponnesiërs in de Zee en op het land trotseren. Ik ken de Peloponnesiërs en ik ken Mindarus, en ik kan het beste de energie van onze troepen opwekken. De mannen zullen me volgen tot het einde, wat er ook gebeurt, aan eender welke kost. Ik weet hoe die energie in mijn mannen te verdubbelen. Mijn hoplieten en mijn zeelieden zullen met me strijden tot de laatste man. Dat moet ons de tijd geven om jullie twee in de Peloponnesische schepen te laten rammen, en ook de tijd geven aan Chaereas. Ik zal hard vechten en het uithouden, hoeveel schepen en mannen ook tegenover me zullen staan. Ik moet slechts strijden, en aan niets anders denken. Ik zal niet rondkijken om te zien wat er elders gebeurt. We hebben een strategist nodig om naar de vijand te kijken, te zien wat er in de strijd gebeurt, en een man die de strijdkrachten in de zeeslag werpt en die ze beweegt naar waar het nodig is, op het juiste ogenblik. Dat zou jij moeten zijn, Thrasybulus! Jij bent de sluwste vos van ons drie. Theramenes, jij bent een goede veldheer en aan man van actie, zoals ik! Jij zult me moeten redden. De manier en de tijd waarop je de strijdkrachten zult in gang zetten, zal cruciaal zijn. Je moet je mannen en schepen zo plaatsen dat ze de Peloponnesiërs de meeste schrik aanjagen, het meeste pijn doen, en hen het meest verrassen en verwarren.’

‘Akkoord,’ beaamde Theramenes.

‘Ja,’ zei Thrasybulus kort.

De kracht van het Atheens leger bij Cyzicus lag in de manier waarop hun beste veldheren, allen veteranen en intelligente mannen, vrije burgers van Athene en elk heel bekwaam om apart een leger te leiden, zonder morren hun kwaliteiten samen legden en daarna hun plannen verwezenlijkten.

Alcibiades zou Alcibiades blijven, energiek, uitbundig, schitterend, voortvarend, dapper zonder weerga, de leider van mannen die steeds vóór zijn strijders liep en hen meetrok.

Thrasybulus zou Thrasybulus zijn, de koele strategist die slim zijn strijdkrachten kon ontplooiën en positioneren, de bevelhebber die sluw en methodisch organiseerde in de achtergrond, achter zijn mannen, en die de legers richtte.

Theramenes zou Theramenes zijn, de aristocraat, de bekwame veldheer met de sluwheid van Thrasybulus en met de dapperheid van Alcibiades.

Geen van die drie veldheren was jaloers op de taak van de andere. Ze aanvaardden het genie van strategie van Alcibiades vóór de slag, het tactisch genie van Thrasybulus tijdens de slag, en de betrouwbaarheid van Theramenes. Als ze de zeeslag en de veldslag konden winnen, dan zou het als één man zijn.

De veldheren bespraken de details, riepen Chaereas in, spraken, en gingen dan de tent uit om in de striemende regen naar hun schepen te gaan. Hun vertrouwen in elkaar werd slechts mogelijk gemaakt doordat zowel Thrasybulus als Theramenes één leider erkenden om te beslissen wat ze best zouden doen, hoewel ze zich helemaal niet de mindere voelden van die man, en die leider was Alcibiades. Alcibiades erkende de kwaliteiten van de andere twee in vergelijking met zijn eigen talenten. Zijn temperament was ook het best geschikt om

roekeloos aan te vallen met doodsverachting, recht in het centrum, het hart, van de Peloponnesiërs.

De Atheense vloot splitste zich en zeilde weg van Proconnesus in het midden van een storm. Het regende hevig, de golven sloegen hoog op, de wind waaide hard en loeide over het water, de donder rolde, de bliksem sloeg in het water rond de schepen en deed de Zee koken. Het zicht was beperkt, de wolken hingen laag en donker, zodat niemand kon vermoeden dat een vloot oorlogsschepen zich in deze hel aan het bewegen was. De triremen vlogen echter over het water. De schepen rolden gevaarlijk, zodat veel roeiers en hoplieten zeeziek werden, maar de veldheren gebruikten de storm om hun posities onopgemerkt door de vijand te bereiken. Ze plaatsten geen masten recht in die fase. De zeeslag die ging plaatshebben was cruciaal, een zaak van overleven of sterven voor Athene, en ook een overlevingszaak voor Alcibiades, want in het geval van een nederlaag zou hij niet meer naar Athene kunnen terugkeren. Veel stond dus op het spel. De Atheense veldheren durfden een reusachtige weddenschap aan te gaan, maar ze aarzelden niet. Eén veldheer alleen had dit nooit aangedurfd. Met drieën konden ze niet verliezen, dachten ze.

Thrasybulus en Theramenes lieten de hoplieten van Chaereas aan land gaan achter het schiereiland van Artaki. Chaereas, fier als een reiger om bijna ook een functie van veldheer uit te oefenen, zette zich onmiddellijk op mars, nog steeds in de striemende regen, in de richting van Cyzicus.

Theramenes nam twintig triremen, en Thrasybulus zesentwintig. Ze verborgen hun vloten in een kleine haven ten noorden van het eiland Artaki.

Alcibiades roeide ondertussen langzaam naar Cyzicus vanuit de westelijke zijde van de Zee. Hij vorderde zeer traag. De storm verminderde in kracht. Alles bleef rustig vooreerst. Daarna kon Alcibiades plotselinge actie bemerken in de haven van Cyzicus.

De Peloponnesische zeelieden en hoplieten liepen naar hun schepen, naar hun triremen. In korte tijd roeiden tachtig triremen in de Zee naar de schepen van Alcibiades. Het regende nog steeds, maar de Zee lag redelijk kalm. Het water in de Golf sloeg veel minder wild, hier, dan rond Proconnesus, maar donkere wolken bedekten nog steeds de hemel, en de Atheense zeelieden konden achter hen de regengordijnen zien hangen boven het water van de Zee. Had Mindarus inderdaad het bevel gegeven om de vloot van Alcibiades aan te vallen, in de mening dat Alcibiades slechts de veertig triremen van Sestos had, of hadden zijn bondgenoten hem de beslissing opgedrongen? Werden de Peloponnesiërs overmoedig wanneer ze zo weinig schepen vóór zich zagen liggen, en had Mindarus slechts toegestemd in de tegenaanval te varen nadat de triremen van zijn bondgenoten al uitroeiden? In elk geval, de hele Peloponnesische vloot roeide iets verspreid, maar massaal, naar Alcibiades toe!

Wanneer de Peloponnesische schepen dicht Alcibiades naderden, leek de Atheense vloot van Sestos te aarzelen. Alcibiades stopte zijn triremen, en deed hen dan omkeren en vluchten, alsof hij zich er plots rekenschap van gaf dat hij verslagen zou worden. Zijn schepen roeiden ook niet meer in een rechte lijn, maar in schuine richtingen, kriskras door elkaar, ogenschijnlijk in verwarring gebracht door het bevel te draaien, en de snelheid van de Atheense schepen verminderde, sommige schepen hieven zelfs de zeilen om naar het zuidwesten te varen. De Peloponnesische vloot zette de achtervolging in van de veertig schepen van Alcibiades.

Wanneer Alcibiades op die wijze de vloot van Mindarus voldoende ver in het open water van de Golf had getrokken, ver genoeg van Cyzicus verwijderd, deed hij zijn vloot omdraaien om recht tegenover de verraste Peloponnesiërs te komen liggen. Het leek er op alsof de Atheense veldheer het nutteloze van zijn vlucht begrepen had, en toch de zeeslag toestond ondanks zijn mindere macht. Zijn schepen verzamelden zich tot een perfecte lijn, verdwenen was de

wanorde van enkele ogenblikken geleden. De triremen van Alcibiades vielen aan, ze sneden als messen op volle kracht in het water, gericht naar de Peloponnesische vloot, en de twee massa's schepen maakten zich klaar voor een zeeslag waarin de triremen van Alcibiades zouden overweldigd moeten worden door de Spartaanse overmacht.

Op dat ogenblik, perfect op tijd, voordat de schepen zelfs slaags konden geraken, roeide de vloot van Thrasybulus uit van rond de rotskaap van Artaki om de Peloponnesische triremen te beletten naar het noorden te roeien. De schepen van Theramenes ook roeiden langs de kaap naar Cyzicus, naar achter de Spartaanse vloot.

Wat was het dat Mindarus zijwaarts deed kijken en naar achter zich deed blikken? In elk geval, hij begreep de hinderlaag onmiddellijk. Mindarus zag Alcibiades aan zijn voorzijde liggen, iets naar het zuidwesten, Thrasybulus aan zijn rechterzijde, en Theramenes in zijn rug. Hij zag drie vloten met volle snelheid naar hem toe roeien, en hij kon niet echt zien hoe groot die vloten waren.

Alcibiades grinnikte, 'arme Mindarus. Hij moet nu denken dat er drie maal veertig triremen hem omsingelen!'

Mindarus handelde op de hinderlaag, en hij sloeg op de vlucht voordat Thrasybulus en Theramenes de omsingeling konden verwezenlijken, de omsingeling waarvan Mindarus vreesde dat ze hem fataal zou worden. In het midden van de drie vijandelijke vloten zouden zijn schepen verpletterd worden en niet kunnen manoeuvreren.

Mindarus vluchtte langs de enige opening die hij nog open zag, naar links, naar het zuiden, naar de stranden van Cleri die ten zuidwesten van Cyzicus lagen. Mindarus zou daar in veiligheid liggen aan de kust, want het leger van Pharnabazus had een kamp opgezet niet ver van de stranden. Mindarus verwachtte wel dat Pharnabazus de bewegingen van de vloot gevolgd had en zijn strijders zou verzamelen te Cleri.

De Peloponnesiërs roeiden naar de kust, en ze trokken hun triremen aan het strand. Ze verlieten de boten en vluchtten het land in. Alcibiades zat hen dan al erg dicht op de hielen in achtervolging. De opgejaagde werd jager. Hij roeide zijn triremen zo dicht als hij kon tot bij de Peloponnesische schepen, die al leeg aan het strand lagen. Zijn mannen wierpen enterhaken naar de vijandelijke boten. De haken klampten zich vast en ze beten in het hout van de achterstevens. Zeelieden van Alcibiades begonnen dan door het ondiepe water van de stranden te waden om de lege Peloponnesische schepen los te trekken, zodat ze naar de Zee konden gesleept worden. Alcibiades wou meer.

Op dat ogenblik kwamen de troepen van Pharnabazus aan. Pharnabazus verscheen met lichte troepen en met veel boogschutters op de heuvels van Cleri. Alcibiades zag wat ruiters, maar niet veel. Hij zag ook slechts enige huurlingen als hoplieten. Perzische versterkingen zouden binnenkort toestromen.

De Peloponnesische zeelieden draaiden zich nu ook naar de Atheners toe. Een groot aantal mannen stapte de heuvels van de stranden af naar de dunne lijn van zand en rotsen om de Atheners te trotseren. De strijders van Alcibiades stonden nog in het water. Een schermutseling begon dan te woeden, die half in het water en half aan land uitgevochten werd. Alcibiades wou niet wijken, iedereen terug naar zijn schepen roepen en de Peloponnesische boten in de handen van de Perziërs laten.

Alcibiades sprong uit zijn trirem, hij waadde door het water en stond tussen zijn hoplieten. Hij streed. Hij stond in het water, maar riep bevelen om een gesloten lijn te vormen. Hij droeg een Atheens schild en een speer. Zijn strijdkracht stond tegenover meer dan drie maal meer vijanden. Toch besloot hij tot een strijd, zoals hij beloofd had, en hij bleef op het strand in plaats van met zijn mannen naar zijn triremen te vluchten.

Alcibiades had vertrouwen in Thrasybulus. Hij hoopte dat Thrasybulus zou bemerken welk gevaar de Atheense centrale strijders zouden gaan lijden, en dat hij zou reageren op een gepaste manier, zoals afgesproken. Alcibiades vocht en hield zijn grond, of eerder: zijn water. Hij vocht met zijn hoplieten, en ook een groeiend aantal van zijn zeelieden kwam van de triremen af om de Peloponnesische en Phrygische troepen af te weren. De zeeslag evolueerde tot een veldslag aan land.

Speren staken, schilden sloegen tegeneen, pijlen vlogen in vlees en huid, en werpsperen doorboorden lichamen. Alcibiades vocht hard en venijnig. Met speerstoten duwde hij de Perziërs vóór zich uit. Hij vorderde stap na stap, en hij trok zijn mannen mee, in één lijn met hem mee. De Atheners weigerden te sterven en ze weigerden achteruit te stappen. Vrienden vielen, maar als een hopliet ernstig gewond werd of gedood, raapte een zeeman zijn schild op en zijn lans, en nam de plaats in van de hopliet. Werpsperen werden teruggeworpen. Een grote massa van Perziërs viel de troepen van Alcibiades aan, en een ongelijk opgaand gevecht van één man tegen vijf vijanden begon dan op het strand te woeden.

De Atheners wierpen hun speren naar de hoofden van de Perziërs op een teken van Alcibiades, en ze hieven hun zwaarden in de hoogte. Ze wrongen zich door en voorbij de vijand, stootten voorbij lansen op straffe van dood, om tegen de schilden van hun vijanden te lopen. Daarna hakten ze van zeer dicht met hun zwaarden. De Perzische eerste rij kon niet terugwijken en werd verrast door die plotse, razende aanval met onverwachte wapens. Ze hadden zich al genesteld in een traditioneel schild tegen schild gevecht. Ze verloren heel wat strijders voordat ze zelfs begrepen wat er gebeurde. Veel Atheners konden echter de lansen ook niet ontwijken, zodat heel wat mannen gewond raakten. Ze vielen in het water met hun schouders, benen of armen doorstoken door de scherpe, Perzische lansen.

De volledige eerste rij van de Perziërs werd in de Atheense zwaardaanval opgeslorpt en afgeslacht. De tweede rij had net de tijd om ook zwaarden te trekken, zodat de zwaardgevechten thans in ernst begonnen. De strijd werd wanordelijk dan, want de strijders van Alcibiades stonden nog altijd wel in lijn, maar een massa vijanden probeerde hen te omringen. Meer Atheners nog sprongen dan van de triremen om hun vrienden die op het strand vochten ter hulp te komen.

De veldslag woedde chaotisch verder. Het was nu allesbehalve een conventionele strijd. Vóór Alcibiades stonden rijen van mannen van heel erg verschillende afkomst. Peloponnesische hoplieten stonden naast Spartanen, en Syracusaanse zeelui vochten samen met Megariërs tegen de Atheners. De Atheense hoplieten vochten meedogenloos tegen Perzische boogschutters. De Peloponnesische hoplieten waren allen van hun boten gekomen om te vechten tegen de Atheense zeelieden. Perzische bevelvoerders vochten samen met Phrygische huurlingen en met Ionische en Helleense hoplieten.

De Atheense schepen van Alcibiades, alle veertig schepen uit Sestos, lagen onbeweeglijk in het water, dicht bij het strand. Sommige van hun zeelieden vochten op het zand met Alcibiades, anderen waren op de dekken gebleven en ze wierpen van daar werpsperen naar de Peloponnesische strijders. De tachtig triremen van Mindarus lagen verspreid tussen de Atheense schepen, verspreid over een grote afstand, en in het water probeerden nog andere Atheense zeelui de vijandelijke triremen terug in het diepere water te duwen en te trekken, terwijl hun kameraden aan land vochten. Alcibiades had het bevel gegeven op het land tot de laatste man te strijden, opdat de Atheners de Peloponnesische vloot zouden kunnen wegslepen of verwoesten. Dat allereerste objectief leek bereikt te worden, want de Atheners hadden al de meeste Peloponnesische schepen veroverd.

Alcibiades zag de vertwijfeling in de ogen van de Peloponnesiërs die hun triremen al praktisch verloren wisten. De stranden werden rood geverfd met bloed. Wanneer een Atheense strijder viel, dan viel hij in het water, en zijn bloed zou zich verdunnen en uitspreiden.

Meer en meer Peloponnesische zeelui en hoplieten voegden zich bij de Perzische huurlingen van Pharnabazus. Vertwijfeling lag nu minder in hun ogen, maar wel meer wraak. De druk op de mannen van Alcibiades werd verschrikkelijk. De Atheners hielden hun lijnen op het nippertje intact, alleen nog op zuivere energie, maar langzaam, heel langzaam, werden ze achteruit gedrukt, terug het water in, en dat gaf nieuwe hoop aan de vijand. Zelfs zonder dat ze gedood of gewond werden konden de Atheners niet weerstaan aan de druk. Hun weerstand faalde.

De Atheense hoplieten keken wanhopig naar hun schepen, maar veel van hun triremen lagen al in de Zee, verder weg. Alcibiades en zijn strijders moesten hun plaats op het strand houden, of sterven, of verdrinken.

Met vreselijke slagen en met de moed der wanhoop drongen de Atheners van Sestos de Peloponnesische en Perzische troepen te blijven waar ze stonden. Zo veel verspilling van moed, bloed en energie kon niet veel langer volgehouden worden. Alcibiades werd nu snel moe, en ook zijn mannen waren hun einde nabij.

Alcibiades weerde een reusachtige Corintische strijder af in een zwaardduel. De twee mannen hadden nauwelijks de plaats om zich te bewegen. Ze konden niet zijwaarts springen, want dan botsten ze tegen andere strijders aan. De Corintische hopliet was overtuigd van zijn grotere sterkte, terwijl Alcibiades handiger en sneller uithaalde met zijn zwaard. Hij had de man al tweemaal in de benen gesneden, onder zijn schild door, maar de Corintiër leek wonden gewoon te vinden, want hij verminderde niet in kracht en inspanning, en Alcibiades moest zich buigen onder het geweld van verschrikkelijk krachtige zwaardslagen die hij nauwelijks op zijn schild kon opvangen. Met een sterke slag die van laag beneden naar boven sloeg, hamerde de man Alcibiades het zwaard uit de handen. Alcibiades moest daarna zijn schild met zijn twee armen vasthouden om zich te beschermen tegen de slagen die neerhouwden. Die tegenstander was een stuk sterker dan hij! Maar dan zag hij de man aarzelen en wankelen, in de schouder getroffen door een werpspeer. De Atheense hopliet die naast Alcibiades stond had het gevaar bemerkt, en hij had een Perzische werpspeer op de juiste plaats van nabij geworpen. De Corintiër viel, en het water vóór Alcibiades kleurde zich rood. Alcibiades had de tijd om naar zijn metgezel te grinniken, dacht dat er weer een anekdote betreffende zijn redding de ronde van de tenten zou doen, hij greep een gevallen zwaard, en keerde zich naar rechts om de Atheense hopliet te helpen die door twee Peloponnesiërs tegelijk werd belaagd. De twee hoplieten vochten tijdens de rest van de strijd samen.

De onfortuinlijke falanx van Alcibiades stond op het punt te breken. Plots echter, verminderde de druk en in de laatste rijen van de vijand liepen de strijders weg naar de westkant.

Alcibiades keek verrast ook in die richting. Hij zag in de verte de triremen van Thrasybulus ook aan het strand liggen. Thrasybulus had zijn rol waargenomen. Hij had het gevaar voor Alcibiades correct geschat, zijn troepen van zesentwintig triremen naar het westen gebracht, rechts van Alcibiades, en hij viel nu de Peloponnesiërs vanuit die zijde aan. Mindarus moest een deel van zijn troepen die Alcibiades teisterden naar het westen zenden, zodat Alcibiades het iets lichter te verduren kreeg.

De mannen vóór Alcibiades aarzelden, ze keken angstig naar het westen, en de gevechten in het centrum van Alcibiades werden algemeen minder hevig. Een nieuw gevaar dreigde dan echter voor Thrasybulus, want hij kon niet veel strijders in het gevecht gooien, en vooral weinig zware hoplieten. Zo veel Perzische huurlingen en Peloponnesiërs zwermden op hem neer, dat zijn troepen bijna ogenblikkelijk achteruit deinsden, en daar en dan het risico liepen

neergeslagen te worden. De strijd woedde ook aan die kant bitter. Thrasybulus zou snel falen, maar de veldheer had nog een teerling in de hand gehad, en hij wierp ook die, zijn laatste teerling!

Vanuit het oosten liep Theramenes aan de kust met een sterke macht van goed georganiseerde strijders, en vooral met de hoplieten van Chaereas! Die wachtten niet om het centrum van Alcibiades hulp te bieden, want Alcibiades hield nog steeds stand, al had hij er geen flauw besef meer van hoe dat nog mogelijk was. De strijders van Theramenes liepen achter de Peloponnesische lijnen door om Thrasybulus bij te staan. Een verschrikkelijke strijd begon nu ook aan de westelijke kant en achter de Peloponnesiërs.

De mannen van Chaereas waren de beste, de elite Atheense hoplieten. Hoewel eigenlijk niet zoveel in aantal, slachtten ze letterlijk de troepen van Pharnabazus af. Terwijl het gevecht in alle intensiteit doorging, zag Alcibiades hoe de troepen van Pharnabazus landinwaarts begonnen te vluchten, naar Cyzicus toe. Mindarus zond meer mannen om Theramenes en Thrasybulus aan te vallen, wat meer ruimte schiep vóór Alcibiades. Dat gaf nieuwe hoop aan zijn Atheners, die nu langs al de stranden van Cleri aan het strijden waren.

Alcibiades zag Pharnabazus te paard strijden, een fiere en moedige bevelvoerder, die gemeen de Atheense licht bepantserde zeelieden in het water doodde. Hij zag ook Mindarus, de Spartiaat, twee maal gekwetst, bloed over zijn pantsering, met de wapperende rode mantel van de Spartiaten lopen, met bebloed zwaard, bevelen schreeuwend naar zijn troepen, en helpen waar nodig. Wat een tegenstander was Mindarus in deze veldslag!

Alcibiades bleef tussen zijn hoplieten en zeelui staan, zwaard in de hand, en hij moedigde zijn kameraden aan om stand te houden. Hij begon langzaam een sterke wig te vormen die in de vijandelijke rangen drong, en die stap na stap naar de heuvels wees, weg uit het water. Elke Athener was de steun van de man die naast hem stond.

De Atheners stapten schild tegen schild vooruit. Ze lieten af en toe een te sterke vijand door, zodat de man in de volgende rijen verdween en daar gedood werd. Die valstrik werd met veel succes toegepast, en heel wat Peloponnesiërs die triomfantelijk riepen dat ze door de Atheense rangen geraakt waren, begrepen te laat dat ze in een dodelijke val waren gelopen. Ze verdwenen in de Atheense rangen en kwamen er niet meer uit.

Na een tijdje bleek er veel meer open plaats te komen om te strijden, en de ene man vocht tegen de andere in iets meer open terrein, terwijl lijken en gewonde lichamen langsheen het strand lagen.

Alcibiades en zijn mannen stapten vooruit, vooruit, zij het nog steeds in ondiep water. Alcibiades ontweek een stoot van een werpspeer en hij hakte naar een arm. Hij sprong over een dodelijk gewonde man, en een zeeman achter hem eindigde het leven van een vijand. Alcibiades duwde verder, maar hij kreeg een harde slag van een zwaard op zijn schouder van zijwaarts. Het brons van zijn bepantsering hield wel, maar hij werd toch gewond en even gutste bloed uit zijn arm. Hij kon er nog in slagen zijn schild vóór hem te houden met die arm, en hij bleef voorwaarts stappen, zwaardslagen afwerend. Hij streed verder, bleef steeds in beweging. Zijn zwaard hakte van boven naar beneden en stootte voorwaarts om achteruit te trekken. Alcibiades vocht, zwaard tegen zwaard met vele mannen, en hij verwondde veel vijanden, maar voelde zijn krachten wegebber.

Theramenes had de mannen van Thrasybulus gered. De troepen van Pharnabazus vluchtten van de veldslag weg aan de westelijke zijde. Theramenes en Thrasybulus samen liepen nu om de strijders van Alcibiades bij te staan. Langzaam duwden ze de Peloponnesiërs terug. Ze stapten landinwaarts, vooruit, weg van de stranden, Mindarus achterna. Mindarus moest dan op twee fronten strijden. Vóór hem stond het kleine, maar hardnekkige leger van Alcibiades.

Zijn troepen vochten daar man tegen man, nog even tussen de gestrande schepen. De falanx van Alcibiades bleef zoals een muur staan en vorderde in één lijn. De kostbare triremen van Mindarus werden de Zee in getrokken. De Spartaanse navarch was zijn vloot aan het verliezen. Zijn mannen werden geteisterd door werpsperen en pijlen die nog vanaf Atheense schepen naar hem werden geworpen. Hij werd tevens energiek in de rug aangevallen door Theramenes en zijdelings door Thrasybulus. De wanhoop overmande Mindarus, maar hij gaf niet op. Mindarus splitste zijn troepen, hoewel hij wist dat hij op zijn beurt overal in de minderheid zou moeten strijden. Zijn mannen weken van het strand weg, maar hij slaagde er nog in een heuse falanx op te zetten juist vóór de heuvels, terwijl de andere helft van zijn troepen de aanlopende strijders van Theramenes probeerden tegen te houden.

De mannen van Alcibiades stonden niet meer in het water. Zij ook stonden in één lijn, weliswaar een zeer gemengde lijn van hoplieten tussen zeelieden en lichte troepen samen, die stonden waar ze toevallig geraakt waren wanneer ze de stranden waren opgelopen. De meeste Atheners vochten nu met een zwaard, maar zeelui liepen rond met schilden van hoplieten en met een helm van een hopliet op. De falanx van Alcibiades was echter meerdere strijders diep, nu, en ze begonnen, terwijl ze streden, een loflied te zingen ter ere van Zeus om hun moed te bevestigen. Die gezangen eindigden in zegevierende kreten wanneer ze de laatste Peloponnesische lijn van Mindarus aanvielen.

De troepen van Mindarus staken tussen twee woedende aambeelden van brons en ijzer. De Spartaanse troepen vochten dapper. Alcibiades zocht Mindarus niet op voor een persoonlijk duel. Ze vochten op enige afstand van elkaar, aan verschillende vleugels, en Alcibiades wou zijn plaats niet verlaten opdat zijn mannen niet zouden menen dat hij terugweek. De twee mannen keken echter af en toe naar elkaar, en Alcibiades bemerkte heel goed dat Mindarus hem ook herkend had. Mindarus keek recht in de ogen van Alcibiades. Alcibiades zag misprijzen en haat in die blik. Mindarus bleef strijden zoals de moedige Spartiaat die hij was. Alcibiades zag hem vallen, getroffen in de hals door een werpspeer en door een zwaard in zijn schouder. Vier Atheense hoplieten omringden nadien de Spartiaat. Mindarus verdween in het gewoel van de Atheense strijders, en hij kwam nooit meer recht.

Toen Mindarus viel verloor de vijand niet alleen de bevelhebber, maar ook de zin om verder te strijden. Alcibiades bleef echter verder rond zich hakken en bevelen schreeuwen, zonder zich om het lichaam van Mindarus te bekommeren. De strijd werd nog bitter gevochten, al waren dit de laatste sluiptrekkingen van een leger dat wist dat het niet zou overwinnen. De Atheners bereikten de voet van de heuvels. De Peloponnesiërs sloegen dan in paniek, want ze werden op hardnekkige en beslissende wijze steeds meer achteruit geduwd, en ze vonden geen leider meer om hen te zeggen wat ze moesten doen. Meerdere bevelvoerders riepen tegenstrijdige bevelen aan Spartaanse zijde, de ene riep om vol te houden en de andere om zich terug te trekken.

Alcibiades kende dit soort wanorde zeer goed. Het was een vertrouwde, gewoonlijke fase die de totale nederlaag inluidde. Hij kon nu achter de lijnen gaan om een overzicht van de veldslag te krijgen en om zijn mannen te reorganiseren op plaatsen waar de Atheners het nog hard te verduren hadden. Hij trok zijn strijders weer in lijn waar er openingen ontstonden. Daarna organiseerde hij ook de verovering van de rest van de Peloponnesische triremen. Hij deed zijn zeelieden de boten die wegdreven gaan ophalen. Hij zei waar de gevangenen moesten verzameld worden, en wie die moesten bewaken. Hij duwde zijn hoplieten vooruit, schreeuwde minachtend naar de mannen die zich vermoeid terugtrokken en die hun zwaard op de grond lieten rusten. Hij ranselde die terug de lijn in. Hij grinnikte naar de jongste zeelui die moedig onder de hoplieten als peltasten vochten, en hij prees hen, zweepte hen op en streed naast hen om hen aan te moedigen. Hij sprong telkens naar die plaatsen waar de strijd nog het hevigst woedde, trok daar mannen weg die te moe waren om nog hevig weerstand te bieden,

en deed die bewegen naar rustiger plaatsen. Van rustige plaatsen haalde hij hoplieten weg om ze naar de ergste gevechten te doen lopen, met hem als leider. Hij moedigde zijn bevelvoerders overal aan de vijand terug te duwen.

De Peloponnesische weerstand brak na een tijd volledig, langs de ganse lengte van het strand waar de mannen van Alcibiades vochten. De Peloponnesiërs begrepen dat ze hier niet meer konden winnen. Ze liepen het risico gedood te worden, geplet tussen de troepen van Theramenes en de falanx van Alcibiades. De terugkeer naar hun triremen lag afgesloten, want ze hadden de Atheners staan tussen hen en hun schepen. Ze zagen trouwens meewarig dat hun triremen schip na schip terug de Zee in gesleept werden. Ze konden zien hoe één Atheens schip drie, vier, zelfs vijf Peloponnesische triremen achter zich aan trok.

Het Peloponnesische leger en ook de Perziërs, vluchtten dan. Ze werden op de vlucht geslagen in wanorde.

Alcibiades overzag het slagveld. De veldslag had plaats gehad langs de kust, langs een dunne strook tussen het water en de heuvels. Lichamen, meestal van Atheners, lagen vlottend in de Zee. Op vele plaatsen was het water rood gekleurd van het bloed. Lichamen lagen er ook in het zand en op de rotsen, de lichamen van eenzame, gebroken mannen. De gewonden zuchtten en kreunden en riepen. Veel van de gevallen lichamen bewogen nog of trokken zich in sluiptrekkingen, vele van die mannen lagen zwaar gewond, weinige mannen zouden gered worden. Gewonde Peloponnesische strijders poogden wanhopig weg te kruipen, of riepen genade. De meesten van die zouden gedood worden door de Atheners. Roofvogels begonnen in cirkels te vliegen boven de doden. Pijlen en werpsperen staken nog naar boven uit de grond. Schilden, lansen, zwaarden, helmen en bijlen lagen overal in het ronde. Dode paarden lagen ook met opengesneden buiken op het strand. Enkele mannen vochten nog wel, maar de laatste Peloponnesiërs liepen de heuvels in, naar boven, en weg van het slagveld. Ze vluchtten naar het oosten, naar Cyzicus.

Peloponnesische schepen dobberden stuurloos in het water, maar Atheense zeelui sprongen op de dekken van die boten, zwommen er zelfs naartoe, om ze over te nemen. De meeste Atheense triremen roeiden met minder dan één rij roeiers aan elke zijde om al de schepen iets verder de Zee in te brengen, waar ze een lijn vormden om al de vijandelijke schepen te beletten nog door te varen.

De wolken scheidde zich daarna plots in de hemel. De eerste zonnestralen van de dag lichtten het slagveld helder op. Tussen de chaos van zich hergroeperende, hijgende, gewonde mannen, vormden de Atheners opnieuw hun falanxen op Zee en op het land. Enkele Peloponnesische schepen begonnen hevig te branden, gele vlammen schoten omhoog van tussen hun houten balken. Zwarte rook verduisterde daar weer de hemel.

Alcibiades zag toen een regenboog boven de Zee, want in de verte regende het nog steeds, regenvlagen verborgen de horizon. Hij bewonderde eens te meer de moedige en waardige Siciliaanse zeelui die tot de laatste man op het strand hadden gevochten en die zich vroeg genoeg al gerealiseerd hadden dat de slag voor hen verloren was, om nog hun triremen in brand te kunnen steken, opdat de vijand, de Atheners, de boten niet zou kunnen gebruiken.

Alcibiades was te moe om nog een schild te kunnen dragen, hij wierp het neer. Hij hield zijn zwaard in de hand, en wanneer zijn mannen naar hem keken vanuit hun nieuwe, goedgevormde lijnen op het strand, terwijl hij opnieuw stond waar het water van de Zee zich op het land brak, strekte hij de arm uit en wees met zijn zwaard naar boven, de heuvels op, naar Cyzicus. De Atheners slaakten opnieuw hun strijddreken.

De Atheners zagen de eenzame bevelvoerder als een zwarte schaduw tegen de verblindend witte stralen van de zon, de man die zoals in vervoering gebracht het bevel gaf waar ze op

hoopten, want dit bevel beëindigde al hun frustraties van voordien beleefde vernederingen. Ze liepen de vluchtende Spartanen achterna, steeds in één blok. De Spartanen waren opnieuw verslagen door Atheners in een veldslag te land. Nu moesten er gevangenen gemaakt worden en buit geraapt, het werk moest beëindigd worden.

Op dat ogenblik stormde een sterke strijdkracht van Perzische ruitery geleid door Pharnabazus op de Atheense rijen in. De lichtere Atheense troepen liepen vóór de hoplieten. Hun vooruitgang werd even gestopt. De mannen liepen dan snel terug achter de hoplieten, en Alcibiades vormde een kleine maar dichte falanx die beschermd bleef door lansen en schilden om de ruiteraanval af te slaan. Pharnabazus kon misschien lichte troepen afslachten, hij stond machteloos tegen een echte hoplietenfalanx, zelfs al had Alcibiades nog slechts weinige hoplieten.

Een goed gevormde Atheense falanx van hoplieten, waarvan in het centrum lichte troepen stonden en een vastberaden Atheense veldheer, was te veel ook voor de moed van Pharnabazus. Hij realiseerde zich de catastrofe rondom hem. Verdere weerstand hier was nutteloos. Hij draaide zijn paard om, en zijn ruiters volgden hem. Pharnabazus vertraagde de Atheense vooruitgang voldoende om de overblijvende Peloponnesiërs zich naar hun kamp te laten terugtrekken, en vandaar Cyzicus in te vluchten. Alcibiades zag Pharnabazus naar hem kijken en vloeken. Hij grinnikte breed en groette de satraap met geheven zwaard. Pharnabazus keerde zijn paard bruusk weer om.

Alcibiades, Theramenes en Thrasybulus achtervolgden nadien de vijand. Ze wilden Cyzicus veroveren! Ze omsingelden de muren van de stad met hun troepen. De muren stonden echter hoog, en de Atheners hadden niet genoeg hoplieten om de stad te bestormen. Ze zouden beneden aan de muren moeten blijven staan, een beleg organiseren, ladders bouwen waarvan ze er thans geen hadden. Ze moesten ook hun dode en gewonde mannen recupereren, en verder de Peloponnesische schepen verzamelen. Er was buit te vinden in het kamp van Pharnabazus.

Plots echter, totaal onverwachts, openden zich de oostelijke poorten van de stad en het leger van Pharnabazus marcheerde naar buiten, hier en daar vergezeld van de miserabele resten van het Spartaans leger. Die strijders zochten bescherming door zich te mengen met de mannen van de satraap van Phrygië. Dat leger viel niet uit, maar marcheerde naar het binnenland van Phrygië. Pharnabazus wou niet het risico nemen gevangen te zitten in een belegerde stad. De Atheense veldheren besloten de omsingeling te verbreken om het leger van Phrygië ongedeerd te laten vertrekken. De poorten van de stad bleven nadien open staan. De Slag om Cyzicus was definitief beëindigd!

De volledige vloot van Mindarus was intact in de handen van de Atheners gevallen, op enige verbrande Syracusaanse schepen na. Een echte zeeslag had er eigenlijk niet plaats gehad, want Mindarus was aan land gevlucht direct nadat hij de Atheense hinderlaag bemerkte had. De strategie van de Atheense veldheren had bijgevolg perfect gewerkt. De Slag om Cyzicus was slechts een veldslag te land geweest, en dan nog wel een zeer onconventionele veldslag! De strategie van Thrasybulus had ook te land goed gewerkt. Elke Atheense veldheer had zijn talenten naar beste kunnen ten uitvoering gebracht.

Alcibiades verliet de muren van Cyzicus. Hij keerde terug naar het strand van het slagveld, waar zijn troepen de doden en gewonden verzamelden, en later ook de wapens van de vijand om er een reusachtige trofee mee op te zetten. Alcibiades hief dan zijn armen naar de hemel, één hand nog steeds aan zijn bebloed zwaard, en hij bad aan Zeus en aan Athena en droeg de

overwinning aan hen op. De Atheense hoplieten riepen hun overwinning uit, en ze zongen lofliederen aan de goden.

Later op de dag na de Slag van Cyzicus, haalden de Atheners hun doden weg. Ze verzamelden al de Peloponnesische schepen en ze roeiden langzaam terug naar het eiland Proconnesus. De Atheners wachtten daar een paar dagen om de laatste Peloponnesische en Phrygische strijders uit Cyzicus te laten trekken. Alcibiades nam daarna een kleine vloot van enkele triremen en ongeveer honderd hoplieten. Hij zeilde naar Cyzicus. Hij nam bezit van Cyzicus voor Athene. Hij bleef een maand in de stad, richtte een pro-Atheens bestuur op, en hij verzamelde een grote som geld voor zijn leger.

Het kamp van Pharnabazus werd ook veroverd door het Atheens leger. De oorlogsbuit in uitrustingen voor de Peloponnesische vloot, het arsenaal van wapens, en de fondsen ten behoeve van het vijandelijk leger, werden later verzameld. De reusachtige buit van de slag werd overgebracht naar Sestos. De Atheense veldheren wisten dat het Peloponnesisch leger verspreid liep, niemand wist naar waar.

De mannen van Alcibiades intercepteerden later een bericht bestemd voor Sparta, geschreven door Hippocrates, de secretaris van Mindarus. De brief was gesteld in werkelijk Laconische bewoordingen, 'de vloot is vernietigd. Mindarus is dood. We verhongeren. We weten niet wat te doen.'

Propontis

Alcibiades kon zich de atmosfeer inbeelden in de Spartaanse Damos na de Atheense overwinning te Cyzicus. Het nieuws zou eerst door de ephoren aangekondigd worden, en daarna met luide stem door een heraut in de Damos gelezen worden. Een grote stilte zou er vallen in de volksvergadering van Sparta, en er zouden geen commentaren gegeven worden op de nederlaag. De Spartiaten zouden zwijgend naar huis terugkeren om hun rouw voor te bereiden. Mensen zouden zacht wenen in de huizen, maar het geluid van de huilende vrouwen zou niet gehoord worden in de straten. De families van de Spartiaten zouden niet lang en niet veel wenen, want ze hadden weinig doden om over te rouwen. De perioeci zouden lijden, zoals steeds, en zij zouden de Spartiaten nog iets meer haten. De Spartaanse doden zouden niet weerkeren naar Laconië. Timaea zou droevig in de agora wandelen, maar haar fierheid bewaren, want de boodschap zou zeker ook bevatten dat haar minnaar en de vader van haar kind, Alcibiades, de man was geweest die Mindarus en Pharnabazus had verslagen. Cynisca zou woedend op hem worden om zoveel doden te hebben veroorzaakt en zoveel verdriet in haar stad. Ze zou echter toegeven dat het leven zo verliep, verweven in successen en in droefheid, en ze zou daarna verder blijven werken met haar paarden zoals Alcibiades haar geleerd had, en haar verdriet onderdrukken.

Alcibiades lachte, want hij dacht dan ook aan Lysander. De lange Spartiaat zou weer nog een aantal jaren moeten wachten tot hij de gelegenheid kreeg een nieuwe vloot voor Sparta te leiden. Lysander zou niet zo snel navarch worden. Er zou nu een respijt komen in de oorlog. Athene zou opnieuw adem halen. Haar graanroutes waren opnieuw beveiligd.

Alcibiades dacht echter ook aan wat nu de belangrijkste problemen voor de toekomst waren. Het leger had meer geld nodig, en ook versterkingen. Waar zouden die vandaan komen, en wanneer?

Alcibiades bleef ook bitter na de Slag van Cyzicus. Sinds hij veldheer werd, benoemd door het leger van Samos, had dat leger drie belangrijke zeeslagen en veldslagen gewonnen te Cynossema, Abydos en Cyzicus, en de Spartaanse vloot was totaal vernietigd. Athene lag veilig omdat Ionië en de Hellespont beveiligd werden. De Spartanen hielden nog wel meerdere steden, maar de macht van Sparta in die streken was ten einde.

Toch was Alcibiades niet uitgenodigd om terug naar Athene te komen. Het feit dat hij het Atheens leger leidde werd genegeerd. Hij bleef een vogelvrijverklaarde, een veldheer die ter dood veroordeeld was en die bijgevolg geen voet in de stad kon zetten zonder dat de terechtstelling uitgevoerd werd. Wat moest hij nog meer doen om het Atheens volk van mening te doen veranderen, en ook de hooghartige mannen die gebeefd hadden voor hun leven en hun bezittingen toen de Spartanen Decelea genomen hadden, Euboea en de Hellespont ook, van gedacht te doen veranderen? Zou hij alles moeten doen, Euboea veroveren en Decelea ook?

‘Ik zou dat kunnen doen,’ meende hij. ‘Er staat geen beperking op wat ik kan doen als ik maar voldoende hoplieten en goede veldheren krijg.’

Allereerst had hij geld nodig. Athene had geen geld. Hij had enkele ideeën om aan goud te geraken, zo briljant en gedurfd als zijn frontale aanval op Mindarus was geweest.

Alcibiades zeilde noordwaarts, naar de andere zijde van de Propontis. Hij bezocht de steden daar, en beveiligde hen voor Athene. Hij verzamelde fondsen langsheen zijn weg. Daarna zeilde hij naar het oosten, naar de Bosporus. De twee grootste steden daar, Byzantium en Chalcedon, waren Dorische steden, maar die altijd al Dorisch geweest waren. Byzantium was een Spartaanse kolonie. Alcibiades zeilde naar het naburige Chrysopolis.

Chrysopolis lag aan de andere zijde van Byzantium, en ze had een goede haven. Alcibiades beval metselaars, steenhouwers en timmerlieden van Sestos naar hier te komen, en hij bouwde een burcht te Chrysopolis. Die burcht zou als een belastingshuis dienen.

Alcibiades begon elk schip tegen te houden dat van oost naar west doorheen de Bosporus zeilde. Elk vrachtschip moest een doorgangsrecht van tien procent op de getransporteerde goederen betalen. Sommige kapiteins betaalden in geld, andere in goederen. De Atheners van Chrysopolis verkochten al de aldus verkregen goederen, vervoerden die naar het westen en al het geld dat op die manier werd bekomen, de belasting op de doorgang van de engte van de Bosporus, werd gebruikt om het leger te betalen. Het surplus werd naar Athene gezonden. Athene kreeg een regelmatige toevoer van muntstukken, en haar schatkist vulde zich opnieuw.

Alcibiades moest snel zijn. Hij bezette Chrysopolis, maar de Spartanen hielden nog Byzantium en Chalcedon. Hij beheerste het transport door de Bosporus, maar dat zou niet lang duren als die twee steden zich bijzonder wilden verzetten tegen Athene. Het zou de Spartanen slechts twee tot drie jaar nemen om een nieuwe vloot te bouwen of samen te stellen van hun bondgenoten. Het zou Sparta wel maanden nemen om over de schok van de nederlaag van Cyzicus heen te geraken, maar nadien zou Sparta weer actief worden waar ook de Atheners zich bevonden. Athene bezat opnieuw Laconische gevangenen, al bevonden zich daar geen Spartiaten onder, zodat de waarde van de gevangenen gering bleef. Alcibiades was er bijna van overtuigd dat de Spartanen om de vrede zouden vragen, hun gewoontelijke reactie na een belangrijke nederlaag. Ze zouden om vrede smeken, hoewel ze nog steeds Decelea hielden, Euboea, Chios, Rhodos, Miletus en Ephesus! Alcibiades wist dat hij niet veel jaren had om de Bosporus te melken.

De Spartanen vroegen inderdaad niet lang nadien de vrede met Athene aan. De belangrijkste persoon in Sparta die achter de vredesbeweging stond, was Endius. Endius kwam te Athene aan als gezant van Sparta om over de vrede te onderhandelen. Zijn voorstel was dat elke zijde de steden zou behouden die ze thans bezette, maar ook de garnizoenen zou terugtrekken die op elkaars grondgebied lagen. De gevangenen zouden uitgewisseld worden, één Laconiër voor één Athener.

De Atheense Volksvergadering werd opgezweept in vlamme redevoweringen door de demagoog Cleophon, zodat ze de vredesvoorstellen verwierp. Endius keerde naar Sparta terug met lege handen.

In Athene gaven de Vijfduizend al hun privileges af ten voordele van de instellingen van de democratie zoals die gewerkt had vóór de creatie van de Vierhonderd. Athene was opnieuw totaal democratisch. Een nieuwe wet werd gestemd die iedereen tot vijand van Athene verklaarde die zou deelnemen aan de afschaffing van de democratie. De mannen die Phrynichus vermoord hadden werden beloond. De leden van de Vierhonderd werden vervolgd, verbannen of tot een geldboete veroordeeld. Ze verloren hun burgerrechten. De fondsen van de heffingen van belastingen op de Bosporus liepen binnen en losten het probleem van de lege schatkist op. De werken hernamen zelfs op de acropolis, zij het in mindere mate dan ten tijde van Pericles. De Tempel van Athena Nike kreeg een nieuwe borstwering met beeldhouwwerken die moesten herinneren aan de grote overwinning van Cyzicus. De Tempel van Athena Polias werd voleindigd.

Athene kende echter niet slechts successen in de oorlog. Het leed ook onder tegenslagen. Pylos bleef eerst nog in Atheense en Messeense handen in de Peloponnesos, maar het fort werd veroverd door de Spartanen in die periode. Corcyra, een machtige bondgenoot ter Zee voor Athene, wou zich neutraal opstellen in het vervolg. In de zomer van het volgend jaar al, hernam de oorlog trouwens op intensieve wijze. De Spartaanse polemarch Cratesippidas veroverde Chios weer voor Sparta, nadat pro-Atheense groepen het bewind in de stad even hadden overgenomen. Nisaea keerde weer naar Megara.

Zoals Athene leed ook Sparta tegenslagen. Koning Agis viel Athene aan vanuit Declea in de zomer, maar hij moest zich snel terugtrekken omdat de Atheners een heel groot leger van burgers opgetrommeld had om de polis te beschermen. Agis verloor zelfs enige kostbare troepen van zijn leger, de groepen die de laatste waren om hun toevlucht te kunnen vinden te Declea. De Syracusanen verlieten ook de rest van de Spartaanse vloot die zomer, omdat Carthago Sicilië binnengevallen was. De Spartanen leden diverse, kleine nederlagen in andere steden.

Athene had nog steeds niet voldoende goud en zilver om genoeg mannen en middelen mee te betalen voor belangrijke expedities of versterkingen voor het leger van de Hellespont. Het duurde tot een goed deel in de zomer bijgevolg, vooraleer Thrasyllus een leger kon samenstellen in Athene om naar de Aegeïsche Zee mee te zeilen. Hij vertrok met vijftig schepen en duizend hoplieten, vijfduizend roeiers die als lichte troepen uitgerust waren, en honderd ruiters.

Thrasyllus zeilde met dat leger eerst naar Samos. Theramenes, Thrasybulus en Alcibiades bleven ondertussen in de Propontis.

Van de late lente in dat jaar af kwam Thrasyllus aan in de Hellespont, en hij bleef daar tot laat in het volgend jaar, dus bijna anderhalf jaar. Het Atheens leger kwam echter niet tot beduidende acties in de Hellespont, de Propontis en de Bosporus. De Atheners konden een vloot onderhouden, maar ze konden nauwelijks iets meer verrichten. In de zomer nadien dan,

had Sparta ook een nieuwe vloot, betaald met geld van Pharnabazus. De oorlog kon opnieuw aanvang nemen.

Alcibiades had ondertussen weinig te doen in de Hellespont. Thrasyllus keerde terug naar Athene. Thrasybulus roeide met een vloot langs de kusten van Chalcidice. Theramenes en zijn medeveldheer Eubulus bleven te Chrysopolis om de belastingen te heffen op de doorvaart van de Bosporus.

Alcibiades bleef alleen over om de Hellespont en de Propontis te bewaken. Hij dacht na over wat hij zou moeten doen. Hij vond dat hij het hele leger weer moest samenroepen om nog verder steden te winnen voor Athene, met welke middelen dan ook, en zelfs met beperkte middelen. Hij hoorde echter dat zijn medeveldheren de inspanningen in de Hellespont voor het ogenblik voldoende vonden, en hij moest zich daarmee akkoord verklaren. De veldheren hadden even, elk aan hun zijde, rust nodig. Zij ook moesten en wilden wachten op versterkingen in diverse plaatsen tegelijk, en dan om de twee belangrijkste versterkte steden van de Bosporus aan te vallen, Byzantium en Chalcedon. De graanroute naar Athene was echter open, en het geld van de belastingen van de Bosporus stroomde moeiteloos binnen, en dat waren veruit de belangrijkste, vitale verwezenlijkingen van hun samenwerking. Met kleinere vloten stelden de Atheense veldheren de laatste resten van de graanroute veilig, van de Bosporus over de Hellespont tot de volledige kustlijn van Chalcidice over Euboea naar Athene.

Alcibiades besloot dat het voldoende kalm was geworden in de Propontis om vier triremen met hem mee te nemen en op zijn gemak in de Propontis te patrouilleren. Hij meerde zijn kleine vloot van oorlogstriremen aan in meerdere havens van de noordkust van de Propontis, en hij eiste tribuut op in de naam van de Delische Bond. Hij verzamelde aldus veel geld, waarvan hij ook iets hield voor zijn eigen doel. Hij zeilde langs de noordkust van de Hellespont en de Propontis, naderde langzaam de meest oostelijke steden, en natuurlijk ook de stad Bisanthes.

Hoofdstuk 19. Thracië, herfst van 410 v. Chr. tot de lente van 409 v. Chr.

Bisanthes

Alcibiades kwam te Bisanthes aan in de morgen van een zonnige dag, en hij roeide met zijn kleine vloot rustig de haven van de stad in. Hij vroeg te spreken met de Raad. Hij werd snel naar de Raadzaal gebracht, naar de Bouleutêrion van Bisanthes. De Raadsleden hadden hem verwacht en ze vermoedden al wat hij kwam vragen. Alcibiades sprak tot de Raadsleden die zich verzameld hadden om hem te ontmoeten. Hij zei aan de mannen dat hij in vrede gekomen was, want ze waren trouwe bondgenoten van Athene gebleven. Hij meldde dat hij een tijdje te Bisanthes zou blijven met de triremen die hij meegebracht had. Zijn mannen zouden echter in de haven blijven, en daar hun kamp opzetten, buiten de stadsmuren. Hij was gekomen om bijkomende contributies te innen voor de oorlog van Athene en haar bondgenoten, voor de oorlog die hier ook gericht was tegen de overheersing door de Peloponnesiërs en door de satraap van Phrygië over de Delische Bond. Hij verzekerde de Raad ervan dat het tribuut matig zou blijven, en kon besproken worden. Bisanthes zou wat geld verdienen aan de hoplieten, want de vloot zou goederen kopen in de agora van Bisanthes en voor alles wat zijn bemanningen nodig hadden zou betaald worden. Hij verzekerde Bisanthes van de Atheense bescherming en hij wou ook niet de handel in problemen brengen door oorlog naar de stad te brengen. Hij zocht vrede en wou de voorspoed van Bisanthes garanderen. Ten slotte zei hij de Raad dat familie van hem in Bisanthes leefde en hij wou die beschermd weten tijdens zijn afwezigheid, bewaakt door het volk en door de Raad van de stad.

De Bisanthesianen waren zeer verbaasd dit laatste te horen. Ze beloofden discretie en bescherming aan de familie van Alcibiades, en ze waren blij dat hij zich gematigd toonde in woorden en daden. Ze beloofden hun steun voor wat hij vroeg, en ze nodigden hem uit op een grote feestmaaltijd, wat hij afwees, maar waarop hij beloofde zelf een feest te organiseren binnen de maand. Daarna verliet hij de Bouleutêrion, maar ondertussen bleef hij rustig en aangenaam spreken met de Raadsleden. Hij vroeg naar het huis van de handelaar genaamd Axiochus, en één van de mannen nam hem mee naar de agora en van daar naar een zijstraat, waarna hij het huis toonde aan Alcibiades.

De poorten van het huis waren gesloten, maar wanneer Alcibiades tegen de zware houten panelen duwde, openden ze. Hij zag twee dienaars in de aulé werken, twee mannen. Ze keken met verbazing op naar wie binnenstapte. Alcibiades droeg een lichte, lederen bepantsering met beenstukken en armbeschermingen uit leder van goede kwaliteit, afgewerkt met fijngesneden en ingelegde zilveren motieven. Een zwaard hing in een schede op zijn rug. De dienaars waren het niet gewend een hopliet het huis te zien binnenkomen, en nog minder een blijkbaar welgestelde Atheense bevelvoerder. Een grote, stevige vrouw met weelderig, loshangend haar kwam door een zijdeur de aulé in. Ze droeg een grote mand van geweven riet. Die vrouw keek ook verrast naar de man die de deuren had geopend. De mand viel op de grond, en de verbaasde dienaars zagen hoe de vrouw naar de hopliet liep, haar armen rond hem sloeg, wenend en lachend tegelijk de man onder kussen begroef. ‘Alcibiades, Alcibiades! Je bent terug!’ riep Theodote, en ze omhelsde en knuffelde hem tot hij niet meer kon ademen.

Ten slotte, na veel kussen en knijpen, duwde hij haar weg en keek naar haar gezicht en haar lichaam. Ze was niet dik en vet geworden zoals ze geschreven had, maar ze was wel toegenomen in volume. Haar heupen hadden uitgezet, haar benen waren dikker, haar borst nu indrukwekkend, haar gezicht nog zachter en ronder, en haar haren weelderiger dan tevoren. Maar haar middel was nog steeds smal, haar buik vlak, en ze was een even opwindende, wondermooie, begerenswaardige vrouw, zoals hij zich haar herinnerde. Theodote wandelde rond hem, onderzocht hem, bleef hem omhelzen en knuffelen en hem aanraken met haar handen. Plots echter sloeg ze hem met de vlakke hand recht op de kaken, zo hard dat zijn oren ervan suïden, en hij was daarom kwaad op haar. Zijn ogen flitsten.

Theodote zei, ‘ziedaar! Dat moest ik uit mijn weg en uit mijn systeem hebben. Dat was voor Timaea. Je hebt de arme Timandra pijn gedaan toen ze hoorde dat je ook nog een minnares had in Sparta. Nu kunnen we dat vergeten!’

Ze trok Alcibiades aan de arm en ze leidde hem een grote kamer in, waarvan Alcibiades meende dat ze als een andron kon gebruikt worden.

‘Wil je iets eten? Wat wijn?’

Theodote klapte in de handen, ‘dienaars, dienaars, jullie luie dieven, breng wijn voor jullie meester!’

Ze draaide zich weer naar Alcibiades zonder een reactie van de slaven af te wachten.

‘Waar heb je al die tijd gezeten? Wat heb je zonder ons gedaan? Hoe lang zal je hier blijven? Wanneer wil je Timandra zien, en de kinderen? Hoe lang blijf je? Blijf je nu voor altijd weer bij ons? Gaan we terug naar Athene?’

‘Oh, oh, oh, Theodote,’ wierp Alcibiades in te midden die vloed van vragen. ‘Eén vraag per keer, alstublieft! Ja, ik wil iets eten en een kom wijn drinken. Neem een kom met mij. Daarna praten we pas!’

Theodote beval dan ook een maal binnen te brengen, en ze at met Alcibiades en ze dronk wat wijn met hem. Ze praatten. Hij liet Theodote eerst haar reis uit Athene vertellen, hem vertellen hoe ze te Cardia woonden en daarna aankwamen te Bisanthes. Ze was op dit ogenblik alleen in het huis in de stad. Timandra en de kinderen waren in het landhuis gebleven. Ze vertelde hoe Axiochus hen geholpen had, en hoe hoofs hij met hen was gebleven, en nog steeds was. Axiochus kwam af en toe langs om te zien hoe het met de vrouwen ging, maar niet regelmatig. Soms konden er zelfs meerdere maanden voorbijgaan vóór hij weer voor een paar dagen opdaagde. Hij betaalde een Thracische rentmeester om voor de vrouwen en de huizen te zorgen, maar ze voelden zich vrij, en de rentmeester was in hun dienst, niet hun celbewaker. Ze verveelden zich niet te Bisanthes, want er waren steeds wel dingen te doen in de huizen, en ze maakten lange wandelingen. Ze werkten, en ze woonden soms voorstellingen van toneelstukken bij in de stad. Soms nam Axiochus hen ook mee naar Selymbria, naar de festivals en de theaters daar. De kinderen hadden veel zorgen nodig, en enkel al met hen hadden de vrouwen de handen vol. Timandra hield van het land, zei Theodote. De kinderen groeiden op tot lieve schoonheden. Theodote dankte de goden voor de jaren waarin ze zelf voor de kinderen kon zorgen, en zoveel tijd met hen kon doorbrengen.

Toen Theodote gedaan had met te keuvelen over alles en nog wat, wat de ganse maaltijd en nog heel wat langer duurde, trok Theodote hem naar boven en ze bedreven de meest passionele maar zoete en zachte liefde die Alcibiades zo erg had gemist. Theodote beleefde dezelfde gevoelens.

‘Och, ik miste je zo erg,’ zuchtte Theodote. ‘Axiochus en vóór hem ook Hipparchos waren lieve en vriendelijke mannen, maar we voelden ons zo verloren en hopeloos in het begin, toen we hoorden dat je veroordeeld werd in Athene. Het duurde heel wat maanden voordat Axiochus ons kon vertellen dat je in veiligheid in Sparta verbleef. We durfden je daar niet te

schrijven. Axiochus zei ons dat het beter was dat we je geen brieven zonden, zodat de Spartanen niet konden vinden waar we woonden en ons niet konden gebruiken om je onder druk te zetten. Ik dacht dat hij gelijk had. Hebben we goed gedaan?’

‘Axiochus heeft dat goed gevoeld,’ gaf Alcibiades toe. ‘Sparta en Miletus waren nesten van spionnen. De ephoren en Tissaphernes hadden inderdaad de kennis van jullie woonplaatsen kunnen gebruiken om me af te persen. Jullie hebben trouwens ook de Bisanthesianen behoed!’ Daarna moest Alcibiades alles vertellen aan Theodote wat hij in Sparta gedaan had. Hij vertelde haar ook, al lag Theodote dan naakt naast hem, hoe hij de minnaar werd van Timaea, en hoezeer hij Cynisca beschouwde als een zuster voor hem.

‘En wat ben ik dan voor je, na die lange afwezigheid? Ik ben vet geworden. Je zult niet meer van me houden!’

Theodote zei dat in een zachte, armzalige, schorre stem. Ze keek naar de doeken op het bed, en ze trok die zenuwachtig door haar vingers.

‘Als jij bij me geweest was, Theodote,’ zei Alcibiades, ‘dan was er geen Timaea voor me geweest. Cynisca was een vriend. Ik was alleen en wanhopig en terneergeslagen, net zoals jullie waren. Ik hield van Timaea, maar ik bemin jou en Timandra. Hoe hoorde je eigenlijk over Timaea?’

‘Houd je me voor de gek?’ vroeg Theodote. ‘Het kleinste kind van Bisanthes zingt liedjes over jou en de Koningin van Sparta. Gelukkig kennen ze niet half het verhaal! Wat zijn wij voor jou nog?’

‘Ik heb het je al gezegd,’ herhaalde Alcibiades. ‘Ik bemin je. Timandra is mij. Jou bemin ik. Van Timaea hield ik en ze hielp me door droevige tijden heen te komen. Sparta en Laconië zijn sombere plaatsen in de winter. Cynisca is mijn zuster. Ik laat je niet gaan tenzij je me wil verlaten. Wil je weggaan?’

‘Neen,’ zei Theodote met een kleine stem. ‘Ik houd ook van je, en ik ontmoette nooit een lievere man. Je moet ook lief zijn met Artemisia en met Laïs, onze kinderen. Je slaat ons niet, en je bedriegt ons niet want je biechtte alles op betreffende Timaea, en ik begrijp wel wat er gebeurd is. Mannen kunnen gewoon hun zaad niet beheersen en ze hebben andere behoeften dan vrouwen. Mannen zijn uiteindelijk toch zo zwakke creaturen, zodat velen zelfs geweld gebruiken om te winnen van ons, arme vrouwen. Jij gebruikt geen geweld op ons. Je wint altijd, vrouwen smelten voor je. Je was nooit gewelddadig met ons, maar steeds zacht en bezorgd, en we dachten dat, vermits je ons in veiligheid zond, je toch iets voor ons moest voelen. Maar we bleven zo erg bevreesd dat er iets verschrikkelijks met je kon gebeuren, eerst in Sparta en daarna gedurende de oorlog in Ionië!’

Alcibiades vertelde aan Theodote alles wat hij in Sparta gedaan had, hoe hij de raadgever was geworden van Tissaphernes, en ook hoe hij en zijn vrienden Thrasyllus en Thrasybulus, en ook Theramenes, de oorlog in de Hellespont gewonnen hadden.

‘Dan ben je nu gekomen om bij ons te wonen?’ hoopte Theodote.

‘Ja, ten minste gedurende een hele tijd,’ antwoordde Alcibiades. ‘Ik zal regelmatig moeten terugkeren naar onze vloot in de Hellespont, maar ik kan ook zorgen voor een discrete koerierdienst, zodat zo lang als de Peloponnesiërs zich rustig houden, ik bij jullie kan blijven!’

Ze stonden van het bed op, want Alcibiades wou naar het landhuis gaan om Harmonia te zien vóór de avond viel. Theodote weigerde hem te vergezellen naar het huis buiten de stad, want ze meende dat hij best nu even alleen moest zijn met Timandra. Ze beschreef hem echter de weg, en hij volgde haar aanduidingen.

Alcibiades ging te voet de poorten van de stad uit en hij volgde gedurende een tijdje een weg, daarna een zijpad. Hij had een zeer mooi zicht op de baai van Bisanthes. Hij ging voorbij twee heuvels die overdekt waren met laag gras, en zag ook de Zee weer, en eveneens een huis dat het landgoed moest zijn dat Axiochus had gekocht voor de vrouwen. Het was een groot huis,

gebouwd zoals de Attische landhuizen of boerderijen, maar nog zwaarder gebouwd. Het zag er uit als een lelijke, vierkantige blok, en hij zag slechts heel kleine vensters beneden, doch wel wat grotere vensters hogerop, veel hoger. Hij beeldde zich in dat er binnenin het vierkant een grote aulé lag. Het huis had een plat dak, maar er lag ook een borstwering op het dak, zodat zelfs daarboven mensen konden wandelen, en ook het huis zo nodig van daar konden verdedigen. Alcibiades zag eveneens een kleine boot in een kreek liggen. De poort van het huis was gesloten.

Een gewapende man wandelde rond het huis. Hij was een Thraciër, gekleed in een korte en lichte tuniek die op een chiton leek. De man droeg een zwaard aan een riem rond zijn middel, niet op zijn rug zoals Alcibiades. Alcibiades stapte naar het huis toe, maar de man zag hem al van uit de verte naderen. Alcibiades hoorde hem iets roepen naar mensen in het huis, en de man bracht zijn hand op het heft van het zwaard. Alcibiades bleef recht naar de man toe wandelen.

Hij stopte op twee stappen van de bewaker en zei, ‘ik ben Alcibiades, veldheer van Athene en familie van Axiochus. Ik ben gekomen om Theodote en Timandra te bezoeken.’

De man trok een paar vingers weg van zijn zwaard. Hij opende de poort, maar hij bleef dicht bij en achter Alcibiades gaan. Ze gingen naar binnen, waar nog twee meer bewakers klaar stonden met lanssen horizontaal gericht, uitdagend, klaar om hem op te vangen. In de aulé zaten twee meisjes, de kinderen van Alcibiades, groenten te kuisen aan een lange tafel. Een jonge vrouw, een slavin, zat daar ook, en zij leerde aan de kinderen wat ze moesten doen en hoe. De kinderen verschansten zich achter de Thraciërs toen ze Alcibiades zagen aankomen, en Alcibiades weerhield zich ervan uit te leggen aan de kinderen wie hij was. Hij vroeg naar Timandra, en negeerde de kinderen ditmaal. De wachters zeiden geen woord, ze bekeken elkaar, en dan deden ze teken aan Alcibiades om hen uit het huis te volgen.

Alcibiades volgde. Eén van de bewakers bleef op post aan de poort. De andere man ging naar een heuvel, naar de Zee. De derde wachter bleef binnen en Alcibiades hoorde nog een heftige woordenwisseling in de aulé met andere mannen. De wachters namen een risico met hem, en daarover werd gedebatteerd in het huis! Alcibiades keek naar boven, en op het dak van het huis stonden nu ook nog twee bewakers naar hem te kijken met gespannen bogen en pijlen in aanslag. Bovenop de heuvel glimlachte de Thraciër met open mond en vuile tanden, en hij wees naar het strand. Alcibiades zag langs de waterlijn een kleine, vrouwelijke figuur, gekleed in een witte chiton. Ze ging langzaam, en ze liep gebogen. Ze hield een mandje en zocht iets op het strand. De bewaker keek naar hem, maar Alcibiades hield zijn hand op en zei, ‘ze is veilig met mij!’

De wachter aarzelde een ogenblik, maar hij vertrouwde de blik van Alcibiades. De Thraciër liet zijn hoofd zakken, zijn blik verzachtte, en hij deed teken naar Timandra met zijn hand, waarmee hij Alcibiades uitnodigde om naar haar toe te gaan. De wachter bleef echter Alcibiades achterna kijken van op de heuvel.

Alcibiades wandelde de heuvel af. De zon ging onder achter zijn rug, laag achter de heuvel. Enkele lichte wolken hingen in de lucht van de komende avond, dunne lijnen van wit en wat grijs. De Zee lag buitengewoon mooi en blauw, groen, en vooral kalm, hier. De Zee bleef rustig op deze dag, maar een lichte avondbries waaide naar het binnenland en die zou voorzeker later de golven wat meer aanwakkeren. Alcibiades bereikte het strand, zodat hij Harmonia nu duidelijker zag. Wanneer hij nog ongeveer twintig passen van haar verwijderd liep, werd ze opgeschrikt alsof ze een aanwezigheid voelde, alsof iemand naar haar keek. Ze gluurde in die richting. Ze stopte met schelpen op te rapen, bleef recht staan en keek en keek, alsof ze er heel zeker van wou worden dat het inderdaad Alcibiades was die naderde en niet

een geest of een zinsverbijstering. Dan liet ze haar mand vallen en de schelpen rolden in het zand aan haar voeten. Haar lange haren waaiden rond haar gezicht in de zeewind, zodat ze de lokken uit de ogen moest duwen. Ze bewoog nog steeds niet, bleef staan, één hand aan haar gezicht. Alcibiades zag haar beven, en haar andere hand gleed zenuwachtig over haar buik. Hij liep de laatste afstand tussen hen, en zij bleef wachten alsof ze ter plaatse verstijfd was, tot hij haar in zijn armen trok.

Pas toen Harmonia in de armen van Alcibiades lag, bewoog ze zich, en ze bracht een arm rond zijn schouders. Ze gaf kleine kreetjes af, zacht en laag, gesnik, en ze hield hem vast. Ze beefde en ze huilde en huilde in kreten van wanhoop. Al de verlangens, de vrees, de liefde die sinds zo lang onderdrukt waren gebleven, vloeiden nu uit Harmonia, en ze weende luider en luider in hevige snikken. Hij wist dan dat het de eerste maal was dat ze kon uitwenen sinds ze Athene verlaten had, en hij begreep de bevrijding van al haar spanningen in geest en hart. Hij hield haar in zijn armen terwijl ze weende, tot de snikken afnamen en tot ze wat meer rustig werd. Hij wou zich wegtrekken om naar haar te kijken, maar ze hield hem verder vast, hartstochtelijk en koppig, en ze bracht haar vochtige wang tegen zijn lippen. Ze streelde de achterkant van zijn hoofd, tot in zijn nek, met haar hand. Ze beefde nog steeds. Hij bewoog zijn hand op en neer haar rug om haar te troosten en te liefkozen.

Harmonia werd weer rustig, en ze trok haar armen en handen weg, veegde aan haar ogen en raakte zijn gezicht aan met haar vingers, over zijn mond, neus, ogen, wangen, hals en nek. Hij liet haar hem onderzoeken terwijl hij zijn twee handen om haar middel hield. Ze omhelsde hem weer. Ze liet hem los, deed een halve stap terug en raakte verder zijn tuniek aan met beide handen.

Alcibiades keek naar Harmonia in de avondzon. Zoals Theodote was ook zij ouder geworden. Ze had meer rimpels rond de ogen en de mond dan Theodote, ze had ook wat meer gewicht opgenomen, maar ze bleef de delicate, kleine vrouw die steeds iets jongensachtig en kwetsbaars over zich had. Haar gezicht leek wat meer hoekig dan hij zich herinnerde en haar kaaksbeenderen waren misschien wat meer prominent geworden in haar gezicht. Ze had nog steeds die sterk afgelijnde, volle lippen die hij zo liefhad, en die zeer opvallende doch steeds afstandelijke, zeer lichtgrijze ogen die niets prijsgaven tenzij dan voor hem, want in haar ogen kon hij steeds haar geest en ziel lezen. De laatste stralen van de rode zon speelden nu in die ogen, en de irissen reflecteerden het licht naar hem in ontelbare groene, blauwe en zelfs spikkeltjes bruine kleurtjes. Haar wondermooie, zachte haren hingen tot bijna aan haar middel, maar lokken waaiden rond haar gezicht in de avondwind. Ze moest die lokken steeds weer uit haar ogen duwen om naar hem te kijken, en haar ogen verlieten hem nooit. Ze had een mooi, slank figuur, al was ze iets voller geworden in borsten en heupen, meende hij, zodat ze hem meer sensueel dan ooit leek.

Harmonia wierp zich daarna terug in zijn armen, en ze streelden elkaar de hele tijd op het strand, over hun gans lichaam, begerig naar elkaars huid. Alcibiades voelde haar heupen naar hem duwen, haar middel tegen hem wrijven, haar borsten drukken en de tepels verharderen onder zijn handen. Ze drukte zich op hem. Ze zonk door de knieën en trok Alcibiades neer naar haar. Daar kuste ze hem op de mond, maar haar vingers bleven zijn ogen strelen, zijn haar, zijn nek.

Toen ze wou gaan liggen op het warme zand naast de Zee, scheidde hij zich van haar en zei met een hese stem, ‘neen, niet nu! Je schreef in je brief dat je met mij wou wandelen. Laten we eerst wandelen!’

Harmonia was verrast, misschien ontgoocheld, maar hij trok haar recht, nam haar hand, maar liet die weer zakken om haar mand op te rapen, en die vulde hij opnieuw met de schelpen die ze gezocht had. Hij nam de mand in een hand en greep daarna haar hand weer met de andere.

De zon ging nu werkelijk onder, en de duisternis zou snel vallen, dus wandelde hij traag met haar terug naar het huis.

Hij keek naar haar vóór ze de poort bereikten, waar hij nog zei, ‘denk niet dat ik niet naar je verlang. Ik verlang heel erg naar je. Mijn liefde voor je staat echter ver boven seks.’

Ze kneep slechts in zijn hand. Ze gingen de aulé in, door de poort.

Toen Alcibiades de poort open duwde sprong een klein, stroharig meisje naar zijn knieën, en wanneer hij naar beneden keek zag hij daar het mooiste meisje dat het kindje van Harmonia moest zijn, Laïs. Het meisje had gedacht dat haar moeder binnenkwam, en Laïs was naar haar gesprongen zonder op te kijken. Nu toonde ze angst.

Alcibiades nam haar op met beide handen en riep blij, ‘jij bent Laïs! Ik ben Alcibiades. Ik ben je vader! Ik hou van jou en van je moeder.’

Het meisje keek naar hem met wijd open ogen.

Harmonia zei, ‘geef je vader een kusje, Laïs.’

Laïs maakte een perfect cirkeltje met haar lippen, en ze duwde een natte kus op de wang van Alcibiades. Daarna vocht ze zich echter los, en Alcibiades plaatste haar weer op de grond. Het meisje liep de aulé in, naar haar halfzuster Artemisia. Ze fluisterde iets aan het oor van het ander meisje. Die had de donkere haren van Theodote, en zij ook was heel mooi, hoewel niet zo opvallend verschillend als alle andere gezichtjes van jonge meisjes dan Laïs. Artemisia had vooral grote, heldere ogen van het mooiste blauw, en die ogen waren haar grootste charme. Ze was ook veel minder schuw dan Laïs.

Ze vroeg met een duidelijk stemmetje, ‘ben jij mijn vader ook?’

Het meisje bracht tevens haar armen de hoogte in, zodat Alcibiades haar lachend ook opnam en haar kuste. Hij hield daarna Artemisia op zijn arm, doch nam weer de hand van Harmonia vast.

Hij zei, ‘eten jullie mensen hier niet? Ik ben uitgehongerd! Ik had wel iets te eten deze middag, maar ik heb lang gewandeld. Ik heb weer honger!’

‘Ik zal ons een maaltijd klaarmaken,’ zei Harmonia, en ze liep het huis in.

Alcibiades en de kinderen volgden haar de keuken in. Harmonia bereidde het eten met een slavin, en ze vroeg ook aan een dienaar om wijn te brengen. Ze beval ook eten te geven aan de wachters, en ze gaf hen zelfs wijn, want dit was een feestdag omdat Alcibiades teruggekomen was. Alcibiades en de twee kinderen liepen een naastliggende kamer in. Olielampen en toortsen werden binnengebracht, en ze aten in die kamer.

Nadat ze hun avondmaal gegeten hadden, en nadat Alcibiades twee lange verhalen van zeeslagen had verteld aan de meisjes, bracht Harmonia de kinderen naar een kamer om te slapen. Ze kwam een paar ogenblikken later weer naar beneden en ze ging naast Alcibiades op een divan liggen. Ze sloegen de armen om elkaar en lagen een lange tijd in stilte. Daarna sprak Alcibiades over zijn leven in Ionië, over zijn veldslagen in de Hellespont, over zijn overwinningen en zijn nederlagen, zijn successen en zijn dagen van wanhoop. Hij vertelde over Timaea en Cynisca en Cyne. Hij verzekerde Harmonia tien maal dat hij van haar hield, en hij herhaalde haar dat zij zijn enige echte liefde bleef. Harmonia liet hem praten tot hij uitgeput was.

Alcibiades en Harmonia gingen diep in de nacht slechts naar een slaapkamer. In de duisternis van de kamer die slechts verlicht werd door een zeer zacht, zilver maanlicht, kleedden ze zich uit en ze raakten elkaars huid aan. Alcibiades streelde de rondingen van Harmonia terwijl ze nog stond, doch al met gesloten ogen. Hij streelde al de delicate curven van de meest perfecte, mooiste witte marmeren sculptuur dat haar lichaam was, maar dit beeldhouwwerk voelde zacht en warm aan. Het verlangen rees in hem. Ze gingen op het bed liggen en hij nam haar

daar, lief en geduldig, in stilte. Het lichaam van Harmonia begeerde hem en gaf zich aan hem. Hij bleef haar heel lang aanraken en onderzoeken met zijn vingers tot hij zich in haar duwde, en daarna bleven ze nog zo liggen tot hij krachtig in haar bewoog. Ze bewogen samen dan, in duwen en wegtrekken, om zich weer samen te verenigen. Het lichaam van Harmonia kromde zich naar zijn borst. Ze nam hem diep en strelend in haar. Hun climax kwam sterk en vol. Harmonia voelde de samentrekkingen van zijn lid in haar, en haar eigen onbeheerste bewegingen rond zijn zaad. Alcibiades bleef lang in Harmonia, tot zijn lid zich zelf wegtrok. Daarna sliepen ze.

De volgende dagen gingen voorbij als in een droom. In de morgen werden de twee meisjes wakker. Artemisia trok Laïs achter zich mee door de deur van de slaapkamer van Alcibiades en Harmonia. De meisjes wilden meer verhalen horen van Alcibiades. Alcibiades deed wat ze vroegen, tot Harmonia hen naar beneden riep voor een lichte maaltijd. Ze aten met de Thracische bewakers in het binnenhof, en ook Theodote kwam dan aan, zodat de plaats klonk van het lachen.

Alcibiades sprak ook met de bewakers. Twee van hen spraken Ionisch, en nadat ze geleerd hadden hem te vertrouwen, spraken ze over hun land. Thracië was een uitgestrekt land, zeiden ze, met zeer grote, donkere, maar ook zeer mooie wouden. Eén van de wachters had de volgens hem breedste en langste rivier ter wereld gezien, de Donau, in het noorden. Thracië was een land waarin veel stammen min of meer onafhankelijk leefden. Eén van die stammen was de Odrysiaanse stam, en de wachters behoorden allen tot die stam. De mannen waren fier om te vertellen dat de Odrysiaanse Koning alle stammen onder zijn bevel zou verenigen. De naam van de nieuwe Koning was Medoc. Alcibiades vroeg hen of ze liederen kenden van hun land. De wachters keken verrast op, maar ze gingen samenzitten en ze zongen de ruwe lofliederen aan de goden van hun stam.

De kinderen hoorden zingen in de aulé, en dus kwamen ze naast Alcibiades en Harmonia zitten, en dan begonnen de Thraciërs te dansen, en de meisjes klaptten in de handen. Eén van de wachters zwaaide Laïs op zijn schouders, een andere deed hetzelfde met Artemisia, en de Thraciërs dansten met de meisjes.

Alcibiades wandelde met Harmonia ganse dagen in de heuvels van Bisanthes en ook langs de kust. Ze speelden met de kinderen, maakten zandkastelen voor hen en ze renden in loopwedstrijden. 's Avonds nam Alcibiades de kinderen met hem mee en dan moest hij steeds verhalen vertellen over zijn veldslagen, over de grote kapitein Thrasybulus en over de reus, de hopliet Thrasyllus. Hij moest hen het leven beschrijven aan het hof van een Perzische satraap. Hij vertelde hen ook wie Pericles en Socrates van Athene waren, en hij beschreef de Atheense acropolis met de tempels en de altaren alsof dat het grootste wonder ter wereld was. Het meeste succes haalde hij met het verhaal over de paardenrennen te Olympia. De meisjes zagen hem spreken en hun ogen werden breder, hun mond kwam open, maar soms vielen ze ook in slaap terwijl hij sprak. Ze aten meestal samen buiten, in de aulé, en zelfs op het strand, in het licht van toortsen, en de Thraciërs zaten naast hen.

Alcibiades moest wel houden van dit leven van geluk en onbezorgde tijd. Hij begon zich af te vragen waarom hij steeds oorlog voerde, veldslagen en zeeslagen leverde, en waarom hij probeerde terug te keren naar Athene. Hij had geleerd dat de wereld veel groter was dan Athene. Waarom zou hij willen terugkeren naar die gevaarlijke stad die steeds zo jaloers reageerde op succes en schittering, naar een stad waarin de afgunst en de agressie regeerde?

Zou hij niet beter zijn geld oproepen en hier blijven? Zijn geluk lag hier, aan de kust van Thracië, niet in Athene! Uiteindelijk zag hij Athene klein en kleinzielig en lelijk.

Alcibiades vergat echter zijn werk niet, en de plicht riep hem. Hij ging regelmatig naar Bisanthes om zijn vloot en zijn mannen te inspecteren. Hij hield zijn vloot te Bisanthes, en noch zijn strijders noch de Raad van de stad klaagden daarover. Hij bleef wel meer in het landhuis dan in het huis van de stad. Hij wandelde in de agora met zijn twee vrouwen, en hij kocht hen juwelen. Het was waar, ontdekte hij, dat de Thraciërs meesters in het goudsmiden waren. De juwelen die hij hier vond werden niet geproduceerd in de Helleense steden aan de kusten, maar diep in het binnenland van Thracië. De gouden juwelen waren heel bijzonder, gedrukt en gebogen en gesneden in wonderlijke patronen. Wat de Thraciërs konden doen met gouddraad grensde aan het onmogelijke in kunst en techniek. Vooral hun gouden drinkhoorns, de rhitons, vond hij fabelachtig. In de agora van Bisanthes ook vulden ze hun manden met vis en gevogelte, groenten en fruit. Alcibiades vond een goede wijn, en de vrouwen probeerden de fijnste chitons, peplossen en himations. Tijdens hun inkopen hield Alcibiades steeds Harmonia met een hand vast. De mensen van Bisanthes dachten dat hij met zijn vrouw en haar moeder wandelde, en met zijn twee kleine kinderen. De Raadsleden groetten hem met respect in de straten en ze sloegen een praatje met hem. Het leven ging aangenaam en traag voorbij.

Seuthes

Op een dag was Alcibiades aan het spelen met zijn meisjes in de aulé, toen een dienaar van het huis in de stad de binnenplaats zenuwachtig en bedeesd binnenstapte. Hij was vergezeld van een Thracische strijder. De bewakers van Alcibiades vergezelden de man ook, want ze bleven klaar om de huisgenoten te beschermen, maar ze leken de nieuwe Thraciër met veel ontzag te behandelen. De man was goed verzorgd, heel glad geschoren, proper, gekleed zoals een strijder in lederen beschermingen, en met de huiden en het bont van een Thracische bevelvoerder rond de borst en schouders. Een rijkelijk versierd zwaard hing aan zijn gordel, maar de wachters hadden toch het wapen uit de schede gehaald. Alcibiades vroeg het wapen terug te geven, want de nieuwkomer bleef rustig en hij vroeg de wachters ook hen alleen te laten. Alcibiades zond de bewakers weg. Alcibiades stond op van de bank waarop hij een rol met berichten van Thrasybulus aan het lezen was en hij nodigde de Thraciër uit om ook te gaan zitten.

Alcibiades zei, ‘gegroet! U bent welkom in mijn huis. Waarom bent u naar me toe gekomen?’ ‘Ik groet u ook, geëerde Athener,’ zei de man hoofs en vriendelijk. ‘ik breng een boodschap van mijn Koning. Bent u de veldheer Alcibiades?’

De strijder sprak in perfect Ionisch met een erg vreemd, zwaar accent, maar wel het accent dat Alcibiades ook bij zijn bewakers meende te herkennen.

‘Ja, ik ben Alcibiades zoon van Clinias.’

‘Mijn naam is Seuthes. Ik ben een bevelvoerder van Koning Medoc van de Thraciërs.’

‘Kom naast me zitten op de bank,’ zei Alcibiades gemoedelijk. ‘Wilt u wat wijn? U lijkt me vermoeid. U hebt waarschijnlijk een lange reis gemaakt. Wat wilt u van mij?’

‘Ja, dank u,’ antwoordde Seuthes rustig terug. ‘Ik reed van Selymbria, en voordien kwam ik van het kamp van mijn Heer. Mijn Heer is de Koning van Thracië. Meerdere veldheren en leiders van stammen erkennen hem nog niet als hun meester. Sommige stammen van Thracië

hebben opstand tegen hem gepleegd. Ze hebben zich echter niet verenigd tot één leger. Mijn Heer bevecht de rebellen de ene stam na de andere, maar hij kan hulp gebruiken, omdat de expedities lange tijd vragen. Ik reed naar Selymbria, van daar naar Perinthos en dan naar hier, naar Bisanthes. Ik hoorde dat een Atheense veldheer, genaamd Alcibiades, te Bisanthes verbleef. Mijn meester zond me uit om te vragen of de Atheense strijdkrachten hem niet zouden kunnen helpen. We hebben moedige troepen, maar niet voldoende mannen, en onze strijders zijn niet goed geoefend voor de oorlog. Hij vraagt of u bevelvoerders aan ons kunt lenen, en strijders om ons te helpen. Onze situatie is niet wanhopig. We weten dat we de bovenhand zullen halen. Maar de schermutselingen blijven duren en ze worden als maar heviger en veelvuldig. De stammen verwoesten veel eigendom. Ze verwoesten het land van vredelievende boeren en herders. Ze verstoren de vrede in Thracië en ons land lijdt onder hun invallen. Veel mensen worden gedood vóór we kunnen aankomen met ons leger, en wanneer we op één plaats vechten, dan komen de stammen van de andere zijde van het land om de dorpen plat te branden van de stammen die ons trouw bleven. Mijn Heer beloofde dat hij de Atheners goed zou betalen.'

Alcibiades dacht slechts een korte tijd na. Hij plaatste zijn kom wijn op de lage tafel. Hij kruiste zijn vingers en zei, 'goed, ja, we zullen de wettelijke Koning van Thracië helpen. We moeten dat doen. Hoeveel strijders heb je nodig? Wat kan ik voor je doen?'

De Thracische strijder en bevelvoerder Seuthes was niet een klein beetje verbaasd met dit snel antwoord.

'Ik weet niet echt hoeveel,' zei hij. 'Vijfhonderd mannen zouden het beste werk kunnen verrichten. We hebben ervaren bevelvoerders nodig, en voetvolk, want aan die ontbreekt het ons, vooral aan hoplieten.'

'Ik kan je slechts vierhonderd strijders brengen,' antwoordde Alcibiades. 'Ik kan meer strijders verzamelen, maar niet direct. Ik kan bevelvoerders brengen. In de vierhonderd mannen zullen zich ongeveer honderd zwaar bewapende en bepantserde hoplieten bevinden. De rest zijn lichte troepen, maar ik heb daaronder veel boogschutters. Ik bezit echter weinig ruitery, slechts twintig paarden. Kunnen we rekenen op uw hulp om Thracische ruiters te krijgen? Kunnen we samen campagne voeren? Wij kennen Thracië niet.'

Seuthes lachte breed. Hij was wel groot en stoer, sterk gespierd, maar een glimlach maakte zijn gezicht aangenamer en nog knapper. Alcibiades zag hoe jong de man was, eerder in de twintig dan in de dertig.

Seuthes was buitengewoon blij. Hij was sceptisch gebleven om troepen dichtbij te vinden die zijn Koning zouden willen helpen. Hij had gedacht dat hij naar Sestos of misschien naar nog veel verder moest rijden. Hij had er niet veel vertrouwen in gehad dat de Atheners of hun bondgenoten militaire hulp zouden toestaan aan zijn Koning, omdat de gevechten in het binnenland van Thracië zouden moeten gebeuren, waar de Atheners geen interesses hadden. De Helleense staten langs de kust waren rijk geworden van hun handel, vet en lui, maar beschermd door andere Helleense staten, en die wilden niets liever dan de troepen van Thracië uit te putten.

Seuthes had harde onderhandelingen verwacht, veel pleiten en afpingelen, en hij had gedacht dat hij zware beloften zou moeten doen in ruilhandel en goud. Toch had hij zijn zending aanvaard, want hij hield van zijn Koning, en niemand anders had zich als vrijwilliger aangemeld voor wat een onmogelijke zending leek. Niemand anders, echter, had de kwaliteiten van onderhandelaar, de intelligentie en het formaat om te onderhandelen voor de Koning. Dus was hij naar Selymbria gereden, slechts om te horen dat de Selymbrianen niet met dergelijke bedes wilden gestoord worden en zich niet wilden mengen in de binnenlandse aangelegenheden van het wilde Thracië. Men had hem beleefd doch met aandrang gevraagd

om de stad te verlaten, en bewakers hadden hem zelfs uitgeleide gedaan tot aan de poorten van de stad om zich ervan te vergewissen dat hij wel degelijk vertrok. Hij had hetzelfde bericht gekregen te Perinthos en zelfs te Bisanthes. Dan had een lid van de Raad van Bisanthes hem gemeld dat er een Atheense veldheer in de stad verbleef, of toch in de heuvels rond de stad, en zo was hij naar dit huis gereden. Een Thracische wachter van zijn eigen stam had hem dan hier binnengelaten.

Seuthes vond nu dat hij met deze Athener niet moest bedelen!

Deze veldheer vroeg, 'wat kan ik voor u doen?'

De man had zelfs geen goud of voorwaarden vermeld! Seuthes hield even zijn adem in, maar daarna vergrootte zijn borst zich uit dankbaarheid en trots, want deze man bood niet slechts hulp aan, hij vroeg ook om geholpen te worden. Deze man stelde voor om samen een expeditie op te zetten!

Seuthes antwoordde aan Alcibiades, 'ruiters hebben we voldoende. In feite hebben we zelfs bijna uitsluitend ruitery bij de Odrysonianen, en dat is onze kracht, maar ook onze zwakte tegenover sommige andere stammen, vooral tegen de bergstammen. We weten niet hoe we steden en dorpen moeten bezetten, en hoe te vechten tegen grote strijdkrachten te voet. Als u ons wilt helpen, wanneer denkt u dan dat we kunnen vertrekken?'

'We zullen de dag van morgen nodig hebben om alles voor te bereiden,' zei Alcibiades. 'De dag nadien kunnen we op stap gaan.'

Seuthes bleef dan nog meer verrast. Twee dagen slechts! Hij had eerder gedacht dat twintig dagen of meer nodig waren, en hij had niet gehoopt hulp naar zijn Koning te kunnen brengen vooraleer meerdere maanden verlopen waren.

'Waar bevindt zich uw Koning Medoc?' vroeg Alcibiades aan Seuthes.

'Hij heeft een paleis in zijn stad van Uscudama, maar hij is dikwijls op campagne. Zijn echt paleis is een tent!'

'Welke stammen hebben opstand gepleegd?'

'Er wonen veel stammen in het zuiden van Thracië. De dichtstbijzijnde stam die rebelleerde is de stam van de Cicones. Die hebben een belangrijke rol gespeeld in het overtuigen van andere stammen om in opstand te komen. We moeten eerst de Cicones aanvallen en onderwerpen. Zij leven niet zo ver van hier, in het zuidelijk deel van Thracië, ten westen van Bisanthes, tussen hier en de Odrysonianen.

Ten westen van de Cicones leven de Bistonies, de Odomantes en de Edoni. Dat zijn kleinere stammen die we later kunnen aanpakken.

Een grotere stam en een veel gevaarlijker stam, is die van de Dii. Zij leven in de bergen en in de valleien van de Rhodopes bergketen, ten westen van de Cicones. De Dii zijn machtige strijders, wilde en heel moedige mannen. Ze vechten goed, en ze kunnen rekenen op heel veel strijders. We moeten eerst de Cicones verslaan, en daarna het land van de Dii binnenvallen. Dat wordt het moeilijkste stuk, en met hen zullen we een belangrijke veldslag moeten leveren. Nog verder de bergen in leven de Bessi, de Satai en de Medi. De Medi en de Bessi leven ten westen en ten noorden van de rivier Nestus. Zij ook zijn grote stammen, maar ze werken gemakkelijker samen met de Odrysonianen.

Als de Cicones en de Dii onderworpen worden, dan zullen de andere stammen volgen en Medoc erkennen als hun Koning, hoewel schermutselingen en kleinere veldslagen dan nog steeds een tijd tot de mogelijkheden behoren.

Verder naar het noorden, en ook meer in het westen, wonen de Seidi. Ik veronderstel dat Medoc die zal onder handen nemen.'

'Tegen welke stammen strijdt Medoc eigenlijk?'

‘De noordelijke stammen zijn de grootste en de machtigste. Zij kunnen de meeste strijders in het veld brengen. Ze leven ten zuiden van de rivier de Donau. Medoc strijdt tegen de Triballi en tegen de Getae, de Moesi ook, maar sommige van de Moesi stammen zijn al bondgenoten geworden.’

Alcibiades zuchtte, want hij begreep dat zowat gans Thracië opgestaan was tegen Medoc, zodat Medoc slechts Koning was in naam, maar hij zei, ‘ik zal de troepen zelf leiden. We zullen snel je ruitery nodig hebben. Ik wil niet constant geteisterd worden door vijandelijke ruiters van de stammen terwijl ik op mars ga. Veronderstel dat jij morgen al weerkeert naar je land om voor ruiters te zorgen. Ik zal me op mars zetten twee dagen van nu. We spreken een plaats af waar je ruiters zich bij ons voegen. We moeten een kaart en een plan opstellen. Zou je dat kunnen doen?’

Seuthes aarzelde. Alcibiades was een beetje verrast om de man daar zo lang te zien over nadenken. Hij meende het probleem te kennen. Als de bevelvoerder naar zijn Koning terugkeerde om ruiters te halen en als Alcibiades dan niet kwam opdagen, dan zou de man zijn hoofd verliezen.

Zonder op een antwoord te wachten, zei Alcibiades dus, ‘je vraagt je af of je me kunt vertrouwen. Ik ben niet slechts een Atheense veldheer. Ik ben Alcibiades, en Pericles de Grote was mijn voogd. Mijn voorvaders bevochten en overwonnen de Perzische Koningen. Op de eer van mijn familie, wanneer ik iets zeg, dan wordt het gedaan. Ik zal één van mijn bevelvoerders met je meezenden, en een rol met mijn belofte.’

De Thraciër straalde weer.

Seuthes antwoordde, ‘dank je. Ik heb mijn eigen strijdkracht al, en ik zal het niet nodig hebben om naar mijn Koning te gaan voor ruitery. Ik heb vertrouwen in je.’

Alcibiades besprak daarna met Seuthes hoe ze zouden moeten plannen, en waar de Atheense troepen zich konden voegen bij de Thracische Koninklijke ruitery. Seuthes beloofde een kaart van de regio te tekenen. De mannen dronken en Alcibiades vroeg nog veel details over de opstanden.

Harmonia bracht hen te drinken. De ogen van de Thraciër werden breder toen hij de schoonheid van de vrouw bemerkte. Alcibiades was trots, en Harmonia glimlachte wanneer ze de plotse bewondering van Seuthes bemerkte.

‘Timandra is mijn vrouw,’ zei Alcibiades snel.

De Thraciër sloot zijn mond.

Seuthes aarzelde, maar zei daarna toch, ‘laat me je geluk wensen. De schoonheid van je vrouw kent haar gelijke niet in Thracië, en komt overeen met het karakter van haar echtgenoot!’

Alcibiades was tevreden, niet beledigd, met die commentaar. Hij hield zijn kom wijn omhoog voor dat compliment, en zelfs Harmonia glimlachte lief.

Alcibiades zag plots weer hoe erg vermoeid de Thraciër er uitzag.

Hij zei daarom, ‘het wordt laat. Je kunt hier in het huis slapen. We hebben nog een kamer. We zullen voor je paard zorgen. Morgenvroeg gaan we samen naar Bisanthes en dan kun je van daar vertrekken met mijn bevelvoerder.’

Seuthes dankte Alcibiades, en een dienaar toonde hem de weg naar zijn kamer.

Wanneer Seuthes de deur door ging, liepen de twee meisjes tegen hem aan, want ze wilden hun ouders omhelzen vóór ze gingen slapen. Seuthes streelde even de twee hoofdjes, en Alcibiades glimlachte binnenin, wan Seuthes was oplettend, bedachtzaam, en een vriendelijke man die van kinderen hield. Hoe moedig zou de Thraciër in de strijd zijn?

Alcibiades bleef nog even met Harmonia in de aulé zitten. Hij dronk zijn wijn op en hij bleef in gedachten verzonken. Theodote kwam bij hen zitten. Een lange stilte viel in.

‘Je zult weer vertrekken,’ wist Harmonia.

‘Inderdaad,’ bevestigde Alcibiades. ‘Ik zal een tijdje wegblijven. Maar ik zal niet zo lang wegblijven als voorheen. Nooit meer. Niet meer!’

Hij zweeg. Hij verwachtte huilen en tranen, maar die kwamen niet uit de twee vrouwen, zelfs niet van Theodote. Ze keken naar elkaar en zuchtten.

Hij zei, ‘ik heb een werk te doen. Ik ben een hopliet. Ik ben een veldheer. Dit is trouwens niet voor Athene. Dit is voor iets anders. Ik weet niet wat de toekomst zal brengen. Sinds ik veldheer werd van het leger van Samos heeft onze vloot niets dan successen gekend, zowel in Ionië als hier in de Propontis. Toch laat Athene me niet terugkeren. Het leger van Samos dat me tot veldheer uitriep bestaat eigenlijk niet meer. Het is in vier delen gesplitst. Ik weet niet hoe lang ik me nog veldheer kan noemen, want die titel draag ik nog enkel bij de gratie van de andere veldheren die me als hun gelijke erkennen, en ik ben nog steeds ter dood veroordeeld in Athene. De extreme democratische partijen moeten opnieuw in handen gevallen zijn van demagogen en van mannen die me haten. Sparta is gesloten voor me. Dat is ook het satraapschap van Lydië en Carië, en ik streed tegen Pharnabazus, de satraap van Phrygië. Bisanthes is een bondgenoot van Athene. Athene, Sparta, Lydië, Phrygië en Bisanthes kunnen me alle ooit achtervolgen en me ooit willen vermoorden. Waar kan ik dan naartoe gaan? Waar kunnen wij dan naartoe gaan? Ik moet nieuwe vrienden maken!

Het land is hier zeer mooi. Jullie houden er van, en ik ook. Jullie zijn gelukkig, hier. De kinderen hebben veiligheid en bescherming nodig. Ik ken Thracië niet, maar Herodotus schreef dat als de Thracische stammen zich ooit zouden verenigen, ze de machtigste staat op aarde zouden kunnen zijn. Deze Thracische Koning, Medoc, lijkt me juist dat aan het doen te zijn! Ik zal de vriend worden van die Thracische Koning, en dat op de correcte, eervolle wijze, hem helpen zijn troon te verstevigen tegenover de stammen, hem niet vragen zich te verbinden met Athene of Sparta of eender welke andere staat. Hij zal me iets verschuldigd zijn, niet aan Athene, maar aan mij persoonlijk. Ik zal zijn leger oefenen en zijn troepen in de oorlog leiden. Als we overwinnen, en overwinnen zullen we, dan zal ik hem vragen om een terrein te krijgen, een eigen stuk land, en zijn vazal te worden. Dan kan ik een fort bouwen, of zelfs twee forten, ergens aan de kust. We zullen dan een plaats hebben, beveiligd en beschermd door Thracische strijders. We zullen een bondgenoot hebben en een vriend, en een plaats waar we Athene en Sparta ons kunnen doen vergeten, en waar we rustig kunnen wonen en oud worden. Ik ben bijna veertig jaar oud. Ik zal niet nog vele, vele jaren een bevelvoerder en een veldheer kunnen blijven. We moeten aan de toekomst denken. Wat Thucydides doet nabij zijn goudmijnen in Chalcidice, dat kunnen wij ook hier doen!’

De vrouwen weenden. Ze weenden tranen in stilte, want ze dachten aan hun oude dag en ze hadden zich al afgevraagd wat de toekomst hen kon brengen, wat na de verwelking van hun schoonheid, en ze hadden zich zorgen gemaakt over hun veiligheid. Hun tranen rolden over hun wangen. Vreugde kon slechts enkele dagen duren op aarde! Dat wisten ze wel. Ja, ze zouden niet slechts aan vandaag moeten denken, maar ook aan de toekomst. Vandaag bereidde morgen voor. Veiligheid en bescherming waren geen geschenken die uit de hemel vielen, maar iets waarvoor gevochten moest worden, en dat was de eerste plicht van de mannen. Alcibiades hield voldoende van hen om voor hun toekomst te zorgen!

Alcibiades omhelsde de twee vrouwen, en daarna begon hij direct zijn expeditie in Thracië voor te bereiden.

Cicones

Twee dagen later marcheerde Alcibiades aan het hoofd van vierhonderd Atheners de wouden van Thracië in. Hij had één van zijn vertrouwelingen, Axiochus de stuurman van zijn trireem, meegezonden met Seuthes. Seuthes en hij hadden afgesproken om zich te vinden na zes dagen, met de hoplieten en met de Thracische ruitery. Alcibiades marcheerde snel, en hij kwam een dag te vroeg op het afgesproken punt aan. Hij plaatste direct zijn kamp op een heuvel, en hij versterkte dat. Hij was er niet zeker van wat hij kon verwachten. Dit kon een hinderlaag zijn, of andere vijandelijke stammen konden zijn kamp overvallen voordat Seuthes kon aankomen. Hij kende het terrein niet en hij kende de mensen niet, hier. Hij zette zijn tenten op boven op een heuvel, ondanks de protesten van zijn hoplieten, want die moesten water gaan halen in de vallei, beneden, een hele karwei. Toch dwong hij zijn mannen de waterzakken te vullen en die naar het kamp te brengen. Alcibiades zocht zich te beschermen tegen ruitery, al was het slechts voor een paar dagen. Hij liet zijn mannen een palissade bouwen en hij deed hen graven om een bron te vinden. Meer protesten kwamen tegen dat hard werk.

In de avond van de volgende dag hoorden de gealarmeerde hoplieten een massief geluid van zwaar donderende paardenhoeven naderen. De hoplieten liepen snel de heuvel op, naar hun kamp, en menige hopliet deed al zijn panoplie van bepantsering aan. Alcibiades bleef rustig op de top van de heuvel staan, maar zijn hart klopte snel. Hij bewoog geen spier in zijn gezicht. Een vreemde stilte heerste in het Atheense kamp dat het naderende leger zenuwachtig hoorde dichterbij komen.

Alcibiades zag een groep van ongeveer driehonderd ruiters aankomen. De Thraciërs reden fier en luidruchtig. Ze waren gekleed in huiden en in lichte, lederen borstplaten. Voor ruitery waren ze zwaar bewapend, ze droegen meerdere werpsperen aan hun zijde, een boog en pijlen, een licht schild, een zwaard. Ze leken alle geboren paardrijders want ze reden gemakkelijk, alsof ze nooit iets anders gedaan hadden in hun leven, wat trouwens best mogelijk was. Vóór de troep uit reed een bevelhebber, en Alcibiades herkende met opluchting dat die grote man Seuthes was. Karren met uitrusting en nog meer ruiters volgden, en ook wat voetvolk, en paarden zonder ruiters.

De groep ruiters reed niet de heuvel op, maar ze bleven nabij de rivier in de vallei, en de paarden dronken van het water. De Atheners begrepen toen wel dat deze ruiters bondgenoten waren. Een gejuich van op de heuvel begroette de ruiters. De Thraciërs stegen af van hun paarden. Seuthes reed alleen naar boven, naar het Atheens kamp, en enkele Atheners, de meest nieuwsgierigen, liepen al naar beneden om naar de paarden en de wilde Thraciërs te gaan kijken. Alcibiades wist dat enige ruilhandel daar nu zou beginnen.

Seuthes reed op zijn paard, een zwarte merrie, tot hij op slechts een paar stappen stond van Alcibiades. Hij sprong van zijn paard, maar hield het nog bij de teugels vast.

Hij riep glimlachend, ‘Alcibiades! Je bent al aangekomen! Je bent vroeg! Ik heb de ruitery gebracht!’

‘Mooi, ze lijken dappere mannen!’ riep Alcibiades terug. ‘Ze zien er fier en vastberaden uit. Ik ben opgelucht! Ik vreesde al aanvallen van Thracische stammen die ik niet kende. Je mannen kunnen hier hun kamp opzetten, met ons, of in de vallei blijven, zoals je wilt.’

Seuthes keek rond.

‘Onze paarden moeten drinken. Ik had meer tijd nodig dan ik dacht om mijn mannen te verzamelen. Ik ging uiteindelijk niet naar Medoc, maar ik bracht mijn stamgenoten, mannen die ik volledig vertrouw. Medoc strijdt in het noorden. We waren laat, dus hebben we ons

gehaast in het rijden. De mannen en de dieren zijn moe. Ik zal naar hier boven komen met enkele van mijn bevelvoerders. De anderen kunnen in de vallei blijven. Ik heb ruiters uitgezonden om de omgeving te verkennen. Zij zullen ons bewaken.'

'Dat is goed,' stemde Alcibiades in. 'Als jouw mannen moe worden, dan kunnen mijn paardrijders voor je verkennen, maar het zou goed zijn als je hen toch een paar van je Thracische ruiters als gids meegaf. Je mannen kennen het terrein en de mensen beter, hier. Kom vanavond naar mijn tent. We eten dan samen.'

De Atheense en de Thracische bevelvoerders namen hun maaltijd die avond samen. Sommige van de Thraciërs kenden een beetje Ionisch, anderen niet. De Thraciërs waren goede jagers, zodat veel wild al aan spitten hing, zowel boven op de heuvel als in de vallei. Ze aten en ze dronken, en zongen lofliederen. De Thraciërs dansten zelfs een krachtige, opbeurende strijddans.

Seuthes vertelde dat hij Koning Medoc niet gezien had omdat die te ver weg streed, maar hij had wel met andere bevelvoerders van de Koning gesproken, en hij bracht de dankbaarheid van het Hof mee. Hij had al een kar gevuld met fijne gouden voorwerpen meegebracht voor de Atheense bevelvoerders. Boodschappers werden naar Medoc gezonden met het nieuws dat een gezamenlijk Atheens-Odrysiaans leger in het zuiden zou strijden voor de Koning onder een Atheense veldheer.

Het Koninklijk Hof was bevreesd vanuit het zuiden en het oosten aangevallen te worden terwijl de Koning en zijn leger in het noorden vocht. Seuthes stelde voor om zelf aan te vallen en de opstanden van de zuidelijke stammen te onderdrukken. Die stammen hadden zich zeer actief verzet tegen de overheersing van een Odrysiaanse Koning. Meerdere van die stammen waren echter niet groot. De stammen vochten niet verenigd.

Alcibiades vermoedde dat Medoc slechts in naam de Koning van de Thraciërs was. Hij was natuurlijk wel de Koning van de Odrysiaanse stam, maar bij de dood van zijn vader, die zoals de bevelvoerder die Alcibiades was komen halen ook Seuthes heette, hadden praktisch al de andere stammen geweigerd om Medoc te erkennen, en ze waren teruggevallen in hun oude losse verzameling van onafhankelijke stammen die ze waren van vóór de tijd dat de Odrysiaanse Koningen zich aan hen opdrongen. Medoc was dus eigenlijk bezig Thracië te heroveren. Het vermoeden van Alcibiades werd bevestigd. Medoc moest Thracië heroveren zoals zijn voorvaders dat al hadden gedaan. Alcibiades wou wel helpen, maar de prijs zou hoger zijn.

Onderhandelen over de betaling lag echter in de toekomst, en Alcibiades rekende op de eer van de Thraciërs. De avond ging aangenaam voorbij. De mannen bespraken ook hoe de Thracische ruitery kon samenwerken met de Atheense infanterie.

De volgende morgen wou Seuthes al naar het kamp van de grootste stam, de Cicones, marcheren. Alcibiades weigerde dat zo snel te doen. Hij moest de twee verschillende troepen samen leren strijden, voerde hij aan. Ze moesten bevelen afspreken en tekens, die de beide groepen konden herkennen. De volgende vijf dagen werden daarom besteed aan intensieve herhalingen van bewegingen van de gecombineerde hoplieten en strijders te paard. Slechts wanneer de twee leden van het leger instinctief wisten hoe ze moesten reageren, hoe samen te werken, hoe de lijnen te houden en hoe elkaar te beschermen, gaf Alcibiades het akkoord om op mars te gaan. De dag nadien trok het nieuw leger op. Seuthes gaf later grif toe dat hij veel geleerd had over de tactiek van het voeren van veldslagen in die enkele dagen die Alcibiades had opgelegd.

Ze marcheerden en reden drie dagen, en kwamen dan aan in een vallei die bedekt was met zeer grote grasvelden. Aan het einde van een woud stroomde een rivier, en tussen de rivier en het woud stond een reeks hutten; lage houten huizen die één waren met het landschap. Het dorp of de kleine stad had geen verdedigingsmuren, en ze zette zich voort in het woud.

‘Dat is de stam waarvan we het leger moeten verslaan,’ vermeldde Seuthes. ‘Dat is hun belangrijkste stad. Ze zullen mannen verzameld hebben ook uit vele dorpen rondom. Hun verkenners moeten ons hebben zien aankomen!’

‘We zien hen waarschijnlijk niet omdat ze zich in dit woud verborgen houden. Hoeveel strijders kunnen ze verzameld hebben?’ vroeg Alcibiades.

‘Ongeveer een duizendtal,’ antwoordde Seuthes. ‘Veel van die mannen zullen echter boeren zijn, mannen gewapend met een sikkel, een puntig stuk hout of een geroest, oud zwaard. Dat zou voldoende mannen zijn om een harde noot te worden voor onze eigen Odrysiaanse krachten, maar niet zo’n harde voor jouw veteranen. Hun echte strijders zullen in de eerste lijnen lopen. De rijen achter die zullen veel zachter zijn. Ze hebben ook niet veel ruiters.’

‘Dat zullen we dan snel bemerken en voelen,’ antwoordde Alcibiades, maar hij was toch een beetje bezorgd over het aantal dat Seuthes gaf. ‘Ik wil duidelijk kunnen zien met hoeveel ze zijn. Ik houd niet van dat woud. We kunnen niet zien hoeveel mannen zich daarin verbergen. Morgen stappen we tot halverwege beneden deze heuvel en we wachten hier tot ze aanvallen. Als ze niet aanvallen, dan zul je hen met de ruiters wat moeten aanporren om naar buiten te komen in het open veld en hun leger te tonen!’

De volgende dag bij zonsopgang, daalde Alcibiades met zijn troepen tot halverwege de heuvel af. Hij plaatste zijn honderd hoplieten aan zijn linkervleugel. Hij beval zijn mannen een kleine opening te laten in het midden, waar hij zou vechten met enkele bevelvoerders, maar in de eerste ogenblikken van de slag zou hij iets meer naar achter staan. Hij plaatste zijn lichtere troepen rond zijn hoplieten. Zijn rechtervleugel bestond ook uit lichtere troepen, maar Alcibiades had lange lansen en grote schilden voor allen te Bisanthes gevonden, zodat dit leger ook zwaarder was dan men zou denken, en bijna leek op de traditionele falanxen, zelfs hoewel zijn lichtere troepen geen brons droegen doch slechts linnen en lederen beschermingen. Hij verwachtte niet de Cicones te zien aanlopen in brons. De ruitery werd in twee delen gescheiden, en elk deel aan de beide uiterste zijden van de falanxen geplaatst. Seuthes leidde de rechtervleugel. De Atheense ruitery van Alcibiades bleef achter de lijnen als reserve.

Alcibiades stopte halfweg op de heuvelflank, en hij bleef daar koppig staan, hoewel alles rustig bleef vóór hem. De helmen van zijn hoplieten glinsterden in de zon. Hij was met Seuthes overeengekomen dat hij de Cicones eerst zou laten aanvallen. De ruitery van Seuthes zou ook moeten wachten. Ze zou slechts in actie treden in de slag op een teken van Alcibiades, maar de ruiters wisten dat ze moesten beletten dat Thracische strijders rond de Atheens-Odrysiaanse rijen zouden lopen om de Atheense strijders in de rug aan te vallen.

Alcibiades plaatste achter zich een Atheense paardrijder met een rode vlag aan zijn lans. Hij zou bevelen schreeuwen naar die ruiter, en da man zou tekens geven aan Seuthes. De vlag stijf naar boven, bijvoorbeeld, betekende aan te vallen met alle ruiters. De rode vlag naar één zijde gehouden betekende een ruiteryaanval aan die zijde alleen. De vlag snel bewegen betekende dat er haast bij was. Er waren nog enkele meer afgesproken tekens voor het voetvolk.

‘Wat als die paardrijder neergeschoten wordt door pijlen?’ vroeg Seuthes.

Alcibiades grinnikte terug, ‘dan doe je zoals het je bevalt!’

Het bleef stil rond de hutten in de vallei. Geen levende ziel viel er te bespeuren. Na enige tijd gingen er wel enkele oude vrouwen heen en weer tussen de hutten, en een kind schoot uit een hut om achterna gezeten te worden door een vrouw, maar geen mannen lieten zich zien. Rook rees uit de hutten.

‘Wat nu?’ dacht Alcibiades. ‘Blijf ik hier voor eeuwig staan? Ben ik in een hinderlaag getrapt?’

Verkenner te paard reden rond het leger, maar geen van die mannen keerde weer met nieuws van een vijandelijk leger dat uit enige richting kwam. De vijand kon zich slechts in het woud bevinden achter de stad. Moest hij een groep Thracische ruiters in de wouden sturen om daar een kijkje te gaan nemen? Dit was een uitdaging van geduld! Wiens geduld zou het eerst breken?

Plots steeg een enorm lawaai van rauwe, wilde, hese stemmen uit het woud, en honderden stamgenoten van de Cicones stormden van onder de bomen. Ze staken de rivier over en liepen naar de Atheners toe. De Cicones lanceerden ook enige ruitery, maar helemaal niet zoveel als Seuthes zelf had meegebracht, en daarin had Seuthes gelijk gehad.

De Atheners kregen echter een heel slechte verrassing te verduren. Bijna vier maal meer mannen dan Alcibiades en Seuthes verwacht hadden, renden naar hen toe, hun oorlogskreten schreeuwend. Als die mannen boeren waren, dan zagen ze er in elk geval woest en wild uit, ook al omdat ze allen zwarte tekens in hun gezichten droegen. Heel weinig Cicones waren gewapend met sikkels en dolken! Ze droegen schilden en speren, slagbijlen en zwaarden. Veel meer dan duizend mannen liepen naar Alcibiades en Seuthes toe. Misschien het dubbel aantal echte strijders zou tegen hem inslaan. De stamgenoten hadden echter geen boogschutters mee, en de mannen in de laatste rijen van Alcibiades hadden heel wat bogen en pijlen meegebracht. De Atheense falanx stond vier mannen diep. De rangen liepen het gevaar omzwermd te worden, want de Cicones liepen in dunne, maar zeer lange lijnen.

‘Ik mag mijn falanx niet verdunnen,’ dacht Alcibiades, al was de verleiding daarvoor groot. ‘Ik ga door die mannen heen breken met mijn hoplieten. Ik moet hen laten aanvallen zoals ze nu doen, en niet naar voren stappen. Ze moeten de heuvel oplopen. Als ze ons bereiken, dan zullen we door hen snijden zoals een mes door varkensvet. Als ze zo verder lopen, in een losse massa, zonder een falanx te vormen, dan lopen ze naar hun verderf. Ze weten niet wie ze vóór zich hebben!’

De Cicones waren gekleed zoals de peltasten die Alcibiades kende van sommige van de huurlingetroepen die Athene nu en dan gebruikte. Ze droegen een kapje van leder of van vossen huid op hun hoofd om hen te beschermen tegen de regen en de zon. Ze droegen een korte chiton die zelfs niet tot aan hun knieën reikte, en hoge lederen laarzen. Een gekleurde mantel hing op hun rug, en dikwijls droegen ze ook dierenhuiden als een kap op hun schouders. De Thraciërs waren gewapend met speren en zwaarden en bijlen, en ze droegen een schild in de vorm van een halve maan of zoals een ovaal, soms ook wel een cirkelvormig schild. Dat schild was gewoonlijk samengesteld uit lichte wilgentakken, bedekt met lederen huiden, huiden van schapen of van geiten. Het schild werd in het Helleens een peltast genoemd, en de Thracische huurlingen werden genoemd naar dit schild. Alcibiades zag slechts lichte bepantsering, meestal slechts lederen borstplaten of huiden op hun borst. Dit waren lichte en snelle troepen, en omdat ze geen brons droegen konden ze snel en lang marcheren, grote afstanden afleggen in korte tijd, zonder dat ze wagens nodig hadden om hun materiaal te vervoeren.

De Thracische peltasten waren niet opgewassen tegen de zware, bronsbepantserde Atheense hoplieten in een traditionele falanx-tegen-falanx strijd, maar niet alle veldslagen moesten op die manier gevochten worden.

De peltasten hadden ook voordelen in een gevecht. De Cicones en de Thraciërs in het algemeen, waren meesters in het speerwerpen. Ze droegen vier of meer korte speren bij het begin van een veldslag. Hun speren bleven kort, van drie en een halve voet tot vijf voet lang, maar daarom niet minder dodelijk. De Thraciërs wierpen hun speren handig en nauwkeurig. Ze konden ook ver werpen, want ze hielden hun speren met twee vingers, terwijl twee andere vingers in de knoop van een lederen riempje zaten dat rond de speren gedraaid was. Wanneer de speer geworpen werd, dan ontrolde het lederen riempje zich, zodat de speer op zichzelf tolde tijdens zijn vlucht, en zo beter zijn richting hield. Werpsperen waren een lelijk probleem voor Athene en de Helleense legers, werpsperen werden heel erg gehaat door de hoplieten.

De Cicones zwermde uiteindelijk toch niet rond de Atheners. Ze zagen de vijandelijke lijn staan en liepen er allen samen recht op in. De Cicones waren gewend aan veldslagen waarin twee hordes tegen elkaar sloegen zonder speciale tactiek. Ze waren het niet gewend om in te slaan op geduldig afwachende mannen die hun plaats hielden. De Cicones zouden tegen de Atheense falanx lopen alsof ze tegen een muur sloegen. Wanneer ze echter nog een hele afstand van de Atheense lijnen gekomen waren, liepen ze iets langzamer en ze wierpen een eerste vlag van werpsperen naar hun vijand.

Alcibiades en andere bevelvoerders riepen, ‘werpsperen!’ en ze probeerden zich zo goed als mogelijk achter hun schilden te verbergen tegen de wolk van puntige speren die op hen neer kwam. De rijen trokken zich samen tengevolge van die vlag, een effect waarvan Alcibiades helemaal niet van hield omdat het zijn lijnen verdunde en samentrok, zodat die meer kwetsbaar werden voor aanvallen rond hun zijden. Er vlogen bijna geen speren naar de ruiters, en de hoplieten bleven meestal ongedeerd omdat ze grote schilden van brons droegen, maar hun lichte troepen leden wel. Die mannen konden hun gezicht en borst en schouders beschermen, maar de werpsperen raakten ook benen en voeten. Op die manier gewond zouden de strijders het moeilijk hebben lang te vechten. Naarmate de Cicones aanvielen, wierpen ze twee maal hun werpsperen. Dan sloegen ze in tegen de Atheners.

Net vóór de lange lansen van de Atheners aarzelden de Cicones wel wat, maar de eerste rijen van mannen werden in de rug geduwd door hun verder aanstormende stamgenoten. De schok met de Atheners was vreselijk, en de lijnen van Alcibiades moesten een paar stappen achteruit zetten om de slag op te vangen. Alcibiades stond dan al in die eerste rij, te midden van zijn hoplieten. Bijlen sloegen op Atheense schilden, en Thraciërs kregen speren in de buik. De strijd begon in al zijn verschrikking. De Atheners duwden hun speren naar voren en weer terug. Ze verwonden de Cicones in borsten, schouders en halzen. De Cicones droegen geen beschermingen van metaal, en een hard gestoken speer kon wel dik leder en dierenhuiden en linnen doorboren. De bijlen konden een schild doorklieven of een schild uit de handen van een Athener slaan, en dan stonden vooral de lichte troepen open en bloot. De bronzen hoplieten hielden stand.

Alcibiades vocht met speer en schild, zoals zijn mannen. Hij weerde een Thracische speer af en stampte de man met een voet in de buik. De man verloor het evenwicht in een fractie van een ogenblik, zodat Alcibiades zijn speer in de nek van de Thraciër kon steken. Het eerste bloed sproot op zijn schild, maar een tweede Thraciër sloeg al met een bijl naar hem.

Alcibiades kon het suizende scherpe blad van de bijl op het nippertje ontwijken en zijn speer kwam weer naar voren. Alcibiades keek steeds naar waar hij stak. Hier en daar lieten de Atheners een Cicones door de bescherming van hun schilden breken. Die stamleden werden ogenblikkelijk gedood in de tweede of derde rij Atheners.

De Cicones die tegenover Alcibiades stonden aarzelden. Ze stonden stil. Ze waren er niet in geslaagd over de Atheense lijn te lopen en de weerstand te breken aan de linkervleugel van de

Atheners. Ze geraakten niet meer vooruit, en in de strijd van man tegen man, schild tegen schild in de eerste rij, waren ze niet opgewassen tegen de goedgeoefende Atheners. De Cicones hadden niet veel speren meer, en dus baatte Alcibiades dit klein voordeel uit om met speren tegen bijlen en zwaarden te strijden. Weinige van zijn mannen vielen, maar aan Thracische zijde vielen de verliezen regelmatig. De Thraciërs leden een slachting tegen de hoplieten.

Alcibiades weerde opnieuw een slag van een bijl af met zijn schild, maar hij viel bijna onder de vreselijke impact. De Thracische strijder nam meer tijd om met nog meer kracht te kunnen slaan, maar dat was een ogenblik teveel, en de speer van Alcibiades reet de buik van de man open.

Een strook van lichamen van dode en gewonde Cicones groeide aan op de grond vóór de mannen van Alcibiades. De stamleden moesten vechten boven op hun doden. Alcibiades beval de hoplieten voorwaarts. De hoplieten duwden naar voren met hun schilden en speren. Ze namen een stap voorwaarts, stootten hun speren in het vlees van armen, benen of buiken, wachtten even om zwaardslagen af te weren, en bijlslagen, en ze stapten nog eens voorwaarts. Tegen die macht van de Atheners hadden de Cicones geen antwoord. De mannen tegenover Alcibiades werden samengedrukt tegen de mannen die hen volgden, en ze werden gehinderd daardoor in hun bewegingen. Het was gemakkelijker een man te doden of te verwonden die tegen zijn metgezellen gedrukt stond en niet meer met een zwaard of bijl correct kon uithalen. De grote schilden van de Atheners sloegen dan tegen die mannen in, en elke keer verscheen daar met flitsende snelheid een bebloede speerpunt van achter. De speer kwam terug met meer bloed, en telkens viel een Ciconische strijder neer. Grote aantallen van stamleden lagen op de grond, en wanneer ze nog even bewogen werden ze ofwel genadeloos gedood door een speer in de borst van de volgende rijen Atheners, of ze werden vertrappeld door de strijdende mannen. Het doden en verwonden, de vreselijke, meedogenloze slachting die moest uitmonden in de vlucht van de vijand, ging nog lange tijd door. Atheners vielen en Cicones vielen, maar heel veel meer Cicones vielen dan Atheners!

Alcibiades was met zijn falanx een goed stuk naar de rivier gevorderd. Hij bleef tekens geven aan zijn mannen om hun plaats te houden en hij beval de linkerkant van zijn vleugel sneller vooruit te gaan om de Cicones nog meer samen te drukken naar de rechterflank.

Hij wou nu zien wat er elders gebeurde, bij zijn andere vleugel in de veldslag. Hij ging achteruit, naar de laatste rijen, daarvoor.

De situatie aan de rechterkant van Alcibiades was meer verward. De Cicones waren gedeeltelijk door de lijnen van de rechtervleugel gebroken. Die lichtere troepen van de Atheners aan de rechterzijde waren op plaatsen gewoon omver gelopen door de aanstormende stamleden, en meerdere wiggen van Cicones ontwikkelden zich die diep in de Atheense lijnen doordrongen. De falanx had zich min of meer opgelost aan de rechtervleugel. Eén man vocht daar tegen één man. De ruimte was opengetrokken, en het gevecht ging daar meer gelijk op. Er stonden meer Cicones dan Atheners, maar de Atheners vochten beter. Hij zag thans nog geen duidelijke winnaar, maar de Atheners hielden de Cicones nog tegen en er was geen sprake van een vlucht. Daarmee was de strategie van Alcibiades nu bepaald. Hij kon proberen de Cicones aan zijn linkervleugel met zijn hoplieten te verslaan, op de vlucht te jagen, en daarna kon hij zijn rechtervleugel redden. Maar aan die zijde zouden er veel Atheners gedood worden. Hij vond echter de tijd nog niet gekomen om de ruitrij van Seuthes in te zetten. De strijd moest verder gebeuren aan die kant zoals hij bezig was, en de mannen moesten sterven. Hij drong weer door naar de eerste rij van zijn falanx en hij zond zijn Atheense hoplieten steeds sneller vooruit, al zijn energie tonend. Hij moest winnen aan deze zijde! De Atheense hoplieten stapten inderdaad gestaag naar voren, gedreven door zijn wil en zijn persoonlijke

macht. Alcibiades bleef toch af en toe naar rechts kijken, om na te gaan hoe de veldslag zich daar verder ontwikkelde.

Aan zijn linkervleugel werden de Cicones verpletterd. Ze verloren tientallen strijders zonder echt de Atheense hoplieten beduidend te kunnen schaden. Alcibiades zag echter hoeveel Atheners sneuvelden aan de andere zijde.

Tegenover de Atheense hoplieten werden de Cicones het moe genadeloos afgeslacht te worden. Hun vastberadenheid begon te falen. Ze zagen dat ze de Atheense falanx niet konden binnendringen. Hun strijders moesten terugdeinzen, zelfs, ze werden terug naar de rivier gedreven. De hoplieten van Alcibiades kregen meer ruimte vóór zich, en minder vijanden. Ze gebruikten dat voordeel om nog sneller vooruit te komen en nog meer te doden. Een Cicones die tegen een hopliet vocht kon nu een stoot van een speer of zelfs van een zwaard in zijn rug verwachten, toegebracht door een hopliet die zijdelings vooruit kwam. De slagen van de Cicones vielen op brons.

Alcibiades streed tegen een kleine, pezige Cicones die met een zwaard vocht. Alcibiades wierp zijn speer weg en hij sprong tegen de man met zijn schild. Hij duwde hem achteruit, trok zijn zwaard, en bevocht de Cicones. Hij moest direct gemene en vreselijke slagen en stoten afweren en hij kon ook een paar goede zwaardslagen plaatsen, maar het stamlid was een zeer bekwame, handige zwaardvechter, en Alcibiades kon zich in het begin eigenlijk slechts verdedigen. Hij hield wel van deze strijd, die bijna leek op een oefenwedstrijd in het zwaardvechten tussen twee mannen die aan elkaar gewaagd waren, en Alcibiades bewonderde zijn tegenstander. Na een tijdje sprong Alcibiades zijwaarts, en de Thraciër bleef verrast staan met wijde ogen, want achter Alcibiades stond een Atheense lichte strijder met een speer, en die speer vloog in de Thracische buik. Alcibiades doodde de man ogenblikkelijk. Hij sloeg bijna het hoofd van de Cicones af, maar hij verontschuldigde zich al fluisterend aan de stervende man die zo dapper gevochten had. Alcibiades was bedekt met bloed op zijn armen, zijn borstbepantsering en zijn schild. Hij was een rode krijger geworden. Hij pakte een volgende Thraciër aan.

De Atheense hoplieten waren al zo ver gevorderd dat ze de Cicones de rivier in wierpen. De Cicones waadden door het ondiepe water terwijl ze probeerden verder te strijden. Alcibiades beval dan zijn hoplieten enige stappen terug. De Cicones werden verrast door die plotse beweging. Alcibiades beval zijn boogschutters naar voren, en een vlag van pijlen stortte zich neer op de Cicones in de rivier. Vele van die mannen hadden geen schild meer hoog, of ze hadden het gevaar niet gezien want ze hadden hun rug naar de Atheners. Pijlen doorboorden nekken en staken in ruggen. De boogschutters bleven de Cicones beschieten.

Daarna beval Alcibiades zijn hoplieten weer voorwaarts, en hij zag dat de Cicones aan zijn vleugel verslagen waren en begonnen te vluchten. Hij gaf een teken aan zijn ruiter met de rode vlag om een ruiteraanval te lanceren aan zijn rechtervleugel om daar zijn mannen te versterken, maar vooral om de vluchtende Cicones aan te manen nog sneller te vluchten.

Seuthes viel aan met zijn ruiters zijwaarts en zelfs achter de linkervleugel van de Cicones om de rechtervleugel van de Atheners bijstand te verlenen. Hij reed fier in een wilde galop met zijn Odrysiënen, helemaal rond de Atheense rangen, en hij viel de Cicones wreed aan in hun rug. Vele Cicones werden ogenblikkelijk neergeslagen of gewond door de hoeven en het gewicht van de paarden. Toch verdedigden ze hun posities nog hardnekkig, en ze deinsden niet snel terug. Veel van de Cicones verloren het leven, maar ook veel Atheners sneuvelden aan die zijde. De Atheners vonden nieuwe moed in de aanval van Seuthes, ze wonnen hoop, zodat ze weer harder naar voren duwden. Seuthes bleek een uitstekende zwaardvechter te zijn,

en hij hakte in op de Cicones, sneed halzen door en beet met zijn zwaard in schouderplaten en in ruggen.

Alcibiades streed nog steeds met zijn mannen tegen een groot aantal Thracische stamleden. De Atheense falanx stond tot tegen de rivier. Ze hadden de stam zo ver al teruggedreven, maar hoewel eender welk Helleens leger zich dan zou gerealiseerd hebben dat de aanval afgebroken was en nutteloos werd, bleven de Cicones dapper verder strijden. Alcibiades merkte op dat elke Thraciër alleen vocht, individueel, en dat de Cicones geen gemeenschappelijk gedrag meer toonden. De leiders van de stam gaven echter blijkbaar geen signaal om hun mannen te doen terugtrekken.

De Atheense hoplieten moesten door het water stappen om vooruit te komen, steeds een risicovolle beweging in een veldslag, om de wilde massa vóór hen nog verder achteruit te drijven. Veel Cicones hadden het al moeilijk om door het water te komen, al waren ze heel wat minder bepantserd dan de Atheense hoplieten. Alcibiades beval daarom weer zijn boogschutters naar voren om de laatste Cicones uit het water te duwen, en het water kleurde rood.

Daarna beval Alcibiades toch een nieuwe aanval van hoplieten dwars door het water, hopende dat boogschutters van de Cicones daar niet van gebruik konden maken. De Atheners bleven een ogenblik nog aan de oever van de rivier staan, en Alcibiades wachtte ook, en dan begon hij een loflied van overwinning te zingen. Honderd stemmen vergezelden hem, en het was al zingend met een ode aan Zeus dat de Atheners het water in stapten.

Als de Cicones zich gehergroepeerd hadden aan de andere zijde van de rivier en zich de tijd hadden gegund om een sterke lijn te vormen op de andere oever, dan zouden de Atheners het zeer moeilijk gehad hebben om uit de rivier te geraken aan die kant, want de oever daar lag er wat steiler bij dan aan de andere zijde. De Atheense liederen hadden echter de laatste vastberadenheid van de Cicones in vertwijfeling gebracht, en de stamgenoten beperkten zich er toe naar de bomen van het woud te lopen. Wanneer al zijn mannen uit het water stonden, vormde Alcibiades weer een falanx en ze drongen naar voren in een compacte massa, schild tegen schild. Dit brak de laatste weerstand van de Cicones. De stamleden renden nu weg, zo snel als ze konden, naar de bescherming van het woud.

Alcibiades keek naar zijn rechtervleugel. De strijd werd daar nog steeds bitter gevochten. Atheners, Cicones en de ruiters van Seuthes waren vermengd in een chaos van strijders en paarden. Alle lijnen hadden zich opgelost aan die zijde, en in dit soort van strijd bleven de Cicones uitstekende krijgers.

Alcibiades vormde met zijn mannen een nieuwe falanx, maar hij richtte die naar rechts langs de rivier. Hij leidde de falanx weer schuin over het water en viel de Cicones zijwaarts aan zijn rechtervleugel aan. Het duurde wel een tijd tot die Atheense vroegere linkervleugel naar rechts bewoog, en Alcibiades verdedigde de rug van die falanx nog met zijn boogschutters, maar dan sloeg een bronzen muur van schilden op de Cicones in. Die hadden een niet zo goed meer georganiseerd deel van de Atheners vóór hen, maar ze hadden geen rekening gehouden met een verwoestende, harde, zeer gecoördineerde aanval in hun zijde.

De Atheense falanx kon rond de overblijvende Cicones inslaan, en weer begon een systematische afslachting. De Cicones hadden aan hun zijkant twee of drie Atheners tegen elke strijder staan, en hun tegenstanders waren veteranen! De Cicones werden in grote aantallen verwond, en hun slankere zijde werd genadeloos opgerold en efficiënt vernietigd. Aan het verste eind van de Atheense rechtervleugel hadden de Cicones nog steeds niet bemerkt dat hun medestrijders gedood werden zonder echt weerstand te kunnen bieden.

Wanneer ze de catastrofe gewaar werden en zich wegens de Atheense en Odrysiaanse strijders

in hun midden niet konden reorganiseren tot een coherente massa strijders, vluchtten ze plots in paniek weg.

De Cicones vluchtten naar alle richtingen om de vooruittrekkende muur van Atheners te ontvluchten, want die muur werd snel langer en sterker naarmate de Atheners van de rechtervleugel hen verwoegde, en die snel hun vlucht naar de bossen leek af te willen snijden. Weinige Cicones konden nog hun leven redden in het woud, omdat de ruiters van Seuthes tussen de vluchtende, ontredderde mannen reden zoals wolven tussen schapen en hen genadeloos bleven neerslaan. Alcibiades liet echter door een trompetblazer al zijn troepen terugroepen naar hun zijde van de rivier.

Alcibiades stond plots in een wegende stilte tussen dode lichamen die over het slagveld verspreid lagen, zowel Atheners als Thraciërs. Veel meer Cicones dan vrienden lagen op de grond in hun bloed. De Atheense hoplieten waren uitgeput, en dat was ook Alcibiades. Hij ging op een rotsblok zitten naast de rivier, steunde op een speer, en hield zijn lichaam recht met zijn twee handen op het hout. Hij kon nu minstens regelmatig en gelijk ademen. Seuthes, bebloed zwaard nog steeds in de hand, reed naar hem toe.

‘Heil Seuthes!’ riep Alcibiades. ‘We hebben overwonnen!’

‘We hebben de Cicones inderdaad verslagen,’ riep Seuthes terug terwijl hij van zijn paard sprong. Hij ging naast Alcibiades zitten, en de troepen zagen hun twee leiders samen, zoals twee broeders, de slachting overzien. De troepen ook gingen een tijdje zitten waar ze stonden, in het gras, tegen een rots of een boomstronk, en de mannen van Seuthes lieten ook hun paarden rusten, waarna ze tussen de Atheners gingen zitten.

‘We moeten dat dorp, die stad verwoesten,’ stelde Seuthes voor toen hij naar de armzalige hutten keek.

‘Neen,’ dacht Alcibiades luid. ‘Ik heb meer dan vijftig doden en evenveel ernstig gewonde mannen. Als we nog meer veldslagen zoals deze hier te verduren krijgen, dan zullen we tegen niets meer kunnen strijden. We moeten ons bondgenoten vinden.’

Alcibiades wachtte even.

‘We hebben deze stam verslagen. Als we hun stad hier aanvallen, ze bestormen want er zijn geen muren, dan zullen we nog wat doden meer krijgen. Laat ons gewoon ons kamp aan deze kant van de rivier opzetten, en de stad sparen. Dank je dat er een kans kan bestaan dat ze je Koning zouden herkennen en samen met ons in volgende veldslagen zouden strijden?’

‘Dat weet ik niet echt,’ trok Seuthes zijn schouders op. ‘Ze zijn moedig, maar niet zeer intelligent. Het lijkt er op dat ze ons verder zouden willen bestrijden, hoewel ze hier een lesje geleerd hebben!’

‘Veronderstel dat we probeerden met hen te praten.’

Seuthes keek rond zich. Hij zag de vermoeidheid in zijn mannen, de gewonde paarden, de dode Atheners, de afgeslachte Cicones, de lijken die op de grond lagen. Hij bleef nog in de roes van de overwinning lachen, maar hij werd zich bewust van het leed. Sommige lichamen bewogen nog een arm of een been, sommige mannen schreeuwden hun pijn uit en andere huilden. De Atheners gingen nu door die mannen heen om de gewonden te recupereren en de doden te verzamelen voor een grote brandstapel. Seuthes zag de verschrikking van een slagveld. Zijn hoofd zakte in zijn schouders.

Hij zei, ‘al goed, laten we proberen met hen te praten!’

Alcibiades keek tevreden naar Seuthes. Hij had de man geobserveerd in de slag. Hij had de wreedheid van de Thraciër gezien, de wreedheid van de jeugd, maar ook zijn menselijkheid. Alcibiades vroeg dan, ‘waarom waren er hier zo veel strijders meer dan we verwachtten?’

‘We vochten niet tegen één stam, maar tegen twee.’

Alcibiades keek op, 'ik dacht dat de stammen zich nooit verenigden!'

'Dat dacht ik ook,' herhaalde Seuthes. 'Ik heb nooit stammen gekend die zich verenigden tenzij onder geweld. Maar toch deden ze het. Er vochten hier twee verschillende stammen samen! Ik kon dat zien aan hun standaarden en aan de manier waarop ze gekleed waren. Misschien is dat een zaak van huwelijken tussen stammen, de ene stammenleider die zijn dochter uithuwelijkt aan een andere stammenleider, en daardoor de twee stammen verbindt, of weet ik veel. Ik weet niet wat er gebeurd is. Maar ik herkende twee kleuren, twee stammen. Voor de ene of andere reden verbonden de stammen zich! Ik beleefde een verrassing van jewelste toen ik zoveel strijders zag afkomen. Toch versloegen we hen! Ik had nooit gedacht dat hoplieten zo efficiënt kunnen zijn in een veldslag.'

'Nog een paar verrassingen zoals deze en we kunnen opdoeken. Ofwel bekomen we hulp van deze stam, de Cicones, ofwel moet ik veel meer hoplieten gaan halen. Dat zal meer tijd vergen. Dus moet je onderhandelen en bluffen. Zeg hen dat een Atheens leger hun land zal komen verwoesten als ze je niet helpen.'

Seuthes grinnikte, 'ik ben een meester in het bluffen! Ik weet wat ik moet doen. Ik had echter graag dat je met me meekwam, gekleed in je mooiste bepantsering, vergezeld van enkele Atheense bevelvoerders.'

'Dat zal ik dan doen,' gaf Alcibiades toe. 'Nu moeten we de doden en de gewonden verzamelen en een trofee opzetten!'

Alcibiades stond op van zijn rotsblok. Hij riep zijn bevelvoerders samen om een brandstapel voor te bereiden, ook voor de dode Thraciërs. Hij vroeg hen de wapens van de Cicones te verzamelen en een trofee op te zetten. De ruiters van Seuthes werkten daar aan mee. Nadien bouwden de ruiters een kraal, ze gaven hun paarden te drinken, stroomopwaarts, en ze verzorgden de wonden van de dieren. De hoplieten haastten zich. Later zetten ze hun kamp op tegenover het dorp in de vallei. Seuthes gebruikte zijn ruitery om een bewaking te organiseren van verkenners rond het kamp. Hij zond ook twee van zijn bevelvoerders uit om contact te zoeken met de leiders van de Cicones.

Het tentenkamp rees naast de rivier. Vuren werden tussen de tenten aangestoken. De Thraciërs gingen op jacht en ze brachten herten, terug, gevogelte en hazen. Heerlijke geuren van geroosterd vlees stegen op uit het kamp. Twee grote tenten werden opgesteld in het centrum, één voor Alcibiades en één voor Seuthes.

Alcibiades en Seuthes zaten naast hun tent vóór een houtvuur. De strijders hadden al de stad verkend, niet helemaal geplunderd, maar toch veel amfora's gevuld met wijn gevonden. Het leek er op alsof ook de Cicones wijn lustten. De Atheners vonden ook veel gouden voorwerpen, waarmee ze heel blij waren. De hutten van de leiders van de Cicones stonden echter ergens verborgen in het woud, waarin de stad zich uitstrekte, maar de Atheners durfden het niet aan zich ver in dat woud te wagen. Alcibiades, Seuthes en de bevelvoerders warmden zich in de avond aan het grote vuur. Meer hout werd aangebracht, daar was er hier geen gebrek aan. De hoplieten, de Atheners en de Thraciërs, kwamen samen. Kommen wijn werden gedeeld. De Thraciërs hadden een priester in de stad gevonden, en ze dwongen die man een primitief altaar te bouwen. De man offerde twee varkens op aan de goden. Daarop zongen de Odrysianen lofliederen ter ere van Dionysos. Wanneer de liederen gezongen waren, begon het echte drinkgelag.

Alcibiades was niet te best gezind. Hij had Harmonia en Theodote verlaten voor een avontuur waarvan hij de gevaren nu pas begon in te zien. Hij hield van de zachte valleien van Thracië, maar de dagen hier in de donkere, dichte wouden, versomberden zijn gemoed. Hij was een kind van de lichte en grote open ruimte van de Zee. Seuthes leek van zijn land te houden, maar de voorkeur van Alcibiades ging naar andere streken. Hij dronk. Het drinken begon

zwaar te worden, de wijn werd niet versneden. De kommen van de hoplieten en van de krijgers werden gevuld en al even snel leeggedronken. De Odrysiënen begonnen te dansen. De mannen dansten rond het vuur. Eén van die dansen was een wilde zwaarddans. Vele van de Thraciërs droegen de tekens van de stammen op hun gezicht, en het rode licht van de kampvuren flikkerde over hun lichamen en gezichten, zodat ze op monsters uit Hades leken. Ze dansten tot ze in vervoering geraakten en ze herhaalden hun gebaren steeds opnieuw, eentonig en automatisch, zonder na te denken. De dansen werden daarna sneller en betoverend. De dansers wierpen hun chitons af en ze dansten slechts in lendendoeken, draaiden en zwaaiden hun zwaarden, en ze trokken soms bloed uit sneden op hun borst, ter ere van de veldslag die ze gewonnen hadden, en ter ere van de levens die ze genomen en verloren hadden.

Aan het einde van de vallei werden twee brandstapels geplaatst. Die werden nu ook aangestoken. Zwarte rook rees uit de vallei. De Thraciërs dansten ook rond die vuren, en terwijl ze dansten op steeds hetzelfde ritme, met steeds dezelfde stappen, dronken ze tot ze er bij neervielen. De Atheners hadden fluitspelers bij zich en die namen het ritme op van de Thracische laarzen. De fluiten klonken hoog, een trompet schalde, trommels die in de vallei gevonden werden donderden, en de laarzen van de dansers sloegen tot laat in de nacht. Alcibiades was één van de laatste mannen die stopte met drinken. Hij zei goede nacht aan Seuthes, die met enkele Thraciërs en Atheners nog verder kon dansen. Hij ging zijn tent in en viel direct in slaap, ondanks het lawaai dat buiten, in de Thracische nacht, voortduurde.

De volgende dag kwam Alcibiades slechts uit zijn tent rond de middag, met constante slagen in zijn hoofd van het drinken van de vorige nacht, maar hij kon min of meer helder nadenken. Zijn eerste gedachte was om naar de wachters te zoeken. Hij vond niemand rond het kamp, dus stampte hij zijn bevelvoerders in actie. Hij schreeuwde in het ronde en trok tenten naar de grond om wat aandacht te krijgen. Hij werd slechts gerustgesteld toen hij enkele mannen naar de stad zag lopen en te paard zag vertrekken om uit te kijken naar Thracische krijgers. Daarna ontwaakte wel het hele kamp. De mannen begonnen zich te organiseren, wapens en bepantsering te kuisen, pijlen en speren te verzamelen.

In de late namiddag voegde Seuthes zich bij Alcibiades. Seuthes zei dat hij met enkele mannen zou wegrijden om de leiders van de rebellen te zoeken. Ze aten samen, waarna Seuthes te paard sprong en met drie ruiters in het woud verdween.

Alcibiades zond één van zijn bevelvoerders als een boodschapper naar Bisanthes om meer troepen op te eisen. Hij wou minstens tweehonderd meer Atheners, en hij beval ook zoveel Bisanthesiaanse hoplieten te brengen als er konden gemist worden.

Alcibiades bleef nog zes of zeven dagen in het kamp voordat Seuthes terugkwam. Seuthes ging onmiddellijk naar de tent van Alcibiades om verslag uit te brengen over wat hij gevonden had.

‘Al de stammen rondom ons hebben opstand gepleegd. We kunnen nog twee of drie veldslagen moeten leveren in de volgende maanden van de orde van grootte van de vorige. De stammen die zich verenigd hebben en die we waarschijnlijk de volgende maal het hoofd moeten bieden kunnen vijfduizend strijders opstellen met misschien zoveel als vijfhonderd ruiters.’

Alcibiades floot tussen zijn tanden.

Hij zei, ‘dan hebben we nog geluk gehad niet een te grote stam als eerste tegen ons gevonden te hebben. Met vijfduizend vijanden in de vorige slag waren we verpletterd geworden!’ Seuthes keek verveeld.

‘Die informatie komt van de stammenleiders die ik gesproken heb. Als de informatie correct is, dan hadden we inderdaad de verrassing van onze loopbaan kunnen beleven. De informatie kan natuurlijk ook overdreven blijken.’

‘Wel, daarover kniezen helpt ons niet. Wat gedaan is, is gedaan. Wat meer vertelden de stammenleiders?’

‘De twee stammen die we versloegen verenigden zich onder één leider. Ze hebben zoveel mannen verloren dat ze niet opnieuw een strijd wensen. Ze onderwerpen zich aan de heerschappij van de Odrysiaanse Koning, maar ze stelden wel een paar voorwaarden!’
Seuthes keek nu eerder somber.

‘Welke voorwaarden?’ vroeg Alcibiades achterdochtig.

‘Eén voorwaarde is dat ze een ceremonie willen om een verdrag af te sluiten van wederzijdse samenwerking, vooral natuurlijk in het geval dat zij aangevallen worden door hun burens. Het goede nieuws is dat ze nog oude wrok koesteren tegen de stammen rondom hen, en dat kunnen we uitbuiten. Ze willen een Athener als getuige bij dat verdrag. Je zult het verdrag niet zelf moeten ondertekenen, het zal een bondgenootschap worden tussen de Cicones aan de ene zijde en Medoc en Seuthes aan de andere zijde.’

‘Dat kunnen we dus doen,’ gaf Alcibiades grif toe.

‘Ja, fijn,’ zei Seuthes weinig enthousiast, en hij bleef maar droevig kijken.

‘De tweede voorwaarde is dat ze willen dat ik trouw met de dochter van de leider als symbool van het pact.’

‘En dan wat?’ vroeg Alcibiades onverstoord.

‘Ik ben al getrouwd! Twee maal!’ protesteerde Seuthes.

‘Waar is dan het probleem?’ vroeg Alcibiades. ‘Als je al twee maal getrouwd bent, dan kun je ook wel een derde maal trouwen. Je zult een mooie bruidschat krijgen en duizenden trouwe geallieerde troepen.’

‘Je hebt het meisje niet gezien,’ riep Seuthes uit. ‘Ik wel! Ze is lelijk, echt lelijk! Ze is twee keer dikker dan de vetste vrouw die ik ooit gezien heb, en ze heeft haar op haar lippen. Dat is nog niets, maar ze heeft ook nog een heel slecht humeur!’

Seuthes keek naar de grond en hij wroette gedurig met een stokje in het gras.

Alcibiades bleef even verbouwereerd tot de situatie bij hem doordrong. Dan begon hij te lachen, te lachen en te lachen, tot de tranen hem in de ogen stonden, en hij rolde bijna op de grond. Het lachen werkte aanstekelijk, want ten slotte kon Seuthes toch ook lachen. De Odrysiaanse bevelvoerders die Seuthes vergezeld hadden zaten buiten aan de tent. Ze hoorden het lachen.

Ze zeiden tot elkaar, ‘hoor, nu heeft hij over het meisje verteld!’

En ze lachten zo luid als de twee mannen in de tent.

Enkele dagen later reden Alcibiades en Seuthes, vergezeld van hun bevelvoerders, allen prachtig uitgedost, trots het kamp van de rebellenleider in, het kamp van de verslagen Cicones stam. De leider die op hen wachtte was een kleine, dunne man, die gekleed liep in berenhuiden, en hij had zijn dochter aan zijn zijde. Het kamp van de leider was een tentenkamp, en iets verder lag een groot kamp van de strijders. De leider bezat niets dat zelfs van ver een Thracisch paleis kon zijn, en hij had zijn belangrijkste dorp ook al niet een voldoende waardige plaats gevonden om een Atheense veldheer en een vertrouwing van Medoc van het Hof van de Odrysiaanse Koningen te ontvangen, een verdrag af te sluiten en een huwelijk te vieren. De ceremoniën zouden dus plaats vinden in het tentenkamp. De leider was ondanks zijn gestalte niettemin een ontzagwekkende verschijning, en dat was ook zijn dochter. Alcibiades had aan Seuthes moeten beloven niet te lachen, maar een snelle,

scheve glimlach kon hij niet vermijden wanneer hij moest toegeven dat de dochter van de leider er inderdaad nog lelijker uitzag dan haar vader, en gemener ook.

‘Hoe zou Seuthes deze berijden?’ vroeg Alcibiades zich af.

Hij hield zijn glimlach kort, en wanneer hij van zijn paard afsprong, stapte hij hooghartig en fier naar de leider van de stam toe. Alcibiades ging naast Seuthes, en de strijders van de stam lieten hem respectvol door, want de twee mannen werden aanzien als onoverwinnelijke krijgers. Seuthes groette de leider van de stam en een ingewikkelde, langdurige uitwisseling van beleefde verklaringen volgde dan, in een taal waar Alcibiades geen woord van verstond, zodat hij zich snel totaal verveelde. Hij begreep wel dat de ware leider wellicht niet de man was die als leider vóór hen stond, maar wel de dochter die met Seuthes wou trouwen. Daarna offerden priesters offergaven van dieren, zodat de geur van mirre en van verbrand vlees samen uit de offervuren steeg. Lofliederen werden gezongen. Daarna gingen de mannen de tent van de leider van de Cicones in.

Nog vele jaren nadien zou Alcibiades zich de ceremonie van het afsluiten van het verdrag met de Cicones herinneren. Het gebeurde in de tent van de stammenleider, en zowel een uitwisseling van bloed – het bloed van Seuthes natuurlijk – als van dure eden had plaats. Ten slotte stapte Seuthes uit de tent terwijl hij plechtig de hand van zijn toekomstige bruid bij de hand hield. Hij werd gevolgd door de leider van de Cicones en door Alcibiades.

Het feest dat daarna gevierd werd, het feest van het bondgenootschap en van het huwelijk, verliep wild, zeer luidruchtig, en met zulk groot drinkgelag dat het één van de ergste en merkwaardigste werd in het leven van Alcibiades. Alcibiades schaterlachte van het begin tot het einde van de huwelijksceremonie. De bruid leek heel gelukkig en heel verliefd. De stammenleider sloeg Alcibiades constant op de rug, lachte even erg, en hij zette Alcibiades iedere maal een gevulde hoorn met wijn voor, want de leider ook was zo gelukkig als een dief in een kamer vol goud. Met Seuthes hoopte hij veel malen rijker te worden dan de bruidschat die hij moest afstaan waard was. Voordat de nacht beëindigd was, een nacht van drinken en zingen en dansen, beloofde de leider om meer dan duizend strijders en tweehonderd ruiters te lenen aan Seuthes en aan Alcibiades. Dat bracht het leger van Alcibiades op ongeveer tweeduizend strijders en zeshonderd ruiters.

‘Met dat leger,’ dacht Alcibiades, ‘mits wat oefening, moeten we vijfduizend Thracische krijgers aankunnen. We moeten onze horde oefenen zodat ze met onze tactiek kunnen strijden.’

De wijn smaakte aangenaam, zij het wat hard, en behalve de bruid zwermden de Thracische meisjes naar Alcibiades zoals vliegen naar een olielamp. Ze waren trouwens even mooi en begerig als de Atheense meisjes. De kampvuren van de avond werden gemaakt van reusachtige boomstammen. De muziek klonk wild en opwindend, en de dansen van de meisjes leken erg suggestief. Velen dansten, en later danste zelfs de hele stam, de bezoekers inclusief in een snelle dans waarbij elkeen de arm rond de schouders legde van twee andere mannen of vrouwen, ter ere van Dionysos en van de Thracische Ruiters en held, de god van de stammen, Heros.

Het feest duurde tot zonsopgang. In feite konden weinige mannen vertellen tot wanneer het feest duurde, want de meesten lagen tegen die tijd volledig dronken en buiten westen te slapen op de plaatsen waar ze vielen, in de eerste dauw van de morgen. Had een andere stam het kamp die morgen aangevallen, dan zouden de Cicones, de Odrysianen en de Atheners samen afgeslacht zijn geworden, want onbekwaam nog recht te staan. Ze sliepen de ganse dag!

Alcibiades ontwaakte heel laat in de namiddag. Hij opende één oog krampachtig om te ontdekken dat hij met zijn neus op een ontzaglijk grote, zachte vrouwelijke borst lag die een

mooie, roze, platte tepel had. Hij zat met een schok recht in een bed van huiden in een tent. Naast hem, links, sliep een ander, mooi, gans naakt meisje. Eén van haar benen lag over Alcibiades heen. Op zijn ander been sliep nog een meisje dat kleiner en slanker was, maar een aanlokkelijke gekromde rug en gevulde billen had. Dat meisje lag op haar buik zalig te snurken. Ze had een schapehuid over haar rug getrokken, en door te gaan zitten had Alcibiades die huid weggetrokken. Het meisje voelde de koude in haar slaap, maar ze werd nog niet wakker. Ze trok met haar linkerhand aan een ingebeelde huid die er niet meer was. Alcibiades wierp een berenhuid gans over haar rug, klopte vriendelijk op haar achterwerk, en hij stond op. Rechts van hem lag een zeer grote vrouw die eveneens volledig naakt leek. Die lag op haar rug en haar borsten staken uit haar volumineuze romp die als hoofdkussen voor Alcibiades had gediend. Alcibiades trok ook huiden over die vrouw. Hij kon zich recht houden, doch slechts nauwelijks. Hij stapte naakt naar buiten en zag al de mannen op de grond slapen, op rotsen, tegen elkaar en over elkaar heen, de meesten volledig gekleed. Hij liep naar een borrelend bergstroompje, sprong het water in, en zijn adem stokte in het ijskoude water. Hij dacht dat hij ging bevroren, maar de schok van de plotse koude maakte hem gans wakker, en de sprong was ook voldoende om hem weer min of meer nuchter te maken. Hij kletste wat water op zich als bad, en ging dan opnieuw naar de tent om zich te kleden. Hij was niet de enige die wakker werd. Bewakers stonden al op wacht en die grinnikten heel wat toen ze de naakte Athener naar de tent zagen teruglopen. Tegen de avond werd iedereen wakker en begon iedereen weer te werken.

Alcibiades en Seuthes bleven nog enkele dagen in het kamp van de Cicones. Later keerden ze weer naar hun leger. Ze werden vergezeld door een eerste afdeling van vijfhonderd krijgers van de Cicones. De andere krijgers van de Cicones zouden hen in de volgende dagen gezonden worden, en die kwamen ook. Ze zetten een nieuw kamp op in een andere, bredere vallei, meer naar het westen, en Alcibiades wachtte op de bevelvoerders en verkenners van Seuthes om te horen wat de toestand bracht met de andere stammen. Tegen dan waren al zijn versterkingen aangekomen. Hij begon aan een intensief programma van trainingen.

Dii

Ongeveer een maand later hoorden Alcibiades en Seuthes dat een leger van Dii zich op een veldslag voorbereidde en zich op vijf dagen mars van hun kamp bevond. Alcibiades en Seuthes hadden hun versterkingen uit Bisanthes en van de Cicones verzameld, en ook wat meer Odrysiaanse troepen vervoegden hen. Alcibiades en de Atheense bevelhebbers oefenden die afdelingen elke dag samen, zodat de mannen aan elkaar gewend geraakten en de Atheense tactische bewegingen van aanval en vermeende vlucht en de plotse bewegingen van de falanxen naadloos konden uitvoeren. Alcibiades en Seuthes beslisten de Dii op te wachten. Hun terrein rondom kenden ze nu zeer goed.

Het gezamenlijk Atheens-Thracisch leger bestond uit tweeduizend strijders te voet en duizend ruiters. Alcibiades steunde vooral op zijn honderdvijftig hoplieten die een volledige panoplie van zware bronzen bepantsering droegen, maar die hij geleerd had te steunen op de peltasten die hij hen had gegeven als assistenten en die ook zwaarder bewapend en bepantserd waren dan de andere strijders. De rest van het voetvolk droeg slechts lederen beschermingen, kleine schilden, speren en zwaarden. Veel van die mannen droegen ook een boog en pijlen, een wapen dat Alcibiades meer en meer begon te appreciëren. Dit leger lag met zijn tenten aan één einde van de vallei, een plaats begroeid met lage struiken en grasvelden. In de vallei

vloeide aan één zijde een kleine rivier van slechts ongeveer vijftien voet breedte, een rivier van zeer ondiep water. Het was een rustige rivier, het water liep niet snel. Seuthes zond verkenners uit, en hij reed zelf ook regelmatig met hen het kamp uit.

Op een dag kwam Seuthes in volle galop teruggereden met zijn mannen naar Alcibiades om aan te kondigen dat het leger van de Dii snel naderbij kwam om hen aan te vallen. Ze zouden twee dagen nadien het Atheens-Thracisch leger bereiken. Seuthes zei opgewonden dat het leger reusachtig leek. Hij schatte dat vijfduizend strijders te voet en driehonderd ruiters in het leger van de Dii stapten. Driehonderd ruiters was wel niet veel voor dergelijk grote strijdkracht. Seuthes verwachtte dat er nog meer ruitery achter het leger van de Dii reed.

Alcibiades werd van de ene verrassing in de andere getrokken. Hij was hier, in een uitgestrekt land dat vele malen groter was dan Attica en de Peloponnesos samen, een massieve oorlog aan het voeren, ongekend door Athene, zonder toestemming van de Atheense Volksvergadering, een oorlog waarin duizenden krijgers tegenover elkaar stonden. Hij had gemeend ten hoogste te moeten strijden tegen enkele honderden ongeoeffende krijgers uit wilde stammen, een oorlogje dat een korte tijd zou duren, en in plaats daarvan moest hij echte veldslagen strijden met wreedaardige, stoere en fiere strijders van wie de meesten veteranen waren die ervaring hadden opgedaan in eindeloze schermutselingen tussen de stammen en die bijgevolg perfect wisten hoe een zwaard en een speer te hanteren, al kenden ze niet de verfijnde tactieken en strategieën die Alcibiades geleerd had van de Atheense veldheren. Hij stond tegenover grote aantallen ruiters, aantallen die zelfs Pharnabazus en Tissaphernes praktisch niet in het veld konden brengen. Hij moest echter wel die strijdkrachten trotseren, want dat had hij beloofd aan Seuthes, en ook omdat hij gewoon hier stond, op deze plaats en op dit ogenblik, hij en niemand anders, en omdat de Dii op hem afkwamen en het niet in het hoofd van een Alcibiades kon opkomen om zich terug te trekken en te vluchten. Hij kon niet weglopen en Thracië in oneer verlaten! Niet Alcibiades! Hij stelde nochtans logisch vast dat de kansen heel groot waren dat zijn troepen een nederlaag zouden lijden, verslagen zouden worden en onder de voet gelopen door de overmacht aan vijanden.

Alcibiades werd het moe om veldslagen te moeten strijden voor niets. Waarom was hij naar Thracië gekomen, naar dit wild, donker land? Om Medoc te steunen? Hij had die zogenaamde Koning van de Thraciërs zelfs nog nooit ontmoet, en die Koning leek hem meer en meer slechts een ambitieuze stammenleider te zijn van één van de belangrijkste stammen van Thracië, maar niet van groter prestige. Was hij gekomen om Seuthes te helpen? Ja, Seuthes was thans een vriend, maar Seuthes was niets meer dan een obscure vertrouweling aan het Hof van Medoc. Hoeveel invloed oefende Seuthes echt uit aan dat Hof? Seuthes kon al even goed, voor zover Alcibiades hem kende, een eenzame avonturier zijn zoals hij zelf, die uit eigen initiatief in het zuiden was komen strijden om op te vallen bij Medoc, en die Alcibiades vóór zijn kar had gespannd. Misschien werd Seuthes zelfs teruggewezen voor zijn daden bij Medoc, of streed hij voor zijn eigen interesses! Hoe meer Alcibiades over dat alles nadacht, des te meer verzonk hij in een sombere bui. Hij kniesde over de komende veldslag. Die leek hem te reusachtig om waar te kunnen zijn.

Hij vroeg, 'heb ik schrik, ik Alcibiades? Heb ik mijn moed van weleer verloren?'

Hij vond geen passend antwoord op die vraag, vooreerst. Ja, hij had schrik, gaf hij nadien toe.

Alcibiades besloot daarom met Seuthes mee uit het Atheens kamp te rijden om de Dii met eigen ogen in te schatten. Hij haatte het nu weer een veldslag te moeten leveren. Het was niet zijn stijl om de ene veldslag na de andere te leveren! Hij herinnerde zich Mantinea. Hij wou diplomatie gebruiken, praten. Maar hij kon zelfs de taal van dit land niet spreken met de Thracische legers, en men sprak niet met legers die op mars waren tenzij men als een lafaard

wou aanzien worden. Alcibiades bleef kwaad en verdrietig tegelijk tobben en mokken. Hij dwong dus Seuthes terug op zijn paard, greep het paard van een bevelvoerder van Seuthes, en hij riep naar Seuthes hem te volgen.

De Dii moesten ook verkenners gehad hebben rondom hun leger, maar Alcibiades zag die niet. Het leger van de Dii marcheerde met tweehonderd ruiters als voorhoede, mannen op kleine paarden, maar die goed bewapend reden. Daarna stapten duizenden krijgers in een losse formatie, één macht, niet in georganiseerde kolommen. De mannen waren gekleed in huiden en chitons van ruw doek met hoge, lederen laarzen, kapjes en mantels. Sommige krijgers droegen een vorm van lederen bescherming, maar de meesten droegen zelfs dat niet op de borsten en de benen en armen. Ze hielden bronzen of houten schilden bedekt met schapehuiden, en verder speren en zwaarden en bijlen, enige bogen. Dat leger spreidde zich uit in de brede vallei onderaan de heuvels in de bossen waar Alcibiades en Seuthes stonden, en het lawaai van de rammelende wapens, van de laarzen van de mannen en van de hoeven van de paarden, moest van ver al gehoord kunnen worden. Toch marcheerden de mannen in stilte. Achter het voetvolk rolden wagens getrokken door ossen, en die wagens werden bewaakt door nog meer ruiters.

‘Die hebben geen duizend ruiters mee,’ merkte Alcibiades op.

‘Neen. We zien slechts ongeveer tweehonderd ruiters. Maar misschien zien we niet alle ruiters,’ fluisterde Seuthes. ‘Ik zag meer paarden de andere dag. Ze hebben zich misschien gescheiden, of een deel van hun troepen, een groot deel, kan aan het verkennen zijn. Ze waren met meer paardrijders de vorige dagen. Nog meer ruiters kunnen in de achterhoede rijden!’

‘Ik begrijp dit niet goed,’ zei Alcibiades. ‘Waarom vallen ze ons aan? Waarom wachten ze eerst niet af om te zien wat er gebeurt, om hun dorpen te verdedigen als dat nodig wordt. Als ze wachten, dan konden ze ons afschrikken alleen al met hun aantal, zodat ze niet gestoord zouden worden!’

‘Ik veronderstel dat ze wisten dat we in elk geval zouden komen. Dus marcheren ze,’ trok Seuthes de schouders op.

‘Ja, natuurlijk,’ zei Alcibiades meer tot zichzelf dan tot Seuthes, luid nadenkend. ‘Ik ben dom, eigenlijk. Waarom ben ik naar hier gekomen, om wat te leren? Ik wou een gevoel krijgen van deze mannen, maar ik had het allemaal al kunnen weten. Ze willen hun vrijheid bewaren. Ze willen kiezen door wie ze geregeerd worden. Ze aanvaarden geen overheersing. Ze zijn er van overtuigd dat ze de overwinning zullen behalen. Ze denken dat het snel en gemakkelijk zal verlopen met zulk groot leger, met twee of drie maal meer strijders dan wij hebben. Ze vallen ons eigenlijk ook niet aan, het zijn wij die agressie plegen tegen hen, natuurlijk. We verstoren hun vrede en bedreigen hun vrijheid. Ze kunnen niet toelaten dat we in hun territorium zouden doen wat wij willen. Ze moeten hun fierheid in ere houden tegenover hun vrouwen en hun vaders. Dat is hoe ze de zaak zien. Geen vrouw hield hen tegen in hun dorpen. Ze zullen verder marcheren tot we vluchten, of tot ze verslagen worden, maar dat laatste is geen optie waar ze aan denken. Met hen onderhandelen zal inderdaad niets opleveren. Het is gewoon zij of wij, nu!’

We moeten bijgevolg dit leger vernietigen. Als we dit leger vernietigen, wreedaardig vernietigen, met heel veel doden aan hun kant, alleen dan hebben we een kans om met de stammen te praten. Eerst moeten we hen erg schrik aanjagen, een panische angst, en daarna kunnen we hen troosten, en daarvoor zullen ze ons zelfs dankbaar blijven. We moeten onoverwinnelijk lijken, en dus moeten we nog dit leger vernietigen, efficiënt en totaal. Die krijgers daar, in de vallei, mogen werkelijk geen geluk hebben, en dat verwachten ze niet. We moeten hen een totale afranseling geven, genadeloos, met veel doden en gewonden. Ik was

een domoor! Geen onderhandeling, hier, is mogelijk! We hadden in ons kamp moeten blijven en onze troepen voorbereiden en hinderlagen leggen. Laat ons terugrijden!’

Alcibiades pauzeerde toch nog even.

‘Zouden ze veel verkenners rond zich hebben?’ vroeg hij.

‘Ja,’ antwoordde Seuthes.

‘Gans de weg van het leger en tot aan ons kamp?’

‘Ja,’ herhaalde Seuthes opnieuw. ‘Maar wij ook hebben verkenners, zeer goede zelfs, en wachters die ons verdedigen. Ik heb heel wat ruiters gestuurd om uit te kijken naar de verkenners van de vijand. We zullen de meeste vijandige verkenners opgevangen of weggejaagd hebben, zeker in de omgeving van ons kamp.’

‘Dan hebben we een kans,’ zei Alcibiades, ‘maar niet één verkenners mag ontsnappen, want één man is hen genoeg. We moeten terugrijden, snel!’

Alcibiades en Seuthes reden terug naar hun tenten, waar ze aankwamen bij dageraad de volgende morgen. Alcibiades liet direct het alarm blazen door een trompetblazer van Athene. Het leger van de Dii zou laat in de nacht verschijnen, waarna de strijders waarschijnlijk de volgende dag zouden aanvallen. Hij riep zijn bevelvoerders, Atheners en Thraciërs, samen. ‘We moeten valstrikken en hinderlagen opzetten,’ riep Alcibiades. ‘We kunnen deze veldslag niet op de gewone manier winnen. We moeten al de valstrikken leggen waar jullie kunnen aan denken! Om te beginnen, moet twee derde van onze ruiters het woud inrijden, nu, en zich verbergen. En ik meen verbergen! Ik wil geen enkele vijandelijke verkenners een paard laten ruiken of horen hinniken! Er mogen geen kampvuren in het woud aangestoken worden van nu af aan, geen geluid mag gehoord worden, geen maaltijden daar gekookt worden, geen lied gezongen, geen offergave gebracht. Ik wil al onze boogschutters ook in het woud zien verdwijnen. We stellen de helft van onze mannen hier in de vallei op, meestal de Atheners. Die zullen verder vuur maken, koken, hun wapens wetten, water halen, en zoals gewoonlijk op wacht staan. De hoplieten zullen in de vallei blijven, en ook de helft van de andere Atheense troepen, en één derde van de Thracische lichte strijders. De Dii weten wel dat we strijders van de Cicones hebben, maar wellicht weten ze niet echt hoeveel. We tonen hen dus enkele Cicones.

Wanneer we morgen aangevallen worden, dan zal ik eerst naar voren stappen met mijn hoplieten. We zullen twee centrale vleugels vormen aan deze zijde van de vallei. Alle hoplieten vormen een lange lijn, daarachter plaatsen we meer hoplieten en de rest van de zwaarder beschermde strijders, andere peltasten er achter. Ver achter die lijn graven we een diep gat over de hele breedte van de rivier, zodat niemand daar door de rivier kan waden, over een hele afstand. We diepen de rivier uit, snijden scherpe takken en dunne boomstammen tot punten en plaatsen die in de rivierbedding, onder de waterlijn. Iedereen in het kamp, behalve de hoplieten, werken daar aan.

Ik laat de Dii eerst komen, zal dan wijken tot aan dat punt. Wanneer de Dii daar proberen rond ons te zwermen aan de linkerkant waar de rivier ligt, dan zullen ze een verrassing krijgen in de rivier, en dat zal ons wat tijd geven, hoop ik toch. Ik wil niet dat de Dii ons omsingelen. Ik wil ook boogschutters aan die kant van de rivier, maar heel veel boogschutters zullen niet nodig zijn, bijvoorbeeld één afdeling van vijftig boogschutters. De Dii mogen niet de rivier oversteken daar, om ons in de rug aan te vallen. Willen ze dat toch gaan doen, dan moeten ze eerst teruglopen, en ik geloof dat ze daar niet zo direct zullen aan denken, daarna krijgen ze wel aan andere verrassing aan die kant te slikken!

Onze ruiters zal gedeeltelijk aan de uiterst rechtse vleugel staan. De ruiters die bij de Atheners bleven moeten achter de lijnen geplaatst worden. Ze zullen een kleine reserve vormen. De rest van de ruiters gaat aan de linkerkant van de rivier, verborgen onder de bomen.

Onze Cicones en onze boogschutters zullen verborgen blijven in de wouden aan de rechterkant.

Nu, wat zal er gebeuren? Wel, ik ga eerst vooruit, naar de Dii toe. Ik stel een volledige falanx op. We beginnen met tegen hen te vechten aan het andere einde van de vallei. Ik zal teruggedrongen worden. Ik mag hen niet aan mijn hoplieten laten voorbij komen, zeker niet aan de randen, links en rechts, en bijgevolg moet ik na een tijdje achteruit wijken, vluchten, maar traag, steeds in één lijn. Die beweging hebben we al enkele malen geoefend. Jullie strijders moeten weten dat de terugtocht een list is! Wanneer we achteruit stappend aan deze strook, hier, van het water dat uitgediept werd, komen, dan draai ik me om en de hoplieten blijven weer staan. We plaatsen een vlag om dat punt aan te duiden. Die bewegingen zullen relatief snel gebeuren, zodat de Dii niet de tijd hebben om te gaan verkennen wat er zich links en rechts in het woud bevindt, en ook te weinig tijd voor hen om deftig na te denken. Ze zullen gewoon naar ons toe blijven rennen, in massa. Het mooie daarvan is dat hun achterste rijen wel kunnen duwen, maar niet kunnen strijden, want de vallei wordt minder breed aan dit einde, zodat we in de centrale slag niet minder echte strijders zullen hebben dan zij, en veel betere! Dan zullen de Dii eigenlijk zijwaarts onze boogschutters, onze Cicones en onze ruitery in de rug hebben, want ze zijn die in hun haast voorbijgelopen.

We zullen eerst onze boogschutters laten aanvallen. De Dii zullen heel wat mannen verliezen, en vooral zullen ze zich beginnen af te vragen hoeveel strijders we nog in de wouden verborgen houden. We laten veel boogschutters zien, maar niet allemaal. Wanneer de Dii onze boogschutters aanvallen, halen we al onze boogschutters uit het woud, en we doden nog meer mannen.

Dat zal hen echter niet stoppen! Er zal zich dus een veldslag ontwikkelen, ook aan onze rechtervleugel. Wanneer onze boogschutters het terrein lijken te verliezen, dan laten we onze Cicones met donderende strijdkreten los aan die kant. Doe jullie mannen zo hard schreeuwen als ze kunnen! De Cicones zouden de troepen die de Dii naar daar gezonden hebben moeten vernietigen op onze centrale vleugel wat te verlichten. Onze troepen moeten dan vooral rond de Dii zwermen aan die zijde. Daarmee hebben we de Dii al twee ernstige schokken gegeven! Dat moet hun vertrouwen aantasten!

Terwijl de Dii daar in de problemen geraken, en dreigen omsingeld te worden, dan chargeren we met onze ruitery aan de linkerzijde, over de rivier heen, over het ondiepe deel achteraan de Dii, tot de ruiters de boogschutters bereiken en onze eigen Cicones. Daarmee verrassen we ze nogmaals. Ze zullen vragen wat er verder gaat gebeuren.

Belangrijk is ook dat wij al onze strijders kunnen ontplooien en laten strijden, terwijl hun strijders die in het midden van het gewoel staan, daar alleen maar met de vingers kunnen draaien en niets anders kunnen doen dan opeen gedrukt te worden. Hun overwicht in aantallen strijders wordt tenietgedaan, zodat meer van onze strijders kunnen vechten dan van de Dii. Dat allemaal zal perfect in de tijd moeten uitgevoerd worden, of het plan faalt. Wanneer we zo hard mogelijk en zo perfect mogelijk in de tijd kunnen toeslaan, dan gebeuren er voor ons geen verrassingen en we zullen de Dii omsingeld hebben. Ze zitten in een zak en mogen er niet uit geraken. Dan kan de slachting beginnen. We wringen de zak toe. Hebben jullie suggesties?’

De bevelvoerders keken naar elkaar. Het plan moest even doordringen in de hoofden. Ze stonden na te denken.

‘Veronderstel dat zij ook enkele verrassingen uitgedacht hebben?’ vroeg Seuthes zich af.

‘Zouden ze dat normalerwijze doen? De Cicones hadden geen verrassingen!’ stelde

Alcibiades vast.

Seuthes aarzelde.

‘Neen,’ zei hij ten slotte. ‘Wij pasten de vorige maal ook geen trukken toe. Ze weten ook niet dat we veel Cicones met ons mee hebben. De stammen zijn het gewoon alleen maar naar de vijand toe te rennen en beginnen te slaan, vernietigd te worden of te vernietigen, recht toe en recht aan, maar ze zijn ook geen dommeriken. Ze zullen verkenners de wouden in zenden, links en rechts!’

‘Met je ruitery zou je die moeten onderscheppen,’ antwoordde Alcibiades streng. ‘Maar je mag niet alle verkenners tegenhouden. Laat hen alleen niet te dicht komen. Ze kunnen goed kijken naar ons kamp, maar niet in de bossen snuffelen. Na de allereerste slag, wanneer de hoplieten en de rest van de middenvleugel bijna verslagen lijken, dan lopen we achteruit, en dan zullen de Dii vergeten te verkennen vooraleer naar voren te lopen!’

‘Ze kunnen al van bij het begin naar de andere zijde van de rivier lopen en ons in de rug aanvallen,’ opperde een Thracische bevelvoerder.

‘Ja! Wat kunnen we daar aan doen?’ vroeg Alcibiades.

‘Als u ons aanduidt waar u zult omkeren,’ zei de man, ‘dan konden we aan die zijde van de rivier droog gras en schepels leggen en er met enkele mannen vuur aan steken. De rivier is daar diep, dus zullen ze het moeilijk hebben de rivier over te steken. Iets later zullen ze de ruitery in hun rug hebben. Ze zullen dan niet veel meer kwaads aan die kan kunnen uitrichten.’

‘Goed, goed,’ prees Alcibiades.

Hij aarzelde. De suggestie was van een Odrysiaan gekomen. De Thraciërs waren uiteindelijk toch niet zo dom. Ze leerden snel! Hoe snel zouden de troepen waartegen hij moest strijden, leren?

‘We zouden daar dan ook vijftig boogschutters moeten houden, zodat de mannen die proberen door het vuur te breken, daar, zouden gedood worden.’

‘Naar mijn vermoeden gaan ze daar ruiters voor gebruiken,’ merkte de man op.

Alcibiades dacht daarover na. ‘Dat is mogelijk, ja. Hun paarden zullen niet aan de rechterzijde kunnen voorbij geraken. Wat is je naam?’

‘Ikkos,’ zei de man.

‘Goed dan, Ikkos. Jij bent verantwoordelijk voor de verdediging aan de linkerzijde van de rivier. Je gebruikt vuur, veel vuur, boogschutters, en je kunt de Atheense ruitery gebruiken van mij. Maar als het heet wordt aan een andere zijde kan het gebeuren dat ik die ruitery van je moet wegnemen. Kun je de linkerzijde houden?’

De man straalde. Hij was een Thraciër, maar hij had verantwoordelijkheid gekregen over een vleugel, en hij mocht de Atheense ruitery leiden!

Alcibiades glimlachte aanmoedigend. Hij had een vriend meer gemaakt. De man was die eer waardig.

‘Wat gebruiken we als signaal?’

‘We hebben eigenlijk geen signalen nodig,’ antwoordde Seuthes. ‘De gebeurtenissen kunnen ons signaal zijn. Als jij je omkeert aan dit einde, na je vlucht, om weer te gaan strijden, dan moeten enkele ogenblikken later als die strijd weer goed bezig is, onze boogschutters aan de rechterkant in actie komen. Wanneer de Dii daar aanvallen sturen we meer boogschutters in, en iets later onze Cicones in een frontale, brutale, wilde aanval. Wanneer die in de slag verwickeld worden, iets later weer, dan val ik aan op de linkerflank met de ruiters, en we sluiten de omsingeling.’

‘Fijn,’ besloot Alcibiades tevreden. Hij voelde zich al een heel klein beetje beter.

‘Iedereen weet wat te doen. Als iemand dit plan niet perfect uitvoert, dan verliest hij zijn hoofd! Ik meen het. Seuthes, jij leidt de ruitery aan de linkervleugel en als ik in de strijd val, ben jij de opperste bevelhebber. We hebben ook geen opperbevelhebber nodig, trouwens, in de slag zelf, elke bevelvoerder aan zijn vleugel is heer en meester aan die kant. Eudamas, jij beveelt de boogschutters aan de rechtervleugel. Jij wordt ook verantwoordelijk om de rivier uit te diepen. Ik zal je zeggen waar. Poleus, de Cicones aan de rechtervleugel zijn voor jou.’

Ikkos, wij moeten nog praten, want het kan zo erg worden dat ik je ruitery nodig heb. Daarvoor moeten we wel een signaal afspreken. Als ons plan niet werkt zoals we hier besloten hebben, dan strijdt iedereen voor zich, en beslist wat het beste is op dat ogenblik. Vooral, aarzel niet om de mannen in te zetten! Iedereen, ga nu en bereidt jullie voor!’

De bevelvoerders liepen om hun werk te organiseren.

Eudamas bouwde een dam in de rivier. Het water spoelde dan over de vallei, maar het leger werkte snel om de rivierbedding uit te diepen achter de dam. Honderden mannen werkten daaraan. Ze zorgden er voor om niet te veel modder op het gras te laten liggen. Een keten van mannen droeg manden van aarde de wouden in. Ook de rotsblokken werden onder de bomen geworpen. Puntige takken en kleine stammen werden met de punt naar boven in de bedding gestoken. In de avond werd de dam weer afgebroken, en het water stroomde weer in de oorspronkelijke rivierbedding.

Ikkos verzamelde met zijn mannen droog gras en twijgen voor een groot vuur over een brede strook aan de linkerozijde van de rivier. Olie werd daarover gegoten, dat dan weer bedekt met nog meer droog gras.

De delen van het leger die zich moesten verborgen houden sliepen in het woud. Normale vuren werden aangestoken in het kamp, varkens werden geroosterd, en de mannen sliepen. De ruiters van Seuthes patrouilleerden diep in de wouden.

Bij dageraad stond Alcibiades met iets minder dan de helft van zijn strijders, onder wie al zijn hoplieten en een paar honderd Odrysiaanse ruiters, in de vallei aan de rechterzijde van de rivier. Zijn Thracische verkenners meldden dat de vijand in de nacht een kamp had opgezet iets verder in de vallei. De veldslag werd niet verwacht voor de middag, misschien iets vroeger.

Alcibiades plaatste zijn centrumfalans in een rechte lijn haaks op de rivier. Hij sloot de vallei af. Sommige mannen gingen neerzitten op hun schilden, en Alcibiades liet hen rusten, maar het gras was nog nat van de morgendauw. De vallei werd gedompeld in een dichte, witte mist, ongeveer een man hoog, met mist die uit de wouden doorsijpelde. In deze onaardse atmosfeer wachtten de Atheners, de Odrysianen en de Cicones.

Lang vóór de middag al, hoorden ze het geluid van een aanlopend leger, en wanneer het geluid groeide, werden hun zenuwen op de proef gesteld. Ze hoorden de duizenden laarzen bonken, de paarden hinniken en snuiven, de stemmen van de mannen die zongen, de fluiten die hun hoge tonen speelden. Het geluid van het vijandelijk leger kwam langzaam dichterbij. In een vallei zoals deze werden die geluiden al van ver gehoord. Het werkte ontzenuwend op het gemoed van de wachtende krijgers en terwijl het groeide hadden de mannen de indruk dat de vijand heel nabij kwam, terwijl hij in feite nog een hele afstand te overbruggen had. Het wachten duurde een eeuwigheid. Een man spuwde, een andere haalde zijn hand zenuwachtig door zijn haren, lederen riempjes van de bepantsering werd strakker of losser getrokken, een schild werd opgenomen en gewogen. De strijders hoorden af en toe een kreet in de bossen, hopelijk gemaakt door een vijandelijke verkenners die opgevangen en gedood werd door de ruiters van Seuthes. De mannen wachtten in stilte, gespannen, zenuwen aangetrokken zoals de pees van een boog.

Alcibiades stond tussen zijn hoplieten, en hij ook wachtte ongeduldig. Om de aandacht af te trekken, beval hij de Thracische priesters nog wilde varkens te slachten en te offeren ter ere van de goden, van Zeus, Dionysos en de Grote Ruiters. De Atheners zongen een kort loflied aan Zeus. De eerste strijder van de Dii verscheen in de verte, een ruiters, daarna nog meer

ruiters, en dan vulde een massa strijders de ganse breedte en zelfs zichtbare lengte van de vallei.

Een hele tijd vóór de middag al stonden de twee legers oog in oog op een korte afstand van elkaar in de vallei. De Dii lachten. Ze vormden geen falanx. De Dii stonden als een grote menigte, en ze vulden de vallei op, waarbij sommige strijders ook de rivier in waadden, en Alcibiades zag dat inderdaad, zoals Ikkos had gevreesd, vooral de Diaanse ruitery aan de linkerkant reed met de duidelijke bedoeling tegen de linkerkant van Alcibiades in te rijden of zelfs voorbij te rijden, en de rivier verder over te steken, achter de Atheners door.

Alcibiades bemerkte hoe blij de Thracische stamleden waren om zo weinig strijders in hun weg te zien staan. Alcibiades moest vijf tegen één strijden!

Hoorns bliezen snel, en het leger van de Dii kwam langzaam in beweging. De mannen stapten eerst traag, maar daarna werden hun gezichten grimmiger en ernstig. De Dii liepen, stopten plots, en wierpen hun werpsperen. Een eerste wolk van puntige houten speren rees boven de Atheense falanx en viel op de mannen neer. De hoplieten lachten met die lichte en korte werpsperen, maar de lichtere troepen, die bestonden uit de Atheense zeelieden, lachten minder. Weinig mannen werden gedood door de speren, maar een ernstig aantal van de peltasten geraakte toen al gewond. Sommige speren vlogen door de lichte schilden heen.

De Dii hadden een eigen verrassing voorbereid. Voordat de Atheners hun schilden lieten zakken, werd een tweede vlag van werpsperen geworpen, praktisch direct na de eerste aanval. Die werpsperen vonden menige Athener zonder opgeheven schild en kijkend van terzijde hun bescherming. Alcibiades vloekte luid, want zijn mannen vielen vóór ze zelfs één vijand hadden kunnen raken. De Dii herhaalden dit manoeuvre van dubbele worp nogmaals voordat ze de Atheners bereikten.

De Dii versnelden hun lopen, zodat wanneer ze dicht bij de Atheense rangen liepen, ze zo hard renden als ze maar enigszins konden. Dan beval Alcibiades een vlag van pijlen af te schieten. Die doodden of verwondden wel enkele strijders, maar het effect was niet voldoende om de stormloop van de Dii te stoppen. In minder dan geen tijd liepen de stamleden op de Atheners in. Ze liepen tegen de schilden van de hoplieten met nog slechts één korte speer in de handen, en een zwaard aan hun gordel.

Zoals in de vorige veldslag tegen de Cicones, was de schok van de inslaande stoere en wilde Dii verschrikkelijk. De Atheense hoplieten werden ogenblikkelijk enkele stappen achteruit geworpen. De Dii liepen echter in een dichte versperring van lansen en schilden. Veel van hun strijders werden gedood doordat ze op scherpe punten van staal renden. De Dii vochten met zware slagbijlen en speren, en ze beten diep de Atheense rangen in. Wanneer de Dii door de Atheense falanx braken, wat zowat overal gebeurde, riep Alcibiades bevelen om achteruit te stappen, te wijken, en de falanx opnieuw te vormen. De Dii die dan nog binnen in de Atheense rijen vochten kregen daar weinig kans het er levend af te brengen. Een gevecht van hoplieten tegen ruwe strijders volgde.

Alcibiades stond in de tweede lijn. Hij vocht in zijn bronzen, glimmende bepantsering. Hij droeg een Corintische helm die afgezet was met goud en een lange pluim van gekleurde paardenhaar. Hij steunde de mannen die met hem meevochten. Het was moeilijk hoe dan ook om te bewegen in de drukte van de duwende mannen in die eerste ogenblikken waar twee muren van schilden op elkaar insloegen. Speren kwamen van achter schilden vandaan, en trokken zich bebloed terug. Mannen vielen onder de Dii. De boogschutters van Alcibiades bleven pijlen afschieten over hun rijen heen in de massa van Dii strijders. Bloed spoot op het gras uit doorgesneden halzen, armen die gewond of afgehakt werden, en benen die doorgestoken werden. Dat laatste deden vooral de Atheners van achter of onder hun grote

schilden door. Vloeken en kreunen en oorlogskreten en het lawaai van het tegen elkaar slaande metaal klonken oorverdovend.

Alcibiades schreeuwde vooral zeer luid om te verzekeren dat zijn lijn niet omsingeld werd, links en rechts aan de uiteinden van zijn falanx. Op dat ogenblik beperkten de Dii zich er toe om recht door te proberen te geraken, de Atheners omver te lopen en te overweldigen met hun massa. Ze verloren mannen, maar ook in de eerste lijn van Alcibiades vielen slachtoffers. De lijn van Alcibiades was lang en dun, slechts vier mannen diep, ongeveer de helft slechts hoplieten, en achteraan had hij helemaal geen hoplieten meer staan. De Dii streden minstens tien rijen diep, al kon men na hun eerste lijn niet meer van lijn spreken. De druk op de falanx van Alcibiades was geweldig. De slachting ging regelmatig door, maar in deze strijd waren de Atheense hoplieten met hun zware metalen bescherming bijna onoverwinnelijk. Alleen bijlen konden een dergelijke Atheense strijder doden of verwonden, maar weinig bijlen raakten een zacht doel. Af en toe geraakte wel een Thraciër door de Atheense rij, om dan direct in de tweede of derde rij te vallen.

De Dii zonden meer mannen met grote bijlen vooruit, en die leverden krachtige slagen af op schilden en lansen. De Atheense hoplieten hielden echter hun plaats, en Alcibiades bemerkte tot zijn grote verbazing dat als dit gevecht zo voortduurde, hij niet zou moeten vluchten. De Dii waren wel met een groot leger gekomen, maar in de vallei konden ze dat groot voordeel van mannen niet uitbuiten. De strijd die hier aan de gang was zou een uitputtingsstrijd worden, waarin veel meer Dii gedood werden dan Atheners, maar waarin ook de rangen van Alcibiades gestaag uitgedund werden, zodat de Dii aan het einde de Atheners zouden uitroeien gewoon door hun overmacht aan krijgers. De hoplieten stierven, maar deze strijd werd zeer duur betaald door de Dii!

De leiders van de Dii realiseerden zich ook dat de huidige druk onvoldoende was. Ze bewogen nog meer mannen naar voren en de Atheners werden verder achteruit gedrukt.

Alcibiades verwachtte ook dat de Dii nu hun ruitrij en meer mannen naar links over de rivier zouden zenden, of rechts de bossen in, maar zolang dat niet gebeurde bleef hij verder strijden waar hij stond.

De Atheners moesten wijken onder de nieuwe druk. Ze moesten achteruit stappen. Ze konden bijna niet meer hun speren gebruiken. Meer en meer hoplieten vielen. De eerste rij werd nu vervolledigd door mannen uit de achterste rijen, maar deze strijd kon niet lang op die hopeloze wijze blijven duren.

De volledige eerste rij hoplieten van Alcibiades was opgeofferd. De lijken van dode Atheners lagen op de grond, nu al achter de Diaanse rangen, en de Atheners werden thans wel erg tegen elkaar en achteruit geduwd. De gewonde Atheners overleefden niet, ze werden direct gedood in de massa van de Dii. Een gewonde Dii werd opgevangen door zijn metgezellen. Op een aantal plaatsen sloegen de Dii openingen in de Atheense rangen. Die rangen zouden binnenkort opengeboken worden, en dan zouden de troepen van Alcibiades overrompeld worden aan alle kanten, en verslagen worden. Alcibiades riep de terugtocht.

Wanneer Alcibiades zijn bevel van de terugtocht riep, liepen zijn troepen plots heel snel achterwaarts naar het andere eind van de vallei, weg van de strijd, naar hun kamp toe.

Cruciaal in die beweging was dat de achterste rijen eerst wegliepen, daarna de rijen er voor, en zo verder, terwijl de eerste rij nog even verder vocht, waarna dan alle rijen in lijn bleven lopen, en aan dezelfde snelheid. Alcibiades had die beweging langdurig ingeoeffend.

De Dii bleven even verrast bij die plotse wending in de strijd. De oefeningen van Alcibiades bewezen hun nut, want het heel Atheens leger liep in blok, maar ongeveer in rechte lijnen, achteruit. Dat was moeilijk om doen, en de lijnen golfdan wel heel wat, ze bogen en werden hoekige lijnen, maar ze weren niet onderbroken door de Dii, die trouwens eerst waren blijven

staan om dan toch de achtervolging in te zetten. De Dii riepen scherpe overwinningskreten, ze juichten hun glorie uit.

Alcibiades en zijn mannen bereikten de purperen vlag naast de rivier, de vlag die het punt aanduidde waar alle rangen zich moesten omkeren om weer de Dii te trotseren. Alcibiades zag tot zijn genoegen dat al zijn rangen opnieuw naast en achter elkaar stonden in een relatieve goede slagorde. De hoplieten schuifelden weer in lijn, en ze stonden snel weer schild tegen schild.

Toen de Atheners zich omdraaiden en stopten met lopen, hadden de leiders van de Dii toch al kunnen vermoeden dat er iets niet pluis was. Maar hadden ze nu hun strijders willen tegen houden, dan waren ze daar niet in geslaagd. Ze zonden gans hun leger dus vooruit, ook aan de linkerkant van de rivier.

De kreten van de overwinning waren te luid aan de zijde van de Dii, het enthousiasme van de Thracische stamleden te groot. De Atheners waren gevlucht tot waar ze konden vluchten, de overwinning lag in het bereik van de Dii. Ze meenden dat de Atheners nu nog stonden om hun kamp te verdedigen. Ze smakten weer machtig op de rangen van Alcibiades in. De hoplieten hielden de aanval tegen, even nog, en Alcibiades stond nu in de eerste rij, maar weer werden de Atheners enkele passen teruggedreven. Het doden en verwonden, de ware slachting, begon opnieuw.

De Atheners vochten met bittere vastberadenheid. De Dii streden in de wetenschap dat ze aan de winnende hand lagen en niet meer konden verliezen. Atheense hoplieten vielen, de ene na de andere, links en rechts van Alcibiades.

Alcibiades had al een lelijke snede gekregen op de arm waarmee hij zijn schild vast hield, zodat hij dat nog nauwelijks kon vasthouden om zich te verdedigen. Hij had een wonde aan zijn schedel opgelopen, een wonde van een bijl die afgeweerd werd op zijn schild maar waarbij de bijl naar zijn hoofd was afgeketst. Hij was toen even verwaasd blijven staan, maar de hoplieten hadden hem beschermd. Hij had drie Dii gedood in dit gevecht, hij had zijn speer door een keel gestoten, een Thraciër in de borst gestoten door een dunne lederen bescherming heen, en een man neergehaald met een speerstoet in de buik. Hoeveel mannen hij verwond had, wist hij niet. Alcibiades vocht nu met zijn laatste energie, maar zijn mannen verloren stilaan hun plaats. Openingen werden geslagen in de Atheense rangen. Wanneer zou Eudamas aanvallen met zijn boogschutters? Eudamas, het werd hoog tijd!

Alcibiades zag ook hoe de ruitery van de Dii nu aandraafde, en daarna zelfs enig voetvolk aan kwam lopen, met de bedoeling zijn falanx in de rug aan te vallen. Als die mannen daarin slaagden, dan zou Alcibiades snel verpletterd worden tussen twee aambeelden.

‘Ikkos, nu, nu is het jouw beurt, nu!’ dacht Alcibiades.

Geallieerde Odrysiënen liepen plots inderdaad met toortsen in de handen naar de rivier. De Dii stamgenoten werden gestopt door een muur van vlammen. Paarden steigerden, wierpen ruiters af, en weigerden door het vuur te springen. Twintig boogschutters stapten daarna uit het woud aan die kant. Ze zochten doel tussen de vlammen heen om met pijlen te doden. Strijder na strijder van de Dii viel ook aan die zijde. De ruitery zou niet doorbreken! De boogschutters zonden ook pijlen in de paarden, zodat die van de pijn vielen of in paniek sloegen. Achter de vlammen brak een chaos uit. De ruitery van de Dii werd gestopt.

Dii strijders te voet kwamen daar dan ook aan, en die begonnen door de rivier te waden, ze probeerden door het ondiepe water om het vuur heen te trekken, maar dat ging niet zo gemakkelijk, want ze stonden snel tot aan hun schouders in het water, verrast door de diepte van de rivierbedding. Daarna kwamen er ijselijke kreten van pijn wanneer de Dii in het water op scherpe punten liepen, wankelden, en zich op scherpe speren spietsten in het water. De Dii

strijders paktten zich samen in de rivier, daar. Ikkos beval meer boogschutters uit het woud, en ze richtten met hun pijlen een ware slachting aan onder de Dii in de rivier. De Dii hadden dan nog meer mannen voorwaarts moeten zenden, maar iedereen deinsde terug voor het vreselijke onbekende dat de rivier nu werd. Ikkos had de Atheense ruitery voorlopig niet nodig. Hij kon de Dii tot staan brengen aan zijn kant met zijn boogschutters, en meer moest hij voorlopig niet doen. Hij hield de Atheense ruitery nog even verborgen. Hij deed meer schepels aanbrengen om het vuur aan te wakkeren.

De Dii maakten zich nu klaar om langs het woud voorbij het vuur te geraken, maar daar zaten nog meer boogschutters. De Dii waren verbijsterd, en ze aarzelden lange tijd om nog vooruit te komen.

In het centrum streed Alcibiades ondertussen door. Hij duwde met zijn gans lichaam tegen zijn schild en hij stak met zijn speer. Het lawaai van de strijd hing luid en geweldig rond hem. Hij hoorde het kreunen van de stervenden, de schreeuwen die elke stoot van speren vergezelden, het slaan van schilden, het geklik van de bronzen bepantseringen, het kletteren van de beenplaten, het zwiepen van de geworpen slingerstenen en van de werpsperen, en dat geluid dwong de mannen te strijden met razende harten. De grond verzadigde zich met bloed. Bloed spatte uit afgehouden handen, uit gesneden benen, buiken en schouders die geraakt werden door speren, en uit sneden in halzen.

Alcibiades was uitgeput en de wanhoop begon te knagen aan hem. De wanhoop sloop traag zijn geest in, hoezeer ook hij dat gevoel weigerde te erkennen. Zou hij hier moesten sterven in deze godverlaten Thracische vallei waarvan hij zelfs de naam niet kende? Waar was Eudamas op aan het wachten met meer dan duizend strijders in het woud aan de rechterzijde? 'Eudamas,' vloekte Alcibiades, 'Eudamas, val aan, nu is het ogenblik!'

Eudamas kon Alcibiades niet horen in het gejoel van de strijd, maar op dat ogenblik stapten inderdaad veel boogschutters rechts uit het woud. Ze zonden vlag na vlag van pijlen in de ruggen van de Dii. Ze doodden veel mannen, en ze vernietigden in een korte tijd bijna de volledige ruitery van de Dii die achter de Diaanse rangen was blijven staan. Woedende bevelen klonken bij de Dii, en grote groepen van vijandelijke strijders draaiden zich weg uit de massa van Thracische krijgers om de boogschutters van Eudamas aan te vallen, maar die bleven van ver pijlen neerschieten op de aanstormende Dii. Meer boogschutters stapten iets verder uit de bossen, en de rijen van de Dii werden gestopt. De Dii liepen erg verminderd naar de boogschutters toe, maar ze leken wel die te bereiken. De boogschutters lieten dan hun bogen vallen, en ze trokken hun zwaarden en hun kleine schilden van hun rug om de aanlopende Dii weerstand te bieden. De twee groepen van strijders liepen op elkaar in. Plots liepen echter honderden geallieerde Thraciërs, de Cicones, bevriende troepen van Alcibiades en Seuthes uit het woud, geleid door Poleus, en zij ook vielen de Dii stamleden aan die vochten met de boogschutters. De Cicones zwermde door en rond de vijand, en overweldigden de Dii daar, bijna al de mannen dodend die de boogschutters hadden aangevallen. De laatste strijders van de Dii stapten terug en ze probeerden te vluchten naar hun leger, naar het centrum. Meer en meer Cicones liepen uit het woud naar de Dii toe, naar de Dii die steeds hun aartsvijanden waren geweest. Ze vielen de hele rechterzijde van de Dii aan.

Er viel een grote ontsteltenis in het centrum van de Dii. De hoofden van vele strijders draaiden naar links, dan naar de rechterzijde, gezien van Atheense kant. De geallieerde Cicones en de boogschutters vielen hard in de achterste groepen en in de zijkanten van de Dii aan, met helse kracht. De Dii moesten zich nu aan twee zijden verdedigen. De druk op de mannen van Alcibiades verminderde, en de Dii aarzelden voor de eerste maal.

Exact op dat ogenblik daverde de ruitery van Seuthes uit het woud. Die ruiters galoppeerden met volle snelheid van onder de bomen aan de linkerkant, en met onstuitbare kracht. Ze overweldigden de weinige ruiters van de Dii die nog naast de rivier stonden, vóór het vuur, en ze sloegen hun paarden in de ruggen van de Dii in het centrum. De boogschutters van Ikkos maakten de overgebleven strijders te voet aan de linkerkant van de rivier af.

Al de strijders van de twee legers waren nu ingezet, want Ikkos zond op eigen initiatief ook de Atheense ruiters achter die van Seuthes aan, maar over de rivier en dichterbij naar de kant van de falanx van Alcibiades.

De stam van de Dii was omsingeld. Ze moesten nu het hoofd bieden aan een vreselijk nadeel! Ze stonden samen, en ze vormden een solide rechthoek met hun mannen, maar die rechthoek trok zich instinctief samen. Aan de ene zijde streed Alcibiades, en hij hield zijn plaats in de vallei. Hij moest niet meer achteruit wijken. Aan de linkerkant van Alcibiades lag de rivier, en door dat water waden of het vuur trotseren en de boogschutters er achter, was onmogelijk. De groep Atheense ruiters sloegen trouwens al in tegen de Dii, weinig verder dan de Atheense falanx. Die zijde werd nog verder beschermd door de boogschutters van Ikkos, die al van achter het vuur door stapten en hun pijlen verder op de Dii in het centrum lieten neerkomen. Achter de Dii vochten de ruiters van Seuthes. Aan de rest van de achterzijde en aan de rechterkant streden de Cicones. De boogschutters aan die zijde hadden ook al hun bogen weer opgenomen, en beschermd door de Cicones van Poleus, bleven ze pijlen laten neerkomen op de rechthoek van de Dii. Ze hielden ook het woud aan de rechterzijde. De Dii hadden geen enkel initiatief meer. Ze verdedigden zich.

De Dii stonden in een rechthoek. Hun troepen die in het midden tegen elkaar gedruimd stonden waren nutteloos in de strijd. De ring rond de Dii was net iets groter dan de binnenomtrek, zodat er zelfs relatief meer mannen van Athene, van de Odrysianen en de Cicones rondom stonden dan er Dii echt konden strijden, zodat de Dii in het nadeel streden en vele krijgers verloren. De Atheners en hun bondgenoten stonden in een grotere omtrek, zodat ze meer plaats hadden en meer strijders en hoplieten konden plaatsen tegenover elke strijder van de Dii. De Dii konden de zak waar ze in opgesloten werden niet uit, maar pijlen bleven in vlagen op hen neerkomen.

De veldslag lag dan op het punt waarop hij besloten werd. De Atheners en hun bondgenoten hadden het gemakkelijker om te bewegen en om Dii te doden. Boogschutters zonden de ene pijl na de andere in de massa.

De Dii zochten om de slachting te ontsnappen, achteruit, door de ruitery van Seuthes heen, bijvoorbeeld, maar de hinderlaag bleef dicht gesloten, achteraan. De Dii hadden daar al niet hun beste krijgers staan, en Seuthes en zijn mannen vochten als leeuwen met hun gekromde ruiteryzwaarden.

Het vuur aan de linkerkant was bijna uitgebrand. Trage vlammen alleen schoten nog uit het droge gras. Meer en meer resterende ruiters van de Dii sprongen over de resten van het vuur en ze vielen de boogschutters van Ikkos aan. Ikkos keek naar het centrum. Hij zag dat Alcibiades zijn Atheense ruitery niet echt nodig had. Hij beval die Atheners een tegenaanval uit te voeren. De Atheense ruiters aarzelden niet. Het woord van Alcibiades dat Ikkos het bevel voerde, was efficiënt gehoord. De Atheense ruitery boorde zich in de ruiters van de Dii en vernietigde de laatste vijandelijke cavalerie met overweldigende meerderheid. Daarna reden ze terug rond de massa van strijders.

Het slagveld werd op dat ogenblik een slachtveld van Dii. De Dii vochten verder, maar zonder enige hoop op uitweg of overwinning. Met elke ademtocht verloren ze strijders tegen superieure krachten aan hun omtrek. Ze waren omsingeld. Ze keken naar alle zijden, de vrees en de paniek in hun ogen.

De hoop lag aan de zijde van de Atheners en hun bondgenoten. De hoplieten doodden en verwondden genadeloos en onweerstaanbaar, ze stapten voorwaarts en doodden, en duwden de Dii nog meer opeen. Wanneer een Dii strijder gewond werd, zelfs maar licht, dan stapten de hoplieten over de man heen zonder naar hem om te kijken, de man overlatend aan de volgende rangen. De doden hoopten zich op onder hun voeten. De hoplieten, ook Alcibiades, kregen veel bloed over hun bronzen platen. Ze streden, geraakten ook nog gewond, maar streden verder, doodden, en ze stapten vooruit om de Dii tegen elkaar te duwen. Het was aan hun zijde dat de Dii het meest leden en waar ze met elk ogenblik uitgedund werden, de andere delen van het Atheens leger werden gewoon gebruikt om de Dii samen te houden. De zak moest gesloten blijven.

De strijd duurde verder. De zon ging langzaam onder achter de bomen en de kilte van de avond viel. Het doden duurde verder. De Dii stonden in hun rechthoek schouder tegen schouder en nog steeds vielen er pijlen op hen in. Meer dan een derde van hun mannen lag neergeslagen in bloed achter de lijnen van de Atheners en hun gezellen. De ruiters van Seuthes vertrappelden Dii. De Dii werden vertwijfeld.

Plots wierpen de Dii strijders één na één hun wapens neer, in een rimpeling die door hun mannen schoof. De strijders vooraan boden nog steeds weerstand tegen de hoplieten, en ze werden neergestoken of neergehouden. Alcibiades zag niet onmiddellijk wat er bij de Dii gebeurde. Hij ging door met strijden en slachten zoals een wildeman, en zijn hoplieten deden hetzelfde. Hij kwam weer tot verstand wanneer hij bleef steken met zijn speer en geen weerstand meer ondervond. De Dii vóór hem ontweken zijn stoten, maar beantwoordden ze niet meer. Hij stopte verrast, en zag dan dat de Dii de meeste van hun wapens hadden neergeworpen en tegenover hem stonden met nog slechts hun schilden in de handen.

Alcibiades riep om de strijd te staken. De Atheners stapten vijf schreden terug en ze omringden de Thracische stamleden in een dichte rij. Rond de volledige rechthoek van de vijand ontwikkelde zich een gang, een open ruimte van vijf passen breedte. De mannen van Alcibiades stonden naast hem met hangende schilden en wapens. Alcibiades deed ook de boogschutters stoppen met schieten. Een vreemde stilte hing over het slagveld.

‘Wat nu?’ dacht Alcibiades. ‘Wat doe ik nu?’

Minstens drieduizend Dii strijders stonden nog vóór hem, hun wapens op de grond gegooid. ‘Wat kan ik nu zeggen? Wat ga ik doen met deze mannen? Ik heb hen geen kans gegeven om te vluchten. Dood ik hen nu allen? Ze geven zich over!’

Aan de andere zijde, echter, reed een ruiter tussen de twee legers door. Hij reed in de open ruimte, traag, hooghartig, op een grijs paard, en hij reed met een bebloed zwaard in de hand. Hij schreeuwde met een zware Thracische tongval, gericht naar de verslagen strijders. De Dii begonnen op hun schilden te zitten, en ook die beweging rimpelde als een golf door de mannen heen.

De ruiter reed traag, hij keek met wilde en kwade ogen, en hij schreeuwde steeds dezelfde boodschap die als een bevel klonk. Hij stopte vlak bij Alcibiades.

Hij deed zijn paard steigeren, en Seuthes riep dan luid in het Ionisch, ‘heil Alcibiades, slachter van Dii! De overwinning is aan ons! De Dii geven zich over. Wat doen we met hen? Doden we hen allen?’

Alcibiades antwoordde niet onmiddellijk. Hij liet zijn hoofd zakken en hij leunde op zijn speer die hij met de punt in de grond sloeg. Hij had zijn bekomst van het doden. Hij haatte deze stam niet, deze mannen die gestreden hadden voor hun vrijheid en voor hun dorpen. Hij had ooit aan iemand beloofd de Melische slachting niet te herhalen, en hij herinnerde zich zijn woorden van zo lang geleden.

Hij riep naar Seuthes, zo luid dat alle Atheense hoplieten hem goed konden horen, 'neen, Seuthes, geen slachting meer. We doden niet verder. Zeg hen naar huis te gaan. We willen vrede als ze zich maar onderwerpen aan uw Koning.'

Seuthes keek verbaasd naar Alcibiades. Hij wachtte, en vroeg zich af of hij dit vreemd bevel nu moest opvolgen of niet. Hij wist al wel dat deze Atheense veldheer in vreemde, soms melancholieke gemoedstoestanden kon vallen, maar hij hield ook van de mildheid en de edelmoedigheid van deze man, zijn vriend.

Hij zei daarom aan Alcibiades, 'we zouden minstens met de leiders moeten praten. We kunnen hen nodig hebben als bondgenoten.'

'Ja, natuurlijk, Seuthes,' bevestigde Alcibiades. 'Vraag de leiders om naar ons te komen.'

Seuthes bleef op zijn paard zitten, en hij riep iets naar de Dii. Een man stond op, keek naar drie anderen, sprak met hen, en hij stapte naar voren. Het duurde enige ogenblikken voordat de vier mannen voorbij de strijders geraakten en tot bij Alcibiades kwamen.

'Kun je vertalen?' vroeg Alcibiades aan Seuthes.

'Ja, maar ik weet niet of het me zal bevallen wat je nu gaat zeggen!' grinnikte Seuthes.

Alcibiades glimlachte naar Seuthes.

'Zeg de Dii dat ze Medoc als hun Koning moeten erkennen en Seuthes als hun leider. Als ze dat doen en zweren en trouwe bondgenoten worden van de Odrysianen, dan zullen we hen in eer en vrijheid naar huis laten gaan. Als ze dat niet willen zweren, dan doden we hen allen.'

Seuthes sprak tot de Dii, en een lang gesprek volgde dat op een onderhandeling leek. Het geduld van Seuthes werd duidelijk op de proef gesteld.

Uiteindelijk keerde Seuthes zich weer tot Alcibiades.

'Ze aanvaarden onze voorwaarden! Ik had dat nooit kunnen geloven, maar ze gaan akkoord. Ze zweren op hun eer dat ze Medoc sullen aanvaarden als Koning en mij als hun leider.'

'Goed dan,' zei Alcibiades. 'Ze kunnen in vrede vertrekken.'

De leider van de Dii, een grote, stoere man van rijpe leeftijd, die gekleed ging in vele, zware, rijke bonthuiden en lederen borstbescherming, zei iets tot Seuthes.

'Ze zeggen dat ze belachelijk zouden zijn als ze naar hun dorpen moeten terugkeren zonder hun wapens. Ze willen hun wapens meenemen!'

'Vraag hen of ze tweeduizend strijders onder je bevel willen plaatsen voor verdere campagnes.'

Seuthes keek opnieuw verbaasd naar Alcibiades. Waarom had Alcibiades die mannen voor hem, Seuthes, gevraagd? Hij sprak tot de Thracische leider.

Seuthes wendde zich dan weer tot Alcibiades.

'Ze zijn akkoord. De leider zei dat hij zelfs drieduizend krijgers kan brengen en ze zelf wil leiden als we daarom zouden vragen. Ze beschouwen zich nu als bondgenoten.'

'Dat kan nodig zijn,' zei Alcibiades. 'Zeg hem dat!'

Seuthes antwoordde aan de leider van de Dii.

Daarna deed Alcibiades iets wat Seuthes voor onmogelijk had gehouden als hij het niet met eigen ogen gezien had.

Het hele leger van Atheners, Odrysianen, Cicones en Dii keek naar wat Alcibiades verder deed. Hij opende de lederen riemen die zijn zwaard op zijn rug hielden en hij trok zijn zwaard

af. Hij hield de riemen en het zwaard in de schede vóór zich en bood het aan de leider van de Dii aan.

Alcibiades zei aan Seuthes, ‘zeg hem dat er bloed van de Dii aan dat zwaard kleeft. Ik wil niet het bloed van Dii stamgenoten meer naar mijn huis nemen. Ik bied hem het zwaard als een geschenk aan, want hij en zijn mannen hebben moedig gevochten. Zeg hem dat ik, Alcibiades, veldheer van Athene, hem eer betuig, en hem het zwaard geef opdat hij niet zonder wapens naar huis zou moeten gaan. Het bloed van de Dii moet in Thracië blijven. Het zou een eer voor mij zijn mocht hij het zwaard aannemen!’

Alcibiades bleef met uitgestrekte arm en hand vóór de Thracische leider staan, maar die leider bewoog zich niet tot Seuthes vertaald had en luid riep wat Alcibiades wou. De man keek dan strak in de ogen van Alcibiades, en hij zocht daar naar de bedoelingen van de veldheer en naar de gevoelens van de Athener. Hij zag vastberadenheid, respect, sympathie, sterkte, maar ook veel droevigheid. Hij deed een stap naar voren, aanvaardde het zwaard met beide handen, en haalde het uit de schede. Honderd pijlen werden naar zijn hart gericht, maar de man bleef rustig. Hij hief het zwaard naar de hemel en hij schreeuwde een reeks aanroepingen aan de goden, gemengd met oorlogskreten. Daarna stak hij het zwaard weer in de schede, zwaaide het op zijn rug, sloot de gordel, en riep bevelen naar zijn mannen. De Dii stonden recht, namen hun schilden en wapens op. Seuthes reed te paard naar het andere eind van de rechthoek van de Dii. Hij opende zijn ruitertij en liet de Dii strijders naar het woud trekken en dieper de vallei in.

De Dii marcheerden weg, gelaten, in stilte, in groep. Seuthes reed terug naar Alcibiades. Hij zei, ‘wanneer hij langs mij voorbij stapte zei de leider me dat ze een kamp zullen opzetten niet ver van hier om hun doden en gewonden op te halen. Morgen zullen ze weggaan.’

‘Wat was het dat hij zong en als laatste woorden gaf?’

‘Hij was niet slechts de leider, maar ook de hogepriester van de Dii. In Thracië zijn leiders ook dikwijls priester. Hij zong een loflied aan de Grote Ruitertij. Hij zong, en daarna zei hij dat het bloed van zijn mannen vergoten werd door iemand die tegen zijn eigen wil streed, en dat jij die man was. Hij zei dat er niets meer eervols en droevig op aarde bestaat dan een man die tegen zijn zin doodt en niettemin een leger verslaat. Hij eert je en zal trots zijn je zwaard in andere gevechten te gebruiken.’

‘Fijn, maar dan liefst niet tegen ons,’ besloot Alcibiades. ‘Ik vertrouw die man wel, maar ik denk dat we toch beter op onze hoede kunnen blijven en die massa strijders sterk moeten bewaken tot ze rustig vertrekken. Kun je waakzaam blijven met je ruiters tot ze echt wegtrekken uit de vallei?’

‘Dat zal ik doen,’ zei Seuthes opgelucht, terwijl hij van zijn paard steeg. ‘Ik vertrouw hen niet helemaal, ondanks hun eden.’

‘Zul je nu een bruid meer moeten nemen?’ glimlachte Alcibiades.

‘In ’s hemelsnaam,’ riep Seuthes verschrikt uit, ‘ik hoop van niet! Het is nu jouw beurt!’

Alcibiades lachte daarop luid, en het leger lachte en juichte met hem mee. De mannen ontspanden zich en ze begonnen hun doden en gewonden te zoeken.

Terwijl ze van het slagveld naar hun kamp terugkeerden, naar hun tenten, zei Seuthes aan Alcibiades, ‘je hebt dus drieduizend strijders meer! We hebben dus een leger van meer dan vijfduizend mannen!’

‘Neen, neen,’ antwoordde Alcibiades terwijl hij bleef wandelen. ‘Je hebt niet goed geluisterd! Ik vroeg die strijders voor jou!’

‘Wat bedoel je?’

‘De drieduizend strijders zijn voor jou. Plus alles wat er hier is. Ik heb je bestudeerd. Je leert snel. Je weet genoeg om deze oorlog verder te zetten. Je zult meer dan vijfduizend strijders

hebben. Dat moet genoeg zijn om al de stammen te onderwerpen in dit territorium. Ik moet zelfs Medoc niet zien. Toch zou ik graag hebben dat hij me iets geeft voor de veldslagen die ik gewonnen heb. Daarover spreken we nog. Ik zal de Atheners bij je laten, geleid door mijn meest ervaren bevelvoerders. Ik stel voor dat je nu probeert te onderhandelen om tot een vredesverdrag met de andere stammen te komen, eerst, vooraleer je nog een veldslag levert. Het gerucht van je onoverwinnelijkheid zal zich verspreiden. Ik ga terug naar Bisanthes. Ik heb de rest van het Atheens leger om over te denken, en mijn vloot, en ik wil mijn vrouw en kinderen weerzien. Je moet het verder alleen en zelf verwezenlijken. Geloof me, je bent een goede oorlogsleider. Leer om edelmoedig te zijn. Als er nog een grote veldslag moet gestreden worden en je voelt je onzeker, aarzel dan niet om me te roepen, maar ik zal misschien niet in de omgeving vertoeven. Het is mogelijk dat ik af en toe terugkom om naar je leger te kijken. Ik zal weten waar je bent. Je kunt deze Atheners en Bisanthesianen voor nog zes maanden houden, je moet de hoplieten wel na drie maanden terugzenden, maar ik zal je evenveel andere hoplieten zenden om hen voor nog drie maanden te vervangen. Gebruik de Atheners om je leger te oefenen. Bouw je eigen hoplieten uit, bepantsering kun je overal kopen. Oefen je eigen hoplieten, mijn bevelvoerders zullen je tonen hoe je dat moet doen. Past je dat?’

Seuthes krabde in zijn lange haren.

‘Ik veronderstel dat het zal lukken. De andere stammen zullen twee maal nadenken, nu, vóór ze een leger van vijfduizend of zesduizend strijders zullen aanvallen. Ik denk wel dat ik het aan kan. De grootste uitdaging wordt eigenlijk de logistiek, de mannen te eten geven! Ik denk echter dat ik alles kan regelen. Als dat niet het geval is, roep ik je weer!’

‘Dat is afgesproken dan,’ zei Alcibiades, en hij ging zijn tent in.

De verkenners van Seuthes verzekerden hem de volgende dag dat de Dii waren begonnen terug te keren naar hun dorpen.

Alcibiades kwam uit zijn tent, gekleed voor een reis te paard.

Hij zei aan Seuthes, ‘ik gaf gisteravond bevelen aan de Atheners om voortaan jou te gehoorzamen, maar om je bij te staan. Ze zullen het doen. Eudamas en Poleus zullen de mannen leiden. Zend me af en toe een boodschapper om me te laten weten of alles in orde blijft, en of je iets nodig hebt. Ik zal te Bisanthes zijn, waar je me vond. De Atheners zullen zoals voorheen door mij betaald worden, ook voor alles wat ze nodig hebben voor hun onderhoud. De bevelvoerders hebben voldoende geld bij zich daarvoor, en ik zal nog meer geld sturen.’

‘Goed,’ zei Seuthes. ‘Wat was het dat je aan Medoc wou vragen? Ik zal er voor zorgen dat hij de boodschap krijgt.’

‘Hier is een rol.’

Alcibiades gaf en papyrusrol aan Seuthes.

‘De rol zegt alles. Ik vraag niet veel. Ik zou met mijn familie in de streek van Bisanthes willen blijven wonen, ergens tussen Bisanthes en Pactye, aan de Thracische kust van de Propontis, maar op mijn eigen land. Ik zou daar twee forten willen bouwen, op enige afstand van elkaar, aan de stranden. Ik zou graag wat onbewoond land willen houden nabij de Zee, het houden in de naam van Medoc natuurlijk. Ik heb geen goud nodig, geen mannen, alleen maar het land om op te leven, en de bescherming van Medoc.’

‘Je schijnt van dit land te houden. Dat is goed! Ik zal bij Medoc voor je pleiten en je laten weten wat zijn antwoord is zodra ik hem kan vinden.’

‘Dank je,’ antwoordde Alcibiades. ‘Tot ziens, mijn vriend, strijd wel en wijs tot we elkaar weerzien!’

‘Tot we elkaar weerzien, Alcibiades!’

De twee mannen omhelsden elkaar een laatste maal. Daarna sprong Alcibiades op zijn paard.

Twee Atheense ruiters wachtten op Alcibiades aan de andere zijde van het kamp. Ze reden samen naar Bisanthes.

Alcibiades kwam weer te Bisanthes aan in de herfst. Hij moest slechts vijf dagen rijden om bij de Zee aan te komen. Daarna reed hij door naar Bisanthes. Hij zond zijn twee metgezellen naar de afdeling Atheners in de stad. Hij reed daarna op zijn gemak, alleen, naar het landhuis van Theodote en Harmonia.

Toen hij bij het huis kwam, steeg hij van zijn paard en gaf het aan de Thracische bewakers. Hij keek nu naar de wachters met andere ogen en bemerkte aan hun tekens dat ze inderdaad behoorden tot de stam van de Odrysianen. Hij vroeg zich af of ze gehoord hadden van de veldslagen en van de overwinningen van hun stam en de nieuwe bondgenootschappen. Hij ging door de poort van de aulé en vond daar Harmonia en de kinderen. Ze sprongen op naar hem. Ze omhelsden dan, en hielden elkaar alsof ze een eeuwigheid gescheiden waren gebleven. Theodote verbleef te Bisanthes. Alcibiades bracht de avond door met Harmonia, at en dronk, en hield de kinderen vast. Dan nam hij Harmonia naar bed.

Teichos

Alcibiades woonde in zijn landhuis nabij Bisanthes. Hij leefde met Harmonia en met Theodote en de kinderen. Het leven was zacht in die winter, zacht zoals de seizoenen aan de kusten van de Propontis gewoonlijk waren, vergeleken bij de winters in de bergen van Attica. Het regende soms, maar toch wandelde Alcibiades elke dag langs de stranden met Harmonia, en ook met Theodote. Hij leefde rustig, en voor de eerste maal in zijn leven voelde hij ook de vrede in zijn hart. Hij inspecteerde zijn troepen te Bisanthes. Hij nam een trirem en keek naar de toestand van zijn kleine vloot die dicht bij Sestos lag. Hij had voldoende geld voor die vloot en voor zijn hoplieten en peltasten, maar ook niet veel meer. Hij zocht niet meer geld. Hij bleef te Bisanthes.

Iets langer dan een maand na zijn terugkeer bereikte een groep van vier ruiters van de Dii zijn huis. De bewakers hielden de mannen buiten, maar ze lieten één man de aulé binnenkomen. Alcibiades herkende hem. Hij was één van de drie mannen die na de veldslag van de Dii rechtgestaan waren om te praten met hun leider en met Alcibiades en Seuthes. De man sprak geen Ionisch, maar een wachter kon vertalen. De krijger en bevelvoerder van de Dii overhandigde aan Alcibiades een lang pak gehuld in schapenvachten. Alcibiades opende het pak en hij vond tot zijn verrassing een zwaard. Alcibiades trok het uit de mooi versierde schede, om een fijn gesmeed, sterk, stalen blad te vinden. De verrassing lag meer in het heft van het zwaard. Het heft was gesmeed uit zuiver goud en bezet met mooie, gekleurde stenen die in het licht fel schitterden. Het vakmanschap van het gouden heft en van het blad waarin patronen zwart en grijs gesmeed waren, was het mooiste dat Alcibiades tot nog toe gezien had op een zwaard.

De strijder van de Dii zei, ‘mijn vader dankt u voor het zwaard dat u hem gaf en de eer die u hem bewees. Dit is een geschenk van de Dii!’

De man plaatste ook een zak van ruw doek op de tafel. Alcibiades opende de zak, en hij vond daarin eerst een aantal grote, gouden voorwerpen. Hij trok gouden schalen uit, gouden beeldhouwwerken, en gouden drinkhoorns. Harmonia en Theodote hielden hun adem in wanneer de juwelen in goud, zilver en edelstenen bijkomend uit de zak te voorschijn kwamen,

want die waren de kostelijkste gouden voorwerpen in hun huis. De voorwerpen samen vormden een kleine schat.

‘Mijn vader dankt u voor uw edelmoedigheid na de strijd,’ zei de boodschapper. ‘Gelieve dit aan te nemen als een klein teken van onze dankbaarheid. Ook onze schoonbroeder zendt u zijn groeten. Hij is op campagne met mijn broeders tegen de Medi. We gaven hem drieduizend krijgers om het gebrek aan respect te wreken dat de Medi ons toonden in vorige gevechten. Onze mannen hebben al twee grote schermutselingen gestreden sindsdien, en we wonnen telkens. Onze broeder gaat het goed!’

‘Uw schoonbroeder heet Seuthes, veronderstel ik?’

‘Inderdaad,’ antwoordde de man lachend.

Alcibiades lachte dan ook.

‘Hij heeft het weer eens gedaan,’ fluisterde Alcibiades naar Harmonia. ‘Hij heeft weer moeten trouwen. Seuthes slaapt zich naar de macht! De stammenleiders huwelijken graag hun dochter uit, zelfs met een grote bruidschat, een bruidschat moeten ze toch geven, en zo bestaat Seuthes eigenlijk zijn schoonvaders niet. Maar Seuthes wint een bruidschat die zijn buit is, en een onbreekbaar bondgenootschap op die wijze. Hij wint aan strijders, en bijgevolg aan macht. Als dat zo doorgaat, kan hij Medoc een leger aanbieden dat groter is dan dat van de Koning zelf!’

Alcibiades nodigde ook de andere Dii in zijn huis. Hij gaf de mannen te eten, te drinken, en onderdak voor de nacht. De Dii en de Odrysianen spraken lang in hun taal. Alcibiades beleefde weer een avond van zwaar drinken met de Dii en met zijn Odrysianen.

Wanneer Alcibiades de volgende morgen ontwaakte, waren de boodschappers van de Dii al weer vertrokken. Andere Dii kwamen nog op die wijze aan, soms slechts één man, elke tien dagen of zo, met boodschappen, rollen en nieuws van Seuthes en zijn Atheense bevelvoerders in Thracië.

In het begin van het volgend jaar klopte een andere ruiter ’s avonds aan op de poorten van het landhuis van Alcibiades. Hij was vergezeld van nog drie strijders. Alcibiades was uit, hij wandelde op de stranden met Harmonia, Laïs en Artemisia. Wanneer hij terugkeerde zag hij vier paarden buiten staan en toen hij de poort open duwde vond hij een zeer vermoeide maar erg tevreden Seuthes op hem wachten in de aulé, wijn aan het drinken met drie Atheense ruiters, en grappen te maken en te flirten met Theodote. Alcibiades trok zijn wenkbrauwen op, maar hij omhelsde Seuthes en hij groette de drie Atheners die hij goed kende van zijn campagne in Thracië.

Die avond werd ook erg luidruchtig, want Seuthes en de Atheners vertelden van hun veldslagen en schermutselingen. Seuthes leek erg tevreden met wat hij verwezenlijkt had zonder Alcibiades. Hij had gestreden om meerdere kleine stammen nog aan hem te onderwerpen, en hij had een paar kleinere veldslagen moeten winnen, wat gemakkelijk ging omdat hij over een grote strijdkracht beschikte.

‘Ik heb ongeveer zesduizend strijders en meer dan duizend ruiters verzameld,’ vertelde hij aan Alcibiades. ‘Je Atheense bevelvoerders bezorgden me bepantsering voor duizend hoplieten en ze oefenden mijn Thraciërs in oorlog van hoplieten. Mijn ruiters en boogschutters kregen ook veel ervaring. Ik ontwikkelde verscheidene nieuwe tactieken om die samen te gebruiken, gebaseerd op wat je me leerde. Ik probeerde ook echt edelmoedig te blijven met de verslagen stammen, zoals je me aanraadde en toonde, en dat bracht me telkens mannen en geld op.’

Alcibiades vergat te ademen. Wat een doos van Pandora had hij hier gecreëerd? Seuthes kon met zijn strijdkracht nu al de Atheense legers in de Hellespont en in de Propontis verpletteren. Het leger van Seuthes was zo machtig geworden dat het eender welk leger kon confronteren dat de thans machtigste natie van Hellas, Athene, mogelijk kon aanmonsteren. Die macht was gegroeid, totaal onbekend door Athene, en die macht kon nog groeien. Seuthes had ervaring

met grote veldslagen opgedaan en hij kende nieuwe tactieken om traditionele legers mee te verrassen. Thracië was plots een nog niet aangeboorde macht geworden! Als ooit die macht losgelaten werd, dan kon ze Athene bedreigen, en Attica. Hij trok de aandacht van Seuthes echter wat weg, opdat Seuthes zijn ontreddering niet zou bemerken.

‘Hoeveel vrouwen heb je nu?’ vroeg hij.

Seuthes sloeg met een hand op zijn knie van het lachen.

‘Ik heb er nog drie moeten trouwen sinds je vertrok,’ antwoordde hij. ‘Ze zijn allen heel mooie meisjes, echter. Twee ervan zijn zelfs bijzonder mooi. De bruidschatten waren nog mooier! Die twee houd ik bij me wanneer we met het leger op stap gaan. Ik controleer nu het gans zuidelijk deel van Thracië, weet je!’

Seuthes was gelukkig zoals een kind met zijn succes. Hij was zich niet bewust van zijn potentiële macht in de Helleense wereld. Maar Seuthes wist goed wie hij moest danken voor zijn macht en zijn overwinningen in Thracië.

Ze aten en ze dronken op het einde van de avond, terwijl Harmonia en Theodote binnen hun kamers bleven.

Alcibiades vroeg toen zijn brandende vraag, al fluisterend aan Seuthes, zodat de andere mannen hem niet konden horen.

‘Heb je Medoc kunnen spreken?’

Seuthes werd plots ernstig.

‘Inderdaad,’ zei hij. ‘Ik heb rollen voor je mee. Medoc was zo blij met wat we gedaan hebben gekregen, dat hij me het gans zuidelijk deel van het Odrysiaans Koninkrijk gaf om over te regeren. Hij heeft zijn handen nog vol met de Triballi en de Getae. Wanneer ik hier volledig mijn werk gedaan heb, dan vergezel ik hem op die campagnes.’

‘Ik betuig je mijn gelukwensen,’ zei Alcibiades. ‘Je verdiende dat. Ik veronderstel dus dat ik aan jou land moet vragen, hier, niet aan Medoc!’

‘Nee, nee,’ lachte Seuthes. ‘Medoc gaf je wel degelijk land, en ik zal zijn wens met plezier volbrengen en eren. Dat is wat in de rollen staat. Ik schreef ze, dus ik weet wat er in staat!’

Alcibiades opende de rollen nog niet. Het woord van een man was hem meer waard dan papyrus.

Hij vroeg, ‘wat staat er in de rollen?’

‘Exact wat je vroeg,’ verklaarde Seuthes. ‘Je kunt eender welk stuk land kiezen aan de kust van Thracië, zo lang als half de afstand tussen twee steden, tussen eender welke steden. Je territorium kan zo diep het land in gaan als het lang is. Je hebt het recht twee burchten op dat land te bouwen. Je mag je land verdedigen met vijfhonderd strijders. De enige voorwaarde is dat als ik, Seuthes je nodig heb, of de Odrysiaanse Koning, je ons bijstand zou verlenen met strijders en raad. Voor de rest, garanderen wij je onafhankelijkheid. Als je aangevallen wordt, dan zullen wij ons aangevallen voelen!’

‘Dat is al meer dan ik verwachtte,’ zei Alcibiades. ‘Ik zal natuurlijk de voorwaarden van de rollen eer aandoen.’

‘Dat dacht ik ook al. Mijn Koning was zeer tevreden met wat we hem brachten. Zonder je hulp waren we niet bekwaam geweest duizenden mannen achter ons te scharen. Met die kan ik al de opstanden in het zuiden van Thracië onderdrukken, en ik bracht een groot leger aan de Koning. Je bevelvoerders hebben ons geoefend in tactieken. We hebben ervaring opgedaan met veldslagen. De stammen van het zuiden samen beloofden meer dan vijftienduizend strijders aan Medoc in grote veldslagen. Geen noordelijke vereniging van stammen kan hem nu nog weerstaan. Je had zijn verbazing moeten zien toen ik hem dat goed nieuws mededeelde! Ik bleef nederig op mijn knieën, natuurlijk.’

‘Vijftienduizend strijders?’ riep Alcibiades uit. ‘Ik denk niet dat ik ooit dergelijk groot landleger al samen gezien heb.’

‘Ik ook niet,’ grinnikte Seuthes. ‘Ik heb er nu zeventuizend in totaal, maar ik kan de rest wel uit mijn schoonvaders knijpen. Ze zullen trouwens blij zijn om de Koning een genoeg te doen!’

Seuthes bleef een tijdje zwijgen om de cijfers te laten inzinken.

Dan zei hij nog, ‘ik bracht je nog iets meer dan de rollen, een ander geschenk van mijn Koning en van mij.’

Seuthes stond op van zijn bank in de aulé en hij ging buiten, naar de paarden. Hij kwam terug met een Atheense bevelvoerder die twee zware zakken op zijn schouders droeg. Seuthes gaf aan Alcibiades een grote houten doos van ongeveer twee handen lang en twee handen diep. Hij gaf ook de twee zakken aan Alcibiades. Wanneer de zakken neergezet werden klonken er metaalachtige dingen in. Seuthes vroeg de bevelvoerder weer naar buiten te gaan.

Hij zei, ‘het is misschien beter dat ook je bewakers dit niet zien!’

‘Er is slechts één slaaf binnen in het huis, in de keuken,’ antwoordde Alcibiades, ‘en de keuken heeft geen zicht op de aulé. Timandra is bezig met hem. Hij kan niet zien wat er hier gebeurt. Mijn wachters staan buiten. Wat is het mysterie?’

‘Open de doos en de zakken.’

Alcibiades opende eerst de doos. Ze was gevuld tot aan de rand met zilveren en gouden muntstukken. Er lagen meer gouden dan zilveren munten in de doos. Wanneer Alcibiades zijn vingers door de schat heen trok, ontdekte hij allerlei soorten munten, Atheense uilen, Perzische Dariëken, Odrysiaans goud, en veel stukken met tekeningen op die hij nog nooit gezien had, waarschijnlijk stukken die gemunt waren in andere Thracische steden en Helleense steden van de Propontis. Hij snakte naar adem. Er lag een klein fortuin in die doos! ‘Medoc zendt je dit, vermeerderd met een deel van de buit die ik uit de stammen kon persen. Kijk even naar de rest.’

Alcibiades opende de twee zakken, en hij vond dat ze gevuld waren met gouden kommen, vazen, platen, schalen en drinkhoorns, voorwerpen afgezet met edelstenen. Hij trok een rhyton uit de zak, een drinkhoorn in de vorm van de gekrulde hoorn van een stier, volledig gesmeed in goud en waarop overal zeer kleine figuurtjes en voorwerpen in het metaal gedrukt waren, beeldhouwwerkjes van wijnranken en met het beeld van Dionysos aan twee zijden. Hij trok een ander voorwerp uit, een beker gemaakt met het portret van Artemis. Hij vond een grote, zware, gouden schaal, gemaakt door meester goudsmiden die het moesten open geplet hebben uit een dikke goudstaaf door het metaal langdurig tot een perfecte cirkel te slaan, versierd met delicate patronen van bloemen die rond de ganse schaal herhaald werden. Elk voorwerp was een meesterstuk in goud.

Seuthes zag de verbazing van Alcibiades.

Hij zei, ‘dat is het grootste deel van wat ik kon recupereren van de volkeren die we onderworpen. Niets van dit was eigendom van mijn schoonvaders, echter!’

Alcibiades lachte met een droge mond, ‘dus dat is hoe ze hun schatten bewaarden? Door je uit te trouwen aan hun dochters!’

Seuthes grinnikte ook, ‘ja, maar ik kreeg mooie bruidschatten! Dit is jouw deel, misschien iets meer, van de buit. Er komen nog meer van die dingen, zolang je de Atheense hoplieten bij mij laat. Ik heb hen nodig om mijn mannen op te leiden. Er zou hier genoeg goud moeten liggen om je forten mee te bouwen!’

‘Dat is waar,’ zei Alcibiades dankbaar.

Hij bleef het moeilijk geloven dat die laatste zorg nu ook van hem was weggenomen. Deze schat was een geschenk van de goden. Hij had rust en vrede. Hij had zijn land. Hij had het geld om beginnen te bouwen, om hier handel te drijven en nog meer geld te maken. Hij had Athene niet meer nodig, en ook Sparta en Sardis niet. Wat kon hij nog meer verlangen? Hij

kon nu stoppen een Atheense veldheer te zijn. Zijn fondsen en eigendommen in Attica had hij niet meer nodig.

‘Je wilt Athene,’ knaagde het in zijn geest. Athene, steeds Athene, het centrum van de wereld. En och ja, hij wou Timaea en Cynisca weerzien, en zijn Spartaanse jongen in zijn armen houden, al was het maar eenmaal. Hij zuchtte. Waren de goden hem nu toch goed gezind? Hij plaatste al het goud weer in de zakken en hij verborg ze in zijn slaapkamer.

Alcibiades kwam weer de trappen af, en hij zag Seuthes nog steeds in de aulé zitten, zeer levendig te praten met Harmonia. Seuthes beschreef haar in veel kleuren en details zijn Thracische huwelijken. Ze dronken wat wijn. Alcibiades en Seuthes praatten nog lang. Seuthes beschreef zijn veldslagen, waarvan hij echter zei dat ze niet veel meer waren dan schermutselingen vergeleken bij hun grote veldslag tegen de Dii. Alcibiades vertelde nog wat aan Seuthes over strategieën van oorlogen te land en over de bewegingen van troepen.

Seuthes bleef nog vijf dagen in het landhuis. Al die tijd praatte hij met Alcibiades, en hij leerde. Alcibiades tekende bewegingen van falanxen en van lichte troepen op papyrus. Ze ontworpen schema's om de gezamenlijke aanvallen van hoplieten en peltasten te coördineren. Ze combineerden de voordelen van die verschillende troepen om hun karakteristieken samen uit te bouwen tot iets nieuws, en waarin ook de ruitrij een belangrijke rol kon spelen. Ze schreven de voordelen van elk soort leger speciaal op. Ze dachten dat het mogelijk moest zijn om de falanxlijnen van hoplieten te openen om peltasten naar de voorste rangen te doen komen, hun werpsperen te laten werpen, en ze daarna weer achteruit te trekken om de rangen van de hoplieten te doen sluiten en de schok van de aanlopende stamleden op te vangen. Dit waren defensieve tactieken. Ze ontwierpen ook strategieën om met Thracische legers aan te vallen, steden te omringen en te bestormen. De meeste van de Thracische steden hadden geen muren, maar gevechten in de straten konden ook gemeen zijn en tot grote verliezen leiden. Harmonia en Theodote zaten gewoonlijk samen met hen. Ze sponnen of weefden doek. Ze aten samen, soms ook met de Thracische wachters. De tijd ging aangenaam voorbij. Enkele dagen later zei Seuthes tot ziens. Alcibiades zag Seuthes zich voorbereiden voor zijn terugreis naar de bergen van Thracië. Hij zuchtte wanneer hij Seuthes met zijn mannen zag weggrijden.

Veel later, nadat Seuthes vertrokken was, zei Alcibiades tegen Harmonia en Theodote, ‘ik ga één van de volgende dagen weer weg. Ik kreeg een strook land dat ik moet uitkiezen, ergens langs deze kust. Ik kan twee forten bouwen op dat land, en die forten houden voor de Odrysiaanse Koning. De forten zullen onze toekomstige woonplaats worden, waar we zullen kunnen wonen beschermd door de koning van Thracië. Willen jullie met me meekomen om een plaats te zoeken?’

Theodote zei neen, dank je. Ze was blij om te Bisanthes te blijven. Ze kon wel op paarden rijden, maar vond dat niet erg comfortabel, en wagens zouden waarschijnlijk niet alle plaatsten kunnen bereiken die Alcibiades wou bezoeken. Harmonia kon wel te paard rijden. Ze wou ook wel het land bekijken dat verder buiten Bisanthes lag. De kinderen bleven bijgevolg bij Theodote, en Alcibiades en Harmonia reden uit langs de Zee.

Het was winter in de Propontis toen Alcibiades en Harmonia uitreden om hun land te zoeken. Ze reden eerst rustig aan. Ze waren gekleed in een tuniek en een zware himation, en ze droegen schapenvachten op hun schouders, hoofddeksels van bont. Harmonia zag er van ver

uit als een jongen. Ze reden in stilte, en praatten slechts terwijl hun paarden langs de stranden stapten.

De atmosfeer was nog wel mild, maar Alcibiades voelde niettemin goed de koude en de vochtigheid van de winter. Het weer bleef droog, het regende zelden. Ze verkenden de kust tussen Bisanthes en Pactye in de Chersonese gedurende vele dagen. Ze vermeden de steden. 's Nachts sliepen ze onder de bomen of onder overhangende rotsen. Alcibiades stak dan een vuurtje van twijgen en takken aan om hen te verwarmen. Ze sliepen, samen gekruld in elkaars armen. Alcibiades streelde Harmonia vóór hij indommelde. Hij sliep met een hand om haar borst.

Overdag reden ze op hun paarden of ze wandelden naast de dieren. Ze bespraken alles wat hen was overkomen, en ze keken sereen naar de schoonheid van het landschap rond hen. Ze onderzochten de stukken land en ze bespraken de voordelen en de nadelen van de plaatsen waar ze een huis konden bouwen.

Wanneer ze Pactye bereikten, reden ze terug om hun uiteindelijke keuze te maken. Ze wilden alleen zijn op deze reis. Ze bezochten dus niet Hipparchos en Myrrhina. Ze hadden meerdere stukken land gevonden die hen interesseerden. Welk stuk zouden ze kiezen? De landschappen waren bijzonder mooi, hier, maar Alcibiades had nog geen plaats gevonden die hem werkelijk tevreden stelde.

Op vier dagen rijden van Bisanthes, nog steeds in het land van Chersonese, zagen ze de ruïnes van een oude burcht liggen. Ze hadden deze plaats al gezien op hun weg naar Pactye, maar ze hadden de oude stenen niet veel aandacht geschonken, omdat het fort relatief dicht bij Bisanthes lag. Ze besloten een nieuw kijkje te nemen bij die plaats, en ze reden met hun paarden tot dicht bij de overblijfsels van de dikke muren.

Van het oude gebouw bleef er niet veel over. De muren waren niet gemaakt door Helleense metselaars, maar door een zeer oud volk. Het fort zag er sterk uit. De muren waren breed en robuust. Overal in het ronde lagen grote stenen. De daken waren verdwenen.

Alcibiades en Harmonia stegen van hun paarden af. Ze wandelden over de gevallen stenen heen om de ruïnes te onderzoeken. Alcibiades ging naar het verste uiteinde, naar de zijde waar het fort landinwaarts keek. Hij zag verbaasd dat zachte, groene heuvels een breed en ver zicht toelieten. Het fort stond op een kleine kaap die zich in de Zee wierp, hoewel langs alle kanten mooie stranden lagen. Aan drie zijden van de ruïne stond er water. Alcibiades kon zeer ver het land in kijken, en dat was goed, want geen aankomende groep van strijders kon de mensen verrassen die in het oude fort woonden. Een nieuw fort kon daar opgetrokken worden ook, groot en onneembaar. Er was voldoende plaats op de kaap om een groot geheel van kamers, muren en torens te bouwen, verschillende zalen, keukens, bewakingsposten, en een mooie, grote aulé kon in het midden open gehouden worden. Ze konden een terras bouwen met uitzicht op de Zee. Hij kon ook veel stenen, die hier toch maar in het ronde lagen, hergebruiken. Hij wou zijn mening geven aan Harmonia. Hij zag haar echter niet meer. Hij draaide zich rond en rond en riep haar naam, maar ze antwoordde niet. Waar was ze? Wat was er gebeurd? Ze verliet hem nooit!

Harmonia antwoordde dan toch terug, maar haar stem klonk vreemd en ver weg in de stervende dag. Alcibiades wandelde naar de Zee toe en riep haar naam opnieuw.

Hij hoorde haar antwoorden, 'kom naar hier!'

Hij stapte verder, maar hij zag haar niet. Hij hoorde een geluid, ging een paar stappen verder, en zag dan een oude, verweerde, maar massieve stenen trap naar beneden leiden, naar de Zee. De treden eindigden in een kleine kreek van blauw water en een zandstrand, en in het water plonsde een naakte Naiade! Harmonia was aan het zwemmen, en ze nam een bad in de Zee,

ondanks de kilte. Haar kleren, ook haar lendendoek, lagen op het strand aan het einde van de trappen.

Hij riep, 'kom er uit, je zult ziek worden!'

Maar ze wenkte slechts naar hem om hem ook in het water te krijgen. Alcibiades kleepte zich dan snel uit, ook verleid door het water, en ze zwommen, plonsden samen in de Zee, duwden elkaars hoofd onder de golven, en ze zwommen daarna ver de Zee in tot ze uitgeput waren.

Harmonia beefde toen ze uit het water kwam, maar ze droogde zich in de laatste zonnestralen die nog een beetje warmte gaven, hier, ondanks het koude seizoen. Alcibiades begreep dat de rotsklippen van de kreek hun warmte van de zomer nog afgaven, zodat het aan de stranden aangenaam bleef. De warmte werd opgevangen en bewaard door de rotsen van de kaap, door hun grijze en witte muren.

Harmonia stond vóór Alcibiades en ze strekte haar naakt lichaam uit. Alcibiades bewonderde de perfecte figuur van begeerlijke vrouwelijkheid die ze was. Hij zag de zware en vaste borstjes met de uitstaande tepels die opgewekt werden door de koude, en de ronde, donkere cirkels er rond, haar kleine, vlakke buik, de wijde heupen en het slanke middel, haar sterke maar gracieuze benen. Ze zwierde het water uit de haren, en hij zag de druppels die weggeworpen werden sprankelen in het licht van de zon. Hoe mooi was Harmonia! Hoe kwetsbaar ook, maar hoe prachtig was haar lichaam!

Ze rustten een tijdje daar aan het strand, kleedden zich weer aan omdat met de avond en de ondergaande zon de koude snel op hen viel. Ze zagen de grote, rode schijf van de zon langzaam achter de horizon verdwijnen. Het laatste purperen licht schemerde op de Zee, rechts van hen, alsof een vloed van edelstenen aan de oppervlakte van het water dobberde. Alcibiades trok dan Harmonia weer de trappen op om naar de paarden te gaan kijken. Hij liet de dieren een tijdje loslopen tussen de muren van het fort om te eten van het gras, daarna bond hij hen weer in een nog overdekte plaats van de ruïnes. Harmonia had ook een mooie plaats gevonden met uitzicht op Zee onder een reusachtige boog, waar delen van een stenen dak nog hielden. Ze staken daar een vuur aan. Ze dronken wijn, aten een stuk brood en namen wat olijven, en stukjes gedroogde vis die ze in de morgen gekocht hadden. Alcibiades bracht een pak schapenvachten aan voor hen om in te slapen. De nacht bracht stilte, op de eeuwige geluiden van de zeegolven die braken op de stranden van het fort na.

Alcibiades lag naakt met Harmonia, gewikkeld in de warme huiden op een bed van gedroogd gras. Ze streelden elkaar en bedreven de liefde, zacht en teder. Ze hielden van de stilte en van de rust van de plaats. Ze hielden van elkaar, en ze plaagden hun begeerte lang voordat Alcibiades in haar drong, omdat ze wisten dat het einde van hun verlangens snel zou komen. Ze speelden en wekten hun sensualiteit op zonder schaamte, om zich over te geven aan de passies van hun zinnen.

Wanneer Harmonia al sliep, opgerold in zijn schoot naast hem, fluisterde hij, 'hier zullen we ons fort, onze veilige schuilplaats bouwen!'

De volgende dag pakten ze in en ze reden verder. Ze ontmoetten boeren een beetje verder, en Alcibiades vroeg de naam van het oude fort. De man en de vrouw trokken hun schouders op. Ze zeiden slechts, 'muren, stenen, teichos.'

'Al goed,' zei Alcibiades aan Harmonia. 'Dan zullen we de plaats de Nieuwe Muren noemen, Neon-Teichos!'

Ze exploreerden de streek verder tot Alcibiades tevreden werd omdat hij alles gezien had wat hij moest zien. Hij had zijn plaats gevonden. Ze keerden terug naar Bisanthes.

Alcibiades begon direct zijn burcht te bouwen te Neon-Teichos. Hij huurde een architect in en metselaars van Bisanthes. Hij gaf zijn aanduidingen over wat hij wou, ideeën die hij

opgeraapt had over burchten tijdens zijn campagnes voor de verdediging van versterkte plaatsen. Het fort was lelijk in de eerste plannen en tekeningen. Het zag er uit als een grote, lompe structuur van zware, massieve muren, met ronde zijtorens en hoge borstweringen. Er was wel een groot binnenhof, een beschermde aulé, een terras met uitzicht op de Zee, uitgestrekte kelders en kamers, en grote waterreservoirs. Alcibiades wou stallen voor paarden binnen de muren, en een huizenreeks voor de bewakers. Hij wou een huis voor zich binnen een toren met een mooi zicht op de Zee en ook op het land, en met aparte kamers en een aparte aulé, gescheiden van de rest van het fort. Hij wou van daar over de oude trappen af naar de kreek kunnen lopen, de kreek waarin hij met Harmonia had gezwommen.

Alcibiades had voldoende muntstukken om te bouwen zoals hij wou. Hij wou eerst zijn Neon-Teichos bouwen, en daarna een tweede fort voor een grote groep van strijders, enige tientallen staden verder. Dat fort zou ook een boerderij en schuren hebben. Hij wou een kleine haven naast de kaap bouwen, groot genoeg voor vier triremen en een paar handelsschepen, goed beschermd tegen stormen, en aan de kant van de kaap van waaruit men zijn kreek niet kon zien. Hij wou beginnen handel te drijven en van zijn fort ook een plaats maken waar enige handelaars welkom zouden zijn om bijvoorbeeld 's nachts veiligheid te vinden.

Hij bezocht de werken regelmatig. De architect suggereerde heel wat aanpassingen, zodat het fort even onneembaar bleef als Alcibiades het wou houden, maar toch ook elegant en sierlijk kon blijven. Alcibiades kocht een vrachtschip om de materialen en de arbeiders over te brengen naar Neon-Teichos, en ook Harmonia en Theodote voeren in dat schip van Bisanthes naar de plaats om de torens en de muren te zien opstijgen. Ze begonnen meubels naar Neon-Teichos te brengen, en ze kochten meer meubels te Bisanthes voor het fort.

Theodote en Harmonia leefden in de hoop dat hun geluk nog lang kon duren. Toch bleef Athene in oorlog, de goden waren jaloers op hun geluk, en eens te meer werden ze overrompeld door de gebeurtenissen van die oorlog.

Hoofdstuk 20. De Bosporus, de lente van 409 v. Chr. tot de lente van 407 v. Chr.

Lampsacus

In de lente dan dat jaar werd Thrasyllus formeel verkozen tot veldheer van Athene. Alcibiades werd niet verkozen.

In de zomer van dat jaar beschikte Thrasyllus over voldoende fondsen om een nieuw Atheens leger te verzamelen. Hij kreeg vijftig triremen samen, duizend hoplieten en honderd ruiters. Hij kon ook vijfduizend roeiers uitrusten als lichte troepen.

Thrasyllus zeilde eerst naar Samos. Hij kwam op dat eiland aan met zijn vloot in het midden van het jaar, maar hij bleef er slechts drie dagen. Hij viel onmiddellijk de Ionische steden aan, met het doel al die steden te veroveren die het aangedurfd hadden opstand te plegen tegen Athene. Hij probeerde eerst zijn leger uit tegen Pygela.

Zware, en vooral veel troepen van Miletus liepen om hulp te bieden aan de Pygelanen, en die joegen de troepen van Thrasyllus op de vlucht, tot hij versterkingen van peltasten kon aanbrengen. De peltasten deden het voordeel van de veldslag in het voordeel van Thrasyllus keren, zodat hij een trofee kon opzetten, maar veel meer bereikte hij niet met zijn kleine overwinning.

Thrasyllus bedreigde nadien Colophon, een belangrijke haven op het vasteland van Ionië en hij genoot ook enkele successen met de kleinere steden, maar hij faalde te Ephesus. Hij legde een beleg aan die stad, de mooiste en rijkste parel van Ionië, maar Ephesus was te rijk, kon te veel ervaren huurlingen betalen, had een goede haven, en ze werd te sterk verdedigd en beschermd op het land door een afdeling Syracusanen die in Ionië gebleven waren.

Thrasyllus bleef vele maanden vaststeken aan Ephesus. Hij bestormde de muren met zijn mannen, maar hij werd meermaals schandelijk teruggedreven. De Syracusanen, geleid door Eucles zoon van Hippon en door Heracleides zoon van Aristogenes, vielen daarop de Atheners aan met hun triremen en ook met twee schepen van Selinuntia. Ephesus had al de tijd gekregen om zich op een belegering voor te bereiden, en de Raad van de stad lachte Thrasyllus vierkantig uit vanaf de toppen van hun hoge muren en hun citadels. Thrasyllus had Ephesus niet bij verrassing kunnen aanvallen. Na een veldslag nabij de stad op de berg Coressus, werden de Atheners ten slotte op de vlucht gedreven. De Atheners verloren enkele honderden strijders in die veldslag. Thrasyllus vervloekte de Ephesiërs, de Lydiërs en de Syracusanen, maar zelfs dat kon hij slechts doen aan de voet van de muren, en in de dodengrond tegenover haar poorten. Hij was niet machtig en niet slim genoeg om Ephesus te veroveren.

De campagne van Thrasyllus in Ionië eindigde in een mislukking. Thrasyllus hield niettemin zijn leger samen. Hij zeilde met zijn vloot naar Notium, dan naar het eiland Lesbos, en ten slotte naar de Hellespont om daar als versterking te dienen, waar eigenlijk niemand hem echt nodig had. Hij zeilde naar de vloot van Alcibiades te Sestos.

Thrasyllus kwam te Sestos aan in de winter, aan het einde van het jaar, en Alcibiades moest zijn liefdesnest verlaten om zich bij Thrasyllus te voegen. Hij deed dat wel, maar niet in een al te best humeur!

De eerste ontmoeting tussen Alcibiades en Thrasyllus verliep formeel en koud. Thrasyllus was nog steeds een vriend van Alcibiades, maar voor Alcibiades was Thrasyllus mislukt in zijn zending en in zijn terugkeer naar Athene.

Alcibiades nam vele dingen kwalijk die winter. Hij hield er niet van dat zijn rust verstoord werd door de aankomst van een leger, geleid door een verkozen veldheer van Athene, die binnenkort nieuwe campagnes in de Propontis moest uitvoeren of onverrichter zake moest terugkeren. Hij hoorde ook van Thrasyllus dat Athene opnieuw een nest was geworden van twistende partijen die streden naar de gunst van de burgers in de Volksvergadering. Zijn eigen terugkeer naar Athene was niet meer ter sprake gekomen. Hij vroeg zich dus af waarom hij nog moest strijden voor die stad, die hem negeerde, en waarvan hij zelfs officieel geen veldheer van was, zodat Thrasyllus hem eigenlijk bevelen kon geven, terwijl echte vrienden hem konden gebruiken in Thracië, waar hij thans woonde en wou blijven. Hij had zijn burcht, de steun van de Odrysiaanse Koning, en hij voelde zich in Thracië veel veiliger dan te Athene. Waarom kwam men hem storen? Hij erkende dat expedities naar de steden van de Propontis, van de Hellespont en van de Bosporus, steden die nog niet onder de invloed van Athene gebracht waren, uiteindelijk noodzakelijk waren voor de langere termijn veiligheid van Athene, maar hij was gewend geraakt aan een rustig leven van blijheid en liefde met Harmonia en Theodote. Hij haatte het dus nu dat leven te moeten opgeven voor de hogere glorie van een verkozen veldheer die niets had verricht voor hem en Thrasybulus, en hij haatte het herinnerd te worden aan het bestaan van Athene.

Zijn eerste reactie was bijgevolg om Thrasyllus terug naar Athene te wensen. Hij nam het Thrasyllus kwalijk een volksveldheer geworden te zijn, aangesteld door Athene, terwijl hij, Alcibiades, een vogelvrij verklaarde bleef, zelfs hoewel Thrasyllus, Theramenes en Thrasybulus hem nog steeds als hun medeveldheer beschouwden.

Vermist Alcibiades in een slecht humeur bleef, was hij ook kwaad op de mislukking van Thrasyllus, om niets van belang te hebben verricht in Ionië. Hij wierp enkele scherpe woorden naar het hoofd van Thrasyllus, en die woorden werden opgevangen door zijn troepen. Thrasyllus, de veldheer, keek naar hem, Alcibiades, de niet-veldheer, om overwinningen te brengen aan het Atheens leger!

Alcibiades zuchtte en vloekte, maar hij verzamelde zijn leger. Thrasybulus zond hem een bijkomend contingent van schepen en mannen, die hadden behoord tot zijn oorspronkelijk leger van Samos. Die strijders hadden deel genomen aan al de grote overwinningen in de Hellespont. Ze waren veteranen, mannen die Alcibiades de volledige Spartaanse vloot met slechts veertig triremen frontaal hadden zien aanvallen, en nog overwinnen ook. Die mannen keken met misprijzen naar het Atheens leger van jonge, onervaren hoplieten die niets uitgericht hadden en een pak slaag gekregen hadden te Ephesus. Ze weigerden een gezamenlijk kamp op te zetten! Ze weigerden om zich te mengen met de nieuwkomers in een verenigd leger. Ze eerden en verafgoodden Alcibiades, maar ze weigerden Thrasyllus nog te volgen.

Alcibiades en Thrasyllus praatten samen om hun geschillen bij te leggen, en naarmate de dagen voorbijgleden, kon Alcibiades toch de oude fierheid van de hopliet weer in zijn hart voelen stijgen. Hij zag de prachtige Atheense triremen in de haven, de drukte van de hoplieten en van de peltasten die zich voorbereidden op een campagne. Hij zag de oefeningen en het trainen van falanxbewegingen door de afdelingen. Hij probeerde wel zich afzijdig te houden, maar wanneer hij fouten zag begaan, dan liep hij naar de bevelvoerders toe en toonde hen hoe een echte veldslag moest gewonnen worden. Alcibiades werd zo weer opgeslorpt door het leger. Zijn hart begon sneller te slaan.

Alcibiades en Thrasyllus bespraken nieuwe campagnes. Ze moesten nu het initiatief nemen, want ze hadden weer een compleet leger. Dat leger kon niet betaald worden om niets te doen. Thrasyllus was mislukt in Ionië. Hij werd dus genoodzaakt om nieuwe expedities te leiden, en om nieuwe veldslagen te strijden. Hij moest successen binnenrijven om in de gunst van het volk van Athene te blijven.

Alcibiades zag twee doeleinden, maar twee verschrikkelijk moeilijke doeleinden: de Hellespont en de Bosporus aan Athene onderwerpen. De Spartanen en hun bondgenoten moesten uit die twee zee-engtes totaal verdreven worden om de graanroute vanuit de Zwarte Zee te beveiligen. Zoveel goederen die van vitaal belang waren voor Athene werden door de Hellespont en de Bosporus vervoerd! Athene moest die route eens en voor goed beveiligen, vóór Sparta een nieuwe vloot kon sturen.

In de Hellespont lag er nog slechts één belangrijke Spartaanse stad, Abydos. In de Bosporus lagen de steden van Chalcedon en Byzantium. Abydos moest het eerste doel worden van de Atheense vloot. Alcibiades zeilde uit aan het hoofd van zijn triremen.

De stad van Lampsacus was de Atheense zaak toegewijd, de stad was een bondgenoot van Athene. Lampsacus lag aan de zuidelijke kust van de Propontis, aan de Phrygische zijde van Pharnabazus. De Atheense veldheren versterkten Lampsacus met muren en palissaden, zodat ze de stad konden gebruiken als basis voor razzia's tegen de troepen van Pharnabazus. Lampsacus lag ten noordoosten van Abydos, niet ver vandaan van die stad. De Atheners versterkten Lampsacus tijdens de rest van de winter, aan het einde van het jaar. In de lente van het volgend jaar vielen ze Abydos aan.

Alcibiades en Thrasyllus splitsten hun leger. Thrasyllus zeilde met dertig triremen naar een plaats ten oosten van Abydos. Hij nam enige hoplieten mee, en een deel van de lichte troepen. Alcibiades leidde de Atheense ruitery van slechts honderd ruiters, terwijl honderdtwintig hoplieten geleid door zijn bevelvoerder Menander langs de kust naar het zuidwesten marcheerde, naar Abydos.

Thrasyllus bracht zijn troepen aan land, wapende zijn zeelieden, en bereidde zich voor om landinwaarts te trekken. Terwijl zijn hoplieten de kleine, natuurlijke haven die hij had gevonden verliet, werd hij al aangevallen door een groot aantal Perziërs geleid door Pharnabazus. Pharnabazus beschikte over lichte troepen en ruiters. Zijn boogschutters schoten pijlen af naar de aanlopende Atheners. De Atheners schoten terug. De Perziërs drongen naar voor en ze wierpen hun werpsperen. Gedurende een tijdje ontwikkelde zich daar een strijd tussen lichte troepen, een strijd die gevochten werd van op afstand met pijlen en werpsperen. Wanneer de pijlen en de speren van de grond moesten opgeraapt worden, verminderden die vlagen, en Pharnabazus lanceerde toen zijn ruiters. De mannen van Thrasyllus bleven machteloos tegen de snelle en sterke paarden die mannen omver sloegen, hen deden struikelen en vallen. De paarden vertrappelden de Atheners en ze brachten chaos onder de mannen van Thrasyllus. De Perzische ruitery vocht met zware kromzwaarden die vreselijke wonden toebrachten. Veel Perzische ruiters werden wel gewond door speren en werpsperen, maar de Atheners werden teruggedreven naar hun boten omdat Pharnabazus veel meer strijders kon aanbrengen dan Thrasyllus. De Perzische ruitery zwermden rond de zeelieden van Thrasyllus, met de bedoeling hen af te snijden van hun terugtocht. Pharnabazus had er goed vertrouwen in dat hij minstens hier een overwinning zou halen!

Op dat ogenblik kwam Alcibiades aan met zijn eigen ruiters. Hij leidde de ruiters de slag in, en viel onmiddellijk de Perziërs aan, zodat de mannen van Thrasyllus ook nieuwe hoop vonden, enige tijd kregen om zich te hergroeperen en om de Perziërs in gesloten rangen te trotseren.

Alcibiades streed te paard. Hij sloeg tegen een Phrygiër, een trotse ruiter, en de mannen hakten naar elkaar met hun zwaarden. Ze dansten rond elkaar heen op hun dieren en probeerden elkaar uit het evenwicht te trekken of te slaan. Ze sloegen met hun zwaarden wanneer ze in elkaars nabijheid geraakten. Alcibiades weerde een slag af en trok zijn zwaard door langs het lichaam van de vijand, wat de Perziër verraste en zijn onderbeen rechts onbeschermd liet. De Perziër snakte naar adem wanneer het zwaard van Alcibiades hem daar een diepe wonde aanbracht. De man liet zijn zwaard zakken maar draaide zijn paard om, zodat Alcibiades zijn voordeel niet kon uitbaten. Alcibiades trok zijn paard langs de kerende Perziër, om achter de man uit te komen. Hij sneed een open wonde in de rug van de Phrygiër. De mans schreeuwde zijn pijn uit. Hij wankelde, en Alcibiades had net de tijd om weer dichterbij te komen zodat hij in de onbeschermden nek van de man kon slaan, zo krachtig dat hij bijna het hoofd van de Perziër afhakte. De man verloor bloed in gulpen, hij zonk neer, en viel dan zwaar van zijn paard op de rotsen. Alcibiades zocht een nieuwe tegenstander op.

Het gevecht van de ruiters woedde hevig en wreed. De Perziërs waren moedige elitestrijders van Pharnabazus, die opgewassen waren tegen de Atheense ridders. Het gevecht duurde in energie en kracht, de strijd ging gelijk op, zodat zowel Perziërs als Atheners vielen, en Alcibiades wist dat er snel iets anders moest gebeuren opdat de Atheners hun grond hier zouden kunnen houden, maar dan ook niet veel meer. Ze verloren te veel mannen.

De honderdtwintig hoplieten geleid door Menander kwamen aanlopen. Alcibiades sprong van zijn paard en hij liet het dier weg galopperen. Hij liep naar de hoplieten toe en plaatste zich in hun centrum. Met hoplieten kon Alcibiades alles aan! Hij droeg slechts zijn ruiterszwaard, geen bepantsering van enige waarde, geen schild. Hij duwde en schreeuwde de hoplieten tot een falanx, en hij viel daarmee de lijnen van de Perzische strijders in de flank aan. Met zijn falanx sneed Alcibiades door de lichte infanterie van Pharnabazus zoals een mes door een vette vis. De Perziërs vonden geen verweer tegen de aanval van Alcibiades. De veteranen en hoplieten waren geoefend om in groep samen te werken, zodat ze een zeer efficiënt moordinstrument waren, een muur van staal die voorwaarts stapte, steeds voorwaarts, en die boorde, doodde, verwondde of verminkte, om de gewonden te laten afmaken door de peltasten die hen volgden. Af en toe stopten de hoplieten, en dat bracht de Perziërs eerst in verwarring. Iedere tweede hopliet stapte dan snel achter zijn buur en maakte plaats voor een Atheense peltast. De peltasten wierpen twee werpsperen van zeer dichtbij naar de vijand, raakten doel, en stapten dan weer achter de rug van de hoplieten, waarna de harde falanx van bronzen schilden zich weer sloot, om dan weer naar voor te duwen. Dit was de tactiek die Alcibiades met Seuthes had uitgewerkt en waarop hij zijn mannen had geoefend, zodat ze nu dit manoeuvre tot in de perfectie konden uitvoeren.

De Perziërs konden die dodende vooruitgang van de Atheners niet stoppen. Ze hadden wel wat tijd nodig om dat te begrijpen en vooral te voelen, maar daarna renden ze weg voor hun leven. De ruiters van de Perziërs zagen hun voetvolk vluchten, en ze volgden die mannen om de vlucht van hun hoofdleger zo goed als dat kon te beschermen. De Perzische ruiters hadden echter nog steeds de Atheense ruiters in hun midden, zodat hun strijd verder duurde.

De Perzische infanterie sloeg op de vlucht, en Pharnabazus vervloekte zijn goden opnieuw, want telkens hij weerstand had geboden aan de Atheners, kwam zijn gesel Alcibiades hem verslaan!

De strijd was eigenlijk al gedaan op dat ogenblik, en de Atheense hoplieten stopten hun vordering. Alcibiades riep zijn ruiters samen en hij achtervolgde met hen de Perziërs tot de duisternis inviel, niet slechts met zijn ruiters, maar ook met de lichte infanterie van Menander. De ruiters maakten nog meer slachtoffers, maar ze keerden terug in de late avond. De

Atheners moesten dan hun eigen wonden likken. Thrasyllus had veel mannen verloren. De doden werden verzameld en op grote brandstapels verbrand. De veteranen van Alcibiades wierpen samen met de jonge mannen van Thrasyllus de wapens en schilden van de vijand op een hoop, om een trofee op te stellen. De twee legers verzoenden zich.

Alcibiades nam weer het bevel op van de ruitery, en dezelfde dag nog veroverde hij ook het kamp van Pharnabazus. Hij ving een mooie buit daar, waarvan hij ditmaal een goed deel voor zich zelf hield. Hij dacht daarbij aan het fort dat hij aan het bouwen was. Hij keerde terug naar Abydos in het midden van de nacht, met wagens beladen met tenten, tapijten, gouden vazen, schalen en kommen uit het kamp van Pharnabazus. Een verrassing kwam met enkele mooie achtergelaten Perzische slavinnen. Die gaf Alcibiades aan Thrasyllus.

De volgende dagen bleef Alcibiades razzia's uitvoeren tot diep in het gebied van Pharnabazus. Hij bestormde een paar kleine Phrygische steden en dreef de satraap verder het binnenland in. Het Atheens leger streed in de euforie van haar overwinning nabij Abydos. Maar de Spartanen en hun Peloponnesische bondgenoten gebruikten hun tijd goed om Abydos te versterken. Ze brachten voedsel en wapens binnen in de stad, en meer strijders. De muren werden haastig hersteld. De stedelingen werden onder de wapens geroepen en ze kregen een snelle opleiding van de Spartanen.

Wanneer de Atheners onder aan de muren van de stad aankwamen, zagen ze honderden gewapende mannen klaar staan op de borstweringen met schilden en speren, en die allemaal droegen bronzen helmen alsof ze hoplieten waren. Dit waren wel geen veteranen als hoplieten, in een gewone veldslag zouden ze verslagen kunnen worden door de Atheners, maar boven op de muren vormden ze een sterke macht. De Atheense veldheren hadden voldoende ervaring om zich te realiseren dat Abydos onneembaar was geworden. Ze kenden geen methoden of technieken om boven op de muren te geraken. Alcibiades merkte wrang op dat eens te meer Pharnabazus Abydos gered had.

De Atheners konden hun eerste objectief dus niet verwezenlijken. Ze konden de stad belegeren, maar dat zou een heel lange tijd duren en Alcibiades wou niet een tweede Potidaea. Ze keerden terug naar Lampsacus.

Chalcedon

Het tweede objectief van de Atheners was de Bosporus. De Bosporus was de cruciale verbinding tussen Hellas, Thracië, al de landen van de Zee waaronder Phoenicië en Egypte enerzijds, en de ontzaglijke gebieden ten noordoosten van de wereld. Veel goederen kwamen van de kusten van de grote Zwarte Zee, goederen die in grote hoeveelheden gevraagd werden in het westen. De steden van de Bosporus beheersten de nauwe zee-engte tussen de Zwarte Zee en de Propontis. Die steden waren rijk, zeer rijk, en ze bleven zeer jaloers op hun onafhankelijkheid. Hun havens waren uitstekend en ruim. De steden waren ook kolonies van Peloponnesische polissen, van Megara en Sparta. Ze waren zich ook zeer goed bewust van hun strategische positie en ze wisten dat veel buurlanden hun rijkdom begeerden. Slechts tengevolge hun onafhankelijkheid konden ze het evenwicht bewaren tussen de grote machten van de Thracische stammen en het Koninkrijk van Perzië. Hadden ze voor de ene of de andere zijde gekozen, dan was de regio al niet eenmaal maar meerdere malen in vuur en vlam gezet. De handelaars hadden rust en vrede nodig om hun goederen uit te wisselen, en hun handel was vooral gebaseerd op ruilhandel, waarvoor ze een neutrale basis nodig hadden waar

iedereen samen kon komen in vrede. De steden besteedden een belangrijk deel van hun rijkdom daarom aan hun veiligheid. Ze verstevigden hun steden met hoge en dikke muren. Hun havens hadden lange kaaien van steen, en pieren die zich ver in de Zee wierpen om de toegang tot hun havens te beschermen. In hun steden woonden handelaars van alle naties en talen.

Aan de noordelijke zijde van de Bosporus lag het fiere Byzantium, de parel van de oosterse steden. Tegenover Byzantium lag Chalcedon, en een beetje verder lag Chrysopolis. Chrysopolis was in de handen van de Atheners.

Chalcedon en Byzantium werden de doeleinden van de Atheense vloot, omdat Sparta die twee steden onder haar hoede had en op elk ogenblik de handel met Athene kon blokkeren.

Alcibiades en Thrasyllus kregen bijkomende oorlogsschepen van de andere Atheense veldheren. Ze vroegen ook aan Theramenes, die nog steeds te Chrysopolis verbleef, om naar Chalcedon te marcheren.

Chalcedon was zwaar versterkt. De Spartaanse harmosten, de gouverneurs, eerst Clearchus en nadien Hippocrates, hadden de laatste tijd vooral gebruikt om de muren van de stad te verbeteren en de torens en de poorten om te bouwen tot zeer sterke verdedigingen.

Theramenes begon aan zijn expeditie door het land rond de stad te verwoesten. Hij moest daarom niet ver marcheren, want Chrysopolis lag zeer dicht bij Chalcedon. Na enkele dagen kwamen ook Alcibiades en Thrasyllus aan met hun vloot.

Hippocrates, de Spartaanse harmost van de stad, zag één van de grootste oorlogsvloten die ooit in de Bosporus gevaren hadden, bijna tweehonderd triremen en transportschepen zeilden naar de haven van zijn stad. Het Atheens leger telde bijna vijftigduizend mannen, onder wie natuurlijk vooral de roeiers. Het spektakel in de Zee was grandioos, en Hippocrates ging zelf naar de hoogste toren van zijn citadel om de schepen nauwkeurig te tellen. Hij kwam onder de indruk van de vele zeilen, maar hij was niet in het minst bevreesd. Hij had vertrouwen in zijn muren.

Chalcedon lag op een stuk land dat zich in de Bosporus wierp. De Atheense triremen sloten de haven van Chalcedon af, en Thrasyllus meerde de rest van zijn schepen aan op een stuk land dicht bij de stad.

Alcibiades, Thrasyllus en Theramenes wandelden een heuvel op die boven de vlakte van Chalcedon uitstak. Ze keken naar de stad. De muren en de poorten lagen er onneembaar bij. ‘We kunnen de stad bestormen,’ stelde Theramenes voor.

‘Niet met die muren, denk er niet aan!’ riep Alcibiades.

Alcibiades was boos en bitter gestemd. Abydos, Chalcedon, waarschijnlijk ook Byzantium, waren allemaal zeer versterkte plaatsen. De Atheners hadden voldoende strijders om Chalcedon mee te belegeren, maar dat zou maanden en misschien jaren duren. Alcibiades had zijn lessen geleerd, in zijn jeugd al, te Potidaea, en hij kon niet meer het geduld van zijn jeugd opbrengen. Hij wist dat er niets in de wereld bestond om mee door die muren of die poorten te breken, en niets om over hen te geraken. Belegeringen waren niet onmogelijk, en Alcibiades wist zeer goed wat hij moest doen, en hij twijfelde er niet aan dat Thrasyllus en Theramenes ook wisten hoe die stad kon belegerd worden, maar er was een ander probleem daarmee verbonden! Tijd was een groter probleem!

Alcibiades had de geldkoffers van Thrasyllus gezien, en die koffers waren leeg! Er was geen geld meer over om de roeiers mee te betalen. De Atheners konden eenvoudigweg niet betalen voor een belegering, maar toch was een belegering het enige wat hier kon gedaan worden.

‘We moeten de stad belegeren,’ besloot Thrasyllus. ‘We moeten een tegenmuur bouwen om de stad aan landzijde te sluiten, want Pharnabazus zal zijn leger binnenkort naar hier brengen.’

De tegenmuur kunnen we met veel minder mannen bezetten en verdedigen, en we moeten de haven van Chalcedon verder afsluiten met niet te veel schepen om hen uit te hongeren. Ondertussen moeten we elders goud zoeken.'

'Er is inderdaad niets anders te doen,' mopperde Alcibiades.

'Dan kunnen we beter vandaag al beginnen,' zuchtte Theramenes.

Theramenes ging de heuvel af zonder op de anderen te wachten. Hij ook was kwaad met deze wending van zaken; hij ook had snellere resultaten verwacht.

De Atheners bouwden een muur rond Chalcedon aan de zijde van het land, zodat de stad afgesloten lag op haar driehoek van rotsen. De houten muur ging van de Bosporus tot aan de Propontis. De muur werd eigenlijk een dubbele palissade, maar ze zou haar doel efficiënt dienen. Ze kon de Atheense bewakers beschermen tegen Chalcedonische en Perzische aanvallen.

Daarna bereidden de Atheners zich voor op een zeer lange belegering. Ze toonden ook zeer duidelijk dat ze een deel van hun strijdkrachten wegtrokken.

Alcibiades wandelde langs de palissades om zijn troepen te inspecteren. Hij zag weinig motivering onder zijn mannen. Ze hadden er niet de hoop in dat Chalcedon spoedig zou vallen. De mannen vermoedden dat de stad haar eigen bronnen van drinkwater had. Hoe lang zou de campagne hier duren, twee maand of twee jaar?

Theramenes keerde met een deel van het leger naar Chrysopolis terug, maar hij beloofde terug te keren zodra er zich iets nieuws voordeed te Chalcedon. Alcibiades stak vast vóór de stad.

Rond die tijd hoorden de Atheners van spionnen dat de Chalcedoniërs veel geld en schatten naar Bithynië gezonden hadden. De Bithyniërs waren eigenlijk Thraciërs die van de noordelijke zijde van de Propontis overgekomen waren naar de zuidelijke kust. Alcibiades vond zich sterk in zijn kennis van hoe de Thraciërs vochten, dus besloot hij dat goud van Chalcedon te gaan halen, en zich er van te verzekeren dat de Bithyniërs niet Chalcedon zouden komen helpen vanuit het binnenland.

Alcibiades nam een kleine afdeling van Atheense hoplieten. Hij beval ook enkele schepen hem langs de kust te volgen. Hij viel Bithynië in, ondervroeg de lokale bevolking en kwam aan dicht bij het kamp van de Bithynische leiders. De Bithyniërs waren vredelievend. Ze zonden hem een gezantschap van bevelvoerders. Alcibiades praatte ongeduldig met die mannen. Hij beval hen het eigendom van de Chalcedoniërs aan hem te overhandigen, dreigend hen de oorlog te verklaren als ze zijn eis niet inwilligden.

De Bithyniërs hadden al gehoord wat er in Thracië gebeurd was. Ze hadden gehoord van de bloedige veldslagen en van de nederlagen van de Cicones en van de Dii. Ze hadden gehoord van Seuthes en van de alliantie van Seuthes met deze Atheense veldheer. Ze wilden niet een oorlog riskeren met Athene over Chalcedon. Ze beloofden de schatten van Chalcedon te overhandigen aan Alcibiades. Alcibiades vroeg zich af of de Bithyniërs zouden doen zoals hij eiste, maar hij liet de mannen naar hun kamp terugkeren.

Twee dagen later, terwijl hij zijn kamp aan het opbreken was en zich voorbereidde op een aanval tegen de Bithyniërs, kwam een lange rij van ossenwagens naar zijn troepen. De wagens naderden, stopten, en Alcibiades trok het doek weg van een hele hoop gouden voorwerpen, vazen, kommen, koffers gevuld met gouden en zilveren munten, en andere weeldevoorwerpen van de rijkdom van Chalcedon. De Bithynische leiders beloofden plechtig dat ze niet ter hulp van Chalcedon zouden komen.

Alcibiades laadde de inhoud van de wagens aan boord van zijn triremen die aan de kust lagen, en hij keerde in triomf met de schat terug naar het Atheens leger. Hij had al minstens één probleem voor het leger opgelost! Hij ook verloor zich daarna in de verveling van het beleg

van de versterkte stad. Hij woonde in tenten naast de versterkingen van de tegenmuur, aan het verste einde.

De muur van de Atheners rond Chalcedon was slechts net beëindigd, toen de Spartanen een uitval waagden uit de poorten en storm liepen. Hippocrates, de Spartaanse harmost van Chalcedon, had gezien dat het Atheens leger zich had gesplitst. Hij meende dat zijn kans gekomen was.

Hippocrates opende de poorten van de stad en hij plaatste zijn hoplieten in een dubbele falanx onder de muren. De Atheense trompetten sloegen het alarm. Thrasyllus riep zijn mannen samen om de vijand de weg te versperren. Het doel van Hippocrates was om het Atheens leger naar buiten te lokken en om het daarna met hoplieten te verslaan. Hij deed zijn strijders onmiddellijk tegen de Atheners optrekken.

De Perziërs van Pharnabazus vielen op hetzelfde ogenblik ook aan. Dit was enkel en alleen een zet van Hippocrates. Hadden de Perziërs een aanval vroeger ingeluid op de tegenmuur, dan hadden ze zich in elk geval doodgelopen aan de tegenmuur en op de verdedigers van die palissaden, maar de Atheners waren op dit ogenblik nog relatief zwak.

Thrasyllus plaatste zijn troepen in twee gescheiden falanxen. Hij beval snel nog offergaven te brengen achter zijn rijen. De Atheners en de Spartanen zongen hun lofliederen aan Zeus en dan leverden de twee legers hun veldslag. De Spartaanse fluiten bliezen hoge klanken, en op dat ritme stapten de Peloponnesische hoplieten vooruit. De slag van Chalcedon werd een traditionele hoplieten tegen hoplieten confrontatie van falanxen. Thrasyllus gebruikte de nieuwe tactiek van Alcibiades niet.

Een echt Spartanenleger had hier onmiddellijk de Atheners verslagen. Hippocrates was echter de enige Spartaat in Chalcedon. De meeste van zijn hoplieten waren perioecische, Laconische hoplieten, en Chalcedoniërs. De strijd ging gelijk op in kracht, macht en energie, in wapens en in bewegingen. Beide zijden verloren vele kostbare mannen. De Atheense en de Spartaanse rangen streden oog in oog, schild tegen schild, en ze daagden elkaar uit. De Atheense hoplieten duwden met hun schilden en ze staken met hun speren. De Spartanen deden hetzelfde, maar iets sterker, zodat ze er in slaagden de Atheners achteruit te duwen. De twee legers vochten en hele tijd op die manier, en niemand had kunnen zeggen wie dit zou winnen. Er zouden heel veel slachtoffers vallen.

Alcibiades was een inspectieronde aan het houden aan de andere zijde van de tegenmuur. Om zijn troepen de veldslag in te sturen moest hij haastig teruglopen, en dat nam heel wat tijd in beslag, zodat hij niet snel in het Atheens kamp kon verschijnen. Hij keek naar wat er gebeurde en zag de chaos van de tegen elkaar woelende falanxen. Hij verzamelde haastig nog enkele hoplieten, mannen die niet onmiddellijk de oproep van Thrasyllus om de Spartanen te gaan bestrijden hadden kunnen opvolgen. Alcibiades kreeg uiteindelijk toch een kleine groep Atheense hoplieten samen om ook de vijand er mee te trotseren, en hij had zijn ruiters. Die laatste waren nog hun paarden aan het klaarmaken, en ze wachtten een tijd zonder ingezet te worden. Alcibiades beval hen zich voor te bereiden, maar te wachten om aan te vallen op zijn bevel. Wanneer hij de Atheners zag strijden tegen de Chalcedoniërs, liep hij ook met zijn geïmproviseerde groep hoplieten uit, en hij viel de Chalcedoniërs aan in de zijde van de linkervleugel van de Spartaanse falanx, de falanx die het dichtst bij hem streed.

De Spartaanse falanx faalde in de moedige uitval. De Spartanen aan de linkervleugel moesten het hoofd bieden aan vijandelijke hoplieten aan twee zijden. Ze draaiden wel en deel van hun falanx, maar ze werden samengedrukt door de wilde bestorming van Alcibiades, zodat de strijd moeilijker werd voor hen. Ze combineerden echter goed hun zware hoplieten met de

Chalcedonische lichtere troepen. Ze teisterden de Atheners met werpsperen, pijlen en slingerstenen. Hippocrates had ook geleerd de specifieke kracht van zijn afdelingen op alternatieve wijzen te gebruiken. Wanneer zijn hoplieten teruggeduwd werden, ving hij de Atheners op met werpsperen en pijlen. Wanneer een deel van zijn falanx doorbroken werd, dan duwde hij zijn hoplieten terzijde en toonde grote aantallen boogschutters in de opening, die van dichtbij op de Atheners schoten en hen wegjoegen. Hij bleef de druk van zijn beste hoplieten in het centrum onderhouden, de plaats waar hij enige neodamodeis Spartanen had geplaatst, en bevrijde Laconische heloten deed strijden. Hij had echter geen Spartiaten hier, en de Laconische hoplieten uitgekozen onder de perioecische en de neodamodeis strijders die avontuurlijk genoeg waren om een Spartiaat naar verafgelegen landen te volgen, waren niet de allerbeste strijders onder de hoplieten. De Spartanen doodden veel Atheners, maar de Atheners bezaten het voordeel van met meer strijders in de vlakte te staan.

Op dat ogenblik verscheen de Atheense ruitery op het slagveld; Alcibiades liet zijn hoplieten over aan Thrasyllus. Hij liep naar achter de Atheense rijen, en hij beval een ruiter van zijn paard. Alcibiades sprong op het dier, nam de teugels in de handen, en hij riep de ruiters hem te volgen.

De Spartanen hadden al hun werpsperen al geworpen, en hun boogschutters waren bezig aan de rechtervleugel van de Spartanen. Hij viel op de Spartaanse falanx van achter hun rug. De Chalcedonische peltasten achter het Spartaans leger droegen slechts kleine schilden en speren en zwaarden. Alcibiades viel de peltasten aan in volle snelheid, zodat zijn paard zich in die mannen boorde. Hij sloeg enkele strijders naar de grond met de impact van zijn paarden. Daarna begonnen zijn ruiters te strijden van op hun paard met de Chalcedonische lichte troepen.

Het duurde niet lang tot Alcibiades een strook vrij gemaakt had van vijanden achter de Spartaanse hoplieten. Daarna verdedigden zijn mannen moedig hun vooruitgang achter de falanx, zodat ze de Spartaanse hoplieten in de rug konden slaan. Ze reden onvervaard tegen de hoplieten in, ze wierpen hun zware massa van paarden in de rug van de vijand. Sommige Spartanen vielen, en dan werden ze afgemaakt door Atheense hoplieten.

De rechterfalanx van de vijand was geen falanx meer, doch slechts een hoop van strijdende mannen die zeer dicht bij elkaar streden. De falanx was opgelost, en in die chaos kon een Spartaanse hopliet moeten vechten tegen meerdere Atheense peltasten. Die sprongen rond de hopliet, verwondden hem aan arm of been, tot hij kon gedood worden door een nauwkeurige speerstoot. De rechtervleugel van de Spartanen werd aldus vernietigd, en daarmee kwam ook het einde voor Hippocrates die in het centrum van die falanx vocht. Hippocrates ontving drie speerstoten in de borst. De speren drongen zijn lichaam in van naast zijn bepantsering. Hippocrates viel neer, en de Spartanen sloegen op de vlucht.

De Spartanen liepen terug naar de stad op een bevel dat kwam van een bevelvoerder die Hippocrates verving. De Spartanen liepen allemaal in één groep weg, plots, samen en snel. Ze liepen weg voordat de Atheners werkelijk konden beslissen wat ze moesten doen. De Spartanen liepen al veel passen verder, en ze liepen recht naar de poorten van de stad. De meeste strijders van het Spartaans leger bereikten ongedeerd de poorten van Chalcedon. Alcibiades en Thrasyllus lieten de Spartanen en de Chalcedoniërs ontsnappen. Dat was wellicht een fout, want de Spartanen konden de stad inlopen, waarna de poorten zich snel achter hen sloten, zodat de Atheense ruiters die geprobeerd hadden achter de laatste, vluchtende vijanden te rijden, net toch buiten aan gesloten poorten bleven staan.

Wanneer de poorten zich sloten was Chalcedon opnieuw de onneembare burcht die ze voordien was geweest. Deze veldslag was eens te meer niet beslissend geweest voor het verdere verloop van het beleg!

De Atheners verzamelden hun doden en gewonden. Ze gaven de Spartaanse en Chalcedonische doden terug aan de stad. Ze zetten een trofee op met de gerecupereerde wapens en bepantseringen van de vijand, en ze verbrandden hun doden op grote brandstapels die ze aan de muren van Chalcedon in vuur staken, zodat de walmen de stad in sloegen. Later trokken ze zich terug achter hun tegenmuur. Hun militaire dokters hielpen de gewonden in het kamp weer op de benen. Iedere man was nodig.

Athena

Alcibiades walgde van de belegeringen van steden in de Propontis en elders. Hij was kwaad en ongeduldig met de laatste gebeurtenissen. Twee maal al had hij krachteloos gestaan vóór reusachtig hoge stenen muren, opkijkend naar de grote blokken en van daar naar de wolken in de hemel. Hij zag zich niet meer op stormladders naar boven klauteren om een stad te veroveren. Die wijze was te primitief, te kostelijk in mannen, maar een andere manier kende hij ook niet. Hij was te oud om nog op ladders te klimmen, hij had het geduld verloren en hij voelde zich erg gefrustreerd. Dat soort van strijd had afgedaan voor hem! De stormaanvallen waren kostelijk in mensenlevens en ze faalden meer dan dat ze slaagden. Het was een droevige manier om te sterven door van een ladder te vallen! Tevens, dacht hij bitter, de muren van Chalcedon zijn toch te hoog om te kunnen bestormd worden. De poorten waren verborgen binnen gangen die de stad inliepen. In de ruimte vóór de poorten kon een gans leger in de pan gehakt worden. De Atheners moesten dan maar verder de stad belegeren zonder ze te direct te benaderen. Hoelang moest dat duren? Te Potidaea en tijdens andere belegeringen had de corruptie zich verspreid onder de mannen, en daarmee werd de stad dan toch nog voorzien van voedsel, hoewel slechts in kleine hoeveelheden. De nachten waren donker, en kleine boten konden voorraden de stad in smokkelen, recht onder de neus van de Atheense triremen. Dat ook wist Alcibiades allemaal.

Alcibiades stond naar Chalcedon te kijken met Theramenes die haastig was teruggekomen van Chrysopolis, en met Thrasyllus, maar hij kon niet stil blijven staan van de zenuwachtigheid en de frustratie. Dit was niet zijn soort van oorlogvoering! De drie mannen bleven geïrriteerd met alles, met de belegering, met de mannen, en met hen zelf.

‘Ik moet iets anders gaan doen,’ besloot Alcibiades na een tijdje. ‘Ik blijf hier niet staan gapen naar die muren. Ik ga terug naar Bisanthes!’

‘Ga je opnieuw je beenderen verwarmen tussen je minnaressen, Alcibiades?’ daagde Theramenes hem wreedaardig uit.

Alcibiades bleef even twijfelen. Zou hij Theramenes voor die belediging nu al of niet moeten neerslaan? Hij begreep op tijd dat de situatie iedereen op het gemoed werkte, en hij hield ook wel van de man met wie hij al lang vriend was.

Hij wierp dus slechts terug, ‘inderdaad! Maar ik zal ook een middel vinden om jullie venten de mogelijkheid te geven verder te strijden. Misschien hebben jullie, veldheren, het niet bemerkt, maar Athene zendt jullie geen geld. Binnen minder dan twee maanden zullen jullie hier het leger moeten opbreken en naar huis zenden, want de mannen zullen niet meer betaald

worden. Mij verveelt de situatie, hier. Dit is opnieuw Abydos! Ik keer terug en ga nadenken over hoe jullie geld te sturen.'

'We kunnen je geen hoplieten meegeven,' zei Thrasyllus. 'We hebben al de hoplieten nodig om Pharnabazus af te weren!'

'Ik heb geen hoplieten nodig,' snauwde Alcibiades terug. 'Wat ik echter niet begrijp is wat hoplieten gaan aanvagen achter de tegenmuur om aanvallen van Perzische ruitery af te slaan. Je kunt je hoplieten houden. Ik neem vijfhonderd peltasten en twintig triremen. Dat moet voldoende zijn voor wat ik wil doen!'

'Die kun je hebben,' zei Thrasyllus snel, vóór Theramenes kon terugroepen.

Theramenes werd dan een beetje rustiger. Hij ook was kwaad met de gebeurtenissen aan de door Sparta geregeerde steden.

'Alcibiades heeft gelijk,' gaf hij toe. 'Och, geef hem vijftig hoplieten mee, Thrasyllus! Alcibiades heeft gelijk. Zonder Hippocrates wagen de Spartanen zich niet meer uit de stad. We hebben boogschutters nodig aan Chalcedon. We moeten een verdediging opzetten met boogschutters, en met onze eigen ruitery. Alcibiades, het spijt me dat ik naar deed. We hebben inderdaad vooral geld nodig. Ga jij dat halen. Er zou bijvoorbeeld goud moeten te vinden zijn te Selymbria!'

'Dat wou ik juist doen,' grinnikte Alcibiades. 'Ik neem graag wat hoplieten mee. Maar zelfs met de mannen die jullie me geven geraak ik wellicht niet Selymbria in. Ik vind wel wat. Morgen zeil ik met mijn schepen weg.'

De dag nadien nam Alcibiades zijn kleine vloot weg uit de omgeving van Chalcedon. Hij zeilde eerst naar Bisanthes. Hij ging aan land nabij de stad, maar hij liet zijn troepen niet de stad binnengaan. Hij had nog steeds de bescherming van Bisanthes nodig voor Theodote en Harmonia. Hij bleef een tijdje in zijn landhuis bij Harmonia. Hij wou nadenken.

Het hart van Harmonia maakte een sprong.

'Hij is teruggekomen,' jubelde ze. 'Hij is teruggekomen, en hij komt meer en dikwijls terug. Hij komt terug na kortere afwezigheden. Hij houdt van mij en van de kinderen. Hij moet van me houden om terug te komen! Hij houdt ook van Theodote, maar hij slaapt bijna nooit meer met haar. Hij bemint me. Het is naar mij dat hij terugkomt. Hoezeer houd ik van hem! Hij is geen bandiet, geen wreedaardige, geen gewelddadige man. Hij is een man die liefheeft. Hij moet zijn plicht doen voor Athene. Hij kan plannen ontwikkelen en oorlog voeren, maar hij is nederig. Hij heeft geduld met me. Wat is het dat hem naar me trekt? Ik ben niet zo weelderig van lichaam en niet zo geestig en verstandig als Theodote. Ik ben geen Koningin zoals Timaea, ik ben geen courtesane. Waarom houdt hij van mij? Wat bindt hem aan mij?' Alcibiades stapte het landhuis in, en Harmonia hing onmiddellijk in zijn armen, en ze streelde hem met haar handen, in zijn rug en in zijn nek. Hij kon niet genoeg van haar krijgen, en hij kust elk oppervlakje van haar gezicht, tot zijn handen haar tepels vonden en haar borsten persten.

Alcibiades keek naar Harmonia in het bed naast hem in de slaapkamer van zijn huis, en hij liet zijn vingers dwalen over haar lange, fijne nek, haar volle borsten, haar slanke, lange, maar sterke benen en haar zachte huid, overal waar zijn hand bleef hangen. Hoe lang konden ze ditmaal samenblijven? Niet lang, vreesde hij. Terwijl Harmonia sliep probeerde hij na te denken over wat hij verder moest doen, maar hij vond het moeilijk zich te concentreren, want bitterheid en het verlangen naar vrede verdonkerde zijn geest. Hij lag met deze wondermooie

vrouw in zijn schoot, het meest heerlijke geschenk dat hij ooit gekregen had, maar in het oosten hing het lot van een heel leger af van zijn bekwaamheden om veel te winnen met niets. ‘Hoeveel keren heb ik dit nu al gedaan?’ vroeg hij aan zichzelf, ‘niets hebben, niets, en toch faam winnen en overwinningen behalen? Zo veel maal al! Veel te veel malen! Ik ben moe. Ik wil rust. Hoe kan ik ditmaal slagen? Wat moet ik doen?’

Alcibiades reed ook naar zijn burcht van Neon-Teichos. Hij moest de vooruitgang van de werken inspecteren. Hij reed er naartoe te paard, en zonder onderweg te stoppen. Hij reed snel, anderhalve dag lang, om in het midden van een storm aan te komen. Het fort rees op aan de kust. De torens waren bijna klaar. Enige mannen wandelden rond in het fort. Ze zeiden hem dat de bouw een paar dagen gestopt was omdat er een religieus feest bezig was te Bisanthes, en zij waren de laatste arbeiders die zouden meegaan met het vrachtschip. Alcibiades ontmoette ook de architect, en met die man besprak hij de laatste aanpassingen die hij wenste. Het fort zag er goed uit, zodat hij tevreden was.

Alcibiades zag de mannen rond de kaap lopen en aan boord stappen van het vrachtschip in de striemende regen, daarna wegzeilen. Hij kon naar binnen gaan en een vuur aansteken, want sommige kamers en zalen en haarden waren al gebouwd. Hij wandelde echter naar het terras dat over de Zee heen keek. De storm kleurde de Zee zwart en sloeg het water in wilde golven omhoog tegen de rotsen, zodat schuimende muren van water met hels lawaai in de lucht sloegen. Soms viel het water zelfs tot op het terras, maar Alcibiades bleef vóór de golven staan en hij keek naar de woede van Poseidon. Bliksemschichten joegen zeer helder, wit licht onheilspellend tussen de wolken, zeer hoog, en de donder rolde in de hemel en over de Zee. De bliksem trof een toren van het fort, en dat geluid was overweldigend en plots, zodat Alcibiades huiverde en naar boven keek. Hij had echter geen schrik tussen de elementen van de natuur die aldus hun kracht aan hem toonden. Hij opende zijn armen en hij vloekte. Hij vervloekte Athena.

Alcibiades schreeuwde tegen de oorverdovende wind en golven in, ‘oh Athena, jij godin van de wijsheid! Weze de wijsheid die je in de mensen brengt vervloekt! Je wijsheid is de grootste grap op aarde! Je bent niets anders dan een wreedaardige heks! Je bent slechts een skelet van wraak en jaloersheid. Je maakte mij tot een man zonder vrede of geluk. Je martelt me met de liefde tot de stad en de streek die je veroverde. Je beloofde veel, maar je gaf me niets. Je hebt keer op keer alles van me weggenomen, zodat ik zo hard moest lijden om de minste rust weer te vinden. Hoeveel moet ik voor je stad doen om te krijgen waar ik recht op heb, voordat ze weer van me houdt en me terugroept? Je stad wilt me niet! Jij wilt me niet! Waarom zou ik dan moeten verder vechten? Waarom breng je dat knagende verlangen naar je stad in mij? Je deed mijn Harmonia lijden, en wie weet wat er met mijn kinderen zal gebeuren? Waarom martel je ons zo? Wat heb ik je misdaan? Was ik te knap, te verstandig, te dapper, te zeer geliefd, en werd ik te zeer bewonderd? Nu ben ik niets meer! Wees jij dus vervloekt, Athena! Je geeft het allemaal, geluk, wijsheid en liefde en voorspoed, maar je neemt veel meer weg dan je geeft! Ik vervloek je. Ik vervloek je, schreeuw ik naar je! Ik zal leven ondanks jou, en ondanks de liefde voor je stad die je in mijn hart stortte! Je doodde ook Pericles zo, aan het einde. Je doodde duizenden arme mensen die zoals ik nu in wanhoop en pijn schreeuwden tijdens de harde dagen van de ziekte in je stad. Pericles liet je ook liggen! Je martelde hem ook te zeer! Ik verlaat je ook! De Alcmeonides vervloeken je, Athena! We doen een beroep op Poseidon en op Aphrodite!’

De wind trok aan zijn klederen. Het water van de regen stroomde langs zijn gezicht en over zijn lichaam, maar hij bleef daar staan met open armen om Poseidon zijn golven van het zilte water ook over hem te laten slaan. Hij daagde de natuur en de goden uit. Poseidon, de

eveneens wraakzuchtige en jaloerse vijand van Athena wikkelde Alcibiades in zijn schuim en water.

De storm eindigde snel en de wolken braken open. De zon scheen door de zwarte hemel, zodat scherpe lichtstralen naar het terras verschenen in schuine lijnen die van achter een bepaalde wolk leken te komen. De wolken openden breder en Alcibiades zag een dubbele regenboog met omgekeerde kleuren, terwijl de regenvlagen verder over de Zee neervielen, doch zich van het fort verwijderden. Was dit een teken van de goden? Hadden de goden hem begrepen of wierpen ze een nieuwe uitdaging naar hem? De goden bleven zwijgen, zoals steeds, en slechts het huilen van de wind klonk daar en boven het fort uit.

Alcibiades ging een kamer van de burcht in. Hij dacht dan aan zijn paard, ging weer uit en vond het angstige dier vastgebonden aan de teugels in de aulé. Hij bracht het paard een droge stal in. Hij ging terug naar de kamer en stak een vuur aan in de haard. Hij had niet gegeten gedurende bijna twee volle dagen, en hij at ook die avond niet. Hij ging liggen op een bank en sliep, uitgeput, maar zelfs in zijn slaap bleef hij verder denken aan hoe hij geld kon inzamelen voor het leger van Athene.

Selymbria

Alcibiades reed naar Seuthes. Hij vond hem in het land van de Odomantes, naast de Chersonese. Seuthes was verbaasd een verwilderd uitzienende Alcibiades met een zwarte baard van meerdere dagen en met een vreemde blik in de ogen te zien afkomen, zo ver van de kust. Alcibiades vroeg Thracische troepen aan Seuthes, en hij kreeg direct tweeduizend strijders van Seuthes mee. Daarna keerde hij weer naar Bisanthes, en hij kreeg daar ook hoplieten, doch slechts honderd mannen.

Met tweeduizend Thracische peltasten en honderdvijftig hoplieten marcheerde Alcibiades naar Selymbria. Onderweg verzamelde hij al wat geld van steden in de Chersonese, van steden die nog bondgenoten van Athene waren. Zijn opmars werd aangekondigd langs de kust. Hij hoopte veel meer goud te halen te Selymbria.

Alcibiades marcheerde traag, en de Selymbrianen hoorden van zijn opmars, en ze zagen zijn leger al van ver. Hij beleefde opnieuw het geluk van een Alcibiades, zijn faam reed ver vóór hem uit. Zelfs voordat hij de muren van de stad bereikte, reden een aantal Selymbrianen die Athene gunstig gezind waren naar hem toe. De mannen wilden hem aan goud helpen als hij hen aan de macht kon brengen in de stad. Ze hadden gehoord van de edelmoedigheid van Alcibiades met veroverde steden. Ze wilden een catastrofe van hongersnood en veel doden vermijden voor hun stad. Ze stelden voor de poorten te openen voor zijn leger op een vooraf bepaalde dag en tijd, gedurende de nacht.

Op de overeengekomen nacht wachtte Alcibiades met een aantal hoplieten aan de grote poort van Selymbria. De poort opende inderdaad die nacht. Pro-Atheense wachters lieten de hoplieten de stad in marcheren. De hoplieten van Alcibiades hielden daarna de poorten open, en het heel Atheense leger liep snel en geruisloos de stad in. Bij dageraad was Selymbria in de handen van Alcibiades. Thracische strijders met beschilderde gezichten stonden op de veroverde muren en in de torens van de stad. Atheense hoplieten bewaakten de agora. Alcibiades vroeg om de Stadsraad te verzamelen. Hijprak de Raadsleden toe. Hij beloofde de stad te zullen sparen. Hij vroeg aan de burgers om bondgenoten van Athene te worden. Hij vroeg geld, veel goud, maar gezien de omstandigheden, nog redelijke bedragen. Hij beloofde

de burgers niet te zullen aanraken. Een garnizoen van Atheners zou in de stad blijven, maar de Selymbrianen konden hun stad regeren zoals ze dat voordien gedaan hadden. Er zou geen Atheense gouverneur in Selymbria aangesteld worden, maar hij wou een ondertekend verdrag van bondgenootschap.

De Selymbrianen vonden de voorwaarden van de overwinnaar zeer redelijk. De democratie werd ingevoerd. Of ze nu bondgenoten waren van Sparta of van Athene kon de Selymbrianen weinig schelen, zolang ze maar vrede en bescherming kregen en hun onafhankelijkheid bewaarden. Ze konden al even goed door Athene beschermd worden als door Sparta. De Selymbrianen namen de voorwaarden van Alcibiades aan.

Alcibiades won op die wijze weer een grote stad voor Athene in de Propontis. Hij was een tevreden man toen hij enkele dagen later Selymbria verliet. Hij was ook blij om te kunnen vertrekken, want de Selymbrianen, hoewel Hellenen, hadden van de Thraciërs geleerd hoe ze wijn en nog ander sterk spul moesten drinken, en tijdens de feesten ter ere van Dionysos had Alcibiades te veel van alles binnen gekregen. Hij ontdekte dat de Hellenen hun burens in alles konden overklassen, of dat nu was in het wijn drinken of in het geven van kinderen aan vrouwen! In de morgen te Selymbria leed hij aan erge hoofdpijnen. Hij verliet de stad echter alsof hij vrienden verliet.

Alcibiades hoorde te Selymbria dat Theramenes en Thrasyllus een overeenkomst hadden bereikt over Chalcedon met Pharnabazus. De Atheners gaven het beleg op en de Spartanen en de Atheners gaven de stad over aan Pharnabazus. Chalcedon moest een tribuut betalen aan Athene, zoals in de tijden dat ze een bondgenoot van Athene was geweest. De stad zou ook de achterstallige gelden betalen voor de tijd dat ze gescheiden was gebleven van de Delische Bond. Pharnabazus beloofde tevens twintig talenten zilver te betalen aan de Atheners, en zijn hulp te verlenen aan Atheense afgezanten om naar de Koning van Perzië te reizen met een pleidooi voor vrede en samenwerking.

Athene had daarmee weer voldoende geld om haar troepen in de Propontis te houden. De Atheners moesten geen lang en kostelijk beleg aan Chalcedon leggen, en ze kregen de verzekering van verder inkomen. Er zou geen Spartaanse harmost meer in de stad zijn, de doorvaart door de Bosporus werd gegarandeerd, maar Pharnabazus kreeg Chalcedon, en dat was een merkwaardige ontwikkeling. De Atheners beloofden geen verdere aanvallen te doen in de gebieden van Pharnabazus, minstens niet tot aan de terugkeer van hun gezantschap naar Perzië. De Atheense veldheren konden hun legers weer verenigen. Met het goud dat Alcibiades van Thracië en Selymbria bracht, en met zijn nieuwe troepen, konden de Atheners nu Byzantium aanvallen en zo nodig die stad gedurende veel maanden belegeren.

Alcibiades ontving de boodschappers van Theramenes en Thrasyllus te Selymbria. De boodschappers vertelden hem over de overeenkomst die afgesloten werd tussen de Atheense veldheren en Pharnabazus. Alcibiades begreep eerst niet goed waarom de veldheren boodschappers naar hem hadden gezonden. Nieuws verspreidde zich snel in de Propontis, en wat de boodschappers hem zeiden wist hij al. De bevelvoerders kondigden hem aan dat Pharnabazus zijn akkoord had verklaard met het verdrag, en dat de satraap de eden gezworen had tijdens een ceremonie te Chalcedon. Op het laatste ogenblik, echter, had de satraap geweigerd het verdrag geldig te verklaren zonder ook de speciale eed van Alcibiades. De satraap beschouwde daarmee Alcibiades als de eigenlijke leider van de Atheners in de Propontis. Alcibiades lachte met die eis en antwoordde dat hij met zijn leger eerst naar Byzantium wou zeilen. Hij kon in eigen persoon nu niet naar Chalcedon komen. De boodschappers zeiden hem echter dat alles al geregeld was om de eden af te nemen van Alcibiades onder het ooggetuigenis van Perzische gezanten. Alcibiades nam daarom toch

maar eerst vijf triremen om naar Chrysopolis te varen, om zich daar bij Thrasyllus en Theramenes te voegen.

Alcibiades vond Theramenes en Thrasyllus ziedend van verontwaardiging. De Atheense veldheren waren fier op hun overeenkomst met Pharnabazus, en Alcibiades glimlachte en wenste hen geluk. Theramenes en Thrasyllus waren kwaad op de buitengewone eis van Pharnabazus. Ze waren niet jaloers op het prestige dat Alcibiades kreeg, en ze bleven blij met de gebeurtenissen rond Chalcedon, met de bijkomende fondsen en ook met de nieuwe veroveringen van Alcibiades in Thracië en met Selymbria. Ze vervloekten Pharnabazus echter om zijn nieuwe eisen die hen tijd deden verliezen.

‘Kom, kom, ik zal die eed snel zweren,’ troostte Alcibiades de ontstemde veldheren. ‘Maar we voegen er twee dingen aan toe! Ik wil dat Pharnabazus de eed opnieuw en volledig aflegt, en dat vooraleer ik zelf de eed afneem. En ik wil Pharnabazus zelf horen zeggen dat hij onze zending naar Koning Darius zal steunen! Ik vertrouw hem namelijk niet erg daarin.’

‘Al goed, al goed,’ gingen de veldheren akkoord. ‘We zullen dat aan Pharnabazus voorstellen!’

De satraap van Phrygië stemde toe met de nieuwe voorwaarden. Hij wou de uitwisseling van eden laten gebeuren door gevolmachtigden. Alcibiades wachtte enkele dagen te Chrysopolis, en dan kwamen twee Perzische bevelvoerders de eed van Alcibiades afnemen. De namen van die mannen waren Mitrobates en Arnapes. Alcibiades sprak de eden uit vóór de Atheense ceremoniële tent. In dezelfde periode zwoor Pharnabazus de eed in de aanwezigheid van twee afgezanten van Alcibiades, zijn twee bevelvoerders Euryptolemus en Diotimus.

Alcibiades en Pharnabazus wisselden eveneens beloftes van goede trouw ten opzichte van elkaar uit. Die beloftes bleven vertrouwelijk, en ze werden neergeschreven in aparte rollen, die slechts ondertekend waren door Pharnabazus en door Alcibiades. De teksten beloofden wederzijds persoonlijk respect. Ze garandeerden bescherming in het geval dat de ene zijde de andere aanviel. Ze beloofden ogenblikkelijke vrijlating uit gevangenschap, en veilige doortocht door elkaars gebieden. Pharnabazus meende blijkbaar dat alleen Alcibiades hem ooit levend kon gevangen nemen!

Een tijdje later bereidden de Atheners hun zending naar de Perzische Koning voor. De veldheren stelden voor om vijf Atheners te zenden: Philodices, Theogenes, Mantitheus, Dorotheus en Euryptolemus. Op aandringen van Alcibiades gingen ook twee mannen van Argos mee, Pyrrholochus en Cleostratus. Alcibiades vroeg Mantitheus speciaal met het Atheens gezantschap naar Perzië mee te gaan in zijn eigen naam.

Nadat al de overeenkomsten aldus tot ieders tevredenheid ondertekend en gezworen waren, drong Alcibiades er op aan om uit de eigen mond van Pharnabazus te horen over het vrijgeleide van het Atheens gezantschap naar Darius. Hij wou echter vooral Pharnabazus persoonlijk ontmoeten om de maat te nemen van de satraap. Het voorstel werd naar Pharnabazus gebracht, en de satraap had zich ook akkoord verklaard met die voorwaarde.

Op de afgesproken datum en tijd reden de Atheense veldheren van Chrysopolis te paard naar het kamp van Pharnabazus. Ze werden vergezeld door vijf van hun bevelvoerders. Perzische wachters leidden hen naar de tent van Pharnabazus. De satraap zat op een houten troon in het midden, aan het einde van zijn ceremoniële tent. Die tent was reusachtig groot, en rijkelijk versierd met de kostelijkste Perzische tapijten. Meerdere Phrygische krijgers bewaakten Pharnabazus, en zijn bevelvoerders stonden naast hem. De lucht in de tent was zwaar geladen met reukwerk. Aan het andere uiteinde offerden priesters niet-bloedige giften aan de goden, zodat de walmen dik uit de branders in de tent sloegen.

Pharnabazus was een krachtige man. Hij was niet zo mager of slank als Tissaphernes, maar ook niet dik. Zijn gezicht vooral leek voller, minder hoekig, en eerder meer sensueel en wreed. Hij droeg een kleine, zwarte baard onder dunne lippen. Zijn schouders waren breed, en Alcibiades herinnerde zich de sterke spieren en de energie van de man zoals hij die gezien had bij de Slag van Cyzicus. Pharnabazus droeg een veelgekleurde tuniek die geborduurd was met gouden patronen, en ook zijn mantel leek prachtig. Hij zag er erg on-Helleens uit, en erg Perzisch in die weelderige klederen. Pharnabazus verwelkomde de Atheners met enige beleefde woorden, die hij in perfect Ionisch gaf. Terwijl hij sprak hield hij zijn linkerhand op zijn zwaard. Dat zwaard had een heft van goud, waarin edelstenen fonkelden, maar het was een lang gevechtswaard, niettemin, niet een kort paradezwaard. Alcibiades veronderstelde dan dat Pharnabazus linkshandig was, en hij herinnerde zich inderdaad plots dat hij de satraap te Cyzicus zijn zwaard had zien uitslaan met de linkerhand.

De Atheners kwamen voorwaarts en ze legden het doel van hun bezoek uit, al wist de satraap natuurlijk perfect waarom de delegatie hier was. Pharnabazus was al de tijd vooral naar Alcibiades blijven staren, maar nu draaide hij zijn ogen weg van hem, en hij luisterde naar wat Theramenes zei.

Wanneer de Atheense veldheer was uitgesproken, wees de satraap naar Alcibiades, en hij vroeg, 'is deze man Alcibiades?'

'Ja,' antwoordde Theramenes. 'Dit is Alcibiades zoon van Clinias.'

'Is dit ook de man die de eden zwoer betreffende de zaken van Chalcedon, en die vroeg de veiligheid van de Atheners te verzekeren op hun zending naar Darius?'

'Ja. Hij vroeg uw belofte te horen.'

'Hij is arrogant om te denken dat hij een satraap van Phrygië kan bevelen. Niettemin, om ons verdrag te bevestigen, zal ik de belofte houden,' siste Pharnabazus koud. 'Ik beloof de veiligheid te bewaren van het Atheens gezantschap. Ik zal de mannen zelf naar Perzië begeleiden.'

De priesters kwamen naar voren. Ze sprenkelden reukwerk over de satraap omdat hij een persoonlijke en officiële belofte had afgelegd. De overeenkomst werd aldus bezegeld. Pharnabazus begon nadien de voorwaarden van hun overeenkomsten voor Chalcedon te herhalen.

Hij zei nog, 'we zullen onze zijde van de eden houden. Chalcedon zal tribuut betalen aan Athene. Ik zal uw afgezanten onder mijn bewaking naar het Hof van Koning Darius laten brengen.'

Pharnabazus pauzeerde. Hij stond op uit zijn troon en iedereen in de tent dacht dat hij naar zijn privé vertrekken zou gaan. Pharnabazus bleef echter in de tent staan. Hij ging dicht naar Alcibiades toe.

Hij zei, 'geen Athener beveelt een satraap van Perzië! Toch wou ik u steeds al ontmoeten. U maakte het mij en mijn krijgers zeer zwaar. U vocht goed. Ik zal u niet vergeten.'

'Was dat een bedreiging of een compliment,' vroeg Alcibiades in zichzelf. 'Ja, ik veronderstel dat hij me aan het bedreigen was. Hij verloor al een paar keer tegen me. Dat bevalt hem niet. Hij vraagt zich af hoe dat mogelijk is. Wat krijgen we nu?'

Alcibiades zei luid, 'ik wou u ook zien, want een man moet zijn vijand kennen. Ik zag u al eens, maar van ver. Ik herinner me ook u gezien te hebben bij Cyzicus, en u vocht samen met uw mannen en met ditzelfde zwaard. U vocht moedig. Ik zal u ook niet vergeten!'

'Goed strijden volstaat niet,' beet Pharnabazus terug met een zachte maar lage stem zodat slechts Alcibiades hem kon horen.

De satraap bracht zijn gezicht zeer dicht bij dat van Alcibiades, 'om te winnen moeten de goden met u zijn. Ik wou zien wat u zo speciaal maakt. Mijn mannen zeggen dat u een god bent, een nieuwe Achilles.'

‘Ik ben niet speciaal,’ zei Alcibiades.

‘Dat bent u wel. Dat moet u zijn om mij twee maal te hebben tegengehouden. U bent speciaal. Ik kan het zien in uw ogen en in uw houding. U bent mens, echter, geen god, en geen Achilles. Een mens kan verslagen worden!’

Pharnabazus glimlachte dan, ‘ik ben ook geen god. Maar ik wordt niet geholpen door de goden, lijkt het. Ik benijd u. U bent geen god, maar de goden staan dicht rond u. Maak dat onze persoonlijke overeenkomst gerespecteerd wordt!’

Daarna draaide Pharnabazus zich plotseling om, en hij verdween achter een gordijn dat naar een andere tent leidde.

‘Waar ging dat allemaal over?’ vroeg de verbaasde Thrasylus.

‘Ik heb er geen idee van,’ ontweek Alcibiades. ‘Die Pharnabazus houdt er echter niet van te verliezen!’

Alcibiades was gekomen om de maat te nemen van Pharnabazus, maar hij wist dat hij ook de maat genomen was, en misschien had Pharnabazus één deel meer informatie gekregen van wat hij nodig had om de Atheners te bestrijden. De satraap kende nu het karakter van zijn tegenstander. Dat kon hem helpen in zijn toekomstige veldslagen. Dat dacht de satraap, tenminste.

Byzantium

Tien dagen later stonden de drie Atheense veldheren op enige afstand van de versterkingen van Byzantium.

Byzantium was een Helleense stad, gesticht door Megariërs en Spartanen een heel lange tijd geleden. Het was een stad waar veel volkeren elkaar ontmoetten. Byzantium telde handelshuizen uit vele naties en de handelaars en de ambachtslui woonden samen in die prestigieuze mengpot van talen en gewoontes. Het was een ontzagwekkende stad, die rijk geworden was van de uitwisseling van goederen tussen twee grote zeeën. Ze domineerde de Bosporus, zodat ze meerdere belastingen kon heffen op de schepen die in haar haven aanlegden of op schepen die door haar zee-engte voeren. Voor één of andere reden hielden de kapiteins van de Zwarte Zee er niet van in de Propontis te varen, en de kapiteins van de Zee hielden er niet van de Zwarte Zee in te varen. Dus werden de goederen omgeslagen te Byzantium, en van elke omslag vroeg Byzantium haar deel.

De Atheense veldheren keken met ontzag naar de macht van Byzantium. Haar muren stonden hoger en dikker dan alles wat Alcibiades tot dan toe gezien had, dikker dan die van Chalcedon en Abydos. Byzantium had ook een uitstekende haven in een zeer grote inham van water die het land in liep. Haar binnenstad was gebouwd op een stuk land dat op een hoorn leek samen met de inham en de Propontis. De Stad had water aan drie van haar kanten. De haven kon gemakkelijk verdedigd worden, ze was één van de beste ter wereld, misschien kleiner dan de baai van Syracuse, maar ze ging veel dieper het land in, zodat ze veel beter beschermt was en gemakkelijker te verdedigen. Alcibiades floot tussen zijn tanden, nadat de massieve muren Theramenes en Thrasylus tot een totale stilte van verbazing en ontzag hadden gedwongen.

‘Dit is het ergste wat ik ooit gezien heb,’ durfde Alcibiades hardop te denken. ‘Kijk naar die grote, brede torens. Ze zien er uit alsof ze slechts verlengingen of verdikkingen van de muren zijn. Stormladders gaan hier zelfs niet kunnen gebruikt worden. Hebben jullie enig idee hoe we hier binnen kunnen geraken?’

‘Een belegering is het enige wat we kunnen doen,’ antwoordde Theramenes. ‘Die muren bestormen met ladders en met die torens die elke strook muren beschermen, zou zelfmoord betekenen. Hebben jullie die poorten bekeken? Die deuren zijn uit brons! Ze hebben paarden nodig om de panelen open te trekken! Mannen kunnen die poorten niet bestormen. Zelfs als we tot bij die poorten zouden geraken, dan kon slechts Heracles hen open wringen! En natuurlijk zitten die poorten aan het einde van gangen die diep in de muren van de stad liggen. We belegeren! Het beleg zal zeer lang duren!’

‘Wel,’ twijfelde Alcibiades aan die uitspraak, ‘hun sterkte is hun handel en hun belastingen op de omslag van goederen. Als we die handel afsnijden op Zee dan stoppen hun inkomens totaal. Die mannen zijn gewoon aan rijkdom. Als we de stad afsluiten en hun inkomsten stoppen, dan zal dat erg worden voor veel inwoners en misschien onlusten teweegbrengen. Een belegering moet het dus worden hier, maar ze kan sneller gedaan zijn dan we verwachten!’

De Atheners zuchtten.

De Atheense veldheren bouwden een tegenmuur rond de stad aan de landzijde, en ze sloten de Zee af.

Byzantium werd, zoals Chalcedon, geregeerd door een Spartaanse gouverneur, genaamd Clearchus. Clearchus maakte niet de fout die Hippocrates gemaakt had te Chalcedon. Hij bleef knus binnen de stad zitten en hij viel met zijn Spartanen niet uit. Hij verdedigde de muren slechts met zijn perioecische hoplieten en met zijn neodamodeis mannen, met krijgers uit Megara en Boeotië, en met enige huurlingentroepen. Hij vertrouwde de hoplieten van Byzantium zelf niet erg, en ook niet de burgerwacht van de stad.

De tegenmuren rond Byzantium werden snel gebouwd, waarna Theramenes en Thrasyllus toch de stad wilden bestormen.

Alcibiades weigerde vlakaf.

‘Waarom hebben jullie een tegenmuur gebouwd?’ vroeg hij. ‘Als jullie de stad wilden bestormen, dan hadden jullie geen tegenmuur moeten laten bouwen om een beleg te houden. Trouwens, jullie hebben toch al die muren bekeken, of niet soms? Die muren zijn eerst schuin beneden, dan hoog en vlak, en massief. Jullie ladders moeten heel, heel lang zijn. Dat betekent een heel lange beklimming tot daar boven, en bijgevolg ruim de tijd voor hoplieten om van de ladders afgeschoten, afgeslingerd of afgestoten te worden! De verdedigingsmuren van Byzantium kunnen gewoon niet ingenomen worden! Jullie zullen falen!’

Theramenes en Thrasyllus wilden toch minstens eenmaal de sterkte van de verdedigingen testen.

Het gans Atheens leger, op enige afdelingen na die bij Alcibiades bleven om de tegenmuur te bewaken, liepen op de tonen van de Atheense trompetten naar de muren. Ze liepen naar de muren zoals mieren, tot ze tegen de obstakels stonden die wel tien maal hoger waren dan zij. De mannen liepen met veel enthousiasme en overmoed.

Alcibiades zag hen gaan en hij zag hen terugkomen.

Diep gewond in hun fierheid en in hun lichaam, gefrustreerd tot tranen, keerden de getekende mannen terug naar het Atheens kamp. Eén in tien mannen kwam helemaal niet terug. Ook Thrasyllus en Theramenes hadden wonden opgelopen. Ze ondersteunden elkaar wanneer ze beide hinkend naar de tenten slopen. Theramenes had een zware val geleden van een ladder. Hij hinkte. Thrasyllus had een pijl in een been. Hun wonden aan hun lichaam waren echter minder erg dan de verwondingen aan hun trots.

Byzantium had de Atheners zonder problemen afgeweerd. De Peloponnesiërs sloegen de bestorming af met hun vingertippen. Geen Athener was zelfs maar over een borstwering gekropen! Alcibiades weerhield zich er wijselijk van te zeggen, ‘ik heb het jullie gezegd!’ al was de verleiding daartoe wel groot.

Alcibiades liet Theramenes en Thrasyllus enkele dagen hun wonden verzorgen. Hij inspecteerde in die tijd vooral de tegenmuur, en hij bleef dan uit het Atheens kamp gedurende meerdere dagen zonder met zijn medeveldheren te spreken. Hij sliep met zijn mannen in tenten tussen de dubbele tegenmuur in. Als hij in het hoofdkamp kwam, bleven Theramenes en Thrasyllus in stilte nukken. Ze spraken niet meer over hun aanval. Niet één woord werd uitgewisseld over die zaak.

De belegering duurde en duurde. De Atheners wisten wel dat ze de Byzantijnen ooit uit hun stad zouden doen verhongeren, maar het beleg kon heel veel maanden duren.

Tijdens één van de nachten van het beleg stond Alcibiades op wacht, maar hij keek niet uit naar Byzantium. Hij bewonderde de nachtelijke hemel en de glinsterende sterren. Hij keek naar de andere zijde van de stad, waar het landschap breed open lag. Hij verwachtte geen aanval door de Thraciërs, want al de stammen bevonden zich nu aan de zijde van Seuthes en Medoc, maar het zicht was mooier aan die kant, en hij was aan het dromen met open ogen. Het was een nacht van volle maan, de zichtbaarheid bleef uitstekend.

Alcibiades dacht na over alles en nog wat, verloren in zijn overwegingen, onder de majestueuze hemel, kijkend ook naar de duizenden kleine lichtjes die schitterden in het firmament en die hen allen leken te bewegen in een cirkel door de nacht. Te Potidaea had hij eens geprobeerd de sterren te tellen, maar dat had hij toen al snel opgegeven. Hij zocht de meest heldere sterren.

Terwijl Alcibiades zo nonchalant de wacht hield met zijn mannen, dicht bij één van de poorten van de stad, stootte een hopliet hem aan. De wachter trok Alcibiades zo uit zijn gedachten en wees hem naar een beweging aan de poort van Byzantium die vóór hen lag. Alcibiades keek in de richting waar de man naar wees. Hij zag inderdaad enkele mannen uit de muren van de stad sluipen, uit een kleine deur naast de poort. De stedelingen liepen gehurkt langs de muren, en dat leek even heel komisch, naar een plaats waar struiken groeiden. Daarna liepen ze recht naar de Atheense tegenmuur. De Atheense wachter stelde voor het alarm te slaan, maar Alcibiades weerhield hem daarvan. Hij beval geen geluid te maken. Hij liet de Byzantijnen tot aan de houten tegenmuur komen. Wanneer de mannen probeerden over de palissades te klimmen, kwam Alcibiades dichterbij en hij vroeg met een gedempte stem wat de mannen dachten dat ze aan het doen waren. Ze waren slechts met vijf, en ze schrokken zich een breuk, want ze dachten dat niemand hun aanwezigheid had opgemerkt. Alcibiades had echter al twintig zwaar bewapende hoplieten van de wacht in stilte naderbij gebracht, en die wachtten achter hem. Als deze mannen smokkelaars waren zouden ze een warm onthaal genieten.

De mannen riepen echter zacht terug, ‘we zijn Byzantijnen. We willen spreken met Alcibiades, de veldheer!’

‘Ga door naar het westen,’ riep Alcibiades. ‘Een beetje verder is er een deur. Ik laat jullie in! Mijn naam is Alcibiades.’

Hij ging naar de deur, opende ze, en liet de vijf mannen stil achter de tegenmuur in. Ze bleven daar hijgend staan met hun rug tegen de houten palen.

Alcibiades herhaalde, ‘ik ben Alcibiades. Wat willen jullie?’

De twintig Atheense wachters richtten hun speren naar de mannen. De Byzantijnen waren bevreesd, dan. Ze vreesden voor hun leven en ze trokken zich samen. Eén van de mannen was iets moediger dan de anderen.

Hij zei, ‘ik ben Cydon. Ik ben een afstammeling van een oude Atheense familie, maar ik ben een Byzantijn sinds meerdere generaties. Ik ben een lid van de Raad van Byzantium. Ik ben naar hier gekomen om u te helpen in de stad te geraken. Mijn vrienden hier heten Ariston, Lycurgus, Anaxilaus en Anaxicrates!’

‘Wanneer moeten jullie terugkeren?’ vroeg Alcibiades.

‘Vóór zonsopgang,’ antwoordde de man.

‘Goed. Dan hebben we de tijd om met de andere veldheren te praten. Volg me!’

Alcibiades bracht de mannen naar het Atheens kamp. Hij beval om Theramenes en Thrasyllus te wekken, zodat iets later die twee ook met nog slaperige ogen en windsels rond hun benen in de tent van Alcibiades stonden, verbaasd kijkend naar vijf Byzantijnen die wijn dronken met Alcibiades.

‘Spreek nu op,’ zei Alcibiades aan Cydon.

‘De Spartaat, de harmost Clearchus, heeft Byzantium verlaten,’ zei Cydon. ‘Hij liet de stad zich verdedigen onder de leiding van zijn bevelvoerders Helixus de Megariër en Coeratadas de Boeotiër. Hij vluchtte naar Pharnabazus aan de andere zijde van de Bosporus omdat hij geld nodig heeft. Zijn huurlingen worden niet meer betaald. Hij weet ook dat de stad zich zal moeten overgeven in dit beleg. Hij wil een Spartaanse vloot vragen jullie triremen aan te vallen in de Bosporus en in de Propontis, zodat jullie het beleg hier zouden moeten opgeven!’

‘Wat helpt ons dat?’ onderbrak Theramenes ongeduldig.

Alcibiades deed een teken om aan te duiden dat Theramenes moest zwijgen en geduld moest uitoefenen, en hij vroeg de mannen verder te spreken.

‘In de stad heerst al de hongersnood. De mensen hebben honger, maar niet de hoplieten. Wij lijden. We zijn vrije burgers. We willen geen Spartaanse gouverneur meer in de stad!’

Clearchus is hooghartig en harteloos. Hij doodt en straft wie en wanneer hij wil, zonder enige rechtspraak. Zijn houding tegenover ons is zeer hard. We voelen onze vrijheid niet meer. We zijn hier om met u de voorwaarden te bespreken volgens welke we u in de stad kunnen laten op een nacht, en uw leger zouden binnen laten komen!’

‘Fijn,’ zei Alcibiades. ‘Jullie schijnen mij te kennen. Misschien hebben jullie al gehoord van de voorwaarden die ik gaf aan de andere steden die hun vroeger bondgenootschap met Athene bevestigden of die in het bondgenootschap met Athene wilden treden. Als jullie ons binnen laten en ons helpen de Peloponnesiërs uit Byzantium te verdrijven, dan beloof ik de bescherming van Athene. Er zal een klein Atheens garnizoen in de stad blijven, en enkele Atheense triremen in uw haven. Geen gouverneur van Athene zal echter uw stad besturen. Jullie zullen zelf besturen, zoals jullie voorheen deden. We zullen de handel niet verstoren en we zullen ons niet mengen met de economie van de stad. Jullie kunnen jullie eigen munt slaan. We vragen slechts een tribuut aan de Delische bond en de achterstallen van de betaling van dat tribuut, een som die we met jullie zullen bepalen. We willen een bondgenootschap dat ons de vrije en beschermde doorvaart door de Bosporus garandeert. Ons leger zal de stad in marcheren, maar na de nederlaag van de Spartanen zullen we binnen de vijf dagen weer vertrekken. Burgers die zich niet tegen ons verweren, zullen we niet aanraken. We zullen niet plunderen, niet verkrachten, niet doden, en eigendommen niet verstoren.’

De Byzantijnen glimlachten met een wetende blik. ‘We hebben gehoord wat u voorstelde aan Selymbria. We bespraken dat al onder ons, en we nemen dat aan. We aanvaardden het woord van Alcibiades!’

‘Dat komen we dan overeen,’ antwoordde Alcibiades zonder te wachten op de goedkeuring van Thrasyllus en van Theramenes. ‘Hoe doen we dit dan verder?’

‘Vijf nachten na deze nacht, iets later dan de volledige duisternis, zullen we de wachters aan de poorten aanvallen. Die poorten worden bewaakt door Peloponnesische troepen. De muren

en de torens worden eveneens bewaakt. Wanneer we aanvallen, zal het alarm klinken. We zullen proberen de poorten te openen.'

Ik weet niet wat ik hierover moet denken,' dacht Alcibiades luid. 'Misschien slagen jullie er niet in de poorten te openen, Cydon. Jullie taak lijkt me zwaar en moeilijk. Een kans zoals jullie ons voorstellen krijgen we slechts eenmaal. De eerste maal moet de goede zijn.'

'Misschien kunnen we hen een afleiding aanbieden,' stelde Theramenes voor. 'Veronderstel dat we ons kamp de dag voordien grotendeels verlaten en onze mannen in de heuvels verbergen. We kunnen het gerucht verspreiden dat we naar een nieuwe expeditie in Ionië vertrekken het beleg hier opgegeven hebben. Dan zullen er minder wachters op zelfs bijna geen wachters nog aan de poorten en op de borstweringen staan.'

Thrasyllus meende, 'de Spartanen zullen niet zo snel van de muren afkomen. We moeten hen een lokaas geven. Veronderstel eens dat we net voordat Alcibiades de poorten binnentrekt, we de haven met de vloot zouden aanvallen? Dat ook kan de Peloponnesiërs weghalen van de verdedigingen aan de zijde van het land.'

'Ja, dat is een goed idee,' zei ook Theramenes. 'Dat kunnen we ook proberen!'

'Dat zou inderdaad beter werken,' zei Cydon. 'In vroegere tijden lieten de Spartanen onze burgerwacht de muren bewaken. Dat zullen ze opnieuw doen als jullie wegtrekken. Wanneer jullie veinzen het Atheens leger weg te trekken, zullen de muren niet meer door Spartanen bezet blijven. De burgerwacht zal opnieuw op de muren geplaatste worden. Wij zijn de burgerwacht! De burgerwacht staat grotendeels aan onze zijde. Laat de Spartanen maar de poorten bewaken. Wij zullen een hele strook van de muren overnemen. Jullie kunnen ladders tegen de muren werpen en enkele hoplieten van jullie leger op die manier in de stad brengen. Wij zullen ons bij jullie voegen. Daarna nemen we samen de poorten.'

'Dat is een goed plan,' beaamde Thrasyllus. 'Zo kunnen we het doen!'

'De zon zal binnenkort opgaan, Cydon,' merkte Alcibiades op. 'Jullie moeten terugkeren. We kunnen details nog wel onderweg bepraten. Thrasyllus, kun jij de aanval leiden op de Peloponnesische schepen, en Theramenes, kun jij de grote aanval leiden op de stad?'

De twee veldheren deden teken dat ze akkoord waren. Alcibiades begeleidde de mannen terug tot aan de kleine deur van Byzantium, naast de poorten.

Vier dagen later brak het Atheens leger het tentenkamp plots af. De Atheense veldheren verspreidden het nieuws dat het leger vertrok naar een nieuwe campagne in Ionië omdat de belegering van Byzantium te lang zou duren en te kostelijk werd. De hoplieten, de peltasten en de ruiters vertrokken in de namiddag. Weinig mannen bleven in enkele tenten op de plaats van het oude kamp.

Alcibiades verborg zich met een kleine groep van hoplieten achter de tegenmuren. Hij toonde nog wel regelmatig enkele hoplieten als wachters aan de tegenmuur voor Byzantium, maar niet aan de zijde waar hij wou aanvallen.

De avond viel en de volledige duisternis van de nacht wikkelde de vlakte vóór Byzantium in het donker. De verre bergen staken nog donkerder af dan de stad. Alcibiades en zijn mannen openden de deuren in de palissades, en ze liepen zo snel ze konden met hun ladders naar de stad. Ze liepen naar het deel van de muren waar er die nacht geen weerstand zou geboden worden. Alcibiades vertrouwde de Raadsleden die hem waren komen spreken. Het was zeer duister, want wolken gleden vóór de maan. Theramenes en Thrasyllus zouden ook onderweg moeten zijn met hun legers. Alcibiades veronderstelde dat Thrasyllus op dat precieze ogenblik de Byzantijnse haven aanviel met de vloot. De haven lag te ver weg, echter, opdat hij het geluid van die strijd hier kon horen.

Hij besloot verder te lopen. Het zou een tijdje duren voordat Theramenes zou verschijnen met het landleger, maar Alcibiades zou nu niet mogen wachten.

Alcibiades liep met slechts honderd hoplieten. Ze droegen borstplaten van brons, speren, en op hun rug bengelde hun schild en zwaard. Ze hadden zachte, zwarte stof rond het metaal getrokken om de geluiden van het geklingel van metaal te onderdrukken. Ze droegen geen arm- of beenbeschermingen, opdat ze sneller de ladders zouden kunnen opklimmen. Twintig boogschutters vergezelden de hoplieten. Alcibiades had tien, zeer lange ladders.

Alcibiades liep tussen zijn hoplieten. Ze plaatsten de ladders voorzichtig, zonder lawaai te maken, tegen de muren, en zonder tijd te verliezen begonnen ze naar boven te klimmen. Tien mannen tegelijk klommen de ladders op, allen met bleke gezichten van angst, en Alcibiades had hen verboden een woord te spreken. Ze verwachtten een plotse, snelle dood eens wanneer ze op de toppen van de muur zouden aankomen, want allen vreesden ze dat ze naar een hinderlaag klommen. Alcibiades klom ook nadat de eerste mannen enkele sporten hoger waren geraakt. Wanneer de eerste mannen aan de toppen van de muren geraakten, klommen vier mannen op elke ladder. De hoplieten trokken zich over de borstwering. Nog steeds werd geen alarm geslagen. Op dit deel van de muren stonden noch Spartaanse noch Byzantijnse bewakers! In een heel korte tijd stonden veertig Atheners op de muur, aan de binnenkant, en nog meer hoplieten klommen naar boven.

Alcibiades stapte voorzichtig naar de trappen die van de muur af de stad in leidden. Hij fluisterde een bevel, en tien boogschutters, elk met een pijl klaar op de boog, liepen naar hem toe en volgden hem. Een Byzantijnse wachter kwam echter plots een toren uit, en hij liep naar de Atheners toe, maar de man schreeuwde niet. Hij riep geen alarm.

Wanneer de man dicht bij Alcibiades kwam, fluisterde hij, 'wij zijn de bevriende, pro-Atheense wachters. We hebben dit deel van de muur voor u open gehouden. Als u met mij meekomt, dan breng ik u naar trappen in de toren, ginds, die we bezetten. Langs daar kunnen we beschermd naar beneden gaan, en dan zijn we heel dicht bij de poort!'

'Akkoord, breng ons naar daar,' antwoordde Alcibiades.

De man liep snel over de gang achter de borstweringen, en de Atheners volgden, al vreesden ze nog steeds een hinderlaag. Een beetje verder wachtten nog andere Byzantijnse bewakers. Ze groetten de Atheners, en mengden zich onder hen. Alcibiades had nu meer dan honderdvijftig zwaar bewapende strijders met zich. Ze bereikten de toren en ze liepen de wentelende trappen af. Het was niet donker binnen in de toren, omdat toortsen over de hele lengte van de trappen aangestoken waren. Hun vlammen wierpen een buitenaards licht op de stenen muren. Beneden stonden nog meer bevriende Byzantijnse wachters. Alcibiades keek omzichtig uit de deur van de toren, en hij hield zijn mannen tegen.

Hij zag buiten een kleine marktplaats, nabij de muren, en een afdeling van ongeveer tien wachters aan de poort. Rond de plaats hingen ook toortsen, de zichtbaarheid daar was goed. 'Zijn die mannen aan de poort van ons?' fluisterde Alcibiades aan de Byzantijnse bevelvoerder die hem vergezelde.

'Neen,' antwoordde de man. 'Dat zijn Byzantijnen en Peloponnesiërs die niet in onze samenzwering zitten. Ze zullen reageren, tegen ons vechten, en het alarm slaan. We moeten hen doden om de poort open te maken.'

'We zullen onmiddellijk de poort bestormen en de poort openen,' besliste Alcibiades.

Hij beval zijn boogschutters met hem mee. Hij liep plots uit de toren zonder geluid te maken. Hij liet de wachters zich verbazen, want hij riep geen woord, maar zijn boogschutters liepen mooi met hem mee in een rechte lijn. De boogschutters schoten hun pijlen af op de wachters. Ze doodden of verwondden allen, maar niet voordat twee Peloponnesiërs luid het alarm hadden kunnen slaan. Dat alarm werd beantwoord door meerdere stemmen binnen in de stad.

Alcibiades beval zijn mannen de toren uit. Hij trok aan de massieve panelen van de poort om die te openen voor het Atheens leger. Het duurde een hele tijd om de poort te openen, hoewel veel hoplieten, en ook Alcibiades, met alle macht trokken. De boogschutters bleven hen ondertussen beschermen. De poort opende zich te traag naar de smaak van Alcibiades. De tijd duurde eeuwen. Uiteindelijk draaiden de panelen volledig open.

Dit werk en de eerste schermutseling hadden zoveel lawaai gemaakt, dat Byzantijnse strijders van uit elke straat naar de kleine plaats vóór de poorten liepen. De boogschutters van Alcibiades schoten de eerste mannen neer, maar er stonden snel teveel vijanden in de plaats voor de boogschutters. Alcibiades vormde een lijn met zijn hoplieten, en een strijd begon, terwijl andere Atheners de poort open hielden. Alcibiades wierp zijn speer weg. Hij gaf er hier de voorkeur aan te strijden met een zwaard. Hij kreeg twee Byzantijnse wachters tegenover zich, en hij sloeg nu eens een speer af, dan een zwaardslag. Hij streed met venijnige houwen. Hij sprong en verdedigde, viel aan en ontweek. Hij kon de man die hem met een speer aangevallen had bijna dadelijk raken en kwetsen, zodat de man achteruit stapte en zijn arm vasthield met de andere hand terwijl hij zijn pijn uitschreeuwde. Alcibiades bleef strijden in een duel met de zwaardvechter.

Ondertussen stroomden tientallen Byzantijnse strijders de kleine agora in. De boogschutters van Alcibiades doodden vele van die mannen, maar heel snel zouden er veel te veel vijandelijke strijders staan opdat Alcibiades de poort nog zou kunnen houden. De Atheners liepen het risico overweldigd te worden. Alcibiades doodde de man tegen wie hij vocht door zijn zwaard hevig in de onderbuik van de man te stoten en daarna naar het hoofd van de man te slaan. Hij zag zijn strijders rondom hem vallen. De Atheners werden geregeld teruggedreven naar de muur, naar de poort, naar buiten Byzantium. Daarna zouden de poorten weer gesloten worden. Alcibiades zag dat de meeste mannen tegen wie hij hier streed Byzantijnen waren. Hij liep naar achter, hij verliet zijn plaats in de lijn, en hij riep zijn heraut bij zich, een Athener met een sterke stem die ver reikte.

Hij deed die man roepen, ‘Byzantijnen, hoor ons aan! We zijn met uw stadsgenoten gekomen om de stad te sparen! We zullen niet raken aan de burgers van Byzantium!’

De strijd stakte een ogenblik, en iedereen in de plaats luisterde en hield zijn adem in.

Alcibiades won tijd.

‘Wij werden geroepen om Byzantium te helpen haar vrijheid weer te winnen! We beloofden geen Byzantijnse burger aan te raken die zich niet tegen ons verzet. We staan hier met vrienden, kijk, met andere Byzantijnen! We vechten samen tegen de hongersnood in de stad, tegen dood en verdrukking. We beloofden om geen gouverneur aan te duiden, slechts een klein garnizoen van onze hoplieten in de stad te laten, en jullie wetten, rechtspraak, jullie privileges en jullie handel te respecteren. Help ons de verkrachters van jullie vrijheid te verslaan!’

De Byzantijnen vochten even niet meer. Ze aarzelden. Ze keken naar de heraut. Alcibiades draaide zich om, en door de open poorten heen zag hij het Atheens leger aan komen lopen. Als hij nog slechts enkele ogenblikken kon winnen, hier, dan zou het Atheens leger door de poort kunnen binnenstormen.

Een zware, stevige Byzantijnse hopliet riep, ‘wie is het die dergelijke beloftes maakt?’

Alcibiades antwoordde nu zelf, ‘ik maak die beloftes! Mijn naam is Alcibiades. Wanneer ik een belofte maak, dan houd ik de belofte, en wanneer ik een belofte houd, dan houdt Athene de belofte!’

Een gemompel van verbazing ging door de Byzantijnse rangen.

De Byzantijnse wachter riep, 'kom naar voor zodat we u kunnen zien. Bent u werkelijk de Alcibiades van Abydos, van Cyzicus en Selymbria?'

Alcibiades wandelde door de Atheense rangen van hoplieten naar de man toe.

Hij zei, 'wat is je naam, hopliet?'

'Mijn naam is Stroebus zoon van Epicles,' antwoordde de man. 'Ik leid de burgerwacht van Byzantium, hier!'

'Wel, Stroebus, ik zal doen zoals ik gezegd heb. Ik ben inderdaad Alcibiades zoon van Clinias. Alcibiades houdt zijn beloften. Ben je nu met ons of tegen ons?'

De man aarzelde, maar hij herkende wel in Alcibiades de Atheense aristocraat en de leider van mannen.

Hij antwoordde ten slotte, 'wel dan, Alcibiades, ik heb mijn buik vol van de Spartanen, van de Megariërs en de Boeotiërs en hun gelijken. Ze namen onze vrijheid weg en ze misbruikten onze vrouwen, roofden onze handel en doodden mijn vrienden. Wat zeggen jullie, mannen? Zijn we met de Atheners of tegen hen?'

Schreeuwen beantwoordden snel de oproep van Stroebus, 'op met Alcibiades! Dood aan de Spartanen! Dood aan de Boeotiërs!'

Stroebus zei, 'u hoorde het, Alcibiades! Ik veronderstel dat we ons bij u zullen aansluiten!'

'Dan strijden we samen tegen de Peloponnesiërs in je stad, Stroebus. Dood slechts wanneer je niet anders kunt. Neem zoveel mogelijk gevangenen levend. Breng de gevangenen naar deze plaats, naast de poort. Ontwapen hen. Boogschutters, jullie blijven hier om de gevangenen te bewaken. Stroebus, leid ons naar de gebouwen waar de Peloponnesische bevelvoerders zijn. Hoe kunnen we de citadel veroveren?'

De Byzantijnen beantwoordden die laatste vraag allen tegelijk, maar uiteindelijk lieten ze toch Stroebus voor hen spreken. Alcibiades splitste de mannen in drie groepen van Atheners en Byzantijnen samen. Daarop kwam ook Theramenes de poort binnenlopen, nadat de ruiters die de panelen verder openhielden. Theramenes hijgde zoals een beer, hinkte niet meer, en keek met verbazing naar de volksvergadering die hier gehouden werd.

Alcibiades vroeg aan Theramenes om met enige Byzantijnen de citadel in te nemen. Hij zond een andere groep naar het einde van de stad waar een belangrijke groep Spartanen een kamp hadden opgezet. Het gans Atheens landleger liep nu de stad in door de poort, en de hoplieten stroomden de straten in. Alcibiades liep met Stroebus naar de grote agora waar de Raadzaal stond en ook de gebouwen van de veldheren van Byzantium.

Telkens wanneer de groep van Alcibiades Byzantijnse strijders ontmoette, organiseerde hij een discussie met Stroebus, en de Byzantijnen voegden zich bij de Atheners. Alcibiades kwam de agora binnengelopen aan het hoofd van honderden hoplieten.

In de grote agora stond een Spartaanse bevelvoerder aan het hoofd van een belangrijke groep Spartaanse hoplieten en peltasten. Alcibiades schreeuwde in het Dorisch naar die strijders. Hij vroeg hen de wapens neer te leggen, want ze waren met veel te weinig krijgers om lang weerstand te kunnen bieden. De Spartaanse bevelvoerder keek naar de grote massa van mannen die de agora binnenliepen. Hij bemerkte dat de Byzantijnen van kamp gewisseld waren. Hij begon een sterk oorlogslied te zingen aan zijn goden, en zijn mannen zongen met hem mee. Dan liep hij vooruit in een falanx.

Alcibiades bewonderde de moed van die Spartaanse bevelvoerder, maar de groep werd snel overweldigd en neergestoken. Alcibiades beval het leven van de moedige Spartaan te sparen, maar de man streed tot hij als laatste over bleef, en zelfs wanneer de Atheense speren hoog gehouden werden en weigerden hem te doorboren, liep hij naar hen toe met zijn zwaard en sloeg hij in op de Atheners. Hij werd gedood.

De andere Spartanen wierpen hun speren neer en ze gaven zich over. Alcibiades nam de Peloponnesiërs gevangen.

Een tijdje later kwamen de twee Peloponnesische veldheren die de leiding hadden te Byzantium, Helixus en Coeratadas, aan met een strijdkracht van aan een andere zijde van de agora. Ze zagen de plaats bezet door een zeer grote meerderheid van Atheners en Byzantijnen. Zij boden niet de weerstand van de Spartaanse bevelvoerder net tevoren. Ze verklaarden zich onmiddellijk overwonnen, en met hen eindigde de strijd van de rest van de Peloponnesische troepen, die zich overal in de stad over gaven. Alcibiades kon de Raadzaal van Byzantium bezetten, en ook de belangrijkste gebouwen er rond. Hij liet die bewaken door Stroebus. Bij dageraad werd Byzantium volledig gecontroleerd door de Atheners en de Byzantijnen. Een zwaar gevecht had nog plaats rond het Spartaans kamp door Theramenes, maar ook daar werden de Spartanen overweldigd, en ze gaven zich over wanneer ze het lot van hun veldheren hoorden.

Alcibiades riep een vergadering samen van de Raadsleden van Byzantium in de Raadzaal. Hij stond naast Theramenes en Thrasyllus vóór de meest nobele burgers van de stad. Hij was nog steeds gekleed in hoplieten bepantsering, besmeurd met gedroogd bloed, en zijn ogen waren getrokken van vermoeidheid. Hij herhaalde plechtig de beloftes gedaan aan de pro-Atheense partij. Hij zei dat hij de Atheense troepen dezelfde dag nog uit de stad zou terugtrekken, op een klein garnizoen geleid door een lagere bevelvoerder na. Hij eiste al de Peloponnesische gevangenen op, maar zei dat die niet zouden gedood worden, doch naar Athene zouden gezonden worden om daar hun berechting te krijgen. De Raadsleden stemden voor de volledige ondersteuning van het Atheens leger. Byzantium werd aldus een bondgenoot van Athene!

Alcibiades, Theramenes en Thrasyllus keerden enkele dagen later terug naar hun vloot. Ze kampeerden met hun leger op een korte afstand van Byzantium, aan de andere zijde van de Bosporus, in het bereik van Chalcedon. Ze vergaderden om te beslissen wat ze nog meer moesten doen. Het zou binnenkort lente worden van het volgend jaar, en er zouden nieuwe verkiezingen plaats hebben in Athene voor functies van veldheer.

Alcibiades had brieven ontvangen van zijn vrienden in Athene, waarin ze hem verzekerden dat hij nu wellicht wel officieel tot veldheer kon verkozen worden. Het comité dat de namen van de kandidaten zou voorstellen bestond bijna volledig uit vrienden van hem, onder wie ook Thrasybulus. De brieven stelden dat hij zonder vrees naar Athene kon terugkeren.

Alcibiades vreesde Athene echter nog steeds. De brieven waren geen officiële uitnodiging van het volk, van de Volksvergadering, om hem terug te laten keren. Ze stelden slechts de hoop van een paar vrienden. Hij was geen veldheer en nog steeds ter dood veroordeeld, zodat de eerste de beste burger van Athene hem kon aanklagen wanneer hij aan land ging op de kaaien van Piraeus, en hem in de gevangenis kon doen werpen of ter plaatse laten afmaken.. Hij had veel, wrange, nare voorgevoelens over zijn terugkeer naar Athene. Zijn bittere vervloeking van de godin Athena had eveneens zijn geestesgesteldheid bepaald, zijn mening over die zaak. Hij koesterde nog steeds een wrevel tegen zijn thuisstad.

Thrasyllus en Theramenes vonden dat hun werk in de Hellespont, de Propontis en de Bosporus beëindigd was. De Atheners hadden praktisch alle steden in de regio herwonnen en hen tot bondgenoten van Athene gemaakt, op Abydos na. Abydos bleef geregeerd door een Spartaanse harmost, maar nog slechts enkele triremen lagen in de haven van die stad, en die schepen bleven bewaakt vanuit Sestos. Geen enkele Spartaanse bevelvoerder van enig belang

bleef in de omgeving achter. De Atheense veldheren beslisten uiteindelijk dat het de moeite niet waard was een beleg te voeren tegen Abydos. De Atheners konden gemakkelijk een kleine vloot van slechts een tiental triremen in de Propontis houden, en terugvaren naar Athene. Hun zending was hier beëindigd.

Ondertussen had ook Thrasybulus een expeditie geleid naar de westkust van Thracië, ten westen van de Chersonese, en hij had ook in die streek de Helleense steden beveiligd voor Athene, waaronder het eiland Thasos en de stad Abdera.

Thrasyllus en Theramenes besloten dat ze niets meer te doen hadden in de Propontis. Ze zeiden aan Alcibiades dat ze naar Athene zouden varen. Ze stelden voor dat Alcibiades met hen zou meekomen. Ze verzekerden hem herhaaldelijk dat ze hem zouden beschermen in het zeer onwaarschijnlijke geval dat iemand in Athene zich tegen hem zou verzetten. Ze zeiden dat niemand het zou aandurven de overwinnaar van de steden in de Bosporus aan te houden. Ze probeerden hem over te halen hen te vergezellen en op dezelfde dag samen de haven van Piraeus in te varen met de hele, zegevierende vloot van de Hellespont.

Alcibiades bleef wantrouwig, maar hij wou zijn terughoudendheid niet tonen. Hij bleef ter dood veroordeeld in Athene, zijn naam bleef gekerfd in de schandstele op de acropolis. De priesters van Eleusis hadden een vervloeking over hem uitgesproken. Hij had de indruk dat Athena wraak op hem wou nemen, misschien omdat hij dichter stond bij Aphrodite en Poseidon. Niemand in Athene vroeg naar zijn terugkeer. De politieke partijen waren weer sterk georganiseerd, weinige mannen wilden nog zijn inmenging in de politiek van Athene, waar hij misschien bij het volk te populair zou zijn. Hij kon als bevelvoerder van een kleine vloot in de Propontis blijven, daar aangeduid door Theramenes. De veldheren, zijn vrienden, drongen aan.

Alcibiades gaf uiteindelijk toe, en hij beloofde naar Athene te zeilen. Hij wou zijn angst niet tonen. Hij zei aan zijn vrienden dat er nog fondsen konden verzameld worden in Ionië, en hij wou eerst naar die landen zeilen.

Thrasyllus en Theramenes moesten nog een tijdje te Byzantium blijven om de situatie daar veilig te stellen, maar ze spraken een datum en een tijdstip af om zich met Alcibiades en alle triremen en schepen, met hun volledige vloot ergens vóór de haven van Piraeus te verzamelen, ook met de triremen van Alcibiades, en om dan samen plechtig en zegevierend de haven in te varen en aan wal te gaan.

Thrasyllus en Theramenes drongen aan, maar ze keken naar elkaar met ogen vol twijfel. Beiden hadden de terughoudendheid van Alcibiades duidelijk bemerkt, en ze begrepen waarom. Ze twijfelden er aan dat Alcibiades op de aangegeven plaats en tijd met zijn triremen zou aankomen.

Hoofdstuk 21. Athene, lente tot herfst van 407 v. Chr.

Gytheum

Alcibiades verliet Byzantium enige dagen nadat het Atheens leger zich in de stad vestigde. Hij zei tot ziens aan zijn medeveldheren Thrasyllus en Theramenes de avond vóór hij weg zeilde, waarna ze een enorm drinkgelag organiseerden om hun overwinningen in de Bosporus te vieren. Alcibiades wou naar Ionië terugkeren. Hij wandelde bij dageraad alleen naar de vloot om aan boord van zijn schip te gaan, maar hij zag een grote menigte staan wachten in de haven. Hij ging dichterbij, en zag een verzameling van hoplieten en zeelieden in zijn weg staan om naar zijn trireem te kunnen gaan. De mannen lachten en keken allen naar hem. Onder de mannen stonden zijn medeveldheren, die hij nog stomdronken in hun bed meende. ‘Wat gebeurt er?’ vroeg hij onschuldig, het ergste verwachtend. ‘We dachten dat je wel een geschenk mocht hebben,’ antwoordde Theramenes mysterieus. ‘Als je dan toch naar Athene terugkeert, dan kun je het al even goed in stijl doen!’ ‘Wat bedoel je?’ ‘Neem een kijkje,’ zei Thrasyllus, en hij wees naar de kaaien.

De menigte opende zich, en de mannen vormden een haag waar Alcibiades door moest stappen. Hij keek met verbazing naar de hoplieten en de zeelui. Hij kende elkeen van die mannen, allen strijders van het leger van Samos, van wie sommigen met hem in meerdere veldslagen hadden gevochten. Wilden ze hem een laatste maal op deze wijze eren? Hij stapte toch naar het water toe, en bleef daar dan als aan de grond genageld staan.

Vóór hem, aan de kade, lag een trireem, uitgerust met purperen zeilen, volledig in orde gebracht en nieuw geverfd, met mooi versierde roeispanten en een heerlijke bemanning van allemaal jonge roeiers, klaar om te vertrekken. Antiochus stond te grinniken naast de roerganger. Deze trireem was de Harmonia! Alcibiades kon niet verder stappen, hij bleef daar staan, en het bloed liep uit zijn gezicht. De Harmonia! Vele gevoelens welden op in zijn hart. De Harmonia! Hij had zijn schip verlaten te Thurii zoals een dief in de nacht om te ontsnappen aan de ijlschepen van Athene. Zijn mannen hadden de Harmonia weergevonden, en ze wilden dat hij naar Athene terugvoer in zijn eigen schip! Ze hadden zijn trireem opgekalefaterd en hersteld, en hem de boot teruggegeven. Hij was wel verplicht om nu naar Athene te zeilen! Hij kon deze eer niet weigeren. Ze wilden hem naar Athene zien terugkeren zoals hij uitgevaren was, alsof er ondertussen niets gebeurd was!

Alcibiades draaide zich naar Thrasyllus en hij stamelde, ‘hoe hebben jullie dit klaar gekregen?’ ‘We vonden haar, vergeten en verwaarloosd in een scheepswerf van Munichia, Alcibiades. Ze was er slecht aan toe. Ik vond haar toevallig wanneer ik in Athene verbleef. Ik vroeg om haar op te kalefateren en om haar naar de Propontis te sturen wanneer ze klaar was, en hier deden we de rest. We verborgen haar om ze aan jou terug te geven bij een grote gelegenheid. Ik veronderstel dat dit een gepaste gelegenheid is! De Harmonia is opnieuw van jou. Alles ligt aan boord om haar mee te versieren wanneer je Piraeus binnenvaart. Zoals beloofd zullen we Piraeus met de hele vloot binnen zeilen en met de Harmonia voorop.’

Alcibiades vond geen woorden. Had Athena dan toch berouw gehad en had ze toegegeven? Hij keerde zich naar Theramenes en vroeg hem fluisterend, ‘stem jij hiermee in, Theramenes?’

Theramenes gromde iets in zijn baard en zei dan, duidelijk verstaanbaar, ‘Alcibiades, hoeveel malen moeten we dit herhalen? Wat is er met jou aan de hand? Natuurlijk willen we dat jij de vloot weer in de haven van Athene brengt. Ik ook, natuurlijk, wil dat! Je verdient het. We hebben de Hellespont, de Propontis, de Bosporus, Thracië en Ionië gereinigd van vijanden. We hebben de Spartaanse vloot vernietigd. Er is nog wel wat werk te verrichten in de lange termijn, maar het verlangen om te winnen en de wetenschap dat we onoverwinnelijk waren als we er maar onze zinnen samen naar konden zetten, dat was waarmee je ons inspireerde en daarna ons overwinningen gaf. Je bracht ons samen, en je hield ons samen. Zonder jou hadden we elkaar misschien opgevreten, en niets bereikt. Met jouw soort geluk, ook, Alcibiades, hadden we je naar Hades gevolgd om Cerberos zelf terug te halen!’
Theramenes klopte Alcibiades gemoedelijk op de schouders en duwde hem naar de Harmonia.

Alcibiades zeilde met een licht hart en een licht gemoed naar Samos. Hij bezocht daar de rest van het Atheens leger. Hij sprak in een Volksvergadering tot de mensen van Samos, en vertelde hen over de overwinningen in de Hellespont. Hij voegde nog enkele schepen toe aan zijn vloot, en daarna zeilde hij naar de Helleense steden in Carië. Hij nam daarvoor al zijn tijd en verzamelde fondsen in de Carische steden, waar de Stadsraden al van zijn overwinningen hadden gehoord. Al de steden vreesden thans de macht van Athene, en ze juichten de Atheense leider toe die de Attische hegemonie had hersteld. De Raden zochten gretig de bescherming van Athene, en ze betaalden hun tribuut zonder morren. Alcibiades keerde naar Samos terug met honderd talenten aan zilver. Hij bleef een tijdje te Samos, nam twintig triremen, en zeilde daarmee naar Athene.

Alcibiades zeilde van eiland tot eiland in de Aegeïsche Zee. Hij zeilde langs Mykonos, Delos en Andros, en bleef hangen in meerdere steden van die eilanden om telkens wanneer hij ergens aanlegde op een triomfantelijke ontvangst onthaald te worden. Na Andros richtte Antiochus de Harmonia en de vloot naar Kaap Sounion.

Alcibiades stond weer op de boeg van de Harmonia wanneer zijn vloot huiswaarts voer. Hij stond in de sterke wind die aan zijn chiton trok te kijken naar de dolfijnen die hem de weg leken te tonen. Antiochus ging naar hem toe, want Alcibiades had daar al de ganse dag gestaan zonder zich te verroeren. Hij ging achter Alcibiades staan, zodat die van zijn aanwezigheid bewust werd.

Alcibiades draaide zich niet om, maar vroeg, ‘welke datum zijn we te Athene?’

Antiochus zei hem de datum.

Daarna vroeg Antiochus, ‘wil je niet naar het midden van het schip komen? Het is hier koud, in volle wind!’

Alcibiades antwoordde vooreerst niet. Hij bleef naar de golven in het water staren.

Ten slotte zei hij, zich omkerend, ‘Antiochus, stuur naar Cythera via het eiland van Cythnes.’

Antiochus riep verbaasd uit, ‘Cythera? Dat ligt beneden aan Laconië! Ten zuiden van de Peloponnesos! Ik dacht dat we naar Athene voeren! Van Cythnes naar Laconië varen betekent een hele tijd in de open Zee zeilen. Dat is gevaarlijk voor onze vloot! Denk aan de mannen!

Als we in een storm gevat worden, dan zullen we heel zeker schepen verliezen!’

‘Zeil van Cythnes naar Hermione of naar Troezen in de Peloponnesos, en volg dan de kust van Lacedaemon naar het zuiden. Daarmee vermijden we lang in de open Zee te zeilen.’

‘Ja, maar wat gaan doen te Cythera? Wat moet ik aan de mannen zeggen? Varen we niet naar Athene?’

‘We varen niet naar Cythera. Dat was slechts de richting. We varen naar Gytheum.’

‘Gytheum? Ben je gek geworden? Dat is de haven van Sparta! Waarom zeilen we naar Gytheum? Het is gevaarlijk, daar! We zeilen naar onze dood!’

Alcibiades antwoordde zachtjes en geduldig, ‘ach neen, het is daar niet gevaarlijk. De Spartanen hebben geen vloot meer. Het is te vroeg om naar Athene te zeilen. We moeten toch wachten op Thrasylus en Theramenes en het gros van de vloot. Ik heb wat te doen te Gytheum. Ik wil weten of de Spartanen al een nieuwe vloot aan het bouwen zijn, en hoeveel schepen ze klaar maken.’

Antiochus stelde niet nog meer vragen, en hij protesteerde ook niet meer. De antwoorden die hij kreeg waren toch zinloos! Alcibiades moest niet echt op zijn medeveldheren wachten, niet tenzij hij ten dode bevreesd was om alleen Piraeus binnen te varen, en Antiochus had nog nooit gehoord van een Alcibiades die schrik had van een uitdaging, al wachtte er dan nog één van belang te Athene. Als Alcibiades wat tijd wou laten voorbijgaan, waarom dan te Gytheum? Om naar Spartaanse triremen te gaan kijken? Alcibiades kon veel gemakkelijker, en zonder risico's, één spion te voet naar de haven zenden, over het land, zelfs vanuit Athene, en betere en meer gedetailleerde informatie bekomen. Geen van de antwoorden die Antiochus kreeg waren zinvol, maar Alcibiades wou zijn ware redenen om naar Gytheum te varen niet delen met Antiochus!

Alcibiades stapte voorbij aan Antiochus zonder naar hem te kijken. Hij ging dan toch naar het midden van het dek, sneed zich een stuk brood af en hij begon traag en nauwgezet te kauwen, nog steeds in gedachten verzonken. Antiochus vloekte in zijn baard, maar hij ging naar de roerganger en veranderde het schip van richting. De andere triremen volgden.

Enkele dagen later draaiden de triremen van Alcibiades rond de meest zuidelijke kaap van Laconië om trots en uitdagend naar Gytheum te varen. In Sparta moest nu al alarm geslagen zijn, want de kustwacht moest de stad gewaarschuwd hebben van de aankomst van een Atheense vloot langs hun land. De Atheense vloot kwam in zicht van Gytheum op een namiddag. Een vreemde stilte hing dan in de Harmonia. Alcibiades deed de schepen voor anker gaan ten westen van Gytheum, zeer dicht bij de kust van Laconië, bijna aan het strand. Hij vertrouwde niets toe aan Antiochus, en Antiochus weerhield er zich van nog meer vragen te stellen. Antiochus vroeg zich wel af wat Alcibiades aan het bekokstoven was. Hij bewonderde wel zijn leider, want welke Atheense vloot had het ooit aangedurfd de Spartanen zo te honen?

Alcibiades ging die avond niet slapen. Wanneer de nacht viel, beval hij een kleine sloep in het water neer te laten, en hij stapte die sloep in met slechts twee roeiers. Hij had zich gekleed in klederen die niet typisch waren voor eender welke Helleense stad. Hij droeg slechts een ruwe wollen chiton en een brede, bruine himation, alsook een mantel met een kap die hij over zijn hoofd kon hangen om zich te beschermen tegen de regen.

Alcibiades riep naar Antiochus, ‘als ik binnen tien dagen nog niet terug ben, vaar dan af! Als je aangevallen wordt, verdedig dan de vloot. Probeer hier te blijven, of naar hier weer te keren, zodat ik je kan zien. Kom naar hier terug elke dag, juist vóór de nacht valt. Jij hebt het bevel over de vloot. Neem geen initiatieven om iets Peloponnesischs aan te vallen! Blijf slechts hier, en doe niets. Ik zal niet lang wegblijven.’

Alcibiades nam wat voedsel in manden mee, voor de roeiers van de sloep, en hij wees met de hand naar waar de roeiers de sloep moesten richten, recht naar een strand van Laconië.

Alcibiades ging aan land ten westen van Gytheum. Hij beval aan de roeiers zich te verbergen onder grote rotsen en om daar te blijven. Hij wandelde naar de haven van Sparta en kwam bij dageraad aan te Gytheum. In de stad lag een ongewone drukte. Hij keek rond, en zag dat

inderdaad meerdere nieuwe triremen in opbouw lagen in de scheepshavens, misschien een tiental schepen, niet meer. Meerdere afdelingen van Spartiaten patrouilleerden in de haven. Het alarm was dus geslagen, en de Spartanen vreesden een inval van de Atheners. Ook perioecische wachters stonden overal.

Alcibiades trok zijn kap over zijn hoofd, alsof hij zich wou beschermen tegen de zonnestralen. Hij bemerkte meerdere Spartiaten die hij enkele jaren geleden kende. Het was hier inderdaad zeer gevaarlijk voor hem, aandachtige mannen konden hem herkennen!

Hij wandelde traag langs de kaaien, handen op de rug, en hij vond een handelaar die wagens aan het opladen was om goederen naar Sparta te brengen. Alcibiades wou naar Sparta gaan.

Hij vroeg of de man hem mee kon nemen. Hij betaalde voor zijn plaats in de wagens met een Darisch muntstuk, een Perzische munt met het hoofd van Darius in het goud geslagen, een munt die heel gewoon in gebruik was te Gytheum. De Laconiërs konden menen dat hij ook een handelaar was die van de haven naar Sparta wou. Alcibiades sprong op een wagen beladen met amfora's wijn. De wagens werden getrokken door ossen, zodat ze slechts heel langzaam vorderden. Wanneer de wagens stopten, wat nogal dikwijls gebeurde onderweg, ging Alcibiades op een kleine afstand zitten om een stuk brood alleen op te eten, zodat hij vragen van nieuwsgierige mannen niet uitlokte. Hij kwam slechts de volgende dag bij de buitenwijken van Sparta aan, toen de dageraad zich over de stad verspreidde. Alcibiades reed niet verder op de wagen dan tot aan die eerste huizen van Sparta. Hij wist waar hij was.

Hij sprong van de wagen af zonder de menners te verwittigen, en hij sloeg snel de zijstraten in. Zijn doel was het huis en de stallen van Cynisca. Hij moest niet lang gaan om daar aan te komen. Hij hield zijn kap op, want in de verte zag hij de militaire kantines van de Spartiaten, en hij wou vooral niet een Spartiaat tegenkomen die zijn houding kende en die achterdochtig kon worden bij het zien van een man die zijn hoofd bedekte. Hij ging door, maar hij ontmoette niemand. Hij kwam aan bij een zijstraat die naar het huis van Cynisca leidde. Hij bad de goden voor wat geluk, nu. Als Cynisca niet in het huis was, dan moest hij zich ergens verbergen en wachten tot ze terug thuis kwam, en als ze helemaal niet terugkwam die dag, hoe zou hij dan in contact kunnen komen met Timaea? Hij zou het huis van Timaea in de stad moeten besluipen zoals een dief in de nacht, zonder eerst te kunnen uitvissen wie er allemaal in het huis van Timaea verbleef. Wat indien Agis thuis was? Hoeveel wachters zouden er dan aan het huis staan? In het huis geraken kon uitermate risicovol worden. Durfde hij dat risico te nemen?

Wanneer Alcibiades de oefenvelden rond het huis van Cynisca bereikte, zag hij heel wat veranderingen aan de gebouwen. Cynisca had nieuwe stallen toegevoegd aan de oude gebouwen. Meer paarden dan voorheen graasden in de velden, en zelfs van ver kon Alcibiades zien dat de paarden van veel betere kwaliteit waren dan wat ze vroeger had. Enige paarden aten hun gerst en tarwe aan de stallen. Ze zagen er goed verzorgd uit. Aan het huis zelf was er niet veel veranderd. Meerdere mannen werkten in de stallen, en Alcibiades bleef eerst nauwkeurig rondkijken om te zien wie er nog allemaal rond het huis liep, en hoe hij het huis het best kon benaderen. Hij draaide verder rond het huis, naar de achterkant, en daar zag hij een renwagen getrokken door vier paarden razendsnel rijden in een nieuwe renbaan. De wagen reed naar hem toe en wierp een grote wolk fijn stof achter zich op. De wagen rende in een mooi afgelijnd, nieuw stadion, dat speciaal en recentelijk gebouwd was voor renwagens. Cynisca had zich een fijn stadion gebouwd om te oefenen met renwagens. Ongeveer vier wagens konden hier naast elkaar rijden, op een baan die ongeveer zo lang was als de renbaan van Olympia. Cynisca was eigenares van meer land dan hij gedacht had! De menner en de wagen kwamen dicht naar hem toe, en Alcibiades herkende de menner dan, een delicate, zeer slanke figuur die haar paarden driftig maar met grote bekwaamheid de bocht instuurde. Ze had veel geleerd, meende Alcibiades.

De wagenmenner was natuurlijk Cynisca. Alcibiades naderde de opgehoopte aarde langs de hippodroom naast de renbaan, en hij ging boven op de kunstmatige heuvel staan. Wanneer hij daar goed zichtbaar en hoog stond, reed Cynisca net aan hem voorbij, maar hij ving een snelle blik op van haar. Ze kon hem onmogelijk herkend hebben in dat ene ogenblik, want hij had zijn kap opgehouden. Toch liet Cynisca haar paarden plots uitlopen, en daarna draaide ze haar hoofd weer in zijn richting. Ze trok woedend aan de teugels, met alle macht, en ze stopte de wagen. De paarden stonden slechts stil aan de andere zijde van de renbaan. Ze deed de wagen en de paarden omkeren, en ze reed langzaam naar Alcibiades toe. Ze probeerde binnen zijn kap te kijken, maar hij trok die nog meer over zijn gezicht.

Hij hoorde haar echter roepen, 'bij al de goden van Olympus, ben jij dat, Athener?'

'Ja, ik ben het,' antwoordde Alcibiades slechts, maar hij durfde dat niet te hard en te triomfantelijk te roepen.

Ze herkende hem duidelijk aan zijn stem.

Ze riep, 'stap op de wagen, jij domste van alle idioten! En houd je kap op!'

Alcibiades kwam van de ophoping naar beneden. Meereeder slaven en perioecische arbeiders keken nu naar hen. Het was niet gebruikelijk voor Cynisca, hun meesteres, om een vreemdeling op haar wagen mee te nemen. Cynisca reed traag verder met de renwagen, met Alcibiades naast haar. Ze reed naar dicht bij haar huis. Ze stopte haar paarden en duwde Alcibiades met de rug tegen de houten palen van de poort van haar binnenhof. Ze riep een slaaf om de wagen en de paarden van haar over te nemen. Daarna schoof ze Alcibiades de aulé in, naar een kleine kamer naast de poort. Die kamer had slechts een opening, geen deur. Ze zei, 'wacht hier! Verberg je achter de muur. Neem je kap niet af tot ik het je zeg!'

Cynisca liep weer de aulé in en ze begon bevelen te schreeuwen. Ze riep dat iedereen het huis moest verlaten, zowel mannen als vrouwen, want ze wou alleen blijven. De slaven wachtten niet op een tweede bevel. Ze kenden het snel veranderende humeur van Cynisca en haar uitvallen van zwarte woede. Twee vrouwen en een man liepen de keuken en de kamers uit, en dan naar de poort.

Cynisca sloot de poort achter de laatste slaaf en ze blokkeerde de panelen met een paal. Daarna bleef ze strak en uitdagend in het midden van de aulé staan, de vuisten op de heupen geplant. Ze riep niet meer.

Ze zei met een bijna fluisterende stem, 'je kunt er nu uit komen, jij rat van een Athener!'

Alcibiades stapte de kamer uit, maar voelde zich erg dwaas. Hij deed zijn kap af en zijn mantel, en hield die in zijn linkerhand. Hij keek naar Cynisca. Ze leek iets ouder, maar niet veel, iets meer verbrand door de zon, iets harder in trekken, nog iets meer mannelijk, maar ze was dezelfde Cynisca als vroeger. Ze was het soort vrouw die zeer goed verouderde, die aantrekkelijk bleef en jong van gezicht en leden, en de oefeningen hadden haar lichaam nog verbeterd. Ze had haar slanke, gracieuze houding en figuur bewaard, en ook de wat hoekige, kwade blik met de doordringende ogen die hem zo beviel. Alcibiades hield van sterke vrouwen met een eigen wil, en Cynisca was het beste exemplaar van dat soort vrouwen dat hij tot nog toe ontmoet had. Ze had ook niets van haar spieren verloren, integendeel, maar haar borsten hingen zwaarder en haar dijen zagen er nog aanlokkelijker en breder uit.

Hij ging naar haar toe om haar in zijn armen te nemen, maar wanneer hij zijn armen opende draaide ze zich plots half van hem weg, en daarna, met al de kracht van haar sterke, hoewel slechts kleine rechtervuist, sloeg ze hem neer.

Niemand had Alcibiades ooit zo erg neergeslagen. Alcibiades had steeds het boksen in de Spelen en in de oefeningen van de gymnasiums vermeden. Hij kon worstelen, en hij kon vuistslagen uitdelen als dat nodig was, maar hij had dat heel weinig nodig gehad in gevechten.

Hij zonk op de knieën, bleef even verdwaasd, en dan schopte Cynisca hem over met een krachtige duw van haar linkerbeen en –voet. Hij voelde de tip van haar lederen laars in het midden van zijn longen en hij snakte naar adem. Hij viel achterover, zo lang als hij was, in het zand van de aulé.

Alcibiades verwachtte dat er nog meer schoppen van haar laarzen zouden volgen, maar hij hoorde haar alleen maar brullen, ‘jij bedrieglijke verrader, doder van Spartanen, gekke, vuile zwendelaar, hoerenloper, bastaard, leugenaar, mestetende smeerlap van een Athener! Ik zou je nu moeten doden, of je overhandigen aan Lysander om je in honderd kleine stukjes van verrot vlees en vermorzelde beenderen te doen snijden. Hoe durf je nog naar hier te komen?’

Alcibiades lag nog steeds op de grond, maar hij riskeerde het te gaan zitten toen er geen slagen meer kwamen. Hij verwachtte toch nog een paar schoppen en hield zijn armen verdedigend vóór zijn hoofd. Hij voelde aan zijn kin. Stond die nog onder zijn gezicht? Hij grijnsde.

‘Je bent nog altijd zo leuk als ik me je herinnerde, lieflijke Cynisca, hernieuwd beeld van de allermooiste en liefste Helena. Hoe gaat het met je?’

‘Durf niet naar mij te grinniken, jij uitschot! Wat heb je onlangs gedaan? Je was voorzeker Spartanen aan het bedriegen en aan het doden!’

‘Ik deed wat ik moest doen, Cynisca.’

Hij stond op en ging weer dichterbij haar staan. Ze stond tussen wenen en kwader worden, en haar vuisten staken niet meer in haar heupen, maar hingen krachteloos open langs haar lichaam, alsof ze lusteloos bleef. Hij ging naar haar toe en nam haar in zijn armen. Ze liet hem haar omhelzen. Ze hilde in lange, aandoenlijke snikken. Ze bracht ook haar armen rond hem. Na een tijdje, met haar hoofd nog steeds op zijn schouders, zei ze, ‘ik miste je zo erg, Alcibiades!’

Cynisca hield op met wenen, en ze bewogen beide hun handen begerig over hun lichamen. Alcibiades voelde haar spieren beven onder zijn vingers. Hij voelde naar haar borsten en ze verhardden voor hem. Hij trok haar chiton ruw op om de blanke huid van haar lichaam en borsten te kussen. Hij trok verder, en scheurde de chiton weg, tot ze naakt stond. Hij voelde tussen haar benen. Ze duwde haar borsten naar hem. Ze zonk naar de grond. Hij hield haar onder zich en drukte haar het zand in. Ze trok ook aan zijn kleren om zijn huid te betasten. Hij opende haar benen en keek naar haar seks die bedekt lag met de overvloedige zwarte haren die hij daar wist. Daarna duwde hij zich in haar, snel, hard, ongeduldig, en ze schreeuwde uit van pijn omdat zij nog niet klaar was om genomen te worden, maar ze liet hem doen en trok haar nagels in zijn rug. Hij duwde en draaide in haar tot hij haar zacht en vochtig voelde worden. Ze bewoog rond zijn lid en zoog het dieper in. Ze duwde tegen zijn lendenen. Daarna trokken ze zich krampachtig samen en lieten hun orgasme zich voleindigen. Hij bleef haar heupen en borsten nog lang strelen, bleef boven op haar liggen en plette haar tegen het zand, uitgeput en uitgeraasd, maar blij. Hij trok zich uit haar, maar bleef dan naast haar liggen, allebei met hun rug op de grond, en hij trok de resten van haar gescheurde chiton samen. Het oranjegekleurd zand hing op hun lichamen. De ogen van Cynisca verbreedden zich dan, alsof ze nu pas echt bewust werd van zijn aanwezigheid. Ze stond op en wandelde naakt het huis in terwijl ze het zand van haar rug en benen wreef. Enkele ogenblikken later kwam ze weer naar buiten met een nieuwe peplos aan. Ze wierp een chiton naar Alcibiades.

‘Jij verdomde leugenaar en bedrieger,’ begon ze weer. ‘Waarom heb ik je dat laten doen? Waarom liet ik opnieuw je plezier nemen van mij? Ga zitten!’

Ze duwde hem op een bank in de aulé, ging naast hem zitten en ze trok haar handen door de haren. Ze keek naar hem alsof ze hem wou verslinden, woedend en teder tegelijk. Ze bleef nog lang zo zitten voordat ze kon praten.

‘Waarom ben je naar hier gekomen?’ vroeg ze. ‘Iedereen die je hier herkent of die de minste achterdocht heeft over je aanwezigheid in Sparta, kan je in de gevangenis werpen, en dezelfde dag nog zul je terechtgesteld worden. Jij durft nogal! Wat gaat er in je hoofd om?’

‘Ik was in de Propontis. Ik ben op weg naar Athene. Dit is de eerste maal sinds lange tijd dat ik in de buurt kon komen. Ik ben een veldheer van het leger van Athene, en ik zal binnenkort wellicht officiële veldheer van Athene worden. Het kan nog een hele tijd duren vóór ik je nog kon weerzien. Het was mijn enige gelegenheid om je te ontmoeten. Ik moest dit doen. Ik verlangde naar je, je bleef steeds in mijn geest. Het spijt me niet dat ik je lief heb gehad. Ik bemin je. Ik begeer je. Ik kan niet veel meer zeggen. Er zijn nog vrouwen van wie ik houd in de Chersonese, maar ik wou jou en Timaea nog eenmaal in mijn armen houden.’

‘Je hebt Sparta weer de schrik op het lijf gejaagd! Je voer met een vloot van Atheense oorlogstiremen tot recht onder onze neuzen, tot aan Gytheum. De Spartiaten menen dat je Gytheum zult aanvallen, dat je vloot slechts op het goede ogenblik wacht om onze haven binnen te roeien. De Spartiaten weten niet echt wie de vloot leidt, maar ze vermoeden wel dat jij dat bent. Wie anders dan Alcibiades zou de moed en de durf opbrengen om ons zo te smaden?’

‘Ik kwam niet om Gytheum aan te vallen. Ik kwam om jullie weer te zien. Kun je me helpen om Timaea te ontmoeten, en ook Leotychidas?’

‘Leotychidas, natuurlijk! Dat is waarom je teruggekomen bent! Je wou je zoon zien. Wel, dat kun je beter vergeten, weet je. Agis adopteert hem, traag maar zeker, als zijn eigen zoon.’

‘Ik kwam hier niet slechts om Leotychidas. In de eerste plaats kwam ik voor jou en Timaea. Ik beloofde ooit terug te keren. Wil je Timaea gaan halen? Ik heb niet veel tijd. Misschien wordt mijn vloot weldra aangevallen door Spartaanse tiremen. Ik kwam hier niet om te vechten!’

Cynisca lachte honend, ‘je schepen zullen niet aangevallen worden in de Zee, Athener! Waarmee zouden ze aangevallen worden? Met plezierbootjes? We hebben geen vloot! Nog niet! Er worden wel een paar schepen gebouwd te Gytheum, maar onze tiremen zullen komen van de scheepswerven van Pharnabazus, van Antandros bijvoorbeeld. Je hebt nog heel wat tijd!’

‘Nee, tijd heb ik niet,’ zuchtte Alcibiades meewarig. ‘Ik moet ook te Athene terug zijn op een bepaalde datum.’

‘Het is al goed. Ik zal Timaea gaan halen, en dan kun je een tweede kind bij haar verwekken. Maar betreffende Leotychidas kan ik niets beloven.’

‘Wacht,’ zei Alcibiades.

Cynisca was al opgestaan van de bank. Hij trok haar naar zich toe en kuste haar ogen, haar neus en haar lippen. Hij voelde weer met zijn handen naar haar lichaam.

‘Ik wil me je beter kunnen herinneren. Je bent zo mooi. Je bent sterk, slank, hard, en zo prachtig! Je hebt mijn kin bijna ontwricht. Ik zag je paarden. Je maakt vorderingen. Je had succes met je paardenfokkerij, je hebt nu de juiste paarden. Twijfel er niet aan dat ik je bemin! Ik verlang naar je lichaam en ik zou in je hoofd willen dringen. Ik houd van je lippen en van hoe je denkt. Ik houd van je!’

Hij voelde weer aan haar dijen, haar armen, haar borsten. Ze bleef nu echter onwennig met zijn tederheid. Wanneer hij opnieuw aandrong rond haar borsten en haar te hard begon te kussen, trok ze zich terug en ze hield hem op een afstand.

Ze zei, ‘ja, mijn paarden zijn nu veel beter dan vroeger. Ik fok paarden voor Sparta en ik word daarvoor goed betaald. Mijn renwagens rijden veel sneller dan voorheen. Ik win koersen. Ik ben me nog steeds aan het voorbereiden voor de Olympische Spelen. Nog een paar jaar en dan zal ik klaar zijn!’

Cynisca wachtte nog even. Ze genoot van zijn tederheid.

‘Ik houd ook van jou. Ik zou het niet mogen doen, ik zou je moeten misprijzen, en soms doe ik dat ook, maar ik kan het niet laten je te beminnen. Ik moet nu echt naar Timaea gaan. Ik weet niet of ik Timaea kan overhalen om naar hier te komen. Ik weet zelfs niet of ik dat wel wil. Morgen wordt het moeilijk om haar te gaan halen. Mijn slaven kunnen achterdochtig worden met de aanwezigheid van een man in mijn huis. Ik moet nu gaan!’

Cynisca wrong zich uit zijn omhelzing weg. Ze ging het huis binnen en kwam even later weer naar buiten met een himation op haar schouders.

Cynisca stapte resoluut naar de poort, zeggende, ‘ik rijd te paard. Ik zal de poort aan de buitenkant afsluiten en niemand van mijn slaven en arbeiders binnen laten, maar je weet nooit. Je kunt beter naar mijn slaapkamer gaan tot ik je roep. Aan de linkerkant van mijn kamer vind je trappen. Als iemand anders dan ik het huis binnenkomt, ga dan naar beneden langs die trappen. Aan het einde zul je een kleine deur vinden. Die brengt je heel dicht bij de bossen, achteraan. Het is een vluchtweg. Je kunt langs daar ontsnappen, en niemand zal je zien. Ik kom terug zo snel als ik kan.’

Cynisca ging door de poort. Alcibiades sloop naar de slaapkamer, zoals Cynisca hem gevraagd had. Hij keek naar de trap die ze aangeduid had. Hij opende een kleine deur beneden aan de trap, en zag dat hij inderdaad daar zeer snel de bossen kon inlopen. Ja, langs daar kon hij ontsnappen als iemand het huis binnen viel. Hij ging op het bed liggen en dutte in. In de avond hoorde hij stemmen in de aulé. Zijn naam werd geroepen. Hij stond op, ging naar de gang die uitgaaf op de aulé en hij zag Cynisca, Timaea en een kleine jongen aankomen. Hij liep de trappen af, recht in de armen van Timaea. Cynisca bracht de jongen naar de keuken.

Alcibiades en Timaea omhelsden en omhelsden, kusten en hielden elkaar. Timaea groef haar nagels in zijn rug. Ze lachte en weende tegelijk. Ze trok Alcibiades achter haar mee, de trappen op, naar een andere slaapkamer, en ze deed dat bijna ogenblikkelijk. Ze wierp al haar klederen af en ze toonde zich triomfantelijk bloot aan hem. Ze vormde het beeld van de meest wellustige courtisane die verleiding en sensualiteit volledig combineerde. Ze toonde een vol lichaam, gevuld in alle plaatsen met zacht vlees en ronde curven. Haar borsten waren zeer groot en ze hingen zwaar, maar ze bracht haar rode tepels uitdagend naar voren en naar boven, en haar buik was nog even vlak gebleven ondanks haar zwangerschap en de geboorte van haar kind. Ze kruiste haar benen over haar seks, maar de lange, mooie lijnen van haar benen maakten dat ze er nog begeriger uitzag. Ze stapte lonkend naar Alcibiades toe, trok zijn chiton en lendendoek af, en hield hem, huid tegen huid. Daarna bedreven ze de liefde, hartstochtelijk, vurig en begerig. Ze raakte hem hard aan met haar vingers en handen, kneep en krabde, en trok haar lange nagels over zijn rug tot rode lijnen wanneer hij boven op haar lag en zich in haar dreef.

‘Elke nacht droom ik dat we dit doen,’ zuchtte Timaea met een schorre stem.

Ze trok hem dieper in haar en werkte met haar lenden rond zijn lid. Ze bereikten hun climax samen. Nadien lagen ze gedrenkt in hun zweet.

Alcibiades en Timaea bleven op het bed liggen. Ze praatten. Timaea vertelde hem hoe ze geboorte had gegeven aan een flinke zoon. Agis had haar verweten een minnaar gehad te hebben, maar ze pleitte en kloeg en gaf argumenten tot het tegenovergestelde, zodat Agis ten langen laatste er niet meer zeker van was wie de vader van het kind kon zijn. Zijn hoop hielp. Er waren geen andere kinderen in het huis van Agis, hij had geen kinderen bij zijn minnaressen. Hij had de hoop op kinderen opgegeven, maar nu wou hij de twijfel aanvaarden. Timaea zei dat ze Agis op het punt gekregen had waar hij neigde Leotychidas als zijn erfgenaam te zullen erkennen. Agis liet Leotychidas toe hem vader te noemen.

Timaea drukte in het huis van Cynisca haar niet aflatende liefde uit voor Alcibiades, en hij legde aan haar uit hoezeer hij er naar gesmacht had haar terug te zien, en natuurlijk ook

Leotychidas. Ze was dan zeer trots en blij. Geen man had zijn leven op het spel gezet alleen maar om haar weer te zien. Ze sloeg haar armen rond zijn nek en hun lichamen strengelden zich opnieuw door elkaar.

De nacht viel.

Alcibiades vroeg aan Timaea, ‘wanneer moet je weerkeren?’

‘Agis was niet thuis toen Cynisca aankwam. Ja, hij is een tijdje in Sparta. Hij blijft hier nog enkele maanden en gaat pas veel later terug naar Decelea. Ik vertelde aan mijn slaven dat ik in het huis van Cynisca zou blijven tot morgen. Als ik niet terugkeer in de late namiddag ten laatste, kan het zijn dat iemand me hier komt zoeken, misschien Agis zelf wel.’

‘Toon me mijn zoon,’ vroeg Alcibiades.

Ze wasten zich een beetje, snel, en gingen naar beneden. Cynisca zat in de keuken, en ze was niet erg blij.

‘Ik heb Leotychidas doen slapen,’ zei ze, lichtjes verwijtend.

Alcibiades ging naar de kamer met Timaea om zijn zoon in slaap te zien. De jongen leek meer op zijn moeder dan op hem.

‘Hij heeft jouw ogen en jouw haren,’ toonde Timaea. ‘Hij is verstandig, kwiek, en goedhartig. Hij leert goed. Hij praat goed. Hij is dapper, hij kent geen vrees. Hij zal zijn zoals jij, maar hij zal een Spartiaat worden!’

‘Ja, hij lijkt het meest op zijn moeder,’ merkte Alcibiades op. ‘Dat is goed. Ik zegen hem. Mogen Zeus en Apollo hem vrede en geluk gunnen in zijn leven. Ik bid opdat Zeus hem zou beschermen, aan Artemis om hem kracht en snelheid te verlenen, en Apollo om hem knap en intelligent te maken. Als Athena me nog iets, wat dan ook, wil geven, dan vraag ik haar om hem de wijsheid te schenken. Ze mag me veroordelen, en ik vraag niets meer voor mij aan haar, maar ik smee haar om Leotychidas te beschermen!’

‘Ik bid dikwijls aan Menelaus en aan Helena om hem een goed leven te geven en om hem onder hun hoede te nemen,’ fluisterde Timaea. ‘Ik wens niet echt dat hij Koning zou worden. Ik wens hem veel liefde en vrede toe!’

Timaea trok Alcibiades de kamer uit, en ze voegden zich bij Timaea, beneden.

‘Het lawaai dat jullie twee maakten,’ verweet Cynisca. ‘Mijn huis daverde alsof er een aardbeving bezig was!’

Timaea keek in verlegenheid gebracht naar haar, ‘jij maakt altijd grappen, Cynisca!’

Ze aten met hun drieën. Ze dronken wijn en aten koeken en fruit. Ze praatten de ganse nacht door. Ze sliepen een klein beetje in de morgen, maar ze werden snel weer wakker.

Leotychidas liep al rond, maar Timaea en Alcibiades waren uit de slaapkamer gegaan opdat de jongen hen niet samen zou kunnen zien liggen. Ze aten nog wat brood in de aulé.

Alcibiades werd voorgesteld aan Leotychidas als een vriend van Cynisca, een man genaamd Tacidas. Terwijl Leotychidas bij hen zat praatten ze over onbelangrijke dingen. Alcibiades schepte er groot genoegen in om even met zijn zoon samen te blijven. Hij keek aandachtig naar alles wat de jongen deed.

Tegen de middag vroeg Cynisca, ‘wanneer moet je terugkeren?’

‘Snel,’ antwoordde Alcibiades. ‘Kun je me een paard lenen? Ik zou vanavond of in de nacht al te Gytheum moeten zijn.’

‘Natuurlijk,’ antwoordde Cynisca. ‘Ik zal je zeggen waar je het paard te Gytheum kunt achterlaten. Op die manier zal er geen achterdocht ontstaan.’

Ze bleven zwijgen. Het werd tijd om afscheid te nemen.

Alcibiades zei, ‘ik moet jullie bedanken. Ik wist niet echt of ik nog welkom zou zijn. Ik ben opnieuw een Athener geworden, hoewel nog niet volledig. Ik weet niet of ik jullie ooit zal

weezien, maar ik hoop dat, eerlijk, zeer. Misschien wordt dat mogelijk als Athene en Sparta ooit de vrede invoeren, maar dat zal slechts gebeuren nadat heel veel verdriet zal gedaan worden aan één van onze steden. Ik weet ook niet wat het lot me kan brengen. Heel weinig leiders en polissen lijken nog van mij te houden, toch heb ik vrienden op alle plaatsen. Mijn thuis schijnt Thracië te worden, hoewel mijn hart steeds zal blijven plakken aan Athene en Sparta. Ik wens jullie het beste. Win de Spelen ook een beetje voor mij, Cynisca, en zorg goed voor onze jongen, Timaea. Hij is een mooie, goede jongen. Geluk en liefde blijven kort in ons leven. Lijden is het lot dat de goden ons reserveren. Maar onze liefde beleven we veel intenser dan de meeste mensen. Misschien benijden zelfs de goden ons die liefde!

Ze bleven nog wat praten en elkaar vasthouden. Alcibiades praatte een tijdje met zijn jongen, en zijn hart deed pijn omdat hij niet mocht zeggen wie hij was. Ten slotte gaf hij drie van de mooiste Thracische, gouden juwelen af die hij uit de schat van Seuthes had gehouden.

Alcibiades vroeg dan aan Cynisca hem het paard te geven. Hij omhelsde Timaea een laatste maal en ging met Cynisca naar de stallen, waar ze hem één van haar zwarte hengsten gaf.

‘Tegenover de haven, recht er tegenover, ligt een brede straat,’ begon Cynisca. ‘Twee straten rechts van die straat, rechts vanuit de haven gezien, staat een tempel van Artemis. In die straat, drie huizen verder dan de tempel, kun je naar Cynisca vragen. Laat het paard daar.’

‘Goed,’ zei Alcibiades.

Hij omhelsde ook Cynisca en vroeg, ‘jij bent sterker dan Timaea. Kun je ook een oog houden op Leotychidas? Timaea is niet zo sterk als jij.’

‘Natuurlijk,’ antwoordde Cynisca. ‘Dat hoef je niet te vragen.’

Ze voegde toe, ‘er is één plaats waar we elkaar in elk geval kunnen ontmoeten, oorlog of geen oorlog, indien slechts maar om de zoveel jaren. Kom naar de Olympische Spelen! Ik zal vanaf nu naar elke Olympische Spelen gaan. Misschien kan ik Leotychidas meebrengen, misschien Timaea.’

‘Goed! Ja, ik zal ook komen. Als ik kan.’

Alcibiades sprong op het paard en hij reed zo snel hij kon weg van Cynisca, want hij ook moest de emoties onderdrukken die in hem opwelden.

‘Neen,’ dacht hij, ‘ik voel het in mijn beenderen! Ik moest naar hier komen omdat het de laatste maal was. Ik zal hen nooit meer weerzien.’

Hij reed verder en spoorde zijn paard aan.

Alcibiades reed in galop langs de rivier, zo snel als zijn paard kon lopen. Het paard stapte slechts langzaam op bepaalde plaatsen, en dan vuurde hij het paard weer aan. Hij dronk aan een kleine bron die hij langs de weg vond. Hij rustte niet tot hij te Gytheum aankwam in de avond. Afdelingen Spartiaten patrouilleerden nog meer dan een paar dagen geleden, in de stad en in de haven. Zeer laat in de avond, bij het vallen van de nacht, wanneer niemand hem in de duisternis nog kon herkennen, wandelde hij naar het huis dat Cynisca hem had aangeduid. Hij klopte en vroeg aan een verschrikte slaaf of dit het huis was van Cynisca. Wanneer de slaaf dat bevestigde, gaf Alcibiades het paard af aan de man en hij vroeg hem er goed voor te zorgen. Hij ging dan naar de buitenwijken van de haven, langs de kust, naar het westen, maar hij vermeid de stranden en verborg zich zo goed als hij kon in de struiken en onder de bomen. Spartaanse troepen patrouilleerden ook langs de kust. Hij vermeid die ook en verborg zich telkens. Wanneer hij werkelijk niet meer zag waar hij kon stappen, stopte hij en rustte achter een rotsblok. Hij sliep.

In het eerste licht van de dageraad ging hij verder naar zijn vloot. Hij zag de triremen nog steeds rustig voor anker liggen langs de kust, iets verder in de Zee. Hij vond de sloep en de twee zeelieden. Ze roeiden hem terug naar de Harmonia.

Antiochus wachtte hem op, terwijl hij heen en weer bleef stappen op het dek.

Zelfs voordat de sloep bij het schip aan kwam, riep Alcibiades, ‘haal de ankers op, Antiochus! We zeilen naar Athene! Maak spoed!’

De twintig triremen van Alcibiades verlieten Gytheum zonder lastig te worden gevallen door enig Spartaans schip. Antiochus wou de haven aanvallen, maar Alcibiades weigerde dat. Hij had toch dertig triremen in opbouw of afgewerkt gezien en bijna klaar, maar veel belangrijker was dat er honderden Spartiaten en nog veel meer andere troepen de omgeving van de haven bewaakten. Met zijn weinige mannen kon Alcibiades die Spartaanse strijdkrachten van Gytheum niet aanvallen. Hij zou zijn zeelui aan land moeten sturen, slechts licht gewapend, om de Spartaanse triremen in de scheepswerven te vernietigen, maar daarbij riskeren uitgeroeid te worden door de Spartiaten.

Alcibiades beval zijn vloot naar het noorden te zeilen, langs de kust van Laconië en van het land van Argos. Alcibiades voer naar Kaap Sounion.

Zea

Alcibiades was nog steeds bevreesd over zijn terugkeer naar Athene. Hij had te Samos gehoord dat de verkiezingen van de veldheren voor dit jaar uitgesteld waren. Het was nu bijna zomer. Alles leek erop alsof de Atheense Raad aan het wachten was op de terugkeer van de vloot van de Propontis!

Zelfs voordat Alcibiades volledig voorbij de Peloponnesos was gevaren, ontmoette zijn vloot een Atheens ijschip. De triërarch van dat schip signaleerde dat hij berichten bij had voor Alcibiades. De man kwam aan boord van de Harmonia. Hij kwam in opdracht van Theramenes en Thrasyllus. De veldheren zouden zich vijf dagen van vandaag buiten in de Zee bevonden aan de haven van Piraeus. Ze zouden daar maximum vijf meer dagen op Alcibiades wachten. Als hij niet opdaagde binnen die periode, zouden ze de haven binnenvaren bij zonsopgang van de volgende dag. De triërarch wist ook te melden dat de Atheense Volksvergadering nog steeds niet de verkiezing tot veldheer had gehouden, en dat slechts zou doen direct na de aankomst van de vloot om ook de burgers van het leger aan de verkiezingen te laten deelnemen.

Alcibiades had ruim de tijd om Athene te bereiken, maar hij zou nog steeds aan land moeten gaan als een ter dood veroordeelde en beladen met schaamte. De triërarch was een man die veel ervaring had met mensen en die karakters kon beoordelen. Hij voelde de aarzeling van Alcibiades.

Hij glimlachte in zijn geest, en hij voegde daarom onschuldig toe, ‘de Volksvergadering heeft ook nog een decreet aangenomen dat voorgesteld werd door Critias zoon van Callaeschrus om u uit de ballingschap terug te roepen.’

Alcibiades nam daarop diep adem. Als het volk hem terugriep, dan was dat niet om hem bij zijn terugkeer te vermoorden! Alcibiades dankte de triërarch met een glimlach. Hij zou inderdaad de haven van Athene op de overeengekomen datum kunnen binnenvaren.

Alcibiades zeilde met zijn vloot tot op een korte afstand van de militaire haven van Zea, en hij was zelfs de eerste om daar rond de middag aan te komen. Hij liet zijn ankers neer en wachtte in de open Zee. In de namiddag kwamen de eerste triremen van Theramenes en Thrasyllus aan. Die trokken achter zich heel wat vrachtschepen mee die in de Propontis veroverd werden. Tegen de avond had de ganse Atheense vloot zich verzameld.

Theramenes en Thrasyllus kwamen aan boord van de Harmonia om hun inkomst in Piraeus te bespreken. Ze brachten een vrachtschip mee dat beladen was met oorlogsbuit.

Er was niet veel waarover moest gediscussieerd worden, want ze waren allen akkoord om binnen te varen achter de Harmonia van Alcibiades. De Harmonia moest met purperen zeilen de haven in zeilen, het teken van hun overwinning. Na de Harmonia zouden de triremen roeien van Theramenes en van Thrasyllus. De schepen moesten versierd worden met de schilden en de bepantsering van de Peloponnesiërs en van de Perziërs die ze verslagen hadden. De hoplieten en de lichte troepen zouden in bepantsering, met schilden en speren in mooie rangen op de dekken staan. Ook de bevelvoerders moesten hun beste bepantsering aandoen, en het brons polijsten. De vloot zou naar Zea roeien, maar een aantal triremen moest naar Munichia, want zelfs Zea was niet ruim genoeg om zoveel triremen te bevatten. De vrachtschepen zouden ook gedeeltelijk naar de handelshaven van Piraeus gezonden worden, naar Kantharos. Alcibiades legde het liefst aan te Zea.

De veldheren hadden een probleem met de datum. Theramenes en Thrasyllus wilden direct binnenvaren bij zonsopgang van de volgende dag. Alcibiades gaf er de voorkeur aan om nog één dag meer te wachten. Hij drong er sterk op aan om nog even te wachten, maar hij weigerde te zeggen waarom. Hij gaf als excuus dat hij nog een dag nodig had om zijn vloot klaar te maken. Ze zouden zo wat meer tijd hebben om hun vertrek te organiseren, om de schepen te versieren en om de mannen voor te bereiden. Welke dag ze zouden binnenvaren kon de veldheren weinig schelen, eigenlijk, en als Alcibiades nog een dag wou wachten, dan waren ze geneigd om hem dat te gunnen. Zij ook gaven trouwens de voorkeur aan een lange triomf, eerder dan aan een korte. Athene wist nu dat de vloot aangekomen was. De mensen konden de schepen van in de verte voor anker zien liggen, honderden schepen lagen te wachten en te vloten op de golven. De verwachting zou hoog gespannen zijn in Athene. Heel veel mensen zouden hen op de kaaien een dag later verwelkomen.

Twee dagen later, in de morgen, was de vloot klaar om de havens van Athene binnen te varen. De schepen werden in kolommen geplaatst. Theramenes had al een schip op voorhand naar de havenautoriteiten gezonden om hen te verwittigen van hun parade. De drie havens van Piraeus werden koortsachtig voorbereid om de triremen en de vrachtschepen te ontvangen.

Theramenes gaf een woord aan zijn triërarchen om de meeste van zijn eigen schepen te doen varen naar Munichia, terwijl het grootste deel van de vloot naar Zea zou roeien. Alcibiades kon het signaal geven om naar de havens te varen.

Alcibiades bleef in een somber gemoed. Hij had nog nooit zo opgezien tegen een veldslag als tegen de aankomst te Piraeus. Wanneer zijn roeiers aan de pier van de kade van Zea kwamen, gaf hij hen toch het bevel ook de purperen zeilen te hijsen. De Harmonia roeide zeer traag het kalme water van Zea in. Alcibiades stond zoals gewoonlijk op de boeg van zijn schip met ontbloot hoofd, maar met een zwaard en een schild op de rug, gekleed in een bronzen borstplaat die afgezet was met goud en ivoor. Hij bleef zeer zenuwachtig. Zijn schip was versierd met de schilden van al de volkeren van Thracië en de Hellespont, en achter hem, links en rechts, roeiden de schepen van Theramenes en Thrasyllus. Al de schepen waren magnifiek versierd in een mooi kleurenspektakel.

Alcibiades keek naar die schepen om vertrouwen te winnen, en hij zag Theramenes aan de ene zijde op een boeg staan, en Thrasyllus aan de andere zijde, en ze wuifden aanmoedigend naar hem. Dit was zonder twijfel één van de meest triomfantelijke, zegevierende en prachtige aankomst van een grote oorlogsvloot ooit in Athene, en toch beet Alcibiades op de lippen. Zou er iemand hem opwachten? Zouden er hoplieten op de kade staan om hem aan te houden? Zou een officiële afvaardiging van de Raad hem in hechtenis nemen? Zijn trireem voer naar de kade, de afstand in het water verminderde, en zijn mannen roeiden naar een plaats aan het uiteinde van de haven die het dichtst lag bij de weg die van Piraeus naar Athene leidde.

De Atheense vloot zag hoe mensen op de kade liepen, honderden mensen. De mannen en vrouwen volgden de schepen die de leiding hadden, terwijl de boten in de haven van Zea gleden. De mensen juichten, riepen en wuifden naar de triremen. Alcibiades bleef eerst enkele tientallen voeten van de kade, maar hij stuurde zijn schip naar de menigte toe en hij vorderde aan hun hoogte. Hij zag geen hoplieten in die drukte, er was veel gejuich aan land, en hij zag geen kwade gezichten, want de menigte lachte en zwaaide met de armen en riep verheugd naar de roeiers en de zeelieden. Niet slechts mannen stonden op de kade, ook veel vrouwen en kinderen waren van Athene naar hier gelopen. De mensen gaven een luide triomf inderdaad aan de vloot van Samos!

De menigte leek dan Alcibiades aan boord van het eerste trireem te erkennen, en ze wezen naar hem en riepen steeds opnieuw, als in koor, ‘Alcibiades, Alcibiades, Alcibiades!’

Alcibiades wuifde met een lach naar de menigte, en de mensen wuifden nog meer, en ze scandeerden zijn naam nog harder.

Alcibiades lachte dan heel breed, en hij geraakte zeer opgewonden door deze ontvangst. Het volk was dan toch voor hem gekomen! De mensen waren voor hem gekomen, en ze riepen zijn naam! Hij keek echter nog verder naar voor, hij bleef op de uitkijk naar wie aan het einde van de kaaien op hem wachtte. Hij zag geen hoplieten, geen Scythische wachters. De menigte drumde zeer dicht vóór zijn schip. De Harmonia moest nu bijna aanleggen.

In het midden van de menigte stond de neef van Alcibiades, Euryptolemus. Alcibiades herkende andere vrienden, onder wie Callias. Thrasylus stond te wuiven, en Archidemus ook, een man die een leider was van de democratische partij van Athene, maar ook iemand die in het verleden zijn sympathie aan Alcibiades had getoond. Bijna iedereen die hij kende van zijn hetaira stond daar, en veel sympathisanten van vele jaren geleden. Ze wuifden en juichten naar hem. Hij zag daar ook wel enkele hoplieten staan, waaronder wachters van de haven, maar die mannen groetten militair, en nadien juichten en wuifden ze evenzeer. De mannen die ginds stonden waren veel te ontspannen en te verheugd om hem te komen aanhouden. Alcibiades zag nu ook Raadsleden, magistraten, rechters, en zelfs een archont van Athene, maar geen van die mannen droeg een wapen. Scytische boogschutters waren nergens te bespeuren, en ook geen burgerwacht van de stad. Alcibiades ontspande zich ook. Hij voelde zich min of meer opgelucht.

Alcibiades stuurde zijn trireem naar de plaats waar Euryptolemus stond. De roeiers trokken hun spanen in en ze lieten nu de boot glijden naar de kade. Voordat het schip volledig langs zij de kade lag en tot stilstand kwam, sprong Alcibiades al van de Harmonia af, op de stenen kade van Zea. Dit was Athene!

Euryptolemus ving Alcibiades op en zei, ‘dag oom! Welkom in Athene!’

Alcibiades stond terug in Athene na een afwezigheid van meer dan zeven jaar, bijna acht jaar! Hij ging aan land te Piraeus.

Alcibiades was de eerste bevelvoerder van de Atheense vloot om voet aan wal te zetten op de kaaien van Piraeus. Het schip van Theramenes lag ook al aan de kade, Thrasylus manoeuvreerde nog iets verder, net naast de trireem van Alcibiades.

De toejuichingen groeiden nog in intensiteit, ‘heil Alcibiades!’ werd overal geroepen.

‘Alcibiades, redder van Athene!’ riep de menigte.

De vrienden van Alcibiades stonden rond hem, klopten hem op de schouders, wensten hem geluk, en ze beschermden hem. Hij zag nu dat vele mannen een zwaard op de schouders droegen, en lange dolken. Zijn vrienden trokken de menigte open, en ze duwden hem door het volk. Alcibiades groette al de mannen die hij kende. Kennissen trokken zich door de menigte om hem te komen omhelzen.

Alcibiades ging traag naar voor, de nauwe straten van Piraeus in. Hij vermoedde dat bijna al de burgers van Athene naar de haven waren gekomen om de vloot te verwelkomen. Overal in de straten moest hij handen drukken of zich laten aanraken door enthousiaste mannen. Ja, het leger had Athene gered, en Athene toonde zich dankbaar.

Theramenes en Thrasylus hadden nu ook de kade bereikt, en ze kwamen beide aangelopen met bevelvoerders achter hen. Alcibiades wachtte hen op. Zij ook waren erg verbaasd, maar de menigte had slechts ogen voor Alcibiades, niet voor de veldheren. Die deelden slechts in zijn triomf. Wanneer er een beetje meer ruimte kwam in het volk, stapte Alcibiades naar de lange dubbele muur, de muur van Pericles, gevolgd door Theramenes, Thrasylus en Thrasylus. Zij ook schudden nu handen, wuifden, groetten en lachten.

Aan het einde van de lange muren liepen jonge jongens en meisjes naar hen toe. Ze droegen bloemenslierten in de handen. Alcibiades deed zijn pantser los, zijn zwaard en zijn schild, en hij gaf die aan Euryptolemus. Hij moest niet Athene binnengaan met wapens! De kinderen wierpen bloemen naar hem en ze hingen bloemenslierten rond zijn nek. Alcibiades nam een kleine jongen in zijn armen opdat de jongen ene sliert rond hem kon hangen, en hij stapte even verder met het kind in de armen. De kinderen bleven bloemen in zijn handen en in zijn gordel duwen. Zijn medeveldheren werden op dezelfde wijze gehuldigd, ook Thrasylus. Gans de weg door de lange corridor die naar de Piraeïsche poort van Athene leed, wuifden en applausseerden de mensen. Athene groette haar bevrijder, haar oorlogsgenie, de man die groter was dan een man, en die al de vernederingen van nederlagen had afgeslagen, verwijderd van het volk van Athene. Alcibiades genoot van zijn triomf tussen de muren van Pericles die hem naar Athene brachten.

De triomf van Alcibiades leek wel een eeuwigheid te duren. De veldheren en de vrienden van Alcibiades vergezelden hem tot aan het einde van de lange muren, tot aan de grote, sterk verdedigde poort en muren van Athene. Het volk bleef aangroeien in aantal. Waar ging hij naartoe?

Hij draaide zich naar Euryptolemus en vroeg, ‘waar gaan we naartoe? Ga ik naar mijn vroeger huis?’

‘Neen,’ antwoordde Euryptolemus. ‘Je huis is verkocht op bevel van de polis. Ik stel voor dat je in mijn huis blijft. Mijn vrouw wacht op ons. We hebben een kamer voor je klaar gemaakt. De Raad wil je deze namiddag al spreken. Een Volksvergadering werd aangekondigd voor morgenvroeg. Op die zul je moeten verschijnen en spreken.’

‘Goed, goed,’ ging Alcibiades akkoord. ‘Breng me dan alstublieft naar je huis.’

Ze bleven verder wandelen door een grote drukte van mensen heen. Alcibiades keek dikwijls naar de Pnyx en naar de acropolis. Hij kon niet genoeg krijgen van dat prachtige en zo goed gekende zicht. De zon straalde helder op het wit, heerlijk Penteliaans marmer van de gebouwen, en ook op de klippen waar Athene geboren werd. Hij voelde zich echter vreemd genoeg ook iets als een buitenstaander.

‘Wat gebeurt er met mij?’ ondervroeg Alcibiades zich. ‘Ik veronderstelde dat ik me thuis zou voelen alsof ik ten langen laatste weer thuis was, en toch is dat niet wat ik voel! Deze stad is me ze vertrouwd, en toch voel ik me niet echt thuis. Nu dat ik hier ben, besef ik dat ik niet meer zo vurig verlang naar deze plaats! Ik houd van de triomf, want dat is een soort van weerwraak, een overwinning op de mannen die me in verbanning stortten en die me belasterden, maar zou ik nog hier willen leven en wonen? Ik denk het niet! Ik heb in zulke prachtige, wijd open, krachtige landschappen in Thracië geleefd en in de eilanden in de Zee, in de bossen van Ionië, op de stranden van de Propontis en op de heuvels van de Bosporus, dat ik slechts daar me nog thuis en vrij kan voelen. Ik kan daar ademen. Hier kan ik niet meer

ademen, niet in deze overladen, bedrukte en bedorven wanorde van miserabele kleine kubussen van stenen en hout die huizen genoemd worden. De acropolis, ja, daar zou ik me misschien nog thuis voelen, maar daar heerst Athena! Toch heerst Athena net niet vandaag! Dit is mijn dag! Vandaag staat Athena naakt en verborgen.'

De menigte duwde hem verder. Alcibiades bereikte zo het einde van de lange muren. Hij voelde zich nu boven Athene uit, boven de nood om hier aanvaard te worden, om dit thuis te noemen, want hij was niet echt thuis gekomen. Deze stad was te klein voor hem! Hij kon even goed de hegemonie besturen vanuit Neon-Teichos. Athene had hij niet meer nodig. Hij had haar macht nodig, haar essentie, maar niet meer de massa stenen.

Alcibiades wandelde daarna door de vuile, kleine straten van Athene. Hij bereikte de agora. Hij herinnerde zich de stalletjes en de mensen die hem hun goederen verkochten, lang geleden. Hij nam nota weer van de mooie gebouwen, de prachtige stoa's met hun kolommen en hun schilderijen, de tempels, en de standbeelden van de helden en goden in de marktplaats. De handelaars haastten zich nu ook om hun zaken te openen. De agora vulde zich met mensen. Enige Scytische wachters stonden terzijde, onverstoorbaar te slenteren onder de bomen. Dingen werden nu in de handen van Alcibiades geduwd, een juweel, een chiton, een paar schoenen zelfs, een kwartel, een vis. Hij gaf al die dingen over aan Euryptolemus en aan zijn vrienden. Hij schudde de handen van de handelaars, de mannen en de vrouwen, en hij moest diegene die hij nog kende van weleer hartelijk omhelzen. Hij wandelde verder. Hij had bijna al zijn vrienden en kennissen van vroeger op één of ander ogenblik op deze dag al wel gezien of gegroet, maar hij had Socrates hem niet zien komen verwelkomen. Socrates was niet gekomen.

Euryptolemus bracht hem naar een huis in de betere wijk van Athene. De echtgenote van de neef van Alcibiades was een kleine, goedgevoede en dus iets opgevulde vrouw, die echter heel blij was om zulke belangrijke gast in haar huis te kunnen ontvangen. Ze praatten een tijdje. Ze aten brood, koeken, en een heerlijke gebakken vis. Ze aten stukjes gevogelte en gekookte groenten, meerdere soorten olijven, en een appel als laatste. De vrouw van Euryptolemus diende zelf op, en ze weigerde een slaaf naar de twee mannen te laten toe komen. Daarna toonde ze de kamer aan Alcibiades. Ze had ook al een bad voor hem klaar laten zetten, want het zou onmogelijk zijn vandaag naar de openbare badhuizen te gaan. Wanneer Alcibiades uit het venster van zijn kamer keek, zag hij beneden in de straat nog steeds een menigte staan die daar wachtte en juichte. De mensen zagen hem aan het venster komen, zodat ze wuifden en harder riepen.

'We gaan samen met jou naar de Raad, Alcibiades!' riepen ze.

Alcibiades wuifde terug, maar hij trok zich snel weg van het venster. Hij vond heel wat water in zijn kamer en waste zich daar een eerste maal. Daarna nam hij een volledig bad beneden. Hij ging terug naar zijn kamer. Iemand klopte op de deur. Hij opende, en zag slaven klaar staan met de koffers van zijn kleren en persoonlijke zaken die aan boord van zijn triereem waren gebleven. Hij liet de koffers tegen de muur plaats. Hij kleepte zich in een andere chiton. Daarna rustte hij.

Alcibiades ontwaakte toen er weer iemand op de deur klopte. Het was zijn neef.

'Alcibiades, het is tijd om naar de Raadzaal te gaan!'

'Ik kom! Wacht, Euryptolemus. Wat kan ik verwachten van de Raad?'

Euryptolemus aarzelde. 'Dat weet ik echt niet. Je hebt de menigte gezien. Je bent de held van Athene. De Raad zal niet ingaan tegen de wil in van het volk van onze polis. De Raad zou uiteengereten worden. Tevens, heb je het niet bemerkt? De meeste Raadsleden bevonden zich ook te Piraeus darnet, en ze juichten mee met ons. Niet alle Raadsleden zijn onze vrienden, natuurlijk, maar wel de meesten. Ik meen dat de Raad zal wachten met het nemen van

beslissingen, en eerst wat meer uitleg van jou zal afwachten om je onschuld te horen en dan ook die onschuld in de voorvallen van de parodieën van de Mysteries van Eleusis uit te spreken. Je zult zeer goed moeten spreken in dat verband, argumenten geven die de Raad in de Volksvergadering kan gebruiken om je te steunen, maar je moet sober spreken. De Raad zal niet meer vragen dan een bevestiging van je onschuld. Er zal geen nieuwe uitspraak vallen, vandaag. Iedereen wil maar al te graag van je horen dat je niet deelnam aan enige parodie van religieuze feesten. Je zult onschuldig verklaard worden. Men heeft je kandidaat gesteld tot veldheer, wat ook de Raad beslist, en je vrienden zitten ook in dat comité. De mensen willen je al tot veldheer uitroepen morgen in de Volksvergadering. Dat ook zal wegen op de opinies van de Raad en op hun beslissingen.'

'Fijn!' dank je, neef. Ik heb je nog niet kunnen bedanken voor alles wat je voor mij in Athene gedaan hebt terwijl ik verbannen werd. Dat zal ik niet vergeten. Dank je ook om je over mijn zoon bekommerd te hebben, en dank je voor de vele brieven. Ik zal ook je vrouw bedanken.'

'Het is niet nodig mij te bedanken, Alcibiades. We zijn familie van elkaar en ons fortuin hebben we aan jou te danken. Ik deed alles met genoeg. Ach ja, ik vergat het bijna! We hebben nog een gast vanavond in ons huis. Axiochus is in Athene. We zullen samen een kom wijn drinken!'

'Als Axiochus je gast is, neef, dan zal één kom wijn ver van voldoende zijn,' lachte Alcibiades.

Axiochus was ook een man die hij graag wou terugzien.

De Atheense Raad

Alcibiades stapte uit de deur van het huis van Euryptolemus. De menigte stond nog steeds in de straat. Terwijl hij in de richting van de agora ging, werden hem weer toejuichingen toegeroepen. De mensen wisten dat hij zich nu naar de Bouleutêrion begaf. Ze wilden hem vergezellen. Hij was verbaasd hoeveel mannen met hem mee gingen. Deze mensen beschermden hem, begreep hij!

Hij herkende een man die zei, 'ik was met u te Delium! U hielp me ontsnappen! Zonder u waren we allemaal gesneuveld!'

Een andere riep, 'had u helemaal met ons in Sicilië kunnen blijven, dan zouden we gewonnen hebben!'

Nog iemand riep, 'ik leverde u de beste vis toen u in Athene woonde!'

Die man werd uitgejouwd en achteruit geduwd, maar Alcibiades groette hem met de hand en lachte.

'Goed gedaan in de Hellespont', riep een man.

De menigte volgde hem. Alcibiades vond dit alles zeer prettig. Hij had gestreden enkel en alleen om dit te mogen horen. Hij hield er van nu spontaan begeleid te worden door de burgers van Athene, en hij groette zijn toehoorders warm en hoofs, met een grap en een herinnering aan vroeger. Hij kwam met een grote groep mannen aan bij de Bouleutêrion, de zaal van de Boule, van de Raad van Athene.

Hij zei daar, luid genoeg opdat hij zou kunnen gehoord worden tot in de Raadzaal, 'vrienden, dank aan jullie allen om me tot aan de Raadzaal vergezeld te hebben. Nu, alstublieft, keer weer naar jullie werk en naar jullie huizen! Meer kan ik niet van jullie vragen. Het zal hier goed verlopen, vrees niet! Morgen zal er een Volksvergadering plaatshebben. Morgen kunnen jullie helpen om over het verdere verloop van de dingen te beslissen. Ik moet nu een hele tijd

bij de Raadsleden vertoeven. Laat me jullie niet weerhouden! Ga alstublieft in vrede naar huis. Ik dank jullie allen. Ik dank jullie!’

Enige Raadsleden stonden in de open deur van de zaal. Ze hadden de woorden van Alcibiades duidelijk gehoord. Ze waren verbaasd toen ze de menigte zagen, en iets minder verbaasd om Alcibiades van tussen het volk te zien komen. Alcibiades ging helemaal alleen het gebouw in, maar de menigte bleef buiten juichen.

De Raadsleden stonden ontspannen te praten. Wanneer Alcibiades binnen stapte viel de stilte. De Raad was niet samengekomen om Alcibiades opnieuw te veroordelen of om hem aan te houden, en ook niet om de vroegere veroordelingen uit te voeren. Deze vergadering moest een formaliteit blijven. Alcibiades ging de zaal door en hij bleef tussen de Raadsleden staan, schudde handen en werd geluk gewenst met zijn successen in de Propontis en in Ionië. De vergadering van de Raad begon onmiddellijk, ze werd dadelijk aangekondigd door de heraut van de Boule. Na enige zaken van minder belang werd Alcibiades naar het midden van de zaal geroepen om te spreken. Hij sprak de Raadsleden van Athene toe in zijn gewone, zelfzekere wijze.

‘Geëerde Leden van de Raad van Athene! Ik sta vóór u na vele, vele jaren van vrijwillige ballingschap, veroordeeld voor daden waar ik geen deel aan had. Ik nam niet deel aan de verminkingen van de Hermae beeldjes juist vóór de catastrofale expeditie naar Sicilië. Ik was een leidende veldheer in die campagne. Ik bereidde de expeditie voor met veel vlijt, want zoals alle burgers verwachtte ik veel voor Athene van die expeditie. Waarom zou ik de Hermae hebben willen vernietigen terwijl mijn schepen al klaar in de haven lagen om af te zeilen? Dacht iemand werkelijk dat ik er voor terugdeinsde om de gevaren van de Zee en van de oorlog te trotseren? Ik heb in veel veldslagen gestreden, en bewezen dat ik geen angst had om te sterven voor mijn land! Ik ben een vrome man, ook. Ik gaf vele offers aan de goden. Waarom had ik de woede van de goden over mij willen trekken terwijl ik enige dagen later moest varen in vijandelijke wateren? Maar genoeg van die zaak! De rechters van Athene hebben al lang bewezen dat ik niets met die misdaden te doen had. Laster was het die me bereikte en die me veroordeelde, en die me belette mijn werk in Sicilië te doen. Voor wat betreft de parodieën van de Mysteries van Eleusis, daarin ook pleit ik onschuldig! Ik biecht wel op dat ik nogal een opgewekte jongeling was in die tijden!’

Alcibiades wachtte even, keek rond, want ook de Raadsleden keken naar elkaar en ze glimlachten, en Alcibiades moest ook even samenzwerend grijnzen.

‘Wie was niet opgewekt, levenslustig, onstuimig en gelukkig in de tijden van mijn jeugd, vooral in die tijd van vrede en overvloed, na de verwoestingen aangericht door de pest? Ik was zeer jong in die tijd! Ik hield van de vreugde en van de gezelligheid van onze symposiums. Mannen spelen spelletjes tijdens symposiums, zoals toneelspelers mimes en taferelen voorstellen. Ik denk dat mensen die onze toneelstukken niet begrijpen zich gemakkelijk kunnen vergissen om die opvoeringen te aanzien als godsdienstige ceremonies. Hier, in Athene, aanbidden we ook vele goden. Dat is geen misdaad. Sommige van de ceremonies die oostelijke goden eren gelijken erg op onze eigen ceremonies. Ik had vele vrienden onder de vreemdelingen in Athene, zij het allen Hellenen. Wanneer de vreemdelingen me in hun huis uitnodigden, dan eerden ze hun goden wanneer ze ons groetten, zoals dat hun gewoonte is. Onwetende mannen kunnen die ceremonies verward hebben met parodieën. Dergelijke vergissingen kunnen gemaakt zijn tijdens de aanklachten tegen mij en tegen anderen. Ik herinner jullie er aan hoeveel goede mannen, burgers van Athene, die zich de verdediging van onze polis en de ceremonies van onze voorvaders ter harte namen, toen ook beladen werden met achterdocht en aanklachten van misdaden waar ze zelfs niet durfden aan denken, laat staan uitvoeren! In de gruwelijke dagen van paniek, angst en achterdocht en

twijfels over alles en nog wat die in die periode heerste, is het begrijpelijk dat de geest van veel burgers verward werd, zodat ze in alles een monster zagen, ook in de meest onschuldige zaken. Het slechtste werd gedacht voor het meest voor de hand liggende, normale tafereel. Ik werd veroordeeld zelfs zonder dat ik me kon verdedigen! En dat, hoewel ik vroeg, voordat ik met het leger afzeilde, dat ik mijn onschuld wou bewijzen.'

Alcibiades bleef opnieuw even stil. Hij verschoof zijn voeten, hij keek naar boven in de zaal en bestudeerde het plafond.

'Het lot viel hard op mij en op mijn metgezellen. De goden waren jaloers op ons, Atheners, in die tijden, want we kenden toen vrede en weelde. We waren machtig, en we konden nog meer macht en rijkdom verwerven met het grootste leger dat we ooit verzamelden. Hoe anders kon dat leger, die briljante veldheren, die echt goede mannen, verslagen worden en vernietigd worden door iets anders dan door de jaloersheid van de goden? We waren te overmoedig in onze stad! Ik twijfel daar niet aan! De Mysteries van Eleusis, echter, blijven voor mij en voor mijn vrienden de meest geliefde ceremonies van onze polis, en we hebben die erg gemist, al die jaren. Athene was verplicht af te zien van die ceremonie de laatste jaren. Ach ja, een optocht werd wel georganiseerd over de Zee, maar onze echte tradities werden daarmee niet eer aangedaan. Om te tonen hoezeer ik de Mysteries eer, wil ik ze weer oprichten dit jaar en ze opnieuw houden met de luister van weleer! We zullen opnieuw te voet, in processie, naar de Mysteries gaan, zoals in vroegere tijden, en ik zal zorgen voor de bescherming van de optocht!'

De Raadsleden fluisterden verbaasd naar elkaar bij die woorden. Alcibiades bracht zijn armen boven zijn hoofd en vroeg stilte.

'Dit jaar, geëerde Raadsleden van Athene, als de Volksvergadering en deze Raad het me toelaat, zal ik met mijn mannen de processie over land naar Eleusis beschermen. Ja, de processie zal weer over land plaatshebben en niet over Zee, zoals we steeds al deden!'

Onder de Raadsleden werd nu een luid gemompel gehoord. Het houden van de processie van de Mysteries van Eleusis, recht onder de neuzen van de bedreigende Spartaanse troepen van Decelea, die heel zeker de processie van in de verte konden zien, was een uitdagende verrassing voor de Raad. Deze man had de overwinning behaald in de Hellespont. Kon hij de Spartiaten op deze manier uitdagen in Attica?

Alcibiades sprak verder, 'ja, u hoorde goed, geachte Leden van de Boule! We zullen opnieuw de Mysteries houden zoals weleer, als de priesters, de Eumolpidae en de Kerykes me dat toelaten. Athene moet zijn vroegere glorie weervinden. Ons leger was zegevierend in de Hellespont, in de Bosporus en in de Propontis, en eveneens in Ionië en in Thracië. Er is wel nog veel werk te doen in Euboea en in Ionië. Als de goden ons helpen en uiteindelijk toch medelijden kunnen opbrengen met hun vrome dienaars, zoals we hen eren in de Mysteries, ons vrede en veiligheid geven, zodat we de welvaart van onze stad en van onze bondgenoten kunnen bewerkstelligen, dan zullen we hen op die wijze eren. We zullen verder bouwen aan onze acropolis en die verder mooier maken, ook in een inspanning om de goden te eren. Ik wil één van de mannen zijn die onze grootsheid verder kunnen realiseren, zoals steeds, zoals van in mijn jeugd, en ook zoals ik gebleven ben nadat ik Athene moest verlaten!'

De Leden van de Raad toonden luidruchtig hun bijval met de redevoering van Alcibiades. Ze schreeuwden hun instemming uit. Ze schudden weer zijn handen. Ze stemden voor meerdere resoluties die naar de Volksvergadering moesten gebracht worden, waaronder één om Alcibiades tot veldheer te benoemen, een andere om de veroordelingen die hem en zijn vrienden in de dood of de verbanning joegen te herroepen, en ze stelden ook voor de stele op de acropolis te vernietigen, de stenen stele waarop zijn naam beschamend werd gegraveerd om de heiligschennis van de parodie van de Mysteries voor de eeuwigheid aan te klagen. Ze

stemden om hem een staatseigendom toe te staan ter compensatie van de verkoop van zijn eigendommen in Athene, die zeven jaar geleden door de Staat aangeslagen werden. In die gemoedstoestand van euforie sloot de Raad de sessie af. Alcibiades en de Leden praatten nog lang na, informeel, over de oorlogstoestand, over de macht van Sparta, en over de toestand van het leger en van de vloot.

Alcibiades moest uitleggen hoe de veldslagen in de Hellespont gewonnen werden, hoe de steden Selymbria en Byzantium veroverd werden door de Atheners. Later verlieten de Raadsleden de Bouleutêrion. De menigte die Alcibiades tot daar had vergezeld, had zich verspreid. Slechts enkele vrienden van Alcibiades wachtten hem nog buiten op, en aan die vertelde hij hoe de vergadering was verlopen. Zijn gezellen waren tevreden, en ze keerden weer naar huis.

Deugd en hartstocht

Alcibiades bleef alleen staan in de marktplaats. Nog vele mensen keken naar hem wanneer ze voorbij wandelden en ze groetten hem, en hij wuifde groeten terug. Daarna ging hij ook naar het huis van Euryptolemus terug, en dat zei hij ook aan de laatste mannen die nog rond hem stonden.

Op weg naar het huis van Euryptolemus veranderde hij schijnbaar van gedacht en hij sloeg plots een andere richting in. Hij begon naar de acropolis te wandelen. Het was laat in de namiddag. Alcibiades zag de poorten van de acropolis boven zich liggen. Hij begon de massieve trappen van de citadel van Athene, die het religieuze centrum van de stad was geworden, te beklimmen. Van beneden uit al had hij de enkele toevoegingen bemerkt aan de tempels. Hij stapte traag, nam behoedzaam en met grote tegenwoordigheid van geest de ene trap na de andere, daarna overdacht hij weer de stemming van de Raadsvergadering van net geleden, en hij keek naar de marmeren treden om niet uit te glijden op de trappen langs waar men de acropolis kon bereiken. Hij keek naar beneden, niet naar de mannen die ook naar boven gingen of die van de acropolis naar beneden gingen, maar naar Athene.

Toen Alcibiades bijna boven aan de trappen was gekomen, hoorde hij een vertrouwde stem hem aanspreken.

‘Gegroet Alcibiades, de grootste onder alle levende Atheners! Ik wens je het goede te doen!’ Alcibiades keek op. Hij zag een oude man die gekleed ging in wat men nog slechts afgedragen vodden kon noemen, maar dan wel propere vodden, slechts sandalen aan de voeten, en die leunde op een lange, houten staf. Het was een man met uitpuilende ogen en een dikke, rode stompneus, een ruige, grijze baard onder rimpels in een volledig zonverbrand gezicht. Een man met een reusachtige, vooruit hangende buik.

‘Gegroet Socrates, de meest wijze onder alle mannen,’ riep Alcibiades. ‘Het is goed ook om jou weer te zien!’

Socrates ging vergezeld van twee mannen die elk iets ouder leken dan twintig jaar. De ene was een zeer slanke, grote, knappe jongeman die een opmerkelijk intelligent gezicht had en doordringende ogen met een blik die een geraffineerde persoonlijkheid uitstraalde. De andere was een iets kleinere maar taaie man, die gespierd was en een ruwer gezicht toonde dat op oefening en energie wees. Socrates stelde de jongemannen aan Alcibiades voor.

‘Deze jongeman wou een politicus worden, en misschien zelfs een veldheer, maar hij zal een filosoof worden. Zijn naam is Plato zoon van Ariston. De andere, aan mijn klinkerzijde, zoekt

de filosofie, maar hij zal een veldheer worden. Zijn naam is Xenophon zoon van Gryllus. Je ziet Deugd en Hartstocht bij mij, Alcibiades!’

‘En wie is deugd en wie hartstocht, Socrates?’

‘Dat is voor jou om te kiezen, Alcibiades! Ik ben slechts een arme filosoof. Ik stel slechts vragen, ik kies niet!’

‘Ben je er zeker van dat je niet kiest, Socrates?’

Alcibiades wachtte niet op een antwoord.

Hij zei, ‘je was er van overtuigde dat ik hier vandaag zou komen, nietwaar?’

Socrates lachte fijntjes, ‘daar was ik redelijk zeker van, Alcibiades. Laten we zeggen dat ik je vroeger verwachtte, direct na je vergadering met de Boule. Ik dacht wel dat je de trappen van de acropolis zou opklimmen, ja. Ik verwachtte je echter vroeger. Ik wou net weggaan.’

‘Waarom wou je me ontmoeten, Socrates? Ben ik niet slechts de verdorvenheid in persoon voor je, het gebrek aan deugd? Als je deugd en hartstocht al bij je hebt, wat ben ik dan voor je?’

Socrates kwam dicht naast Alcibiades staan en hij fluisterde, zodat zijn studenten niet konden horen wat hij zei, ‘je bent niet verdorven, Alcibiades. Jij bent mijn deugd en hartstocht, samen.’

Socrates stapte snel achteruit en hij nam weer enige stappen naar de citadel toe.

Socrates ging een paar trappen hoger en hij wees naar de acropolis, nu luider roepend, ‘er is daar boven niets voor jou, Alcibiades! Athena staat helemaal naakt en verborgen! De meisjes, de maagden, de Praxiergidae, op deze eenentwingste dag van de maand Thargelion, hebben Athena ontdaan van haar klederen. Athena wordt gewassen, gereinigd van het stof dat op haar ligt van de zonden van de burgers van deze stad. Athena werd daarom verborgen gehouden onder doek, zodat ze je triomf niet kan zien, dus niet jaloers kan zijn, en opdat Athene haar naaktheid niet zou zien. Dit is de dag van Plynteria, de slechtste dag van het jaar, wanneer de wijsheid haar gezicht verbergt aan de stad. Waarom ben je op deze dag juist teruggekomen, Alcibiades? De Atheners vertellen me dat je vergat welke dag het vandaag was. Mij maak je echter niets wijs, Alcibiades! Je wist heel goed welke dag het vandaag was! Waarom ben je teruggekomen op een dergelijke dag van slechte voortekens? Dacht je dat je het volk Athena kon doen vergeten? Wie is de man die aldus de goden durft te overschaduwen?’

Alcibiades lachte. ‘Socrates kan men niets wijs maken! Athena kan bedrogen worden, maar niet Socrates!’

‘Spot niet met mij, Alcibiades. Jou past dat niet!’

Socrates wandelde nog een paar treden hoger op.

Hij draaide zich weer om en zei, ‘wie ben jij om de goden te durven uit te dagen? Pericles ook, in zijn laatste maanden, keerde zijn gezicht weg van Athena en hij begon andere goden te eren. Wie zijn jullie, Alcmaeonides, om dergelijke arrogantie te tonen en te denken dat jullie de goden kunnen uitdagen? Waarom dagen jullie, Eupatriden van Athene, de godin Athena uit? Is ze niet even machtig als haar vader Zeus, en behept met meer wijsheid dan de heerser van Olympos?’

‘Wat zijn de goden, Socrates? Er is een god, Zeus, die de ene en de enige moet zijn, want anders zou hij niet god zijn. Dat is wat jij me geleerd hebt, is het niet? Wat is dan Athena? Hoeveel macht heeft ze echt? Ze bezit zeker meer macht dan de mensen, maar juist hoeveel macht oefent ze werkelijk uit op ons? Zou ik moeten bidden tot een jaloeerse en wraakzuchtige vrouw? De goden zijn ons niet noodzakelijk goed gezind, Socrates, hoezeer we ook bidden en smeken!’

‘Nu breng je godslasterlijke woorden, Alcibiades. Ik leerde je nooit niet te geloven en de goden niet te eren!’

‘Dat is waar, Socrates. Je stelt slechts vragen en je laat het aan ons over om te kiezen tussen deugd en hartstocht. Je leerde ons niets!’

‘Dat is waar ook, Alcibiades. Kijk!’

Socrates wees met zijn staf naar Athene. De stad opende zich aan hun ogen in het rode licht van de ondergaande zon. Hier en daar wierpen witte gevels de stralen nog oranje ook naar hen toe.

‘Kijk naar Athene! Ze is van jou, nu. Morgen zul je niet slechts tot veldheer uitgeroepen worden. Je zult Autokrator genoemd worden. Je zult de totale en enige autoriteit krijgen over het leger. Je zult de man zijn die eender welke beslissing kan nemen die nodig is voor de veiligheid van Athene, zonder de toestemming te moeten vragen aan de Boule of aan de Volksvergadering. Jij alleen zult de last dragen van de oorlog, en als Strategos Autokrator zul je eender welke beslissing kunnen uitvaardigen zonder daarvoor ooit geoordeeld te kunnen worden. Zal je dan niet de meester van Athene zijn? Heeft Athena je dan niet gegeven wat je denkt dat je verdient? Athena heeft geen catastrofe op je hoofd gebracht! Denk je niet eerder dat het mensen waren, jaloerse mannen, en jezelf, die je in catastrofes leidden? Was het niet Athena die je uiteindelijk redde en terug naar haar bracht?’

‘Socrates, Socrates, je weet alles wat ik weet. Strategos Autokrator zijn maakt geen meester van Athene van me. We hebben tevens zelfs niet meer een leger dat die naam waardig is, en ik vermoed dat je dat ook al wel weet. De vloot van honderden schepen die wij, de veldheren van de Hellespont en van Samos terugbrachten, is verouderd, en de schepen rotten. De vloot moet hersteld, gereinigd en vernieuwd worden, en de mannen moeten rusten.’

‘Ik hoor dat je gegroeid bent in wijsheid, Alcibiades!’

‘Je denkt dus dat ik deugdzaam ben, Socrates?’

Socrates wandelde weer naar beneden tot bij Alcibiades, gevolgd door zijn twee leerlingen, tot hij opnieuw zeer dicht bij Alcibiades stond.

‘Waarom is Athene de oorlog begonnen, Alcibiades? Oorlogen worden begonnen om rijkdommen te veroveren of om zich te verdedigen tegen anderen die rijkdommen willen veroveren. Jullie, mannen met autoriteit en mannen waar anderen naar opkijken omdat ze menen dat jullie wijzer zijn dan zij, en meer weten dan zij, jullie beginnen de oorlogen. Daarna roepen jullie iedereen onder de wapens. De armen van Athene trekken dan massaal naar de oorlog omdat ze wat meer en iets meer regelmatig kunnen verdienen om voor hun vrouwen en kinderen te kunnen betalen. De burgers gaan naar de oorlog omdat ze menen dat het hun plicht is hun polis te helpen. Daarin hebben ze natuurlijk gelijk, maar jullie, de mannen die weten, jullie verleiden hen met woorden van eer en van nationale trots. Jullie leiden hen daarna naar de dood, naar ontberingen, verdriet en ellende. Jullie zoeken natuurlijk macht en faam opdat de volgende generaties zich aan jullie zouden herinneren, zodat jullie niet echt in die herinneringen zouden verdwijnen. Jullie willen eeuwig leven, in de ene vorm of in de andere. Is dat niet ijdelheid? Is dat deugdzaamheid? Oorlogen zijn een verlangen, iets van het lichaam. Ik houd me niet bezig met de zaken van het lichaam, Alcibiades, niet met de genoegens en de geneugten van het vlees. De filosoof richt zijn aandacht naar de ziel!’

Socrates wachtte even, ging een trede hoger, en zei verder, ‘ik hoorde hoe medevoelend je bleef met het volk van Selymbria en van Byzantium en Chalcedon, van Cyzicus en van nog vele andere steden. Meen je dat je daar het goede hebt gedaan? Was je deugdzaam, daar?’

De woede welde op in Alcibiades. ‘Ik deed wat ik moest doen om de oorlog te winnen!

Zonder mij was Athene verwoest.’

‘Dacht je ook dat je naar Sparta moest gaan om de oorlog te winnen? Dacht je dat je Agis naar Decelea moest uitnodigen en Gylippus naar Sicilië moest zenden om de oorlog te winnen?’

Was jij het niet die voor Sparta de oorlog in Ionië begon en die daar zoveel eilanden van ons wegnam en zoveel steden? De Boule heeft een heel kort geheugen, is het niet?’

‘Ik vocht toen niet tegen Athene, Socrates! Ik vocht tegen mannen die me zonder verpinken zouden vermoord hebben, en dat vooral zonder proces. Ik vocht toen tegen mannen die Athene wurgden. Maar Athena steunde die mannen en ze liet hen mij wurgen, en uiteindelijk ook de stad wurgen. Wanneer de Volksvergadering niet overreding en goede argumenten gebruikte, maar absolute macht om maatregelen tegen personen te nemen, ongeacht of dat nu goed of kwaad was, gerechtvaardigd of niet, zou je dat dan niet regelrecht geweld noemen eerder dan de uitvoering van de wet? Dat was waar ik tegenstand tegen pleegde! Tegen dat soort geweld! Dat weet jij beter dan eender welke man, Socrates, en liet Athena dat niet allemaal maar gebeuren?’

‘Dat was dus inderdaad je reden om op de dag van Plynteria aan te komen, was het niet, Alcibiades? Kom met mij mee, dan, we zullen samen naar Athena gaan om jullie te verzoenen.’

‘Athena is er niet, vandaag!’

‘Oh, toch wel, ja, ze is er! Kom met me mee, Alcibiades! Dit moet gedaan worden!’ Socrates kwam weer de trappen af naar Alcibiades toe. Hij trok Alcibiades resoluut bij de arm en trok hem naar boven, naar de acropolis, de poort door. Plato en Xenophon volgden hen.

Socrates bleef verder spreken.

‘De ziel heeft geen helder, waarlijk zicht op de realiteit, omdat ze steeds bedrogen wordt door onze zintuigen. De observatie met ogen, oren, betasting, reuk, bedriegt de ziel. De ziel weerhoudt zich er bijgevolg van deze te gebruiken. De ziel kan slechts berusten op de rede, en de rede is haar eigen middel. Je bederft je ziel door plezier te zoeken en daardoor de ziel te verbinden met het lichaam en ze minder zuiver te maken. Toch is onze ziel eeuwig en onsterfelijk. We moeten goed zorgen voor onze ziel, want onze ziel leert constant van ons. Zielen geraken terug in lichamen na onze dood, maar zielen die onzuiver zijn worden vermeden door lichamen. Je ziel zal in troosteloosheid, in eenzaamheid, en verwaarloosd ronddwalen. Je ziel zal minder delen in het heilige, en niet aan de oppervlakte van de aarde blijven wanneer je ze verrast. We zouden ons zelf moeten beheersen en ons niet laten leiden door ons plezier.’

‘Ik laat me niet beheerst worden door geneugtes, Socrates. Waarom denk je dat ik me niet zelf kan beheersen?’

‘Je beheerst jezelf op een bedrieglijke wijze! Je kunt niet weerstaan aan bepaalde geneugtes, maar door niet te weerstaan aan die, slaag je er in te weerstaan aan andere geneugten, en alleen dit laatste herinner je je. Is dat geen gemakzucht? Mensen die gemakzuchtig zijn, zijn onderhevig aan de ergste vorm van slavernij, want ze worden afgehouden van de wijsheid. Iets ergers kan een man niet overkomen! Gemakzuchtigheid met geneugtes weerhoudt ons ervan om honger of dorst te weerstaan of terughoudendheid van seksueel verlangen, wanneer weerstand daartegen nodig is. Gemakzuchtige mannen zullen het ogenblik van het hoogste genot dat de terughoudendheid ons kan brengen niet afwachten. Dat weerhoudt ons er eigenlijk van te genieten van het meeste genot dat we zouden kunnen bereiken en koesteren! Ik vraag me ook af hoe een man die niet kan weerstaan aan de fysische geneugtes zou kunnen bekwaam zijn om het goede te doen. Een dergelijke man zal steeds zijn geneugtes kiezen in plaats van goedheid en plicht. Zou hij daarmee beter zijn dan een onwetend dier?’

‘Welke zijn dan de geneugtes waaraan ik niet kon weerstaan, Socrates?’

‘Die zijn er vele, mijn jonge vriend! Seksuele begeerte, het verlangen naar macht over andere mannen, het verlangen om geapprecieerd te worden en om toegejuicht te worden, arrogantie, trots, ijdelheid, het zoeken naar rijkdom, het verlangen naar het beste voedsel, de mooiste schilderijen in zijn kamers hebben, hoge hielen aan zijn laarzen, gulzigheid, dronkenschap, geweld, de liefde voor prestige en faam, de liefde voor autoriteit, en zo verder.’

‘Wat had ik dan moeten zoeken?’

‘Goedheid, matigheid in alles, rechtvaardigheid, moed, waarheid. Al de dingen die een ziel beter maken! Je had de sophrosynê moeten zoeken, de soberheid en de zelfbeheersing. Laat je niet overheersen door je instincten, door je lusten, of door je emoties. Die leiden je af van je plichten! Ondeugdzaam daden zijn daden die overheerst worden door onwetendheid over wat deugdzaam is, en dat vermindert de keuzemogelijkheden. Je zou steeds gewetensvol moeten blijven, een man die zijn zaken goed bestuurt, die betrouwbaar is in zijn relaties met anderen en die bereid is om goede diensten te verlenen aan zijn vrienden en weldoeners. Zulk een man zal veel vrienden hebben die zich graag met hem zullen verbinden. Geloof jij, Alcibiades, dat Athene voor de functie van strategos iemand zou moeten kiezen die niet kan weerstaan aan zijn opwellingen, zoals aan zijn seksuele begeertes? Hoe zou een dergelijke man ons kunnen redden en de vijand overwinnen? Zelfdiscipline is de basis voor morele goedheid, en een dergelijke man, een strategos, zou zijn karakter er in moeten oefenen. Anders zal de man niet ontsnappen aan de afbraak van zijn geest. Een man die de slaaf is van zijn neigingen kan zijn plicht niet doen!’

‘Bijgevolg, Alcibiades,’ besloot Socrates, die Alcibiades nog steeds enkele ogenblikken vasthield, ‘is het de passie, de hartstocht, die oorlogen en strijdvaardigheid tussen de mensen creëert. Hartstochtelijke mensen vechten voor het onderwerp van hun passies. Ze begeren de bezittingen van anderen. Ze wekken haat op, ze leven op haat. Alleen de morele goedheid kan de hartstochten overwinnen. Dat betekent vriendelijkheid, hoofsheid, delen, twisten bijzetten, elkaar helpen. Dat is belangrijk in het bestuur van de staat, want alleen dat zorgt voor vrienden, voor bondgenoten op wie beroep kan gedaan worden ten behoeve van de staat. Wat kies je nu, deugd of hartstocht?’

‘Ik dacht dat je niet wist wat de mensen moesten doen, Socrates. Ik dacht dat je niet wist wat de morele goedheid was. Je toonde me net dat je toch ook een opinie hebt in verband met het onderwerp! Dat was een krachtige rede die je hield. Jij hebt de deugd gekozen, is het niet, Socrates, uiteindelijk? Is dat niet zo omdat je van nature uit een deugdelijke man bent? De deugd komt gemakkelijk bij jou. Je bent gezegend door de goden, en kreeg dus de deugd mee in je karakter. Ik ben een hartstochtelijke man van nature, en ik ben slechts een mens. Ik koos de deugd wanneer mijn natuur me dat toeliet en wanneer ik kon nadenken en redeneren. Maar ik kon niet tegen mijn natuur in leven en niet tegen het lot dat de goden me opdrongen en eerst en vooral door Athena onder de goden. Ik eer Athena uiteindelijk toch, door mezelf te zijn, en ik geef haar terug wat zij mij gaf. Dat is het punt, Socrates, waar jouw opleiding, je onderwijs, te simplistisch lijkt.’

‘Wat bedoel je, Alcibiades?’

‘Je kondigt af dat een man die niet steeds deugdzaam is een onwetende man is. Een onwetende man weet niet wat goed is voor hem, en slechts de deugd is goed voor hem. Een man die gedreven wordt door zijn hartstochten kan slechts een onwetende, domme man zijn. Dat is een mooie verklaring, een verklaring over het ideale, jouw verklaring, en ik begrijp dat in dit stadium van wat je ons leert het een mooi, fijn concept is om aan te leren. Maar het is te eenvoudig, omdat het geen rekening houdt met de menselijke geest, het menselijk hart, de menselijke natuur. Een persoon die leeft volgens hoge morele principes in gemakkelijke tijden, kan stap na stap in situaties getrokken worden waarin hij dingen moet doen die hij niet goedkeurt, maar waaraan hij niet kan ontsnappen. De deugd kan aangeleerd worden, maar een man kan ze aanvaarden of ze verwerpen, en niettemin niet onwetend zijn. Een man bestaat uit veel meer dan slechts een geest, een ziel, Socrates. Er is een dimensie in een mens die je niet beschouwt, waar je geen rekening mee houdt. Een hartstochtelijke man kan handelen volgens wat hij weet dat niet deugdzaam is tengevolge vele andere redenen dan slechts zijn kennis van wat deugdzaamheid is, en waaraan hij op dat ogenblik de voorkeur moet geven, al was het maar wegens zelfbehoud. Hij zal dan er nooit berouw over tonen de deugd naar de

achtergrond te hebben verwezen. Is die man dan ongelukkig en een misdadiger? Jij zou op die vraag met een absoluut ja antwoorden, Socrates, maar ik ben niet zo zeker van het antwoord. Ik kijk naar de mensen zoals ze zijn, met hun hartstochten, maar toch ook met hun verzuchting naar deugdzaamheid die ik inderdaad af en toe ontdek in de meeste mensen, zij het niet in allen. Een echt deugdzaam man, die deugdzaam is van natuur, kan handelen tegen de deugd in, hoewel hij de volledige kennis bezit en dus niet onwetend is, en toch vind ik het meestal onmogelijk voor mij om hem dan te berispen, hem schuld te geven en hem te veroordelen. Ik ben geneigd hem te begrijpen en hem te vergeven. Er is geen plaats voor vergiffenis in wat jij ons leert, Socrates, al worden we slechts vooruit gedreven door en op de golven van het lot. Als er geen absolute deugd bestaat, dan bestaat slechts bestraffing. Dat is wat je leert, en dat is een droevige les, Socrates. Tevens, Socrates, ik hoorde nogal harde verklaringen van je, vandaag. Jij die steeds uitbazuint dat je niets weet, jij hebt wel heel sterke opinies over het goede en het slechte! Je trok dikwijls onze illusies over enige kennis hard neer, je prikte aan onze eigendunk, aan onze verwaandheid. Je bewees ons zo dikwijls dat we niets wisten, dat we uiteindelijk inderdaad ook in niets meer geloofden, Socrates. Weet je wie de verwoesting van alle geloof meebracht in Athene? Geen andere man dan jij, Socrates!’ Alcibiades wandelde rood van woede verder, maar daarna draaide hij zich om, ‘gelukkig, Socrates, en dat is waarom ik van je hield en nog van je houd, ben je een man die medelijden heeft, en je leeft niet volgens de harde, onverzoenlijke lessen die je aanleert, want jij ook vergeeft, en straft niet altijd. Maar vergeef je mij iets?’

Socrates keek verbaasd naar Alcibiades zonder iets te zeggen.

Alcibiades glimlachte en hij zei snel, ‘antwoord me daar niet op, Socrates! Ik weet wat je me gaat zeggen. Je gaat me zeggen dat je niets leert, dat je slechts ondervraagt en afvraagt, en aan anderen vraagt wat zij denken dat ze weten, om direct daarna aan te tonen dat dit denken of dat geloof fout is. Niettemin, onder je elenchus liggen er heel duidelijke dingen die je aanleert, en ook je eigen opinies en intenties, waar je de leerlingen naartoe duwt met je vragen. Ontken dat niet, Socrates! Je weet waar je de studenten naartoe leidt!’

Socrates lachte dan wat droevig, en hij zuchtte. Het was de eerste en laatste maal in zijn leven dat hij niet weerlegde wat iemand tegen hem zei, en ook nu was de verleiding daartoe groot, maar hij zweeg.

Alcibiades liet zijn hoofd hangen en zei, ‘jij hebt het werkelijk gemakkelijk om deugdzaam te blijven, Socrates! Je bent inderdaad van nature uit een deugdzaam man. Je draagt de deugd in je. Je bent de deugd in persoon. Ik bewonder je voor het gemak waarmee de deugd tot je komt, en ik hield van je daarom, meer dan van enige andere man die ik ontmoet heb. Ik ben de slimme, sluwe en briljante Alcibiades, maar ik had het nooit gemakkelijk, Socrates. Ik was nooit zo slim als jij, al dacht je dat ik dat wel was. Kun je begrijpen dat ik niet zo slim was als jij? Ik moest leren! Ik bezat niet je snelheid van geest, je zekerheid van hart, je standvastigheid van karakter. Ik moest in het ronde grijpen! Ik moest de dingen uitproberen om ze te begrijpen, steeds nadien, te zien waar de deugd verborgen lag in een gebeurtenis of in een situatie. Ik dacht na over hoe ik moest handelen wanneer er me iets gebeurde, en ik deed waarlijk het beste waar ik aan kon denken, telkens. Maar het was niet steeds het beste dat kon gedaan worden. Nochtans, wanneer ik het rechte pad, het juiste pad, koos en het deugdzaam deed, dan was ik gelukkig. Wanneer ik iets gedaan had dat naderhand minder deugdzaam leek, dan leed ik in mijn geest en in mijn hart, en ik had berouw. Heb jij ooit de foltering van het berouw gekend, Socrates? Ik denk het niet! Je had het nooit nodig berouw te hebben.’

Alcibiades zweeg even.

Daarna zei hij nog, ‘alles wat ik deed was proberen te overleven. Ik vlotte op de golven van het lot. Ik was niet gewetenloos. Je sprak tot mij over de ziel. Ik dacht dat als mijn ziel mijn lichaam gekozen had en mijn geboorte, het de ziel moest zijn van vorige mannen die moedig, verstandig, waardevol en rijk moesten geweest zijn. Het moest de ziel zijn van mannen die goede krijgers waren geweest en uitstekende politici. Ik deed wat ik moest doen om te overleven en om de briljante Alcibiades te blijven die zich steeds wou bewijzen om die ziel waard te zijn. Bijvoorbeeld, was ik naar Athene teruggekeerd na het vertrek van de grote vloot op de expeditie naar Sicilië, dan had men mij vernederd en mijn lichaam gevangen gezet, mij gefolterd en gedood in oneer. Wat had zoiets aan mijn ziel gedaan? Ik moest wel in leven blijven en terugvechten tegen wat de democraten van dat ogenblik met me wilden doen. Ik kon hen niet mijn ziel laten beschamen! Ik bleef dus de Alcibiades die Athene kende, en die Alcibiades ben ik gebleven, de Alcibiades die steeds bij de machtigen der aarde vertoefde. Het is een zware last zulke ziel te hebben, en soms vluchtte ik. Ik heb slechts Harmonia naar wie ik kan vluchten, de enige die me zonder woorden begrijpt en die me vergeeft. Maar ik vlucht nooit voor lange tijd, want ja, ik ben moedig! Ik weet dat ik moedig ben, in veldslagen en in het leven. Maar de last is zwaar, geloof me, Socrates. Ik sta vóór je als Strategos Autokrator. Ik heb mijn lot vervuld. Ik heb alles verwezenlijkt volgens mijn bestemming, nu, en voor de eer van mijn ziel, ondanks Athena. Ik kreeg nooit enige hulp van Athena, nooit! Integendeel, ik geloof dat ze een jaloerse godin met mij was, een godin die me mijn ziel benijdde. En dat was ook haar stad en haar burgers. Toch wou ik alleen maar Athena behagen!’

Ze wandelden in stilte tot voorbij het reusachtige standbeeld van Athena Promachos. Alcibiades vroeg daar, ‘ben ik een slechte veldheer geweest, Socrates?’ ‘Oh, neen, neen,’ antwoordde de filosoof snel. ‘Ik denk dat je een grote veldheer bent! Je weet hoe je tot de oorlog voor te bereiden en hoe steeds voor voldoende voorraden voor je mannen te zorgen. Dat vertelden ze me. Je bent inventief en agressief en onvoorspelbaar in je bewegingen. Je bent oplettend en vriendelijk met je mannen, hard wanneer het nodig is. Je kunt een subtiele politicus zijn, samen met je bezetting van de functie van veldheer. Je geeft eenvoudige bevelen. Je bent edelmoedig en vastberaden. Je kunt doorzetten. Je beveiligd goed en beschermt goed, maar je kunt ook stelen als geen ander voor je mannen. Ben je niet tegelijk een herder voor je strijders en een sterke krijger zelf? In dat alles probeerde je de doeleinden van Athene te verwezenlijken.’

Ze wandelden verder. Ze stopten die dag niet om aan Athena Promachos te bidden. ‘Zie je wel,’ zei Socrates, ‘Athena is nog steeds hier, in volle glorie! Ze heeft je Piraeus wel degelijk zien binnenvaren!’

Hij wees naar het standbeeld. Alcibiades stopte en ging niet verder.

Hij antwoordde, ‘nu spot jij met mij, Socrates! Het zijn de klederen van de Athena Polias die gewassen worden, niet die van de Promachos! En ik weet wat je bedoelt, natuurlijk!’

Alcibiades vroeg hem voor de vuist weg om de spanning te verminderen, ‘waar bezorg je nu je leer, Socrates?’

Socrates antwoordde, ‘ik ga dikwijls naar het Lyceum, naar het gymnasium in het district van Apollo Lyceius. Kom en bezoek me daar!’

Socrates nam plots de hand van Alcibiades en trok hem naar zijn borst.

Hij zei, ‘ik moet terugkeren. Ik was op weg naar huis toen we elkaar ontmoetten. Ik ben al laat! Alcibiades, als het geen belang meer heeft wie je bent, wat je weet, welke bekwaamheden en talenten je hebt, als nog slechts telt wie je kent en hoeveel je op anderen met woorden alleen kunt indruk maken, dan loopt onze wereld scheef. Het bestuur van onze polis zal dan zeer

slecht worden. Laat dat alstublieft niet gebeuren, Alcibiades! Ik wens je het goede te doen, Alcibiades! Tot we elkaar weerzien in Elysium!’

‘Tot we elkaar ontmoeten in Elysium of in Hades, Socrates. Ja, je bent een deugdzaam man van nature! Jij zult Elysium bereiken. Ik zal natuurlijk in Hades terechtkomen.’

Ze draaiden zich snel om, want hun gevoelens werden zichtbaar op hun gezicht. Ze gingen elk hun weg.

Strategos Autokrator

In de dageraad van de volgende morgen gingen de Atheense burgers naar het midden van hun stad, naar de heuvel van de Pnyx. Zelden kwamen zoveel mannen naar een Volksvergadering. De mannen kwamen zelfs speciaal uit Attica en uit Piraeus. De Scytische wachters deden hun plicht, ze sloten de wegen naar de agora af, besprenkelden de koorden met een rode kleurstof, en ze duwden de mensen die in de marktplaats stonden de Pnyx op, maar de Pnyx stond al zwart van het volk, zoals op de betere dagen van de grote Volksvergaderingen waarop heel belangrijke beslissingen moesten genomen worden. Nu verlangden allen Alcibiades te zien en te horen.

Alcibiades wandelde tussen zijn vrienden. Hij ging langzaam, hij praatte, schertste en schudde handen, en zijn groep duwde zich een weg tot boven op de heuvel. Alcibiades ging zeer sober gekleed, maar in een smetteloze witte chiton en een korte himation, die liefdevol voorbereid waren door de echtgenote van Eurypolemus. Alcibiades had haar speciaal bedankt voor haar werk, en ze had zich daarover zeer trots gevoeld.

Alcibiades wachtte op de heuvel tot de heraut van Athene de vergadering voor open verklaarde. Een Scytische bevelvoerder kwam eerst naar voren om te melden dat alle burgers zich verzameld hadden. De heraut opende daarop de vergadering in zijn krachtige stem. Hij riep onmiddellijk Alcibiades naar de spreekplaats. Alcibiades stapte op de bema, de grote, vlakke steen van waarop al zoveel redevoeringen werden gehouden die het lot van de stad bepaald hadden. Hij wachtte tot de totale stilte hem uitnodigde zijn eerste zinnen te uiten. Hij sprak in zijn gebruikelijke trage manier, benadrukte zijn woorden en zinnen, en plots fluisterde hij, soms schreeuwde hij de menigte toe.

‘Burgers van Athene, ik wens u al het goede!’ begon hij. ‘U ziet vóór u een man die u goed kent, en die erg geleden heeft. Ik ben weggebleven van mijn geliefde stad gedurende zo vele jaren dat ik wanhoopte nog ooit de witte acropolis, hier achter me, weer te zien. Bestaat er iets ergers op aarde voor een Athener die geboren is in een oude familie dan beroofd te blijven van het zicht en de liefde van zijn stad? Het lot heeft me hard getroffen! Ik verloor al wat me dierbaar was, mijn echtgenote, mijn vrienden, mijn huis, mijn fortuin, mijn landerijen, mijn eigendom in Attica, en ik kon mijn zoon niet zien opgroeien. Ik heb geen vader gekend van sinds ik nog een klein kind was, en samen met Athene werd mijn ganse familie me onttrokken. Ik bezat niets meer om nog voor te zorgen in deze wereld. De Atheense goden hadden me verlaten. Ik kon al even goed dood gebleven zijn. Ik leefde in donkere steden, verborg me in scherpe bergen van onvruchtbare rotsen en in donkere valleien. De mensen die me kenden in deze stad vergaten me, of dat dacht ik tenminste. Maar wanneer de dood komt in de natuur, zoals gebeurt in de winter, dan breekt de hoop door zoals met de lente. Zoals de natuur probeerde ik me niet te laten ontmoedigen. Ik bleef zoeken hoe ik de polis die me onrechtvaardig had uitgewezen toch nog kon helpen. Ik was helemaal alleen en had slechts

mijn brein als enig wapen, ik stond hulpeloos maar vastberaden ondanks de tegenspoed. Ik werd onrechtvaardig gestraft! Niettemin, mijn vrienden, bleef ik koppig alles doen voor Athene wat ik kon. Mijn zwerftochten brachten me her en der en naar verre gebieden. Ik reisde de wereld door, zeilde in al de wateren van het oosten, kwam in de wildste wouden van Thracië en vocht daar voor de glorie van Athene. In Lydië en Carië ging ik door woestijnen, en ik beklom hoge bergen in Phrygië. Ik leefde tussen vriend en vijand. Overal waar ik kwam, bleef ik Athene dienen. Ik woonde samen met de leiders van de grootmachten van onze wereld, en ik leerde hoe hun macht te gebruiken of om te buigen voor één enkel doel: om Athene te dienen. Hoe kwam ik er toe om alleen en vergeten, verbannen en verloren, doch gezegend met de vurige liefde van mijn polis, nog verder te leven? Jaloerse mannen beslisten indertijd om me te vernederen! Afgunstige mannen hadden besloten me te belasteren. Arrogante mannen klaagden me aan voor daden waar ik zelfs nooit aan had gedacht ze te kunnen doen. Jaloerse mannen deden dat, mannen die vernietigende macht zochten in plaats van de welvaart van onze polis!’

Alcibiades pauzeerde en hij liet de laatste woorden, uitgeroepen met woedende ogen, langzaam doordringen in de geesten van de Atheners.

‘Uiteindelijk kreeg ik weer de gelegenheid om het leger van Athene bij te staan. Ja, Atheners, ik ben een hopliet! Mijn tweede thuis was altijd al het leger! Weet u wat het betekent een hopliet te zijn? Het betekent te volharden in de hoogste standaarden van discipline. Het betekent uw leven op het spel te zetten voor uw land. Er is geen politiek in het leger, er zijn geen politieke partijen in het leger, en geen discussies over wat te doen wanneer de vijand voor u staat. Het enige wat daar telt is moed of lafheid, en ik ben nooit gevluht uit een veldslag, ik vluchtte nooit weg van een confrontatie met een vijand. Ik ben een hopliet! Ik heb vele veldslagen gevochten voor Athene! Het leger vroeg me te leiden. Ik kon niet alle schermutselingen winnen, maar terwijl ik de Atheense troepen leidde verloor Athene niet één veldslag! Ik breng u met mijn vrienden van het leger de steden van Chalcedon, Byzantium, Chrysopolis, Selymbria, Sestos, en overwinningen te Abydos en Cyzicus. We vernietigden de Spartaanse en Peloponnesische vloot en we openden de Hellespont, de Propontis en de Bosporus, en we maakten de Thracische volkeren tot onze bondgenoten. De eilanden, op enkele eilanden in Ionië na, zijn opnieuw toegetreden tot de Delische Bond. Onze hegemonie is weer bijna zo groot nu als ze in mijn jeugd was. We hebben opnieuw een sterk leger, een sterke vloot, en bekwame veldheren. Het goud stroomt weer naar Athene uit verschillende bronnen, uit tributen en uit belastingen. Binnenkort zullen we een nieuw leger kunnen samenstellen en dan kunnen we Euboea weer winnen en de rest van de steden van Ionië. Ja, we domineren opnieuw de Zee, en we zullen Sparta terugdwingen tot binnen haar eigen grenzen!’

Alcibiades wachtte even, want de mensen begonnen spontaan te applaudisseren. Hij opende echter zijn armen om stilte te vragen.

‘Om dat alles te bewerkstelligen, moeten we slechts ons zelf blijven, onze geesten gebruiken, en wapens, en de energie van onze burgers. Er is niets dat we niet kunnen doen als we er maar ons verstand aan toeleggen en de moed hebben om het te doen! We kunnen alles doen! We moeten ons echter verenigen in onze handelingen, aandacht en energie niet versnipperen aan interne strijd, vruchteloze discussies en jaloersheid onder de leiders. Het leger van Samos heeft afdoende bewezen hoeveel successen kunnen behaald worden als we verenigd handelen met een vastberaden opperbevel.’

Alcibiades pauzeerde hier weer een beetje. Hij hield zijn hoofd naar de grond gericht, leek na te denken, maar dan sprak hij verder.

‘De goden hebben me onrechtvaardig gestraft. Ik ben er zeker van dat ze zich daarover nu berouwen. Ze zullen ons helpen de vrede te winnen, en onze welvaart. Ik ben er zeker van dat

de goden nu onze moed bewonderen, de moed die we toonden toen ze ons op de proef legden. Daarom zullen we hen danken en hen aanbidden. We zullen onze processie naar de stad en de heilige gronden van Eleusis dit jaar weer over het land houden. Ja, over het land! We zullen daar de goden smeken om de goede stad van Athene weer te beschermen. Daarna, met de welwillende medewerking van de goden, zullen we Attica bevrijden van onze vijanden!’

‘Over de misdaden waarvan ik beschuldigd werd zal ik weinig zeggen. Jullie weten, iedereen weet, dat het absurd was me te beschuldigen van de verminking van de Hermae. Niet één geloofwaardige getuige vermeldde mijn naam voor die misdaad. Ik parodieerde ook nooit de Mysteries van Eleusis. Zou ik durven de processie naar de Mysteries weer in te richten als ik ze voordien geparodieerd had? De goden zouden me doen verstenen voor zulke heiligschennis en bliksems naar mijn hoofd zenden, hier op de Pnyx, voor die ontering! Neen, metgezellen, ook van die misdaad werd ik onterecht beschuldigd, door mannen die macht over Athene wilden grijpen om haar hegemonie te vernietigen en om een man te vernietigen die steeds in hun weg stond wanneer ze plannen smeedden om hun ergste daden tegen de polis te verrichten!’

‘Ik sta hier vóór u na bijna acht jaar van afwezigheid, en ik breng u overwinningen van het leger dat ik leidde. Als u het me toestaat zal ik dat leger naar nog meer overwinningen leiden. Och, we zullen niet alle veldslagen winnen, en de weg naar de eindoverwinning is dikwijls lang en kruipt langs gebogen wegen, maar we zullen niet verliezen, en aan het einde alles winnen! Nooit zullen we verliezen! We zullen vorderen en vorderen, van overwinning naar overwinning, en de pracht van Athene doen groeien. Dat beloof ik u, ik, Alcibiades!’

Een ongelooflijk luid applaus deed de Pnyx beven.

Mensen liepen naar Alcibiades toe om hem te bedanken en om hem geluk te wensen. De bema werd stormenderhand ingenomen door het volk. De Scytische wachters moesten tussenkomen om de orde te herstellen. Ze duwden de mannen terug. Er werd even gedrumd, gevochten, slagen vielen, tot de wachters de te vurige mannen weer naar beneden konden stuwen.

Twee leden van de Raad stapten naar voren. Ze droegen een kroon van gouden bladeren met zich mee. Ze plaatsten die kroon op het hoofd van Alcibiades. De Volksvergadering stemde voor het decreet om hem zijn landerijen en andere bezittingen weer te geven of te vergoeden. Die resolutie werd onmiddellijk aanvaard. Daarna werd ook een decreet gestemd waarbij de priesters van de Eumolpidae en de Kerykes, zoals de heraut van de Mysteries van Eleusis, Alcibiades moesten kwijtschelding verlenen van de vloeken die tegen hem waren uitgesproken. Dit ook werd aanvaard door de Volksvergadering, en de vertegenwoordigers van de priesterlijke families spraken Alcibiades vrij van heiligschennis op de Pnyx, vóór het publiek. De Hogepriester Theodorus, echter, verklaarde dat het niet nodig was de vloek weer in te trekken. De vloek was toch nietig, zei hij, want als Alcibiades onschuldig was, dan was hij nooit vervloekt geweest!

Na die resoluties die slechts Alcibiades aanbelangden, riep de heraut de verkiezing van de veldheren van Athene uit. Alcibiades werd genoemd als één van de kandidaten. Hij geraakte snel door de stemming. De andere veldheren die met hem benoemd werden waren Adeimantus, de man van dezelfde deme als Alcibiades en met wie hij uit Sardis ontsnapt was, en ook Thrasybulus, Phanosthenes, Aristocrates en Conon. Noch Thrasyllus noch Theramenes werden toen verkozen.

Wanneer de verkiezingen tot strategoi gedaan waren, riep de menigte in koor, ‘Alcibiades Autokrator!’

De menigte riep zo luid, zon indringend, samen, en zo lang, dat de heraut keek naar de Leden van de Raad. De Leden brachten hun hoofd in hun nek, ze spraken nog even samen over wat ze al verwacht hadden, en één van hen trad inderdaad naar voren om Alcibiades voor te stellen tot die eer. De heraut stelde aan de Volksvergadering voor Alcibiades te verkiezen als Strategos Autokrator, als opperbevelhebber van het leger voor een periode van één jaar. Alcibiades zou het leger kunnen leiden zonder zich te moeten onderwerpen aan de democratische controle over het leger. Hij zou geen toestemming moeten vragen aan de Raad of aan de Volksvergadering om expedities te lanceren of eender welke andere maatregel te nemen in verband met het leger. De Volksvergadering stemde ook dit voorstel goed.

Alcibiades kreeg aldus het hoogste opperbevel van de vloot en van het leger toegewezen, zodat hij virtueel de meester van Athene werd. Hij kon thans dezelfde macht hanteren als ooit Pericles, zijn vroegere voogd, vóór hem had gedragen. De voorspelling gegeven aan Pericles had zich waar bewezen!

Op dat ogenblik was er geen grotere triomf mogelijk voor Alcibiades. De Volksvergadering moest voortijdig gestopt worden omdat de chaos van gelukwensen voor Alcibiades en de toejuichingen aan hem te luid en te lang duurden.

De vrienden van Alcibiades feestten hem al op de Pnyx, en zijn sympathisanten vergezelden hem nadien naar de stad. Alcibiades ontving weer bloemenslierten, en het was een zeer luidruchtige groep die in de avond stopte aan het huis van Euryptolemus, dat huis vulde, en diezelfde avond de volledige voorraad van wijnamfora's, de dure en de goedkope, uitdronk, de voorraad die Euryptolemus over de jaren vlijtig had gespaard.

In de maanden na zijn verkiezing tot veldheer had Alcibiades het zeer druk. Hij hield elke dag vergaderingen met zijn medeveldheren in het strategion. Hij deelde taken uit aan de veldheren om de vloot voor te bereiden op een nieuwe expeditie naar Ionië. De schepen van de vloot van Samos moesten zo snel mogelijk gereinigd en hersteld worden. Een nieuw leger van hoplieten en peltasten moest gerekruteerd worden. Alcibiades dacht dat hij op korte termijn voldoende had aan een vloot van honderd triremen. Sparta zou in de nabije toekomst ook niet meer dan tachtig triremen in de Zee kunnen brengen. Hij had echter hoplieten en peltasten van elitekwaliteit nodig. De logistiek ook was belangrijk. Er moest aan veel gedacht worden, aan nieuwe zeilen, nieuwe dekken, masten, nieuwe roeispanten, wapens, bepantseringen, en zo verder. Alcibiades inspecteerde de werken in de scheepswerven waar de triremen haastig opnieuw werden opgekalefaterd en uitgerust.

Alcibiades moest zich ook voorbereiden op de processie van de Mysteries. Hij hoopte dat de informatie die hij van Timaea had verkregen, de zo belangrijke inlichting dat Koning Agis nog meerdere maanden in Sparta zou blijven, correct was. Het zou erg helpen als Agis niet in het fort van Decelea zou vertoeven tijdens de processie naar Eleusis. Niemand in Athene behalve Alcibiades wist dat Agis niet in het fort van Attica zou zijn, maar in Sparta bij zijn echtgenote zou blijven. Met Agis afwezig, zouden de Spartanen in het fort geen belangrijke uitval durven te wagen tegen Athene!

Alcibiades zond toch een lange tijd op voorhand al wachters te paard uit naar de toppen van de heuvels rond Eleusis. Hij trainde zijn ruiters om de bewegingen van de Spartaanse troepen te volgen. Hij reed zelf ook uit om de Spartanen te bespieden, en hij ontspande zich slechts toen hij met eigen ogen zag hoe weinig troepen in het fort bleven, hoe ze in het fort bleven

zonder de omgeving te overvallen, en hij zag ook geen voorbereidingen voor belangrijke invallen in Attica.

Alcibiades zocht zijn beste, ervaren hoplieten op, hoplieten en boogschutters die hij kende uit zijn vorig leger, en ook mannen van de burgerwacht waarop hij kon rekenen. Hij zocht de beste mannen uit, strijders die hij kon vertrouwen, die niet gemakkelijk in paniek zouden slagen, die zelf beslissingen konden nemen in een strijd, die wisten hoe hij vocht, en die met hem de processie konden beschermen.

Alcibiades nam ook, enkele dagen na de Volksvergadering die hem tot opperbevelhebber had verkozen, deel aan een zeer aangename ceremonie. De stele waarop de naam van Alcibiades gegraveerd stond in verband met de misdaad van de parodieën van de Mysteries, werd formeel naar een klip van Piraeus gedragen. De stele werd in stukken geslagen en de stukken werden in de Zee geworpen door de priesters van de Eumolpidae van het tempeloord van Eleusis.

Alcibiades was erg tevreden met die ceremonie, omdat er daarmee niets meer overbleef van de aanklachten die tegen hem ingediend werden, tenzij de vage herinneringen in de geesten van sommige mannen. Alle veroordelingen waren nu nietig verklaard en geannuleerd. Hij was weer een vrije burger van Athene en gezuiverd van alle schuld tegenover de polis en tegenover de goden.

In die tijd zag Alcibiades ook zijn zoon terug, de Jonge Alcibiades. Hij had de moeder van de jongen nooit echt liefgehad. Hij had haar wel gerespecteerd voor haar trouw, maar hij had zich er niet kunnen toe brengen de vrouw te beminnen. Hij had ook nooit erg verlangd naar zijn jongen, hoewel de jonge Alcibiades zijn eerste kind was en zijn enige wettelijke en oudste zoon. Hij kon zich er niet toe dwingen de jongen de liefde en de aandacht te geven die hij aan Leotychidas wou wijden, aan Laïs en aan Artemisia. Alcibiades de Jonge was te zeer verbonden met de donkere periodes van zijn leven.

De jongen voelde de terughoudendheid, maar hij was gewend aan het gebrek aan liefde, en hij zou verbaasd gebleven zijn bij enige andere houding vanwege zijn vader. Jonge Alcibiades leefde in het huis van Aspasia, de weduwe van Pericles de Grote, maar er lag ook weinig genegenheid tussen Aspasia en de jongen.

Alcibiades keek naar zijn zoon. Hij zag de dunne lippen, het brede voorhoofd, de zeer bleke huid, brede en gesloten kaken, en kleine, ondeugende ogen. Hij wist direct dat de jongen niet de reputatie zou bereiken van Pericles en van hem zelf. De jongen lachte nooit. Het had hem ontbroken aan genegenheid en liefdevolle zorg. Hij kon daarom ook zelf weinig liefde delen met de mensen rond hem, en hij zou geen liefde overhouden voor zijn polis, later.

Alcibiades sprak niettemin met de jongen en hij nam hem mee op wandelingen in de stad. Alcibiades praatte veel over zijn leven in Sparta en in het oosten. Jonge Alcibiades zei heel weinig. Als hij dan toch enige emotie toonde, dan was het de bewondering voor de daden van zijn vader. Hij luisterde met open mond naar de verhalen van Alcibiades over veldslagen en zeereizen. Alcibiades sprak nooit over Timaea of over Harmonia en Theodote. Hij leerde de jongen te paard te rijden, en hij genoot wel enige voldoening door te zien dat de jongen er van hield met hem te rijden in de renbanen van Athene of langs de lange muren van Piraeus.

Heel wat aangener verlieten de symposia die Euryptolemus organiseerde in zijn huis. Alcibiades was zich aan het voorbereiden om in te trekken in zijn eigen, nieuw huis te Athene, maar hij bleef meestal nog verder bij zijn neef. Euryptolemus nodigde dikwijls Axiochus uit en andere vrienden, zoals Thrasybulus en de Jonge Pericles.

Jonge Pericles was een levendige jongeman die hield van een grap en een kom wijn. Hij was zeer knap van leden en van gezicht, en hij bezat de intelligente ogen van zijn moeder Aspasia.

Hij had de moed en de aristocratische durf van zijn vader geërfd. Hij had al gediend in enkele militaire expedities, zodat Alcibiades meende dat de Jonge Pericles een goede veldheer kon worden. Alcibiades speelde met het idee om de Jonge Pericles mee op campagne te nemen en hem daar verder op te leiden als strateeg. Jonge Pericles had nog geen bepaalde politieke partij gekozen, maar Alcibiades vond dat de man grotendeels zijn eigen ideeën bijtrad. Euryptolemus gedoogde niet zeer de te dronken braspertijen op zijn symposiums, maar de avonden en de nachten waren niettemin prettig en luidruchtig, vooral wanneer Axiochus dansmeisjes meebracht. Die symposiums leken echter niet op de uitspattingen die Alcibiades tien jaar voordien had georganiseerd.

Na enkele maanden konden Alcibiades en zijn medeveldheren een nieuwe vloot samenstellen en een leger ook, voor een belangrijke campagne in Ionië.

Alcibiades moest echter nog zijn belofte houden om de processie naar de Mysteries van Eleusis te organiseren en bijgevolg moest hij in Athene dralen, nu, en kon hij slechts uitvaren na het Festival van de Mysteries.

Eleusis

Eleusis was een stad aan de Attische kust, ten westen van Athene, gelegen op een afstand van ongeveer honderd staden. De Mysteries waren toegewijd aan de godin Demeter. De ceremonies werden ingericht tengevolge een wonderlijk maar droevig verhaal dat zich had afgespeeld te Eleusis bij het begin der tijden.

Demeter was de godin van de vruchtbaarheid en van de oogsten. Ze was de dochter van de Titanen Kronos en Rhea die oorspronkelijk op aarde leefden. Ze was de zuster van Zeus. Iasion, een sterfelijke man, verleidde Demeter. Zeus werd daarmee zeer woedend en hij bedreef zelf de liefde met Demeter.

Uit die vereniging met Zeus baarde Demeter een kind, een dochter genaamd Persephone. Demeter hield zielsveel van haar dochter. Wanneer Persephone opgegroeid was tot een mooie jonge vrouw, begeerde Hades, de god van de onderwereld, haar. Hades vroeg aan Zeus om Persephone tot bruid te mogen nemen. Zeus ging daarmee akkoord, maar hij wist wel dat Demeter die unie nooit zou goedkeuren, want ze moest dan haar dochter voor eeuwig aan de onderwereld afstaan. Zeus hielp Hades bij de ontvoering van Persephone. Zeus vroeg aan Gaia, de godin van de aarde, om bloemen te doen groeien bij de plaats waar Persephone woonde, zodat het meisje met haar vriendinnen de bloemen ging plukken. Terwijl de meisjes de bloemen plukten, rees Hades uit de onderwereld en hij trok Persephone met zich mee op zijn wagen, diep de aarde in. Later zocht Demeter overal naar haar dochter, maar ze kon haar kind niet vinden.

Wanneer Demeter zich er rekenschap van gaf welke rol de goden van Olympus gespeeld hadden in haar tegenslagen, verzaakte ze aan haar goddelijke vorm en ze dwaalde over de wereld vermomd als een sterfelijke vrouw. Demeter kwam overal op de wereld en ze leerde aan de mensheid het geheim van de oogst van gerst en tarwe en van andere granen. De mensheid werd totaal afhankelijk van die oogsten.

Demeter vestigde zich te Eleusis, dichtbij Athene. Toen ze daar aankwam was ze zeer dorstig en ze ging zitten bij de Bron van de Maagden. Ze weende haar verdriet uit. Vier mooie meisjes, de dochters van Celeus, de lokale Koning, werden haar vriendinnen, en zij brachten Demeter naar hun moeder, Metaneira. Metaneira gaf een kom zoete wijn aan Demeter, maar

de godin weigerde dat want volgens de wet mocht ze geen wijn drinken. Ze vroeg een mengsel van meel en water, gekruid met munt, en Metaneira bereidde dat voor haar. Metaneira bestudeerde Demeter, en ze bewonderde de trotse en waardige houding van Demeter. Metaneira stelde de godin voor om de min te worden van haar zoon, Demophon. De godin nam dat voorstel aan en ze voedde de jongen op.

Demeter werkte echter haar machten uit op de jongen. 's Nachts zalfde ze zijn lichaam met ambrozijn, ze hield hem aan haar boezem en ze ademde zachtjes over hem. Daarna hield ze hem enige ogenblikken in het vuur van de haard. Als die praktijken zich hadden verder gezet, dan was Demophon eeuwig jeugdig gebleven en had hij eeuwig kunnen leven, maar Metaneira was achterdochtig. Ze bespiedde Demeter en wanneer ze op een nacht zag hoe de vrouw het kind in de vlammen hield, schreeuwde ze haar angst uit. Demeter toonde zich dan als een godin aan Metaneira. Ze hield op met haar geheime behandelingen van de jongen van Metaneira, maar ze vroeg een tempel te bouwen te Eleusis, en ze beloofde dat ze haar geheimen, de geheimen van de eeuwige jeugd, zou leren aan de priesters van die tempel. Daarop verdween Demeter.

Celeus beval een tempel te bouwen gewijd aan Demeter op de heuvel boven Callichorus. Wanneer de tempel van Demeter te Eleusis voltooid was, vestigde de godin zich in die tempel, omdat ze bleef weigeren met de goden te zetelen op de Berg Olympus. Eleusis werd het thuis van Demeter, de godin van de oogsten.

Later nog deed Demeter de hongersnood over de mensheid komen, ze weigerde de zaden nog te laten kiemen en uit de aarde te doen groeien. Wanneer de hongersnood de ganse aarde bedreigde, begonnen ook de goden te lijden, want geen sterfelijke mens had nog iets om aan de goden te offeren. Zeus zond daarom Iris uit om te onderhandelen met Demeter, maar Demeter wou niet toegeven. Ze bedreigde de wereld met de totale hongersnood als ze haar dochter niet kon weerzien. Zeus zond daarop Hermes naar Hades, om aan de god van de onderwereld te vragen Persephone weer naar haar moeder te zenden. Hades vreesde de goden van Olympus, dus gaf hij toe. Maar hij zorgde er voor dat Persephone iets van zijn eigen voedsel at, een zaadje van een granaatappel, en tengevolge daarvan moest Persephone steeds één derde van het jaar bij hem vertoeven, diep in de onderwereld, tijdens het seizoen dat de mensen de winter noemden.

De Mysteries van Eleusis beantwoordden aan meerdere belangrijke verzuchtingen van de Hellenen. De mensen waren afhankelijk van de eeuwige hergeboorte van de aarde en de natuur tijdens de lente, van de vruchtbaarheid van de zaden die gezaaid werden, en van de oogsten. Ze realiseerden zich zeer goed dat hun levens afhingen van het voedsel dat de oogsten meebrachten en van het werk van de aarde en de regen op het zaad. De natuur kon een goede oogst brengen of een catastrofale oogst, en dat gevolg werd toegeschreven aan de goden. Slechte oogsten hadden hongersnood tot gevolg.

Athene was wel als stad geëvolueerd van een economie gebaseerd op de landbouw naar een hegemonie met een handelseconomie, maar de oude wortels waren nog krachtig aanwezig gebleven in de geesten van de Atheners, zodat hun oude tradities levendig in hun herinneringen leefden.

In het gemeenschapsfeest van het Festival van de Mysteries, werd de saamenhorigheid van de mensen in de polis opnieuw gesmeed. Demeter was de godin van de oogsten en bijgevolg hingen de mensen van Attica het meest af van haar voor hun basisnoden. Demeter had ook te Eleusis haar geheimen van de eeuwige jeugd toegepast en haar geheimen aan de Eumolpidae priesters medegedeeld. Geïnitieerd worden in de rites van Eleusis betekende dus hoop op eeuwig leven, indien niet in deze wereld, dan in de volgende, en eeuwigdurende jeugd.

Dergelijke verzuchtingen waren belangrijk voor de mannen die machtig en rijk genoeg waren om aan de Rites deel te nemen, of die voldoende connecties hadden met de Eumolpidae of

Kerykes priesters om toegelaten te worden tot de Mysteries. De rites binnen in het Telesterion, de heilige Tempel van Demeter, werden geheim gehouden. De geïnitieerden, die de mystai genoemd werden, moesten op straffe van dood zweren dat ze nooit iets zouden verklappen over de handelingen van de ceremonies. Die geheimhouding ook trok de verbeelding van de Atheners aan.

Het Festival van de Mysteries van Eleusis duurde tien dagen in de herfst van het jaar, in de Atheense maand van Boudromion. Het festival werd georganiseerd door de priesters van de Eumolpidae en de Kerykes families, maar het werd geleid door de Archont koning, de Archon Basileus. De Archon Basileus was verantwoordelijk voor alle religieuze zaken en ceremonies te Athene. Hij hield zich ook persoonlijk bezig met de Mysteries.

De voorbereidingen van het festival begonnen al twee dagen vóór het eigenlijke religieuze feest. Twee jongelingen van Athene, twee ephebes, reisden de eerste dag naar Eleusis af om de stad te vertegenwoordigen. De volgende dag keerden ze terug naar Athene met de Heilige Voorwerpen, de Hiëra. De Hiëra werden nooit in het publiek getoond. Ze werden bewaard in een koffer die verzegeld werd met purperen linten. De voorwerpen, die ook Demeter voorstelden, werden per wagen naar Athene gebracht en geplaatst in het Heiligdom van Demeter te Athene, in het Eleusinion. De aankomst van Demeter moest aangekondigd worden aan Athena, en dus gingen dan de Phaidryntes, de Priesters van de Twee Godinnen, de aankomst van de Heilige Voorwerpen melden aan de vrouwelijke priesters van Athena. De ephebes reisden niet alleen naar Eleusis. Een grote menigte vergezelde hen op hun reis van en naar Eleusis. Alcibiades moest die menigte met hoplieten beschermen.

Op de eerste dag van het Festival, op de vijftiende dag van Boudromion, verzamelden zich de mystai, die te Eleusis in de rites zouden geïnitieerd worden, in de agora van Athene. De mystai stonden in groep in de marktplaats. Ze gingen gekleed in lange, witte tunieken met heel lange mouwen, en vrienden en familie versierden hen met bloemenslierten. Hun verzameling trok een grote menigte. Een heraut van de Kerykes begon hen aan te spreken. Hij noopte de mannen aan deugdzaam en zuiver te blijven. De heraut zei aan de mystai dat enkel diegenen onder hen die een rechtvaardig leven hadden geleid de ceremonie konden overleven. Enige mystai begonnen daarop al zenuwachtig aan hun tuniek te trekken. De mystai moesten eerst aan de Kerykes bewijzen dat ze al deelgenomen hadden aan de Mindere Rites van Eleusis die juist vóór de lente hadden plaatsgehad.

Op deze eerste dag van het festival, de Dag van de Verzameling of van Agyrmos, namen de Kerykes de mystai mee voor spirituele oefeningen en gebeden. Ze volgden dus gedwee de Kerykes in processie naar de Tempels van Demeter en van Athena voor die ceremonies.

De tweede dag was de Dag der Zuivering. De priesters vergezelden de mystai naar de Zee, naar Piraeus. Heel veel mensen vergezelden weer de kandidaten van de agora naar de kust, en de mensen gooiden bloemenblaadjes vóór de voeten van de mystai.

Alcibiades wachtte halfweg de lange gang tussen de muren van Piraeus, en hij ook eerde de voorbij stappende mannen. Hij ging gekleed in lichte bepantsering en hij droeg zijn schild op zijn rug, ten teken dat hij dan al zorgde voor de veiligheid van de processie. Hij had ook zijn eigen wachters, de burgerwacht, langsheen de volledige weg geplaatst. In die burgerwacht had Alcibiades ook Socrates ontmoet. Socrates had zijn oude hoplietenbepantsering om gedaan, de platen die nog ingedrukt waren sinds Delium, en Alcibiades had hem trots zien staan tussen zijn metgezellen aan de poort van Piraeus.

Aan de kust bevalen de priesters de mystai in het water te stappen. Sommige van de kandidaten droegen ook zoogvarkentjes, die ze nu opofferden aan Demeter. Wanneer de

mystai gezuiverd waren door het water van de Zee, offerden de priesters de varkentjes, en enige druppels bloed werden op de mannen gesprekeld. De varkens werden dezelfde avond gebraden en opgegeten tijdens een gemeenschapsfeest rond de Tempel van Demeter te Athene. De mystai wandelden na de zuivering weer in de processie van Piraeus naar Athene.

De volgende dag werden meerdere offers gebracht op de altaren van de tempels van Athene, en religieuze ceremonies werden ook gevierd in vele tempels. Die huldigingen werden gebracht ter ere van de goden, en tijdens die ceremonies werd de bescherming afgesmeekt van de goden voor Athene en haar instellingen.

De vierde dag, de Dag van Epidauria, was een rustdag voor de mystai. Dit was een dag van vasten voor hen, en ze moesten ook deelnemen aan de verschillende offergaven die overal in de stad georganiseerd werden.

Op de vijfde dag van het festival zouden de mystai naar Eleusis moeten gaan. De deelnemers aan de optocht verzamelden zich in het centrum van Athene, aan het Heiligdom van het schrijn van Iacchus, de zoon van Demeter. De Iakkhogogos, de priester van Iacchus, leidde de optocht. Hij droeg een heilige afbeelding van Iacchus vóór zich. De Archon Basileus volgde hem, en samen met de Basileus stapte de Hieoroknyx, de heraut van het district van Eleusis. Daarna kwamen de mystai, en ook de epoptai, de mannen die voorheen al geïnitieerd werden, en die de mystai op hun reis vergezelden als spirituele voorgeden. Ook de priesters van Eleusis stapten in die groep.

De Hogepriester van Eleusis, de Hiërophant, vergezeld de Heilige Voorwerpen, de Hiëra. Samen met de Hiërophant gingen de vrouwelijke priesters van Demeter, de priesteressen van de Tempel van Demeter te Eleusis. Achter hen stapte de Dadouchos, de Toortsdrager, vergezeld van zijn vrouwelijke assistente, de Dadouchosa.

De mystai droegen weer lange, witte tunieken. Ze droegen bloemenslierten en takken van mirt in hun armen. Muzikspelers en zangkoren sloten de processie af.

De processie was een luidruchtige bedoening, want de muziek werd zeer luid gespeeld, vooral zolang de mannen door Athene gingen, en de koren zongen ook luid. De priesters zongen lofliederen, en ze reciteerden met harde stem de heilige teksten. Ze brachten plengoffers van wijn en olie langs de Heilige Weg. De pelgrims praatten met elkaar. Het geluid van de fluiten zou van ver gehoord worden. Het was onmogelijk om ongezien in de vlakte van Athene, vóór Decelea, voorbij te geraken.

De processie vorderde langzaam van het Heiligdom van Iacchus naar de agora, en daarna ging ze verder op één van de breedste wegen van Athene, op de Heilige Weg naar Eleusis. Die weg kwam door de Heilige Poort in de Kerameikos wijk, en van daar trok ze de Attische vlakte in ten westen van Athene, naar de heuvels van de Baai van Eleusis. De processie zou ten oosten van de heuvels blijven, en daarna in een wijde boog langs de kust van de Baai van Eleusis stappen, naar het tempeloord.

Alcibiades wachtte net buiten de Heilige Poort met zijn leger. Hij had al zijn bevelvoerders van de ruitery uitgezonden om de omgeving van Decelea te verkennen. Wachters bewaakten de heuveltoppen langs de Weg naar Eleusis. Ongeveer tweehonderd ruiters reden mee met de processie, maar die bleven steeds rechts van de mystai rijden, tussen de processie en Decelea in, en steeds ook ter hoogte van de processie.

Achter de mystai en achter de priesters marcheerde een afdeling van tweehonderd hoplieten. Na de Atheense burgers, aan het uiteinde van de processie, had Alcibiades nog enige honderden peltasten mee.

Alcibiades vormde het escorte van de Hiëra, en hij beschermde de processie met zijn troepen. Hij reed op een wit paard. Hij reed ook volledig in het wit gekleed, in witte chiton en witte himation. Hij droeg een vossenkapje van Thracië op zijn hoofd en een zwaard hing op zijn rug. Hij reed fier naar voren, naar achter en naar de zijden, steeds actief, met een plechtige en vastberaden blik op zijn gezicht. Hij controleerde al de tijd zijn hoplieten en zijn ruitery. De mensen die in de processie stapten zagen verkenners te paard regelmatig naar de lijnen van de marcherende mannen komen om berichten aan Alcibiades te overhandigen. Alcibiades had niets aan het toeval overgelaten. Hij kende de exacte situatie van de Spartaanse troepen ogenblik na ogenblik door die verkenners, en de toestand bleef kalm en vredevol. Zijn verkenners meldden dat er geen speciale activiteit te bemerken viel in en rond het fort van Decelea.

Wanneer de processie in de open vlakte kwam, beval Alcibiades zijn peltasten sneller te stappen, en de vorderende mensen van de optocht zagen twee enkele rijen van peltasten met speer en schild links en rechts van hen opstappen, hen langzaam voorbij marcheren, tot de hele processie als het ware gewikkeld werd in twee lagen van strijders van Alcibiades, aan de twee zijden. Deze beweging werd een zeer theatrale bedoeling, ze had geen tactische waarde, maar ze bewees aan de menigte hoezeer Alcibiades zorgde voor de processie, en hoe goed hij de optocht beschermde. Het leek er op alsof niet de Basileus en niet de Hiërophant de processie leidde, maar wel de witte ridder op het witte paard die dikwijls enige stappen vóór de optocht uit reed.

De priesters vierden meerdere korte ceremonies langs de weg. Ze brachten offergaven aan de goden en plengoffers van olie en wijn. Op een plaats genaamd de Krokidai bonden ze een geel lint rond de rechterhanden van de mystai. Ze kwamen voorbij een heilige bron en dronken daar, terwijl ze even halt hielden op de weg. Het leger van Alcibiades plaatste zich tussen de menigte en Decelea, maar geen Spartaan reed of marcheerde uit het fort.

Alcibiades herstelde aldus de oudste traditie van de processie van de Mysteries. Hij won nog veel meer aan glorie en aan erkenning daarmee, want de mensen zegden dat als Agis de processie niet durfde aan te vallen, dat te wijten was aan zijn vrees voor Alcibiades en het leger van Athene. De mensen keken naar Alcibiades als naar een veldheer die het sinds veel jaren voor het eerst aangedurfd had de processie te houden, de enige die echt bekwaam was hen te beschermen. Met Alcibiades zegden ze, zouden de dingen waarlijk veranderen, en zijn durf was gebaseerd op echte macht en intelligentie.

De processie kwam in de avond te Eleusis aan, want de avond viel vroeg in deze tijd van de seizoenen, en snel. Het grootste deel van de processie kwam slechts aan bij toortslicht! Dit was ook een symbool, want in de mythe van Demeter zocht de godin haar dochter bij het licht van een toorts.

Wanneer de hele processie aangekomen was, vierden de priesters van Demeter nog een korte ceremonie om de goden te danken. Water en olie werden een laatste maal geofferd aan de godin. Een deel van de nacht werd doorgebracht met bidden aan de waterput van Demeter. De celebranten dansten in het licht van toortsen. De priesteressen liepen die nacht rond, luid klagend, om de zoektocht van Demeter naar Persephone voor te stellen.

Later sliepen allen. De epoptai en de mystai sliepen in de gebouwen van het tempeloord. Alcibiades had veel tenten vooruit gezonden voor de andere pelgrims en voor zijn strijders. Hij zelf sliep weinig. Hij leidde zijn mannen naar hun tenten, hij organiseerde wachtposten overal rond het tempeloord van Eleusis, en zijn verkenners bleven rondrijden in de nacht.

De volgende dag was de eigenlijke dag van de Mysteries. De mystai bereidden zich voor tot de heilige rituelen van die dag. Ze zuiverden zich, ze baden en ze brachten offers op aan Demeter. Het altaar vóór de marmeren trappen van het standbeeld van Demeter dat vóór haar tempel stond, bleef die volledige dag open en actief om er offergaven te brengen. Meerdere priesters, de Hiërophant, zijn twee vrouwelijke helpsters, en nog veel meer andere priesteressen, vierden de ceremonies. De mystai en de mystagogoi bleven nu binnen het heilige tempeloord van Eleusis. De initiatierites begonnen pas tegen de avond. Alcibiades wist wel min of meer wat er zou gebeuren. Hij had nooit deelgenomen aan het ritueel, maar Callias had hem eens in een dronken bui met stukken en brokken verteld wat er gebeurde. Alcibiades lachte, want Callias had toen zelfs een deel van de ceremonie overgedaan, opgevoerd, zonder echter de gebeurtenissen van de Mysteries te willen parodiëren.

Wanneer de duisternis viel, verzamelden de mystai zich tegenover de grote zaal van het Telesterion van Eleusis. Het Telesterion was een reusachtig gebouw, een rechthoekige tempel met een dak dat ondersteund werd door tweeënveertig kolommen. De mystai kregen eerst een kom van Kykeon te drinken. Dat was dezelfde mengeling van gerstemeel, water en munt die Metaneira aan Demeter had gegeven. Callias bleef er van overtuigd dat er ook iets in die drank gezeten had dat de zintuigen verdwaasde en dat de mannen in een soort van bovenzinnelijke roes bracht, maar Alcibiades twijfelde daaraan. De mystai kregen een paswoord. Elke mystes, vergezeld van zijn spirituele voorged, zijn mystagogos, moest naar voren stappen, de ene na de andere, in een rij, naar de deur toe van het Telesterion. Op dat ogenblik was er nog licht buiten. De mannen moesten hun paswoord geven om de zaal te mogen binnentreden. Vanaf dat ogenblik begonnen de Mysteries, en wat er binnen gebeurde was uiterst geheim.

De mystagogoi gingen slechts mee tot aan de ingang. Wanneer de deur opende ging de postulant alleen naar binnen, en de deur sloot zich weer even achter hem. Ze opende een tijdje later om de volgende mystes door te laten. De mannen stapten een zaal binnen die totaal donker was, zo donker als de nacht. Iemand nam echter de mystes bij de hand. Het was een kleine, vrouwelijke hand die de hand nam van de mystes, en die hem dieper de zaal in trok, door een nauwe gang. De man kwam van het licht, buiten, zodat zijn ogen niet gewend waren aan de duisternis, dus liet hij zich leiden door de vrouw naar het binnenste van het Telesterion. Langzaam aan begon hij wel de omtrek van de zaal te onderscheiden, en ook de mensen in de zaal.

Het Telesterion was zeer groot en hoog. De mannen stonden in een grote, ronde kamer. Dit was één van de grootste zalen waar ze ooit in zouden komen. In het midden was er slechts een grote, ronde open ruimte, zonder enig meubilair. De andere mystai stonden al in een grote cirkel, en naarmate meer mannen uit de donkere gang naar binnen werden gebracht, vervulde de cirkel zich. De deuren waren afgesloten door zware, zwarte gordijnen. Niets van de buitenwereld sijpelde binnen.

Aan het einde van de rechtermuur stond een groot standbeeld van Demeter. Aan de andere zijde, tegenover Demeter, stond een beeld van haar zoon Iacchus. Vlak tegenover elke mystes stond een priesteres. In het midden van de cirkel wachtten de Hiërophant, de twee Hierophantides en de Dadouchos, de Toortsdrager.

De Hiërophant stond gekleed in een felgekleurde tuniek, en hij stond daar plechtig met een gouden staf in zijn hand, die bovenaan de symbolen van de oogst droeg, de symbolen van Demeter. De Hiërophantides droegen lange witte peploi met veel en lange vouwen. De Toortsdrager was gekleed in huiden. Hij stond met gekruiste armen, en hij keek grimmig

rond naar de mystai alsof hij hen wou folteren. Het was zeer donker in het Telesterion, maar naarmate de ogen van de mystai zich aanpasten aan de duisternis, konden ze beter en beter de figuren onderscheiden.

Wanneer al de mystai binnen waren gekomen, werden de deuren van het Telesterion met balken afgesloten. De Toortsdrager deed dan drie kleine toortsen ontbranden. De vlammen wierpen een vreemd, rood licht op de marmeren muren. Het eerste deel van de ceremonie kon aanvangen.

De Hoge priester zong een loflied aan Demeter, en ook de twee priesteressen vergezelden hem in dat gezang na de eerste strofe. Het loflied duurde zeer lang, en de priesteressen zongen afwisselend samen met de Hoge priester. Na dat eerste loflied werden nog meer liederen gezongen, waarin al de priesteressen deelnamen. Elk loflied vertelde een deel van het verhaal van Demeter en Persephone. Tussen elk loflied in, ook, nodigde de Hoge priester de mystai uit om gebeden mee met hem te citeren. De donkere zaal weerklonk bijgevolg met de mannelijke stemmen die de oudste gedichten van de heilige gebeden van Eleusis opdroegen, onderbroken door de gezangen van de meest zoete, vrouwelijke stemmen. Dit vormde het legomena deel van de ceremonie, het deel van de dingen die gezegd moesten worden.

Na het legomena deel van de Mysteries pauzeerde de Hiërophant even. Hij nodigde de mystai uit na te denken over hun levens, over de goede dingen en over de kwade dingen die hen overkomen waren. Hij nodigde hen uit berouw te tonen voor hun vergrijpen tegen de goden. Hij liet de mannen een lange tijd in stilte nadenken.

Daarna klapte de Hiërophant in de handen. Zeer zware rook werd dan in de zaal geblazen vanuit openingen in de muren. De rook geurde lichtjes naar mirt, en de rook werd waarschijnlijk gemaakt door geurenbranders achter de muren van de ronde zaal. De Toortsdrager gaf nu wel iets meer licht in de zaal door meer toortsen aan te steken, maar dat licht bleef diffuus en gekleurd. Het werd ook naar boven gericht, naar het hoge plafond van de zaal. De mystai konden dan reusachtige beschilderingen ontdekken daar boven, van taferelen van de mythe van Demeter en Persephone. De muren ook droegen dergelijke schilderijen. De Hiërophant liet de zaal gevuld worden met de rook, die geregeld werd door de Toortsdrager. De atmosfeer in de zaal werd zeer bizar in het rode en gele licht van de toortsen. De rook hing in dichte, zware wolken in de zaal, en de wolken wikkelden zich rond de mystai. De Hiërophant klopte nu weer in zijn handen. De priesteressen, die tot dan toe bewegingsloos in een binnencirkel vóór de mystai stonden, openden hun tunieken en ze lieten die vallen tot ze volledig naakt vóór de mystai stonden. De Hiërophant opende zijn armen.

Hij zei luid, 'Demeter hield Demophon aan haar borst!'

Bij die woorden gingen de priesteressen een paar stappen vooruit, tot ze de mystai aanraakten. Ze namen het hoofd van de mystes in hun handen en brachten het hoofd van de man tot tussen hun borsten. Ze hielden het gezicht daar een tijdje, en gingen dan naar een volgende mystes, want er stonden minder priesteressen in de zaal dan mystai. Al de priesteressen gingen zo de zaal rond en namen elke mystes aan hun borst. Ze herhaalden hetzelfde gebaar. Ondertussen zongen de Hiërophant en zijn assistenten nog meer gebeden. Dit tafereel werd meerdere malen herhaald. Daarna stopte de Hiërophant weer de ceremonie. De priesteressen stapten terug naar hun binnencirkel, en ze kleedden zich weer aan zodat ze opnieuw in hun witte peploi vóór de mystai stonden.

De Hiërophant zei, 'Demeter blies leven in Demophon.'

De twee Hiërophantides verlieten daarop de Hiërophant. Ze waren nu prachtig gekleed in veelgekleurde tunieken, en ze hielden scepters in hun handen met de emblemen van Demeter. De Hiërophantides priesteressen gingen elk naar een zijde, aan tegenovergestelde zijden

buiten de cirkel van de mystai, en ze kwamen staan elk achter de rug van een mystes. Ze hielden een kleine wierookbrander in hun handen, branders die aangestoken werden door de Toortsdrager, en die elk op een houten staf bevestigd werden. De priesteressen hielden de staf met de brander boven het hoofd van de mystes, en ze bliezen de blauwe rook boven het hoofd van elke mystes. Ze bliezen de rook naar de binnencirkel toe. Ze gingen in tegenovergestelde richtingen rond de cirkel van de mystai, en ze stopten slechts wanneer ze elk een volledige cirkel gewandeld hadden. Elke mystes voelde en rook zo de adem van Demeter. De Hiërophantides gingen daarna weer in het midden van de zaal staan, en ze lieten verder de geuren van hun branders in de zaal stijgen. Meer lofliederen werden gezongen.

De Hiërophant zei, ‘Demeter zuiverde Demophon met vuur.’

De Hiërophantides priesteressen begonnen in de binnenste cirkel te stappen. Ze brachten hun wierookbranders naar een zijde van de zaal en ze namen twee mystai bij de hand, aan tegenoverliggende zijden. Ze nodigden de mystai uit om zoals zij in een kleine cirkel te wandelen, maar in tegenovergestelde richting van de priesteressen van de binnencirkel. Grote deuren openden zich plots aan één van de zijden van de zaal. De mystai zagen achter de deur een grote, rechthoekige kamer, een brede gang. Een deel van de vloer van die kamer was bedekt met een traliewerk, een rooster. Een rode glans scheen door de ijzeren staven van de rooster heen. De Toortsdrager nam een mystes bij de hand en leidde hem naar de rooster. De priesteressen stopten en draaiden zich om, ze namen de andere mystai bij de hand, en ze volgden de Dadouchos. De Dadouchos deed de eerste mystes over het rooster gaan. Het ijzer was nog niet heet, want de houtskool die er onder in de vloer was gegoten was nog niet zo lang geleden aangestoken. De rooster lag op hetzelfde niveau als de vloer, terwijl de nu toch al rode kooltjes dieper in de vloer lagen, in een bekken van stenen. De Toortsdrager wandelde over de rooster om te tonen dat de voeten van de mystai zonder gevaar over het vuur konden gaan. De mystai stonden sinds ze de zaal binnenkwamen blootsvoets. De Toortsdrager keerde terug de zaal in.

De mystai aarzelden, maar de priesteressen trokken hen de rooster over in de lengte. Al de mystai wandelden na elkaar voorzichtig over de ijzeren staven, maar de priesteressen die de mystai leidden bleven terzijde, op de marmeren vloer gaan. De mannen voelden de hitte aan hun benen, en de laatste mannen voelden de hitte ook aan hun voeten, tunieken werden verschroeid, maar de priesteressen doofden snel beginnende vuurtjes. Niemand werd ernstig gekwetst. De mystai moesten na deze vuurproef weer hun plaats innemen in de cirkel van het Telesterion. De meeste mannen glimlachten opgelucht.

Het wandelen over het vuur beëindigde het deel van de ceremonie van de dingen die gedaan werden, de dromena.

De Hiërophant begon weer lofliederen te zingen en nog meer harsen werden verbrand, zodat een dichte, witte rook in de zaal hing.

De Hiërophant kondigde aan, ‘Demeter toonde de geheimen aan de priesters van Eleusis.’

Bij die woorden openden deuren aan de tegenoverliggende zijde van de kamer van het vuur. Ze toonden de Mysteries van Eleusis aan de mystai. De zaal was klein, maar er was nog een deur in die kamer. De Hiërophant verdween door die deur. Hij kwam even later terug met meerdere voorwerpen in zijn handen.

De Hiërophant was naar het Anakoron gegaan, de meest heilige en meest geheime kamer van het Telesterion. In die kamer werden de heilige relieken van Demeter en Persephone bewaard. De Hiërophant plaatste de voorwerpen op het altaar, in het zicht van de mystai. Hij ging weer het Anakoron in en bracht nog meer voorwerpen die volgens de traditie van Eleusis toebehoord hadden aan Demeter. Er waren zes voorwerpen, een fallus, een vrouwelijk

padendum, beide in goud, twee stenen figuurtjes van vrouwen met zeer grote borsten en buiken, die er zeer oud uitzagen, een gouden schoof van graanstengels, en een gouden slang. De Hiërophant nodigde elke mystes uit om op beurt naar voren te komen en de voorwerpen even aan te raken. Opnieuw vergezelden de priesteressen de mystai. Wanneer al de mystai de voorwerpen gezien en aangeraakt hadden, bewogen ze opnieuw in een cirkel in de zaal, en de deur van de kamer van de voorwerpen werd gesloten. De Hiërophant bracht de voorwerpen weer naar het Anaktorion en hij kwam daarna opnieuw in het midden van het Telesterion staan. Hij hield nu een kom wijn in zijn rechterhand en een kom olijfolie in de linkerhand. Hij liet druppels uit de beide kommen op de grond lopen als plengoffer, en hij zong lofliederen naar de mystai. Hij riep de naam van elke mystes luid uit en die mystes kwam naar de Hogepriester, en hij moest ook een plengoffer brengen. Met die offergaven eindigde het deel van de ceremonie die de deiknymena genoemd werd, van de getoonde dingen.

Nadat de laatste mystes zijn plengoffer gebracht had offerde de Hogepriester nog vier plengoffers naar elke windrichting. Meer lofliederen werden gezongen ter ere van Demeter. De Hiërophant zweeg daarna weer even en hij bleef stokstijf in het midden staan. Het werd doodstil in de zaal. De priesteressen en de priesters verlieten de zaal, zodat de Hiërophant alleen bleef met de mystai.

De Hiërophant hield de stilte aan.

Daarna zei hij, ‘Persephone werd herboren in het licht.’

Op dat ogenblik verschenen de priesters en de priesteressen weer vanuit een derde zijdeur. De deuren van die kamer werden plots wijd opengeworpen, en verblindend wit licht schoot het Telesterion in. Een grote bron van licht bevond zich ergens in die kamer, en vanuit dat licht wandelden zeer snel en zeer plechtig de Toortsdrager gevolgd door nog andere priesters en priesteressen, die elk een grote, brandende toorts droegen. De zaal werd in intens licht gegoten. De priesteressen die de toortsen droegen stonden opnieuw in een cirkel binnen de mystai. Ze bewogen hun toortsen zachtjes.

De Hiërophant riep dan, ‘mogen jullie ieder jaar herboren worden en het licht zien zoals Persephone. Jullie zijn nu geïnitieerden van Demeter. Jullie zullen eeuwige jeugd en leven kennen, in dit leven en in de na-wereld.’

Een laatst loflied en een laatst plengoffer besloten het ritueel.

De Hiërophant sprak daarna, ‘jullie zijn nu epoptai, diegenen die gezien hebben! Jullie hebben gezworen de geheimen van Demeter in jullie geesten te bewaren. Houd die eed!’

De nieuwe epoptai geraakten gewend aan het licht. Dit was het symbool van Persephone die uit de onderwereld naar de aarde en naar Demeter weerkeerde.

De Hiërophant bracht weer wijn en water binnen, en de mystai mochten nu drinken. De priesteressen namen de epoptai bij de hand om hen naar buiten het Telesterion te brengen. De priesteressen bleven echter in de zaal. De mystagogoi wachtten daar nog steeds op de mannen, en samen gingen ze naar een andere zaal van het tempeloord om daar een gemeenschappelijk symposium te houden.

De volgende dag was de Dag van de Plemokhoai, de dag van plengoffers en offergaven, waaraan de geïnitieerden volledig moesten deelnemen. Elke mystes droeg twee plemokhoai, amfora's gevuld met water. Ze wandelden rond Eleusis en op vele plaatsen onderweg besprenkelden ze de aarde met het water om de aarde vruchtbaar te maken. De Attische vlakten werden op die manier geheiligd en vruchtbaar gemaakt voor het komende jaar. Dat deel van de ceremonie was zeer belangrijk voor het Atheens volk, want dit beloofde een goede oogst. De mystai werden nu opnieuw begeleid door een grote menigte van aanbidders van Demeter.

Het werd tijd om zich voor te bereiden op de terugkeer naar Athene. De achtste dag vormde de optocht zich weer, nu aan het tempeloord van Eleusis. De priesters vierden nog een godsdienstige ceremonie rond het Telesterion, en daarna zette de processie zich in beweging. Alcibiades beschermde opnieuw de processie met zijn troepen. De mars vorderde langs de kust van de Baai van Eleusis eerst. De baai, met zijn blauwgroen rustig water, lag er prachtig bij, vredevol in het morgenlicht. Wanneer de processie aan de heuvels kwam draaide de weg naar het oosten en liep daarna zuidwaarts, recht naar Athene.

Zoals een paar dagen tevoren vielen de Spartanen niet uit Decelea, en de processie van Eleusis met de epoptai en de menigte van pelgrims bereikte Athene ongehinderd in de avond. De volgende dag had de afsluiting van het festival plaats. Offergaven en plengoffers werden te Athene aan de altaren gebracht.

Alcibiades won een buitengewone faam door de bescherming van de processie naar Eleusis. Hij die veroordeeld was wegens godsdienstige heiligschennis tegen de Mysteries, had de oude en traditionele pracht van de processie in eer hersteld en alles in goede orde georganiseerd zonder incidenten. Er werd verteld in de agora dat Agis angst had gehad om Alcibiades uit te dagen. Alcibiades had ook de vereerde optocht geleid met veel plechtigheid, soberheid, en hij was de traditie waardig gebleven. Zijn reputatie was nu zo groot dat het volk hem hun grootste weldoener vonden. Wanneer Alcibiades in zijn jeugd Athene had verbaasd door zijn extravagantie, dan veroverde hij nu de mensen door zijn meevoelen, waardigheid en efficiëntie.

Alcibiades was op dat ogenblik niet slechts de machtigste man van Athene. Hij was ook de meest populaire politicus. Dergelijke mannen werden steeds erg benijd in Athene. Sommigen vreesden dat hij misbruik zou maken van zijn populariteit om de absolute macht te grijpen en een nieuwe tiran te worden, maar Alcibiades had steeds de goede werking van de staat voor ogen. Hij kon eender wat voorstellen aan de Volksvergadering, en zijn voorstellen werden ogenblikkelijk aangenomen en uitgevoerd. Hij veranderde de instellingen zodat ze beter en sneller konden werken. Hij bleef bijgevolg zeer actief in de dagen voordat hij moest vertrekken op een nieuwe militaire campagne, om de stad te verbeteren ten dienste van de welvaart van de burgers. De jaloerse democraten, echter, keken weer meer en meer naar hem alsof hij een verschrikkelijk gevaar kon worden voor de staat, zoals andere democraten hen dat voor hadden gedaan, acht jaar geleden.

Alcibiades bracht een leger samen van honderd triremen, vijftienhonderd hoplieten en honderdvijftig ruiters. Hij kon daarmee de macht hebben gegrepen in Athene, en zich hebben laten kronen als de tiran van de stad. Dat lag echter niet in zijn karakter, en ook niet in het karakter van zijn familie. Alcibiades hield er van bemind te worden. Hij verlangde naar de bewondering en de dankbaarheid van zijn medemensen. Hij wou verleiden, aantrekken, niemand dwingen daartoe. Hij domineerde door zijn charme, niet door de macht. Natuurlijk was zijn charme ook de bron van zijn macht, maar hij was er niet in geïnteresseerd om mensen te dwingen naar zijn wil. Hij zocht vrijwillige overgave, en dat van iedereen in de stad. Hij besepte wel dat dit soort van aantrekkingskracht niet lang zou duren, misschien slechts een jaar, misschien minder lang, misschien wel een paar jaar, maar zeker niet langer dan hij successen kon brengen. Geen menselijke glorie duurde! Hij was nu gewend aan het snel veranderende gemoed van de Atheners, en hij wou dat soort wispelturigheid, die onstandvastigheid, niet langer intomen. Hij kon dit bevechten indien hij gemeend had dat

Athene noodzakelijk en vitaal voor zijn leven was. Athene was echter niet meer levensnoodzakelijk voor hem en voor zijn glorie.

In Athene voelde Alcibiades zich niet meer vrij! Hij kon in Athene nog vele jaren leven, maar hij kon nooit trouwen met Harmonia. Harmonia was immers geen Atheense vrouw. Hij wou Harmonia niet opofferen voor Athene. Hij kon dat niet. Hij kon geprobeerd hebben in Athene met Harmonia te leven zoals Pericles gedaan had met Aspasia, maar zijn echt thuis bevond zich niet meer in Athene, en de tijden van Pericles waren niet de zijne. Pericles had ook nooit gewoond gedurende jaren in de uitgestrektheid van de Zee en de grootsheid van de landschappen van Thracië!

Alcibiades verlangde in Athene naar zijn thuis en naar Harmonia. Zijn thuis lag nu in Thracië, nabij de Chersonese, nabij Bisanthes. Hij lachte wanneer hij tot het besef kwam dat hij naar Athene had moeten terugkeren om zich van die grote waarheid bewust te worden. Dat was hoe Alcibiades nu dacht en voelde. De Atheners vreesden zijn populariteit. Ze zagen niet dat Alcibiades niet veel meer gaf over Athene, en dat hij de glorie niet koesterde omdat hij goed wist dat ze kort en ijdel en onbeduidend bleef. Was dat niet de overwinning van de leer van Socrates?

Hoofdstuk 22. Ionië en Thracië, herfst van 407 v. Chr. tot de zomer van 404 v. Chr.

Notium

Alcibiades verliet Athene fier, aan het hoogste punt van zijn glorie, na slechts vier maanden in de stad te zijn gebleven, maar bezorgd want zich zeer bewust van het feit dat hij zich weer machtige vijanden in de polis had gemaakt die eender welke aangelegenheid zouden grijpen om hem van zijn verhoog te trekken. Hij was nog Strategos Autokrator gedurende acht maanden, en hij meende dat dit een te korte tijd was om te verwezenlijken wat de Atheners verwachtten, de volledige nederlaag van Sparta overal te wereld. Toch was hij ook een speler die risico's zocht. Hij was nooit een man die kon blijven zitten in nietsdoen en van zijn populariteit genieten, de atmosfeer in de Volksvergadering controleren en andere mannen in zijn plaats laten strijden. Hij wou zijn reputatie bewijzen. De dingen die hij deed wou hij goed doen, de oorlog en de veroveringen verder zetten. Hij zocht nu actie, niet de intriges van de macht. Hij bleef zeer zelfverzekerd in zijn bekwaamheden om oorlog te voeren, en hij was ook iets van een fatalist geworden in plaats van de koele rekenaar. Hij bleef er van overtuigd dat hij de oorlog in Ionië kon winnen, en als hij daar verloor, dan kon hij weerkeren naar zijn haven van vrede en liefde te Neon-Teichos bij Harmonia en Theodote en de kinderen. Dikwijls, wanneer hij in de sterke, koude wind op de boeg van zijn trirem stond, wist hij zelfs niet goed aan welke uitkomst hij de voorkeur gaf!

Alcibiades verliet Athene met dat dubbele gemoed in de late herfst, en de sterker wordende democratische partij zag hem met genoeg wegvaan. Hij nam de zwakste van zijn medeveldheren mee, Adeimantus en Aristocrates, zodat Thrasybulus zijn campagne kon verder zetten bij de Helleense steden van Thracië. Thrasybulus verzamelde ook bijkomende fondsen in het westen van Thracië, en hij moest de laatste Helleense steden daar overhalen om in de Delische Bond te treden. Alcibiades nam wel Conon mee, de meest ervaren marineveldheer, een veldheer aan wie hij zo nodig een deel van zijn vloot kon toevertrouwen. Adeimantus en Aristocrates zouden vooral de logistieke problemen voor hun rekening nemen.

In Ionië waren de belangrijkste doelwitten van Alcibiades de steden Chios, Tenos, Andros, Miletus en Ephesus. Hij zeilde eerst naar Andros. Die stad nam een sleutelpositie in voor het vrij verkeer van Atheense handelsschepen die vanuit Ionië naar Athene zeilden. Van Andros uit konden Peloponnesische triremen de Atheense vrachtschepen die naar huis zeilden van Rhodos en Carië aanvallen en doen zinken. De handel tussen de zuidelijke havens van Ionië met Athene was ook intens.

Alcibiades bracht zijn triremen in konvooi naar Andros. Hij zette zijn kamp op tegenover de stad. Hij bezat geen aanvalstuigen in zijn vrachtschepen. Hij kon hoogstens de stad omsingelen en er een belegering aan plaatsen om de stadsbewoners uit te hongeren en zo de stad tot overgave te dwingen.

Hij had zijn tenten nog maar net opgesteld, toen het Spartaans garnizoen van de stad hem al aanviel. De Androsianen hadden bemerkt dat al de triremen nog niet hun bemanningen aan land hadden gezet. De vrachtschepen van Alcibiades hadden echter hun lading hoplieten wel

degelijk al aan wal gebracht, uit het zicht van Andros, zodat Alcibiades zijn kamp met hoplieten kon beschermen. Zijn mannen plaatsten snel hun panoplie van bepantsering aan. Zijn strijdkracht bleek daarom groter te zijn dan het Peloponnesisch garnizoen, en dat kwam als een grote verrassing aan voor de Spartanen. Alcibiades streed in de eerste rangen van zijn leger, en na een korte maar bloedige veldslag versloeg hij de Peloponnesiërs op beslissende wijze. De Spartanen lieten een groot aantal hoplieten dood liggen onder de muren van Andros. De vijand verloor veel strijders en veel mannen werden gewond, zodat weinig van de krijgers die uitgevallen waren naar Andros konden terugkeren. De poorten van de stad werden echter weer gesloten.

Alcibiades versterkte dan het nabije Gaurion om Andros verder te bewaken en om de stad te hinderen, om ze af te sluiten van haar handel en om haar zo te dwingen op langere termijn met hem tot een vorm van overeenkomst te komen. Hij liet twintig schepen en enige troepen te Gaurion, onder het bevel van Conon. Conon was de enige veldheer aan wie hij zulk werk kon toevertrouwen, de enige veldheer die bekwaam was zijn eigen beslissingen te nemen en een oorlogssituatie te beheersen. Alcibiades zeilde naar Samos met de rest van de vloot.

Samos bleef een uitstekende basis voor zijn leger in Ionië. In die regio was Samos niet het enig eiland en niet de enige stad die de Atheners hielden. Er bevonden zich Atheense garnizoenen te Iasus, Clazomenae, Colophon, Teos en Notium.

De Peloponnesische vloot bestond uit ongeveer tachtig triremen, bijna zoveel schepen als Alcibiades bezat.

Alcibiades hoorde toen ook dat de Spartaanse navarch die hij tegenover zich zou hebben staan niemand minder was dan Lysander, die uiteindelijk toch de Spartaanse navarch was geworden. In Lydië en Carië was ook Tissaphernes niet meer in bevel van de Perzische legers! De situatie in Lydië, Carië en zelfs Phrygië had zich snel en drastisch veranderd tijdens zijn afwezigheid.

De Atheense delegatie die zich onder de bescherming van Pharnabazus naar het hof van de Koning van Perzië begaf om de zaak van Athene te bepleiten bij de Grote Koning, was niet verder gereisd dan Gordium. Daar ontmoetten ze namelijk een triomfantelijk Spartaans gezantschap dat net van Susa terugkwam. De Spartanen hadden de Koning al gesproken en een verdrag met Perzië afgesloten. Het Spartaans gezantschap was op de terugweg, vergezeld van de zoon van de Koning die de naam droeg van Cyrus. Cyrus, de Achaemenide Prins van Perzië, had het bevel gekregen het leiderschap over te nemen van de legers van de satraapshappen van Lydië, Carië en Phrygië. Cyrus nam bijgevolg de macht over van Tissaphernes en Pharnabazus, en Perzië was weer de grootste vijand van Athene geworden en de bevestigde bondgenoot van Sparta.

Pharnabazus weerhield de Atheense delegatie in Phrygië. Daardoor brak de satraap zijn eden, beloftes, en handtekeningen van Chalcedon.

Cyrus regeerde nu in Sardis, niet meer Tissaphernes! Alcibiades hoorde te Samos dat Lysander Cyrus ontmoet had. Lysander had Cyrus verleid. Hij verkreeg van Cyrus dat de betaling van de zeelieden in de Peloponnesische vloot steeg tot vier obolen per roeier, en de mannen werden een maand op voorhand uitbetaald. Alcibiades kon slechts drie obolen betalen. Veel van de Atheense roeiers waren nu huurlingen die in de eilanden aangeworven werden. Die mannen waren geen Atheense burgers. Ze namen geld aan van eender welke meester die hen kon betalen, en ze gaven er de voorkeur aan meer te verdienen dan minder. Ze verdwenen ijlings in groepjes uit het Atheens leger. Ze deserteerden om werk te zoeken in het leger van de vijand, in het Spartaans leger van Lysander, die meer kon betalen. Alcibiades had bijgevolg geld nodig. De motivering van zijn roeiers verdween in het water van Ionië en de mannen die bleven waren allesbehalve nog tevreden.

Terwijl Alcibiades op Samos bleef mokken, keerde Thrasybulus met zijn leger uit Thracië weer. Hij zeilde zuidwaarts om zich bij Alcibiades te voegen in Ionië, maar hij viel eerst nog de stad Phocaea aan, en dat bleek snel een probleem.

Lysander had ondertussen zijn vloot van Miletus naar Ephesus gebracht om zich dichterbij de meer open, noordelijke route van de handelswegen. Hij was vrijer in de bewegingen van zijn vloot, daar, en hij kon naar de Hellespont varen zonder gezien te worden, want Samos lag ten zuiden van Ephesus. Alcibiades besloot daarom om ook meer noordelijk te varen met zijn vloot. Hij zeilde naar Notium, de haven van Colophon, die ten noorden van Ephesus lag.

Alcibiades vreesde Lysander. Hij wist dat de man sluw was. Lysander was zeer intelligent, zeer ambitieus, een man met een krachtig karakter, en die venijnig was in zijn handelingen, een harde man die geen medelijden kende en geen vorm van genade gaf aan verslagen vijanden, een man die steeds berekende, een intrigant van de ergste soort, een vleier en een bedrieger. Lysander zou alles doen opdat hij zijn doelen kon bereiken. Hoe had hij Prins Cyrus verleid tot blind vertrouwen in hem?

Alcibiades wist ook dat Lysander slechts één jaar had, want nadien zou de Spartiaat geen navarch meer kunnen zijn volgens de wet van Sparta. Maar kon Alcibiades een jaar wachten, en langer wachten zonder een beslissende veldslag dan Lysander? Wie had het meest geduld? Lysander was een Spartiaat en opgeleid als een Spartiaat. De man was echter sneller in zijn besluitvorming dan de meeste Spartiaten, en bereid elke regel van de traditionele strategie te breken. Toch bleef hij een Spartiaat, en hij had slechts één vloot, de tachtig triremen die te Ephesus lagen.

Lysander zou geen risico's nemen. Alcibiades wist heel zeker dat Lysander nooit een veldslag zou toestaan tenzij hij zeker was van de overwinning. Lysander gokte niet, tenzij al de voordelen aan zijn kant lagen. Lysander zou niet uit Ephesus roeien om een veldslag met Alcibiades te riskeren, zolang Alcibiades zijn vloot samenhield. Lysander vreesde voorzeker ook Alcibiades. Lysander en Alcibiades trotseerden elkaar met gelijke krachten.

Alcibiades hoorde van zijn spionnen dat Lysander Ephesus aan het versterken was, bijkomende kades bouwde, en een oorlogsarsenaal. Lysander was bijgevolg niet van plan om naar de Hellespont te varen, maar Alcibiades meende toch dat alles een list kon zijn met Lysander. Hij bleef te Notium.

Alcibiades moest dringend met Thrasybulus praten om voor beide een strategie uit te werken en om Thrasybulus te verwittigen, in persoon, van het gevaar dat Lysander vormde.

Thrasybulus lag nog steeds tegenover Phocaea. Het leek er op alsof die stad ook al moeilijk kon ingenomen worden. Met Thrasybulus zou Alcibiades niet alleen een vriend aan zijn zijde hebben, maar ook een zeer bekwame en listige veldheer met wie hij kon praten over strategie. Het duo van Alcibiades en Thrasybulus was onoverwinnelijk! Adeimantus en Aristocrates waren geen aanwinst voor Alcibiades. Ze waren druk bezig met de logistiek van de vloot, ze hadden geen ervaring in de oorlog, en ze waren niet de briljante, verbeeldingsrijke leiders die Alcibiades nodig had. Ze wisten trouwens niets af van vlootbewegingen of van de tactiek van hopliet gevechten. Alcibiades besloot om met enkele schepen Notium uit te varen en zo snel als hij kon naar Thrasybulus te zeilen.

Alcibiades liet zijn vloot te Notium onder het bevel van de kapitein van zijn eigen trirem, van Antiochus. Hij deed Antiochus hem driemaal beloven nooit de Peloponnesische vloot de strijd te geven, in geen enkel geval ooit. Hij verbood Antiochus uit te varen van Notium. Hij

zei aan de man hetzelfde te doen zoals te Gytheum: stil met de triremen te blijven liggen, en niets te doen. Hij vertelde Antiochus echter niet hoe goed hij Lysander kende en waarom hij Lysander vreesde. Hij liet Antiochus in het bevel van de vloot, maar hij beval hem niets anders te doen dan Notium te verdedigen in het geval van een rechtstreekse aanval. Alcibiades zeilde naar Phocaea, naar Thrasybulus.

Hoe zou Thrasybulus op Alcibiades reageren? Alcibiades was de Strategos Autokrator, maar Thrasybulus had hem naar het leger van Samos gebracht terwijl hij, Alcibiades, meerdere jaren geleden, niet meer dan een vogelvrijverklaarde was. Thrasybulus had meerdere veldslagen te land en in de Zee gewonnen, en hij was ook succesvol gebleven in de laatste maanden, terwijl Alcibiades niet veel had terecht gebracht van zijn laatste campagne. Maar Thrasybulus had toch ook niet zo grote successen behaald in Ionië, te Phocaea. Alcibiades had niet gewonnen in een veldslag zonder Thrasybulus of zonder andere veldheren met hem. Alcibiades won door afleidingsmanoeuvres, en hij had andere veldheren nodig om zijn vleugels van de vloot of van het leger voor hem te leiden. Alcibiades kon wel hinderlagen leggen voor Lysander, maar hij had absoluut een man zoals Thrasybulus daarvoor nodig. Alcibiades vond zich evenwaardig aan Thrasybulus als veldheer, maar hij had hem niettemin nodig, omdat hij andere bekwaamheden had dan Thrasybulus. Ze zouden elkaar aanvullen. Zou Thrasybulus zijn bevelen opvolgen? Kon hij Thrasybulus er toe brengen gezamenlijke acties uit te voeren? Zou Thrasybulus de toestand met een koel hoofd bepraten en goede argumenten aanvaarden, of zou hij steeds iets anders voorstellen om Alcibiades dwars te zitten en hem in verwarring te brengen?

Wanneer Alcibiades aan de tent van de bevelhebber kwam, glimlachte Thrasybulus, en alle nare voorgevoelens die Alcibiades kon gehad hebben vielen van hem weg. Thrasybulus toonde zich niet jaloers met de status van Alcibiades. Thrasybulus was een hopliet, een triërarch, een veldheer, en een leider van mannen. Hij was slechts een leider tijdens een veldslag. Hij erkende volledig de functie van Alcibiades die aan zijn vriend gegeven werd door de Volksvergadering van Athene, en hij wou loyaal doen wat het beste was. Alcibiades was blij Thrasybulus terug te zien, en hij was opgetogen met de positieve houding van zijn vriend. De twee mannen omhelsden elkaar en ze begonnen de toestand te bespreken. Ze gaven grif aan elkaar toe dat de campagne van Ionië tot zover niet briljant was geweest voor hen beide. Conon hield Gaurion om Andros af te sluiten, maar kwam tot niet veel meer. Thrasybulus zat tegenover Phocaea zoals een luis aan een hond, maar de stad gaf zich niet over. Alcibiades zat te kijken naar Lysander, maar kon niets beters verrichten. Hun enige troost was dat ook Lysander vast zat.

De steden van de Ioniërs hadden moeten vechten tegen de Cariërs, tegen de Perzen, en zelfs ook op verscheidene ogenblikken van hun verleden tegen hun Helleense burens, zodat deze steden zeer goed versterkt waren. Rond de steden stonden hoge, dikke, machtige muren, en torens beletten alle toegang. Hun havens waren goed gesloten, op nauwe ingangen na, goed beschermd tegen invasies vanuit de Zee. De steden bezaten bronnen van drinkwater binnen hun muren, ze waren rijk, en hun voorraadschuren staken vol met granen en varkens. Ze konden lange belegeringen doorstaan.

Noch Alcibiades noch Thrasybulus hadden de tijd en het geduld voor lange belegeringen. Belegeringen kostten duur in mannen en in geld. Athene kon niet veel meer mannen in het veld gooien, en haar fondsen werden schaarser met de dag, opnieuw. De twee veldheren praatten en praatten, en ze dachten strategieën uit voor aanvallen. Geen enkele van die beviel aan Alcibiades.

Ze keken op naar de muren van Phocaea, hopen dat de stad zou verraden worden van binnenin. Maar de Phocaeërs lachten hen uit van op hun ondoordringbare muren. Thrasybulus was het er mee eens hun legers te bundelen. Hij vreesde echter het effect op zijn mannen wanneer hij Phocaea zonder succes moest verlaten. Hij deelde zijn moeilijke voorgevoelens daarover met Alcibiades.

Alcibiades wist dat Lysander hopen geduld kon opbrengen als dat nodig was, maar ook dat de man een eindmeet voor ogen had. Als Lysander geen succes behaalde in Ionië vóór het einde van zijn jaar als navarch, en wachtte en wachtte, dan zou hij eerloos in Sparta weer moeten aankomen en zijn ambities niet kunnen waarmaken. Alcibiades voelde dat hij langer, met meer geduld moest uithouden dan Lysander, tot Lysander niet meer kon wachten, en dat hij dan een hinderlaag moest leggen aan de Spartaan. Daarom had hij Thrasybulus nodig. Hij vroeg zich ook af of hij zijn leger, zijn mannen, lang genoeg in toom kon houden zonder een spectaculair succes. Thrasybulus kon hem ook helpen de mannen van zijn leger geduldig te houden.

Thrasybulus stemde er mee in om samen te werken met Alcibiades. Alcibiades besloot dan om weer naar het zuiden te zeilen, naar zijn leger te Notium.

Alcibiades zou de volgende morgen afzeilen. In de avond van die dag, echter, bereikte een ijschip van het leger van Notium Phocaea. Haar kapitein sprong van boord nog vóór het schip correct aanlegde. Hij liep recht naar de tent van Alcibiades. Hij bracht het bericht van een catastrofe naar de Autokrator.

Nadat de man uitgepraat was, zonk Alcibiades neer op een bank in zijn tent en hij verborg zijn hoofd in zijn armen ten teken van rouw.

Antiochus, aan wie Alcibiades het bevel van de vloot te Notium had overgedragen, had gemeend glorie en faam te kunnen winnen in de afwezigheid van Alcibiades. Hij onderschatte natuurlijk Lysander. Hij was niet knus en geduldig binnen de haven van Notium blijven liggen zoals Alcibiades hem had opgedragen. Hij had Alcibiades willen imiteren, en nog beter doen.

Antiochus had tien triremen genomen en hij was daarmee tot vóór de haven van Ephesus gaan paraderen om Lysander uit te dagen. Hij had het zelfs aangedurfd tot in de haven van Ephesus te roeien. Zijn schepen hadden de boegen aangeraakt van de Peloponnesische schepen! Lysander wist van het vertrek van Alcibiades. Hij reageerde bijgevolg onmiddellijk wanneer de Atheense schepen de haven van Ephesus binnen roeiden. Hij panikeerde niet. Zijn hele vloot was klaar in een minimum van tijd. Zijn mannen waren goed geoefend voor dergelijke bewegingen. Hij had zijn tijd goed gebruikt en zijn hoplieten en zeelieden constant getraind. Hij viel uit met zijn vloot in achtervolging van Antiochus, die terugvluchtte in de hoop de Peloponnesische vloot in wanorde te trekken naar de massa van de Atheense schepen die iets buiten Notium op de loer lagen. Lysander roeide zijn triremen echter zo snel, dat de Spartaat de vluchtende Atheense schepen nog in volle Zee greep.

Lysander verwoestte de tien Atheense triremen met zijn overweldigende meerderheid van schepen, en hij doodde Antiochus met de schepen. Lysander roeide daarna in gesloten slagorde tegen de Atheense vloot die vóór Notium op Antiochus lag te wachten. Die triremen waren uit Notium gevaren om de Spartaanse vloot op te vangen, maar zonder Antiochus bleef die vloot zonder bevelhebber, en wat de triërarchen op hen zagen afkomen was helemaal niet wat ze verwachtten. De Atheense vloot vluchtte in wanorde toen ze zagen dat niet hun bevelhebber naar hen toe roeide, maar dat Spartaanse triremen zich in hen boorden.

Lysander verwoestte nog twaalf meer Atheense triremen. De Atheners wisten niet hoe de aanval te beantwoorden, ook al omdat ze nog slechts de helft schepen konden inzetten van de

Peloponnesiërs. Ze konden nauwelijks bescherming zoeken binnen Notium, juist op tijd om niet allemaal vernietigd te worden. Ze hadden de meerderheid van de vloot gered, maar toch tweeëntwintig triremen verloren, meer dan vierduizend zeelieden. Belangrijker nog was dat ze een nederlaag hadden geleden, terwijl de Spartaanse navarch Lysander zijn eerste, zo absoluut nodige overwinning op Zee kon vieren, de eerste voor Sparta sinds vele, vele jaren. Lysander hield zijn schepen tegen, net buiten de haven van Notium. Hij vond dat het nog steeds een te groot risico was de Atheners binnen Notium aan te vallen. Hij keerde zijn schepen om. Hij had een overwinning op Zee te vieren.

Alcibiades keerde direct van Phocaea terug naar Notium. Hij verzamelde zoveel schepen als hij kon te Phocaea. Hij vertelde aan Thrasybulus wat er gebeurd was, en hij zeilde terug. Te Notium nam hij zijn ganse vloot om naar Ephesus te varen. Hij stelde zijn schepen ten toon, minder triremen dan de Peloponnesiërs hadden, en nodigde Lysander uit om hem aan te vallen. Hij daagde Lysander uit hem aan te vallen. Hij nodigde Lysander uit om te komen strijden, hopende de nederlaag van Notium te kunnen doen vergeten met een overwinning te Ephesus. Lysander weigerde Alcibiades echter de kans op een overwinning! Hij was veel te verstandig om tegen Alcibiades rechtstreeks te willen strijden. Hij maakte de nederlaag van de Atheense vloot van Alcibiades, hoe klein ook, overduidelijk in Ionië. Lysander had zijn ene overwinning op Alcibiades, en daar had hij voorlopig voldoende aan. Hij wou slechts dat zijn beperkte overwinning wijd en zijd bekend raakte en opgeblazen werd. Alcibiades stond op de boeg van zijn trireem en hij vloekte naar Lysander, maar geen enkel Peloponnesische trireem kwam uit de haven van Ephesus gevaren.

Alcibiades schreeuwde de lafheid van Lysander uit in de wind, maar zijn stem verloor zich over de golven. Hij keerde naar Samos terug met zijn verminderde en terneergeslagen triërarchen. Hij bereidde zijn verslag voor aan de Raad van Athene. Hij wist wat er zou gebeuren te Athene.

Bisanthes

Alcibiades had nog steeds geld nodig. De huurlingen in zijn leger bleven deserteren. Hij kon de vloot niet verlaten om nieuwe fondsen te gaan zoeken, want de vloot had erg een leider nodig en behalve hijzelf was er niemand anders. Hij kon ook met zijn triremen niet naar Carië zeilen en de regio overlaten aan Lysander. Hij besloot om met een kleine vloot naar de nabijgelegen stad van Cyme te zeilen.

Cyme was onafhankelijk en rijk, en ze zou voldoende geld hebben om voor zijn hoplieten te betalen! Maar Cyme was ook een stad die al een tribuut betaalde aan de Delische Bond, aan Athene. Ze was een bondgenoot van Athene! Alcibiades wou het land rond Cyme verwoesten om buit te zoeken. Hij maakte enkele honderden gevangenen in de streek rond de stad. Hij hield een grimmige, jaloerse blik op de stad, maar Cyme sloot haar poorten zodra de Atheense vloot tegenover haar haven lag.

Toen de Cymeanen zagen dat hun familieleden gevangen genomen waren door de Atheners, liepen ze de stad uit met een grote strijdkracht van hoplieten. Die hoplieten drongen Alcibiades terug. Hij had te weinig hoplieten meegenomen om tegen een goed georganiseerd en onstuimig leger weerstand te kunnen bieden. Alcibiades trok zijn strijders terug op zijn triremen en hij roeide met zijn triremen en vrachtschepen tot op enige afstand in de Zee. Hij had meer mannen nodig. Hij zond daarom bevelvoerders naar het eiland Lesbos, naar

Mytilene, om versterkingen te vragen. Wanneer die inderdaad enige dagen later aankwamen, zette hij opnieuw zijn leger aan wal naast Cyme. Cyme had echter de tijd gehad, nu, om een belegering voor te bereiden. Alcibiades stond eens te meer hulpeloos vóór een stad met massieve, hoge muren en onneembare poorten. Hij had nu drie legers staan aan de stenen muren van Andros, Phocaea en Cyme, en die konden niets anders doen behalve daar machteloos te razen!

Alcibiades had dan geduld kunnen nemen zoals Lysander, maar zijn functie van veldheer zou iets sneller eindigen dan die van Lysander. Alcibiades realiseerde zich dat niet slechts Lysander een eindtermijn had! Hij had ook een eindmeet. Hij had een nederlaag geleden en hij had niets verricht dat de verderzetting van zijn titel van Autokrator kon rechtvaardigen. Zou hij opnieuw verkozen worden in de lente? Hij wong zijn handen in ongeduld en frustratie, maar er was niets anders dat hij kon doen dan wachten. Ondertussen bleef Lysander niet helemaal inactief. Hij had zijn overwinning voor het jaar. Hij had minder ambities met andere expedities. Hij zeilde uit met zijn leger en hij veroverde Delphinium en Teos, wat heel wat gemakkelijker doelwitten waren dan Andros, Phocaea of Cyme. Op de namen van de steden na viel er niet veel te winnen daar, maar Lysander stelde zich tevreden met de namen.

Zo begon van de lente van het jaar nadat Alcibiades Athene verlaten had. De verkiezingen tot veldheer zouden binnenkort plaatshebben. Alcibiades vroeg zich af in zijn tent te Cyme wat er nu zou gebeuren. Hij was kandidaat, natuurlijk, maar dat waren ook vele anderen, waaronder Thrasybulus en Thrasyllus.

Alcibiades ontving in die tijd een brief van zijn neef, Euryptolemus, een brief die in één van zijn ijschepen uit Athene gebracht werd.

Alcibiades,

Ik wens u het beste, oom.

De verkiezingen tot veldheer van het leger werden deze morgen gehouden. Ik zend u haastig deze brief opdat u moge weten wat er hier gebeurd is en kunt handelen zoals nodig. De Atheense veldheren die verkozen werden door de Volksvergadering zijn Pericles de Jonge, Leon, Diomedon, Aristocrates en Conon. Ook verkozen zijn Erasinides, Thrasyllus, Archestratus, Aristogenes en Protomachus. Noch u noch Thrasybulus werden herkozen.

Ik veronderstel dat deze veldheren snel naar Ionië zullen vertrekken om u en Thrasybulus van het bevel over de vloot en het leger te ontheffen. De Volksvergadering stemde om Conon het beleg van Andros onmiddellijk te doen verlaten en het bevel over te nemen van de legerafdelingen van Samos. Dat betekent niet dat de belegering van Andros moet opgegeven worden. Conon moet dat beleg verder zetten, met andere bevelvoerders.

Wat is er gebeurd? Wel, opnieuw, oom, hebben al uw vijanden politici tegen u samengespannen om u te beschuldigen. Ze beschuldigden u van al de tegenslagen die Athene beroerden sinds uw vertrek, of u er niets mee te maken had, of wel. Ons leger en onze vloot hebben weinig successen behaald in Ionië. Andros, Phocaea en Cyme liggen onder belegering, maar er zijn weinig vorderingen gemaakt in die belegeringen. De Atheners geven u de schuld van de nederlaag te Notium. Ze zeggen dat het uw verantwoordelijkheid was te zorgen dat de vloot binnen Notium bleef. Ze beweren dat als Thucydides verbannen werd om Brasidas

Amphipolis te hebben laten veroveren, u dan ook de blaam kunt krijgen voor Notium. Ze zeggen ook dat de Peloponnesiërs ondertussen steden veroverd hebben, terwijl u niets deed. Cleophon beschuldigde u van nalatigheid in de Volksvergadering. Als u naar Athene terugkeert, dan zult u zich moeten verantwoorden bij de commissie die alle veldheren ondervraagt aan het einde van hun termijn. U zult zich moeten verantwoorden voor de nederlaag van Notium. Meerdere beschuldigingen werden ten gehore van de Volksvergadering gebracht tegen u.

Het volk van Cyme zond vertegenwoordigers naar Athene om zich te beklagen betreffende het gedrag van hun bondgenoot. Ze riepen hun verontwaardiging in de Volksvergadering uit om aangevallen te worden door een Atheens leger, al betalen ze elk jaar trouw hun tribuut aan Athene.

De toestand van het leger te Samos is naar verluid zeer slecht. Een zekere Thrasybulus zoon van Thraso, een man van Kollytos, die van Samos terugkeerde, kwam zich spontaan voorstellen aan de Volksvergadering. Hij vertelde dat u in losbandigheid leefde met de mooiste courtisanes van Ionië en passief bleef terwijl de Spartaanse bevelhebber de Zee overheerst. Hij beschuldigde u er van uw vrienden te hebben aangeduid om invloedrijke posities in het leger in te nemen. Hij stelde dat de meeste van die mannen onbekwaam waren om hun bevel op te nemen. Het leger werd slecht geleid, zei hij, en bleef machteloos om iets te verrichten, terwijl de Spartaanse vloot constant groeit in macht. Ik veronderstel dat die man door democraten naar Samos is gestuurd, speciaal om u te bespioneren, en dat hij terugkwam met het verhaal dat de democraten wilden horen.

Al de oude grieven die u zich kunt indenken of zelfs niet meer kunt indenken, kwamen dan weer naar boven. Zelfs het oud proces dat tegen u gebracht werd in verband met de renpaarden die u te Argos kocht voor de Olympische Spelen, zoveel jaren geleden, werd opnieuw boven gehaald! Wij, uw vrienden, proberen al die beschuldigingen te weerleggen en hun absurditeit te bewijzen. Wat we echter zeiden werd begraven onder de berg van ontgoocheling, woede en wrevel.

Het resultaat van dat alles was, dat wanneer de stemming gehouden werd, u dit jaar niet tot veldheer werd verkozen. Tevens zult u zich moeten verantwoorden bij het hof van onderzoek. Dat is niet zo uitzonderlijk op zichzelf, zoals u weet, maar in uw geval weet ik ook niet wat kan verwacht worden van die ondervraging. De ontgoocheling van de Raad en van het volk gaat diep. Athene verwachtte het onmogelijke natuurlijk, spectaculaire overwinningen in de kortst mogelijke tijd. Het volk was er absoluut van overtuigd dat u onoverwinnelijk was, wonderen kon verrichten, en dat u slechts snelle successen kon brengen. Bij de eerste moeilijke ogenblikken veranderde zich het gemoed van de Atheners zoals dat van een wispelturig, jong meisje. Al de oude honden werden losgelaten en het volk geraakte van het wildste enthousiasme en de hoogste verwachtingen in totale wanhoop en in het zoeken naar een schuldige.

Euryptolemus

Alcibiades liet de rol in afgrijzen op de grond vallen. Hij raapte ze later weer op en verbrandde het papyrus. Wat moest hij nu doen?

Hij kon terugkeren naar Athene. Hij kon dat op zijn gemak doen, kalm, de tijd nemen en een maand of meer laten voorbijgaan tussen zijn vertrek uit Samos en zijn aankomst te Athene.

Hij zou de arrogantie van Conon moeten verdragen, of van één van de andere nieuw benoemde veldheren bij de overdracht van de macht. Daarna zou hij in Athene aankomen en zich moeten rechtvaardigen voor zijn handelingen tijdens zijn periode als veldheer. Hij was echter Autokrator geweest, en dus moest hij zich juridisch gezien misschien helemaal niet verantwoorden. Hij twijfelde er sterk aan dat de nieuwe Atheense veldheren meer zouden verwezenlijken dan wat hij en Thrasybulus hadden gedaan. Er bevond zich niet één geniale leider van hoplieten onder die namen, behalve misschien Conon, en Conon was een man van de vloot, niet een man van het landleger. Thrasyllus was een man van het landleger, maar de combinatie van Thrasyllus en Conon zou niet werken. Conon begreep niet hoe Thrasyllus dacht en vocht, en Thrasyllus zou niets begrijpen van de gesofistikeerde manoeuvres van Conon op Zee en van de duistere redeneringen van de man.

Alcibiades kon tijd winnen door te reizen en de Atheense veldheren laten ploeteren in hun tegenslagen, om dan te argumenteren en te bewijzen dat de Atheners hem niet voldoende tijd hadden gegeven, nauwelijks zeven maanden, om zijn strategie in Ionië waar te maken. Redelijke mannen namen redelijke beslissingen. Redelijke mannen zouden zijn argumenten begrijpen voor de nederlaag te Notium, en misschien zou hij het volgend jaar dan weer tot veldheer verkozen worden. Dat betekende dat hij opnieuw een jaar in Athene moest blijven, ver van de Hellespont, ver van de Chersonese, en ver van Harmonia en Theodote, ver van thuis!

Natuurlijk kon hij goed leven in Athene, zich mengen met de invloedrijke mannen van de stad en zelf een grijzende, verouderde en fijne aristocraat worden van Athene. Hij kon er misschien zelfs in slagen Harmonia en Theodote over te brengen zonder de goegemeente te schokken. Hij kon wat reizen met Harmonia en haar de eilanden tonen. Het leven kon ook goed en gemakkelijk zijn te Athene.

Alcibiades zag echter twee problemen met dat vooruitzicht.

Eerst en vooral hield Alcibiades niet echt meer van Athene, van het land en het volk. Hij had het oosten gesmaakt, en hij woonde daar graag. De charme van Thracië bekoorde hem, en die charme hield hem nu in de greep. Hij kon handel drijven vanuit zijn burcht in de Chersonese, reizen zoveel hij wou vanuit Thracië, de Helleense steden van de streek bezoeken wanneer hij dat wilde, en wonen in de prachtige uitgestrektheid van de landen rond de steden van de Propontis. Alcibiades was verliefd geworden op de landschappen langs de kusten en op de stranden van de Propontis. Hij hield van Thracië. Daar kon hij ademen! Hij had goede vrienden in Thracië, Seuthes en stamhoofden. Dat waren nog eenvoudige mensen, die simpele gevoelens koesterden zoals vriendschap en trouw, en die eens ze die kwaliteiten verbonden met iemand, die kwaliteiten eerden. De mannen maakten plannen natuurlijk, en intriges, net zoals de Atheners, maar men begreep dadelijk wanneer ze aan het bedriegen waren. Theodote hield van Athene, maar niet Harmonia. Harmonia was een kind van de eilanden, gewend aan het zicht van de Zee, en ze hield van de wind in de haren en van de grote ruimtes om haar heen. Ze hield er van te wandelen langs de stranden en in de lage, groene heuvels. Harmonia zou ongelukkig zijn te Athene. En waar zouden zijn dochters, Laïs en Artemisia, lopen in Athene? In de aulé van zijn huis? In die beperkte ruimte zonder lucht, terwijl ze gewend waren om dagenlang langs de stranden te lopen, en in de heuvels? Zij ook zouden ongelukkig zijn!

Het grootste probleem dat Alcibiades had was met het volk van Athene. Wat er de laatste tijd gebeurde was de herhaling van de gebeurtenissen net vóór zijn vertrek uit Sicilië! De politieke partijen hadden weer de macht in handen in Athene, en de partijen die zijn val wilden werkten een sterke invloed uit. Zijn tegenstanders werden gevoed door elke kleine tegenslag. Hij kon

zoveel tijd vragen als hij wilde aan de Raad en aan het volk, tijd zou hij niet krijgen! Hij was reeds van zijn verhoog neergehaald, het verhoog waarop de Atheners hem zelf geplaatst hadden. Het enige wat hij nog kon verwachten was dat men hem zou vertrappelen! Kon hij de moed en het verlangen nog opbrengen om zich te verdedigen? Die taak kon inspannend worden, veel van hem vragen. Wou hij zich nog wel verdedigen tegen die onbekwame doch naargeestige, bekrompen mannen die gecontroleerd werden door democratische demagogen die hem al veroordeeld hadden nog vóór hij zijn mond kon opendoen? Zou hij de onderzoekscommissie van vooropgezette meningen kunnen omdraaien en overtuigen met argumenten die in zijn voordeel kwamen? Wou hij zich vernederen tegenover de mannen die nooit in een hoplietenfalans gestaan hadden en nooit aan de hoge muren van een belegerde stad? Misschien had hij in zijn jeugd wel willen vechten daarom, en zijn kansen gaan. Nu was hij er niet meer zo zeker van dat hij dat nog wou doen. Zich rechtvaardigen was beneden zijn eer! Wat zou er gebeuren als de mannen hem beschuldigden van verwaarlozing, ondanks alle bewijzen van het tegendeel? Dan kon hij verbannen worden. Thucydides werd aldus op onrechtvaardige wijze verbannen. Misschien zou hij slechts een boete moeten betalen en zou hij vrijgelaten worden. Misschien werd hij wel in de gevangenis geworpen, terechtgesteld aan de schandpalen, en zou hij in oneer sterven zonder zijn geliefden weer te zien. Die laatste gedachte was ondraaglijk. Athene was het niet waard zulk risico te nemen. Hij mocht niet naar Athene terugkeren! Die commissie was ook niet zo belangrijk, andere veldheren hadden ze ook al vermeden, en niet de minste, zoals Demosthenes.

Als alternatief meende Alcibiades ook dat hij eenvoudigweg Samos kon verlaten net vóór Conon aankwam. Hij kon een brief achterlaten voor Conon, stellende dat hij op reis ging, vermits hij een vrij man was en geen veldheer meer. Wie zou hem ervan weerhouden de wereld te willen zien? Hij kon twijfels laten over zijn terugkeer naar Athene. Hij zou niet schrijven dat hij niet de bedoeling had terug te keren en de commissie te ontlopen. Integendeel, hij zou schrijven dat hij wel zou terugkeren, maar zonder te melden wanneer en naar waar hij zou terugkeren. Hij zou schrijven dat hij gehoord had dat hij niet herkozen werd tot veldheer, maar doen alsof hij niets wist over enige verantwoording te Athene. Was hij niet Autokrator geweest? Hij kon stellen dat hij de situatie in de Propontis wou bestuderen. Conon zou voorzeker de dagvaarding naar de commissie brengen, maar hij, Alcibiades, wist niets officieels af van enige onderzoekscommissie. Hij zou niet het risico nemen om vernederd, gemarteld en gedood te worden in Athene, wanneer hij integendeel de blauwe hemel boven zijn hoofd kon houden en de grootsheid van de Zee onder zijn schip voor de rest van zijn leven, en in vrede en vreugde kon leven. Als Athene hem niet meer wou, dan wou hij ook Athene niet meer!

Alcibiades bleef echter terneergeslagen en woedend bij de ondankbaarheid van de Atheners. Het volk van Athene, en ook hun godin Athena, wisten helemaal niet hoe hun bekwaamste zonen te waarderen! Zodra een man uitgroeide boven de middelmaat, sneden de middelmatige politici die man de benen van onder zijn lichaam. Wel, hij, Alcibiades zoon van Clinias, zou de bekrompen mannetjes van Athene niet zijn benen laten afsnijden en hen niet de vreugde gunnen hem te vernederen!

Alcibiades wachtte. Hij wandelde rond en dacht nog verder na.

‘Ik heb tot nog toe slechts rekening gehouden met Athene en met Alcibiades,’ merkte hij op. ‘Er is nog een partij die een rol speelt in mijn beschouwingen, en dat is Sparta!’

‘Neen, niet Sparta,’ zei hij luidop tot zichzelf. ‘Niet Sparta! Sparta is onbekwaam om thans een beslissende rol te spelen. Lysander alleen kan een beslissende rol spelen. Wat zal Lysander doen nu dat hij de smaak van de macht geproefd heeft? Hij zal de Atheense veldheren rauw verslinden! Niet één onder de verkozen veldheren kan Lysander aan.

Lysander is geoefend voor de oorlog, niet slechts omdat hij een Spartaat is, maar tengevolge zijn karakter en zijn genie. Hij is sluw en bedrieglijk van karakter. Hij is veel meer intelligent en veel sluwer dan al de nieuwe Atheense veldheren samen. Neem nu Pericles de Jonge. Dat is een mooie, vriendelijke, verstandelijke jongeman. Pericles heeft geen ervaring op Zee, ik heb hem nooit een trireem zien oefenen op Zee zoals Thrasybulus en ik deden, en hij heeft niet de minste ervaring in veldslagen. Hij heeft slechts gevochten in zeer onbelangrijke schermutselingen, waarin hij geen bevel droeg en slechts zijn moed moest tonen. Hij denkt dat hij alles weet van het leger, maar hij weet niets. Ik had hem kunnen opleiden, maar kan dat nu niet meer doen. Er is geen vergelijking mogelijk tussen die vriendelijke, zachte jongeman en de wolf die Lysander is. Lysander kan driemaal zoveel energie en snelheid in de oorlog gooien dan de jonge Pericles, wanneer hij maar besluit in actie te treden. Pericles zal Lysander naar hem toe zien komen vanuit alle zijden tegelijk, zonder te weten waar hij eerst moet aan beginnen. Hetzelfde geldt voor al de andere veldheren, behalve misschien Conon. Slechts Conon is de gelijkwaardige van Lysander, maar dan enkel in zeeslagen. Conon kan niet winnen van Lysander in diplomatieke intriges en acties, en nog minder in veldslagen te land.'

Alcibiades bleef denken.

'Wat kan er bijgevolg gebeuren? Lysander zal heel zeker de Atheners verslaan in Ionië, en zich dan naar de Propontis begeven. Lysander heeft echter nog slechts een paar maanden over. Veronderstel dat Lysander dit jaar er niet in slaagt iets bijzonders uit te lokken. In elk geval, of hij nu in iets slaagt of niet, navarch zal hij niet meer zijn. Een Spartaat kan slechts eenmaal navarch worden voor Sparta en voor maximaal één jaar. Sparta heeft een groot gebrek, echter, aan goede bevelvoerders. De ephoren weten dat zeer goed, en de ephoren zullen voor efficiëntie kiezen, uiteindelijk. Lysander leeft voor macht. Hij zal groter zijn dan Agis wanneer hij naar Sparta terugkeert aan het einde van zijn termijn, als de enige man die ooit op Zee een slag tegen Athene heeft kunnen winnen. Hij zal een middel vinden om weer aan de macht te geraken, en dat zal betekenen dat hij terug naar hier zal komen, want hij weet dat Athene slechts kan verslagen worden op Zee. Hij zal dan de Atheense veldheren verslagen, zonder enige twijfel. Wat zal er dan gebeuren?'

'Het volk van Athene of het leger van Athene zal me terugroepen,' hoopte Alcibiades. 'Ik heb nog steeds vrienden en sympathisanten in Athene die de Volksvergadering zich aan mijn bestaan zullen doen herinneren. Op het juiste ogenblik kunnen mijn reputatie van successen en mijn persoonlijke waarde en moed weer naar voren gebracht worden in de besprekingen. Ik zal dan opnieuw de macht over het leger krijgen om te strijden tegen Lysander. Athene moet begrijpen dat geen andere man bekwaam is om Lysander tegen te houden. Athene zal opnieuw naar mij toe kruipen. Ik moet neerschrijven, en het in Athene laten weten, hoe geschandaliseerd ik me voel bij de houding van de huidige politieke leiders, overal verkondigen dat het onmogelijk was om grote, snelle daden te verrichten in slechts enkele maanden. Ik moet Athene dat doen begrijpen, iedere maand een beetje meer. Het Atheens volk moet weten, dat moet ik ook bewerkstelligen, dat ik nog steeds voorhanden blijf om weer dienst te nemen.'

'Ik mag echter niet beoordeeld worden door enige onderzoekscommissie in Athene,' dacht hij nog. 'Dat zou dodelijk zijn voor mijn reputatie. Ik moet mijn vrienden doen werken om dergelijk onderzoek voor altijd uit te stellen of te doen vergeten. Ik mag dus niet naar Athene terugkeren!'

Alcibiades was opgelucht. Hij hoefde niet te vluchten zoals een hond die het huis uit getrapt werd. Hij kon vertrekken met zijn hoofd rechtop en fier. Hij moest tonen aan zijn vrienden wat een schandaal hij het vond niet tot veldheer te zijn herkozen na slechts enkele maanden

van strijd. De nieuwe veldheren zouden ook geen successen boeken, toch niet met Lysander in de buurt. Hij lachte. Was het niet ironisch dat zijn ergste vijand thans zijn grootste troef was? Athene zou hem op een mooie dag smeken om terug te komen!

Alcibiades lachte, en hij lachte harder. Hij lachte zo luid, dat de wachters aan zijn tent dachten dat hij zijn verstand had verloren. Maar Alcibiades wist alleen maar opnieuw wat hij moest doen. Zijn besluit was genomen. Hij zag de weg vóór zich open liggen, nu.

Hij vroeg de kapitein van zijn trireem naar hem te komen, en hij beval de Harmonia klaar te maken om uit te zeilen.

Alcibiades vroeg om de Harmonia klaar te maken om weg te varen. Hij bleef nog een paar dagen langer te Samos, zonder zich echter in het minst nog om het leger te bekommeren. Hij vertelde aan zijn mannen waarom. Hij verwachtte dat Conon in één tot twee dagen zou aankomen. Bij de dageraad van de laatste dag beval hij aan de mannen die het meest aan hem verknocht bleven om aan boord van zijn trireem te gaan. Hij nam ook enige peltasten en hoplieten mee in de Harmonia. Dit waren mannen met families in Athene of in de eilanden, maar die streden voor het geld. Hij schreef rollen voor Conon betreffende de toestand van het leger en de vloot. In één van die rollen schreef hij dat hij op reis ging in de eilanden, maar ooit wel zou terugkeren.

Hij vertrok rustig in zijn trireem in de morgen, zonder op Conon te wachten hem van zijn bevel te ontheffen. Hij gunde Conon die vreugde niet. Hij zeilde rustig in de Harmonia naar de Hellespont. Hij bleef dralen in bijna elk eiland en in elke Helleense stad op zijn weg. Hij praatte met de Raadsleden en met de leiders van de steden, besprak de toestand van de polissen met hen, en ook over de politiek van Athene en van Sparta. Iedereen was verbaasd daarover, want hij sprak alsof hij nog even actief bleef in de politiek las voorheen. Hij overtuigde de meeste leiders van het feit dat hoewel hij geen veldheer meer was dit jaar, hij binnenkort wel zou weerkeren en nog steeds een belangrijke rol zou spelen in de strijd tussen Athene en Sparta.

Alcibiades bereikte Bisanthes in de vroege zomer van het jaar. Hij ontsloeg daar de meeste van zijn roeiers, maar hij hield voldoende mannen, toegewijde mannen, over om zijn schip naar zijn burcht van Neon-Teichos te brengen. Voordat hij de trireem naar het fort bracht, ging hij echter te voet naar zijn landhuis om Harmonia en Theodote weer te zien.

Alcibiades vond de vrouwen op het strand nabij zijn huis. Hij verraste hen beide met zijn plotse aankomst. Ze namen hem elk bij een arm, en ze trokken hem het huis in. Ze praatten dan alle twee tegelijk met brede gebaren, terwijl ze rond hem bleven draaien.

Hij wierp zijn armen de hoogte in en zei lachend, ‘vrede! Eén tegelijk! Neen, laat mij praten! Ik ben inderdaad terug, en voor een hele tijd!’

Harmonia en Theodote deden hem op een bank gaan zitten in de aulé, tussen hen in. Ze brachten wijn.

Alcibiades praatte. Hij vertelde hen alles wat er in Athene was voorgevallen, de hoofdlijnen van wat ze al wisten uit zijn brieven. Hij had elke vijf dagen of zo brieven uit Athene en uit Ionië naar de vrouwen gezonden. Hij vertelde over de nederlaag van Notium. Dat was niet echt zijn nederlaag, legde hij uit, maar niettemin zijn verantwoordelijkheid. Hij vertelde hen hoe hij de verkiezingen tot veldheer verloren had.

Alcibiades zei dat hij terug kwam om thuis te zijn, en dat hij blij was om terug te zijn. Hij wou nu in Thracië blijven, de bouw van zijn fort beëindigen en naar Neon-Teichos verhuizen zo snel hij kon. Hij zou slechts naar Athene terugkeren als de Atheners hem op hun knieën

vroegen dat hij zou terugkomen. Hij zei grinnikend dat hij dat niet zo snel verwachtte. Hij hield van Thracië, en sprak zijn afkeer uit voor de stad Athene.

Harmonia en Theodote wisselden opgeluchte blikken uit. Harmonia zei dat ze nooit van Athene had gehouden, en Theodote verraste Alcibiades door te zeggen dat ze het land hier ook had leren lief te hebben en door te stellen dat ze er tegen op zag weer te moeten leven in een zo drukke, enge stad als Athene.

Theodote streek over het hoofdje van Artemisia terwijl ze dat zei, en Alcibiades begreep dat ze ook voor het geluk van haar meisje sprak. Wanneer hij hen iets vroeg over Neon-Teichos, zeiden ze hem dat zij ook een verrassing voor hem hadden, maar iets meer wilden ze voorlopig niet zeggen.

De forten van Neon-Teichos

Alcibiades bleef nog enkele dagen bij Harmonia en Theodote. Daarna wou hij gaan zien naar Neon-Teichos. Hij wou zo snel mogelijk de bouw van het fort verder zetten. Hij zou in zijn triereem varen om te onderzoeken hoe goed hij met een triereem kon aanleggen nabij het fort. ‘Ga jij met hem mee, en toon hem,’ zei Theodote op een samenzwerende toon tegen Harmonia.

Harmonia antwoordde, ‘ja, dank je. Dat zal ik doen!’

Alcibiades keerde met Harmonia terug naar Bisanthes. Ze zeilden van daar in zijn triereem naar Neon-Teichos. De burcht was zichtbaar van ver, want ze was gebouwd op een rots die in de Zee stak. Het fort stond niet zeer hoog, maar voldoende hoog met zijn toren en terrassen om van ver te kunnen bemerkt worden, en voldoende sterk om eender welke groep van bandieten of zeepiraten af te weren. Het fort was groot, en hoge muren waren aan alle zijden gebouwd. Alcibiades onderzocht het gebouw op werken, op steigers voor metselaars, maar hij vond er geen.

‘Waar is iedereen? De werken lijken verlaten! De bouw lijkt goed gevorderd in mijn afwezigheid, maar het fort ligt stil en verlaten. De muren schijnen me beëindigd te zijn, zie ik,’ merkte Alcibiades op. ‘Wie heeft de werken tijdens mijn afwezigheid geleid?’

‘Dat deed ik,’ zei Harmonia dapper. ‘Ik overzag de werken! Axiochus kwam af en toe om te helpen. De architect was fantastisch en hielp veel. Ik hoop dat je houdt van wat we deden. Ik probeerde te denken hoe een hopliet een fort zou bouwen. De architect deed de rest. Ik sprak met veteranen en met onze hoplieten van Bisanthes. Ik hoop dat wat ik deed je kan bevallen, maar de bouw kan nog aangepast worden, weet je! Theodote zorgde voor het geld.’

Ze glimlachte. ‘Al de mannen die hier werkten vervloekten haar. Ze gebruikte niet half het geld dat je voorzag. Veel van het geld bleef in haar beurs en in onze voorraad. Axiochus bracht ook geld, zeggende dat het voor Laïs en Artemisia was. Hij zei dat hij ook wel één plaats op aarde wou waar hij welkom kon zijn en zich kon verbergen wanneer het nodig werd. Ik denk dat hij van Theodote houdt, meer dan hij wil toegeven, hoewel ze niet met hem sliep. Ze is zoals een zuster voor hem, en hij gaf haar zijn volledig vertrouwen.’

Het was niet moeilijk voor Alcibiades om zijn schip aan te leggen langs de kade die aangelegd was en langs de reusachtige trappen die aan één zijde van het fort lagen, in de kreek. De trappen waren nieuw aangelegd en vrijgemaakt van struiken en gras, geëffend en proper gehouden. Hier groeide geen onkruid meer.

Harmonia leidde hem naar boven terwijl ze zijn hand vasthield. Ze opende een deur naar het fort, terwijl ze wuifde naar een wachter die daar met speer en schild stond.

Alcibiades ervoer de ene verrassing na de andere. Hun persoonlijke aulé op het terras dat vóór de Zee stond was wonderlijk mooi. Harmonia nam hem eerst daar naartoe opdat hij het mooiste zicht vroeg kon ervaren. Later gingen ze naar de eigenlijke, brede binnenplaats van het fort, het binnenhof dat iedereen kon gebruiken. Dat was reusachtig groot, vlak, en geplaveid met grote, platte stenen.

‘Geen modder voor ons in de winter,’ zei Harmonia. ‘Ik heb de aulé doen plaveien met stenen!’

De huizen voor de wachters waren knus, proper, en al voorzien van meubels, klaar om de mannen en hun families te ontvangen. De keukens waren enorm groot en goed voorzien. Thracische strijders bewaakten al de poorten en de kleinere deuren. Ze lachten tevreden wanneer ze Harmonia zagen afkomen.

‘Seuthes heeft voor goede wachters gezorgd,’ riep Harmonia. ‘Theodote verleidde ook Seuthes een beetje. Seuthes komt nog af en toe naar ons toe, en dan vind je hem nooit ver van Theodote. Ze is heel wat ouder dan ik, en ze is eigenlijk een hele vrouw geworden, maar ze trekt de mannen veel afdoender aan dan ik!’

‘Porbeer dat dan maar niet te doen,’ waarschuwde Alcibiades. ‘Op dat voorhoofd van jou staat er geschreven, deze is voor Alcibiades alleen!’

Harmonia lachte.

De poort van Neon-Teichos was reusachtig. De panelen waren zeer dik en bedekt met ijzeren platen aan beide zijden. Ze wandelden naar de muren, en Harmonia bracht hem langs trappen helemaal rond het fort, naar boven op de verdedigingsmuren. De trappen en gangen vormden een doolhof, maar Harmonia kende de weg. De borstweringen op de muren waren breed, zodat de wachters het fort goed konden verdedigen. Ze waren breder dan in de meeste andere plaatsen waar hij geweest was, en dat was een goede verbetering ook, want troepen konden boven op hun muren gemakkelijk langs elkaar van de ene naar de andere plaats lopen. Hopen stenen en ketels gevuld met olie stonden op regelmatige afstanden op kleine platforms van steen. De olie kon uitgegoten worden door gaten in de buitenmuren, langs de buitenmuren. ‘Axiochus zei dat brandende olie en stenen eender welke vijand van onze muren zouden weghouden!’

Alcibiades was verbaasd. Deze vrouw wist heel wat af van de verdediging van forten. Ze had veel geleerd.

‘Ik bouwde de borstweringen hoger dan gewoonlijk,’ zei ze, terwijl ze op de muren gingen, ‘zodat onze mannen zich volledig achter hen kunnen verbergen om pijlen naar beneden te schieten vanuit de openingen. De torens beschermen de muren, en onze wachters kunnen ook langs de muren schieten door de openingen in de torens.’

Ze gingen weer naar beneden. Harmonia toonde hem de paardenstallen, de voorraadkamers, en de bronnen met drinkwater.

‘De putten zijn erg diep,’ zei ze. ‘Dit was in feite het hardste werk. We moesten door de rots hakken, en dan waren we nog niet zeker water te vinden, en drinkbaar water, geen zeewater. Seuthes bracht ons een tovenaar, een waterzoeker. De man toonde me een paar plekken waar er water kon zijn. Ik wist helemaal niet waar te beginnen, dus dacht ik dat eender welke plaats even goed was. We groeven waar de tovenaar ons zei, en we groeven en hakten dieper en dieper. We vonden drinkbaar water op elke plaats! Ik vreesde eerst dat we de Zee bereikt hadden, zo diep zaten we, en dat we slechts zout water konden vinden, maar neen, dit water is zoet, en het smaakt goed, en het bleef helder. We hebben drie bronnen van drinkwater, nu! We hebben zelfs een put binnen onze toren. Ik veronderstel dat het oud fort hier, op deze plaats, werd gebouwd omdat de mensen wisten dat er hier overvloedig drinkbaar water te bereiken bleef!’

Harmonia bracht Alcibiades naar een vierkante toren aan het einde van de burcht, tegenover de Zee. Ze was opgetogen om hem de binnenkamers te tonen. Ze trok hem vooruit, en hij protesteerde wel, maar ze trok hem verder. De toren stond heel wat hoger dan de muren van de burcht. Hij was gebouwd op de rotsen die als een kaap in de Propontis stonden. De toren was ook groot in basisoppervlakte. Harmonia toonde één na één de kamers in die toren aan Alcibiades. Ze was nu zo opgewonden als een kind.

De laagste vloer stond, vreemd genoeg, zonder meubelen. In een deel ervan bevond zich echter een keuken, een keuken die afzonderlijk lag van de grote keuken verder in het fort, en die Alcibiades gezien had naast de huizen van de wachters. De zaal was geplaveid met een mooi Thracisch mozaïek, met motieven van Dionysos.

‘Dit kan je andron worden,’ zei Harmonia. ‘Ik heb hier nog geen meubelen in gebracht en ze nog niet versierd omdat ik dacht dat je dat best zelf deed, volgens je eigen smaak.’

Houten trappen leidden naar boven, naar de volgende verdiepingen. Die waren alle versierd met prachtige tapijten en gordijnen. Hier en daar stonden er fijngesneden, lage tafeltjes, waarop Alcibiades de mooiste gouden geschenken vond, de hoorns en de schalen, die al een lange tijd geleden door Seuthes mee waren gebracht. De meubels, de tafels, sofa's, koffers, bedden, waren allen ingesneden met fijne Thracische en Helleense motieven. Het donkere hout was geolied en met was ingewreven, daarna gedroogd en opgepoetst. Sommige muren waren ook bedekt met houten panelen, en fijn bewerkt met motieven van Aphrodite.

De vensters in de toren bleven wel klein, maar er waren voldoende vensters om de kamers te belichten en de bries van de Zee met de frisse, gezouten geuren in te laten. De vensters konden van binnen uit afgesloten worden met houten panelen.

Trappen in fijn uitgesneden marmer leidden daarna nog hoger, naar de privé kamers en de slaapkamers. Er waren voldoende slaapkamers voor Alcibiades, Harmonia en Theodote en de twee kinderen, en zelfs voor enkele gasten. Die kamers waren ook prachtig versierd, en goud glinsterde ook hier in het zonlicht. De vensters waren groter, vierkantig, maar houten panelen konden aan de buitenzijde gesloten worden om de koude buiten te houden, en zware gordijnen hingen aan de binnenzijde.

Een vierde verdieping hield nog meer slaapkamers voor gasten of voor nog meer kinderen. De laatste trappen, ten slotte, brachten hen naar de bovenvloer van de toren, op het dak. Eigenlijk waren al de verdiepingen nog verbonden door een tweede trap, een stenen trap, die minder breed was dan de eerste, en die van beneden tot aan het dak reikte. Langs hier konden dienaars en wachters al de verdiepingen bereiken, maar alle deuren van de verdiepingen konden gesloten worden.

De wind blies zeer sterk op het dak van de toren, een vlak dak, maar de borstweringen stonden daar ook hoog en beschermd. Van hier uit kon men ver zien, over de Zee en over het land. Men kon de bewegingen van naderende legers bespieden of van groepen van bandieten of piraten, en ook vloten op de Zee. Alcibiades wandelde rond op het terras. Hij zag een hut en een grote hoop hout in een hoek liggen. De hoop bestond uit netjes geplaatste boomstammen, met lichtere takken beneden. De hoop was beschermd van de regen door een houten afdak.

Alcibiades merkte op, ‘dat is een vreemde manier om voor hout te zorgen voor de haarden van de toren. Het is toch gemakkelijker om het hout van beneden naar de kamers te brengen, dan het eerst hier op te hopen en het daarna van hier weer naar beneden te brengen!’

Harmonia schaterlachte. ‘Dat is niet het hout voor onze haarden. Kon hier kijken!’

Ze nam Alcibiades weer bij de hand en trok hem naar de zijde van de toren die uitzicht bood naar het land. Ze hadden daar een breed zicht op de grote aulé binnen het fort. Ze keken ook uit over de zacht glooiende heuvels van Thracië. Harmonia wees naar een verre heuvel.

Struiken en bomen groeiden op die heuvel. Alcibiades zag niets speciaals.

‘Zie je die heuvel, daar? Daar staat er een andere toren. Die is niet zo hoog als deze, onze toren, maar hij staat boven op de heuvel en hij is sterk en vierkantig zoals deze, met muren even dik als de muren van onze toren. Je kunt hem niet zien, want we bouwden hem tussen de bomen om hem te verbergen, maar hij staat daar! Als we ooit omsingeld worden door vijandelijke troepen of door bandieten, dan steken we onze hoop hout, hier, in brand. In de toren, ginds, wonen enkele wachters. Wanneer ze ons vuur zien, zullen zij ook een vuur aansteken op hun toren. Dat vuur zal gezien worden van op nog een andere toren drie heuvels verder naar het noorden, en daar zal dan nog een vuur aangestoken worden. Dat vuur zal gezien worden door een garnizoen van het leger van Seuthes in een klein kamp dat hij daar permanent houdt. Hij plaatste daar toch een grote post van strijders, niet speciaal voor ons, want die wachtpost bevindt zich daar al lang, en hij heeft er slechts tweehonderd mannen, maar die mannen hebben de opdracht ons ter hulp te snellen. Belangrijker nog, ze zullen dadelijk ruiters uitzenden om Seuthes in maximum twee of drie dagen te bereiken. Wanneer we bijgevolg een licht aansteken op onze toren, dan kan Seuthes hier aankomen in vijf tot tien dagen met duizenden Thracische strijders. Hij zei dat hij zijn fortuin en de meeste van zijn vrouwen aan jou te danken had. Hij beloofde ons ter hulp te snellen!’

Alcibiades stond opnieuw verbaasd. Hij keek naar Harmonia met heel andere ogen.

‘Je hebt een systeem van semaforen geïnstalleerd! Bedacht Seuthes dat schema?’

‘Neen, ik vond het uit! Wel, ik vroeg Axiochus naar een snel middel om Seuthes te waarschuwen, en hij vertelde me over verscheidene opties, waaronder ook het gebruik van vuursignalen in veldslagen. Ik vroeg Theodote om uit te vissen waar het kamp van Seuthes lag, en Theodote streelde een beetje zijn baard. Hij lachte heel wat af, maar beloofde om deel uit te maken van het schema.’

‘Wel, heb ik van mijn leven! Maar je zult de torens in brand steken met je vuur,’ merkte Alcibiades op.

‘Neen, neen, dat denk ik niet. We plaatsten ijzeren platen onder de stapel hout en een extra laag van kleistenen er onder. Het dak is van steen. Ik liet openingen onder de platen, zodat de lucht er doorheen zou kunnen blazen. We probeerden het al eens! Theodote stak het vuur aan en ik stond in de toren, ginds. We probeerden het in nogal mistig weer, en de rook en het vuur kon duidelijk gezien worden! De wachters van Seuthes stonden dadelijk hier, te paard! Ze hadden de waarschuwing ook al gezien! Het enig probleem is dat we best de twee andere torens geheim houden, de andere signaliseringsposten.’

‘Uitstekend uitgevonden,’ antwoordde Alcibiades. ‘Je denkt zoals een veldheer!’

‘We denken zoals moeders die hun kinderen willen beschermen!’

Alcibiades was daarmee in verlegenheid gebracht.

‘Ik heb jullie en de kinderen in gevaarlijke omstandigheden getrokken. Dat spijt me. Gelieve mijn eerlijke verontschuldiging daarvoor aan te nemen. Ik hoop dat ik het goed kan maken.’

‘Je bent wie je bent, en daarom houden we van je,’ zei Harmonia. ‘Ik hoop dat we nooit deze hoop hout moeten aansteken. We zullen veilig zitten in onze toren en in ons fort. De signalen die we naar de heuvels kunnen zenden zullen niet slechts gezien worden door de verborgen torens. Ze zullen ook gezien worden door ons tweede fort, ginder, langs de kust. Dat fort ook kan ruiters uitzenden naar Seuthes of naar ons. We hebben twee punten vanaf waar onze signalen kunnen gezien worden. Als één punt aangevallen wordt, dan zal het andere de signalen ook zien. Ons tweede fort is ook al bijna klaar en gereed om troepen te ontvangen. Kom nu naar beneden! We gaan terug naar ons terras, beneden.’

Harmonia ging twee verdiepingen lager, naar hun slaapkamer. Ze opende een kleine deur in de gang, en ze stond opnieuw op hun privé terras dat uitzicht bood over de Propontis.

‘Van onze kamers kunnen we naar het terras gaan en genieten van dit mooi zicht op de Zee en op lagere delen van het fort. Dat was mogelijk doordat de rotskaap waarop de toren staat hoger is dan de rest van de rotsen. Het terras ziet uit over de Zee naar het zuiden, iets naar het oosten. De zon schijnt hier de ganse dag, verwarmt de toren, maar de kamers blijven voldoende koel in de zomer, en ze houden de warmte in tijdens de winter. De zon komt hier op in de morgen, en gaat daar onder aan de andere zijde. Wat een mooi zicht hebben we hier! Ik kan niet genoeg krijgen van de lucht en de Zee. Het vergezicht is zo prachtig! Soms, maar zelden, steekt er een storm op in de Zee. De golven vliegen dan verraderlijk hoog en ze worden hoog opgeslagen en breken met veel lawaai tegen onze rotsen. De winden waaien dan heftig en met vlagen. De mensen die wat verder op de kust wonen hebben me ook verteld dat het soms heel erg koud kan worden, vochtig en vriezend, maar die dagen blijven zeer zeldzaam, en echt slecht weer zal slechts een paar maal per jaar voorvallen. De rest van het jaar blijft het weer hier zeer mild en zonnig. Ik heb huiden verzameld, ook berenhuiden, en onze haarden werken goed. Beneden hebben we een badhuis.’

Alcibiades keek rond. Hij had nu de tijd om hier te blijven kijken en te genieten. Fijn, groen gras bedekte het terras. Misschien kon hij hier een kleine Perzische tuin plaatsen, met mooie bloemen en pronkstroken, misschien een boompje. Het was een natuurlijke, vlakke plaats op de kaap. Ze hing over de Zee, die haar kracht brak op de rotsen, verder beneden. Dit was een aangename plaats om samen te eten, te drinken en te praten. De architect had eveneens een borstwering gebouwd aan de rand, ter hoogte van de borst van een man, zodat men over de mooi gesneden stenen naar het water kon kijken, zelfs in stormweer. De kinderen konden hier spelen en beschermd blijven door de borstwering van de winden, en ze konden niet van de klippen vallen.

De zon stond hoog in de lucht. Haar schel licht straalde op het terras, maar de koelte van de zeewind en de zachte vochtigheid van de lucht bewaarden het gras. Alcibiades leunde over de stenen muur. Hij keek naar de Zee om de Propontis te voelen en te ruiken, de uitgestrektheid van het water en de wereld. In de verte voeren er zeilboten. Hij keek naar beneden. Hij kon zijn schepen van hier zien liggen, de kreek aan de andere zijde met het beschermde strand en de baai, en zijn kleine haven.

Zeevogels vlogen in cirkels rond boven zijn hoofd en hij volgde die met zijn ogen. Onder hen bevonden zich grotere vogels die de wind uitdaagden. Ze zweefden ongeveer in dezelfde plaats en keken naar het water beneden. Wanneer ze een vis dicht bij de oppervlakte van het water bemerkten, doken ze plots naar beneden en vielen zoals een steen in het water, met toegeplooid vleugels, speren die neerschoten. Daarna vlogen ze weer op, naar de zon, meer dan niet een vis in de bek.

‘Dat is een vreemde soort ijsvogels,’ zei Alcibiades. ‘Ik zag slechts zelden dergelijke grote vogels in de Zee.’

‘Dat zijn halcyonen,’ fluisterde Harmonia naast hem. ‘Ze hebben hun nesten juist onder dit terras en ook hogerop, in die grijze rotsen. We probeerden hen zo weinig mogelijk te storen, want het zijn kostbare en nuttige vogels. Ze brengen ons vrede en geluk! Ze oefenen een kalmerende invloed uit op de Zee, vooral ten tijde van de zonnewende in de winter. Van zeven dagen vóór die zonnewende tot zeven dagen erna zullen er geen stormen in de Propontis gebeuren met onze ijsvogels rond ons. Dat is naar verluid omdat ze in die tijd van de winter broeien in nesten die op het water vloten, maar daar geloof ik niets van. Ik zag hen al broeden en slapen op de rotsen. Ze zijn Alcyone! Alcyone wierp zich in de Zee van verdriet over haar echtgenoot Ceyx, en ze werd door de goden veranderd in een ijsvogel. De vogels van Alcyone verminderen de winterstormen wanneer ze uitvliegen, zodat we die geweldige windstoten niet krijgen die daken en hutten vernietigen, en ook niet de hoge vloedgolven van

de woedende Zee. Misschien, op een dag, zal ik me ook in de Zee werpen van verdriet over je dood en in een vogel veranderd worden!’

Alcibiades keek haar aan met droevige ogen.

Hij zei, ‘beloof me om dat niet te doen. Leef voor mij!’

‘Neen,’ antwoordde Harmonia. ‘Neen, ik zal mijn dood kiezen, en als er iets met je gebeurt terwijl we samen zijn, dan zullen we samen sterven. Ik zal doen zoals Alcyone. Ik zou echter liever samen met jou sterven.’

‘Neen,’ riep Alcibiades. ‘Zelfs als er iets met jou gebeurt, dan wil ik dat je blijft leven. Zo lang als jij leeft blijf ik verder leven!’

‘Ik zal niet blijven leven,’ weigerde ze kalm, maar koppig.

Harmonia keek naar de eeuwige beweging van de golven die hier zachtjes glooiden met de viscositeit van olie, en naar de glinsterende oppervlakte van het water.

‘We zullen samen sterven, meen ik.’

Alcibiades hield even de stilte aan.

Hij lachte dan schalks, ‘ik ben Ceyx niet! Er is slechts één man op aarde die me kan doden, en dan moet het op het scherp van de snede blijven of hij mij doodt dan wel ik hem, en we staan ook al niet tegenover elkaar. Die man zal me nog niet zo snel doden! Ik leef en ik adem en ik kan je beminnen! Hij heeft niemand om te beminnen.’

Alcibiades nam Harmonia bij de schouders, hij omhelsde en kustte haar, en knuffelde haar lang. Alcibiades was dankbaar. Hij had gedacht naar huis te komen om nog een lang en moeilijk werk te hebben met de bouw van het fort. Alles was gedaan tijdens zijn afwezigheid, en het was perfect gedaan!

Enige dagen later al verhuisde Alcibiades met zijn familie en een afdeling strijders naar het fort van Neon-Teichos. Nog meer mannen werden naar het tweede fort gezonden. Hij behield zijn landhuis en zijn huis in de stad te Bisanthes, maar hij woonde te Neon-Teichos. In weinige dagen werd het fort omgetoverd tot een comfortabel, warm liefdesnest, waarin het lachen de gewoonte werd, ondanks het toch ietwat grimmige karakter van het fort. Ze werden snel gewend aan het gebouw, aan de trappen, aan de verrassende hoeken met de menigvuldige, verre zichten op het water en op Thracië. De kinderen liepen van de kreek naar de stranden, waar ze konden stoeien en zwemmen, en vandaar naar de aulé van het fort, naar het terras, naar het dak van de toren, naar de paardenstallen, en ze waren gewenste gasten in elk huis van de wachters. Dit was hun periode van exploratie! De kinderen werden natuurlijk de lievelingen van de Atheense hoplieten en van de Thracische strijders. Alcibiades leerde hen beter zwemmen, zodat ze zwommen met de dolfijnen.

Na enige tijd begonnen er houten hutten gebouwd te worden rond het fort, maar niet tegen de muren. De strijders namen vrouwen onder de Thraciërs, en sommigen leefden met hun familie in het fort, anderen hielden een kleine boerderij net buiten het fort. De burcht beloofde bescherming bij gevaar van bandieten en vreemde legers. Boeren kwamen ook naar het fort, en die mannen vroegen de toelating om graan te groeien in velden langs de heuvels.

Alcibiades gaf hen de strook die ze verlangden. Een nieuwe stad was in de maak!

Seuthes kwam dikwijls naar Alcibiades om met de veldheer te praten en om grappen te vertellen aan Theodote. Hij was eigenlijk al meerdere malen getrouwd, en hij bracht soms ook zijn kinderen en een vrouw mee. De dikke muren weerklonken dan met het lachen en de kreten van de kinderen. Laïs en Artemisia leerden Odrysiaans te praten zonder dat ze zich er rekenschap van gaven. Ze spraken de taal van ze te horen, niemand leerde hen. Het leven verliep goed en aangenaam in het fort.

Bezoekers uit Athene begonnen ook aan te leggen bij Neon-Teichos. Ze kwamen regelmatig aan in hun veelgekleurde triremen of in minder opvallende handelsschepen. Alcibiades was eigenaar van een klein, maar snel ijschip, en met die boot kwamen en gingen constant brieven van en naar Athene. De boot pendelde tussen Neon-Teichos en Athene. Met de brieven kwamen ook mannen van de hetaira van Alcibiades. Euryptolemus en Adeimantus kwamen zo, en zelfs Thrasybulus. Ze reisden naar Alcibiades en Alcibiades nodigde vele mannen uit naar zijn fort. De mannen bespraken de zaken van de polis 's avonds, in de grote andron van de woontoren, bij het licht van toortsen die rood, dansend licht wierpen op de Perzische tapijten en de oude stenen, op de donkere balken van het pafond en op het marmeren mozaïek onder hun voeten. Soms loeide de wind rond de toren, maar dat maakte de sfeer binnenin nog gezelliger. Theodote en Harmonia bedienden de mannen. De Atheners waren erg verbaasd de slanke, tedere waardigheid van Harmonia te zien naast de weelderige vormen van de lustige en goedlachse Theodote. Ze dronken zoete Thracische wijn, aten de beste en vele vissoorten die vers uit de Propontis de dag zelf kwamen omdat ook een visser zich naast Neon-Teichos was komen vestigen, en ze bedachten intriges over de brede, gouden drinkhoorns waarin Alcibiades hen het even goudkleurige vocht van Thracië bleef schenken.

Alcibiades gaf aan allen hetzelfde bericht, 'we wachten! Als de huidige Atheense veldheren veel steden winnen, dan is onze hetaira verloren, en dan zal ik hier moeten blijven, maar dat is zeer onwaarschijnlijk met Lysander als navarch voor Sparta. Als de veldheren veldslagen en zeeslagen verliezen en als de vloot volledig vernield wordt, dan is Athene verloren, definitief en totaal, want er is geen geld meer in de schatkist om een nieuwe vloot te bouwen, en de huidige veldheren lijken er geen prioriteit van te maken om nieuwe fondsen te verzamelen, wat een grove fout is. Ik vrees vooral de nederlaag. Met het Perzisch geld is Sparta bijna onoverwinnelijk, want als hun vloot vernietigd wordt, hebben ze er een nieuwe binnen het jaar. De enige Spartaanse navarch, echter, die Athene beslissend kan verslaan, is Lysander. Lysander kan nog slechts een paar maanden navarch blijven. Jullie moeten dus de veldheren zeggen voorzichtig te blijven en niet in grote zeeslagen met Lysander verwickeld te geraken. Ze kunnen schermutselingen uitvechten, steden proberen te veroveren, slechts uitzeylen met beperkte aantallen schepen. Ze zullen verslagen worden, natuurlijk, maar niets beslissends zal er op die wijze kunnen gebeuren, en Athene zal ontgoocheld zijn, maar verder kunnen strijden. Wanneer dit voldoende lang heeft geduurd, kan ik terugkomen met Thrasybulus, net zoals Pericles de Grote ooit ook uit verbanning terugkwam. Ik mag echter tot niets officieels veroordeeld worden, niet beboet, niet verbannen, niets! Jullie moeten vooral werken om onderzoeken te vertragen, in gerechtshoven en in commissies. Doe hen me enkele maanden vergeten. Wanneer de situatie wanhopig wordt, wanneer Athene geld verliest in de oorlog zonder overwinningen te behalen, dan kom ik wel terug!'

Arginusae

De wensen en de voorspellingen van Alcibiades realiseerden zich inderdaad een tijd zoals hij aan zijn Atheense vrienden voorhield. Een evenwicht stelde zich in tussen het Atheens en het Spartaans leger. De Atheense veldheer die in de plaats van Alcibiades in Ionië nu het bevel voerde, Conon, had weinig geld, zodat hij slechts zeventig triremen zeewaardig kon houden om het evenwicht zeker te stellen in Ionië. Lysander slaagde er ondertussen in zijn Peloponnesische vloot te doen groeien, en hij betaalde zijn mannen goed, maar hij kon Conon

niet op fouten vatten. Daarna brak het einde van zijn periode als navarch aan. Zoals Alcibiades had Lysander in zijn periode niet veel kunnen terecht brengen, en ook niet Conon.

Lysander werd vervangen door Callicratidas, een Spartaat van nog maar net over de dertig jaar oud, een mothax zoals Lysander, maar een vertegenwoordiger van de meer gematigde conservatieven onder de ephoren en de Ouderen van Sparta. De commentaar van Alcibiades bleef bezorgd.

Hij dacht, ‘Callicratidas is een jonge man. Hij is oorlogszuchtig. Hij zal willen strijden. Hij zal verliezen of winnen, en die twee drastische uitkomsten zijn slecht voor mij en slecht voor Athene, want als Athene nu een zeeslag wint, dan zal haar ijdelheid haar verblinden en haar veldheren overmoedig maken.’

Lysander werd erg bitter om geen navarch meer te zijn. Hij zeilde kwaad en ogenblikkelijk terug naar Sparta. Hij gaf ook al het geld dat hij niet uitgegeven had direct terug aan Cyrus. Hij deed dat om de nieuwe navarch dwars te zitten, want hij had dat geld voor de vloot aan Callicratidas moeten laten. Callicratidas moest zich gaan vernederen bij Cyrus om geld te krijgen, en Cyrus weigerde dat op aanstoken van Lysander. Callicratidas vroeg om Cyrus de Jonge te spreken te Sardis zelf, maar hij kreeg slechts het bericht dat Cyrus te druk bezig was om wijn te drinken. Cyrus weigerde zelfs de navarch te spreken, een belediging voor de navarch. Dit gebeurde meerdere malen.

Uiteindelijk besloot Callicratidas, ‘ik ben er natuurlijk op uit meer geld van Cyrus te krijgen! Maar dat verlangen is niet zo groot als mijn verlangen om dingen te doen die waardig zijn aan Sparta. Ik wil er niet toe gedwongen worden iets te doen dat onwaardig zou zijn aan mijn polis!’

Callicratidas verliet Sardis voor Ephesus, en hij vervloekte de Perziërs.

Callicratidas had vooral een overwinning op de Atheners nodig, want binnenkort zou hij de roeiers van zijn triremen niet meer kunnen betalen. Hij bracht daarom zijn vloot naar Miletus. De Spartanen bezaten op dat ogenblik al ongeveer dubbel zoveel triremen als Conon. Callicratidas viel de Atheense forten van Delphinium aan, en ook Teos. Hij veroverde de stad Methymna op Lesbos.

Conon kon de Spartanen niet zo maar toelaten overwinningen en veroveringen op te stapelen, zonder de Spartanen uit te dagen. Hij roeide met zijn triremen ook naar Lesbos. Daarop had Callicratidas gewacht. Hij zeilde tegen Lesbos met zijn volledige vloot die toen honderd zeventig triremen bevatte!

Conon ontsnapte aan de totale vernieling, maar hij moest zich haastig naar Mytilene terugtrekken. Hij verloor dertig van de zeventig schepen die hij nog had. Hij kon veertig triremen redden en naar Mytilene brengen, maar hij bleef daar de virtuele gevangene van Callicratidas, die de haven afsloot met zijn reusachtige vloot.

De Spartaanse navarch kreeg dan plots toch het geld dat hij aan Cyrus vroeg, omdat de zoon van de Perzische Koning vreesde dat de Spartanen overwinningen zouden behalen zonder zijn steun. Callicratidas had alle sterren aan het firmament nu mee, en hij meende dat hij alles kon winnen.

De Atheense veldheer Diomedon probeerde ter versterking van Conon uit te varen met twaalf triremen, maar in de nauwe kanalen vóór Mytilene viel Callicratidas hem aan met een grote overmacht aan schepen, en Diomedon verloor tien van zijn schepen! Callicratidas was beter aan het doen dan Lysander!

Conon moest daarom boodschappers naar Athene zenden om dringende hulp af te smeken. De Atheense Volksvergadering had geen geld meer om triremen te bouwen of te kopen. De

Atheners smolten daarom maar hun gouden standbeelden, zoals de beelden van Nike op de acropolis! Met dat laatste goud brachten ze gouden muntstukken uit met de uil van hun stad op. In de zomer van dat jaar slaagden ze er op die manier in toch weer honderd tien triremen de Zee in te sturen. De Raad drong er op aan opdat iedere man van Athene zijn plicht zou doen in de vloot. Ze moesten veel schepen bemannen met onervaren roeiers, en zelfs met slaven die ze de vrijheid beloofden voor hun dienst in de vloot.

De allerlaatste Atheense vloot zeilde zo naar Samos, geleid door al de Atheense veldheren samen. De vloot nam daar nog vijfenveertig bijkomende schepen mee vanwege de Atheense bondgenoten. Meer dan honderd vijftig Atheense triremen naderden Lesbos.

Callicratidas liet vijftig van zijn schepen onder de leiding van Eteonicus de veertig triremen van Conon bewaken te Mytilene. Hij zeilde met de rest van zijn vloot naar het zuiden van Lesbos, om daar de Atheense vloot op te vangen voordat ze zich kon verenigen met de strijdmacht van Conon.

Tussen het meest zuidelijke punt van Lesbos, haar Kaap Malea en het vasteland van Azië, liggen de Arginusae Eilanden. De Peloponnesische en de Atheense vloten voeren daar tegen elkaar in, juist ten noorden van het eiland Garipadasi.

Net vóór de zeeslag voorspelde een ziener de overwinning aan Callicratidas, maar ook zijn dood.

Callicratidas merkte slechts op, 'het lot van Sparta hangt niet af van mij. Als ik sterf is dat geen verlies voor mijn land, maar als ik toegeef aan de vijand is dat wel een verlies!'

Callicratidas duidde zijn bevelvoerder Cleander aan om hem op te volgen, en hij roeide de zeeslag in.

De Spartanen vielen aan met honderd twintig schepen. De Atheners konden honderd vijftig triremen in de zeeslag werpen. De Atheners splitsten hun vloot in acht onafhankelijke groepen die elk geleid werden door een veldheer. De Atheense flanken spreidden zich open en ze probeerden al dadelijk de Peloponnesische lijnen te omsingelen, want in de Spartaanse vloot voeren minder schepen dan de Atheners hadden. De Jonge Pericles leidde die beweging aan de linkervleugel van de Atheners.

De Atheners vochten moedig. De strijd verliep zeer hard. Spartaanse en Atheense schepen ramden elkaar, en de Spartanen verloren veel schepen aan hun vleugels, waar de Atheense triremen schuin aanroeden en probeerden achter hen in te roeien, om de vijand in de rug aan te vallen. De trirem van Callicratidas ramde op een Atheens schip in. Het Atheens schip werd verwoest en zonk, mar Callicratidas verloor het leven. Daarop leek de Spartaanse formatie in wanorde, zodat de hoofdvloot van Athene, waarvan de triremen tot dan toe relatief inactief gebleven waren, de Peloponnesische schepen die in het Spartaans centrum lagen, op de vlucht sloegen.

Arginusae werd een bijzonder grote overwinning voor de Atheense vloot. De Peloponnesiërs verloren niet minder dan zeventenzeventig triremen, meer dan vijftienduizend zeelieden! De Atheense linkervleugel kon echter niet volledig de vlucht van de rest van de Peloponnesische vloot beletten.

Wanneer de vijftig Spartaanse triremen die de vloot van Conon te Mytilene op Lesbos hoorden van de nederlaag, roeiden ze snel naar de Spartaanse vloot toe, en Eteonicus nam het bevel over. Hij beval de Peloponnesische vloot naar Chios te brengen. Eteonicus had drieënnegentig triremen over, terwijl Athene honderd zestig triremen in de Ionische Zee had liggen. De Atheense verliezen waren niet hoger dan vijftwintig triremen te Arginusae! De Spartaanse vloot kon ook ontsnappen omdat er een storm in de eilanden losbrak.

Onmiddellijk na de zeeslag lagen nog steeds de wrakken van twaalf geramde Atheense triremen in de Zee. Ongeveer duizend zeelieden van de Atheense vloot klemden zich vast aan elk stuk vlottend hout dat ze konden bemachtigen. De Atheense veldheren roeiden niet direct uit om die mannen te redden, omdat ze een nieuwe aanval vreesden van de geheergroeppeerde Spartaanse schepen onder Eteonicus. Ze voeren weg met hun triremen om zich ook te hergroeperen en om verdere acties samen af te spreken.

In het midden van de storm begonnen de achtergelaten zeelieden te verdrinken. De dode lichamen werden veel later met veel moeite uit de Zee opgevist, de meeste mannen verdwenen in de golven. De Atheense veldheren zonden na een hele tijd wel zevenenveertig triremen om de zeelieden te redden, schepen die onder het bevel van de twee triërarchen Thrasybulus en Theramenes voeren, terwijl de rest van de vloot doorzeilde om de afdelingen van de vijand aan te vallen, de schepen van Eteonicus die toen nog steeds Mytilene afgesloten hielden. Het was echter veel te laat om nog Atheense drenkelingen te redden! Thrasybulus en Theramenes konden de overlevenden niet oppikken uit een steeds wilder wordende Zee. De storm dreef hun schepen naar de bescherming van de eilanden.

De Atheense vloot verenigde zich nadien te Samos. De Peloponnesische vloot likte haar grote wonden te Chios, nu geleid door Eteonicus.

In Athene, ondanks de grote overwinning, gaven de gezagsdragers van de stad de schuld voor het falen in de redding van de schipbreukelingen aan de veldheren. Het was een heilige plicht om zeelieden te redden van een verschrikkelijke verdrinkingsdood in de Zee. De overwinning werd als normaal beschouwd, de verdrinkingen een inbreuk tegen de godsdienst van de stad. Na een zeer heftig debat in de Volksvergadering werden alle veldheren van Arginusae, behalve Conon, onmiddellijk uit hun functie gezet. Twee nieuwe veldheren werden met Conon benoemd, Adeimantus en Philocles.

De Volksvergadering stemde tevens een resolutie waarbij al de zegevierende veldheren van Arginusae weer naar de stad geroepen werden om zich een aan onderzoek te onderwerpen. Twee veldheren vluchtten onmiddellijk weg. Zes veldheren, Pericles de Jonge, Diomedon, Lysias, Aristocrates, Thrasyllus en Erasinides, wilden fier de Volksvergadering trotseren.

Direct bij hun aankomst in Athene beschuldigde Archidemus, de leider van de democraten, al Erasinides. Archidemus beschuldigde Erasinides ervan om een deel van het geld te hebben gestolen dat Athene had opgestuurd, en hij beschuldigde hem ook van wanbeheer. Het Dicasterie Hof veroordeelde Erasinides tot de gevangenisstraf. Timocrates stelde dan voor in de Raad om de vijf andere veldheren ook gevangen te nemen om beoordeeld te worden in de Volksvergadering. De Raad beval inderdaad de veldheren in verzekerde bewaring te nemen.

De volgende dag kwam er weer een Volksvergadering op de Pnyx samen. Theramenes en Thrasybulus, de twee triërarchen die ermee belast werden de zeelieden uit de Zee op te pikken, waren eveneens naar Athene geroepen. Zij verdedigden zich door hun beklag te maken over het feit dat de veldheren heel veel kostbare tijd hadden verloren door zich te herenigen en zich te bezinnen over verdere acties vooraleer te denken aan de verdrinkende zeelieden, zodat de storm kon opsteken vóór zij, Thrasybulus en Theramenes, mochten uitvaren om de reddingsoperatie uit te voeren. Theramenes vooral beschuldigde de veldheren formeel en openlijk, roepende dat de veldheren zich moesten verantwoorden voor het feit dat ze de bemanningen van de verwoeste schepen al niet eerder opgepikt hadden.

In de daaropvolgende debatten in de Volksvergadering, pleitte Callixeinus voor een eenvoudige stemming van schuld of onschuld voor alle veldheren.

Euryptolemus, de neef van Alcibiades, sprak ter verdediging van de veldheren. Hij vroeg afzonderlijke processen in gerechtshoven, niet een stemming van het volk in de Ecclesia. Hij argumenteerde dat het voorstel van Callixeinus onwettig was.

De overgrote meerderheid van mannen in de Volksvergadering riepen echter dat het volk de mogelijkheid zou moeten hebben te oordelen in de Volksvergadering. De sfeer in de Volksvergadering was wreed en wraakzuchtig. Voor een tijdje werd er zelfs geroepen dat de brave Euryptolemus net zoals de veldheren zou moeten terechtstaan!

De Atheners hadden ongeveer vijfduizend mannen verloren te Arginusae, en onder die waren er vijftienhonderd Atheense burgers. Arginusae was een overwinning geweest, maar ze was duur betaald in Atheens bloed.

De partij van Theramenes bracht de familieleden van de dode mannen naar de Pnyx, allen gekleed in zwart en nauw geschoren, ten teken van rouw. Teveel burgers waren gesneuveld, vond de Volksvergadering, en de families van de verdrongen, dode mannen, schreeuwden het hardst in de Vergadering. De veldheren hadden met opzet verzaakt aan hun heilige plicht om reddeloze, hulpeloze burgers uit de Zee te halen.

Weinig vertegenwoordigers van de demen durfden de veldheren te steunen, want zij ook liepen het gevaar dan beschuldigd te worden van een godsdienstig vergrijp, zoals de veldheren. Lysicus stelde zelfs voor dat al de personen die hun handelingen van onenigheid niet wilden opgeven, met dezelfde stemming als die van de veldheren zouden moeten berecht worden. De vertegenwoordigers van de demen trokken snel hun tegenstand tegen een gemeenschappelijke stemming in.

Eén man slechts weigerde de stemming om al de veldheren samen te berechten in de Volksvergadering toe te laten, en dat was de Voorzitter van de Raad, een lid van de Prytaneis, die op die dag de leider van de Raad was. Die man was per toeval Socrates de filosoof. Socrates was de enige koppige andersdenkende die opwierp dat een dergelijke stemming onwettig was. Er zou een behandeling geval per geval moeten gebeuren, zei hij, een gemeenschappelijke stemming over al de veldheren samen was tegen de wetten van Athene. Callixeinus en andere sprekers bedreigden Socrates in beschuldiging te stellen en hem gevangen te doen nemen, maar Socrates wou niet toegeven! Euryptolemus hielp hem in een lange, briljante redevoering, en ook de democraat Archidemos sprak ten voordele van de veldheren. Na die redevoeringen, echter, werd er gestemd over wat Socrates wou, en een meerderheid stemde om de veldheren afzonderlijk te berechten, maar Meneclous sprak een formele weigering van die stemming uit, en in een tweede stemming werd het voorstel aangenomen.

Archidemos had tevergeefs getracht de beschuldigingen te richten naar enkel Erasinides. Hij faalde in die poging. Theramenes was heel erg de tegenstander van Erasinides, maar ook van Diomedon. Die twee mannen hadden vroeger samengezworen tegen de Vierhonderd, de regeringsvorm die Theramenes had helpen aan de macht te brengen. Theramenes bracht ook weinig sympathie op voor Thrasyllus, vooral niet nadat de veldheren geprobeerd hadden de schuld in zijn schoenen en in die van Thrasybulus te schuiven. Ook Thrasyllus was een tegenstander gebleken van de regeringsvorm waar Theramenes een voorstander van was toen Thrasyllus benoemd werd tot veldheer na de overwinning van Cyzicus, en waarbij het oligarchisch regime dat Theramenes ondersteunde beëindigd werd. Verscheidene redevoerders die gecontroleerd werden door Theramenes, mannen zoals Lysicus en Meneclous, spraken nu tegen de veldheren in harde, verontwaardigde bewoordingen. De Volksvergadering stemde in die opgewonden gemoedstoestand.

De Volksvergadering stemde over het voorstel van Callixeinus, en de acht veldheren werden ter dood veroordeeld. De zes veldheren die in Athene waren werden prompt terechtgesteld. De Jonge Pericles, Aristocrates, Lysias, Diomedon, Erasinides en Thrasyllus werden gedood. De Jonge Pericles was de enige man die Alcibiades nog bond aan Pericles de Grote. Thrasyllus was de metgezel van Alcibiades van vele, vele jaren. Het opperbevel dat elke dag in de vloot aan een andere veldheer werd gegeven, leek op de dag van de zeeslag van Arginusae door Thrasyllus te zijn gehouden. In plaats van de overwinning te kunnen opeisen als zijn zege, werd Thrasyllus gedood te Athene!

Enkele dagen later hadden de Atheners er natuurlijk weer berouw van wat ze hadden gedaan. Ze beschuldigden de mannen die hen er toe gebracht hadden voor de dood van de veldheren te stemmen, van lage demagogie. Vijf mannen werden van demagogie beschuldigd en het bevel werd gegeven om hen aan te houden, maar ze waren alle vijf al gevlucht vóór hun proces begon. Callixeinus keerde vier jaar later naar Athene terug, na een afgekondigde algemene amnestie, maar hij werd door iedereen in de stad gehaat en hij stierf van honger. De overwinning van Arginusae werd echter voor eeuwig besmet door de onrechtvaardigheid, de wraakzucht en de waanzin van het volk van Athene.

Alcibiades weende te Neon-Teichos. Hij hoorde het nieuws van de terechtstelling van de Jonge Pericles en van Thrasyllus uit de brieven van Euryptolemus. Zijn neef bleef nederig wanneer hij over zijn redevoeringen sprak, maar Alcibiades las de bitterheid en de gelatenheid tussen de lijnen. Hij was blij toen hij vernam hoe Socrates geprobeerd had, helemaal alleen tegen allen, de veldheren tot het laatst te verdedigen, tegen de wraakzuchtigheid van het volk in, en tegen de gemene sprekers. Maar de Jonge Pericles en de veldheren waren dood. Er was niets dat hij, Alcibiades, had kunnen verrichten in Athene. Zeer waarschijnlijk, schreef Euryptolemus, in de grote hysterie van die ongebreidelde wraakgevoelens in de grote meerderheid van de mannen tijdens de twee dagen van debatten in de Volksvergadering, was Alcibiades ook verpletterd geworden, beschuldigd van eender wat, en terechtgesteld samen met de veldheren.

De democratie was een verschrikkelijke vorm van bestuur voor een polis zoals Athene, dacht Alcibiades. De Volksvergadering reageerde emotioneel, wispelturig, en kon gemakkelijk gemanipuleerd worden door uitbarstingen van plotse gevoelens door onscrupuleuze mannen, en dan besliste de Volksvergadering zoals een breinloze kudde die slechts emotioneel handelde, zonder logische beschouwingen, zonder logica of rede. Hij haatte de mannen die de menigte van de Volksvergadering tot dergelijke uitspattingen verleidde. Maar hij moest toegeven dat hij ook, op zijn manier, in zijn tijd, de massa had bewogen.

Hij was toch verschillend, besloot hij. Hij had nooit de Volksvergadering bewogen tot handelingen van dergelijke wreedheid. Het was een plicht om de Volksvergadering tot medelijden te brengen, tot de waarheid, tot redelijkheid en tot rechtvaardigheid, niet tot redeloze wraak.

Zinloos bleef de terechtstelling van de veldheren heel zeker, want Alcibiades moest toegeven dat de gedode strategoi toch mannen waren met enige kennis van de oorlogsvoering, en Thrasyllus was zelfs een goede veldheer geweest, terwijl er praktisch geen mannen met enige van die kennis nu overbleven in Athene. De Jonge Pericles was dood, en met hem stierven nog vijf min of meer bekwame veldheren. Slechts Conon, die te Mytilene was gebleven tijdens de storm, daar gevangen gehouden door Eteonicus, was aan het verdict ontsnapt. Conon had weer eens geluk gehad.

Alcibiades herinnerde zich met tederheid de blijmoedige jonge man Pericles met wie hij zoveel prettige symposiums had gevierd. Hij werd geslagen door wroeging, want hij herinnerde zich ook hoezeer Pericles de Grote hem gevraagd had te zorgen voor zijn zoon. Jonge Pericles was vermoord door Athene, en Alcibiades sloeg zijn vuisten tot bloedens toe op de borstwering van zijn fort.

De meest bekwame veldheer van Athene, Thrasybulus, veldheer niet meer, was ook betrokken in de geschiedenis van Arginusae, en zou voorzeker nu niet meer tot veldheer benoemd worden. Alcibiades veronderstelde dat misschien Theramenes zich in de toekomst zou kandidaat stellen tot veldheer, maar hij zorgde er voor bij iedereen van zijn hetaira in Athene die man niet in de verkiezing te laten slagen. Alcibiades nam Theramenes zeer de rol kwalijk die de man gespeeld had in de veroordeling van de veldheren, niettegenstaande het feit dat hij hem vroeger ook een vriend had genoemd. Hij hield wel van Theramenes de strijder, maar hij misprees hem nu als politicus.

In de verkiezingen van de lente van het volgend jaar werden Conon, Philocles, Cephisodotus, Menander, Tydeus en ook Adeimantus verkozen tot strategoi. Thrasybulus werd niet herkozen. Theramenes werd wel herkozen, maar zijn kandidatuur werd verworpen oor de ondervragingscommissie na de verkiezing.

Menander en Tydeus hadden nog in Sicilië gestreden. Zij hadden enige ervaring in de strijd. Dat was ook het geval voor Conon, die Alcibiades kende als een goede leider van de vloot. Alcibiades kende minder Philocles en Cephisodotus, maar hij had vaag gehoord dat ze conservatieve leiders waren en geen prestatie van belang in hun vroegere loopbaan hadden verricht.

Na de overwinning van Arginusae bleven de resten van het Peloponnesisch leger geblokkeerd achter te Chios, zonder leider en zonder geld. De troepen bevonden zich in een staat van mouterij. De zeelieden en de hoplieten moesten in de velden werken zoals landarbeiders om niet te verhongeren.

Sparta deed weer een vredesvoorstel aan Athene, maar de Atheners werden opgezweept in hun Volksvergadering door de demagoog Cleophon, zodat ze opnieuw de voorwaarden voor de vrede verwierpen. Athene meende dat een totale overwinning op Sparta binnen handbereik lag.

De Atheense triremen in Ionië bestreden de Spartaanse bondgenoten met hernieuwde energie. Al de steden die verbonden waren met Sparta werden lastig gevallen, hun territorium verwoest en hun handelsschepen opgevangen en gezonken.

Tijdens de winter van dat jaar verzamelden de staten die bondgenoten van Sparta waren zich te Ephesus. Ze bespraken de oorlog, en de catastrofe die meegebracht werd aan hun handel door de onophoudelijke druk van de Atheense triremen in Ionië. Ze nodigden ook vertegenwoordigers van Cyrus uit op hun debatten.

Samen stelden ze een tekst op waarin ze vroegen aan de Spartiaten om Lysander opnieuw aan te stellen als navarch van de Peloponnesische vloot. De bevelvoerders van Cyrus gaven de voorkeur aan Lysander, en ze maakten dit punt tot een voorwaarde van verdere steunverlening aan de Spartaanse vloot. Lysander weer oproepen leek eerst onmogelijk, want de Spartaanse wet verbood aan een Spartiaat twee maal in zijn leven tot navarch benoemd te worden. Er bestond tevens een groep van gematigde conservatieven in de Spartaanse Gerousia, een groep van Ouderen die de ambitie en de macht van Lysander vreesden.

Na een tijdje van intense interne strijd onder de Spartaanse leiders werd er beslist een man genaamd Aracus als navarch aan te stellen en Lysander mee te sturen als zijn epistoleus, zijn secretaris, in een verdoken vorm van medeveldheer en eigenlijke leider.

Alcibiades wist niet wat hij moest denken van die wending in de gebeurtenissen. Hij moest eigenlijk tevreden zijn, want Lysander zou zeker de successen van de Atheense vloot in Ionië doen stoppen, en Lysander zou op zijn beurt de Atheners in Ionië teisteren. Dat speelde in zijn kaarten, en zijn kansen om naar Athene terug te keren zouden groter worden.

Anderzijds vreesde Alcibiades de successen van Lysander. Hij had liever eender welke andere veldheer uit Sparta het bevel zien overnemen dan Lysander! Hij vroeg zich af waarom en hoe hij die sterke voorgevoelens tegen de man voelde, hoewel hij hem slechts een paar maal gezien had en toch niet zo lang met hem had gesproken. Hij vond natuurlijk het waarom in Cynisca! Lysander had Cynisca begeerd, maar hij had haar niet kunnen aanraken, terwijl ze de vriendin werd van Alcibiades en haar hart aan hem had geopend. Lysander bleef jaloers op alles dat Alcibiades was en wat Lysander niet was, knap van uiterlijk, edelmoedig, briljant in redevoeringen, en een man aan wie alles gemakkelijk kwam en die iedereen kon verleiden. Alcibiades stelde alles voor dat Lysander verlangde en niet kon krijgen. Tussen hen kon er geen vriendschap bestaan, doch slechts strijd.

Alcibiades had ook van Axiochus en van Euryptolemus gehoord over de toestand van de Atheense schatkist. Die was weer leeg! Er bleven geen gouden standbeelden meer over die Athene kon doen smelten om er munten mee te slaan. Als Lysander de Atheense vloot vernietigde, dan kon er eenvoudigweg geen Atheense vloot meer gebouwd worden. Athene was failliet op dit ogenblik! Alcibiades vloekte hardop wanneer hij aan die situatie dacht, want Lysander hield de laatste beslissing van een oorlog van dertig jaar in de handen! Aan de kant van Athene stond een grote vloot, maar met minderwaardige veldheren en minderwaardige bemanningen. Aan de kant van Sparta stond een vloot in opbouw, maar met een genie van de oorlog als leider. Als Lysander de Atheense veldheren nu verpletterde, dan kon er geen Atheense vloot meer komen. Sparta zou de heerseres over de Zee worden. De Hellespont kon afgesloten worden. Athene, zonder voorraden vanuit de Zee, was gedoemd tot overgave in minder dan een maand. Sparta zou heersen in minder dan een maand, over het land en over de Zee, en dat zou het einde betekenen van de polis van Athene!

Alcibiades was onbekwaam om iets aan die toestand te verhelpen. Hij was niet meer welkom in Athene, hij was geen veldheer meer van de stad, hij kon geen vloot en geen landstrijdmacht leiden. Toch wist hij duidelijk hoe cruciaal de volgende maanden zouden worden. Wat een wending had het lot weer genomen, vond hij, dat Sparta juist op dit ogenblik, terwijl hij in ongenade bleef, Sparta iemand zoals Lysander in het bevel plaatste! Het leek hem alsof alle inspanning van dertig jaar oorlog, gans zijn leven, naar dit ogenblik was geëvolueerd, hij onbekwaam te handelen en Lysander terug in bevel! Ja, Sparta kon eenvoudiger en efficiënter handelen in haar oligarchie van wijze mannen.

Alcibiades wandelde op en neer in zijn kamer zoals een opgesloten leeuw, rusteloos, steeds uitkijkend over het water van de Propontis, nauwelijks aan het luisteren naar wat Harmonia en Theodote hem zegden, in zichzelf gekeerd, steeds bezorgd, zich kwaad en lusteloos voelend. Alcibiades rakelde zijn geest op naar oplossingen, maar hij vond geen enkele wijze om in de oorlog een rol te kunnen spelen. De kans dat de Atheense veldheren konden winnen van Lysander, zoals de vorige veldheren Callicratidas hadden overwonnen, was onooglijk klein! Alcibiades kende Lysander.

Lysander kreeg nu ook veel langer dan één jaar om te presteren, want de Spartanen konden hun truk om hem in het bevel te houden opnieuw en opnieuw toepassen. En Lysander had geen Alcibiades tegenover zich staan! Tussen Lysander en Athene stonden slechts de onervaren en verbeeldingsloze huidige veldheren, die onderling twistten over een oorlog waarvan ze niet wisten hoe die te leiden, maar waarover ze toch allen dachten dat ze hem niet konden verliezen.

De Atheense veldheren waren er van overtuigd, hoorde Alcibiades, dat ze de vloot met experte hand konden leiden. Alcibiades bleef juist daarover zeer bezorgd, en die wetenschap verzuurde zijn leven met de vrouwen en de kinderen te Neon-Teichos. Hij liep heen en weer in zijn toren zoals een gevangen, wild dier. Hij kende geen vrede van geest meer. Harmonia probeerde hem te kalmeren. Ze merkte op aan hem, herhaaldelijk, hoe rustig het leven verliep te Neon-Teichos, hoe gelukkig ze konden zijn en hoe levendig en blij de kinderen rond hen dartelden. Theodote masseerde hem en streelde hem op zijn rug gedurende lange tijd. Maar de gedachten van Alcibiades bleven voor Athene en voor Ionië.

Seuthes kwam naar Neon-Teichos. Hij kwam opnieuw de steun van Alcibiades vragen. Alcibiades twijfelde er aan of Seuthes werkelijk hulp nodig had, dan wel Theodote een woord naar Seuthes gezonden had om hem, Alcibiades, uit zijn zwartmoedige geest te trekken. Alcibiades liet toch de Thraciër hem overhalen in de wouden en bergen van Thracië te komen strijden. Hij reed enige dagen later uit met Seuthes, vergezeld van tweehonderd geofende en goed uitgeruste hoplieten uit zijn forten. Hij had die mannen de laatste maanden intens getraind voor een oorlog van hoplieten, en ook voor acties waarin peltasten verwickeld waren. Hij moest hen nu maar eens gebruiken in ware veldslagen en hen de ervaring geven die ze nodig hadden. Seuthes had hoplieten nodig om als schokafdelingen te dienen in het centrum van zijn leger in de strijd tegen de noordelijke stammen. Alcibiades weerhield zich ervan te vragen wat dan Medoc uitgericht had tegen die stammen, en hij reed uit aan het hoofd van zijn troepen.

Theodote en Harmonia zagen hem langzaam verdwijnen achter de heuvels. Ze zuchtten, maar wisten dat Alcibiades zich zou verwoest hebben door alsmaar aan Athene te denken en inactief te blijven in het fort.

Ze hoorden niets van Alcibiades gedurende vier maanden. Reizigers uit Thracië die overnachting zochten in Neon-Teichos vertelden hen verhalen van vele, verschrikkelijke schermutselingen en veldslagen die diep in de bergen van Thracië hadden plaatsgevonden. Alcibiades zond hen geen bericht en geen boodschappers.

Ten slotte kwam Alcibiades weer. Hij kwam op een mooie dag, onaangekondigd, gevolgd door zijn troepen. Hij reed traag naar het fort, op hetzelfde paard waarmee hij vertrokken was. Hij droeg nu een lange baard, wild en lang haar, een vuil gezicht, en de bepantsering die hij droeg had overal deuken gekregen. Hij kwam terug met slechts de helft van de hoplieten waarmee hij uit Neon-Teichos was vertrokken, maar wat verder achter hem reden driehonderd Thracische strijders te paard. Alcibiades kwam uit elke strijd in Thracië terug met meer mannen dan toen hij naar de strijd reed! Zijn troepen bewaakten ook meerdere ossenwagens, en Theodote en Harmonia wisten dat die gevuld zouden zitten met buit, met het goud en de juwelen van Thracië. Het was hem duidelijk aan te zien dat hij vermoeid was.

Toen Alcibiades aan de poort van het fort kwam sprong hij echter van zijn paard zo snel en kwik als een jongeling, en hij grinnikte wanneer hij de twee vrouwen op de toren zag staan. Theodote en Harmonia wisten daarmee ook dat hij weer beter was, de vroegere Alcibiades. Het eerste wat hij deed toen hij zijn kamers zag, was zich te wassen, grondig te wassen, en zijn baard af te snijden. Daarna sliep hij gedurende drie dagen op rij. Hij was uitgeput, en hij sprak nauwelijks gedurende nog dagen nadien. Hij weigerde eerst over die, zijn tweede

campagne in Thracië te praten, maar allengs trok hij Harmonia naar zich toe. In het begon bedreef hij de liefde zoals een waanzinnige, zeer ruw, zodat ze het uitschreeuwde van pijn, maar daarna vond hij zijn tederheid weer, en hij nam haar zacht en liefhebbend. Het waren de kinderen, natuurlijk, die hem het meest weer veranderden. Ze verleidden hem en eisten zijn aandacht op, die hij eerst terughoudend gaf, maar daarna ook graag en gretig.

Meer nieuws druppelde Neon-Teichos binnen naarmate de bezoekers hun schepen aanlegden in de kleine haven naast het fort. Alcibiades hoorde zo dat Lysander zijn tijd goed gebruikt had. De Spartaanse medenavarch had contact gezocht met Cyrus en hij had meer geld gekregen. Cyrus bevond zich echter niet in Lydië. Hij was in ongenade gevallen bij zijn vader, maar dan was hij naar het doodsbed van Darius geroepen, die stervende lag te Thammeria in Medië, nabij het gebied van de Cadusianen tegen wie hij een expeditie had geleid om een opstand te onderdrukken.

Het vertrek van Cyrus was volledig ten voordele van Lysander, want daarmee was er iets buitengewoons gebeurd, iets ongehoords voor de Helleense wereld! Cyrus legde zoveel vertrouwen in de Spartaat, dat hij Lysander aangeduid had als satraap voor Lydië en Carië in zijn plaats, met het recht tribuut te heffen in die landen. Lysander kon heersen vanuit Sardis als een Perzische satraap als hij dat wou doen. Belangrijker was dat hij nu al het geld van de tributen van de Helleense steden van Lydië en Carië ter zijner beschikking had, en ook de inkomsten van het Perzisch satraapschap!

Lysander bezat nog niet genoeg triremen om de Atheners frontaal aan te vallen, maar hij bezat nu wel al de middelen, de fondsen, nodig om zich een grote vloot te laten bouwen. Hij voegde dus constant schepen toe aan zijn vloot. Hij recupereerde en herstelde al de oudere triremen, en hij liet nog veel meer schepen bouwen te Antandros. Hij oefende zijn mannen onophoudelijk.

Lysander verpletterde al de democratische neigingen in de steden van de regio die hij beheerste. Hij installeerde oligarchen te Miletus. Wanneer hij voelde dat de Atheense veldheren hem niet openlijk durfden aan te vallen, gebruikte hij zijn leger om de ene na de andere pro-Atheense nederzetting in Carië en op Rhodos te bestormen. Ze veroverde hij Cedrae, en hij zond de ganse bevolking daar de slavernij in. In elke plaats die hij veroverde bracht hij oligarchen aan de macht, regeringen bestaande uit slechts enkele mannen die totaal toegewijd aan zijn persoon bleven. Hij streed en handelde meedogenloos, en kende geen scrupules. Hij gaf de macht in geld en strijders aan de oligarchen, zodat ze rijk en sterk in hun stad werden, en daarom nog meer verbonden bleven aan zijn persoon.

Aegospotami

Aan het einde van een onrustige zomer schatte Lysander dat hij voldoende triremen tot zijn beschikking had om de Atheense vloot te trotseren. Het was toen oogsttijd, en vele vrachtschepen beladen met granen uit de kusten van de Zwarte zee voeren door de Hellespont op hun weg naar Athene.

Lysander besloot om in de Hellespont aan te vallen en naar de halsslagader van Athene te stoten. Hij zeilde met zijn hele vloot naar Abydos. De Atheense veldheren achtervolgden hem, maar tegen de tijd dat ze aankwamen had Lysander al Lampsacus veroverd en in die uitstekende haven een vlootbasis ingericht. Lysander had een gecombineerde land- en zeestrategie toegepast door de haven van Lampsacus met zijn triremen aan te vallen en zijn

bevelvoerder Thorax met hoplieten over het land naar de stad te sturen. Lampsacus werd totaal verrast en ingenomen.

De Atheners, met honderd tachtig triremen, bezaten de grootste oorlogsvloot die ooit samengesteld werd. Ze gingen aan wal bij wat helemaal geen goede haven was, maar niettemin een voldoende grote aanlegplaats, tegenover Lampsacus, bij een plaats die Aegospotami genoemd werd, de 'Geitenrivieren'. Op dat punt was de Hellespont niet breder dan vijftien staden!

De Atheense veldheren daagden Lysander regelmatig uit om met hen een zeeslag te strijden, maar Lysander bleef liggen in de bescherming van Lampsacus. Dit was niet zijn tijd om met de Atheners te vechten die hun grootste macht hier toonden, en Lysander herinnerde zich dat ooit iemand tegen hem gezegd had dat de eerste plicht van een strateeg was enkel op zijn eigen gekozen ogenblik te strijden, nooit op het ogenblik gekozen door de tegenstander. Hij wachtte tot de Atheners ongeduldig zouden worden en een verkeerde beweging zouden maken, een beoordelingsfout, of tot ze gedemoraliseerd werden door het wachten.

In de herfst was de Hellespont één van de meest bevaren waterwegen ter wereld. Dit was de drukste periode van het jaar, met de grootste handelstrafiek vanuit de Zwarte Zee naar Attica. Tevens lagen daar nu de vloten van Athene en van de Peloponnesos, bijna vierhonderd triremen en hun militaire transportschepen, bijna tachtigduizend strijders en zeelieden. De twee vloten patrouilleerden hun snelste schepen om elkaars bewegingen te bespioneren. De Atheense veldheren verkozen te Aegospotami te blijven eerder dan te Sestos, om zo snel mogelijk te kunnen reageren op iedere beweging van de vloot van Lysander naar de Propontis of naar de Bosporus. Daarmee bepaalde Lysander het verloop der dingen, de Atheners reageerden slechts op wat hij deed. Voorlopig deed Lysander echter niets!

Aegospotami was een zeer slechte plaats voor een leger van zesendertigduizend mannen. Het was ook geen haven die de naam waardig leek, slechts een lengte van laaggluoiende stranden waarlangs de Atheense triremen lagen zonder de bescherming van pieren. Alle voorraden moesten ingebracht worden per schip vanuit Sestos, dat meer zuidelijk lag.

De Atheners zouden het niet lang kunnen uithouden op een dergelijke plaats. De hoplieten en de zeelieden verveelden zich en het voedsel was schaars.

De zes Atheense veldheren veranderden elke dag van opperbevel, zoals het hun gewoonte was. Elke dag was dus een andere veldheer de opperbevelhebber. Ze daagden de Spartaanse vloot uit om een zeeslag te leveren, maar Lysander weigerde om uit de haven van Lampsacus te varen en zijn triremen bloot te stellen. Elke dag roeiden de Atheners met hun triremen naar Lampsacus, waar ze de Peloponnesiërs uitdaagden, en dan zeilden ze onverrichter zake weer naar Aegospotami. Lysander beperkte zich er toe om enige snelle schepen achter de Atheners aan te sturen om te gaan kijken wat de Atheners deden nadat hun vloot hem was komen uitdagen.

Alcibiades hoorde via zijn Thracische bondgenoten van de aankomst van de Atheense en Peloponnesische legers in de Hellespont, niet ver van zijn fort. Hij had voordien laten weten in Thracië dat hij gewaarschuwd wou worden als er daar iets speciaals aan de kust gebeurde. Een Thracisch stamlid die nabij de streek leefde waar de Hellespont zich in de Propontis opende, bracht hem het nieuws van de aankomst van de twee reusachtige vloten. De boodschapper kwam te Neon-Teichos aan in de avond.

Alcibiades aarzelde niet. Hij nam twee paarden van zijn fort en hij reed naar de Hellespont. Hij reed zo lang hij nog iets kon zien in de vallende nacht, langs de kust, voorbij de bewoonde

streken, en af en toe van paard wisselend, en steeds verder rijdend. Hij sliep slechts een korte tijd op een strand, in het midden van de nacht. Hij droeg een lichte bepantsering, een schild en een zwaard. Bij dageraad reed hij weer uit, en hij kwam in de morgen nog aan bij het Atheens kamp. Hij reed naar een heuvel langs de kust, vanwaar hij de Atheense schepen in lange rijen aan het strand van Aegospotami kon zien liggen. Sommige van die schepen kwamen nog terug vanuit de Zee. Hij veronderstelde dat de vloot juist de Spartanen te Lampsacus had uitgedaagd, en net teruggekeerd was zonder strijd te leveren. Hij zag ook twee Spartaanse triremen op een kleine afstand de Atheense vloot volgen en bespieden. Waarom werden die triremen niet achtervolgd en weggejaagd?

Alcibiades bemerkte al van ver dat er wanorde heerste in het Atheens kamp. Hij zag hoplieten op hun gemak aan hun tenten zitten zonder hun bepantsering aan. Zeelieden zaten in groepjes te eten naast hun triremen, op het strand. Ze aten direct nadat ze terug kwamen uit de Zee. Dat kon het laden en het vertrek van de triremen hinderen bij een noodalarm. Niet iedereen at samen. Alcibiades zag geen organisatie voor de maaltijden. Er leken ook geen of niet veel bewakers te zijn uitgestuurd, want Alcibiades was niet opgevangen door ruiters of door patrouilles te voet. Hoe konden de Atheners een verrassingsaanval vanuit het land hebben opgemerkt? Hij zag geen ruiters rondom. In het water werden geen oefeningen gehouden, geen triremen patrouilleerden in de Zee. De mannen waren helemaal niet oefeningen aan het houden, noch in de Zee, noch op het land. De zeelieden zaten daar slechts niets te doen, te eten of te dobbelen, te wandelen, of zelfs te zwemmen.

De logistiek van dit leger moest erg moeilijk verlopen, dacht Alcibiades plots. Om een leger van zesendertigduizend mannen te voeden moesten reusachtige hoeveelheden voedsel elke dag naar hier gebracht worden! De Atheners moesten minstens acht tot tien vrachtschepen beladen met voedsel elke dag van en naar Sestos varen om het voedsel in te brengen. Dat was waanzin!

‘Ik wed dat ze twintig transportschepen moeten gebruiken, tien boten elke twee dagen,’ telde hij. ‘Waar bevinden zich de latrines? Ze moeten hier putten hebben van drinkwater, maar hun latrines moeten veraf liggen opdat ze hun putten niet zouden bederven. Hoeveel mannen werken aan hun logistiek? Hoe lang kunnen ze op die wijze nog hier blijven? Wat doen de mannen wanneer ze terugkeren van hun schepen? Hoe snel kunnen ze weer in goede orde aan boord geraken? Waarom, in de naam van Zeus, blijven ze hier, zo onbeschermd, waarom niet verder af om de Peloponnesiërs uit te lokken?’

Alcibiades reed traag de heuvel af, op zijn hoede voor boogschutters. Hij reed ongedeed en werd niet teruggehouden tot hij bijna aan de tenten stond. Daar verschenen wel wachters, wachters te voet, die hem ruw vroegen wie hij was. Hij zei dat hij Alcibiades van Athene was en wou spreken met Adeimantus, de Atheense veldheer. De wachter wees slechts vaag naar de richting waar de tent van Adeimantus moest staan, en Alcibiades bleef te paard verder rijden, onverzeld, onbewaakt. Een Spartaanse spion kon hier op zijn dooie gemak alles komen bekijken!

Hij reed rond een heuvel en vond daar een ander tentenkamp. Hij bemerkte overal de onachtzaamheid en de slordigheid van de mannen. De bevelvoerders lieten de mannen maar rondwalen, zonder van hen te eisen dicht bij hun afdelingen te blijven. De bevelvoerders waren aan het eten, aan het praten, aan het lachen, aan het dobbelen, zonder naar hun troepen te kijken. Hij moest meerdere malen naar Adeimantus vragen, voordat hij naar de tent van de veldheer werd gebracht.

Adeimantus stond vóór zijn tent water op zijn gezicht te sprenkelen uit een emmer. Hij droogde zijn hoofd af met een stuk wit, maar vuil doek. Hij keek op omdat hij de hoeven van een paard hoorde, en slechts dan bemerkte hij Alcibiades. Alcibiades was waarschijnlijk wel de laatste man die Adeimantus verwacht had in deze plaats te zien.

Alcibiades riep, 'je kunt nu je mond sluiten, Adeimantus, ja, ik ben het, Alcibiades!'

'Alcibiades! Hoe kwam jij hier? Wat gebeurt er?'

Alcibiades stapte van zijn paard af en hij moest een heel hard bevel schreeuwen voordat een hopliet zich er toe neeg de teugels van het paard uit zijn handen over te nemen.

Hij antwoordde pas dan, 'niet speciaals is er gebeurd, Adeimantus. Ik dacht dat jullie wat hulp en raad konden nodig hebben. Vertel mij maar wat er hier aan het gebeuren is! Bouwen jullie een nieuwe Atheense kolonie? Is dit een leger of een gepeupel?'

'Het zou een leger moeten zijn, Alcibiades, en dat is het ook. Welke hulp zou jij kunnen brengen, Alcibiades? We hebben het grootste leger op aarde en al de veldheren die Athene kan nodig hebben om het te leiden!'

'Ik kan bijkomende troepen brengen en een plan. Ik zou dat willen voorstellen aan je medeveldheren. Kun jij ze samenroepen?'

Adeimantus wachtte even vooraleer te antwoorden.

Hij schudde daarna zijn hoofd, 'natuurlijk! Waarom niet? Laat ons naar de tent van Philocles gaan. Let op, Alcibiades! Je hebt niet slechts vrienden onder de veldheren!'

'Wie zal zich het meest tegen mij verzetten?'

'Voorzeker Philocles. Hij is een arrogante bastaard, die, zo hard is als ze kunnen gemaakt worden. Hij gelooft steevast dat Athene niet kan verliezen met dit leger, welke slag er ook kan gebeuren. Menander zal zich ook tegen je verzetten, en ook Tydeus. Die twee moet je kennen, want ze zijn naar Sicilië met je gegaan een heel aantal jaren geleden. Ze nemen het je nog steeds kwalijk dat je het leger van Sicilië verlaten hebt. Cephisodotus is neutraal tegenover alles. De mening van Conon ken ik niet. Kom meel!'

Adeimantus wandelde met Alcibiades door een laan van tenten. De hoplieten keken op wanneer ze de twee mannen zagen nabij komen, de veldheer en de knappe, blijkbaar aristocratische man. Ze kenden Alcibiades niet. Alcibiades herkende niet één hopliet of zeeman, dit waren allen nieuwe, jonge mannen. Hij was ontgoocheld. Hij had gehoopt op een andere manier begroet te worden, maar dit was een volledig nieuw leger waarin hij niemand kende. Hij dacht eenmaal dat hij een bekend gezicht zag van iemand die hij gezien had in het leger van Samos, maar de man draaide zijn hoofd weg en stapte verder. Hij negeerde Alcibiades.

'Wie zijn deze mannen,' vroeg Alcibiades. 'Ik herken niemand!'

'Het is normaal dat je ze niet kent, en omgekeerd. De meeste van de mannen, hier, zijn zeelieden. We hebben wel burgers die hoplieten zijn, maar die wonen in tenten aan de noordzijde van het kamp, niet hier. De meeste van die hoplieten zijn echter ook nog zeer jong. Misschien zou je wel enige van hun bevelvoerders kennen. Je zou er verbaasd van blijven hoeveel van de gewone hoplieten van enkele jaren geleden, de mannen die met je te Cyzicus vochten, bijvoorbeeld, nu bevelvoerders zijn geworden. De zeelieden hier zijn geen Atheners. Ze zijn huurlingen die van overal ter wereld komen, en er zijn zelfs slaven tussen aan wie we de vrijheid beloofden eenmaal hun dienst in het leger beëindigd is. We kregen niet de beste slaven, en ook niet de beste huurlingen. De besten gingen naar de Spartanen, want die betalen beter. Wij kregen het uitschot, de armsten, de minst bekwamen, de meest onervaren mannen, en diegenen die zo snel mogelijk werk nodig hadden, eender welk werk. Ze houden niet van wat ze doen. Ze zijn helemaal niet gemotiveerd om te strijden, maar ze haten het nog meer zich hier te vervelen. Ze nemen het ons kwalijk dat ze niet voldoende te eten krijgen en ze klagen de ganse dag. Je begrijpt wat dat betekent voor de discipline en voor de orde. Ze

vechten onder elkaar. Ze zullen wel meedogenloos en wild zijn in het doden, want ze kennen geen scrupules. Ze zijn niettemin dankbaar voor hun salaris. We hebben zeer goede triërarchen, echter, maar zelfs onder hen bevinden zich veel vroegere kapiteins van handelsschepen, Atheense burgers, maar mensen met weinig ervaring in het manoeuvreren van oorlogstiremen.’

‘Ik zag geen oefeningen op Zee gebeuren. Als sommige triërarchen ervaring missen, dan zouden jullie hen moeten oefenen. Dat zou ook de roeiers bezig houden, en ten minste houden jullie zo ook enkele schepen in Zee. De roeiers zien er futloos uit, vind ik.’

Alcibiades keek bedenkelijk.

‘Daar heb je gelijk in, Alcibiades, we zouden moeten trainen. Ik probeerde oefeningen op te dringen aan de mannen, maar ik heb zelf ook weinig ervaring op Zee. Ik vroeg aan de andere veldheren. Ze waren niet geïnteresseerd in wat ik vroeg, en ze leenden me hun meer ervaren kapiteins niet uit. Het is elke veldheer voor zichzelf, hier!’

‘En wat met Conon? Conon moet toch weten wat er moet gedaan worden!’

‘Zoals ik je zei, elke veldheer werkt apart. Conon verbergt zich in verachting. Conon slaagde er in de beste roeiers te nemen, de beste kapiteins, de beste bemanningen. Hij kent de mannen. Hij ging met hen praten, zodat ze vroegen om bij hem te dienen. Zijn mannen hebben gevochten te Arginusae, en velen waren ook met hem te Mytilene. Conon gaat zijn eigen weg, de wijze van Conon! Hij veracht de andere veldheren en toont dat, en de andere veldheren vermijden hem daarom ook. Er wordt verteld dat hij zich zelf gevangen liet zetten te Mytilene, en dat hij daar dertig schepen verloor aan Callicratidas, een melkjongen, en hij nam niet deel aan de overwinning van Arginusae. Maar we weten en voelen allen dat hij de enige veldheer is die ervaring heeft op Zee. Hij heeft afdoende bewezen in andere schermutselingen, zelfs als jonge man, dat hij de Peloponnesische vloot zou kunnen verslaan. Maar hij mengt zich niet met ons.’

Alcibiades zei bitter, ‘hij verloor meer schepen dan Antiochus te Notium, en veel meer mannen. Maar Conon werd nooit naar Athene geroepen om zich te moeten verantwoorden. Hij ontweek al de ondervragingen na Arginusae, en hij werd niet terechtgesteld voor de verdrinkingsdood van de zeelieden in de eilanden. Pericles werd gedood, maar Arginusae gebeurde slechts tengevolge de nederlaag van Conon! Conon is nog meer de bedreven politicus dan de veldheer voor de Zee!’

‘Ja, Conon is populair, en hij is nooit de man die vooraan staat. Hij werpt geen schaduw. In Athene vind je steeds Conon staan achter een hoge man. Hij is de meest voorzichtige, onopvallende persoonlijkheid die ik ken. Hij weet zich onzichtbaar te maken. Wel, wellicht is dat de goede manier om te overleven. Toch gaat telkens opnieuw de eer naar hem. Hij is de ultieme strijder, veronderstel ik. We komen aan bij de tent van Philocles!’

Philocles was al even verbaasd als Adeimantus om Alcibiades zijn tent van opperbevelhebber te zien binnenstormen. Alcibiades bespeurde een trek van misprijzen op de lippen en op het gezicht van de veldheer. Adeimantus zei direct waarom Alcibiades naar het kamp was gekomen. Philocles bleef even stil denken, daarna zuchtte hij en hij riep twee bewakers zijn tent in om de andere veldheren te gaan verzamelen. Hij nam geen beslissing alleen. Philocles vroeg ondertussen echter niets aan Alcibiades. Hij keek zelfs niet om naar hem. Hij ging aan zijn tafel zitten en las de ene rol na de andere die daar lag. Hij negeerde Alcibiades.

Alcibiades dacht er even aan om de tafel met een trap van zijn been omver te trappen, roepend dat dit geen manier was om een vroegere Autokrator te ontvangen, maar hij bleef kalm en geduldig.

De andere veldheren kwamen even later binnen, allen praktisch samen. Ze groetten niet allen Alcibiades. Conon groette hem wel. De Veldheren stonden in de tent, Philocles en Adeimantus, Conon en Cephisodotus, Menander en Tydeus.

Alcibiades besloot dat hij best kon beginnen te spreken.

‘Veldheren, ik groet u,’ zei hij luid, ‘u hebt een groot leger hier, en mooie triremen.’

‘Laat het applaus maar achterwege, Alcibiades,’ onderbrak Philocles hem ongeduldig. ‘We weten wat we hebben! Wat kom je hier doen? Je hebt hier geen enkele autoriteit. Het is wellicht zelfs onze plicht je aan te houden en je terug naar Athene te zenden. Breng me daar niet toe!’

‘Hebt u onlangs nog goed gekeken naar uw vloot, veldheren? Deze plaats is een zeer slechte, onbeschermd haven om een zo groot leger in te houden. De logistiek van voedsel en uitrustingen moet hier zeer moeilijk verlopen. Ik bewonder uw werk, maar ik stel voor dat u zich terugtrekt tot in Sestos. Sestos heeft een goede haven en ze is een stad die uw leger vanuit het binnenland kan bevoorraden!’

‘We weten alles daarover, Alcibiades. We hebben al besloten om hier te blijven. Waarom we hier blijven zijn uw zaken niet. Ik herhaal, waarom ben je naar hier gekomen?’

‘Ik kom met hulp en raad, Philocles,’ antwoordde Alcibiades zoetjes. ‘Ik heb vrienden in Thracië. Thracië heeft veel strijders. Ik kan duizenden peltasten naar uw leger brengen. U hebt de roeiers die u nodig hebt, maar weinig landtroepen. U hebt geen ruiters. Ik kan u die bezorgen. Mijn troepen kunnen deze zijde van de Hellespont bewaken, zodat wanneer de Spartanen naar de noordelijke kusten van de Hellespont of de Propontis gedreven worden, ze aangevallen en vernietigd kunnen worden. Ik verlies nooit een veldslag, Philocles, dat weet u ook. Als de Spartanen aan land komen, dan zullen ze verslagen worden. U kunt zelfs de Spartanen naar de kust lokken, zodat mijn troepen hen kunnen verrassen. Ze weten niet dat er een alliantie met Thracië bestaat. De Spartanen weten niet dat ik een leger heb dat met u kan samenwerken. Ze weten ook niet dat Alcibiades hier is!’

Dat is allemaal mooi, maar zeer hypothetisch, Alcibiades,’ vaagde Philocles die argumenten weg met een ongeduldige beweging van zijn hand. ‘We kunnen zelfs de Spartanen niet uit de haven van Lampsacus krijgen, zulke lafaards zijn ze! Hoe zouden we er hen dan kunnen toe brengen aan te leggen aan de noordkust van de Hellespont? Je voorstel is absurd!’

‘Als de Spartanen niet uit Lampsacus willen varen, dan kan ik hen er uit lokken. Lampsacus heeft hoge muren, maar aan de haven liggen slechts wallen van opgehoogde aarde. De verdediging aan de landzijde van hun haven is zwak. Ik kan hier aankomen binnen enkele dagen met een groot aantal mannen, met zoveel troepen als u niet durft te geloven. Help me met uw vrachtschepen om die troepen naar de zuidelijke kust van de Hellespont te brengen, en geef me uw afdeling hoplieten. Ik zal de haven van Lampsacus aanvallen met mijn leger vanuit een zijde die de Spartanen niet verwachten, van de landzijde! De Spartanen zullen dan wel moeten uitroeien met hun triremen, en u kunt ze een tijdje later uit het water plukken. Als ze terug varen naar de zuidkust, ergens nabij Lampsacus of zelfs naar Abydos, dan zullen wij hen opwachten met ons leger. Als ze aan strand gaan aan de noordelijke zijde van de Hellespont, zullen ze in een andere valstrik vallen. Adeimantus, hier, is een goede landveldheer. Hij kan mijn troepen aan de noordelijke kant leiden.’

‘En wat zit er in dat plan voor jou, Alcibiades? Wat verwacht je van ons voor deze belachelijke hulp?’ vroeg Menander/

‘Ik wil Athene helpen,’ snauwde Alcibiades terug. ‘Is dat niet genoeg voor u? U kent Lysander niet, de navarch die de Peloponnesiërs leidt! Ik ken hem goed! Ik heb aan dezelfde tafel gegeten als hij, met hem gesproken, strategieën met hem ontwikkeld, ik heb hem zien oefenen en manoeuvreren. We begeerden zelfs dezelfde vrouw. Geloof me, ik ken Lysander zo goed als een vriend. Hij is de meest gevaarlijke man op aarde voor Athene en voor u.’

Lysander zal u rauw smaken nog voordat u beseft dat hij u genaderd is. U hebt mij nodig om u raad te geven met deze listige Spartaat!

‘We vroegen wat je in ruil wou, Alcibiades,’ wierp Philocles tussen.

‘Wat ik in ruil wil is heel eenvoudig. Ik kom met een leger. Ik leid de landstrijdmacht. Ik wil dus veldheer zijn. U kunt me tot veldheer verkiezen. Dat is voordien ook al gebeurd, door het leger van Samos, jaren geleden. Dat moet u zich herinneren. Als u verstandig blijft, dan kunt u me uw leidende veldheer maken voor de duur van enkele dagen, tijdens de veldslag, misschien zelfs slechts voor één dag, zoals uw gewoonte is. U kunt me aannemen als veldheer van de landstrijdmacht die Athene u niet gegeven heeft maar die ik wel ben, en me aanhoren in verband met strategie en verdediging. Dat is niet veel gevraagd voor een overwinning! Denk er aan wat er kan gebeuren als u hier verliest!’

Philocles antwoordde weer sneller dan de anderen. ‘Alcibiades, we zijn perfect bekwaam om de Spartaanse troepen van Lampsacus aan te pakken. Onze vloot is superieur in alles. We zijn altijd al superieur geweest in het verleden, tenminste, zolang de vloot in goede handen bleef.’ Philocles verwees daarmee naar de nederlaag te Notium, waar Alcibiades het leiderschap van de vloot had overgedragen aan zijn stuurman.

Philocles liet Alcibiades niet terugsnuwen op die lelijke opmerking.

Hij ging onmiddellijk verder, ‘we weten maar al te goed waarom je naar hier bent gekomen. Je wilt opnieuw een overwinning opeisen. Als we een zeeslag verliezen, hier, dan zal de schuld op ons vallen, op de huidige veldheren. We zullen zelfs de blaam krijgen het bevel aan jou te hebben afgestaan. We zullen in een proces veroordeeld worden daarvoor in Athene, maar jij zult weer verdwijnen in je fort in Thracië. Als we de zeeslag winnen, dan zal jij al het krediet opeisen en bekomen. Ik zeg dat we je niet nodig hebben. Je tijd is uiteindelijk op in Athene, Alcibiades, finaal ten einde, zie je!’

‘Dat is waar,’ voegde Menander toe. ‘We hebben je niet nodig, Alcibiades. Ik geloof niet dat je met duizenden krijgers kunt komen. Je belooft slechts wat je niet kunt beloven. Je komt met niets om ons te geven, behalve wind en lucht. Ach ja, als we je tot veldheer zouden benoemen, wat in de huidige omstandigheden onwettelijk zou zijn, dan kun je naar Koning Medoc rijden in de functie van een Atheense veldheer, hem ook al alles en nog wat beloven, en troepen vragen. Misschien kom je wel terug met enkele honderden peltasten, misschien ook met niets. Maar als veldheer zou je deelnemen in onze overwinning, en die overwinning van ons komen stelen. We hebben je niet nodig, Alcibiades, niet je ideeën en ook niet je hulp! Ga naar huis en slaap maar met je minnaressen!’

Tydeus voegde daar aan toe, ‘ik ben ook akkoord met Philocles en met Menander. Ik vocht in Sicilië met Nicias, tot het einde. Ik kon nauwelijks ontsnappen en terug naar Athene geraken. Je verliet ons daar zoals een dief, voordat de strijd begon. Mannen zoals jij hebben we niet nodig, Alcibiades. Je bent een gevaar voor Athene en voor het leger!’

‘Ik zeg u dat u Lysander niet kent,’ schreeuwde Alcibiades wanhopig. ‘Die man is niet slechts een gewone Spartaanse veldheer. Hij is een Spartaat. Hij is ambitieus, verstandig, sluw, een berekenaar, een doorgetrapte bedrieger, en hij bijt zo snel als een slang. Hij zal zijn prooi in de mond houden, u allen, vóór u het realiseert. Daarna zal hij u verorberen, en u pletten met één enkele beweging van zijn kaken. Ik alleen kan nadenken zoals hij en zijn intenties achterhalen, en hem neutraliseren. Nog beter, ik kan het initiatief van hem wegnemen. Hij vreest me!’

‘Je bent fabeltjes aan het vertellen, Alcibiades,’ riep Tydeus honend. ‘Wij ook kunnen denken aan wat Lysander kan doen! Je bent niets meer dan een gewone bedrieger en je bent dat altijd al zo geweest. Mensen zoals jij hebben we niet nodig! Je tijd in Athene is op sinds Notium en Samos!’

De Mannen draaiden hun ruggen naar hem. Philocles opende weer zijn rollen en hij toonde die aan de mannen, wat waarschijnlijk een nieuw aanvalsplan was. Hij fluisterde tot de veldheren, en ze bogen zich over de tafel. Ze deden alsof Alcibiades al niet meer in de tent stond.

Alcibiades was wanhopig. Hij zag Conon in een hoek staan, afzijdig.

Hij sprak Conon aan, 'wat zeg jij, Conon? Jij was veldheer in vele veldslagen. Wat is jouw mening over steun met landtroepen? Wat zeg jij over een aanval van de haven van Lampsacus met landtroepen? Is dat geen degelijke strategie?'

Conon antwoordde, 'ja, ik meen dat het een goed plan en een goede strategie is, inderdaad! Maar mijn collega's lijken van mening te zijn dat je beloften niet zullen waar gemaakt worden. Ik ben geneigd hen te geloven. We kunnen ook gewoon niet meer wachten, Alcibiades! De logistiek, hier, is ons aan het verslaan. Als we niet binnen een paar dagen al iets doen bewegen, dan zal het leger zich hier zelf vergifigen. Ziekte en desertie zullen het lot worden van het leger. We kunnen niet wachten op versterkingen die misschien nooit zullen komen. Ga naar huis, Alcibiades!'

Alcibiades wou nog meer argumenten roepen naar de veldheren, maar ze negeerden hem volledig in de tent, en ze deden alsof hij al niet meer bestond.

Adeimantus nam de arm van Alcibiades vast, en hij trok Alcibiades zacht weg.

'Kom naar buiten, Alcibiades, kom met mij mee!' zei Adeimantus zacht, bijna met medelijden in zijn stem, 'je tijd is nu niet bij deze mannen. Ze willen je niet hebben, wat je ook moge zeggen. Het is beter weg te gaan!'

Alcibiades draaide op zijn hielen en hij stapte naar de opening van de tent.

Zijn laatste woorden, vóór hij naar buiten ging, waren, 'arm Athene!'

Alcibiades liep weg. Adeimantus stelde voor hem naar Neon-Teichos te brengen in een kleine zeilboot, maar hij weigerde dat. Hij sprong op hetzelfde paard dat hij gebruikt had om naar het kamp van de Atheners te rijden.

Hij zei tot ziens aan Adeimantus en hij bedankte de man voor zijn hulp. Hij zei op te letten, en bij Conon te blijven, want hij zou veel moed nodig hebben! Hij draaide zijn paard en reed weg, in galop, nu tevreden eigenlijk om het Atheens kamp te kunnen verlaten. Hij was niet meer kwaad. Een vreemde droevigheid kwam op in zijn geest. Hij wou zo snel mogelijk uit dit kamp van dode mannen geraken.

Lysander deed iets heel eenvoudig die herfst, direct nadat Alcibiades het Atheens kamp uit reed. Zijn spionschepen hadden hem gerapporteerd dat telkens wanneer de Atheners naar hun kamp te Aegospotami terugkeerden van hem uitgedaagd te hebben, de Atheense zeelieden weg van de triremen wandelden om op hun gemak te gaan eten en te drinken. Vier maal al hadden zijn kapiteins hem diezelfde gewoonte van de Atheense vloot gemeld. Hij wist dat de Atheense triremen naast elkaar aan het strand lagen en niet in een beschermde haven.

De vijfde dag, wanneer ongeveer dertig Atheense triremen geleid door Philocles nog maar eens de Peloponnesische vloot hadden uitgedaagd, had Lysander al zijn triremen stiekem klaar liggen achter de pier van Lampsacus. Wanneer de Atheense schepen terugkeerden naar de stranden van Aegospotami, gingen de Atheense zeelieden en de hoplieten aan wal en ze zwermden weg van hun boten. Niet één Atheens trirem bleef in de Zee liggen.

De Spartaanse spionschepen keken ook zoals gewoonlijk naar wat de Atheners deden, en daarna draaiden ze zich om zoals hun gewoonte was om weer naar Lampsacus te varen.

Lysander had echter aan de kapiteins van die triremen gevraagd om een schild hoog te hangen

wanneer ze terugkeerden in de waterweg, en natuurlijk wanneer ze opnieuw bemerkten dat de Atheners het zich lui en gemakkelijk begonnen te maken op en achter de stranden. Lysander zag het teken, het zonnelicht dat weerkaatste op het gepolijste bronzen schild op de mast van de boot die zuidwaarts naar Lampsacus voer. Hij roeide daarop zeer snel uit met zijn hele vloot die volledig klaar in de haven lag met iedereen aan boord. Hij zeilde en roeide bijzonder snel uit. In een korte tijd had hij al het Atheens kamp met zijn schepen bereikt. Lysander had ook landtroepen aan de andere zijde van de waterweg afgezet, en die troepen, onder het bevel van Thorax, vorderden ook naar het Atheens kamp, naar de stranden van Aegospotami.

De Atheense bemanningen waren verspreid achter de stranden toen ze, laat, bemerkten dat de Peloponnesische schepen onvervaard en uiterst snel naar hen toe roeiden. Ze waren bezig voedsel aan het halen, hout te verzamelen, ze praatten met vrienden in andere secties van het leger dan hun eigen afdeling, of ze aten rond kampvuren met de bemanningen onderling gemengd.

De Atheense veldheren zagen de vijand plots aanvallen vanuit de Zee, over een breed front. Ze probeerden haastig hun triremen te bemannen. Sommige triremen roeiden uit naar de Zee met slechts één rij roeiers aan elke kant, andere triremen hadden twee dubbele rijen roeiers, veel schepen bleven in het zand liggen of ze bleven dobberen in het ondiepe water zonder voldoende zeelieden om te roeien. De triërarchen konden niet genoeg mannen vinden om te roeien, snel genoeg om het water in te varen om Lysander de weg te versperren. De schepen van Lysander waren op hen, voeren al aan de stranden, voordat ze klaar geraakten. De Peloponnesiërs ramden doorheen de geïmproviseerde verzameling van Atheense schepen, en ze vernietigden er direct een goed deel van. De lege triremen van de stranden trokken de Peloponnesiërs weg, de Zee in. De chaos en de verrassing bleken zo groot in het Atheens leger, dat de veldheren er zelfs niet toe kwamen enige ernstige weerstand te organiseren. Wanneer de Atheense huurlingen dan van de stranden weg de heuvels in vluchtten, liepen Thorax en zijn hoplieten vanuit diezelfde heuvel langs de kust in goedgevormde falanx slagorde. De Atheense huurlingen gaven zich in groten getale over op de stranden. Ze lieten hun schepen ook aan de vijand over.

In die vroege verwarring van een veldslag die de naam zelfs niet waardig was, bleef de enige Atheense vlootafdeling die voldoende roeiers had om correct uit te varen, en die voldoende snel klaar waren om te reageren, de afdeling van negen triremen van Conon. Onder de triremen van Conon bevond zich ook het Atheense ijschip de Paralus. Conon kon natuurlijk met zijn negen triremen niet de honderd tachtig schepen van Lysander op zijn eentje tegenhouden. Hij roeide naar Abarnis, de kaap van Lampsacus. Daar kon hij de grote zeilen van de triremen van Lysander uit een Peloponnesisch veldarsenaal weghalen, maar dat veranderde niets aan de vernederende nederlaag die de Atheense veldheren leden bij Aegospotami. Lysander veroverde gans de Atheense vloot!

Conon zeilde weg van de Hellespont. Hij zeilde ver, naar Cyprus, om daar de bescherming te zoeken van Koning Evagoras.

Conon wist zeer goed dat zijn kleine vloot de enige Atheense triremen bevatte die in eender welke wateren van de Zee nog gedurende lang tijd zouden kunnen varen.

Lysander zette een trofee op voor zijn oerwinning te Aegospotami. Hij had inderdaad een zeer grote overwinning behaald, met praktisch geen verliezen in zijn eigen vloot. Zijn leger nam meer dan vierduizend Atheense burgers gevangen.

Lysander vroeg aan Sparta en aan de Spartaanse bondgenoten wat hij moest doen met die mannen. Sparta besloot hen allen te doden, en Lysander voerde dat bevel prompt uit. De Atheners werden op de stranden van Aegospotami met het zwaard gedood. Hun lichamen

weden samengebracht en verbrand op grote brandstapels. Het vuur bleef meerdere dagen branden.

De Atheense veldheren, onder wie Philocles, werden niet gespaard. De Spartanen herinnerden zich goed dat Philocles de Atheense Volksvergadering overgehaald had de rechterhand af te slaan van alle Peloponnesische gevangenen van de Zee om hen te beletten nog ooit te kunnen roeien. Philocles was er bekend voor om gevangenen genomen roeiers overboord te hebben gegooid in volle Zee om hen te laten verdrinken. Philocles werd terechtgesteld op speciaal bevel van Lysander. Het hoofd van Philocles rolde in het zand te Aegospotami..

Lysander spaarde slechts de veldheer Adeimantus, omdat Adeimantus genade had verleend aan zijn eigen Spartaanse gevangenen. Ten gevolge daarvan dachten de Atheners later dat Adeimantus de Atheense vloot had verraden.

De Atheense vloot was echter slechts verraden door de onbekwaamheid van hun veldheren en door hun gebrek aan ervaring en discipline, en omdat ze niet mentaal voorbereid waren om Lysander te trotseren.

Iets later bracht Lysander zijn vloot naar Byzantium en Chalcedon.

De Spartaanse en Peloponnesische triremen voeren voorbij Neon-Teichos. Alcibiades kon de triremen tellen terwijl ze onder zijn fort door zeilden. Hij wist toen al dat alles waartegen hij de Atheners had gewaarschuwd was uitgekomen. Lysander had snelheid, list en durf en macht gecombineerd zoals een roofdier dat haar prooi bekruipt, en hij had gebeten voordat de prooi zelfs maar kon weerstand bieden. Hij had landstrijdkrachten gebruikt samen met zijn vloot om de vlucht van de Atheners af te snijden en de totale nederlaag toe te dienen. Hadden de Atheense veldheren naar Alcibiades geluisterd, en naar de haven van Sestos gezeild, dan had Lysander veel meer tijd nodig gehad om aan te vallen zoals hij te Aegospotami deed, en dan zou zijn vloot van veel verder af zijn bemerkte, en dan lag de Atheense vloot in een beschermde haven. Waren de Atheners meer gedisciplineerd gebleven en hadden ze geoefend voor snelle reacties, zo dicht bij de vijand, zoals Alcibiades voorgesteld had in de tent van de veldheren, dan waren ze veel beter voorbereid. Als Alcibiades landtroepen had kunnen plaatsen langs de kust, dan zou Thorax zijn verrast, en niet de Atheners. Maar het was te laat voor alsen. Philocles had zijn fouten met zijn leven betaald, maar dat hadden ook duizenden Atheners, en Athene had geen vloot meer. Lysander had die vloot met één trap van zijn voet verbrijzeld.

Byzantium en Chalcedon hoorden van de catastrofe tengevolge dewelke bijna de hele Atheense vloot in de handen van Lysander was gevallen. Het duurde niet lang tot hun Raad tot een beslissing kwam. Ze openden hun poorten zonder weerstand te bieden aan de Peloponnesiërs. De burgers van die steden die bondgenoten van Athene bleven en die geholpen hadden hun stad aan Alcibiades over te dragen, vluchtten naar Athene of werden gedood.

Conon zond de Paralus met de slechte tijding naar Athene. Wanneer het schip aankwam verspreidde het nieuws van het totale verlies van de vloot zich zoals een vuurtje van Piraeus naar de acropolis van de stad. Er klonk veel gehuil en geween over de doden, dan, rouw en weelucht. Het ergste was nu de vrees voor het lot dat aan de Atheense burgers kon te beurt vallen, want de oorlog was verloren!

Athene bereidde zich voor op een belegering, maar zonder voorraad en zonder geld om een nieuwe vloot te bouwen en om proviand te kopen, was de stad tot de hongersnood gedoemd,

en misschien zou het hele volk van Athene uitgeroeid worden. Athene wachtte in doodsangst af welk lot Sparta en haar bloeddorstige bondgenoten zouden voorbehouden aan de stedelingen.

Lysander zeilde van de Hellespont naar Ionië. Hij had het niet moeilijk de Ionische steden te overtuigen de Spartaanse zaak bij te treden. Slechts Samos bood weerstand. Lysander belegerde daarop Samos met een deel van zijn leger. Hij zond Eteonicus met tien schepen naar Thracië. De steden van Thracië ook verlieten snel hun alliantie met Athene. In een zeer korte tijd overheerste Sparta aldus de Helleense polissen van Thracië, Ionië, de Hellespont, de Propontis en de Bosporus. De hegemonie van Athene was voorbijge glorie, de hegemonie was opgelost in geen tijd, zoals zout in zoet water.

Lysander zond daarna berichten naar Koning Agis te Decelea en naar Koning Pausanias, de Spartaanse Koning die in Laconië was gebleven. Hij kondigde aan dat hij Athene met tweehonderd triremen zou afsluiten van de Zee. Pausanias bracht een leger van Peloponnesiërs naar Attica om Agis bij te staan. Hij zette een kamp op recht onder de muren van Athene, op de plaats van de Academie.

Lysander zeilde eerst naar Aegina. Hij bracht daar weer de bewoners aan de macht die uit de stad verjaagd werden door de Atheners, en hij verwoestte daarna het eiland Salamis. Hij sloot Piraeus af met zijn schepen. Hij lag vóór de stad Athene aan het einde van dat jaar.

De Atheners onderhandelden met Lysander. De hoofdonderhandelaar voor Athene was Theramenes. Theramenes en Lysander praatten gedurende vijf maanden. Na die tijd was Athene uitgehongerd en Lysander en Theramenes konden slechts dan tot een akkoord geraken. Lysander stelde het resultaat voor aan de ephoren van Sparta. Athene zou niet ter dood veroordeeld worden en haar bevolking uitgeroeid, zoals sommige bondgenoten van Sparta eisten, en ook niet herleid tot slavernij. De burgers konden verder ongedeerd in de stad blijven wonen. Athene zou echter een lengte van tien staden van haar lange muren naar de haven moeten slopen, de Atheense vloot mocht niet groter worden dan twaalf triremen en de vroegere, verbannen oligarchen moesten weer aan de macht gebracht worden. Athene moest het leiderschap van Sparta in oorlogstijd en in vreedstijd erkennen, te land en ter Zee. Ze moest de keuzes van Sparta van vriend en vijand aannemen.

De meerderheid van de Atheense Volksvergadering stemde voor dit voorstel. De verbannen oligarchen, de voorstanders van de Vierhonderd, mochten de stad weer in, en de Atheners begonnen de versterkingen van de lange muren van Pericles te slopen. Ze deden dat op de tonen van aulos-speelsters om het begin van een nieuwe vreedstijd in te luiden, al smaakte die vrede zeer bitter.

In het begin van het volgend jaar, toen Pythodorus archont-koning was in Athene en Endius ephor in Sparta, kozen de Atheners dertig mannen om hun leiders te worden. Die organisatie was volledig in lijn met de groepen van tien leiders die Lysander in de andere Helleense steden die vroegere bondgenoten waren van Athene, had opgedrongen.

De Dertig, zoals ze genoemd werden, waren Theramenes, Critias, Polycharès, Melobius, Hippolachus, Euclides, Hiero, Mnesilochus, Chremo, Aresias, Diocles, Phaedrias, Chaereleus, Anaesius, Piso, Sophocles, Erasthotes, Charicles, Onomacles, Theognis, Aeschines, Theogones, Cleomedes, Erasistratus, Pheido, Dracontides, Eumathes, Aristoteles, Hippomachus en Mnesitheides.

De Dertig werden gekozen om de nieuwe wetten samen te stellen voor de toekomstige instellingen van de polis van Athene. Die nieuwe wetten werden echter nooit openbaar gemaakt. De Dertig benoemden een Raad en andere gezagsdragers, zoals hen dat beviel. Om met meer macht te kunnen heersen vroegen de Dertig aan Lysander om een garnizoen van Spartanen in hun stad te brengen. Lysander en de Spartaanse ephoren willigden die vraag in, waarop een Spartiaat genaamd Callibius Athene binnen marcheerde aan het hoofd van een leger van Spartaanse hoplieten. Callibius werd de Spartaanse harmost of gouverneur van Athene.

De Dertig begonnen snel Callibius op alle mogelijke manieren te vleien, zodat ze hun handen vrij kregen. Ze arresteerden wie ze maar wilden, de mensen die weerstand boden aan de nieuwe orde, en de mensen die de wettelijkheid van de handelingen van de Dertig in twijfel trokken. Wanneer ze bij die mensen binnenvielen of hen op straat aanhielden, zorgden de Dertig er voor dat ze steeds vergezeld bleven van Spartaanse hoplieten.

De Dertig zogen het bloed van de democratie op, zodat de Atheners hen weldra de Dertig Tirannen noemden.

Hoofdstuk 23. Thracië en Phrygië, van de zomer tot de herfst van 404 v. Chr.

Critias

In de vroege zomer van dat jaar waren in Athene Theramenes en Critias de meest vooraanstaande leden van de Dertig tirannen die over Athene regeerden en die de stad in hun greep hielden, daarin volledig gesteund door de Spartaanse ephoren. De bevolking vreesde nog steeds de wraak van de onderdrukker en liet de Dertig daarom begaan. De twee mannen verschilden echter fundamenteel van opinie over de wijze waarop de polis zou moeten bestuurd worden.

Theramenes bleef vooral bezorgd over hoe de huidige regering bestendig kon worden. Hij probeerde een permanent systeem van bestuur op te richten. Hij wou een regering die standvastig was, verstandig, toegewijd aan de welvaart van de stad en van Attica, en aan het behoud van Athene als één van de belangrijkste Helleense steden voor wat betreft de economie, de kunsten en de filosofie. De democratie was geen goed systeem om een optimaal bestuur te organiseren, want het volk kon gemanipuleerd worden door gewetensloze mannen die de Volksvergadering controleerden via het systeem van de hetaira, de politieke groepen. De demagogen misbruikten de emoties van de mensen om hun eigen interesses zeker te stellen en om hun eigen doelen te verwezenlijken. Theramenes misprees ook de gezagsdragers die door het volk verkozen werden ongeacht hun bekwaamheden voor de functie waarin ze benoemd werden. Hij was van mening dat een bestuur van wijze mannen, verkozen omdat ze de meest bekwame mannen waren voor hun functie, de beste bestuursvorm van de polis moest zijn. Theramenes was een tegenstander van de democratie net omwille van de welvaart van Athene, omdat hij een sterke en rijke stad wou, en dat niet met de democratie kon bereikt worden. Vele van de leidende mensen van Athene bleven trouw aan die ideeën.

Critias, echter, had niets anders in het hoofd dan de uitoefening van de macht over de stad, nu, vandaag, en totaal. Zijn obsessie was het om tegenstanders van het oligarchische systeem van bestuur op te sporen en de tegenstanders van de overheersing van de Dertig, en vooral de tegenstanders van zijn positie binnen de Dertig, te elimineren. Wie als gezagsdrager van de stad werd aangeduid kon hem weinig schelen. Iedereen, welke ook zijn talenten of bekwaamheden waren, kon aangeduid worden als gezagsdrager, voor zover die man maar Critias steunde en deed zoals Critias hem zei te doen. Critias verwachtte volledige gehoorzaamheid van eender welke Atheense burger aan de Dertig. De Dertig bezaten de roeping tot de macht, en ze hadden de absolute macht nodig om te besturen zoals hen dat beviel. Die macht bewaakte hij hardnekkig met grote jaloersheid.

Critias bezat het karakter van een ware tiran, al deelde hij zijn macht met collega's, en zoals een tiran werd hij geobsedeerd door die macht. Hij was slechts geïnteresseerd in de welvaart van de stad in de mate dat die welvaart zijn macht kon bestendigen en de mensen ervan weerhield zijn macht in vraag te stellen. Hij zocht constant naar middelen en wijzen om de overheersing van de Dertig te verstevigen en om zijn bron van macht over Athene nog te versterken. Zoals alle tirannen zocht Critias obsessieel de mannen op die een gevaar voor hem konden betekenen, en hij handelde onmiddellijk en meedogenloos tegen iedereen die zijn

macht zou kunnen bedreigen. Hij zocht niet om bewonderd te worden, hij had veel liever dat hij gevreesd werd!

Critias stelde voor zichzelf een geheime lijst op van personen die een gevaar voor hem konden worden, zelfs indien slechts hypothetisch. Die lijst groeide elke dag aan met namen. Wanneer Critias door de straten van Athene wandelde of in de agora rondliep, zagen de mensen hem diep in gedachten verzonken blijven. Critias was dan aan het denken aan zijn lijst! Hij dacht erover na wie hij moest toevoegen, en hoe hij de mannen van zijn lijst kon beschuldigen van verraad of van trouweloosheid. Hij wou achter de namen van de lijst schrijven voor welke redenen hij de man in de gevangenis zou kunnen werpen, of zou kunnen verbannen. Terwijl hij zo wandelde, keek hij af en toe op naar de mensen die voorbij gingen, zich afvragend wie deze of gene man wel kon zijn, en of die man een kandidaat kon zijn voor zijn lijst of niet. De mensen die hem hartelijk groetten op een gehoorzame, nederige, openhartige wijze, zouden niet in zijn lijst geraken. Mensen die hem haastig voorbij liepen met een bevreesde of kwade blik, de mensen die hem vermeden of die hun ogen wegtrokken en hem niet respectvol groetten, die bekeek hij met achterdocht. Wanneer hij samen met iemand door de straten wandelde, dan vlogen zijn blikken steeds van links naar rechts, rondom, zelfs terwijl hij bleef luisteren naar zijn metgezel, om dergelijke tegenstanders op te sporen. Hij vroeg dan aan zijn begeleider wie die persoon was, wat de man deed, en zijn lijst werd eventueel verlengd met een nieuwe naam.

De laatste tijd was Critias niet alleen beginnen te denken aan de burgers die een gevaar konden worden van binnen Athene uit, maar ook van buiten de polis uit. Hoog in zijn lijst, de eerste naam die hij opschreef, stond natuurlijk Thrasybulus, de triërarch en de vroegere veldheer die naar Thebes was gevlucht wanneer de Dertig aan de macht kwamen. De tweede naam was die van Alcibiades.

Critias had de jonge Alcibiades zien oefenen in het gymnasium. Die Alcibiades zag er zo knap uit als zijn vader, en de jongen gedroeg zich even ongetemd. Hij was echter slechts een jongen van zeventien jaar. De Jonge Alcibiades kon een toekomstige kandidaat worden voor de Dertig, maar Critias herinnerde zich maar al te goed dat de familie van Alcibiades steeds tegenstanders waren geweest van de tirannie, al had de veldheer Alcibiades haat getoond ten opzichte van de ontwikkelingen van de democratie in de laatste tien jaar, zelfs meer dan Critias zelf. Critias hoorde wel wat de mensen in de agora tegen elkaar zeiden over de oorlog en de vrede met Sparta. De mensen keken terug en ze probeerden te begrijpen welke fouten gemaakt werden zodat ze hun vloten verloren. Wanneer de Jonge Alcibiades voorbij kwam, draaiden de hoofden zich om. Critias zag de mensen dan fluisteren. Hij hoorde de naam van Alcibiades vermelden, veel meer dan hem lief was.

De Atheners kregen er inderdaad meer en meer spijt van het bevel over het leger afgenomen te hebben van hun vroegere Strategos Autokrator! Het was niet echt de schuld van Alcibiades geweest, zeiden ze, dat enige schepen verloren gingen te Notium. Als ze goed nadachten, dan had Alcibiades toch heel wat meer veldslagen gewonnen dan die ene kleine die hij had verloren, en dan had hij die slag nog niet eens zelf verloren, doch slechts omdat één van zijn vertrouwde bevelhebbers de bevelen die hij de man gegeven had niet had opgevolgd. Was Alcibiades niet sinds zijn jeugd de beste hopliet van Athene geweest, en later de koene onderhandelaar van belangrijke bondgenootschappen zoals die met Argos? Dat bondgenootschap met Athene was de grootste bedreiging voor Sparta geweest! Genoten Alcibiades en zijn familie niet van een reputatie en een traditie van tegenstand aan tirannen in Athene en daarbuiten? Alcibiades had terecht de uitspattingen van de demagogen onder de democraten aangeklaagd, en hij had een verandering om bestwil gezocht, om bekwame mannen in het bestuur van Athene te krijgen, maar dat onder de democratie en volgens de

oude wetten. Was dat niet het evenwicht dat een groot deel van de oligarchen probeerden in te voeren? Kon Alcibiades niet een goede vader voor de polis zijn?

Critias hoorde de mensen ook menen dat Alcibiades nooit lang rustig in Thracië zou blijven wonen. Iedereen was ervan overtuigd dat Alcibiades zijn terugkeer naar Athene aan het voorbereiden was, en ze speculeerden erover hoe hij dat zou bewerkstelligen, waarbij vele van de toespelings gingen naar Thrasybulus, de man die verbannen zat in Thebes, die de democratie ook wou herstellen, en die de beste vriend was van Alcibiades.

Critias begon te vermoeden, en Theramenes wist, dat het volk met Alcibiades dacht de ideale leider te hebben gevonden om de polis naar de val van de Dertig te brengen. Tengevolge het bestaan van Alcibiades durfden de mensen de oligarchie te bekritisieren, indien slechts in bedekte termen. Alcibiades had voorzeker ook nog goede kennis in Sparta, en met zijn natuurlijke, captiverende charme zou hij zeker een deftig vergelijk met de Lacedaemoniërs kunnen bereiken!

Critias zag de jonge Alcibiades in de straten van Athene lopen te midden van een groep luidruchtige jongens van zijn ouderdom, allen zonen van de beste namen van Athene. De jongen was slechts zeventien, maar even luidruchtig, roekeloos en hooghartig als zijn vader op die ouderdom geweest was. Hij was niet zo verstandig of zo briljant in het spreken als zijn vader, maar hij viel in de kijk, hij viel veel te veel op. Critias zag de Atheners naar de jongen wijzen of naar hem knikken, en dan hoorde Critias de mensen over de vader van de jongen praten. Critias hield er minder en minder van zoveel herinnerd te worden aan de grote Alcibiades!

Critias praatte met Theramenes over de Jonge Alcibiades.

Hij begon onschuldig, 'ik heb de Jonge Alcibiades vandaag in de agora gezien. Een groep van jonge mannen vergezelden hem. Ze maakten heel wat lawaai in de marktplaats. Een stalletje van een schoenmaker werd omver gegooid. Er was een opstootje. Die jongen verstoort de rust, en hij zal in losbandigheid eindigen, zoals zijn vader. We moeten iets met hem doen!'

'Wil je hem ook doden, Critias?' vroeg Theramenes droogjes en wrang.

'Dat zal niet nodig zijn. Maar we moeten hem een lesje leren. Hij moet zijn manieren houden en zich minder opvallend gedragen.'

'Ik heb niet opgemerkt dat de Jonge Alcibiades uitbundiger is dan veel andere aristocratische jongeren met geld. De Jonge Alcibiades behoort tot de meest welgekende families van Athene, de families waarvan we de steun nodig hebben, en waarvan vele leden ons openlijk steunen. We kunnen hem niet raken, want dat zou tegen-productief kunnen worden voor onze doeleinden!'

'Hij is de zoon van zijn vader en hij vormt een constante bedreiging voor onze regering. De mensen bekritisieren ons en ze schijnen opnieuw naar Alcibiades te kijken, naar de vroegere veldheer, als naar hun held!'

'Dat heb je dus ook opgemerkt, Critias! Ja, het volk gaat niet akkoord met wat we doen. Daar is niets buitengewoons aan! Het zou me verwonderd hebben mocht het anders geweest zijn. Tenslotte zijn wij het die veel mensen gevangen nemen, en we doden veel mensen voor geen andere reden dan omdat ze zich tegen ons uitspreken. We geven hen te veel redenen om ons te haten, te weinig redenen om van ons te houden. En bekritisieren de Atheners niet steeds hun bestuur? Dat ligt in hun natuur, dunkt me!'

Critias antwoordde niet. Theramenes pauzeerde een tijdje en hij trapte tegen een steen die in zijn weg lag. De steen vloog hoog weg. Theramenes glimlachte tevreden.

Theramenes zei nog, 'Alcibiades had niet mogen verbannen worden. We hadden hem te Athene moeten houden, waar we hem hadden kunnen controleren. Hij had één van de Dertig kunnen worden, weet je. In het begin, toen hij te Samos aankwam, bleef hij lang ten gunste

van de oligarchie spreken! Hij vroeg, als de eerste Athener die dat ooit deed, om de uitspattingen en inefficiënties van de democratie een halt toe te roepen. Hij omhelsde niet de democratie te Samos, maar wel het leger, en het leger was democratisch. Het was de enige manier voor hem om toen terug naar Athene te keren. Omdat hij nu verbannen is, zien de mensen in hem een leefbaar alternatief voor ons bestuur. Hij heeft nog steeds vele vrienden in de stad. Die mannen praten actief in zijn voordeel, en ze verspreiden geruchten over zijn terugkeer.'

'Alcibiades wordt het nieuwe idool! Hij en Thrasybulus zijn dat! Het zou me niet verwonderen als die twee aan het samenzweren waren om ons omver te werpen. Thrasybulus wil natuurlijk de democratie en de oude manieren van bestuur herstellen. Alcibiades wil, zoals steeds al, triomfantelijk binnengehaald worden in Athene, met open armen, en opnieuw verwelkomd worden als de redder van de stad. Alcibiades houdt er teveel van bewonderd te worden! Wat een vent, toch, is onze Alcibiades,' lachte Theramenes.

Critias reageerde woedend.

Hij siste, 'ik lach niet! Alcibiades blijft een gevaar voor de staat, en Jonge Alcibiades is het beeld van zijn vader in Athene. De mensen zouden niet mogen herinnerd worden aan Alcibiades door de opvallende aanwezigheid van zijn zoon!'

Theramenes zuchtte, 'en dan wat, Critias? Ik veronderstel dat je een oplossing uitgebroed hebt, een plan uitgewerkt om iets te doen aan dat beeld van de Alcibiadesen, vader en zoon?'

'Inderdaad,' bevestigde Critias. 'Ja, ik heb iets uitgedacht. Ik wil de Jonge Alcibiades naar zijn vader in Thracië zenden, waar zijn plaats is. Daar zal hij minder lawaai maken! Ik wil dat het snel gedaan wordt, zonder veel gerucht en stof op te werpen in Athene, in stilte. Ik wil die jongen buiten het openbaar oog en hoor hebben!'

'Dat is een nobele daad, Critias,' merkte Theramenes ironisch op.

De ironie bleef aan Critias verloren.

Critias ging een stap verder, 'ik ga ook praten met Lysander. Alcibiades is een gevaar voor de oligarchie, en dat betekent dat hij ook een gevaar blijft voor Sparta. Met Thrasybulus kunnen we wel afrekenen, maar niet met verre helden van wie het beeldje elke dag mooier lijkt omdat hij niet verwickeld is in de moeilijkheden van het bestuur van deze stad, waar wij wel het hoofd aan moeten bieden. Het zijn wij die de onpopulaire maatregelen moeten nemen om de toestand van de stad recht te trekken. De Spartanen zouden ook enige wrok moeten koesteren tegen Alcibiades. De Spartanen zullen nooit goed kunnen slapen tot de democratie in Athene totaal uitgeroeid is. Alcibiades blijft een levende bedreiging voor de oligarchie en voor de overheersing van Sparta. De Spartanen moeten Alcibiades tot zwijgen brengen!'

'Wel, wel, wel,' overwoog Theramenes. 'Alcibiades doen zwijgen? Ik vind het moeilijk om hem te horen. Zijn stem klinkt zo zwakjes vanuit Thracië!'

'Maak geen grapjes met mij, Theramenes. Je weet best wat ik bedoel!'

Theramenes werd dan weer ernstig. 'Ja, ik weet wat je bedoelt, Critias. Je wilt Alcibiades laten doden, en je wilt dat de Spartanen dat werk voor je zouden opknappen.'

'Natuurlijk,' riep Critias. 'Wij hebben geen troepen! We hebben zeker geen troepen in Thracië. Alcibiades woont in een versterkt fort, een ware vesting, hoorde ik. Troepen zijn nodig om hem uit zijn fort te halen!'

'Dat is zo,' zei ook Theramenes. 'Ik ken Alcibiades. Ja, hij zal plannen aan het smeden zijn betreffende zijn terugkeer. Misschien staat hij inderdaad in verbinding met zijn kameraad Thrasybulus. We kunnen hen beide aan, zolang we slim en waakzaam en voorzichtig blijven, zonder dode mannen en dus helden te creëren die meer dood aanbeden worden dan levend. Alcibiades en Thrasybulus, die ken ik. Ik ken niet wie er na hen kan komen om zich tegen ons te verweren en die standbeeldjes van Alcibiades en Thrasybulus vóór zich uit wuiven als afbeeldingen van halfgoden. De Jonge Alcibiades kunnen we natuurlijk naar Thracië verschepen.'

‘En ik zeg dat we Alcibiades zouden moeten kwijtspelen, permanent, aan de andere wereld. Ik ga met onze collega’s praten, en nadien met Lysander. Zul jij me steunen daarin?’
Theramenes antwoordde niet meer op die laatste vraag van Critias. Hij kuchte, draaide zich snel op zijn hielen rond, en liet Critias verwonderd en alleen staan in het midden van de agora.

Critias kreeg ogenblikkelijk voldoende steun onder de Dertig om de Jonge Alcibiades uit Athene te verbannen. Twee dagen later vielen Spartaanse hoplieten en Scytische boogschutters het huis binnen waar de jongen woonde. Ze meldden hem in ruwe bewoordingen dat hij uit Athene verbannen was, en geluk had nog in leven te zijn. De bevelvoerder gaf hem enige ogenblikken om wat noodwendigheden bijeen te scharrelen voor een lange reis. Daarna duwden ze de zeer bleke jongeman in een gesloten wagen die aan de poort stond, en ze reden met hem onder escorte naar Piraeus. De Jonge Alcibiades werd aan boord geworpen van een vrachtschip dat naar Thasos voer. Twee huurlingen, hoplieten van Athene, vergezelden hem op bevel van de Dertig. De Jonge Alcibiades mokte en raasde de hele reis, maar de strijders verloren hem geen ogenblik uit het oog.

Wanneer de Jonge Alcibiades te Thasos aankwam, nog steeds zierend van woede om uit zijn stad te zijn verdreven, uit het Athene waar hij in luxe leefde en de bewondering genoot van een grote groep jonge aristocraten en nietsnutten zoals hij zelf, en ook van een groep leuke courtisanes, liet hij zijn zak direct vallen op de kaaien van de haven. Niemand nam die zak op. Hij gromde en vloekte. Hij werd gedumpt in een kleine provinciestad van een Thracisch eiland. Hij wou heel zeker daar niet blijven! Hij had wat geld kunnen meenemen, maar lang niet voldoende om eender waar lang te verblijven. Hij moest naar zijn vader zien te geraken die in deze streken woonde! De Jonge Alcibiades ging in de haven op zoek naar een kapitein die de noordoostelijke kust van de Propontis volgde, een kapitein die naar de Bosporus zeilde. Misschien kon hij die kapitein overhalen om hem af te zetten te Neon-Teichos. Hij moest drie dagen te Thasos wachten. Daarna vond hij een kapitein die hem tegen een stoere prijs naar het fort van zijn vader wou brengen.

In die tijd verbleef Lysander enige dagen te Athene. Critias besprak de zaken van de stad met Lysander. Aan het einde van hun gesprek haalde Critias ook Alcibiades aan. Critias vertelde aan Lysander dat Alcibiades weer populair werd en dat hij binnenkort opnieuw een levende bedreiging voor de oligarchie kon worden. Critias argumenteerde dat zolang als Alcibiades leefde de democratie zou overleven, en zolang als de democratie nog een kans had, de oligarchie te Athene kon vernietigd worden. De oude regeringsvorm moest tot in de wortels uitgeroeid worden, en geen hoop mocht voor de Atheners overblijven dat de democratie nog ooit kon hersteld worden. Critias zei dat zolang als Alcibiades leefde de tegenstanders van Sparta een leider zouden hebben en klaar zouden blijven om een bestuur geleid door Sparta af te werpen.

Lysander reageerde alsof hij heel verwonderd was. Hij zei aan Critias dat hij dacht dat de Dertig de stad sterk in hun greep hielden. Hij vroeg Critias hoe één man alleen een complot kon smeden om de oligarchie omver te duwen van zo ver weg. Lysander had twijfels over wat Critias van hem verlangde. Eigenlijk had hij de laatste tijd helemaal niet meer gedacht aan Alcibiades. De man viel hem niet meer lastig. Hij leefde zoals een eenzaat in zijn burcht, omringd door Spartaanse garnizoenen in de steden van zijn omgeving. Hij roerde zich niet. Lysander had andere dingen aan zijn hoofd dan zich zorgen te moeten maken over het lot van één man in het verre Thracië. Hij had ook wel Alcibiades naar de andere wereld willen helpen, maar dan niet verraderlijk. Lysander had Alcibiades in persoon willen verslaan. Hij had de troepen van Alcibiades verslagen te Notium, maar Alcibiades had die troepen toen niet rechtstreeks geleid, zoals hij, Lysander, trouwens goed wist op dat ogenblik. Hij had slechts Notium zo bruusk aangevallen omdat Alcibiades daar niet aanwezig was, en hij had

Alcibiades verslagen in de effecten van die kleine zeeslag, maar Lysander hoopte nog steeds op een dag tegenover de Atheense veldheer te staan om hem in een veldslag te doden. Lysander aarzelde om een antwoord te geven aan Critias. Wanneer Critias aandrong om Alcibiades te doen terechtstellen door Spartaanse troepen, wuifde Lysander Critias ongeduldig weg.

‘Waarom zouden wij nog iets moeten doen aan een man zonder troepen in het verre Thracië, zo ver van Athene? Hebben jullie Dertig de situatie niet meer in handen?’ wierp hij op. Lysander verliet Athene de volgende dag. Critias kon niet aandringen. Lysander zeilde naar Ionië, ver van Athene, om aanwezig te zijn bij het laatste stadium van de verovering van de stad Samos, de laatste stad in Ionië die nog steeds Sparta openlijk uitdaagde.

Critias stopte echter niet met zijn opruiingen tegen Alcibiades. Hij zond boodschapper na boodschapper naar de ephoren van Sparta om hen te proberen te overtuigen van de verraderlijkheid van Alcibiades en van de bedreiging die Alcibiades betekende voor de nieuwe orde.

Jonge Alcibiades

In de zomer van dat jaar stonden Alcibiades en Harmonia op een namiddag op het terras van hun fort. Het was zeer warm, zodat ze slechts gekleed waren in heel lichte chitons. Alcibiades had zijn armen rond de schouders van Harmonia, en zo keken ze uit naar de Zee. Alcibiades zag een handelsschip binnenvaren en netjes aanleggen aan de houten kade van zijn kleine haven. Een wachter sloeg het alarm, want Alcibiades vreesde onverwachte pogingen van de Spartaanse garnizoenen op zijn fort. Het vrachtschip bleef echter niet lang. Het legde aan, een jonge man sprong op de kade, en de boot zeilde direct weer weg. Alcibiades keek verbaasd toe, zich afvragend wie de jonge man wel kon zijn, tot het hem daagde dat zijn zoon van Athene aangekomen was.

Alcibiades vroeg Harmonia op hem te wachten. Hij liep naar de toren en dan de trappen af die naar het haventje leidden. Alcibiades de Jonge wandelde al de trappen op, maar langzaam, want hij droeg zijn zware zak op de schouders. Harmonia keek naar de jongen en naar de man. Toen de jongen Alcibiades zag afkomen, liet hij zijn zak op de trappen vallen en hij wachtte. Harmonia zag Alcibiades de jongeman omhelzen. De jongen reageerde nogal koeltjes, hij omhelsde Alcibiades niet terug op een korte aanraking van de schouders na, en hij raakte ook daarna nauwelijks de man aan die hem enthousiast knuffelde. De twee mannen wandelden samen de trappen op, en Alcibiades vroeg aan een dienaar om de zak van de bezoeker te gaan halen.

Alcibiades bracht de jongen onmiddellijk naar Harmonia op het terras.

Hij zei met glinsterende ogen en een brede glimlach, ‘Timandra, je hebt vroeger al mijn zoon, Jonge Alcibiades, gezien. Hij is opgegroeid tot een slungel! Hij zal nu bij ons blijven!’

De jongeman groette Harmonia beleefd. Ze bespeurde wel een blik van zwijgzame bewondering dan, want ze had nog steeds een heel mooi en waardig figuur, een zeer blanke huid met kleine blauwe adertjes onder de oppervlakte zoals de meest geprezen marmers, en een delicaat, heel opvallend gezicht, een zeer indringende blik, maar de jongen deed niet meer dan haar plechtig groeten. Hij glimlachte nooit, en zijn lippen bleven steeds dicht geplakt. De jongen was vuil en hij stonk naar zweet en vis.

Hij zei dan ook eerst, ‘ik zou een bad willen, vader, daarna kunnen we praten.’

‘Natuurlijk, natuurlijk,’ zei Alcibiades snel.

Hij riep dienaars in om een bad klaar te maken voor zijn zoon in het badhuis, en om hem een kamer voor te bereiden in de leefstoren.

Jonge Alcibiades kreeg zijn bad. Hij at, en bezocht het fort met zijn vader. Hij ontmoette ook Theodote, en hoewel hij haar nog kende van toen hij een kind was, kwam hij eveneens onder de indruk van haar statige elegantie. Laïs en Artemisia kende hij niet, en hij verleende hen ook niet veel aandacht.

Wanneer de familie zich weer op het terras verzamelde, gingen de twee meisjes zich verdedigend nestelen tegen Alcibiades en Harmonia. Ze gingen niet naast de Jonge Alcibiades zitten, wat ze bij andere bezoekers anders wel deden. De Alcibiadesen, Harmonia en Theodote keuvelden over alles en nog wat tot de duisternis viel. Jonge Alcibiades vertelde hoe hij plots uit zijn huis was verjaagd, gewelddadig in een gesloten wagen werd gestopt en onder bedreigingen aan boord van een schip werd geplaatst met bestemming Thasos.

Alcibiades was daarover niet erg verbaasd. Zijn hetaira in Athene was zijn terugkeer aan het voorbereiden door de juiste geruchten te verspreiden, rustig aan en discreet, maar gestaag. Hij had het bevel gegeven zijn goedgekozen berichten door te laten sijpelen tot het volk, en dat eerder in de vorm van vragen, op de manier zoals Socrates vragen stelde in zijn elenchus. De vragen gingen zoals, 'doodde Alcibiades Atheners toen hij Autokrator was? Verloor Alcibiades werkelijk te Notium? Hoeveel veldslagen won Alcibiades? Hoeveel veldslagen won Theramenes voor Athene? Heeft Critias ooit een veldslag voor Athene gewonnen? Heeft Critias ooit in een veldslag gevochten?'

En zo verder.

Alcibiades bereidde de openbare opinie zo voor op zijn terugkomst. Het ogenblik daarvoor was echter nog niet gekomen. De Dertig werden nog niet voldoende gehaat.

Alcibiades was daarom innerlijk tevreden met de reacties van de Dertig in verband met zijn zoon. Het was een teken dat zijn pogingen om de Dertig te ondermijnen goed onderweg waren. De Dertig vreesden zijn naam en ze hadden hem nog niet vergeten. De Atheners zouden nu horen hoe de Dertig zelfs Jonge Alcibiades, zijn zoon, voldoende vreesden om ook hem stiekem te verbannen. De Dertig waren hun geduld en hun zenuwen aan het verliezen, noteerde hij, en ze moesten in twijfels en frustratie blijven om zelfs zijn zoon als een bedreiging beginnen te aanzien. Athene zou weldra weten dat zelfs slechts de naam van Alcibiades al een bedreiging kon zijn voor de oligarchie, en elke tegenstander van het regime zou menen dat Alcibiades en Thrasybulus de enige alternatieven waren om tot vrijdom en recht in Athene te komen!

Jonge Alcibiades praatte en praatte. Wanneer hij over de toneelstukken begon, gloeiden de ogen van Theodote op van de mooie herinneringen. Jonge Alcibiades vertelde hoe hij deelgenomen had aan het laatste Panatheense Festival. Theodote klapte in de handen van opwinding en verrukking toen Jonge Alcibiades vertelde wie gewonnen had, en met welk stuk. De jongen vertelde hoe de feesten, de symposiums, de toneelstukken, de wedstrijden in het gymnasium en de drukte in de handelshaven hun pracht weergevonden hadden, na maanden van rouw. Jonge Alcibiades praatte en bewees aan de meisjes wat een vervelend leven ze moesten leiden, hier in Thracië. Hij spreidde al de betovering van de stad Athene uit vóór hun ogen en oren, en hij doordrong hen van een verlangen naar het grootser leven in de stad. De beelden van die pracht groeiden in hun geesten.

Harmonia en Theodote stonden laat op van hun bank om de twee meisjes naar hun kamer in de toren te lokken. Vier toortsen brandden dan al rond Alcibiades op het terras, want de totale duisternis was ingevallen. Hoewel het nog warm buiten was, waaide een koudere bries nu van de Zee in. Sterren fonkelden aan de hemel. Het zou snel te koud worden om buiten te blijven zitten, omdat het verschil in warmte tussen de heldere dag en de nacht groot kon zijn.

Alcibiades bleef alleen met zijn zoon. Ze dronken een laatste kom wijn samen. Alcibiades merkte op hoe snel zijn zoon het drankje binnengoot. Hij had de wijn fel gewaterd, maar niettemin vond hij dat de jongen te veel dronk en te snel. Een moeilijke stilte viel. Alcibiades brak de stilte.

Alcibiades vroeg, ‘wat wou je te Neon-Teichos doen, mijn zoon?’

‘Ik kan niet terugkeren naar Athene. Ik kon niet veel muntstukken meenemen. Misschien kan ik een tijdje hier blijven, of weer weggaan, zoals u wilt. Ik zal u niet lastig vallen. Ik kan naar een stad reizen, en daar onder een andere naam verblijven, misschien naar Byzantium.

Axiochus zou me een paar dingen kunnen leren over de handel in deze delen van de wereld.’

‘Hoe goed ken je Axiochus?’

‘Niet zeer goed. Ik ken hem, echter. Hij kwam me dikwijls bezoeken, de laatste jaren. Dat deden ook trouwens Euryptolemus en andere van uw vrienden. Ik weet dat Axiochus in deze delen van de Zee reist en handel drijft. Maar ik weet niet waar hij woont. Socrates, de filosoof, kwam me ook bezoeken. Socrates stelde me voor me als zijn student op te nemen, maar ik weigerde dat.’

‘Je had veel kunnen leren bij Socrates!’

‘Socrates is erg oud geworden. Hij laat niet toe dat men tegen zijn zin in spreekt. Hij heeft minder en minder studenten. Meer oudere mannen hangen rond hem deze dagen dan jongere studenten. Ik heb geen praat van filosofen nodig! Ik verkies de wedstrijden in de gymnasiums en de oefeningen daar. Ik begon met mijn training in de ruitery, hoewel nog niet zo lang geleden.’

‘Houd je van de ruitery?’

‘Ik ben een ridder van Athene, dus zou ik van de ruitery moeten houden, nietwaar? Ik zou graag een bevelvoerder worden van de ruitery. Ik dacht dat ik me kon oefenen om ooit de Hipparchos van Athene te worden.’

‘Men wordt niet Hipparchos door met paarden te oefenen. Men wordt Hipparchos door met mannen te oefenen. Socrates zou zelfs zeggen dat men als Hipparchos geboren moet worden. Men moet behept zijn met een speciaal talent om veldheer van de ruitery te worden, de Hipparchos, of veldheer van het leger, van de hoplieten, of van de vloot. Hij zou ook zeggen dat je fel je lichaam moest oefenen. Wat soort van talenten denk je dat je bezit?’

Jonge Alcibiades antwoordde even radeloos, ‘och, ik kan alles doen in Athene! Ik ben een ridder. Ik ben een goede ruitery. Al mijn vrienden zijn ruiters en de meeste van hen oefenden al met mij in de ruitery.’

‘Om Hipparchos te worden moet je terugkeren naar Athene, maar je werd er uit verbannen!’

‘Ja, ik veronderstel dat ik verbannen werd, al werd er geen wettelijke uitspraak over gedaan in een gerechtshof. Ik werd slechts uit het land gezet. Ik geloof echter niet dat mijn verbanning eeuwig zal blijven duren. De situatie zal veranderen in Athene. Mijn vrienden beweerden dat eenmaal de harde overgangperiode naar de Dertig voorbij, de Dertig hun bestuur zouden versoepelen. Dan kan ik terugkeren!’

‘Wat wou je doen als Hipparchos? De Hipparchos leidt de ruitery, maar hij is slechts een strijder. Zou je niet liever in de Volksvergadering spreken en een leider van de polis worden?’

‘Vroeg of laat zal ik wel een lid van de Dertig worden. Veel van mijn vrienden zullen dat worden. Ik wou graag Sparta beter leren kennen en misschien gedurende een tijdje oefenen zoals een Spartaat. Ik zal dat aan Leotychidas vragen.’

Alcibiades liet wat wijn uit zijn kom schieten van verrassing.

‘Je gaat dat vragen aan wie? Wat?’ riep hij ontredderd uit.

‘Ik zal het aan Leotychidas vragen. Kijk toch niet zo verbaasd, vader! We weten allen in de familie wie Leotychidas van Sparta is. Hij zal de volgende Koning van Sparta worden,

nietwaar? Ik had enkele jaren nodig om al de geruchten te ordenen, maar ik heb alles wel begrepen, hoor!’

Alcibiades dronk verder aan zijn wijn, want zijn keel voelde plots heel droog aan.

‘Welke geruchten?’

‘De geruchten die beweren dat Leotychidas uw zoon is en mijn halfbroeder. Leotychidas zal ooit Koning van Sparta zijn. Dan zal ik hem opzoeken. Ik zal tegen die tijd ook een veldheer of minstens een bevelvoerder van Athene zijn. Samen kunnen Leotychidas en ik een bondgenootschap smeden om landen buiten Hellas samen te veroveren!’

‘Dat heb je al goed uitgekiend, mijn zoon, maar wie zegt je dat Leotychidas naar je zal luisteren? Hij is opgegroeid in Sparta, en hij is de officiële zoon van Agis, en getogen zoals een Spartaan. Hij zal een Spartiaat worden, daarvoor zal zijn moeder zorgen. Hij ziet mij helemaal niet als zijn vader aan. Het is heel goed mogelijk dat hij niet naar jou zal willen luisteren!’

‘Ik ben ervan overtuigd dat hij dat wel zal doen. De Spartanen en de Atheners zullen nu samen evolueren. Samen zullen we zeer sterk staan. De dingen die we samen zouden kunnen doen met onze legers, Athene ter Zee en Sparta op het land, zijn onoverzienbaar! We zullen onoverwinnelijk zijn! Geen enkel leger zal kunnen overwinnen van ons samen!’

De stem van Jonge Alcibiades klonk nu schril, en luider en fanatieker dan voorheen.

Alcibiades antwoordde, ‘Sparta zoekt de overheersing van de Helleense wereld, de volledige en blijvende overheersing. Zolang Athene welgesteld en machtig is, zal Sparta menen dat Athene een gevaar betekent. Of de Ouderen van Sparta ook zullen reageren op het gevaar, hangt af van hoe groot ze het gevaar schatten, maar ze zullen zich nooit, nooit gans veilig voelen met Athene. Ze haten Athene niet, en ze zoeken een soort vrede in de Helleense wereld, maar die vrede kan slechts hun soort van vrede zijn. Veronderstel dat je dromen en je hoop met Sparta zich niet kan verwezenlijken. Veronderstel dat het volk van Athene je niet wil volgen. Wat zou je dan doen?’

‘Ik ben niet alleen! Ik heb vrienden! Ik ben de leider van een groep. We zullen Sparta ervan overtuigen ons te volgen. De leiders van Sparta zijn verstandige mannen. Dat zullen wij in Athene ook zijn. Samen zullen we grote dingen bewerkstelligen, dat zult u nog zien!’

‘Ik hoop dat je dromen waarheid zullen worden, mijn zoon,’ zuchtte Alcibiades. ‘De grote dingen die je echter voorstelt zullen weer een oorlog betekenen, en daarin zullen vele mannen gedood worden, met opengesneden buiken en doorgestoken slagaders en afgehakte ledematen. Heb je al bloed gezien?’

‘Neen, neen, nog niet. De mannen vóór mij hebben echter ook gevochten. Er is steeds een eerste strijd voor een man, en vóór een eerste veldslag heeft niemand bloed gezien. U hebt veldslagen gewonnen. Waarom zou ik dat niet kunnen doen?’

‘Ondertussen blijf je bij mij,’ besloot Alcibiades. ‘Je wilt een ruiter worden. Wel, wij hebben paarden hier, in onze stallen. Je hebt die al gezien, en je bent welkom om hen te berijden. Onze grootste ruitery bevindt zich echter niet in dit fort. Ik heb nog een fort, Oinos, dat groter is dan Neon-Teichos, een veel grotere burcht die echter niet zo hoge torens heeft als we hier hebben. Mijn ruitery daar bestaat uit Thracische strijders, de beste in de wereld!’

Jonge Alcibiades onderbrak Alcibiades, ‘er bestaat geen betere ruitery in de wereld dan de ruitery van Sparta en Athene!’

Alcibiades lachte, ‘oh ja, die bestaat er wel, en je zult die zien, ook. Wat de Thracische ruiters kunnen doen, dat zul je moeilijk vinden om na te doen. Ze vechten in een ander systeem dan wij, maar ze vechten zo dapper als de Spartanen en de Atheners. Het zou goed en leerrijk voor je zijn een tijdje te leven met die Thraciërs en met hen te oefenen, en zelfs met hen op een campagne te gaan. Je kunt nog enkele dagen te Neon-Teichos blijven, maar daarna kun je naar Oinos gaan om een echte ruiter te worden zoals de Thracische wachters.’

Jonge Alcibiades voelde dat hij verwijderd werd. Zijn vader had hem net uit zijn huis verwezen. Hij voelde dat, en wist dat, maar hij gaf er niet veel om, want hij had tot dan toch ook geen vader gekend, en hij had niets meer verwacht dan tijdelijk onderdak en geld om in zijn onderhoud te zorgen. Het geld zou hij nog wel vragen. Hij antwoordde dat hij moe was, nam afscheid, en liep de toren in om te gaan slapen.

Alcibiades bleef alleen achter. Hij dronk zijn wijn uit. Zijn hoofd zonk op zijn borst. Hij bleef zo zitten, diep in gedachten verzonken, tot hij bemerkte dat hij indutte. Hij schrok op van een zacht gerucht naast hem en hij keek snel weer op. Hij zag een gestalte uit het huis sluipen en naar zijn bank toe komen. Harmonia kwam weer op het terras zitten.

Ze fluisterde, 'ik kon de slaap niet vinden.'

Alcibiades trok haar naast zich. Ze droeg een zware mantel om haar schouders, en ze duwde die rond hen beide. Ze legde haar hoofd op zijn borst en ze nestelde zich in zijn armen. Ze zei niets, maar Alcibiades verwachtte wel vragen.

Ze vroeg, 'geluk of problemen?'

'Je bedoelt met mijn zoon?' vroeg Alcibiades.

Hij ging voort zonder op een antwoord te wachten, 'ik neem aan, meer problemen dan geluk. De jongen heeft de onbegrensde, hartstochtelijke maar dwaze aard van zijn moeder geërfd. Hij weet wel wat hij wil doen met zijn leven, maar hij is nog niet wijs genoeg om te weten dat mensen zijn zoals boten op de Zee. De boten zeilen weg, maar ze varen op en neer met de golven. Slechts domme kapiteins proberen door de golven heen te breken met hun boegen of rompen. Als een boot door de golven breekt, dan zal het niet lang duren of de Zee zal het schip ook breken en verwoesten. Ik kan hem veranderen door heel veel van hem te houden, voor hem te zorgen, hem aandacht en liefde te geven. Ik weet echter niet of hij weet wat liefde is, en dat is zo droevig! Het enige wat hem lijkt te interesseren is zijn eigen, kleine leventje. Hij geeft niets om anderen. Het zou me heel veel werk vragen om dat te veranderen, en ik weet niet of ik wel bereid ben zoveel van mijn tijd en mijn energie te steken in de zoon van Hipparete. Het is ook al heel laat daarvoor geworden. Zijn karakter is gevormd, maar niet door mij!'

'Hij is jouw zoon. Hij is jouw erfgenaam. Hij zal ooit van je erven. Hij zal je rijkdom en je reputatie erven. Hij draagt jouw naam. Het volk van Athene zal jou zien wanneer ze zijn naam horen!'

'Wie zegt dat mijn naam een voordeel voor hem is? Ik heb al zulke zware last daarmee op zijn schouders gelegd dat de naam hem ondraaglijk kan worden. Zijn moeder had hem niet naar mij mogen noemen. Ik ben ook niet zo rijk als je meent, mijn liefste! Vóór ik sterf zal ik er wel voor zorgen dat het grootste deel van mijn vermogen naar jou en Theodote gaat, naar Laïs en Artemisia. Veel van ons geld ging naar onze forten en de rest wordt opgegeten door onze troepen. Op termijn moet ik die verminderen, wellicht Oinos sluiten. Ik vraag me af of de Jonge Alcibiades me haat voor wat hij natuurlijk voelt als verwaarlozing van een vader. Ik veronderstel dat Leotychidas er net zo over zal denken, al zal Timaea wel met warmte over de vader van Leotychidas praten, hem alles uitleggen, en dat zal een jongen worden die het niet zal ontberen aan liefde! Ooit zal Timaea hem vertellen wie zijn echte vader is, en als dat een schok wordt, zal Cynisca hem terecht brengen.

Ik denk eerder dat Jonge Alcibiades me negeert, me als een vreemdeling beschouwt. Hij is een jongen zonder liefde, die zelfs niet lijkt te weten wat liefde is. Ik heb de hunkering naar genegenheid niet in zijn blik gevonden. Ik zag slechts een diepe leegte in zijn ogen, en enige passie wanneer hij praat over oorlog en strijd. Hij heeft nooit enige liefde gekregen en lijkt liefde en genegenheid ook niet te verwachten. Hij is een koude jongen, maar wel één met obsessies. Hij is bezeten door macht, maar kent de grillen van het leven nog niet, al moet hij wel iets leren uit zijn verbanning. Hij doet me wat denken aan Lysander in meerdere

opzichten. Lysander is ook een koude persoonlijkheid. Hij is oneindig meer verstandig en realistisch, natuurlijk, want Lysander zal nooit enige macht aan iemand anders toevertrouwen, of macht delen met een Athener. Dat is het plan van Jonge Alcibiades, weet je, de macht te delen met Sparta, en dat is waarschijnlijk ook het plan van zijn groep vrienden. Hoeveel is er in dat plan van Jonge Alcibiades zelf, en hoeveel van zijn vrienden? Hij spreekt over een actief bondgenootschap met Sparta, en dan stelt hij voor om samen de wereld te veroveren! Dat soort plan lukt nooit! Elke Helleense stad zal steeds een andere Helleense stad opeten als ze daartoe de kans krijgt! Die moed, dat vurig verlangen is trouwens onze sterkte, voor ons Hellenen, maar ook onze zwakheid. Ik ook had ooit dergelijke grote droom en hoop, hoewel ik er waarschijnlijk nooit echt in geloofde. Dat was het plan betreffende Sicilië!

Alcibiades onderdrukte een grijns. 'Ik zou de eerste en grootste verraste zijn geweest als Athene Sicilië had veroverd. Ik wou alleen maar dat de Syracusanen onze bondgenoten werden zodat wij hen konden helpen tegen Carthago te strijden en zij ons konden helpen tegen Sparta. Ze hebben Athene verslagen, maar kijk eens hoe de Sicilianen er thans aan toe zijn! Slechts vijf jaar nadat de Atheners op het eiland aankwamen, vielen de Carthagenen Sicilië binnen. Vier jaar later werd Syracuse bestuurd door een tiran, door Dionysius. De Syracusanen moeten hun stad verdedigen tegen de invasie van Carthago, en uit wat ik hoorde blijkt dat ze daar niet zo goed werk van maken! Ik wed dat de Spartanen hen weer één of andere Spartiaat zullen zenden om de toestand te redden. Eén Spartiaat? Dat hielp in het verleden, maar niet meer vandaag! De Syracusanen hebben geen Spartiaten nodig. Ze hebben ondertussen wel geleerd om beter te strijden en om beter hun strijders te leiden. Eén Spartiaat zal niet veel hulp betekenen. Ze hebben meer schepen en meer hoplieten nodig, maar die kan Sparta hen niet zenden, of die wil Sparta hen niet zenden!'

'Wat heb je voor met je zoon?'

'Wat ik zeker niet ga doen is hem onze vrede laten verstoren. Helemaal niet! Ik laat die koude, bitterheid en obsessie niet bij mijn meisjes toe. Ik zond hem naar ons fort van Oinos. Hij wil een ruiter worden. Hij spreekt over oorlog en veldslagen, maar hij heeft nog niet één druppel bloed gezien. De Thraciërs kunnen hem dat allemaal leren. Hij moet nu maar een beetje lijden! Ik zal aan mijn mannen bevelen hem niet te sparen. Hij moet leren. Hij zal een betere man worden door te leren. Hij moet beseffen wat het echt betekent een hopliet te zijn, zoals ik dat leerde te Potidaea. Zijn arrogantie en dwaasheid moeten gebroken worden. Welk karakter zal hij ons daarna tonen?'

'Dat kan hem ook vernietigen. Je moet met hem daarover praten en je interesse tonen.'

Alcibiades liet even een stilte blijven hangen tot hij antwoordde, 'ik zal hem dan maar oprapen, uiteindelijk. Ja, ik zal mijn interesse in hem tonen. Ik zal met hem elke vijfde dag praten, hier of te Oinos. Ik zal hem ook naar enige van mijn symposiums roepen. Ja, ik zal hem ook liefde tonen, omwille van jou. Dat is wat je wilt, nietwaar? Was dat niet waarom je naar me toekwam vanavond?'

Harmonia keek naar hem, glimlachte, en nestelde zich nog wat knusser, tevreden, in zijn armen. Ze bleven zo zitten in de nacht onder de sterren en in de vallende kilte. Daarna bewoog Harmonia zich, en ze stonden op en wandelden hand in hand naar de toren.

In de duisternis konden ze niet zien dat Jonge Alcibiades uit zijn venster ook naar hen keek terwijl ze in het toortslicht op het terras gingen. De genegenheid die Alcibiades en Timandra toonden raakte hem niet. Daar beneden liep er slechts een man met zijn minnares.

Axiochus

In diezelfde maand bezocht Axiochus de burcht van Neon-Teichos. Axiochus was nog steeds een indrukwekkende verschijning, al begonnen zijn overvloedige haren op zijn hoofd grijs te worden en al was hij heel wat zwaarder geworden. Hij droeg nu een dikke zwarte baard, maar kortgeknipt haar alsof hij het grijs wou wegstoppen. Hij draaide rond Theodote met openlijke bewondering en afgunst. Axiochus was zeer rijk, zijn handelsschepen zeilden van de Zwarte zee naar Athene, naar Sparta, naar Rhodos en Cyprus en terug, en hij sprak over de handel met Carië en Egypte. Zijn oorlog bestond er in geld op te hopen en de concurrerende kapiteins op de handelsroutes te verslaan in prijs en snelheid. Hij woonde nu te Cardia, een vredelievende stad aan de andere zijde van de Chersonese. Hij verbleef echter zelden lang in dezelfde plaats. Alcibiades wou er direct over wedden dat Axiochus een minnares had in elke stad van de Propontis en van de Pontis ook, maar Axiochus bleef zweren dat hij slechts Theodote bewonderde, al zei hij haar niet te begeren.

Axiochus kwam met nieuws uit Athene en uit Thebes. De Dertig oefenden een schrikbewind uit in Athene. Ze arresteerden wie ze wilden, de mannen die hen niet bevielen, op het ogenblik dat hen paste, zonder enige vorm van rechtspraak, en ze stelden de mannen even later terecht. De vrouwen die geen Atheense burgers waren werden verkocht als slaven. De bezittingen van de gevangen genomen en terechtgestelde mannen werden aan de Dertig overgedragen, en die beschikten over de bezittingen zonder controle, zodat ze het meeste voor zich hielden. De Dertig werden snel bijzonder rijk.

De Dertig namen niet slechts burgers gevangen, al had Athene geen gevangenis van naam. Axiochus vertelde dat de zoon van Lycon, Autolycus, een man die een overwinning had behaald in de pankration spelen tijdens de Grote Panatheense Spelen, de Panathenaea, een geëerde en vriendelijke man, ook door de Dertig was terechtgesteld, alleen al maar omdat hij een Spartaan had durven beledigen. Er waren nog meer gevallen zoals Autolycus. De Dertig namen ook metieken gevangen, verbanden hen uit de stad, of stelden hen terecht.

Axiochus was onlangs slechts voor een korte periode naar Athene gevaren, en hij was in de haven aangekomen aan boord van een nieuwe boot die in Kantharos niet gekend was als zijn eigendom. Hij woonde enige dagen in een kleine herberg van Piraeus en hij had ook niet geprobeerd vele oude vrienden te bezoeken, behalve enkele heel vertrouwde mannen zoals Euryptolemus, en dan nog had hij die onopvallend benaderd in de haven of in de agora en niet bij hen thuis. Hij had de mensen horen praten in herbergen en langs de kaaien. Spartaanse hoplieten patrouilleerden in de straten. Jonge mannen uit privé wachten van de oligarchie gingen ook in de straten gewapend met lange dolken. Volksvergaderingen werden er niet meer gehouden.

De Atheners gaven thans aan de Dertig de naam van de 'Dertig Tirannen'. De hetaira van Alcibiades bestond nog altijd, en ze bleef zeer actief, hoewel ze in het geheim moest handelen. De stad gonsde van de geruchten betreffende Alcibiades. De mensen verlangden naar hun oud bestuur, maar ze waren ook blij in vrede te kunnen leven. Ze haatten het zich te moeten onderwerpen aan de Dertig die geleid werden door Theramenes, en vooral door Critias. Alles leek er op dat die twee zich het leiderschap over Athene aan het betwisten waren, en elk had een deel van de Dertig als voorstander. Axiochus meende dat ooit, misschien zelfs binnenkort, die twee fracties ook met de wapens tegenover elkaar zouden staan. De meest meedogenloze en bloeddorstige man was Critias, en niet Theramenes.

Men wist ook in Athene dat de Jonge Alcibiades verdwenen was. Enkelingen hadden hoplieten aan zijn huis gezien. Men wist dat Jonge Alcibiades aan boord van een schip was geduwd. Dat had de reputatie van de Dertig niet geholpen, en het prestige van Alcibiades was nog wat gestegen, zodat Alcibiades thans heel zeker als een bedreiging werd aanzien voor de Dertig.

Thrasybulus bleef nog steeds in Thebes, maar hij was niet zulke politieke tegenstander als Alcibiades, en de Dertig leken ook zijn militaire bekwaamheden te onderschatten.

Axiochus was rond de Peloponnesos gevaren en hij was aan de kust van Boeotië aangekomen. Van daar was hij over het land naar Thebes gereden, steeds onder een andere naam, om met Thrasybulus te gaan praten.

Toen hij hoorde dat Axiochus in contact was gekomen met Thrasybulus, raakte Alcibiades erg opgewonden. Hij stelde honderd vragen. Axiochus deed hem echter wachten, en hij vroeg voedsel en wijn. Hij sprak over Thrasybulus met Alcibiades slechts nadat de vrouwen waren gaan slapen, laat in de nacht.

Thrasybulus was uit Athene gevlucht om toevlucht te vinden in Thebes. De Thebanen wilden Athene vernietigen, haar burgers verkocht in slavernij of uitgeroeid zien. Lysander, de Spartaanse ephoren en de Spartaanse Koningen hadden dat tragisch einde geweigerd. Harde woorden waren over die en andere zaken gevallen tussen Thebes en Sparta.

De Hellenen zijn een verschrikkelijk volk, zei Axiochus. Voorheen waren er twee steden geweest die zich de macht wilden toe-eigenen, Sparta en Athene. Eén van die steden, Athene, was verslagen en haar macht vernietigd. Sparta overheerste nu Hellas. Maar dat was niet het einde van de oorlog, en niet het begin van de eeuwigdurende vrede in Hellas! Ogenblikkelijk was een nieuwe macht de kracht van Sparta beginnen uit te dagen, Thebes!

Axiochus zei dat Thebes zich voorbereidde op een lange oorlog met Sparta. De Thebaanse hoplieten oefenden elke dag zeer hard. Nieuwe strategieën en tactieken werden in Thebes uitgewerkt en een nieuwe militaire macht bouwde zich daar op die al even vreemd en extreem leek als die van Sparta. Axiochus had meer en betere strijders gezien in Thebes dan eender waar.

Sparta was nog steeds zeer sterk, maar de Spartiaten waren aan het uitsterven, zei Axiochus. Hij was voordien al in Sparta geweest, onlangs nog, en hij vond dat de energie die wel nog steeds in de regio aanwezig was, erg verminderde. Sparta werd oud, Thebes was springlevend en jong, en Thebes barstte van de activiteit. Alles wat Thebes nu nog nodig had, was een geniale leider op haar militaire campagnes. Als ze dat kreeg, dan zou ze perfect op kunnen tegen Sparta, in een veldslag die zeer hard zou gestreden worden. Thebes was in staat de Spartanen op het land te verslaan!

Thrasybulus was goed ontvangen te Thebes. Nog vijftig meer Atheners bleven met hem in die stad, en die mannen zwoeren met hem samen. Vele van de gezellen van Thrasybulus waren overtuigde democraten, maar niet allen, doch allen leken erge tegenstanders van het regime van de dertig Tirannen. Ze maakten samen plannen op voor hun gewapende terugkeer naar Athene.

Thrasybulus had Axiochus in het geheim toevertrouwd dat hij een fort wou veroveren ergens in Attica, slechts als een symbolische bezetting, om in Athene aan te tonen dat er nog wel degelijk in Attica een tegenmacht bestond, en om na te gaan hoeveel gewapende mannen hij kon aantrekken uit de ontevreden massa van Athene. Thrasybulus wist wel dat hij ooit tegenover de Spartanen zou moeten staan. Hij had daar geen angst meer van, want hij meende dat hij een oplossing had gevonden om de Spartanen te teisteren. Thrasybulus wou vooral geen traditionele strijd tussen hoplieten. Hij kon de Spartanen niet aan in een veldslag in de open Attische vlakte. Zulk een veldslag zou hij verliezen, tenzij misschien met Boeotische hulp, maar die hulp zou hij niet zo snel krijgen.

‘Wat wil Thrasybulus dan eigenlijk doen?’ vroeg Alcibiades benieuwd.

Thrasybulus wou Athene binnen trekken vanuit Piraeus en zich een weg strijden naar de agora in de straten. Hij wou strijden midden in de nauwe steegjes en vanaf boven op de daken. Hij zou slechts licht bewapende troepen nemen, met veel boogschutters en slingeraars. Hij rekende er op dat de mensen in de stad hem zouden helpen, al was het slechts door stenen van de daken op de vijand te gooien. De Dertig zouden hem erge weerstand bieden, zodat er een burgeroorlog zou ontstaan in Athene, maar dat was niet te vermijden.

Thrasybulus wou niet eeuwig in Thebes blijven zitten, daar was Axiochus van overtuigd.

Thrasybulus zou uit Thebes komen, en strijden. Hij kon winnen of hij kon verliezen, maar hij zou niet blijven nietsdoen. Nietsdoen lag niet in zijn natuur. Thrasybulus wou het lang genoeg uithouden in Athene opdat de Spartanen een vergelijk zouden voorstellen wanneer de kost van de aanvallen en van de strijd in het midden van de stad hen te hoog viel. Dat was steeds al de reactie van Sparta op problemen in de strijd. Thrasybulus hoopte dat het Atheens volk hem massaal zou steunen.

‘Lysander zal geen vergelijk zoeken,’ merkte Alcibiades gevat op. ‘Hij zal steeds de overwinning willen behalen. Hij zal al zijn mannen in de strijd werpen en Thrasybulus verpletteren en hem volledig verslaan, aan eender welke kost. Hij zal peltasten, boogschutters en slingeraars ook bij zijn bondgenoten halen. Daarna is het goed mogelijk dat hij weerwraak zal nemen, de opstandelingen brutaal zal neerslaan en de Atheners met de grootste wreedheid zal straffen. Thrasybulus kan een dergelijke strijd niet winnen!’

‘Lysander zou dat inderdaad kunnen doen,’ antwoordde Axiochus. ‘Thrasybulus wist me echter ook te zeggen dat Lysander al lang niet meer de enige macht is in Sparta! Thrasybulus heeft nuttige informatie gekregen van de Thebaanse ambassadeurs te Sparta, en die laatste deelden hem gretig hun kennis mee. De Koningen van Sparta zijn afgunstig geworden op de invloed die Lysander uitoefent, en ze zijn bevreesd van zijn ambitie! Ze hebben schrik dat hij wel eens intriges zou kunnen plannen om zelf Koning te worden. Agis wordt oud en bleef steeds schuchter in de politiek. Maar Pausanias, de tweede koning, heeft zich de laatste tijd weer tot een vooraanstaande figuur ontwikkeld. Hij vormt een nieuwe kracht in Sparta. De Damos luistert naar hem!’

Pausanias heeft fel gewerkt om zijn autoriteit bij de Ouderen en bij de ephoren te vermeerderen, en hij lijkt er in geslaagd te zijn al meer dan de helft van de ephoren aan hem te binden. Pausanias kijkt met grote achterdocht en nare voor gevoelens naar Thebes. Hij heeft geen angst meer van Athene, hij begint angst te krijgen van Thebes en hij begint naar Athene te kijken als naar een potentiële bondgenoot tegen Thebes. Hij vreest ook voor Sparta zelf; Ionië of de Hellespont kunnen hem niet veel meer schelen. Hij kijkt niet verder dan de Peloponnesos en Attica! Een verzwakt Athene kan hij gebruiken als een soort van bondgenoot. Tevens houdt hij ook niet veel van de moorden en de uitpersing van de stad door de Dertig. Thrasybulus verzekerde mij dat de verhouding van de machten in Sparta dus veel ingewikkelder is geworden dan wij denken. Hij meent dat hij een kans heeft om het uit te vechten in de straten van Athene en die strijd zo duur te maken in mannen voor de Spartanen en zelfs voor de Spartiaten, dat ze een soort van vrede met hem zullen vragen en hun bondgenootschap zullen willen veranderen!’

‘Zei Thrasybulus iets over mij?’ vroeg Alcibiades.

‘Ja, natuurlijk, erg veel! Thrasybulus kan geen nieuwe democratie zonder jou invoeren. Thrasybulus is een hopliet en een leider van vloten, geen politieke planner, niet echt een redevoerder en een wetgever. Hij mist de steun van de oudste en rijkste families van Athene. Hij zegt dat hij wel mannen er kan toe brengen te gaan strijden, maar hij heeft iemand nodig die in de Volksvergadering kan spreken en de welgestelde families aan zijn kant kan trekken.

Hij zei dat als hij één maal de Volksvergadering voor zich kan winnen, na een overwinning in een veldslag bijvoorbeeld, hij die niet de hele tijd kan houden. Na zijn overwinning zal Athene een moeilijke periode moeten doorstaan, en de regering kan erg onpopulair worden. Iemand moet dat in de juiste bewoordingen uitleggen aan de Atheners. Hij kan dat niet bewerkstelligen, meent hij, en zeker niet alleen. Hij wenst iemand aan zijn zijde.

Thrasybulus zal dus vroeg of laat Athene aanvallen. Hij zal je een bericht sturen en je vragen hem te vervoegen. Samen, gelooft hij, zullen jullie onoverwinnelijk zijn. Hij heeft goede bevelvoerders gevonden, maar niemand met jouw visie en energie en sluwheid en gevoel voor de politiek. Hij hoorde ook over je groeiende populariteit in Athene, het werk van je vrienden. Hij was onder de indruk! Hij heeft een veldheer nodig aan zijn zijde, maar nog meer iemand om Athene nadien te besturen op de vroegere wijze. Athene lijkt ook rijp om jou terug te willen!

‘Dan moet ik naar Thebes reizen,’ meende Alcibiades.

Axiochus fluisterde nu nog meer.

‘Nee, nee,’ zei hij. ‘Thrasybulus vraagt of je eerst nog iets anders zou kunnen doen.’

‘Wat dan?’ vroeg Alcibiades benieuwd.

‘Athene heeft geld nodig. Haar zeemacht moet weer opgebouwd worden. Het kan vele jaren duren, maar Athene moet allengs haar vroegere grootsheid terugvinden. We willen echter geen oorlog meer! Je moet weten dat te Arginusae alleen al meer Hellenen sneuvelden dan in de grote oorlogen tegen Perzië, zeventig jaar geleden! In de veldslagen van de Hellespont en de Propontis stierven meer dan vijftigduizend Hellenen! Heb je daar al aan gedacht? Je streed te Potidaea. Ik heb me laten zeggen dat Potidaea alleen ons twee Parthenons gekost heeft en bijna de helft van de reserves die de stad gespaard had vóór de oorlog begon. We hebben onze buik vol van oorlogen. Maar Athene moet weer een rijke stad worden. We moeten elk jaar enkele triremen bouwen. We moeten vrienden krijgen. De Spartanen konden de oorlog winnen door de muntstukken van Perzië. Het geld voor hun oorlog, het geld voor de triremen van Sparta en voor haar roeiers en huurlingen, dat kwam allemaal van Perzië. Sparta had ook Lysander, maar na enkele jaren zal er geen Lysander meer zijn. Je weet hoe Sparta is! Ze zal terugkeren naar haar oude wetten en gewoontes. De Spartaanse ephoren en de Koningen zullen de invloed van Lysander in de Spartaanse politiek langzaam terugschroeven. Eenmaal de vrede stabiel, zelfs met een democratisch Athene, zal de macht in Sparta terugkeren naar de ephoren en naar de Koningen. Wat kan Lysander opwerpen wanneer een Koning zegt dat hij het landleger wel zal leiden, en daarin gesteund wordt door de Gerousia? Athene en Sparta zullen dan weer op gelijke voet staan. Op dit ogenblik blokkeert de vloot van Lysander al onze handelsschepen in Ionië, en die vloot controleert elke boot die door de Bosporus en de Hellespont vaart. De Spartaanse kapiteins kunnen hun goederen transporteren, maar onze schepen worden geplunderd. De Atheense handelaars verliezen fortuinen in Ionië en in de Propontis. Dat moeten we stoppen, gradueel, maar zeker! We moeten Perzië als vriend aan onze zijde krijgen. Perzië moet begrijpen dat de handel ongehinderd moet kunnen verlopen, niet gecontroleerd door Sparta, rond alle kusten van Azië. Iemand moet dat gaan uitleggen aan Tissaphernes, aan Pharnabazus en aan Cyrus, en hen bezweren dat het in hun interesse ook is om Atheense schepen vrij in hun wateren te laten varen en handel te laten drijven zonder controles op de Perzische gebieden. Van die handel, namelijk, hangt de rijkdom van hun kuststeden af, terwijl Lysander en Sparta die handel thans fnuiken. De satrapen kunnen rekenen. Ze moeten hun verminderd inkomen ook al bemerkt hebben!’

‘Aha,’ riep Alcibiades uit, en hij lachte, want het plan van Axiochus was nu overduidelijk. ‘Jij en je vrienden lijden onder de Spartanen, is het niet? Jullie winsten zijn lager dan voorheen. Jullie verliezen schepen en transport. Jullie moeten zorgen maken over hoe jullie schepen naar

Ionië kunnen zeilen. De Spartaanse kapiteins pikken jullie contacten en vroegere partners in, en zij vervoeren wat jullie vroeger vervoerden, is het dat?’

Axiochus lachte ook. Hij was betrappt, maar hij had verwacht dat Alcibiades hem snel zou doorzien. Hij moest Alcibiades in vertrouwen nemen.

‘Niet alleen de Spartaanse kapiteins veroveren onze handel. Ik spuw op de Spartaanse kapiteins, want die zijn de meest incompetent zeilers en handelaars in de Zee. Elke verdomde Peloponnesische haven verovert onze handel! Megara, Epidaurus, Cythera, en vooral Corinthe zijn veel gevaarlijker! Laat me toegeven dat het niet enkel uit liefde voor Athene was dat ik naar Thebes reisde. Wij, de handelaars en de vervoerders, wij hebben samen gepraat, voordien. Hoe kunnen wij een deftige winst halen als Athene niet welgesteld is? Kan Athene opnieuw rijk worden zonder ons en onze handel? De Dertig laten ons wel toe handel te drijven, maar ze zullen ons nooit steunen in de eilanden en in de Zee. Tevens doden ze onze medeburgers, medehandelaars, en ook de metieken die handel met ons drijven! We drijven onze handel zonder enige bescherming! Onze vrienden worden gedood, en de handelsovereenkomsten zowel als de betalingen, verdwijnen met de dode mannen.

Thrasybulus krijgt wapens van Thebes. Hij heeft geld nodig voor de rest. Wij, handelaars, bijgevolg, brachten een geheim fonds samen. We zijn bereid Thrasybulus te helpen met geld wanneer hij Athene aanvalt, misschien om huurlingen mee te betalen, om zijn hoplieten te betalen, en voor zijn ruitertij. We willen ook jou met geld helpen, maar jij, Alcibiades, hebt geen geld nodig, je hebt genoeg rijkdom! Weinige mensen in Athene weten dat.

Ik heb dus een vraag voor je. Heb je nog steeds het oor van Tissaphernes?’

‘Tissaphernes zal naar ons luisteren,’ speculeerde Alcibiades. ‘Hij is afgunstig op de macht van Cyrus. Hij haat Cyrus, want hij moet de laarzen van Cyrus likken om nog enigszins Carië te mogen besturen. Tissaphernes moet thans hard bezig zijn Artaxerces aan het vleien, de zoon van Darius die nu over Perzië heerst. Tissaphernes zal naar me luisteren. Hij steunt de handel. Hij wil nog steeds zijn invloed op de Ionische steden vergroten, en de invloed die hij verloor aan Sparta, vooral te Miletus en te Ephesos, weer winnen. Daar ligt zijn grootste inkomen! Tissaphernes zal me willen horen, maar hij zal zeer langzaam moeten handelen, en zeer voorzichtig.’

‘Dat is alles wat we nodig hebben,’ bevestigde Axiochus. ‘We kunnen geduld oefenen. Wij, de handelaars, zijn helemaal gewonnen voor de vrede en de rust in die wateren. Geef hem de belofte dat met jou en met Thrasybulus, en met een Athene weer in haar vroegere toestand, haar democratie hersteld, dat hij dan grote rijkdommen kan winnen. Wat met Pharnabazus?’

‘Pharnabazus is een heel ander soort wild! Als Tissaphernes een woestijnleeuw is, dan is Pharnabazus een bergtijger. Hij is aan mij gebonden door het contract en de eden van Chalcedon. Dat verdrag is natuurlijk niets meer waard, want de Spartanen houden de stad nu. Er staan echter nog een paar mooie zinnen in die tekst betreffende ons beide, die we beide ondertekenden, en we zwoeren eden van wederzijdse hoofsheid. Die stellen dat Alcibiades en Pharnabazus elkaar respecteren en in een confrontatie ongedeerd moeten blijven. Pharnabazus haatte me omdat ik zijn troepen meer dan eens versloeg, maar hij blijft verplicht door de regels van het persoonlijk verdrag dat ons bindt. Hij moet me ontvangen en me een vrijgeleide geven om door zijn gebieden te reizen. Hij kan natuurlijk beweren dat die regels allemaal achterhaald zijn, en ondanks het feit dat hij gezworen heeft op dat verdrag, kan hij me verraden. Hij is een vuile bastaard in de strijd, maar hij koestert toch nog wel enige eer. Zolang hij niet zeker weet waarom ik met hem wil spreken, zal hij me niet doden. Ik kan met hem praten en hem met weinige woorden, simpele en directe woorden, want hij is eerst en vooral een krijger, aantonen hoe en hoeveel hij kan winnen met een geheime alliantie met Athene. Daarna kan ik aan hem persoonlijk vragen om door zijn land naar Susa te trekken. Ja, ik moet voorbij Pharnabazus geraken! Ik denk niet dat ik door zijn land, door Phrygië, kan trekken zonder herkend te worden.

Ik kan de Propontis oversteken in een schip, eerst naar Bithynië gaan, zodat hij al de tijd krijgt om nieuwsgierig te worden over wat ik doe. Ik kan dan zeer langzaam naar Dascylium reizen, en daarna zuidwaarts naar Metropolis. Dat deel van de weg is het gevaarlijkst! Vanuit Metropolis kan ik de Perzische Koninklijke Weg volgen tot in Susa. Misschien kan ik naar Metropolis meereizen met een karavaan van handel drijvende reizigers. In Susa zelf kan ik een audiëntie aanvragen bij Artaxerces!’

‘Wat zou je kunnen zeggen aan Artaxerces? Ik heb er geen idee van wat je hem zou kunnen zeggen om hem over te halen naar de zaak van Athene. We hebben niets concreets in handen, en Thrasybulus wist ook niet wat te doen. Thrasybulus zei me dat jij zou weten wat te vertellen!’

‘Artaxerces is de zoon van Darius. Dat is ook Cyrus. In Perzië vechten broeders, neven en omen steeds tegen elkaar om de macht, tot er slechts één van hen voldoende sterk overblijft. De Perzische edelen aan het hof steunen Cyrus. Dat is een gevaar voor de Koning. Sparta steunt Cyrus. Dat ook is een gevaar voor Artaxerces. Heb je nooit gevraagd waarom Cyrus en Lysander zulke goede vrienden waren? Waarom denk je noemde Cyrus Lysander, een Helleen, om over Lydië te regeren in zijn afwezigheid? Ik heb er geen bewijzen van, maar ik ben overtuigd van twee redenen daartoe. De eerste reden is dat Cyrus en Lysander minnaars zijn geweest en nog steeds minnaars zijn.’

Axiochus trok zich verbaasd iets achteruit, maar Alcibiades ging voort, ‘wees toch niet zo verbaasd, Axiochus! Je weet hoe de Hellenen zijn en hoe de Perziërs zijn. Ik ben er zeker van dat ze minnaars waren!’

De tweede reden is dat het Spartaans leger onoverwinnelijk is op het land. Eén van deze dagen zal Cyrus zijn broeder Darius aanvallen en een expeditie lanceren tegen Darius, om de troon van Perzië te veroveren. Waar kan Cyrus de beste hoplieten ter wereld vinden, en de beste bevelvoerders voor een leger? Cyrus heeft Lysander nodig om hem te helpen een sterk leger samen te stellen uit Helleense huurlingen. Wellicht heeft Cyrus nog niets concreets gepland, maar, geloof me, dat is wat er zal gebeuren. Het ligt in de lijn van de verwachtingen!’ Alcibiades lachte, ‘en vermits het in de lijn van de verwachtingen ligt, zal Artaxerces naar me luisteren wanneer ik hem vertel wat er dan zou kunnen gebeuren. Artaxerces moet ook een koele bastaard zijn, en hij bezit zonder twijfel het grootste leger in de wereld, maar hij kan misschien een vloot gebruiken, en hoplieten om tegenover hoplieten te staan. Hij zal luisteren naar een voorstel voor een geheim verdrag met Athene als we hem hoplieten beloven om de huurlingen in toom te houden die Lysander aan Cyrus zal leveren!’

De mond van Axiochus stond open en bleef open staan. Hij was nooit een politicus geweest. Hij erkende de meester in Alcibiades.

Hij zei, ‘hoe zal je het aan boord leggen om door Artaxerces ontvangen te worden? Misschien weigert hij wel je te ontvangen. We zijn nog niet aan de macht in Athene. Je stelt niets voor bij Artaxerces, je zou de afgezant zijn van iets wat zelfs nog niet bestaat!’

Alcibiades dacht daarover na.

‘Ik moet hem geschenken brengen, rijke geschenken! De Perziërs zijn zoals kinderen, ze zijn hebzuchtig van natuur. Ik moet hem het goud van Thracië geven. Ik heb nog veel mooie voorwerpen, hier, en voldoende daarvan. Ik dacht die voor later te houden om mijn troepen in de forten mee te betalen. Ik hoop dat ze tot beter gebruik kunnen dienen om de aandacht van Artaxerces te trekken. Jij zult echter moeten terugkeren naar Thebes. Thrasybulus moet horen wat ik je vertelde. Misschien krijgt hij wel afgezanten van Tissaphernes, van Pharnabazus en van Artaxerces op bezoek om na te gaan of wat ik vertelde de waarheid is. Hij moet mijn rug dekken!’

‘Ik kan snel weerkeren naar Thebes, maar afgezanten naar Thrasybulus zouden op geheime zendingen moeten komen. Ik weet niet zeker hoe de Thebanen zouden kunnen reageren. Als je geld nodig hebt kan ik ook voor fondsen zorgen. Vrienden zullen helpen!’

‘Ik dank je, maar op dit ogenblik heb ik genoeg. Ik heb je nodig om te zorgen voor de vrouwen en de kinderen. Kun je direct weer naar hier komen na Thebes, en hier blijven terwijl ik naar Perzië reis?’

‘Nee, dat gaat niet. Ik moet geld bijeenstellen voor Thrasybulus. Maar de vrouwen en de kinderen kunnen met mij meekomen naar mijn huis te Cardia. Daar zullen ze veilig zijn.’

‘Goed! Dat kunnen we doen. Dat is dan geregeld. Ik moet nog het een en het ander voorbereiden. Ik vertrek in ongeveer tien dagen van vandaag.’

De mannen schudden de handen. Ze bespraken nog de plannen van Thrasybulus, en Alcibiades legde in detail uit hoe een onneembaar geacht fort door list kon veroverd worden, en hoe Thrasybulus meer mensen kon vinden voor zijn zaak. Hij vroeg aan Axiochus om ook naar Athene terug te keren en om Euryptolemus te vragen strijders te benaderen, veteranen en burgers die Alcibiades kende en die zich wel zouden willen voegen bij Thrasybulus. Een paar dagen later al verliet Axiochus Neon-Teichos, maar hij beloofde snel naar de streek terug te zeilen.

Oinos

Voordat Alcibiades zijn lang gesprek voerde met Axiochus, had hij ook al meerdere malen met zijn zoon gesproken, met Jonge Alcibiades. De jongen leek het naar zijn zin te hebben met de Thracische krijgers van Oinos. Hij oefende met hen in het berijden van de wildste paarden. Het leek erop dat hij helemaal niet een slechte ruiter was. Hij kon zijn paarden goed in toom houden. De Thraciërs toonden hem achting, maar ze spaarden hem niet. Jonge Alcibiades beet op de tanden en hij verduurde zonder verpinken de zware oefeningen die de strijders hem oplegden en die ook hun regime van oefeningen was.

In die tijd had Alcibiades opnieuw aan Seuthes beloofd om troepen te sturen die een les moesten leren aan een stam die niet ver van Oinos leefde, zij het diep in de wouden.

Alcibiades moest daarvoor drie vierde van zijn troepen op expeditie zenden, en ook betrouwbare bevelvoerders. Hij zond hen zijn zoon mee. Jonge Alcibiades vergezelde aldus de Thracische strijders die getraind waren door zijn vader. Het zou zijn eerste expeditie zijn. De strijders reden uit Oinos met Alcibiades de Jonge in hun midden. Alcibiades had het bevel gegeven zijn zoon te beschermen.

Enige tijd later keerde de ruitery terug. Alcibiades had reeds van boodschappers gehoord dat de gevechten bitter verlopen waren. Hij zag zijn mannen en zijn zoon na de expeditie weer aankomen in het fort van Oinos. Hij zag vele gewonden onder de ruiters. De mannen reden in stilte, steeds een teken dat ze erg vermoeid waren en dat de strijd hard was geweest. Jonge Alcibiades droeg een verband rond zijn hoofd en een ander rond zijn linkerarm. Hij wreef regelmatig aan zijn rechterbeen. Gedroogd bloed hing op zijn bepantsering, en de jongen stonk van het vuil. Alcibiades bemerkte dat zijn zoon nog nauwelijks recht op zijn paard bleef zitten en er ziekelijk uitzag. Toen de ruiters door de poort reden vielen trouwens meerdere mannen van hun paard, alsof ze al hun wilskracht om op hun dier te blijven zitten opgebruikt hadden net toen ze de poort en de redding zagen. Jonge Alcibiades had de kracht over om op zijn paard te blijven zitten. Hij gleed moeizaam naar beneden wanneer hij goed en wel binnen in het fort stond, en hij leidde zelf al hinkend zijn paard naar de stallen. Hij kwam pas dan

terug om zijn vader te begroeten. Alcibiades stond in het binnenplein te grijzen met de twee vuisten in de heupen.

Alcibiades begon, 'je kreeg je eerste bloed, zie ik. Is dat jouw bloed of het bloed van anderen? Hoe verliep de veldslag?'

'Veldslag?' verwonderde Jonge Alcibiades zich, 'welke veldslag? We vochten bijna constant onze weg door het woud. Er gebeurde geen veldslag! Elke dag was een veldslag! De stam viel ons onophoudelijk aan. We vochten tijdens de hele expeditie, elke dag! We doodden vele mannen. Ik doodde ook mijn eerste Thraciërs. Ik overleefde het, maar velen niet. Die Thraciërs van de stammen weten verdomd goed hoe ze moeten vechten! Ik heb nog nooit zoiets meegemaakt. Uw bevelvoerders beschermden me, denk ik, alsof ik een papkindje was, eerst, maar daarna hadden ze zo erg de handen vol met die stamgenoten dat ik ook kon vechten zoals het moest, en gewond werd. Het was verschrikkelijk, verschrikkelijk, maar ik meen dat we de stam onderwierpen aan ons. Meen ik!'

'Nee, het was niet verschrikkelijk,' grijnsde Alcibiades, 'het was oorlog, en het was Thracië! Ben je er nu van overtuigd dat de Thraciërs weten hoe ze moeten vechten? En ook dat ze weten hoe op een paard te rijden?'

'Oh ja, en hoe! Ze weten hoe te rijden! Ze rijden door het woud tussen de bomen door met een vaart die ik niet voor mogelijk hield, zoals we nooit zelfs maar durfden te proberen te Athene, en toch slaagden ze erin de bomen en de takken te vermijden. Ik viel twee maal van mijn paard, gevelde door dikke, laaghangende takken. Ik leerde!'

'Ik veronderstel dat je nu een bad wilt?' spote Alcibiades.

Jonge Alcibiades keek met een kwade blik naar zijn vader, 'inderdaad. Het spijt me, vader, ik kan nu niets vertellen. Ik moet naar binnen.'

'Natuurlijk,' suste Alcibiades. 'Ga maar naar binnen bij de anderen. Ik ben blij dat je ongedeerd bent!'

Jonge Alcibiades keek een fractie van een ogenblik naar zijn vader, verrast. Het was het eerste teken van echte bezorgdheid dat Alcibiades aan zijn zoon toonde. De jongen verroerde echter niet één spier in zijn gezicht, al verscheen even daarna wel een glimlach. Hij wierp zijn hoofd in de nek en ging naar de kamers van de strijders.

Alcibiades stapte naar zijn bevelvoerders om te horen wat er echt gebeurd was. Zij vertelden hem in de stallen ongeveer hetzelfde als zijn zoon. De stammenleden hadden de troepen meerdere malen bij verrassing in de wouden aangevallen. Het was een bijzonder harde campagne geweest. De troepen van Alcibiades hadden de verrassingsaanvallen steeds kunnen afslaan en ze hadden steeds hun vijanden afgeweerd, maar troepen van Seuthes hadden ze nooit gezien. Seuthes vocht meer naar het noorden toe. Toch waren bevelvoerders van Seuthes aan het einde van de campagne naar hen toe gekomen om hun werk te loven, en de strijd tegen de stammen had opgehouden.

De mannen hadden eerst Jonge Alcibiades achteraan gehouden en daar beschermd. Na de eerste doden was de jongen een paar dagen ziek geweest. Wanneer nadien de stammen hardere druk toepasten, en gevechten bijna constant duurden, waren alle handen en zwaarden nodig, en ook jonge Alcibiades had zijn deel moet doen. Hij had geleerd voor zijn leven te strijden. Hij vocht moedig. Een andere bevelvoerder bevestigde dat Jonge Alcibiades ineen was gestuikt na de eerste schermutselingen waarin hij dode mannen had gezien met opengesneden buiken waar de ingewanden uit puilden en op de grond vielen, en waarbij de gewonden vertrappeld werden onder de paardenhoeven. Hij had overgegeven in het volle zicht van de troepen, en de bevelvoerder meende dat hij de ganse nacht nadien gehuild had. Maar naarmate de schermutselingen duurden en heviger werden, vocht Jonge Alcibiades beter en beter voor zijn eigen leven en dat van zijn medestrijders. In de laatste dagen van de expeditie had Jonge Alcibiades gevochten zoals eender welke andere Thracische strijder met

ervaring, en zelfs bevelen geschreeuwd naar een groepje van zijn beste kompanen. Jonge Alcibiades had nog wat training nodig, wat meer kracht in armen en borst, maar voor de rest was hij in orde.

Alcibiades voelde zich matig tevreden. Zijn arrogante ridder van een zoon werd een ietsje gehard in deze campagne, hij had mannen zien gedood worden, en hij had zelfs Thraciërs eigenhandig gedood. Jonge Alcibiades stond nog recht, hij was teruggekeerd op zijn eigen houtje, hij had geleerd wat het betekende om echt te strijden, en wat een campagne kon betekenen in verliezen van mannen. Jonge Alcibiades zou nu misschien anders gaan denken over de oorlogen en over de resultaten van bondgenootschappen met Sparta. Alcibiades maakte een aantekening in zijn hoofd om zijn zoon te dwingen nog harder te trainen als een hopliet, en om hem nadien ooit in een kleine veldslag als hopliet te betrekken.

Alcibiades had het echter bij het verkeerde eind wanneer hij dacht dat Jonge Alcibiades zijn ideeën over Sparta had gewijzigd. Na zijn campagne verleenden de Thracische krijgers van Oinos hem meer vrijheid. Jonge Alcibiades nam een paard en hij zwierf rond Oinos en rond Neon-Teichos in zijn eentje. De bevelvoerders van Oinos meldden aan Alcibiades dat de jongen veel allen rondreed, maar Alcibiades beval de mannen de jongen te laten doen zoals hem beviel, doch ook hem te volgen en te rapporteren over wat Jonge Alcibiades deed. Na een tijd brachten de bevelvoerders verslag uit, zeggende dat Jonge Alcibiades niet slechts rond de forten zwierf en in de vlakte, niet slechts langs de kust, maar ook dat hij Bisanthes binnengereden was. De Thraciërs waren buiten de stad gebleven, want die had nu een Spartaans garnizoen. Jonge Alcibiades bleef lange tijden in de stad, vooraleer weer uit te rijden, en dit had zich vele malen herhaald zonder dat de jongen gevangen werd genomen te Bisanthes.

Alcibiades sprak met zijn zoon over diens bezoeken aan Bisanthes. Hij nam het de jongen kwalijk om naar daar te rijden. Jonge Alcibiades verborg zich in stille doofheid. Hij weigerde te zeggen waarom hij naar de stad was gereden. Hij zei wel dat hij zich vrienden had gemaakt onder de Spartanen. Hij zei dat als Athene en Sparta in vrede bleven, ze samen zo nodig de Thraciërs konden bestrijden. De Spartanen van Bisanthes hadden dezelfde doeleinden en interesses in deze regio als de Atheners.

Alcibiades zei hem ruw elders vrienden te maken, zoals onder de Thracische bevelvoerders. Hij beloofde zijn zoon een tijdje naar het hof van Seuthes te sturen. Seuthes was nu Koning van uitgestrekte gebieden in het zuiden van Thracië, Onderkoning van Medoc. Daar zou Jonge Alcibiades heel andere levenswijzen zien die zeer verschillend waren van wat de jongeman in Athene had gekend, maar wat niettemin zeer lonend kon worden in ervaringen en sensaties. Seuthes kon ook zorgen voor enkele lustige Thracische dames! Ook die konden Jonge Alcibiades wat nieuwe sensaties leren. Thracië leren kennen zou de geest van Jonge Alcibiades openen. Athene en Sparta hadden helemaal geen gemeenschappelijke, dezelfde interesses in Thracië, zei Alcibiades. Thracië was zo uitgestrekt, zo enorm groot, dat het geen Hellenen kon baten oorlog te verklaren aan Thracië. Alcibiades vroeg wie gepraat had over gemeenschappelijke interesses, maar daarop sloeg de jongen dicht en hij wou niet verder spreken. Jonge Alcibiades glimlachte slechts hooghartig naar zijn vader en hij leek zeer sceptisch te blijven over de bewering van Alcibiades dat hij iets kon leren van de wilde stammen van Thracië, waaronder de Odrysianen van Seuthes en Medoc slechts de grootste en de meest gewelddadige stam was.

Niet lang nadat Axiochus vertrok zond Alcibiades opnieuw een groot aantal van zijn krijgers van Oinos uit op een expeditie ten dienste van Seuthes. Hij meende dat Jonge Alcibiades voorlopig wel voldoende actie in reële strijd had gezien. Hij wou jonge Alcibiades verder

opleiden als een hopliet, en hij beval zware bepantsering op de jongen te leggen om hem te oefenen in de strijd van een hoplietenfalax.

Alcibiades gaf rollen mee voor Seuthes met zijn meest betrouwbare bevelvoerder, waarin Alcibiades aan Seuthes vroeg om zijn zoon aan het hof te ontvangen na deze campagne, om Jonge Alcibiades de gewoontes van de Thraciërs te leren.

Slechts enige bewakers bleven binnen het fort van Oinos, samen met Jonge Alcibiades, maar voldoende mannen om de plaats te houden tegen een overmacht in het geval van een belegering.

De krijgers van Alcibiades waren nog slechts drie dagen geleden vertrokken uit Oinos, toen het alarm in het midden van de nacht geslagen werd te Neon-Teichos. Een gewonde Thracische wachter sloeg hard op de poorten van het fort. Hij maakte iedereen wakker met zijn geschreeuw. De man werd naar Alcibiades gebracht. Alcibiades had haastig een chiton over zijn lichaam gegooid, maar ook een lederen bescherming op zijn borst, en hij liep de toren uit met een zwaard in de hand.

De Thracische wachter legde hikkellend en hijgend uit dat hij een bewaker van Oinos was. Oinos was verraderlijk veroverd door een groep van Spartaanse en Bisanthesische hoplieten, bij het vallen van de nacht. De leider van de Spartanen was iemand die Theodamos van Cnidus heette, en die Alcibiades kende als een bevelvoerder van Lysander.

Alcibiades was razend kwaad. Hij vroeg bij welk verraad het garnizoen van Oinos werd overrompeld, en wat er gebeurd was met zijn zoon. Werd Jonge Alcibiades gevangen genomen? Werd het fort niet bewaakt? Waren de wachters in slaap gevallen? Stonden de poorten open? De Thracische bewaker beefde toen hij zijn versie gaf aan de bulderende Alcibiades.

Jonge Alcibiades had die avond veel wijn in het fort uitgedeeld, en veel goed voedsel aan iedereen aangeboden. Hij was met die geschenken uit Bisanthes aangekomen. De krijgers hadden een goede avond beleefd. Ze dachten dat alles in orde was in het fort, en ze hielden wel de wacht. Eén wachter stond op de uitkijk boven de poorten en een andere stond beneden aan de poorten die nacht. Jonge Alcibiades had die laatste bewaker benaderd met wijn, maar hem dan bij verrassing gedood, waarna hij de panelen van de poorten open sleurde. Enige Spartaanse hoplieten, volledig gekleed in zwart, en die waarschijnlijk al voorheen langsheen de muren van aan de achterzijde van het fort naderbij geslopen waren, liepen het fort in. De wachter die boven de poorten stond zag eerst niet goed wat er gebeurde, en vermits het Jonge Alcibiades was die de poort opende, dacht hij dat er troepen uit Neon-Teichos binnen liepen. Hij sloeg niet onmiddellijk het alarm. Wanneer die wachter dan toch het alarm sloeg, was het te laat. De man had niet verwacht dat het fort kon verraden worden van binnenin, door één van zijn medestrijders, en nog minder door de zoon van zijn veldheer. De Spartanen liepen het fort in. Ze openden de poorten volledig en zwaaiden met toortsen. Ze beschermden de open poorten met boogschutters en doodden snel meerdere Thraciërs. Wanneer de Thraciërs een falax vormden om te weerstaan aan de Spartanen in het binnenplein, zagen ze Jonge Alcibiades tussen de Spartanen staan. Spartaanse ruitery drong ook de burcht binnen, komende van achter de heuvels waar ze in hinderlaag hadden gestaan, en die begonnen de Thraciërs meedogenloos af te slachten. Een zwaar gevecht had plaats in de open ruimte van het fort, gedurende hetwelk nog tien Thracische krijgers gedood werden. De man die vóór Alcibiades knielde was met enige andere Thraciërs, onder wie de wachter die boven op de poort had gestaan, langs een kleine deur achteraan het fort ontsnapt. De drie metgezellen van de man hadden de dood gevonden, gevat door de ruitery van Bisanthes die in de heuvels rondzwierf. De man meende de enige overlevende van Oinos te zijn, op Jonge Alcibiades na.

Alcibiades sloeg het algemeen alarm in het fort van Neon-Teichos. Hij beval aan enkele ruiters uit te rijden om na te gaan wie nu Oinos hield. Hij stuurde zijn troepen naar alle zijden van zijn burcht, en daarna ging hij achter de borstweringen van zijn muren uitkijken naar wat er zich in de vlakte en de heuvels bewoog. Hij verwachtte door een leger aangevallen te worden. Die nacht gebeurde er echter niets te Neon-Teichos.

De ruiters van Alcibiades keerden in de morgen weer. Er lagen geen vijanden, geen krijgers rond Neon-Teichos. In de heuvels reden wel enkele Spartaanse kleine patrouilles, niet veel, en er kwam geen leger op tegen Neon-Teichos. De Spartanen hadden echter Oinos veroverd! De poorten van dat fort bleven gesloten, en enige Spartaanse hoplieten stonden boven op de muren in plaats van Thraciërs. De mannen hadden Jonge Alcibiades achter de borstweringen zien gaan, ongedeerd, en hij was aan het lachen met de Spartaanse bevelvoerders.

Alcibiades wierp van razernij zijn zwaard op de grond. Hij had Oinos verloren. Het was allemaal zo eenvoudig geweest! Zijn zoon had met de Spartanen samengewerkt om hen het fort te overhandigen en voortaan door hen beschermd te worden. Misschien had Jonge Alcibiades wel onderhandeld over zijn terugkeer naar Athene of Sparta. Te Oinos bevonden zich ook heel wat goud en muntstukken, geld gebruikt door Alcibiades om de Thraciërs mee te betalen. Dat geld was nu in de handen van Jonge Alcibiades, tenminste, als hij voldoende sluw was geweest, en dat leek wel het geval te zijn. Er bevond zich voldoende goud te Oinos om voor één man heel goed te leven, eender waar in de wereld, gedurende vele jaren. Jonge Alcibiades had zijn vader verraden voor zijn eigen miezerige bedoelingen. De jongen had te weinig geleerd in een te korte tijd. Alcibiades had Oinos verloren, en hij had ook een zoon verloren.

Alcibiades gaf zich zelf bitter de schuld. Dit was de tweede maal dat iemand die zo dicht bij hem stond hem verraden had. Alcibiades had zijn zoon langer bij zich moeten houden in Neon-Teichos, en de jongen nauwkeuriger moeten in het oog houden. Hij had eerst moeten proberen Jonge Alcibiades naar zich over te halen. Hij had zijn zoon verkeerd beoordeeld, zowel in karakter als in bedoelingen. Hij had moeten begrijpen dat zijn zoon geen bindingen zag met hem.

‘Neen, dat is niet waar,’ meende Alcibiades. ‘De jongen noemde me vader. Wie weet wie zijn geest heeft bewerkt te Bisanthes, met welke leugens en welke beloftes en met welke overredingskracht? Misschien deed de jongen dit juist omdat hij geloofde dat het de beste wijze was, ook voor zijn vader.’

Alcibiades beval Neon-Teichos die dag te verdedigen met zijn garnizoen. Hij overwoog enkele ogenblikken om de vuursignalen op het dak van zijn toren aan te steken, maar hij veranderde van gedacht. Misschien had Jonge Alcibiades van dit middel met de Spartanen gesproken en hadden de Spartanen angst van de Thraciërs van Seuthes en Medoc. Als hij nu de troepen van Seuthes bij riep, dan zou Seuthes tegen de Spartanen moeten strijden. Alcibiades wist hoe het fort van Oinos weer te veroveren, zelfs met de Spartanen in het fort. Een geheime ingang die hij had laten bouwen was slechts gekend door weinigen, en niet door Jonge Alcibiades. Zou Seuthes hem helpen? Kan hij dat vragen van Seuthes? Seuthes zou het Spartaans leger provoceren, en misschien een volledige oorlog uitlokken daardoor tussen zijn rijk en Sparta. Kon Seuthes een Spartaans leger geleid door Lysander aan? Alcibiades wou dat niet op het spel zetten voor Seuthes, die al genoeg aan zijn handen had met de Thracische stammen. Welke verwoestende oorlog zou hij dan niet veroorzaken? Sommige stammen zouden zich voorzeker aan de zijde van Sparta scharen. Thracië zou in vuur en vlam gezet worden. Zouden de Spartanen Jonge Alcibiades gebruiken om Alcibiades uit Neon-Teichos te jagen? Most hij Neon-Teichos afgeven voor het leven van zijn zoon?

Alcibiades stak het vuursignaal niet aan, maar hij hield Neon-Teichos onder constante bewaking. Tegen de middag ging hij weer zijn toren in, wandelde naar het terras op de kaap, en hij ging daar aan de borstwering staan om naar de Zee te kijken. De olieachtige, trage golven van het water schenen helder met duizenden stralen. Ze weerkaatsten het licht van de zon dat wel van heel ver boven hem kwam, maar van achter wolken schuin naar het water schoot. Alcibiades sloeg met zijn vuisten op de stenen. Hij had zijn oudste zoon verloren. Wie wist wat er nog kon gebeuren, en hij had Oinos aan de Spartanen verloren. Hij geloofde nu niet meer dat er nog een beleg zou komen aan Neon-Teichos, en als de Spartanen Jonge Alcibiades wilden gebruiken om hem uit zijn fort te halen, dan waren ze al veel eerder gekomen. Zijn burcht was te indrukwekkend, en te goed verdedigd. De Spartanen zouden er ook twee maal over nadenken om Seuthes te provoceren. Maar elke maal dat Alcibiades nu met zijn mannen zou uitrijden, zou hij moeten vrezen aangevallen te worden door Spartaanse patrouilles van hun ruitery. Hij zou steeds een pijl in de rug moeten vrezen. De Spartanen hadden het tot nog toe nagelaten te verkennen rond Neon-Teichos. Nu zouden ze hun aandacht wel een tijd aan het fort wijden. Dat was ook geen groot probleem. Alcibiades kon alle voorraden die hij nodig had van over de Zee aanbrengen, al zou dat kostelijk zijn. Hij zou zijn voedsel moeten gaan halen uit steden die verder af aan de kust lagen dan het nabije Bisanthes. Wat zou er gebeuren als Spartaanse triremen zijn haventje zouden afsluiten? Hij lachte. Hij kon het lang uithouden te Neon-Teichos! Wel een jaar! Het ergste was echter dat Thrasybulus nu nog langer zou moeten wachten tot hij, Alcibiades naar Susa kon reizen! Hij had al veel langer getalmd dan hij aan Axiochus had gezegd met die reis, en dat was maar goed ook, want was er gebeurd als Jonge Alcibiades niet één maar twee forten had verraden terwijl hij in Perzië reisde?

Alcibiades keek naar de hemel. Hij zag het zeer witte licht van de zon recht boven hem, zeer hoog. Hij keek dan naar beneden. Zijn schaduw bleef zeer klein. Hij was droevig. Hij had nooit kunnen denken dat zijn zoon hem zou bedriegen. Hij had er spijt van niet beter en niet voldoende te hebben gedaan wat Harmonia hem gevraagd had. Hij had niet voldoende genegenheid gegeven. Athena had opnieuw de minste zwakheid in zijn karakter, zijn kleinste fout, te baat genomen. Een zware droevigheid overviel Alcibiades, hij was erg ontgoocheld, werd oud, en hij voelde zich moe van zoveel moeilijkheden en zorgen gedurende steeds. Zijn bezorgdheden zogen zijn energie weg. Hij was nergens definitief geraakt met alles wat hij tot nog toe gedaan had, hij moest steeds van voren af aan herbeginnen, steeds opnieuw, steeds opnieuw. Athene had een oorlog van dertig jaar verloren. De vogels van de dood hingen al boven zijn lichaam en pikten aan zijn organen!

Hij liet zijn hoofd op zijn borst zakken. Op de grond zag hij de omtrek van zijn lichaam in zijn schaduw. Hij opende de armen, en hij zag de schaduw ook de armen openen. Hij bewoog zijn armen zijwaarts en opende de vingers van zijn hand. De schaduw bewoog mee. Hij plaatste nadien traag een voet links en achter hem, zijn lichaam bewoog met armen en benen. Hij viel op één knie en raakte het zand aan met zijn vingers. Hij stond weer op. Hij trok zijn rechervoet op, zwaaide zich rond en bleef even op zijn linkerbeen staan. Hij draaide zijn armen om.

Alcibiades danste met zijn schaduw omdat hij wist dat zijn schaduw alleen zijn trouwste metgezel was van al die jaren. Toch bleef dit een eenzame dans, maar waarvan elke beweging nauwkeurig uitgedacht was en uitgevoerd werd in stilte. Het was de dans van de droefheid, van de nederlaag. Alcibiades neuriede dan een oorlogsdeuntje, een regelmatige, krachtige opeenvolging van een herhalende harmonie.

Alcibiades danste. Hij sloot zijn ogen en reikte met zijn gezicht naar de warmte van de zon. Hij vroeg hardop aan Athena, 'waarom doe je me dit alles aan?'

Hij vergat weer dat de goden de mensen het best pijnigen door hen te laten leven.

Daarna smeekte hij aan Aphrodite, 'help me!'

Hij gromde, 'Zeus die van alle hoogtes heerst en die de Aegis draagt, Zeus die de wolken verzamelt en die bliksems gooit, grootste en meest glorieus onder de goden, hoor me aan! Ik bid ook aan jou, Apollo van de zonnwagen, die alle dingen ziet en hoort. Poseidon, die de aarde doet trillen en die rustig zeilweert geeft op Zee, ik bid aan u. Goddelijke en rechtvaardige Aphrodite, godin met het blanke lichaam, de mooiste onder de onsterfelijken, eeuwige schoonheid en dochter van Zeus, moeder van mijn Harmonia, ik bid aan u. Ik bid ook aan u, Ares, gekleed in brons, die steden verovert, razende strijder en vernietiger van legers, ik bid aan u. Ik bid aan al de goden die de mannen straffen die vals zwoeren. Ik bid aan u!' Alcibiades danste en hij bad. Hij bewoog zich sneller en sneller. Hij opende opnieuw de ogen. Zijn schaduw danste met hem mee. Hij hoorde echter een geluid achter zich en hij stopte haastig.

Alcibiades zag Harmonia en Theodote angstig aan de ingang naar de toren naar hem staan kijken. Ze durfden niet nader te komen. Alcibiades ging naar hen toe, hij deed hen weer rustig en kalm worden, zei dat alles in orde was, en hij vroeg hen goed voor de kinderen te zorgen. Hij bleef echter nog een lange tijd op het terras staan om naar de Zee te kijken. Hij moest alles uitkijken. Uiteindelijk grijsde hij, want had hij niet Socrates eerder zo lange tijden in gedachten verzonken gezien? Begon hij te kijken op Socrates?

De volgende dag was Alcibiades tot duidelijke en eenvoudige beslissingen gekomen. Hij riep Theodote en Harmonia naar het terras om hen de toestand uit te leggen en te zeggen wat hij wou doen.

Hij zei, 'ons fort van Oinos is in Spartaanse handen. Jonge Alcibiades heeft ons verraden. Ik meen dat hij wel goede bedoelingen had, maar Oinos is verloren. Misschien heeft hij met Oinos onze veiligheid, hier, in de weegschaal geplaatst. We kunnen in ons fort van Neon-Teichos zolang we willen overleven, deze tegenslag verwerken, tot zowel de Spartanen als Jonge Alcibiades zich uit pure verveling wegtrekken. De Spartanen kunnen ons wat teisteren wanneer we uitrijden, zodat we nogal begrensd blijven aan de landzijde van ons fort, maar wij ook kunnen gewapende patrouilles uitzenden en hen het leven rond ons moeilijk maken. Ik wil Seuthes en Medoc niet in een openlijke confrontatie trekken met de Spartaanse troepen op dit ogenblik, want dat zou Thracië in een oorlog sleuren en nog meer Spartaanse troepen naar hier halen. Ik denk trouwens niet dat de huidige toestand langer dan enkele maanden zal duren. Ik vertel jullie wat we zullen doen, want er is iets anders belangrijks dat de situatie bemoeilijkt.'

'Ik moet naar Phrygië reizen, aan de andere zijde van de Propontis. Ik heb die reis al heel lang uitgesteld, uitstellen kan ik dat niet meer. Jullie kunnen hier blijven met de kinderen, maar ik ben er niet gerust in dat het hier veilig zal blijven, en jullie blijven beperkt tot het fort. Hier kunnen er nog vele dingen gebeuren, en jullie kunnen ook verraden worden, als vrouwen alleen in het fort. Ik was voorheen al overeengekomen met Axiochus om jullie eventueel naar Cardia over te brengen tijdens mijn missie, naar zijn huis daar. In het begin zal hij niet aanwezig zijn, want hij moest naar Boeotië, maar hij zal weldra terugkeren en voor jullie zorgen. Hij heeft me ten stelligste verzekerd dat zijn huis voor jullie zal klaar staan om jullie te ontvangen, en daar zullen jullie in veiligheid zijn. Niemand zal weten wie jullie zijn, doe jullie voor als vrienden van Axiochus die naar Boeotië reizen na een bezoek aan familieleden te Byzantium. We hebben twee schepen. Jullie kunnen in het grootste schip zeilen met de kinderen. Ik zal jullie voldoende goud meegeven om goed van te leven, en als dat niet genoeg is zal Axiochus voor jullie zorgen. Ik moet jullie gedurende enkele maanden verlaten, maar ik kom later terug om jullie op te pikken te Cardia en weer naar Neon-Teichos te brengen. Als er

iets met mij gebeurt, dan zal Axiochus er voor zorgen dat jullie veilig en goed kunnen leven. Ik heb daarvoor voldoende goud aan Axiochus toevertrouwd en mijn zaken gaan gewoon door, zodat nog meer geld zal komen. Axiochus en Euryptolemus beheren mijn fortuin.'

Harmonia vroeg, 'waarom zei je dat je iets kan overkomen? Waarom moet je nu naar Phrygië gaan?'

'De wegen in Phrygië zijn niet steeds veilig. Ik ga op een geheime zending. Ik kan niet reizen onder het statuut en de bescherming van een gezantschap, en Phrygië is vijandelijk gebied. Mijn zending is echter een vredesmissie. Ik ga niet naar Phrygië om deel te nemen aan schermutselingen of veldslagen, het is een soort van diplomatieke zending. Ik ga alleen, niet met troepen, zonder escorte.'

'Wat zal er met Neon-Teichos gebeuren?' vroeg Theodote.

'Het fort blijft ons fort. We laten het voor een tijdje onder de bewaking van onze Thracische bevelvoerders. Ik zal ook rollen naar Seuthes zenden om hem te vragen het fort voor ons te houden, zo lang als hij kan. Ik denk anders wel dat de vrede met Sparta zal duren, er zullen geen grote expedities meer gebeuren. Er komt wel een ogenblik waarop we zullen terugkeren. Ziezo, ik denk dat alles wat van belang is gezegd is. Jullie zouden vandaag al moeten beginnen jullie klaar te maken voor de reis naar Cardia, zodat we morgen kunnen wegzeilen als het weer dat toelaat. De Zee zou kalm moeten blijven zoals vandaag, opdat jullie een aangename zeetocht zouden kunnen maken!'

'Neen,' wierp Harmonia zacht op.

'Wat, neen?' vroeg Alcibiades verstoord maar vastberaden als nooit, en ook een beetje kwaad. Hij was het niet gewend tegengesproken te worden als hij iets plande, en zeker niet door een vrouw uit zijn huishouden.

Harmonia zei, met gebogen hoofd en zonder hem in de ogen te kijken, 'Theodote kan naar Cardia varen met de kinderen. Ik ga mee met jou. Ik laat je ditmaal niet alleen. Ik ga met je mee! Als je in het geheim moet reizen door Phrygië, dan valt een man die met zijn vrouw reist minder op. Dat heb je ook al met Theodote in Sicilië gedaan. We kunnen een handelaar en zijn vrouw zijn, die terugkeren naar waar je wilt heenreizen.'

Alcibiades werd zenuwachtig. Harmonia had een snaar in zijn geest bespeeld die hem warm en luid klonk. Hij had er tegen op gezien alleen te reizen.

Harmonia wist dat de wereld van Alcibiades sinds enige maanden rond hem afbrokkelde. Misschien werd hij snel oud, want hij ging naar vijftig jaar, nu. Ze had haar vader en haar ooms steeds meer en meer onzeker zien worden naarmate ze ouder werden, geïrriteerd door het minste probleem in hun leven, alsof de zorgen en de moeilijkheden van een gans leven plotseling met alle zwaarte op hun rug begon te wegen en hen naar de aarde plooiden. Ze berustten op hun zonen om de problemen op te lossen, en die overgang was hen zeer zwaar gevallen. Alcibiades had niemand om op te steunen. Haar vader en ooms tornden in hun ouderdom zeer erg aan het minste probleem, en ze werden terneergeslagen door de minste moeilijkheid die ze zouden weggelachen hebben wanneer ze jonger waren. Ze had ook Alcibiades bezorgd en bevreesd gezien, woedend en geïrriteerd met de laatste gebeurtenissen. Ze voelde dat hij iemand naast zich nodig had. Ze was de enige die voorhanden bleef! Hij had geen vriend meer aan zijn zijde, hier, toch niemand die met hem kon meegaan en met hem onderweg kon overleggen.

Alcibiades keek met nadruk naar haar. Zijn ogen sprongen van links naar rechts. Hij wist niet wat te doen. Hij wou het voorstel van Harmonia ruw afwijzen, want ze kon gevaar lopen, maar voor de eerste maal in zijn leven zag hij er werkelijk tegen op om alleen te reizen en om al het gewicht van alle zorgen alleen te moeten dragen.

Hij zei niettemin en beslist, ‘neen, Harmonia, neen, ik kan je niet meenemen. Er kan daar gevaar zijn.’

Theodote stapte dichterbij hen toe.

Ze zei, ‘Timandra heeft gelijk. Ik steun haar hierin. Je kunt ditmaal niet alleen gaan. Ik zal wel zorgen voor de kinderen. Neem haar mee! Met twee is er heel wat minder gevaar.’

Theodote had ook opgemerkt dat Alcibiades opzag tegen de eenzaamheid van de reis na het verraad van zijn zoon. Ze vreesde dat hij zou ineensstorten, en ze voelde ook dat hij op het punt stond om toch te aanvaarden dat Timandra hem zou vergezellen. Ze meende dat Alcibiades en Timandra een betere kans hadden om samen te reizen, zoals zij zelf vroeger met hem had gedaan. Ze dacht dat Timandra ongedeerd zou blijven op de reis. Zij, Theodote, kon beter de reis naar Cardia plannen en beter alleen met Axiochus praten.

Alcibiades keek besluiteloos naar de twee vrouwen. Hij ging eigenlijk al akkoord in zijn hoofd, blij om niet alleen te moeten blijven, en dit was de sterkte die hij nodig had om naar Perzië te reizen, maar hij wou dat gevoel eerst nog niet aanvaarden. Hij gaf dan toe.

Hij zei, ‘wel, goed dan. Als jullie ook al samenspannen! Ja, we kunnen gemakkelijker en veiliger reizen als man en vrouw. Ik zal het nodige regelen.’

Die woorden kalmeerden Theodote. Als Alcibiades Timandra aanvaardde, dan zou de reis niet zo gevaarlijk worden, en ze konden met twee overleggen. Ze glimlachte. Ze glimlachte ook als ze dacht dat Alcibiades en Timandra als man en vrouw zouden reizen. Ze had dat al lange tijd zien aankomen. Theodote hield nog veel van Alcibiades, maar ze meende dat ze niet nog heel lang kon leven als zijn tweede minnares. Ze wist dat Axiochus haar als zijn vrouw zou aannemen. Axiochus bleef nooit lang op één plaats, hij was een trekvogel, maar Axiochus ook kwam steeds naar haar terug, en hij bereikte een ouderdom waarop hij iemand nodig had die op hem wachtte. Theodote kon de thuishaven van Axiochus worden. Wanneer Alcibiades terug zou komen van zijn reis in Phrygië, zou ze hem vragen haar vrij te laten, en ze zou gaan leven met Axiochus. Axiochus zou daar de meest verbaasde persoon mee zijn, maar ze zou hem wel overtuigen van de voordelen en van het verstandige van haar voorstel!

Phrygië

De volgende morgen stapten Theodote en de twee kinderen aan boord van het grootste van hun twee schepen. De kinderen gingen op reis met Theodote naar oom Axiochus, zodat ze erg opgewonden waren met het avontuur. Koffer na koffer beladen met de peploi van Theodote en ook van Harmonia werden aan boord gehesen. De meeste van die koffers waren veel te zwaar om met doek gevuld te zijn, want ze bevatten een schat aan goud. Het schip zeilde snel weg.

Alcibiades en Harmonia keken het schip achterna tot ze de kinderen niet meer konden onderscheiden. Daarna gingen ze weer hun toren in, en ze bevalen ook hun koffers naar het tweede schip te brengen. Alcibiades en Harmonia zouden licht reizen. Meer koffers werden echter ook hier aan boord gehesen, gevuld met het goud voor Artaxerces. Een klein vrachtschip bleef in de haven om eventueel de strijders van Neon-Teichos mee te laten vluchten.

Alcibiades schreef zijn laatste rollen aan Seuthes en hij sprak met zijn bevelvoerders om hen te melden dat hij voor meerdere maanden zou vertrekken. Hij liet het fort in hun bewaking en onder de hoede van Seuthes. Hij duidde een bevelvoerder aan als de leider van het fort, en aan

die man toonde hij de rest van zijn schat, waarin er nog voldoende goud bleef om de mannen nog vele jaren te betalen. De Thraciërs wisten dat als ze dit goud steelden, Seuthes hen doorheen gans Thracië zou achtervolgen om hen te straffen, en zelfs geen rust zou gunnen tot aan het einde van de wereld. Alcibiades vertrouwde de mannen echter, en vooral de leider, die behoorde tot de familie van Seuthes.

Harmonia kwam daarna melden dat alles klaar was, en hij vertrok met haar uit de toren. Ze namen de trappen naar de haven. Alcibiades droeg geen bepantsering, slechts een lichte, lederen borstplaat. Een zwaard hing wel op zijn rug, zijn vertrouwd zwaard, en ook een boog en een koker met pijlen. Hij had heel wat met dat wapen geoefend, de laatste tijd, zoals de Thraciërs hem getoond hadden. Op die wapens na zag hij er uit zoals eender welke handelaar of scheepskapitein die af en toe onderdak vonden in hun fort. Harmonia droeg een peplos in gebroken wit, gemaakt van ruwe wol, waarover ze een grijze mantel had geworpen met een brede kap. Rond haar hals en polsen hingen geen juwelen.

Ze stapten aan boord van hun schip. De ogen van Alcibiades werden bijna wild, de ogen van een opgejaagd dier, toen hij de kapitein de bevelen hoorde schreeuwen om de meertouwen los te gooien en het schip te doen zeilen. Hij vond het op een vreemde wijze zeer hard om Neon-Teichos te moeten verlaten.

Alcibiades had geen thuisstad meer sinds hij zich zelf verbannen had uit Athene voor de tweede maal, na Notium. Hij verliet nu zijn laatste thuis, zijn fort, zijn vesting die hij als onneembaar had beschouwd. Hij moest zijn kinderen verlaten, en een vrouw die hij zo lang had lief gehad, zijn Theodote. Hij zeilde weg naar het onbekende, naar een gevaarlijke reis om de machtigste mannen op aarde te gaan spreken als een schooier, mannen die hij vroeger uitgedaagd had, verraden zelfs, en die hem en Harmonia in een nuk en een gril konden doden. Die mannen hadden nog al hun macht bewaard, de strijders en het goud, terwijl hij niets anders meer bezat dan zijn bluf. Hij die niets had, bracht hen zijn laatste schatten. Hij stelde niets en niemand voor, en hij had niet de minste rol met geloofsbrieven van Thrasybulus mee, want ook Thrasybulus stelde niets meer voor! Een dergelijke rol met geloofsbrieven zou dus ook geen waarde hebben. Alcibiades was slechts een rebel, een lid van een groep mannen zonder een leger, zonder geld en zonder een thuis. Rebellen werden nergens goed onthaald door gezagsdragers! Alcibiades lachte bitter dan, maar Harmonia nam zijn hand en ze glimlachte met moed naar hem. Een nieuwe kracht welde dan in hem op, en verlichtte zijn gemoedstoestand.

‘Neen,’ dacht hij dan, ‘neen, neen! Ik ben de afgezant van de oorspronkelijke, echte eigenaars van Athene, de vertegenwoordiger van het soevereine volk van Athene, de prachtigste stad in de wereld. Ik was de Strategos Autokrator van die stad, en dat kan ik opnieuw worden. Ik was de raadgever van de satraap van Lydië en Carië, van Tissaphernes, en ik heb met Pharnabazus als met een gelijke gesproken! Ik ben de dapperste strijder van Hellas in veldslagen, de beste leider van een vloot, en de sluwste diplomaat. Ik ben de vertegenwoordiger en de leider van de toekomstige regering van Athene. Pharnabazus en Tissaphernes en hun Koning Artaxerces zullen er goed aan doen naar me te luisteren, vooral wanneer ze horen dat ik op een zending ben om dingen aan te bieden aan de grote Koning van Perzië, hulp waarop die altijd al gewacht heeft. Waarom voedde ik die zwarte gedachten de laatste dagen? Weg daarmee! Ik zal Pharnabazus ontmoeten en daarna naar Susa reizen. Daar zal ik een vrijgeleide krijgen voor Tissaphernes. Cyrus hoef ik niet te ontmoeten, maar die zal ook wel te Susa zijn.’

Terwijl Alcibiades uit Neon-Teichos naar de andere zijde van de Propontis zeilde, was Lysander de Spartaanse troepen aan het inspecteren te Samos. Samos werd belegerd en was

omsingeld door de Spartaanse strijdkrachten. Lysander hield de belegering aan, maar hij had niet de minste bedoeling de stad te bestormen. Hij had voldoende verslagen van zijn spionnen ontvangen om te weten dat de hongersnood zich op verschrikkelijke wijze ingezet had in de stad. Hij had alle toevoer van voedsel efficiënt afgesloten, zelfs de kleinste toevoer. Samos kon het niet lang meer uithouden.

Lysander had reeds afgezanten naar de stad gezonden om de overgave van de Samianen te eisen. Onderhandelingen zouden plaatshebben. Hij wou Samos niet verwoesten want hij kon wel respect opbrengen voor de kleine stad, de laatste om zich aan de democratie en aan haar eigen wetten vast te klampen. Hij had ook de haven nodig, een volledig Spartaanse haven in Ionië. Hij zou eisen dat de leiders van Samos natuurlijk aan hem zouden overgeleverd worden, en de meeste van die mannen zou hij doden en hun familie in slavernij verkopen, maar de rest van de bevolking zou hij sparen, en daarna een harmost aanduiden, een Spartaanse gouverneur om de stad te besturen. De alledaagse zaken van Samos zou hij overlaten aan een oligarchie van tien mannen die aan hem toegewijd bleven, tien mannen die hij alleen zou aanduiden.

Lysander verbleef in zijn tent van het kamp tegenover Samos. In die tent las hij elke dag de rollen die uit Sparta naar hem werden toegezonden. De meeste van die rollen vond hij totaal onbelangrijk. Ze gaven verslag over de politiek van Sparta, over de bondgenootschappen en de afhankelijkheden van de ephoren, van de Gerousia en van de Spartiaten. Hij ontving brieven van zijn broeder en van andere leden van zijn familie. Hij las brieven over de boekhouding van de uitrustingen die voor zijn leger gekocht en verkocht werden. Hij ontdekte uit die brieven de situatie te Athene, uit lange verslagen van de man genaamd Critias die een slaaf was van zijn harmosten. Hij las de vraag van Critias om meer troepen. Hij zou Critias laten wachten tot in de winter, om te tonen welke verachting hij had voor iemand die ondanks zijn macht de orde niet kon bewaren in zijn stad, en hem daarna enige mindere Spartaanse afdelingen zenden. Dat moest voldoende zijn.

Eén van die rollen trok iets meer de aandacht van Lysander, omdat ze de zegels droeg van de ephoren van Sparta. Hij ontrolde de papyrus. De rol was in code geschreven. Lysander nam de code en begon zelf traag de zinnen te ontcijferen. Wat kon er zo belangrijks in een brief staan dat die in deze tijden moest gecodeerd worden?

Lysander las de korte zinnen. De ephoren bevelen hem Alcibiades te doden, waar Alcibiades zich ook bevond, op gelijk welke wijze die hem beviel. De tekst was een bevel tot executie. De ephoren gaven als argumenten aan dat Alcibiades veel Spartanen gedood had te Cyzicus, dat hij Sparta verraden had, en daardoor belangrijke schade had toegebracht aan de polis. Alcibiades verdiende het terechtgesteld te worden. De ephoren schreven dat het nu tijd was om Alcibiades aan te houden en hem te doden, ze meldden zelfs dat Alcibiades wellicht de minnaar van de echtgenote van Agis was geweest en zo de Koning van Sparta had onteerd. Lysander woog de rol op één vinger en dacht over de inhoud na. Wat moest hij hiermee doen? Hij erkende geen bevelen meer van de ephoren. Hij kon dit papier negeren, en een of ander excuus bedenken wanneer iemand hem er over ondervroeg in Sparta. Hij kon gemakkelijk zeggen dat hij niet wist waar Alcibiades zich bevond, al wist hij zeer goed dat de man zich verborg in een fort genaamd Neon-Teichos, nabij Bisanthes. Was Alcibiades het waard om een expeditie op te zetten om een fort te veroveren dat niemand nodig had en waar er zich geen vloot bevond? Lysander genoot wel van enige tevredenheid om te bedenken hoe totaal onbeduidend Alcibiades was geworden voor alles wat er thans in de wereld gebeurde. Lysander wierp de rol in een koffer, tussen andere verworpen maar te bewaren stukken. Hij besloot wel te laten nagaan wat Alcibiades thans deed te Neon-Teichos. Hij schreef een brief aan Theodamos van Cnidus, die voor een tijdje te Bisanthes verbleef.

Alcibiades en Harmonia zeilden ondertussen oostwaarts op de Propontis. Alcibiades vroeg om juist ten zuiden van Chalcedon aan land te gaan. Hij kwam aan in een kleine stad van Bithynië. Hij vroeg daar waar de residentie van Pharnabazus zich deze dagen bevond, en hij hoorde dat de satraap in zijn hoofdstad Dascylum recht sprak. Alcibiades bleef nog met Harmonia even aan boord van zijn schip, terwijl hij enkele dienaars inhuurde. Hij kocht drie wagen getrokken door ossen, en ook twee paarden. Eén van die wagens bedekte hij met hoepels en zeildoek. In die wagen zou hij met Harmonia verder reizen. Hij verdeelde zijn koffers over de drie wagens. De dienaars waren grote, sterke mannen. Hij huurde hen in voor een lange reis doorheen Bithynië, en de mannen wisten dat ze naar Dascylum zouden trekken. Hij bleef nog meerdere dagen nabij het stadje en zond daarna zijn schip terug naar Neon-Teichos. Hij zette zijn wagens in beweging voor Dascylum. Alcibiades bereed een paard. Hij liet het dier traag naast de wagens stappen. Harmonia bleef met een dienstertje in de wagen zitten. De mannen die de ossen dreven stapten naast de wagens. De wegen waren hier niet slecht, niet veel meer dan paden, maar voldoende verhard omdat het een droog seizoen was, zodat ze elke dag een mooie afstand aflegden.

Op hun weg naar Dascylum sliepen Alcibiades en Harmonia langs de weg. Ze kwamen aan weinig steden of dorpen voorbij, en vonden geen herbergen voor reizigers. Ze plaatsten hun tenten op en sliepen onder de blote hemel. Met hun dienaars maakten ze kampvuren met het droog hout dat ze langs de weg vonden, en ze aten het weinig voedsel dat ze meegebracht hadden, brood en kaas, olijven en gedroogde vis.

Tijdens de nachten kroop Alcibiades tot tegen Harmonia. Ze sliepen in elkaars armen en ze fluisterden de kleine woorden van tederheid tot elkaar die ze uitwisselden wanneer ze alleen waren, de woordjes die minnaars over de ganse wereld verzoenden met hun leed. Harmonia was zeer gelukkig. Ze reisde alleen met Alcibiades en ze zag dat hij haar nodig had, welke ook de omstandigheden waren. De sterkte was nu met haar, en ze voelde zich blij om haar stille kracht aan hem te kunnen geven. Ze wist dat hij een moeilijke periode doormaakte. Voor een of andere reden, en ze kon zich er zo duizend inbeelden, had Alcibiades zijn gewoontelijke energie verloren. Hij zei haar dat ook in een paar woorden, maar naarmate ze met hem sprak en hem troostte, verbeterde zijn blik op de situatie wel, en hij vond nieuwe hoop.

Slechts enkele dagen nadat ze uit het haventje van de Propontis vertrokken waren, sliepen ze aan de rand van een woud naast een kleine rivier. Net na het vallen van de nacht vielen twintig ruiters hun klein kamp aan. De ruiters doodden snel meerdere van de begeleiders van Alcibiades, onder wie zelfs de dienstmeid van Harmonia. Ze spaarden twee mannen onder de dienaars, maar die kerels trokken dadelijk de ossenwagens het woud in op een pad dat ze leken te kennen. Alcibiades kon de aanvallers niet beletten de wagens in te palmen, behalve dan de bedekte wagen waarin hij sliep. Hij sprong op zijn paard vanuit de bedekte wagen en doodde twee ruiters, maar de andere bandieten reden snel weg om in de verte al de ossenwagens te vergezellen die weggedreven werden, uit het zicht, de duisternis van het woud in. Alcibiades wou die niet achtervolgen om Harmonia niet alleen achter te laten.

Alcibiades raasde en huilde van verontwaardiging. Hij moest blijven om Harmonia buiten gevaar te houden. Hij kon de bandieten niet achterna rijden, en Harmonia riep hem ook terug, want de mannen waren te talrijk om door hem alleen gestopt te worden. Hij hield nog wel voldoende muntstukken over voor hun reis in de bedekte wagen, maar de schat aan kostbare, gouden voorwerpen voor Artaxerces waren op één koffer na gestolen! Eens te meer was hij verraden geworden, ofwel al te Neon-Teichos, ofwel door iemand op zijn schip, of, meer

waarschijnlijk, in de haven van het stadje van Bithynië waar hij dienaars ingehuurd had. Hij veronderstelde dat de dienaars gegist hadden wat de inhoud van de koffers was, want die wogen inderdaad te zwaar om alleen maar doek of huisraad te bevatten. Hij had twee van de dienaars te snel zien vluchten, direct na de aanval, en die deden ook de wagens weggrijden in de richting die nadien ook de bandieten namen. Die twee hadden hem verraden! Zou verraad voortaan zijn lot bepalen?

Alcibiades riep zijn hulpeloosheid naar de hemelen uit. Hij begroef zijn hoofd in zijn armen, trok zijn himation over zijn hoofd ten teken van rouw, maar iets anders kon hij niet doen.

Alcibiades had de laatste bandiet de nacht zien in vluchten. Hij bleef naast de wagen zitten, tot Harmonia hem aanstootte.

Ze zei, 'we mogen hier niet blijven zitten! De bandieten kunnen terugkeren en proberen ons ook te doden. Laten we gaan. Ik weet wel hoe ossen te leiden. Ik deed dat dikwijls op Melos!' Harmonia trok aan het juk van de ossen en ze sloeg de dieren zacht met een stok. De ossen begonnen zich loom te bewegen. Alcibiades liet Harmonia begaan. Hij sprong nors en somber gesteld op zijn paard en reed naast Harmonia. Ze vorderden de ganse nacht, hopen op een weg naar Dascylium te blijven, voor zover ze het pad in het schaarse maanlicht nog konden zien.

Tegen de middag van de volgende dag werd Alcibiades zich echt weer bewust van hun toestand. Hij zag dat Harmonia binnenkort in elkaar zou stuiken van vermoeidheid. Hij dwong haar dus in de wagen te gaan rusten en te slapen, en hij trok zelf de ossen verder. Laat in diezelfde dag kwamen ze in een stad aan. Alcibiades huurde andere dienaars in, en ze zetten hun weg naar Dascylium voort. Eén van die dienaars kende de weg naar de hoofdstad van Phrygië en werd hun gids.

Dascylium

Alcibiades en Harmonia kwamen ongedeed maar nederig aan in de hoofdstad van Pharnabazus, in Dascylium. Alcibiades huurde onmiddellijk een huis. Hij nam twee dagen om dat huis gerieflijk in te richten voor Harmonia en om de autoriteiten van de stad te laten weten dat een Helleense vreemdeling in de stad aangekomen was. Geen enkele gezagsdrager maakte echter zijn opwachting bij hem. Hij ging nadien naar het paleis om een onderhoud aan te vragen bij Pharnabazus. Alcibiades zei aan de bewakers wie hij was. De bevelvoerders bevelen hem in zijn huis te wachten.

Pharnabazus liet Alcibiades nog vele dagen wachten tot de satraap toestond hem een audiëntie te verlenen. Een dienaar van het paleis, niet een bevelvoerder en niet één van de raadgevers van Pharnabazus, kwam naar zijn huis met de boodschap dat hij zich de volgende dag tegen de middag kon aanmelden.

Alcibiades kleepte zich in de beste chiton die hij nog had. Hij droeg ook een veelgekleurde mantel, maar geen wapens, want die zouden hem toch aan de ingang van het paleis afgenomen worden. Hij stapte trots naar het paleis en bereidde al de tijd in zijn geest voor wat hij aan de satraap kon zeggen.

Pharnabazus ontving Alcibiades in de grootste zaal van zijn paleis. Die zaal was prachtig versierd met tapijten en met trofeeën die Phrygië in de oorlogen gewonnen had tegen haar buurlanden. Pharnabazus verwelkomde de afgezanten in die zaal, waar hij plechtig hun pleidooien aanhoorde. Hij wou duidelijk indruk maken op Alcibiades, en Alcibiades nam daar met groot genoegen notitie van, want Pharnabazus verleende hem de eer die

vertegenwoordigers van andere naties waardig was. De satraap zat op zijn troon gekleed in zware, kostbare Perzische gewaden. Meerdere raadgevers en bevelvoerders stonden aan zijn zijde, gewapend met zwaarden aan gordels.

Pharnabazus sprak eerst, ‘veldheer Alcibiades! Gegroet! We hebben elkaar een hele tijd niet gezien, maar onze legers hebben ook al een hele tijd niet meer tegenover elkaar gestaan. Waar is uw leger? Ach ja, ik vergat dat Athene geen leger meer heeft! Hoeveel jaren is het geleden, vier jaar of meer, sinds ik niets meer van u of van Athene hoorde? Vindt u het niet schaamteloos om naar hier te komen? Wat kunnen uw zaken nog zijn met Phrygië?’

‘Mijn zaken blijven steeds met Athene, heer Pharnabazus, en het is in dienst van Athene dat ik u kom opzoeken!’

‘Athene? Athene bestaat toch niet meer! Is Athene nu niet Sparta? Is ze niet een marionettenstad geworden zonder verdedigingen, haar muren neergehaald, overgeleverd en beheerd door een Spartaanse harmost? Hoe kunnen uw zaken nog Athene betreffen, wanneer zowel Sparta als Athene u verbannen hebben?’

‘Athene wordt thans nog steeds bestuurd door Atheners, zij het door Atheners die handelen in dienst van de ephoren van Sparta. Ik ben op zending, hier in Phrygië, en zou u daarover alleen en in vertrouwen willen spreken.’

Pharnabazus wachtte even om die woorden af te wegen. Alcibiades wou hem alleen spreken, in het geheim. Waarom was dat? Wat en wie vertegenwoordigde deze man nog? Wie had hem gezonden? Wat giste er te Athene? Pharnabazus was verrast. Toch was Alcibiades nu niet meer dan een burger van een verslagen stad. Hij was één van hun aristocraten, een hoveling uit de meest belangrijke families van de stad, een vroegere veldheer. Hij was een man die vol zat van trukken, deze Alcibiades! Welke list had hem naar hier gebracht? Wat was er zo belangrijk dat deze man naar een trouwe bondgenoot van Sparta kwam en zijn leven op het spel zette aan het hof van Phrygië? Moest hij deze Alcibiades in zijn gevangenis werpen en hem folteren om alles te weten te komen? Dat was misschien niet nodig, en het was nog te vroeg daarvoor.

Pharnabazus leunde naar voren uit zijn troon alsof hij meer gewicht aan zijn woorden wou geven, en hij sprak dan rustig, kalm, hooghartig en dreigend, ‘waarom zou ik je moeten spreken, Alcibiades? Waarom zou ik je niet onmiddellijk doden? Je bracht je vrouw in groot gevaar, hier!’

Alcibiades voelde zijn keel heel erg droog worden.

Hij antwoordde ook rustig, alsof hij zich zeer bewust voelde van zijn waardigheid en belang, ‘ik geloofde dat ik in veiligheid was te Dascylium, heer satraap, tengevolge de vertrouwelijke delen van het verdrag over Chalcedon dat we beiden ondertekenden en waarop we samen eden zwoeren. We beloofden wederzijds respect en bescherming in die rollen en eden. Moet er gezegd worden dat Pharnabazus zijn heilige eden niet houdt? Dat kan ik moeilijk geloven!’ Pharnabazus siste kwaad terug, ‘je moet me niet herinneren aan mijn plichten van gastheer. Ik heb een goed geheugen. Dat verdrag ging echter over Chalcedon, en dat verdrag is nu nietig en onbestaand, omdat Chalcedon niet meer in jouw greep ligt. Ja, ik zal mijn zegel op de persoonlijke clausules in die rollen eerbiedigen, omdat het mijn genoeg is dat te doen. Ik zal je in privé ontvangen. Ga nu!’

Alcibiades werd daarmee weggezonden. Hij verliet het paleis en hij was al blij dat zijn hoofd nog op zijn schouders stond. Dat had hij toch maar weer klaargekregen! Er stond hem nu niets anders te doen dan te wachten op een goede bui in de grillen van de satraap. Dat kon lang duren, al was het slechts omdat Pharnabazus hem zou willen kwellen. De satraap zou heel wat tijd laten voorbij gaan om te tonen dat hij Alcibiades niet belangrijk vond, en Alcibiades laten wachten en wachten, tot Alcibiades wanhopig werd, misschien tot hij aanstalten maakte om terug te keren, voordat de satraap zich weer aan hem wou herinneren en hem weer naar zijn

paleis wou roepen. Misschien zou hij Alcibiades meerdere malen naar zijn paleis al smekend verwachten, bedelend naar een nieuwe audiëntie. Dat was de Perzische wijze!

Alcibiades bleef met Harmonia in zijn huis van Dascylium wonen, en hij wachtte. Ze wandelden ongehinderd samen door de stad. Ze presenteerden mooie offergaven op de altaren van de goden in de Helleense tempels en ze bleven ongedeerd. Een Perzische wachter volgde hen steeds, overal, en die hield de wacht over hen in een onopvallende wijze. Alcibiades kocht een bronzen borstplaat en beenstukken in een winkel, en ook nieuwe wapens. Hij kocht een schild, werpsperen, lansen, zwaarden en dolken. Mocht zijn huis aangevallen worden, dan voelde hij zich daarop voorbereid. Hij kon zijn huid duur verkopen. Elke avond zond hij zijn dienaars uit het huis, en hij sloot de poorten af met zware ijzeren staven, niet slechts met hout. Hij sliep met Harmonia in een andere kamer dan de kamer waarvan de dienaars dachten dat hun slaapkamer was.

Alcibiades ging nooit nog naar het paleis van Pharnabazus, maar hij moest langer dan een maand wachten te Dascylium. Op een avond stond plots een fijngeklede Perzische hofwachter aan zijn poort om hem te verzoeken mee te komen naar een nieuwe audiëntie met Pharnabazus. Tien hoplieten wachtten in de straat. Alcibiades stapte tussen de hoplieten alsof hij aangehouden was. Hij keek achter zich, en zag dat twee wachters meer nog aan zijn poort stonden om het huis te bewaken. Harmonia zou tenminste veilig blijven tegen dieven en bandieten!

De mannen gingen snel door een maas van nauwe steegjes naar de hoge massa van de paleismuren. De citadel van Dascylium zag er niet zo indrukwekkend uit als het paleis van Croesus te Sardis, maar het was een gracieus paleis, met eveneens sterke muren. De Phrygische bevelvoerder stapte ras door, en hij weigerde elke vraag van Alcibiades te beantwoorden. De man stapte maar verder. Hij keek zelfs niet om zich ervan te vergewissen of zijn mannen en Alcibiades hem bleven volgen. In de paleisgronden bleef hij langs de hoge muren gaan aan de binnenkant, tot ze aan een kleinere poort kwamen. Een sterke afdeling van Phrygische peltasten stond aan die poort, en die stopte de bevelvoerder, maar na een paar strenge woorden mochten de mannen verder gaan. De bevelvoerder ging nog door meerdere poorten, en door wat Alcibiades een doolhof van gangen tussen gebouwen leek, tot ten slotte enkel nog Alcibiades en de bevelvoerder verder stapten. De hoplieten bleven achter.

Alcibiades moest zich afvragen of dit de poort was naar de gevangenis van Dascylium, dan wel naar de privé vertrekken van Pharnabazus. De bevelvoerder stapte een oud gebouw in en Alcibiades volgde. Ze wandelden dan eerder traag door een labyrint van gangen die alle rijk versierd waren.

‘Wel, dit lijkt niet op een gevangenis,’ zei Alcibiades hardop, en daarmee verraste hij de bevelvoerder die opschrok, kwaad achter zich gluurde en iets naar Alcibiades snauwde waar hij niets van begreep, maar dat waarschijnlijk betekende dat hij zijn mond moest houden. Gewapende wachters stonden nu elke tien voet of zo in de gangen. Pharnabazus was zeer goed beschermd in zijn paleis.

De bevelvoerder opende een laatste deur die naar een kamer leidde. Twee zwaar bewapende krijgers stonden stijf aan die deur, maar lieten hen door. De bevelvoerder gaf een teken aan Alcibiades om binnen te gaan, terwijl de man zelf in de gang bleef staan. Alcibiades ging alleen naar binnen.

Alcibiades stapte een kamer in zonder vensters, verlicht door olielampen en toortsen. Zware geuren van reukwerkbranders hingen in de kamer. Hoewel er niet veel toortsen aan de muur hingen, was het licht eerder zacht en vaag. De kamer was groot, maar kleiner dan de audiëntiezaal waar hij voordien in werd ontvangen. Het duurde enige ogenblikken vóór

Alcibiades de meubels en de decoratie kon onderscheiden. Aan al de muren hingen veelkleurige, zware tapijten. Aan het einde van de kamer stonden drie grote banken, belegd met vele, grote kussens. Pharnabazus lag op één van de brede banken. Pharnabazus droeg een Perzisch gewaad, maar zijn open borst toonde zich onder de brede opening van zijn gewaad. Rond zijn benen lag een halfnaakte vrouw. Ze was een slank en groot meisje met zeer volle vormen, grote en ontblootte borsten, een vol en vierkantig gezicht, heel lange, gitzwarte haren, zoals Alcibiades al wel ontmoet had onder de minnaressen van Tissaphernes aan diens hof. Het meisje keek uitdagend en misprijzend naar Alcibiades, alsof ze woedend werd met de plotse indringer, en zonder haar naaktheid te verbergen. Pharnabazus trok de vrouw zacht op haar voeten en ontsloeg haar met een beweging van zijn hand. Ze wierp een mantel over zich, ging naar een zijdeur en verdween daar, maar even later kwamen door diezelfde deur een wachter en een raadgever van Pharnabazus naar binnen. Pharnabazus zei in perfect Ionisch aan Alcibiades naast hem op de andere bank te gaan zitten. De raadgever zat op de derde bank. De wachter bleef bij de deur staan met gekruiste armen, en hij hield zijn ogen steeds op Alcibiades gericht.

Pharnabazus sprak, ‘we kunnen hier vrijuit praten. Dit is mijn oom, Susamithres. Hij mag alles horen wat je me te vertellen hebt. Hij heeft mijn volledig vertrouwen.’ Op een lage tafel stond een krater wijn, en Pharnabazus gaf een kom aan de twee mannen. Hij liet zelfs enige druppels wijn op de vloer lopen, alsof hij een plengoffer bracht aan de goden op de Helleense wijze. Susamithres en Alcibiades deden hetzelfde. Dit kon al een test zijn, bemerkte Alcibiades, om te zien hoe handig of hoe zenuwachtig Alcibiades druppels uit zijn kom kon laten vallen. Hij slaagde er briljant in slechts een paar druppels uit de kom te slieren. Nadat hij gedronken had vroeg Pharnabazus, ‘wat heb je me te zeggen? Je stelt niets meer voor, Athene is onderworpen. Ze heeft geen leger meer en geen vloot meer! Sparta heerst in Hellas over het land en over de Zee. Athene heeft zich overgegeven aan de grote Lysander, haar muren werden neergehaald. Jij bent een banneling die zich verbergt in een fort van Thracië dat op eender welk ogenblik door de Spartanen kan veroverd worden. Eén van je twee forten is trouwens al in de handen gevallen van Theodamos van Cnidus, een bevelvoerder van Lysander. Wat heb je aan te bieden en waarover wil je praten?’ ‘Heer Pharnabazus,’ begon Alcibiades, toch wel verrast over hoe goed Pharnabazus op de hoogte was van de laatste ontwikkelingen, ‘ik sta vóór u, nederig zoals alle Atheners. De macht van Athene is inderdaad gefnuikt geworden door de Slag van Aegospotami. De pracht van Athene en haar weelde zijn echter blijven bestaan. Athene verzamelt fondsen elke dag. Haar handel groeit. Haar huidige leiders gehoorzamen aan de Spartaanse ephoren omdat ze gebonden zijn door een verdrag van bondgenootschap en eden aan Sparta, maar dat verdrag is niet erkend door de rechtmatige Raad van Athene. Het verdrag werd bezegeld door een aantal mannen die de Dertig genoemd worden, en die op dit ogenblik Athene in hun greep houden, maar die groep wordt meer en meer in vraag gesteld door de bevolking, omdat ze het volk van Athene niet vertegenwoordigt.’

Pharnabazus lachte, ‘eender wie met voldoende macht om een stad in handen te houden is de rechtmatige heerser, Alcibiades! Dat weet jij ook! De Dertig mannen vaardigen thans de wetten uit te Athene.’

‘Elk volk bezit zijn eigen levenswijze,’ ging Alcibiades onverstoord verder. ‘U, Perziërs, hebt de sterke hand van een Koning en diens satrapen nodig om het land te regeren. Dat soort van regeringswijze is al sinds lang niet in vraag gesteld, en de Koningen van Perzië regeren sinds steeds. Sparta heeft twee Koningen, en ze kiest uit een beperkt aantal mannen hun ephoren en hun Ouderen, de Gerousia, die de macht houden en de regering leiden. Het volk van Athene houdt ervan met allen samen te heersen, alle burgers gelijk voor de wetten. Het is een langzaam, moeilijk en pijnlijk proces om de Atheners te besturen, verre van een ideale

bestuursvorm, maar het volk van Athene besluit samen in Volksvergaderingen, zodat de Atheners zich zelf regeren. In uw oneindige wijsheid zult u begrijpen dat elk volk haar eigen voorkeur heeft om te besturen, volgens het karakter van dat volk. Wanneer die wijze van regeren veranderd wordt en de tradities van een land omgebogen worden, en wanneer iemand een bestuur op een volk opdringt, een bestuur dat niet natuurlijk is en tegengesteld aan het karakter van het volk, dan dringt men plots en gewelddadig een regeringsvorm op die niet kan duren. Athene wordt thans geregeerd door Dertig mannen. Die regeren in de naam van Sparta. Die regering staat haaks op de ware gevoelens en de gewoontes van de Atheners. Het bestuur van de Dertig wordt nu zo erg misprezen, dat de Atheners die mannen de Dertig Tirannen noemen! Dat soort bestuur kan niet duren, omdat het tegen de natuur en het gemoed van het volk van Athene ingaat.'

'Ik volg je redenering wel, Alcibiades. Het bestuur van de Dertig, zeg je, zal op een dag ophouden te bestaan en er zal een nieuwe oorlog met Sparta komen. Is het dat wat je me komt zeggen? Ik vind dat eerder belachelijk! De Dertig mannen bezitten alle macht in Athene en ze hebben de steun van de Spartaanse hoplieten. Hoe kan hun bestuur ophouden te bestaan?'

'Dat is inderdaad een deel van mijn verhaal, heer Pharnabazus. Ja, er zal een opstand komen in Athene, en die opstand wordt thans beraamd. De opstand is onvermijdelijk! De Atheners zullen uit de heuvels naar beneden lopen en uit de huizen van de stad treden, en ze zullen weer de macht grijpen. Herinnert u, Athene had reeds een oligarchie waardoor de stad beheerst werd door slechts enkele mannen, enige jaren geleden, en die oligarchie werd snel weer afgeschaft, en de polis keerde weer naar haar bestuur door allen, naar de democratie. De oude wijzen van bestuur zullen opnieuw ingesteld worden, zoals vroeger. Het Atheens volk steunt niet langer de oligarchische regeringen. Die verandering zal zich binnenkort voordoen. Ik mag u de namen van de leiders niet mededelen, de namen van de leiders die de oude gewoontes van Athene in ere zullen herstellen, want dat moet nog een geheim blijven tot de dag van de opstand. Maar een groot aantal mannen, strijders, hoplieten en ridders, handelaars en aristocraten van de oude families zoals ik, zullen samen opstaan op een bepaald teken en een nieuw Athene bouwen!'

'Wat is jouw rol daarin,' vroeg Pharnabazus. 'Ben jij de enige leider, soms, die de verandering wenst?'

'Ik ben één van de leiders. De andere leiders vroegen me om met u te komen praten over de komende verandering. Ik bereid de weg voor hen voor.'

Pharnabazus onderbrak Alcibiades. 'Lysander zal de nieuwe Atheners neerslaan zoals hij dat voordien gedaan heeft.'

'De macht van Lysander vermindert. De nieuwe Atheners zullen de macht binnenkort in de stad overnemen. Ze zoeken echter geen nieuwe oorlog met Sparta, en ook geen oorlog met Perzië. De positie van Lysander wordt in vraag gesteld te Sparta omdat hij teveel ambities heeft. De Spartaanse ephoren en de Koningen snijden stukje na stukje van zijn macht weg. De ephoren willen wijze mannen zijn. Ze geven de voorkeur aan een bondgenootschap met de natuurlijke leiders van Athene, eerder dan met een aantal mannen die niet de steun van het volk dragen en die uitsluitend op Lysander rekenen. Athene bewaken zoals een gevangenis zal op termijn heel kostelijk worden voor Sparta. Lysander wil dat niet erkennen, maar de ephoren en de Koningen beseffen dat goed. Sparta zal dus de vrede zoeken met de nieuwe leiders van Athene, die de democratisch gekozen Raad zullen vormen.'

'Je spreekt over democratie, maar je spreekt ook over leiders. De nieuwe leiders zullen de nieuwe oligarchen zijn!'

'Neen,' drong Alcibiades aan. 'Natuurlijk bestaan er steeds opinieleiders in een gemeenschap. Met de nieuwe leiders van Athene bedoel ik echter de oorlogsleiders, de mensen die nodig zijn als veldheren om Athene van de Dertig te bevrijden. Die mannen zullen de politieke

macht, die ook het leger beheerst, onmiddellijk weergeven aan de Volksvergadering. De opinieleiders zullen voorstellen formuleren, maar het volk beslist.’

‘Wel dan,’ besloot Pharnabazus ongeduldig, ‘Athene zal ooit teruggegeven worden aan haar rechtmatige eigenaars, de Atheners zelf, en er zal teruggekomen worden tot het oude bestuur. Wat heeft dat op mij betrekking?’

‘Athene zal opnieuw een rijke handelsstad worden. Het volk van Athene wil de vrede en de vrije handel in de Zee. Athene zal geen hegemonie meer zoeken, zoals voorheen. We zullen geen garnizoenen plaatsen in de Ionische en Dorische steden langsheen de kusten van Azië. We zullen geen harmosten opdringen op de steden. We zullen voorstellen dat de steden hun natuurlijke regeringswijzen zouden terugvinden, naar de wijzen waarop ze zelf willen, of dat nu Koningen, een paar leiders, of algemene Volksvergaderingen zouden zijn. We vinden dat de steden hun tributen moeten betalen en hun respect moeten tonen aan de Koningen van de landen waarin ze opgericht werden. We hopen echter dat de Atheense schepen vrij zouden mogen handelen met eender welke stad, zodat ons graan en ons hout ongehinderd de stad zou kunnen bereiken. We vragen uw hulp daarin!’

Pharnabazus nam zijn kom wijn en hij dronk. Zijn ogen trokken zich half toe. Hij leek na te denken over de boodschap van Alcibiades. Zijn ogen vernauwden zich nog meer.

Hij zei, ‘hoe zou ik moeten helpen?’

‘We verwachten niet van u dat u ons zou geloven vooraleer de macht weer in andere handen is gevallen in Athene. U zult horen over de verandering van regering zodra die verwezenlijkt wordt. We zullen u dan direct, als u het toestaat, afgezanten sturen. Athene zal dan opstaan, en door haar handel, haar industrie, haar hernieuwde vloot en haar strijdkracht van hoplieten, zal Athene in de macht van de vrede groeien. We zoeken de status van vriendschap met Phrygië onmiddellijk na de omwenteling. We zullen die status trouwens aan alle Perzische satraapschappen vragen. We hadden dan graag dat u onze handelaars steunt om hen de vrijheid van handel te garanderen, vrijheid van doorgang, en geprivilegieerde relaties van handel met uw land. Elke andere manier waarop u ons verder kunt helpen zullen we verwelkomen. Meest belangrijk, natuurlijk, vragen we uw bescherming. Wanneer het ogenblik komt waarop Athene haar rijkdom heeft weergevonden, dan kunnen we bijkomende fondsen van Perzië vragen om opnieuw een leger te vormen. Ik herhaal echter dat we niet zoeken de wereld te overheersen. De oorlogen hadden een vernietigende uitwerking op ons allen. De waanzin van de oorlogen is voorbij voor ons. We zoeken ook geen nieuwe oorlog met Sparta. We zoeken een betere bestuursvorm voor ons volk, waar dat zich ook bevindt, en we zoeken in vrede te leven en te werken met andere volkeren voor een betere welvaart. De oorlog heeft ons harde lessen geleerd. We willen niet dat nog een andere catastrofe onze burgers zou treffen zoals Aegospotami!’

‘Is dat de magische boodschap die jij en Thrasybulus gebrouwd hebben. Waarom zou ik nu niet naar de Spartanen lopen en hen over jullie oproerige plannen vertellen?’

Alcibiades vertrok geen spier in zijn gezicht toen hij de naam van Thrasybulus hoorde klinken in de zaal.

Hij antwoordde, ‘ik heb vertrouwen in de wijsheid van de heer Pharnabazus, en in zijn eer. Ik reken ook op de speciale uiting van vriendschap en wederzijds respect dat we zwoeren in het verdrag over Chalcedon. Ik ben in vrede gekomen. Ik draag geen zwaard en ik kwam zonder troepen. Ik hield mijn eed. Zult u uw eed houden?’

Pharnabazus bleef daarna een lange tijd zwijgen. Hij dronk niet uit zijn kom wijn, maar zijn ogen verlieten Alcibiades nooit. Hij was aan het denken en de woorden van Alcibiades aan

het overwegen. De stilte bleef zo lang hangen, dat Susamithres en Alcibiades er onwennig bij werden. Alcibiades dronk aan zijn wijn. Pharnabazus schonk hem achteloos opnieuw in. Uiteindelijk zei Pharnabazus, ‘het is maar goed dat je niet met troepen bent gekomen. Je zou niet ver geraakt zijn. Het meeste van wat je nu vraagt is niet aan mij om te geven. Ik ben een satraap, een nederige dienaar van de Koning van Perzië. Ik kan niet handelen tegen de zin van mijn Koning in, en mijn Koning is een bondgenoot van Sparta. Er liggen verdragen tussen mijn Koning en Sparta. Ik moet die eren. Ik kan geen geheim verdrag afsluiten dat tegen de afspraken van Perzië ingaat.’

Alcibiades sprong op de kans die hem gegeven werd.

‘Ik reis door uw land ook om eerst, maar niet alleen de zaken te bepraten met de heer Pharnabazus. U, heer satraap, kunt al doen wat we vragen op uw eigen autoriteit, onmiddellijk en zeer effectief, direct nadat de huidige regering van Athene gevallen is. We vragen niet veel! We vragen onze handel vrij te laten. We denken dat u het meeste daarvan al zelf kunt doen zonder ons te kwetsen, en om de interesses van Perzië het best te dienen. Uw inkomsten dalen omdat de handel lijdt. Dat kan veranderen, en wij willen daarbij helpen. We vragen u alleen maar onze handelsschepen niet te vernietigen, en u niet openlijk tegen ons op te stellen, maar neutraal te blijven in enig conflict hier. We vragen nog geen formeel bondgenootschap of verdrag van u. We vragen voor uw welwillende, geduldige en positieve medewerking, uw vertrouwen, en we willen ons waardig tonen in dat vertrouwen. De verdragen die met Sparta afgesloten werden bonden Koning Darius. Ze binden veel minder of niet de zoon van Darius, Artaxerces. Ik ben op weg naar koning Artaxerces te Susa om hem dezelfde voorstellen voor te leggen. Eén van de redenen waarom ik hier ben is ook om uw bescherming te vragen op de weg naar Susa. Ik hoop dat Koning Artaxerces de mogelijkheden die ik u aanbood ook zal willen aanhoren en beschouwen. Ik reis daarom alleen met mijn vrouw door moeilijk land, waarvan ik de wegen niet ken. Ik zou het appreciëren om een escorte te krijgen van enige Phrygische krijgers, alsook een gids die de weg naar Susa goed kent. Bandieten hebben me al de gouden geschenken gestolen die ik voor u en voor de Koning van Perzië meebracht. Het spijt me erg dat ik u daardoor geen geschenken ten teken van onze goede wil kan voorleggen.’

‘Perzië ondersteunt al de vrije handel onder de volkeren van de Zee. Er is niets nieuws in wat je ons als informatie brengt of om wat je ons voorstelt. Denk je werkelijk dat de Koning naar je zal luisteren, naar zulk een magere boodschap?’

‘Ik weet niet of Artaxerces naar mij zal willen luisteren. Ik zou hem slechts in persoon willen zeggen wat ik aan u zei, zeggen dat een nieuwe regering op komst is in Athene, één die ook voor hem wat waard is als hij vrede zoekt, ook met het zicht op de afhankelijkheden van de eilanden in Ionië en de kust van Azië. Wij hebben er niets op tegen dat die steden zich binden met de machten die het dichtst bij hun landen liggen. Ik zal natuurlijk ook de Koning vragen ons te helpen in onze zaak, ons niet aan te vallen, en ons te beschermen zonder Sparta te beledigen, wat hij kan op meerdere wijzen, en dat alleen na onze overwinning, niet eerder. We zijn ook bereid Artaxerces bij te staan mocht hij onze hulp nodig hebben. We kunnen dan hoplieten leveren, transport over Zee, en voorraden.’

Pharnabazus bleef weer een tijdje zwijgen. Hij keek naar zijn raadgever, maar die hoveling veranderde de onverstoorbare uitdrukking op zijn gezicht niet.

‘Die man keurt niet goed wat ik zei,’ dacht Alcibiades.

Even daarna, blijkbaar tot een beslissing gekomen, zei Pharnabazus, ‘ter ere van de eden die we afnamen, Alcibiades, zal ik je een escorte verlenen naar Susa en je gezantschap doen begeleiden door een gids. Voor wat betreft Athene zullen we moeten afwachten hoe de verdere ontwikkelingen beslissen over onze relaties met de mannen die regeren. We zullen verdere besprekingen toelaten wanneer de omwentelingen die je voorspelt zich hebben verwezenlijkt.’

Pharnabazus maakte een teken met de hand om Alcibiades te ontslaan. De wachter bewoog zich naar hem toe. Alcibiades stond op van de bank, groette hoofs, en de wachter wees naar de deur waardoor hij was binnengekomen.

De bevelvoerder die hem gebracht had wachtte nog steeds buiten. De man nam Alcibiades weer mee door de doolhof van gangen, naar buiten het paleis. Hij vergezelde Alcibiades tot aan zijn huis. De twee Phrygische wachters bleven voortaan aan zijn poort staan, maar hij kon komen en gaan zoals hij wou.

Alcibiades wierp zich op een bank naast Harmonia. Hij beefde nog steeds over zijn hele lichaam van de spanning van de audiëntie. Hij legde dan volledig uit aan Harmonia wat hij in Phrygië en Dascylium was komen doen, en hij zei haar dar ze verder zouden reizen naar Susa, naar de hoofdstad van Perzië.

Harmonia vroeg naar vele details, maar hij antwoordde, ‘het is beter dat je niet weet wat ik zal zeggen aan Koning Artaxerces. Ik kan je echter wel verklappen dat nooit een zending die ik ondernam zulke dunne basis had. Ik heb praktisch niets aan te bieden, niets concreets, slechts vage beloften, en alles wat ik kan zeggen blijft afhankelijk van de evolutie in Athene. Ik ben slechts een wegbereider die toekomstige zendingen wat sneller kan doen vooruitgaan, en een paard dat vóór de kar van de handelaars van Athene gespannen wordt.’

‘Zal ik je zeggen, dan, waarom je dit doet?’ vroeg Harmonia. ‘Je doet dat omdat Thrasybulus en Axiochus het je vroegen, en je eert altijd je vrienden. Door naar Susa te gaan ben je echter ook weer deel van iets, indien slechts van een hypothetische opstand die kan gebeuren of niet gebeuren. De hoop heeft weer bezit genomen van je geest, waar je vroeger hopeloos bleef. Je doet dit niet slechts omdat Thrasybulus en Axiochus je vrienden zijn. Het is misschien vernederend en terneerdrakkend om zo weinig elementen in je hand te hebben om aan te bieden in een onderhandeling, maar het is iets dat je moet doen, en ik meen ook dat de boodschap waardevol is. Je bent niet geboren om als een gevangene in een fort in Thracië te blijven zitten. Dat is waarom je risico’s neemt, zoveel risico’s dat je er het leven bij kunt inschieten!’

Alcibiades lachte en streelde haar haren.

‘Je kent me goed! Je hebt gelijk. Het bericht aan Pharnabazus was slechts een opening, natuurlijk, en hij zal dat wel gesnapt hebben. Pharnabazus beloofde niets, maar hij hoorde naar me. Hij luisterde zeer aandachtig, dat zag ik wel. Hij stelde heel wat vragen. Hij dacht lang na. Hij gebruikte zelfs het woord gezantschap aan het einde van het onderhoud, en dat betekende dat hij me een reusachtige geloofwaardigheid toekende. Hij wees niet af wat ik vroeg. Aan het einde van deze reis, echter, wanneer ik de Koning van Perzië ontmoet, dan zal ik slechts enkele boodschappen, zelfs alleen maar indrukken, naar Athene kunnen meebrengen. Wanneer Athene zich terug in de handen van het volk bevindt, en wanneer de oude bestuurswijzen door de opstand weer in voege zijn gebracht, dan kan ik, na de tijd die nodig is voor de consolidering van de democratie, terugkeren naar Phrygië en Perzië om iets concreets af te spreken. Dat zou ik graag doen. Het is een rol die me past en me bevalt. We kunnen dan opnieuw wonen te Neon-Teichos, en ik kan dan reizen om de interesses van Athene rond de Propontis en op het Aziatische vasteland te vertegenwoordigen. De opstand te Athene is de enige wijze voor ons om in vrede ergens te kunnen leven.’

Harmonia had Alcibiades zelden zo onzeker en twijfelachtig gezien. Hij was nog steeds meestal zeer zenuwachtig, hij verloor de controle over zijn humeur, en hij schreeuwde en trapte soms naar de dienaars. Zijn twijfels en de onzekerheid in zijn positie eisten een tol, erkende ze. Toch sprak ze hem veel over het nut van de zending, en ze moedigde hem aan met haar liefde. Ze zonk zoveel van haar eigen opgespaarde moed en natuurlijke overlevingskracht in Alcibiades, dat ze hem aanzette tot hoop in plaats van wanhoop, en hem

verder deed vooruitdenken. Ze ging dicht bij hem op de bank zitten, ze legde haar lichaam naast hem, en streelde zijn gezicht. Ze maakte haar peplos los en legde zijn hand op haar borst. Ze kusten en hielden de kus aan. Hij voelde haar borst zwellen, en ze werd tot lust gedreven. Ze draaide op de bank en liet hem in haar glijden. Hij voelde zich sterker na hun liefdesspel, klaar om naar Susa te vertrekken, en in de hoop berichten mee te brengen die werkelijk Artaxerces konden interesseren. Die hoop, hoe klein ook, kon hij verder uitbaten. Hij haatte echter de nederigheid die hij, de grote Alcibiades, in Perzië en nu noodzakelijkerwijze moest tonen.

In de kamer van Pharnabazus, na het vertrek van Alcibiades, schraapte Susamithres zijn keel. Pharnabazus keek naar hem en liet daarmee Susamithres toe te spreken.

Susamithres zei, ‘hij beloofde niets van belang, gaf niets, bracht niets mee, zelfs niet de gebruikelijke persoonlijke geschenken. Waarom doden we hem niet? Zijn hoofd aan Lysander sturen zou de Spartanen gunstig voor ons doen stemmen.’

‘Ik heb informatie gekregen dat hij inderdaad bestolen werd in Bithynië. We hebben de dieven gevonden, maar het meeste goud verdween. Ik zal hem niet weergeven wat we recupereerden, nog een hele schat, maar ik zal het goud wel naar Artaxerces zenden met een boodschap. Artaxerces moet weten dat we de dieven onderschept hebben, zo niet kunnen we daar nog de blaam voor krijgen. We zullen wel zien wat er gebeurt als hij bij Artaxerces aankomt. Als hij de Koning niet meer vertelt dan wat hij ons zei, dan zal Artaxerces snel weigeren nog langer te luisteren dan enkele ogenblikken, en hem snel doden. Maar je hebt zijn laatste woorden gehoord. Hij zal Artaxerces hulp van hoplieten aanbieden. Dat is natuurlijk tegen Cyrus gericht, die hoplieten van Lysander zal krijgen, en dat is ook in ons voordeel. Misschien weet Alcibiades dingen die hij ons niet gezegd heeft. Als we hem hier stoppen, dan kan die informatie verloren gaan, en dan kan Thrasybulus op een dag een boodschap naar de Koning zenden om zich er over te beklagen dat we belangrijke informatie hebben achtergehouden. Een mooi stuk informatie is ook dat de bedreiging tegen het huidige bewind te Athene zich lijkt te materialiseren, zoals verwacht.’

‘Gelooft u dat, heer? Misschien was hij slechts aan het bluffen en aan het liegen, zoals hij steeds gedaan heeft!’

‘Ik geloof hem! Thrasybulus is zijn vriend. Zij twee zweren samen, en ik ken Alcibiades genoeg om te weten dat ze zullen lukken! Zouden we die informatie aan de Spartiaten moeten geven?’

‘Sparta is machtig in onze streken. Koning Darius steunde de Spartanen. We moeten alles doen om hen te behagen en om vriend met hen te blijven. We steunden Sparta om de Atheense invloed in deze streken te vernietigen. Gaan we nu de Spartaanse invloed verminderen? Geraken we één stap vooruit daarmee? Is dat in ons voordeel? Winnen we iets met dat nieuwe Athene?’

Pharnabazus werd plots kwaad.

Hij schoot uit naar Susamithres, roepend, ‘hebben we de Spartanen al niet genoeg geholpen zonder daar het minste voor terug te krijgen, behalve dan versterkte Helleense steden, steden die nog meer arrogant blijven in hun betrekkingen met ons sinds ze zich koesteren in de steun van Lysander? Waarom hebben we eigenlijk deelgenomen aan die oorlog, Susamithres? Ik zal die vraag zelf beantwoorden: om de arrogantie van de Delische bond te breken. We gaven geld, hopen geld aan Sparta. Wat hebben we meer gekregen, behalve een nieuwe arrogantie die zo groot is als we niet willen geloven en erkennen? Ook, Lysander beheerst volledig

Cyrus, en Cyrus beheerst ons! Ik steun Artaxerces, en iedereen die Artaxerces wil helpen! Zelfs als dat het nieuwe Athene moet zijn!’

Pharnabazus werd wat rustiger toen hij de verlegenheid van Susamithres bemerkte.

Hij zei, met een zachtere stem, ‘Athene, dit nieuwe Athene dat Alcibiades ons lijkt te beloven, dat stelt een heel andere wijze van samenleving voor! Dit nieuwe Athene schijnt geleerd te hebben uit de oorlog. Sparta vervangt tegenwoordig slechts Athene en ze doet exact hetzelfde als wat Athene vroeger deed, alleen nog harder en met nog meer arrogantie. De Spartanen zijn zagezegd vriendelijk met ons, en ze laten ons deelnemen aan de buit van de oorlog, maar niets is echt veranderd. De Helleense overheersing is compleet. Mij kan het weinig schelen of die alleenheerschappij Atheens of Spartaans is. Het is dezelfde arrogantie. Alcibiades, en natuurlijk Thrasybulus, lijken te beloven wat we zochten toen we ons in de oorlog verwickelden. De boodschap van Alcibiades vond ik eigenlijk heel interessant. Hij beloofde wat Sparta beloofde voor Ionië, of wat wij dachten dat Sparta beloofde, maar nooit afleverde. Nog erger, de ephoren van Sparta waken nu afgunstig over de autonomie van de steden aan de kusten, ze houden onze invloed op afstand, en wij durven niet ingrijpen. Sparta heeft gewoon Athene vervangen als de leidster van de Hellenen aan het einde van hun oorlog, maar dat nog ruwer en nog rationeler en meer meedogenloos, en wij hebben niets gewonnen! Alcibiades bracht ons een heel aantrekkelijk voorstel. De waarheid is dat hij dat zelf niet voldoende lijkt te beseffen. Ik had de indruk dat hij meende dat hij ons niets had aan te bieden en daarom onwennig bleef, terwijl hij in feite de beste boodschap bracht die ik tot dusver hoorde. Hij haspelde zijn rede en zijn argumenten af alsof hij ons niets, helemaal niets, had aan te bieden! Ik ken hem. Ik bestudeerde zijn ogen, en hoewel hij vastberaden leek, zag ik slechts droevigheid en twijfels. Daarin vergist hij zich! Hij heeft wel degelijk iets te vertellen dat waardevol is, tenminste voor mij! Hij had iets behoorlijks, zelfs iets voortreffelijks aan te bieden. Tevens was dat de boodschap van een strijder, hij meende wat hij zei! Ik heb hem zien strijden! Kan die man vechten!’

Pharnabazus lachte, ‘we kunnen dit nieuwe Athene inderdaad wat helpen. We hebben niets te verliezen, integendeel! We kunnen beginnen met hun schepen vrije toegang tot onze havens te geven, wat ook de Spartanen kraaien! Athene weet wat het is om handel te drijven, Sparta niet.’

Pharnabazus sprak niet verder, maar hij dacht, ‘Alcibiades verborg iets voor me, maar ik weet niet wat. Misschien heeft het iets te maken met Cyrus, inderdaad. Alcibiades was vroeger een vriend van Tissaphernes. Alcibiades zoekt misschien Cyrus te verzwakken om zo Sparta te verzwakken. Als hij Cyrus verzwakt, dan versterkt hij Tissaphernes, en mij ook. Hij zal de hulp aanbieden aan Artaxerces in het geval dat Cyrus de troon voor zich zou willen. Dat moet het zijn! Waar bevind ik me daarin? Ik wil Phrygië! Ik moet dus ooit met Tissaphernes samenspannen om Cyrus ten val te brengen, maar daarvoor moet Cyrus de eerste beweging maken. Ja, ik denk dat ik een beetje deze Alcibiades zal steunen, en een geheim pact moet sluiten met Tissaphernes tegen Cyrus. Vreemd, ik heb ooit angst gehad voor die man Alcibiades, nu voel ik sympathie voor hem. Word ik ook ouder?’

Pharnabazus zei luid tot Susamithres, ‘zorg ervoor dat Alcibiades een escorte krijgt. Laat hem nog een paar maal naar het paleis komen smeken, en laat hem naar een gids bedelen. De derde maal, zeg hem dan zich klaar te maken binnen de vijf dagen. Laat hem niet alleen uit Dascylium vertrekken, mocht hij dat plots toch willen doen. Geef hem paarden en een wagen getrokken door paarden voor zijn vrouw, een mooie wagen. Geef hem een vrijgeleide van gezant. Laat hem volgen. Zorg dat hem onderweg niets overkomt.’

Susamithres antwoordde, ‘we bezitten een reeks huizen langs de weg naar Susa, heer. Als u hem toestaat die huizen te gebruiken, dan kan onze gids hem van stad tot stad, van huis tot

huis brengen, zodat we hem gemakkelijk kunnen volgen. Hij zal ook zeer veilig onderdak vinden.'

'Dat is goed. Zorg ervoor dat het op die wijze gebeurt, Susamithres,' beval Pharnabazus tevreden.

De satraap ontsloeg Susamithres en vroeg zijn minnares weer naar binnen.

Melissa

Alcibiades wachtte geduldig gedurende tien dagen op zijn escorte. Geen boodschapper kwam naar zijn huis. Hij ging terug naar het paleis om te vragen wanneer hij naar Susa kon vertrekken. Hij moest aan verschillende zalen van het paleis wachten en hij werd naar drie verschillende gezagsdragers van Pharnabazus gebracht. De escorte zou binnenkort afgeleverd worden. Na tien meer dagen werd nog steeds geen escorte aan zijn poort gebracht, dus keerde Alcibiades weer naar het paleis. Na nog meer wachten werd hem gemeld dat de escorte verzameld werd en een dat een goede gids gezocht werd. Die zou binnenkort in Dascylium aankomen. Na nog tien dagen zei de razende Alcibiades aan de gezagsdragers die hij kon zien dat hij alleen zou reizen, vermits de belofte van Pharnabazus niet gehouden werd. Hij zag opnieuw nog drie gezagsdragers, tot hij naar Susamithres werd gebracht. Susamithres beloofde hem dat binnen de vijf dagen de Phrygische strijders aan zijn poort zouden staan. De vijfde dan bij zonsopgang, inderdaad, kwamen Phrygische bevelvoerders in vol ornaat naar het huis van Alcibiades om hem te zeggen dat ze de volgende dag zeer vroeg met een escorte zouden komen om hem te begeleiden naar Susa. Ze meldden ook aan Alcibiades dat ze een wagen voor Timandra zouden meebrengen.

De volgende dag stonden twintig Phrygische wachters en twee bevelvoerders zwaarbewapend aan de poort van het huis van Alcibiades. Eén van de bevelvoerders stelde de gids voor. De man kondigde ook aan dat Pharnabazus in zijn oneindige goedheid en wijsheid Alcibiades, zijn vrouw en zijn escorte, uitnodigde om de residenties van de satraap langs de weg naar Susa te gebruiken. Hij toonde ook de prachtige wagen die Pharnabazus hoofs voor Timandra had meegegeven. Dit was een Koninklijke wagen, waarin Pharnabazus reisde met zijn minnaresen wanneer hij op oorlogsexpeditie trok, een zeer comfortabele wagen, bedekt met een sterke houten structuur en die bijzonder fijn versierd was. Alleen al die wagen trok het gemoed van Alcibiades een heel stuk op. Hij nam er nota van dat hij beschouwd werd als een officiële gezant. De wachters droegen de vlaggen van het satraapschap van Phrygië aan hun lansen. Hij werd beschouwd als een belangrijke vertegenwoordiger van Athene. Harmonia voelde alsof ze een oosterse edelvrouw was. Ze stapte de wagen in met de allures van een Koningin, en alle Perziërs bleven verbaasd kijken naar haar delicate, stralende schoonheid. De Perzische bevelvoerders schoten naar haar toe om haar te helpen instappen. De wagen werd getrokken door vier paarden en reed dus veel sneller dan de ossenwagen die ze voorheen hadden. Alcibiades vorderde snel, over veel grotere afstanden met zijn escorte in één dag.

In die tijd lag Lysander nog steeds met zijn leger aan Samos. Samos stond op het punt zich over te geven. Lysander schatte dat er nog slechts enkele dagen konden overblijven tot de Samianen hun poorten moesten openen en hem hun stad zouden overhandigen.

Lysander bereidde zijn leger voor om de stad in te trekken, toen een boodschapper hem nieuws bracht van Alcibiades. Alcibiades had enige tijd geleden Neon-Teichos verlaten. Hij

was naar Dascylium gereisd, waar Spartaanse spionnen zijn aanwezigheid bemerkten hadden. Later was Alcibiades weer vertrokken naar het zuiden, met een escorte van Perzische strijders. Lysander dacht na over die bewegingen van Alcibiades.

‘Alcibiades is weer op de loop,’ schatte hij, ‘nadat zijn fort van Oinos veroverd werd. Waarom ging hij naar Pharnabazus, die meer zijn vijand was dan zijn bondgenoot? Waarom reist hij nu naar het zuiden? Hij gaat niet naar Tissaphernes, want dat zou hij overzee gedaan hebben, in een schip. Alcibiades kan maar naar één plaats in het zuiden gaan, naar Susa! Dat is de enige interessante plaats waar hij naartoe kan gaan. Wat in de naam van Apollo kan hij in Susa gaan doen?’

Lysander had er geen flauw idee van wat Alcibiades te Susa kon gaan doen. Alcibiades stelde niets meer voor behalve zichzelf! Voor welke reden ook de man wou gaan praten met Artaxerces of toevlucht wou zoeken bij de Koning van Perzië, welk kwaad kon hij daar verrichten? Lysander lachte en schudde zijn hoofd. Alcibiades was onschadelijk voor hem! Maar dan kwam in zijn hoofd op, ‘onderschat nooit een tegenstander, Lysander, en zeker niet Alcibiades! Alcibiades is en blijft de enige man die je moet vrezen in de hele wereld. Apollo en Zeus weten wat die man allemaal aan trukken uit zijn kromme geest kan toveren. Sparta zal horen dat Alcibiades in Susa is. Sparta kan daar jou, Lysander, de schuld van geven, om niet de bevelen opgevolgd te hebben hem op het gepaste ogenblik terecht te hebben gesteld.’ Alcibiades kon Lysander nog steeds weinig schelen, maar zijn eigen positie in Sparta en de opinie van de ephoren waren zaken waar hij nu wel rekening mee moest houden. Dit was niet het ogenblik om op een confrontatie aan te sturen, en de blaam te trotseren van de Ouderen van de Gerousia. Hij wist dat zijn positie in de vraag stond. Alcibiades had rustig in zijn fort moeten blijven!

Lysander aarzde niet meer. Hij beval zijn secretaris een brief te schrijven aan Pharnabazus om de satraap te informeren van het feit dat de Spartaanse ephoren zeer goed wisten waar Alcibiades naartoe ging. Alcibiades reisde onder de hoede van de satraap. Lysander vroeg aan Pharnabazus, beval hem, in de naam van de ephoren en de Ouderen van Sparta, om Alcibiades te doden. Hij zond die rol in de handen van een boodschapper die het bevel ook mondeling kon overbrengen en zond de man uit in één van zijn snelste ijschepen naar Dascylium. Hij zond tevens een kopie naar Sparta. Het schip zeilde onmiddellijk weg uit Samos.

Die dag had een zonsverduistering plaats over de Ionische eilanden en ook over Samos. Het licht van de zon verminderde tot een grijze duisternis in volle dag. De voortekenen waren slecht voor de Hellenen. De Samianen gaven zich die dag aan Lysander over. Lysander kon binnenkort weer naar huis zeilen, terug naar Sparta.

Pharnabazus ontving de boodschap van Lysander, gebracht door een Spartaanse bevelvoerder, twee dagen later. Hij was woedend toen hij de inhoud las. Hij had Alcibiades naar Susa laten gaan, en hem zelfs de bescherming van zijn eigen strijders gegeven. Hij bleef verbonden door een verdrag en door eden met Sparta. Hij kon deze bevelen niet negeren. Hij riep onmiddellijk zijn raadgevers naar zijn kamer, onder wie zijn stiefbroeder Bagaios, het hoofd van zijn strijdkrachten, en ook zijn oom Susamithres, zijn politieke raadgever en vertrouweling. Die twee mannen waren van mening dat de vraag van Sparta moest ingewilligd worden. De Spartaanse bevelen annuleerden de verplichtingen van de satraap ten opzichte van een vogelvrij verklaarde. Wat ook Alcibiades kon gaan vertellen te Susa, als dat belangrijk was dan zou Athene later nog wel een officieel gezantschap naar Perzië zenden.

Pharnabazus zuchtte, maar hij meende ook dat hij dit niet naast zich kon neer leggen. Het bevel was te expliciet. De kans was klein dat Artaxerces naar Alcibiades zou luisteren, en met Alcibiades uit de weg zou niemand weten waarom de Athener naar Susa reed. Pharnabazus kon ook een schat voor zichzelf houden.

Pharnabazus wou er zeker van zijn dat Alcibiades werkelijk terechtgesteld werd, dus gaf hij bevel aan Bagaïos en aan Susamithres samen voor de daad te zorgen. Gelukkig bevond Alcibiades zich al virtueel in hun handen, want de escorte was Phrygisch en de escorte volgde een vooraf gekende weg. De escorte zou de bevelen opvolgen van de twee raadgevers van de satraap. Ze wisten zeer goed waar Alcibiades was, want hun spionnen hadden gemeld dat de Athener nog steeds de vooropgestelde route langs de Koninklijke huizen volgde, en binnenkort zou aankomen in de kleine stad van Melissa.

Bagaïos en Susamithres reden nog dezelfde dag uit met twintig ruiters. Die mannen waren uitgekozen Phrygische strijders, en wrede krijgers. Ze reden zo snel als ze konden Dascylum uit om de groep van Alcibiades op te vangen.

Alcibiades en Harmonia kwamen te Melissa aan op weg van Synnada naar Metropolis. Hun reis was gemakkelijk geweest. De Phrygische ruiters die hen vergezelden bleven hoofs en boden goede hulp. De bevelvoerders behandelden al de problemen van de reis, de logistiek om hen het leven aangenamer te maken in de huizen van de satraap. De gids had niet veel te doen, want de ruiters kenden deze wegen ook zeer goed, en ze wisten waar de huizen van Pharnabazus stonden.

Melissa was een kleine, niet ommuurde stad, eigenlijk slechts een verzameling van enige dorpen. Alcibiades vergeleek de stad met Sparta. Ze kwamen in de residentie aan in de late namiddag, en ze zouden daar enige dagen verblijven om te rusten vooraleer ze de volgende trek naar Metropolis zouden beginnen. Alcibiades was heel kalm in die tijd, omdat de dingen vooruit gingen en de hulp van de escorte heel efficiënt verliep.

Het huis van Pharnabazus te Melissa stond apart in de buitenwijken van de stad. Van op een afstand leek het op een klein fort, een groot huis met muren aan alle zijden. De muren waren wel niet hoog, en meestal gebouwd uit modderstenen en hout, niet met echte, harde stenen. Het huis had geen tweede verdieping, en daarom was het zo groot in oppervlakte. Al de kamers lagen rond een zeer grote, open binnenplaats. Verder af stonden nog huizen voor wachters, en stallen. De binnenplaats was aangenaam, want een kleine tuin met groene planten was daar bewaard gebleven, wat betekende dat heel wat water moest gebruikt worden in de binnenplaats 's morgens en 's avonds, wat frisheid toevoegde aan de hitte van de plaats. Het huis was uitgerust met mooie meubels, tafels, banken, koffers, en een ruime keuken. De versieringen ook waren verzorgd, met veel tapijten en mozaïeken op de vloeren.

Het huis zelf was eveneens opgetrokken in bakstenen en hout. Het stond op een aangename plaats, en kon gemakkelijk verdedigd worden. De gebouwen troonden boven op een heuvel, en het zicht vanuit de binnenplaats door de open porten heen was adembenemend mooi.

Alcibiades en Harmonia sliepen in een kamer die op de binnenplaats uitgaf, tegenover de poort. Enkele wachters sliepen in de gesloten ruimte, de meeste strijders sliepen echter buiten in tenten. Wachters stonden de ganse nacht aan de poort. De bevelvoerders sliepen met hun mannen in de tenten.

Na de eerste nacht, bij zonsopgang, ontwaakte Alcibiades met een schrille schreeuw. Hij had weer een nachtmerrie gehad. Hij had zich zien liggen, dood, op een lange tafel. Hij was gewond, want in zijn slaap had hij de pijn van vele wonden aan zijn lichaam gevoeld.

Verschrikkelijker nog dan gedood te worden, hoewel hij niet gezien had hoe dat gebeurd was en wie het gedaan had, was zijn eigen dood lichaam te moeten aanschouwen. Hij had nog nooit deze ontduubeling van zijn persoon voorheen gedroomd.

Hij was dood, en zijn gezicht was vaalgrijs. Hij lag op de tafel volledig gekleed in een witte chiton, en zijn gordel met zijn zwaard lag aan zijn zijde. De chiton was echter niet van hem. De klederen waren die van Harmonia! Zijn ogen waren gesloten, en twee gouden muntstukken lagen op hen. Harmonia stond naast de tafel en ze plaatste haar cosmetica op zijn gezicht opdat het weer het gekleurde, rozige uitzicht van een levende man zou hebben. Ze weende niet. Hij zag haar nauwkeurig werken, zijn lippen en wangen beschilderen, zijn wenkbrauwen zwart maken. Hij had donkerrode plekken in zijn gezicht. Die schilderde ze helder met een wit poeder, en ze gebruikte daartoe een lichte borstel om nog meer kleur in de huid er rond aan te brengen. Hij zag Harmonia rond het lijk bewegen van links naar rechts, in een zeer helder licht. Hij was er verwonderd over dat Harmonia niet hilde. Hij zag wel dat ze dicht bij een zenuwinstorting bleef, maar ze werkte voort met een vaste hand, en de bewegingen van haar borstels liepen als evenveel strelingen, zoals hij van haar gewend was te voelen tijdens hun laatste maanden te Neon-Teichos. Waar speelde dit tafereel zich af? Dat kon hij niet zien. Daarna vielen de lange haren van Harmonia, terwijl ze werkte, over zijn lichaam, en die ook streelden zijn gezicht. Hij hoorde de schreeuw die van hem zelf kwam, en de beelden verdwenen. Zijn droom hield op te bestaan. Hij vond zich verstrengeld in de haren van Harmonia, haar armen rond zijn naakte borst. Hij ging rechtop zitten. Harmonia opende de ogen terwijl hij ging zitten.

Alcibiades zei, 'ik had slechts een nachtmerrie! Er is niets om bevreesd over te zijn!'

Hij stond op, droogde zijn zweet af met doeken, en ging weer liggen. De slaap kwam echter niet meer. Het was bijna morgen.

Harmonia ontwaakte toen ook helemaal. Ze vroeg hem wat voor een nachtmerrie hij had gezien. Hij aarzelde om haar dat te vertellen, maar beschreef haar enkele beelden. Ze greep daarna naar zijn handen, maar ze bleef naast hem liggen. Ze gingen elk op hun rug liggen.

Harmonia zei, 'ik droomde iets gelijkaardigs een paar dagen geleden.'

Ze dacht een tijdje na, en voegde dan toe, 'ik veronderstel dat die dromen het resultaat zijn van de spanning van onze reis, de onzekere uitkomst van de opdracht, en die maken dat we angstig en bezorgd zijn en steeds op onze hoede, en brengen die dromen voort. Ik had in elk geval in mijn hele leven nog nooit een prettige droom, en ik hoorde van anderen ook dat ze slechts nachtmerries ervoeren. Misschien blijft onze geest 's nachts doordenken wat al aan kwade gebeurtenissen, vroegere en toekomstige, we moesten of moeten vermijden. Ik meen niet dat we veel belang moeten hechten aan die dromen. Het zijn slechts dromen, mogelijke gebeurtenissen, niet dingen die noodzakelijkerwijze in de realiteit moeten voorvallen.'

Alcibiades bleef zwijgen. Hij was verschrikt en angstig, geïrriteerd en zwaarmoedig.

'Wie weet,' lachte Harmonia, 'misschien was ik je kleur aan het geven omdat je zeer oud was en ik je weer mooi wou maken zoals toen je jong was.'

'Neen, neen,' riep Alcibiades, 'ik was zoals ik nu ben, en ik ben dus nog steeds zo knap als toen ik jong was!'

Hij sprong op haar en plette haar op het bed neer. Ze lagen beide naakt en ze bedreven hun liefde hartstochtelijk langdurig.

Alcibiades en Harmonia bleven nog meerdere dagen te Melissa. Daarna wou Alcibiades verder trekken. De bewakers waren daarmee akkoord. Ze zouden alles voorbereiden om de volgende dag in de morgen naar Metropolis te rijden. In de avond verlieten al de strijders en de dienaars het huis, zoals ze elke dag al gedaan hadden. Alcibiades sloot de poorten aan de binnenzijde, maar twee wachters bleven aan hun kant ook de poort bewaken. Nog vier andere

mannen van hun escorte sliepen in de kamers rond de binnenplaats. Alcibiades ging slapen met Harmonia, blij om 's morgens verder te reizen naar Susa.

Alcibiades beleefde opnieuw een nachtmerrie, één die al wel meer had gehad. Hij zag zich opnieuw in Sicilië, nabij de berg Etna, en de rode Pyriphlegethon spuwde zijn rivieren van gloeiende rotsen uit. Het vuur vlamde overal rond hem op. Hij hoorde ruw geschreeuw, en Harmonia ontwaakte samen met hem.

De hemel zag rood aan één zijde van de kamer, maar dat was niet de hemel, maar een ganse breedte van het plafond van zijn kamer dat in vuur scheen te staan. Hij rook het brandend hout. Zwarte en witte rook rezen ook van onder de deur van de kamer en steeg dan traag naar boven. Harmonia riep in paniek, een hand voor de mond, 'het huis staat in brand! Er is brand!'

Ze greep Alcibiades vast, maar hij trok haar handen weg. Hij sprong op, trok de eerste de beste chiton die hij vond over zich, en ging naar de deur met zijn zwaard in de hand.

Harmonia volgde hem, en zij ook trok nu een gekleurde peplos over zich.

Alcibiades wou de deur opentrekken, maar Harmonia riep, 'let op, de vlammen zullen naar binnen slaan!'

Alcibiades liep terug naar zijn bed en trok daar meerdere doeken vandaan, meestal dingen van Harmonia, die hij rond zijn arm wond. Hij opende de deur, maar bleef aan de kant staan.

Vlammen wikkelden zich inderdaad rond hem, naar binnen opgezogen door de lucht van de kamer. Hij sprong naar buiten. Vlammen likten overal rond de binnenplaats aan het huis. Het hele gebouw stond in lichterlaaie. Met zijn omwikkelde arm wuifde Alcibiades naar de vlammen, zodat daar nog slechts een gordijn van rook hing, niet van vuur. Hij trok Harmonia achter zich de kamer uit.

Alcibiades zag niemand meer in de binnenplaats. Het huis stond volledig in vlammen, en uit de daken ook sloegen de vlammen hoog op, uit de houten structuren die delen van de muren ondersteunden. Mannen duwden tegen de houten panelen van de poort, zodat die naar beneden donderden. Laarzen traptten tegen de vlammen en tegen de half verkoelde balken. Gensters en panelen van de poort vlogen de binnenplaats in. Alcibiades riep naar Harmonia hem te volgen. Hij trapte resten van brandend hout terzijde, voldoende om hen door de poort naar buiten te laten lopen. Rode gensters sloegen zoals evenveel lichtkevers overal naar de hemel. Het vuur raasde. Waarom hadden de wachters niet vroeger alarm geslagen en de poorten niet eerder open gedaan? Wat was er buiten gaande? Werd Melissa aangevallen? Hij was dankbaar de poort te zien open staan, zodat hij het brandend huis kon ontvluchten.

Alcibiades trok Harmonia mee en om zich ervan te vergewissen dat ze ongedeerd bleef keek hij naar achter terwijl hij door de poort stapte. Hij voelde pijn in zijn armen en benen, en wist dat hij daar verbrand was door de vlammen die rond hem bliezen. Erg kon dat niet zijn. Hij zag echter de ogen van Harmonia verbreden als ze langs hem heen naar buiten keek. Hij draaide daarom ook zijn hoofd naar de weg die vóór het huizenoord lag. Hij hield zijn arm op om haar teken te doen te blijven waar ze stond. Hij keek naar de weg.

Tientallen Phrygische strijders stonden recht tegenover hem, gewapend met schilden, speren en zwaarden, en die stonden duidelijk te wachten tot hij naar buiten zou lopen. De speren werden ditmaal niet gebruikt om hem te beschermen, ze lagen horizontaal naar hem toe gericht. Hij herkende niet slechts de bevelvoerders van zijn escorte onder de mannen, maar ook Susamithres. Hij begreep.

Alcibiades bracht de arm die omwikkeld was met doeken van Harmonia vóór zich, en hij hield zijn zwaard ook recht naar de Phrygiërs. Hij stapte vastberaden voorwaarts om de mannen alleen aan te vallen. Hij was opnieuw Alcibiades de hopliet, de strijder! Hij zag zelfs vrees in de blikken van de groep Phrygiërs, en de mannen deinsden achteruit. Hadden ze daarom ook de huizen in brand gestoken?

Susamithres gaf echter een teken aan mannen die achteraan stonden, en boogschutters stapten uit de groep met gespannen bogen. Zonder te wachten lieten de boogschutters de ene pijl na de andere naar Alcibiades vliegen.

Alcibiades voelde de steken nauwelijks wanneer de houten schachten zijn borst, armen en benen indrongen. Hij was erg verbaasd van zoveel lafheid. Zijn oorlogskreten verstomden in het eerste licht van de ochtend, maar hij hoorde Harmonia achter hem huilen. Hij slaagde er niet meer in op zijn benen te blijven staan en hij kon ook niet meer helder denken, want een doffe duisternis leek zijn geest te overmannen. Hij viel voorover. Hij viel op de grond. Zijn rechterwang raakte het zand. Zijn ogen zagen nog, maar hij zag zijn aanvallers niet meer. Plots verscheen er een heel wit, verblindend licht over de heuvel.

Boven de laaggluoiende grijze heuvels zag Alcibiades een vrouw verschijnen, gekleed in een lange, gouden peplos die rond haar lichaam hing in ontelbare plooiën. Ze had een schild aan haar zijde hangen, waarover een slang kroop. Ze droeg een Nike in haar rechterhand, een gouden borstplaat en een hoge Corintische helm op haar hoofd, versierd met veel pluimen. Athena Parthenos glimlachte naar hem, maar hij zag dat het een lach van wraak en cynisch genoeg was hem daar zo hulpeloos te zien liggen in het zand. Ze hield haar speer hoog. 'Wel,' kon hij nog denken, nu, 'ze is dan toch, ten slotte, me komen halen.'

Maar dan verscheen een tweede vrouw, gekleed in een heel eenvoudige, witte peplos. Ze was even groot en slank als Athena. Haar peplos lag niet gesloten, en een naakte borst stak roomkleurig uit haar gewaad. Zij stapte vóór Athena en sloot Athena de weg af naar Alcibiades. Ze leek op Harmonia, maar ze was Harmonia niet. Ze nam zijn hand en hij zag zich rechtstaan, omringd door vreemde, heldere stralen.

Aphrodite hield Athena tegen met haar blanke arm. Ze zwaaide de vormen van haar nu weer lichtende peplos om Alcibiades heen, en nam hem in bescherming. Alcibiades en Aphrodite wandelden weg.

Daarna overviel de duisternis volledig de ogen van Alcibiades.

Epiloog

Harmonia

Harmonia zag met afgrijzen hoe de boogschutters Alcibiades tot doelwit kozen. Zes pijlen plantten zich in zijn lichaam. Hij viel langzaam op de grond en sommige pijlen braken af toen hij viel, andere werden dieper in zijn borst en benen geduwd. Hij trok zich samen, en bleef dan liggen met zijn gezicht in het zand. Ze zag zijn ogen breken. Harmonia schreeuwde en schreeuwde, viel op de knieën, en haar geest ook verdween in onmacht. Geen enkele pijl raakte haar.

Enige tijd later hielpen de Phrygische strijders haar weer op de been. Ze brachten haar naar de wagen waarmee ze naar Melissa was gekomen met Alcibiades. Alcibiades lag op een tafel naast de wagen, in de open lucht en in de zon. Harmonia had nog enige cosmetica in de wagen liggen, en daarmee maakte ze het gezicht van Alcibiades op. Ze weende niet, maar de wanhoop lag in haar hart. De bevelhebbers van de Phrygische wacht keken even naar wat ze deed, terwijl ze het lichaam met haar lange haren en met haar handen streelde. Ze lieten haar begaan. Daarna kwam een bevelvoerder naar haar toe die Bagaïos heette om haar te zeggen dat de Perzische krijgers haar niet zouden aanraken of pijn aandoen. Bagaïos zei echter dat hij het hoofd van Alcibiades nodig had om het naar zijn meester te brengen als bewijs van de dood. Ze begreep dat. Het moest gedaan worden.

Harmonia ging de wagen in, terwijl Bagaïos het hoofd van Alcibiades afsloeg. Bagaïos wikkelde het hoofd in een wit doek. De Phrygiërs wikkelden even later ook het lichaam van Alcibiades in witte doeken. Slechts dan kwam Harmonia weer uit de wagen. De Phrygiërs vroegen haar wat ze moesten doen met het lichaam. Harmonia antwoordde dat ze het lijk moesten verbranden en de as verzamelen, zoals het de gewoonte was bij de Hellenen.

Het lijk van Alcibiades werd dezelfde dag nog verbrand op een brandstapel. De Phrygiërs toonden veel respect tijdens de ceremonie. Ze riepen zelfs een priester van Melissa bij om de verbranding te regelen, bij te staan, en gezangen aan de goden op te dragen en offers te brengen. Daarna vroegen ze Harmonia wat ze moesten doen met de as. Ze beval de assen te begraven langs de weg, dicht bij de plaats waar Alcibiades gestorven was, te Melissa. Ze zei dat er voldoende goud overbleef om voor een mausoleum boven het graf te zorgen, en ze gaf het goud aan de Phrygiërs. Bagaïos en Susamithres vonden een steenhouwer in Melissa, en Harmonia betaalde aan die man om voor het graf en een standbeeld te zorgen. Susamithres zei aan de beeldhouwer wie hij was en wie de man was van wie de as in het graf zou liggen. De man beloofde een groot en mooi mausoleum in wit en gekleurd marmer te maken.

Bagaïos vroeg daarna aan Harmonia waar ze naartoe wou gaan.

Harmonia antwoordde, 'dood me!'

De Phrygiërs weigerden echter haar te doden. Ze zeiden dat hun meester, Pharnabazus, genoodzaakt werd Alcibiades te doden, maar hen speciaal bevolen had haar niet te kwetsen. De satraap had ook bevolen haar naar eender welke plaats te brengen die ze zou wensen, zelfs al was dan aan de andere zijde van de Zee.

Harmonia aarzelde, maar dan gaf ze de naam van de stad waar haar kind was, de stad van Cardia. De Phrygiërs keerden samen met Harmonia weer naar Dascylium, en ze gingen naar een haven aan de Propontis, ze plaatsten haar aan boord van een schip dat naar Cardia voer, met strikte orders haar niet aan te raken.

Bagaios en Susamithres brachten het hoofd van Alcibiades naar Pharnabazus. De satraap wou het hoofd met eigen ogen zien, al was het maar enkele ogenblikken. Hij herkende Alcibiades. Hij was verbaasd om het hoofd mooi opgemaakt te zien met kleuren. Bagaios en Susamithres vertelden aan de satraap wie dat gedaan had.

Pharnabazus bleef een lange tijd denken over het lot van de man die hij gekend had, en ook over de wonderen van de liefde. Hij betwijfelde het dat hij ooit zo bemind zou worden en geweest zijn als Alcibiades, en eens te meer, zelfs in de dood, overviel de jaloersheid over Alcibiades hem.

Hij eerde de Athener echter. Hij beval het hoofd ook te verbranden en de as te begraven in de Koninklijke begraafplaats van Dascylium. Hij nam niet deel aan de ceremonie van de begrafenis, maar vanuit een venster van het paleis zag hij de brandstapel, en hij zag de witte rook naar de hemelen rijzen.

Harmonia kwam per schip te Cardia aan. Ze vond het huis van Axiochus, Theodote en de kinderen. Theodote zag haar alleen de aulé binnenkomen, en zij ook begreep wat er gebeurd was. Ze viel in onmacht, en ze rouwde vele, vele dagen.

Na twee jaar, wanneer de vrede teruggekeerd was te Athene, reisde Harmonia met Theodote naar de stad van Alcibiades. Ze ontmoette Socrates, en ze vertelde hem hoe Alcibiades gestorven was. Ook Socrates rouwde dan, diep geschokt door het relaas, en hij veranderde erg van die dag af, gebogen onder de droefheid van het verlies van de dode die hem zeer lief was.

Theodote leefde voortaan samen met Axiochus.

Harmonia verliet na een tijdje Athene om naar Sicilië te varen. Teveel herinnerde haar te Athene aan Alcibiades, en ze voelde dikwijls dat ze niet gewenst was in de stad. Tevens had ze nooit gehouden van grote steden. Sicilië leek haar voldoende ver om vergeten te worden door de Atheners. Ze wou niet meer herinnerd worden aan Sparta of aan Athene, de twee steden die Alcibiades gedood hadden. Ze eindigde haar dagen te Hyccara, maar ze leefde niet lang. Ze liet voldoende geld achter opdat haar kind, toen nog een jong meisje, goed zou kunnen leven.

Laïs, de dochter van Alcibiades en van Timandra, groeide op tot één van de allermooiste vrouwen van het eiland Sicilië. Haar moeder stierf toen ze nog jong was. Laïs werd verliefd op een Atheense man en ze vergezelde hem naar de stad van haar vader. Ze nam echter wraak op de Atheners. Ze werd de meest beruchte courtesane van Hellas. Filosofen en veldheren dongen naar haar hand en haar gunsten, maar ze deed alle mannen heel duur betalen voor haar diensten. Ze speelde met hen zoals een havik met een duif. Helleense schrijvers stelden boeken en gedichten op over haar schoonheid, en over hoe ze de bestgekende en machtigste mannen van Athene tot idioten maakte, zodat ze een fortuin verzamelde en in grote sier in de stad leefde zoals ooit haar vader.

Later, veel later, reisde Theodote met Axiochus naar Melissa. Ze vond het graf van Alcibiades, en ze betaalde opnieuw een beeldhouwer om een nog mooier standbeeld van Alcibiades te maken om het graf te versieren.

Nog veel jaren later, in 124 v. Chr., zag de Romeinse Keizer Hadrianus het graf van Alcibiades, en hij richtte een derde groots standbeeld op ter ere van de beroemde Atheense veldheer en staatsman die Alcibiades was geweest.

Meerdere andere standbeelden werden trouwens ter ere van Alcibiades in die tijden opgericht. Zo werd een standbeeld opgericht in Pergamon, en een ander in het Forum Romanum te Rome, en dat laatste zelfs op het advies van het Orakel van Delphi. Het werd gebouwd in brons door de beeldhouwer Physomachus, en dat beeld stelde Alcibiades voor terwijl hij een wagen mende, getrokken door vier paarden!

Athene

Het leven stopte niet te Athene met de dood van Alcibiades. De twee mannen die Alcibiades het beste hadden gekend tijdens zijn laatste campagnes waren Theramenes en Thrasybulus. Theramenes was geen vriend meer van Alcibiades. Thrasybulus, echter, steunde Alcibiades tot aan het einde.

In het midden van het jaar waarin Alcibiades op weg was naar Susa, streden de twee leiders van de Dertig, Theramenes en Critias, openlijk voor de macht en tegen elkaar. Critias beval vele Atheners gevangen te nemen en terecht te stellen. Theramenes haatte dat doden, en hij sprak zich in het openbaar uit tegen die arrestaties en het gebrek aan rechtspraak in Athene. Critias en de rest van de Dertig Tirannen zochten daarop hun macht nog meer te bestendigen. Ze stelden een lijst op van drieduizend burgers die hen zouden moeten bijstaan in hun zaak. De Drieduizend werden samengeroepen in de agora en ze werden daar bewapend, terwijl de Spartaanse hoplieten alle wapens weghaalden uit de huizen van de andere burgers. Theramenes bekritiseerde openlijk die maatregelen, zodat de Dertig hem als een gevaar begonnen te beschouwen. Tijdens een vergadering van de Raad, gaven ze wapens aan de meest durvende jongemannen van de Drieduizend, dolken die de jongens verstopten in de holtjes van hun armen.

Critias sprak in een lange redevoering in de Raad tegen Theramenes. Theramenes verdedigde zich in een even briljante rede. Hij stelde de verkeerde daden van de Dertig aan de kaak, daden zoals de verbanning van Alcibiades uit de stad, daden die hij zeer onpolitiek vond. Hij zei hardop dat de Dertig beter zouden doen dan het volk zulke tegenstanders van de oligarchie op een schaal te leveren.

Theramenes kreeg heel wat bijval met zijn argumenten, en het werd duidelijk aan Critias dat Theramenes de stemming in de Raad kon winnen en aan zijn woede kon ontsnappen. Critias stelde daarom in antwoord op Theramenes dat hij wist dat er een clauseule in de nieuwe wetten stond die verbood dat iemand van de Drieduizend zou terechtgesteld worden zonder een bijzondere stemming in de Raad. Maar, zei hij, de Dertig hadden macht over leven en dood over al de mannen die niet op die lijst stonden. Daarop streek hij Theramenes uit de lijst, met de goedkeuring van zijn collega's van de Dertig. Daarna veroordeelde hij Theramenes tot de dood in de naam van de Dertig.

Theramenes sprong in de Raadzaal naar het altaar van Hesta, roepende dat de Dertig zeker ook dat altaar niet zouden eerbiedigen, want de Dertig waren ook mannen die de goden niet eerbiedigden en die wreedaardig wraak namen op de mensen. De jongemannen, geleid door een zekere Satyrus, sleurden Theramenes van het altaar weg naar de agora. Daar dwongen ze Theramenes dulle kervel te drinken, het vergif van Athene.

Nadat Theramenes op die wijze gedood werd in de herfst van het jaar waarin ook Alcibiades vermoord werd, handelden de Dertig en Critias zoals ware tirannen, die iedereen doodden die ze wilden en van wie ze zich de bezittingen wilden toe-eigenen. Ze doodden iedereen die ook maar een beetje kon beschouwd worden als tegenstanders van het regime, of iedereen van wie ze de eigendommen begeerden.

Thrasybulus was naar Thebes gevlucht toen de Dertig Tirannen in de late lente van dat jaar aan de macht kwamen. Hij wou niet leven onder de overheersing van de Dertig.

Veel Atheense democraten vluchtten naar Thrasybulus in de herfst om zich bij hem te voegen, zodat Thrasybulus een klein leger van toegewijde mannen kon opstellen. In de lente van het jaar daarop, veroverden Thrasybulus en zeventig metgezellen het Attische fort van Phyle. Phyle was een zeer sterke burcht. Ze beheerste een nauwe pas doorheen de berg Parnes, op de weg van Athene naar Thebes. De Dertig zonden een afdeling Spartaanse troepen en een sterke afdeling Atheense ruitery naar Phyle. Tegen dan had Thrasybulus echter al zeventienhonderd strijders verzameld te Phyle! Met die versloeg hij de strijdkracht van de oligarchen, en hij marcheerde naar Athene.

Wanneer Thrasybulus te Piraeus aankwam werd hij weer aangevallen door een belangrijke strijdmacht van de Dertig. Thrasybulus trok zich terug met zijn strijders naar de citadel van Munichia. Thrasybulus werd in aantal mannen tot vijf tegen één overtroffen, maar hij leverde niettemin een kleine veldslag. Atheners vochten thans tegen Atheners in een burgeroorlog! Thrasybulus versloeg de Dertig. Critias en Charmides werden in die slag gedood. Thrasybulus bleef nog een tijd met zijn leger te Piraeus, want de Dertig hadden nog steeds de stad sterk in handen.

De Dertig Tirannen stemden eerst een resolutie om de huidige regering af te zetten en alle macht over te geven aan tien mannen die de Tien genoemd werden, één man gekozen uit elk van de Attische stammen. De Dertig vroegen ook de hulp van Sparta aan.

Lysander steunde nog steeds de Dertig. Hij bekwam dat hij in Sparta benoemd werd tot opperbevelhebber van het landleger, en zijn broeder Libys tot navarch van de vloot. Hij kwam daarna met een groot leger te Piraeus aan, terwijl zijn broeder de haven van Piraeus afsloot.

De Spartaanse Koningen die de wettelijke leiders van het leger waren, gingen echter niet meer akkoord met de macht die Lysander over Sparta uitoefende. Koning Pausanias kwam openlijk tussen. Pausanias en drie ephoren spraken de ban uit over Lysander. Pausanias schreeuwde in de Damos dat de expeditie van Lysander tegenstrijdig was aan de eden die Sparta gezworen had.

Ondanks die ontwikkelingen in Sparta stonden op dat ogenblik de Peloponnesische troepen te Athene toch tegenover Thrasybulus. Thrasybulus vocht tegen de twee legers, tegen dat van Sparta en dat van de Dertig, in de straten van Piraeus, en hij kon die gevechten zo hardnekkig maken, zo wreed en kostelijk in mensenlevens, dat de Spartanen zich terugtrokken.

Pausanias zond dan in het geheim een voorstel tot vrede naar Thrasybulus, met voorwaarden waarvan de Koning meende dat zowel de ephoren als Thrasybulus ze konden aanvaarden. De Spartanen zonden een gezantschap naar Thrasybulus om te onderhandelen over een wapenstilstand. Afgevaardigden van de Tien, en van het volk van Athene dat niet meer de overheersing van de Tien wou aanvaarden, spraken met de Spartaanse ephoren. Thrasybulus onderhandelde met de ephoren die zich te Athene bevonden, met sommige leden van de Damos ook, en met vijftien mannen die met volmachten uit Sparta kwamen om tot een overeenstemming te komen. Thrasybulus wist uit de rollen van Pausanias wat tot de mogelijkheden behoorde. De mannen bespraken een algemene vredesovereenkomst die

immuniteit verschafte aan alle Atheners behalve de Dertig en de Tien, hoewel die de garantie kregen dat ze naar Eleusis mochten vluchten en daar ongedeed konden blijven wonen. Na die overeenkomst keerden de Spartaanse troepen weer naar huis.

Direct na het vertrek van het Spartaans leger, dat nu weer onder de leiding van Pausanias stond, riep Thrasybulus een Atheense Volksvergadering samen. Hij vroeg wet en orde als naar oud in die Volksvergadering, en hij richtte daarmee weer de oude democratische instellingen van Athene op. Het herstel van de democratie gebeurde volledig in Athene in de herfst van het jaar na de dood van Alcibiades. De Dertig Tirannen hadden bijgevolg slechts iets langer dan een jaar geregeerd. De oligarchie kon geen wortel schieten te Athene!

Enige tijd later planden de oligarchen die te Eleusis woonden hun terugkeer naar de macht. Ze huurden troepen in. De Atheners marcheerden daarop naar Eleusis en ze doodden meedogenloos de veldheren van de huurlingen die uit Eleusis waren gekomen om met hen te onderhandelen. De Atheners onderhandelden daarna toch met de oligarchen van Eleusis, om tot een overeenkomst te komen over een eed die de twee partijen bond.

De eed ging, 'we zullen de vergrijpen van het verleden vergeten.'

Die eed van vergiffenis maakte een einde aan de open en gewapende burgerstrijd onder de Atheners. Athene kon onder haar oud democratisch bestel opnieuw werken om haar vergane glorie weer op te bouwen. De stad deed dat ook, en in minder dan een jaar werd ze opnieuw de rijkste stad van de Helleense wereld!

Nadat Thrasybulus de democratie had hersteld in Athene, bleef de polis in vrede leven gedurende meer dan vijftig jaar. Haar rijkdom groeide gestaag. Binnen de dertig jaar bestond haar militaire vloot uit meer dan driehonderd triremen, en een nieuwe Delische Bond was opgericht!

De Atheense veldheer Conon die aanwezig was geweest te Aegospotami en die aan die vernederende slag ontsnapt was, nam weerwraak door de Spartaanse vloot volledig te verslaan te Cnidus in 394 v. Chr., ongeveer tien jaar na de dood van Alcibiades. Conon versloeg de Spartaanse navarch Peisander. Conon leidde toen niet slechts een klein aantal Atheense schepen, maar vooral een grote Perzische vloot in medeleiderschap met de Perzische satraap Pharnabazus. Pharnabazus had inderdaad de zijde van Athene gekozen.

Peisander werd gedood en de Spartanen verloren vijftig triremen, waarmee hun overheersing van de Zee eindigde.

Conon keerde in triomf weer naar de Atheense havens in dat jaar. Hij herstelde direct de delen van de lange muren van de corridor van Pericles tussen en Athene en Piraeus, de delen die tot dan verwoest waren gebleven.

In een vreemde wending van het lot waren Athene en Perzië bondgenoten geworden, zoals Alcibiades tien jaar voordien had willen bewerkstelligen, en de vloot van Conon werd nu gesteund door Perzisch goud. Pharnabazus was van zijde gewisseld.

In het jaar vóór de dood van Alcibiades hadden de Atheners al een wet gestemd om aan de burgers van het eiland Samos ook het burgerschap van Athene te verlenen. Dit werd nogmaals bevestigd in het jaar na zijn dood, wanneer de Samianen samen met de Atheners het pro-Spartaanse oligarchische regime omver wierpen en terug democratisch werden.

Sparta

Koning Agis van Sparta erkende Leotychidas, de zoon van Alcibiades bij Timaea, de Koningin van Sparta, als zijn eigen zoon. Toen Agis stierf had Leotychidas Agis moeten opvolgen. Lysander, echter, die het toen nog voor het zeggen had in Sparta, gaf de voorkeur aan Agesilaus, zijn vroegere minnaar, de jongere broeder van Koning Agis. Hij intrigeerde bijgevolg om Agesilaus op de troon te brengen, en hij slaagde daar in door de wettelijkheid en de afkomst van Leotychidas in twijfel te trekken.

Lysander meende zijn invloed op Agesilaus verder te kunnen uitoefenen, maar Agesilaus ontpopte zich tot een goede Koning van Sparta die geleidelijk het juk en de invloed van Lysander afwierp.

Tien jaar na het einde van de Peloponnesische Oorlog en tien jaar na de dood van Alcibiades, was Sparta wanhopig verwickeld in een nieuwe oorlog tegen haar vroegere bondgenoten, tegen Corinthe, Thebes en de Boeotische Bond, en tegen Argos.

De Spartanen geraakten ook betrokken in een oorlog in Perzië. Sparta hielp eerst Cyrus de Jongere in een opstand tegen zijn broeder Artaxerces. Cyrus werd echter verslagen. Xenophon, de veldheer van de Helleense huurlingen van Cyrus, die te Athene geboren was en die de vroegere leerling was van Socrates, bracht het leger van de Helleense huurlingen van Cyrus terug uit het binnenland van Azië naar de Zee, en van daar weer naar huis. Xenophon schreef een boek over die veldtocht en terugkeer.

Na de dood van Cyrus lanceerde de taaie satraap Tissaphernes aanvallen tegen de Helleense steden in Ionië. Die steden vroegen hulp aan Sparta. Koning Agesilaus van Sparta organiseerde een campagne tegen de Perzische satraap, en hij leidde het leger in die strijd in 396 v. Chr. Hij leidde het leger zelf, en dwong daarmee Lysander naar een ondergeschikte rol. Lysander keerde woedend naar Sparta terug, waar de Gerousia hem prompt naar Boeotië zond, samen met de tweede koning, Pausanias zoon van Pleistoanax. Lysander slaagde er niet in op tijd voeling te krijgen met de strijdmacht van Pausanias, en hij bestormde daarom dan maar alleen de Boeotische stad van Haliartus. Hij werd gedood in die strijd.

Na de dood van Lysander kreeg Koning Agesilaus de beschikking over de archieven van Lysander. Agesilaus had inderdaad een rol gevonden in het huis van Lysander die een ontwerp was voor een nieuwe wet van Sparta, voorbereid door Lysander. Het pamflet stelde dat het Koningschap niet meer moest overgeërfd worden in de Eurypontide en Agiade families! De keuze van Koning kon gemaakt worden onder de beste Spartiaten. De Koningen moesten zoals Heraclides gekozen worden voor hun eigen verdienste, niet wegens hun afkomst. Agesilaus wou Lysander beschuldigen om naar het Koningschap van Sparta te willen dingen. Hij wou ook die rol gebruiken om de aanhangers van Lysander definitief te discrediteren in de Damos, maar Lacratidas, de ephor die de Raad van ephoren voorzat op dat ogenblik, raadde Agesilaus af om die tekst openbaar te maken. Hij vroeg de tekst met Lysander te begraven opdat het idee niet vooralsnog zou kunnen opgenomen worden door de Spartiaten.

Thebes was al lang niet meer tevreden met wat Sparta deed, en de Boeotische stad was beginnen afstand te nemen van de Lacedaemoniërs. Wanneer de macht van Athene vernietigd lag, begonnen Sparta en Thebes tegenover elkaar te staan, zodat Thebes de rol van Athene overnam. Later, maar nog tijdens de regering van Agesilaus, versloegen de Thebanen, geleid door hun geniale veldheer Epaminondas, het Spartaans leger geleid door de Medekoning van

Agesilaus, Cleombrotus, tijdens de Veldslag van Leuctra. Er bleven toen nog slechts ongeveer een duizendtal Spartiaten over, en die veldslag luidde het einde in van de macht van Sparta. Dit gebeurde in 371 v. Chr. De Thebanen versloegen de Spartanen nog in andere veldslagen. Ze vielen zelfs Laconië in, en vernietigden definitief de macht van Sparta.

Nog veel later veroverden de Macedonische Koningen Philippus en Alexander Boeotië, Attica en de Peloponnesos. Zij eindigden de hegemonieën van Sparta, Thebes en Athene.

In het jaar dat Koning Agesilaus van Sparta het bevel nam van de Spartaanse campagne tegen Perzië, in 396 v. Chr., won zijn zuster Cynisca de overwinning in de wagenrennen met vierspans van de Olympische Spelen. Het werd haar grote triomf, waarvoor ze vele, vele jaren had gewerkt. Na haar overwinning liet ze een herdenkingsmonument oprichten te Olympia, waarop gegraveerd stond dat ze de enige vrouw in Hellas was die ooit de lauweren ontving te Olympia. Haar broeder, Agesilaus, had haar aangemoedigd om deel te nemen, en hij had haar ook geholpen, zoals zij hem hielp het juk van Lysander af te werpen. Ze won nog een overwinning op de Spelen, vier jaar later, in 392 v. Chr. Na haar dood vereerden de Spartanen haar als een heldin van de stad, en een schrijn ter harer ere werd opgericht in Sparta.

Socrates

Enige jaren na de dood van Alcibiades werd de filosoof Socrates ervan beschuldigd de jonge mannen van Athene te hebben verdorven. Hij werd beschuldigd van goddeloosheid en om de goden van de polis niet voldoende te hebben erkend. Meletus, Anytus en Lycon beschuldigden hem hiervan bij de Raad. Socrates was toen, in 399 v. Chr., zeventig jaar oud.

Socrates verdedigde zich bij het grote gerechtshof dat samengeroepen was om over hem te oordelen. Hij verwierp de beschuldigingen die tegen hem geuit werden. Hij vroeg om niet bestraft te worden en om integendeel vrije maaltijden te mogen nemen in de prytaneis zolang hij leefde. Hij was ook bereid een boete te betalen.

Socrates was een tegenstander geweest van het regime van de Dertig, en hij had zelfs Critias een varken durven noemen. De Dertig Tirannen en vooral Critias hadden Socrates verboden nog te spreken met de jongeren. Wanneer de Dertig hem en anderen van de burgerwacht bevalen om een burger genaamd Leon van Salamis aan te houden en die man terecht te stellen, dan had Socrates dat geweigerd, en de Dertig hadden hem gehaat voor die openbare daad van afkeuring.

Maar het volk van dat jaar 399 v. Chr. was van mening dat veel van wat er met hen gebeurd was de fout was van mensen zoals Socrates die de oude gewoontes en het oude geloof in vraag hadden gesteld. Velen namen het hem ook kwalijk dat hij de meester en de vriend was geweest van mannen die tot de Dertig behoorden, en van mannen zoals Critias, Charmides en zelfs Alcibiades. Het gerechtshof oordeelde dat hij schuldig was, al gebeurde dat slechts bij een heel kleine meerderheid van stemmen. Hij werd ter dood veroordeeld. Socrates werd aldus het slachtoffer van de extreme democraten zoals vóór hem zijn leerling Alcibiades.

Op de dag die het proces van Socrates voorafging, verliet de jaarlijkse zending overzee naar het eiland Delos de stad Athene. De zending begon nadat de priester van Apollo het schip versierd had met bloemensluiers. De zending bestond uit slechts één schip, de oude pentecoster met één enkele rij van roeiers aan beide zijden, die uit Piraeus zeilde opgesmukt

met bloemen. De zeilers en de gezagsdragers aan boord van het schip zouden te Delos de overwinning gaan vieren van Theseus, de stichter van Athene, op de Minotaurus van Kreta. Tot het schip terugkeerde naar Athene moest de stad zuiver blijven, zodat terechtstellingen niet mochten plaatshebben. Socrates moest in zijn cel in de gevangenis blijven wachten op de terechtstelling, tot het schip weer Piraeus zou binnenzeilen. Het duurde een hele tijd vooraleer het schip terugkwam.

Vele vrienden kwamen Socrates in de gevangenis bezoeken. De mannen die rond hem bleven waren Apollodorus, Critobulus en zijn vader Crito, Hermogenes, Epigenes, Aeschines, Antisthenes, Cresippus of Paeanis, Menexenus en Phaedo. Bezoekers van buiten Athene waren Simmias, Cebes en Phaedondas van Thebes, en Euclides, en Terpsion van Megara. Plato zou ook daar geweest zijn, maar hij lag ziek in die tijd. De mannen stelden voor aan Socrates om de gevangenisbewakers om te kopen, zodat hij kon ontsnappen, maar Socrates weigerde dat.

Op de dag dat het schip van Delos opgemerkt werd in de haven, bij zonsondergang, bereidde de man die Socrates moest terechtstellen hem een kom vergif voor van dolle kervel. Socrates nam eerst een bad, want hij gaf er de voorkeur aan zich zelf te wassen vóór zijn dood, eerder dan de vrouwen werk te geven om hem te moeten wassen na zijn dood.

Socrates herinnerde zich dan ook hoe hij, zeer vele jaren geleden, met een jongeman die hij bemind had boven op Kaap Sounion had gestaan en het met bloemen versierde schip op weg naar Delos had zien voorbijvaren, traag, statisch, stil en plechtig. Hij had toen een voorgevoel gehad dat het schip ooit zijn dood zou aankondigen.

Wanneer het ogenblik van de terechtstelling van Socrates aangebroken was, stonden al zijn vrienden rond hem. Hij mocht kort met zijn drie zoons en met zijn echtgenote praten, alsook met de andere vrouwen van zijn huishouding. Later gaf de beul hem in zijn cel het vergif te drinken. De filosoof dronk het fatale vergif kalm en langzaam uit. Socrates ging even later op zijn rug liggen, want zijn benen voelden zwaar onder hem aan. De koude van het gif verspreidde zich door zijn lichaam tot het zijn hart raakte en dat deed stoppen te slaan.

Dit was het verhaal van Alcibiades en van Socrates, een verhaal van deugd en hartstocht, hoewel wie deugd was en wie hartstocht moeilijk te bepalen viel. Het verhaal werd geschreven opdat u zou nadenken, want de verhalen van de geschiedenis herhalen zich steeds opnieuw, wellicht tot de mensheid wijs geworden is. En dan nog ...

Figuren uit de Peloponnesische Oorlog

Adeimantus: Atheense veldheer. Hij werd met Alcibiades naar de Hellespont gezonden in 408 v. Chr. Eerder werd hij veroordeeld, zoals Alcibiades, in de zaak van de parodie op de Eleusiaanse mysteries. Hij werd toen beschouwd als behorende tot de partij van Alcibiades, maar hij ontsnapte uit Athene. Hij ging in ballingschap in Ionië en werd gevangengenomen door de Perzische krijgers daar. Gevangen in de stad Sardis, ontsnapte hij uit die stad samen met Alcibiades. Hij werd later herkozen tot veldheer in Athene en nam in die functie deel aan de slag van Aegospotami. Hij werd daar gevangengenomen door de Spartanen, maar weer vrij gelaten.

Aenesias: Spartaanse ephor bij het uitbreken van de Peloponnesische oorlog in 431 v. Chr.

Agatharchus: een leider uit Syracuse die in 413 v. Chr. met een vloot naar de Peloponnesos gezonden werd om aan te dringen op krachtadiger oorlogsinspanningen tegen Athene. Hij verbrandde bouwplaatsen voor schepen van de Atheners in Italië, waardoor de logistiek in de oorlog moeilijker werd voor de Atheense vloot.

Agatharidas: met Isocrates en Machaon Corinthische bevelvoerders van een Spartaanse vloot die vanuit Corinthe naar Cnemus gezonden werd om te helpen in de slag van Stratus in 429 v. Chr., maar verslagen werd door Phormio tijdens een zeeslag vóór Patrae en Dyme in Achaea.

Agesander: met Melesippus en Ramphias een Spartaanse ambassadeur die in 432 v. Chr. het Spartaanse ultimatum aan Athene bracht, waardoor de Peloponnesische oorlog begon.

Agessandridas zoon van Agesander: Spartaanse bevelvoerder. Hij droeg het bevel over een Spartaanse vloot in 411 v. Chr. die voor anker lag te Laconië. Hij veroverde Aegina tijdens zijn reis naar Euboea en bedreigde Piraeus. Hij zeilde nadien langs Megara tot aan de kust van Salamis, maar zijn schepen zeilden langs Kaap Sounion en later naar Oropus zonder Piraeus aan te vallen. Op Euboea versloeg hij een Atheense vloot geleid door Thymochares.

Agessippidas: Spartaanse gouverneur van Heraclea. Hij werd verdreven door de Boeotiërs wegens incompetentie in 420 v. Chr.

Agis zoon van Archidamus: Koning van Sparta. Hij volgde zijn vader Archidamus op als Koning van Sparta in 427 v. Chr. Hij leidde een Spartaans leger om Attica binnen te vallen en te verwoesten in 426 v. Chr., maar keerde na een aardbeving in de landengte van Corinthe terug, zodat er geen invasie van Attica heeft plaatsgevonden dat jaar. Hij viel Attica binnen en vernietigde het in 425 v. Chr., maar hij bleef toen slechts vijftien dagen in Attica, omdat de Atheners Pylos veroverden in de Peloponnesos. Hij marcheerde naar Leuctra 419 v. Chr., maar keerde snel weer naar huis. In 418 v. Chr. viel hij Argos aan met een Spartaans leger, maar hij keerde daarvan ook snel terug nadat hij Saminthus had verwoest. In 418 v. Chr. sloot hij een wapenstilstand van vier maanden met veldheren van Argos om een veldslag te voorkomen. Hij kreeg de schuld voor deze wapenstilstand in Sparta, de schuld ook om geen veldslag te hebben geleverd bij Nemea. Als gevolg daarvan moest hij tien Spartaanse bevelvoerders aanvaarden als adviseurs. Datzelfde jaar trok hij eens te meer tegen Argos te velde, omdat de burgers van Argos Tegea wilden innemen. Hij won de Slag bij Mantinea

tegen de Argiven in 418 v. Chr. In 418 v. Chr. - 417 v. Chr. trok hij opnieuw tegen Argos op, dat verdedigingsmuren aan het bouwen was om zich tegen Sparta te kunnen verdedigen. Hij vernietigde toen de muren van Argos. Hij nam ook Hysia in tijdens die expeditie, en doodde alle vrije mannen van de stad. Hij viel Attica weer aan in 414 v. Chr., verwoestte het land en versterkte Decelea (op advies van Alcibiades). Deze Spartaanse bezetting bedreigde de rijkste vlakten van Attica voor Sparta. In de winter van 413 v. Chr. stuurde hij opnieuw een krijgsmacht naar Decelea, en hij verzamelde geldfondsen van de Spartaanse bondgenoten om een vloot te bouwen voor Sparta. In de zomer van 410 v. Chr. viel hij rechtstreeks de stad Athene aan, maar de Atheners sloegen de aanvallen af en dwongen hem zich terug te trekken naar Decelea. Tot de nederlaag van de Atheense vloot bij Aegospotami verbleef hij in Decelea.

Alcaeus: archont van Athene in 421 v. Chr. bij de ondertekening van de Vrede van Nicias met Sparta.

Alcibiades zoon van Clinias: Atheense staatsman en veldheer. Geboren in 451 v. Chr., of 452 v. Chr. Hij was een leerling en vriend van Socrates. Pericles de Grote was zijn voogd. Rond 430 v. Chr. probeerde hij de status van 'proxenos' of publieke vertegenwoordiger van Sparta te bekomen, een titel die zijn grootvader bezat, maar de Spartanen wezen hem af. Hij nam dan een krachtig anti-Spartaans standpunt in. Hij nam deel met Socrates in de belegering van Potidaea en in de Slag te Delium. In 420 v. Chr. werd hij voor de eerste maal veldheer. Hij zocht een alliantie met Argos en hij probeerde ook de Vrede van Nicias tussen Sparta en Athene te beëindigen. Hij was in de Peloponnesos in 419 v. Chr. als veldheer. In 418 v. Chr. werd hij ambassadeur voor Athene in Argos. Hij voer met een vloot naar Argos in 417 v. Chr. en hij greep driehonderd pro-Spartaanse burgers van Argos gevangen en vervoerde hen naar Athene. Hij drong er in de Atheense Volksvergadering in 415 v. Chr. op aan om Sicilië aan te vallen, en werd vervolgens naar daar verzonden met Nicias en Lamachus met een belangrijke Atheense vloot en een leger. Toen hij net was aangekomen op Sicilië, bracht het Atheense boodschapschip, de Salaminia, hem het bericht dat hij moest terechtstaan in Athene voor de vernietiging van Hermae beeldhouwwerkjes. Hij vluchtte vervolgens naar Sparta. Daar, in 415 v. Chr. tot 414 v. Chr. nodigde hij de Spartanen uit zich meer te betrekken in Sicilië en ook om Decelea te versterken in Attica. Hij stelde de Spartanen voor om versterkingen te sturen onder Gylippus naar Syracuse. In 412 v. Chr. voer hij met een kleine vloot en met de Spartaan Chalcideus, in dienst van de Spartanen, naar Tissaphernes, de Perzische satraap van Lydië en Carië. Hij slaagde erin Chios en andere steden in opstand tegen Athene te brengen. In 411 v. Chr. zocht hij echter toenadering tot de Atheense bevelhebbers op Samos om terug te kunnen keren naar Athene. Daartoe probeerde hij Tissaphernes te overtuigen een bondgenootschap aan te gaan met Athene in plaats van een bondgenoot van Sparta te worden. Hij werd naar het Atheens leger in Samos gebracht door Thrasybulus, en meteen benoemd tot veldheer daar. In 410 v. Chr. keerde hij terug naar het Hof van Tissaphernes, maar werd gearresteerd door de satraap en naar Sardis geleid. Hij ontsnapte uit Sardis een maand later. Met Theramenes en Thrasybulus versloeg hij de Spartaanse vloot geleid door Mindarus bij Cyzicus in 410 v. Chr. Na Cyzicus bouwde hij een fort te Chrysopolis, tegenover Byzantium. Met Theramenes viel hij Chalcedon aan in 408 v. Chr. tegen Pharnabazus en Hippocrates, maar faalde er in de stad te veroveren. Met Thrasyllus viel hij Byzantium aan in 408 v. Chr. en zij namen de stad door intern verraad in. In 408 v. Chr. kon hij officieel terugkeren naar Athene. Later dat jaar werd hij met een groot leger en met als medeveldheren Aristocrates, Adeimantus en Conon nogmaals naar de Hellespont gezonden. In 407 v. Chr. probeerde hij daar Andros te veroveren en daarna zeilde hij naar Cos, Rhodos, Samos en Notium. In 406 v. Chr. liet hij zijn vloot te Notium om zich bij Thrasybulus aan te sluiten in de belegering van Phocaea. Hij liet de leiding van zijn vloot over aan Antiochus. Antiochus verloor de Slag van

Notium tegen Lysander in afwezigheid van Alcibiades, maar Alcibiades werd zwaar beschuldigd door de Atheense Volksvergadering voor die nederlaag. Hij werd verwijderd van het bevel over de vloot in 406 v. Chr. en ging in ballingschap in de buurt van de Hellespont in Thracië, en woonde sindsdien in een fort dat hij daar bouwde. Vóór de Slag van Aegospotami in 405 v. Chr. kwam hij de Atheense veldheren waarschuwen. Hij wou dat ze hun basis verplaatsten naar Sestos en hij beloofde landstrijdkrachten van de Thracische Koning als versterking te brengen, maar de Atheense veldheren wilden niet naar hem luisteren. In 404 v. Chr. trok hij naar het hof van Pharnabazus, maar hij werd vermoord op zijn weg naar Susa, op weg naar het hof van de Koning van Perzië.

Alciphron: een Spartaan, die de Spartaanse belangen vertegenwoordigde in Argos in 418 v. Chr. Met vijf veldheren van Argos onderhandelde hij in 418 v. Chr. in de buurt van Nemea samen met koning Agis van Sparta een wapenstilstand om een gevecht tussen de legers van Sparta en van Argos te vermijden. Hij slaagde er in een wapenstilstand van vier maanden veilig te stellen.

Alcidas: Spartaanse navarch, die leiding had van een vloot van Sparta, gestuurd naar het eiland Lesbos om daar de opstand te helpen tegen Athene in 428 v. Chr. en 427 v. Chr. Met Brasidas werd hij door Sparta in 427 v. Chr. uitgezonden om hulp te bieden aan de oligarchen van Corcyra, maar hij trok zich terug toen de Atheense troepen arriveerden.

Alcmenes zoon van Sthenalaïdas: Spartaanse bevelvoerder die in 412 v. Chr. door Koning Agis van Sparta naar Euboea gezonden werd. Euboea wilde toen in opstand komen tegen Athene na de nederlaag van Athene in Sicilië. Maar ook het eiland Lesbos wou in opstand komen, en Agis gaf er de voorkeur aan eerst Lesbos te helpen. Dus voer Alcmenes in 412 v. Chr. met een vloot naar Lesbos, maar werd later bevolen naar Chios te varen. Hij werd gedood op weg naar Chios in een zeeslag, die hij verloor tegen een Atheense vloot.

Alexarchus: bevelvoerder van Corinthe, gezonden met een leger hoplieten door de Spartaanse Alliantie in 413 v. Chr. naar Sicilië, ter ondersteuning van Syracuse.

Alexicles: één van de Atheense veldheren van de Vierhonderd, een oligarchisch regeringsbestel, en één van de organisatoren van de oligarchische politieke clubs. Hij werd gearresteerd door democratische hoplieten in Piraeus bij 411 v. Chr., maar later weer vrijgelaten. Met Peisander vluchtte hij naar Decelea toen de Vierhonderd werden omvergeworpen door de democraten.

Ameiniades zoon van Philemon: Athener aan het hof van Sitalces, koning van Thracië. Learchus en Ameiniades overhaalden in 430 v. Chr. Ladoes zoon van Sitalces om de Spartaanse ambassadeurs die op weg waren naar Perzië te arresteren.

Ameinias: één van de drie Spartaanse bevelvoerders die met een leger in Thracië Brasidas steunden in 423 v. Chr.

Ammias zoon van Coroleus: één van de eerste Plataeërs om de stadsmuren te beklimmen in een poging om uit te breken uit de Spartaanse belegering van Plataea in 428 v. Chr.

Amorges zoon van Pissuthenes: bastaardzoon van Pissuthenes, die in opstand kwam tegen de Koning van Perzië. Net als Pissuthnes was Amorges een opstandige vijand van Koning Darius en van Tissaphernes. Hij werd gevangen genomen in 411 v. Chr. en dan overgedragen

aan Tissaphernes.

Amphias zoon van Eupaïdas: staatsman van Epidauros die in 423 v. Chr., samen met Spartaanse staatslieden, een jaar wapenstilstand met Athene voor Sparta en haar bondgenoten aanvaarde

Andocides: een van de mensen die de mysteriën van Eleusis parodieerden in de tijd van Alcibiades. Hij werd verbannen uit Athene, maar keerde terug na de algemene amnestie van 403 v. Chr. Hij werd opnieuw voor het gerecht gedaagd in 399 v. Chr., en dan geëxecuteerd.

Andocides zoon van Leagoras: Atheense vlootbevelvoerder, die samen met Glaucon ter ondersteuning van Corcyra in zijn oorlog met Corinthe in 433v. Chr. werd gezonden. Hij nam deel aan dat jaar in de Slag bij Sybota.

Androcles: een leider van de Democratische Partij in Athene, hij werd vermoord in 411 v. Chr.

Andromedes: Spartaanse ambassadeur, die met Phaedimus en Antimenidas een alliantie met Argos in 420 v. Chr. bespraken.

Androsthene: beroemde worstelaar en boxer van Arcadia. Hij won de spelen van het worstelen en boksen op de Olympische Spelen van 420 v. Chr., waarin de Spartanen niet mochten deelnemen.

Antalcidas: Spartaanse bevelvoerder, geboren rond 435 v. Chr. Hij kan Lysander vergezeld hebben in de Hellespont als diens assistent. Hij was een diplomaat, die ook een vertrouweling was van Koning Agesilaus van Sparta.

Antimenidas: Spartaans ambassadeur, die met Phaedimus en Andromedes een alliantie met Argos in 420 v. Chr. besprak.

Antiochus: piloot van schepen voor Alcibiades. Antiochus was een oude vriend van Alcibiades, en Antiochus voerde het bevel over de trireem van Alcibiades. Hij kreeg de leiding van Alcibiades over de Atheense vloot op Notium in 406 v. Chr. Hij leverde een veldslag met Lysander ondanks de bevelen tot het tegenovergestelde van Alcibiades, en een groot deel van de Atheense vloot werd toen vernietigd door de Spartanen.

Antiphon: oligarch in Athene tijdens de periode van de Vierhonderd. Hij was één van de meesterbreinen achter de oligarchische revolutie in Athene van 413 v. Chr. Met Phrynichus ging hij naar Sparta om een vrede te onderhandelen, maar Phrynichus werd vermoord op zijn terugkeer in Athene.

Antisthenes: Spartaanse bevelhebber die naar Pharnabazus in de Hellespont gezonden werd om die laatste ter hulp te snellen.

Aracus: navarch of admiraal van Sparta, benoemd in 405 v. Chr.. Hij was met Lysander als co-navarch (in feite als 'epistoleus' of secretaris) uitgezonden om de Spartaanse vloot in de Aegeïsche Zee te leiden.

Archestratus zoon van Lycomedes: bevelvoerder van de Atheense vloot. Hij werd

uitgezonden door Athene om eerst Perdiccas, koning van Macedonië, te bestrijden en vervolgens om Potidaea belegeren in 432 v. Chr.

Archestratus: Atheense staatsman die in 405 v. Chr. in de Atheense Volksvergadering voorstelde de Spartaanse voorwaarden tot overgave van Athene te aanvaarden.

Archetimus zoon van Eurytimes: met Isarchidas één van de twee bevelvoerders van de Corintische landstrijdkrachten in de oorlog met Corcyra van 433 v. Chr.

Archidamus zoon van Zeuxidamus: Koning van Sparta tijdens de eerste oorlogsverklaring met Athene in 432 v. Chr. Archidamus was getrouwd met Lampito, dochter van Koning Leotychidas en hij trouwde een tweede maal met Eupolia. Agis was de zoon van Archidamus met Lampito en Agesilaus en Cynisca zijn kinderen bij Eupolia. Hij was een 'xenos', een vriend van Pericles de Grote, omdat de grootvader van Archidamus, Leotychidas II, en Xanthippus, de vader van Pericles, samen bevelvoerders waren van de Helleense vloot in de oorlog tegen Perzië in 479 v. Chr. Zijn medekoning Pleistoanax was in ballingschap, veroordeeld wegens hoogverraad sinds 455 v. Chr. Hij regeerde van 469 v. Chr. tot 427 v. Chr. Hij leidde de eerste aanval van de Spartanen in Attica. Hij viel in 429 v. Chr. Plataea aan, en belegerde de stad.

Archidemus: één van de aanklagers van de Atheense veldheren beschuldigd van nalatigheid na de Slag van Arginusae. Archidemus was de leider van de Democratische Partij in die periode, maar toch gaf hij eerder de voorkeur aan steun voor Alcibiades.

Ariantides zoon van Lysimachus: bevelvoerder, samen met Pagondas, over de Thebaanse legers die de Atheners van Hippocrates aanvielen in 424 v. Chr. De Thebanen wonnen de Slag bij Delium en veroverden die stad.

Ariphron zoon van Xanthippus: de broeder van Pericles de Grote.

Aristarchus: oligarch in Athene tijdens de periode van de Vierhonderd.

Aristeus zoon van Adimantus: Corintische bevelvoerder, gestuurd door Sparta en haar bondgenoten om het beleg van Potidaea te doen beëindigen in 432 v. Chr. Hij nam deel aan de Slag van Potidaea, maar verliet de stad toen ze omringd werd door de Atheners. Hij vocht tegen de Atheners een tijdje vanuit het binnenland. In 430 v. Chr. werd hij door Corinthe uitgestuurd op een missie naar Perzië, maar hij werd gevangengenomen, samen met andere ambassadeurs, door de Atheners. Hij werd naar Athene gebracht en daar vermoord.

Aristeus zoon van Pellichas: één van de drie bevelvoerders (met Callicrates en Timanor) van een Corintische vloot, uitgestuurd om oorlog te voeren tegen Corcyra in 433 v. Chr. Hij nam deel aan de zeeslag van Leucimne.

Aristeus van Sparta: één van de drie Spartaanse bevelvoerders die Brasidas in 423 v. Chr. in Thracië hielpen met een Spartaans leger.

Aristides zoon van Archippus: bevelvoerder van de Atheense schepen gestuurd in 425 v. Chr. om fondsen te verzamelen van de Atheense bondgenoten. Hij nam de Perzische ambassadeur Artaphernes gevangen die brieven voor Sparta meebracht. Artaphernes werd later ongedeerd teruggestuurd naar Perzië. Aristides werd met Lamachus en Demodocus eens

te meer naar de Ionische steden in 424 v. Chr. gestuurd om geldfondsen te verzamelen voor de Atheense oorlogsinspanning. Zij namen toen Antandros in.

Aristocles: Spartaanse bevelvoerder die in 418 v. Chr. weigerde tijdens de Slag bij Mantinea de bevelen van Koning Agis uit te voeren. Hij werd schuldig bevonden in Sparta en verbannen uit de stad.

Aristocrates: oligarch in Athene tijdens de periode van de Vierhonderd. Later, in 408 v. Chr., werd hij benoemd tot veldheer samen met Alcibiades, en met een grote vloot naar de Hellespont gezonden.

Aristoteles zoon van Timocrates: Atheense bevelvoerder die samen met Hierophon en een vloot naar de Peloponnesos gestuurd werd, rond 426 v. Chr. Hierophon en Aristoteles benoemden Demosthenes tot hoofdveldheer in de strijd tegen het Spartaanse leger van Eurylochus.

Asopius zoon van Phormio: Atheense bevelvoerder. Hij viel met een Atheense vloot de kusten van de Peloponnesos aan in 428 v. Chr. om de Acarnanieren te helpen. Hij werd gedood in dat jaar bij een slag te Nericus.

Aspasia: vrouw van Pericles. Pericles scheidde van zijn eerste vrouw om te huwen met Aspasia, en hij woonde vijftien jaar met haar samen, tot aan zijn dood.

Astymachus zoon van Asopolaus: met Lacon een woordvoerder van de burgers van Plataea tijdens de overgave van de stad aan de Spartanen in 427 v. Chr.

Astyochus: Spartaanse admiraal die het opperbevel kreeg op zee in de gevechten in de Aegeïsche Zee van 411 v. Chr. Hij ontsloeg de Meropide Cos in 411 v. Chr., en probeerde Cnidos in te nemen, maar vluchtte voor een Atheense vloot onder de leiding van Charmines. Later bracht zijn vloot Rhodos in opstand tegen Athene. Hij bracht zijn Spartaanse vloot te Mycale, vóór Samos, maar viel nooit de Atheners rechtstreeks aan. Hij werd ontheven van zijn bevel door Mindarus in augustus van 411 v. Chr.

Athenagoras: een democraat van Syracuse, die in 415 v. Chr. bij de invasie van Sicilië door een Atheens leger pleitte tegen weerstand aan Athene. Hij werd echter overstemd, en Syracuse begon met de voorbereidingen voor de oorlog, vooral door het organiseren van een grote ruitertij, die de Atheners niet hadden.

Athenaus zoon van Pericleidas: Spartaanse staatsman die samen met Taurus en Philocharidas een jaar wapenstilstand met Athene aanvaardde in 423 v. Chr.

Autocharidas: Spartaanse bevelvoerder. In 422 v. Chr. werd hij door Sparta met Ramphias en Epicydidus naar Thracië gezonden, om daar Spartaanse versterkingen te brengen na de Slag van Amphipolis.

Autocles zoon van Tolmaeus: Atheense bevelvoerder. Hij leidde met Nicias en Nicostratus de expeditie van Athene tegen Cythera in 424 v. Chr. en nam de stad in. Ze verwoestten de Spartaanse kusten dat jaar, veroverden en verwoestten Thyrea door brand.

Boriades: één van de Aetoliaanse vertegenwoordigers die naar Sparta gingen in 426 v. Chr.

om Spartaanse om hulp te gaan vragen tegen Athene toen hun land aangevallen werd door Demosthenes.

Brasidas zoon van Tellis: Spartaanse bevelvoerder die in 431 v. Chr. de stad Methone van een Atheense aanval redde. Hij werd ephor dat jaar. Hij werd door Sparta in 429 v. Chr. uitgezonden om de navarch Cnemus te adviseren. Hij en Cnemus deden een mislukte poging om Piraeus aan te vallen in 429 v. Chr. Met Alcidas werd hij daarna in 427 v. Chr. uitgestuurd om de oligarchen van Corcyra te ondersteunen, maar hij trok zich terug toen de Atheense troepen arriveerden. Hij nam deel aan een poging om het Spartaanse leger op Sphacteria in 425 v. Chr. te redden, maar hij werd gewond en viel in de zee daar. Met een leger van Corintiërs, Phlasiërs, Sicyoniërs, Boeotiërs en Spartanen ging hij Megara helpen toen Demosthenes en Hippocrates de stad aanvielen in 424 v. Chr. Daarom konden de Atheners de stad niet veroveren. Hij ging op een Thracische expeditie in 424 v. Chr. Op campagne in Thessalië werd hij vergezeld door Dorus, Hippolachidas, Torylaus, Strophaeus de Chalcidiër en Nicomidas van Larissa. Hij hielp Perdicas van Macedonië dan, maar maakte een overeenkomst met Arrhabeus zoon van Bromerus, Koning van de Lyncestiaanse Macedoniërs, tegen de wens van Perdicas in. Hij nam de stad van Acanthus in zonder veldslag in 424 v. Chr. Hij veroverde Argilus, Myrcinus en Amphipolis in, in 424 v. Chr. Na de inname van Amphipolis marcheerde hij naar en tegen de stad Acte. Hij ontving vele steden in overgave in 424 v. Chr. - 423 v. Chr., en nam Torone en Lecythus met geweld in. Hij was een Spartaanse politicus ook, altijd voorstander van de oorlog tot het einde, en net zoals Cleon in Athene, probeerde hij de wapenstilstand van 423 v. Chr. tussen Sparta en Athene te ondermijnen. In 423 v. Chr. aanvaardde hij de overgave van Scione, een stad van Pallene, die in opstand was gekomen tegen en uit de Atheense alliantie. Datzelfde jaar veroverde hij opnieuw Mende, een stad die eerder werd ingenomen door de Atheense veldheren Nicias en Nicostratus. Eind 423 v. Chr. organiseerde hij een expeditie samen met Perdicas, Koning van Macedonië, gericht tegen Arrhabeus. Hoewel in de steek gelaten door het Macedonische leger op een cruciaal ogenblik, versloeg Brasidas de Lyncestianen. Datzelfde jaar probeerde hij ook om Potidaea te veroveren, maar slaagde daar niet in. Hij won de strijd van Amphipolis tegen Cleon in 422 v. Chr., maar raakte gewond en stierf. Hij werd vervolgens beschouwd als een van de oprichters, of vaders van Amphipolis.

Battus: een Corintische bevelvoerder die een tegenaanval deed met Lycophon tegen een Atheense invasie van gebieden van Corinthe in 425 v. Chr.

Callias zoon van Calliades: Atheense vlootbevelvoerder die ter versterking van het Atheens leger tijdens het beleg van Potidaea in 432 v. Chr. naar die stad gezonden werd. Hij werd gedood tijdens een grote veldslag vóór Potidaea.

Callias zoon van Hipponicus: Callias leefde van ongeveer 455 v. Chr. tot en met ongeveer 370 v. Chr. Callias erfde een enorm fortuin van zijn vader, evenals belangrijke maatschappelijke taken. Hij werd opgeleid als een Sofist en liet veel Sofistische filosofen (Protagoras, Gorgias, en Prodicus) in zijn huis in Piraeus wonen. Alcibiades trouwde met Hipparete, de zuster van deze Callias. Socrates kende Callias ook goed.

Callicrates zoon van Callias: één van de drie bevelvoerders (met Aristeus en Timanor) van een Corintische vloot die uitgestuurd werd om oorlog te voeren tegen Corcyra in 433 v. Chr. Hij nam deel aan de zeeslag van Leucimme.

Callicratidas: Spartaanse bevelvoerder die Lysander verving aan het hoofd van de

Peloponnesische vloot in 406 v. Chr. Hij verplaatste de Spartaanse vlootbasis weer van Ephesus naar te Miletus. Hij deed eerst de vloot van Conon in Mytilene in een valstrik lopen, maar hij verloor de Slag bij Arginusae in datzelfde jaar tegen Conon, de belangrijkste zeeslag in de Hellespont van het tweede deel van de Peloponnesische Oorlog.

Callixeinus: Atheense demagoog die in de Volksvergadering tegen de acht Atheense veldheren sprak die geen poging ondernomen hadden tijdens de Slag bij Arginusae om de Atheense zeelui die in de zee vielen tijdens een storm, en die verdronken, te redden. Zes van de veldheren werden ter dood veroordeeld in Athene, en terechtgesteld, onder wie Pericles de Jonge.

Carcinus zoon van Xenotimus: met Proteas en Socrates als bevelvoerders door Athene uitgestuurd met een vloot om de Peloponnesische kust aan te vallen in 431 v. Chr.

Chaereas zoon van Archestratus: een Athener die uitgestuurd werd aan boord van het boodschapschip de 'Paralus' van Samos naar Athene om nieuws te geven over de democratische tendens van de Atheense vloot van Samos. Hij werd gearresteerd door de Vierhonderd in Athene, maar ontkwam en keerde terug naar Samos.

Chalcideus: Spartaanse zeebevelhebber die naar het eiland Chios gezonden werd. Hij was met een vloot in 413 v. Chr. - 412 v. Chr. actief ter ondersteuning van de Spartaanse vloot in de Aegeïsche Zee. Hij werd gedood in 411 v. Chr. in een slag tegen Atheense strijdkrachten te Panormus in de buurt van Miletus.

Charicles zoon van Apollodorus: Atheense veldheer die met een vloot naar de Peloponnesos gezonden werd in 413 v. Chr., om Argos te vragen Athene te helpen in de oorlog met Syracuse. Hij viel de kusten van Laconië toen aan. Hij was met Critias een wetgever onder de Dertig Oligarchen in de periode van 404 v. Chr. tot 403 v. Chr.

Charmides zoon van Glaucon: oom van Plato aan de kant van zijn moeder. Toen hij jong was, was hij bekend om zijn schoonheid. Hij was één van de Dertig Tirannen in 404 v. Chr. - 403 v. Chr. van Athene, en een leider in die oligarchische revolutie. Hij was ook een leerling van Socrates. Hij stierf in de gevechten van de contrarevolutie van 403 v. Chr.

Charmines: Atheense bevelvoerder die naar Samos gestuurd werd in 411 v. Chr. met Strombichides en Euctemon om de Atheense troepen daar te versterken. Hij viel een vloot aan met Astyochus vóór de stad Cnidus dat jaar, maar moest zich terugtrekken toen er te veel Spartaanse geallieerde schepen aanvoeren. Hij was een democraat onder de Atheense veldheren op de basis van Samos.

Charoeades zoon van Euphiletus: Atheense bevelvoerder die deelnam aan de eerste Atheense expeditie naar Sicilië in 427 v. Chr. Hij vestigde zich in Rhegium en voerde van daaruit oorlog aan de Sicilianen. Hij werd gedood in een gevecht met het leger van Syracuse in 426 v. Chr.

Chrysis: priesteres van Argos bij het uitbreken van de Peloponnesische oorlog in 431 v. Chr. In 423 v. Chr., brandde ze per ongeluk de tempel van Hera af in Argos, waarna ze vluchtte naar Phlius. Phaeinis werd benoemd als haar opvolgster.

Clearchus zoon van Ramphias: Spartaanse bevelvoerder, die het bevel kreeg over de

gezamenlijke Spartaanse troepen in de Hellespont in 412 v. Chr. In 411 v. Chr. werd hij naar Pharnabazus gezonden om de controle van de steden langs de Hellespont op te nemen. Hij bracht de opstand in Byzantium tegen Athene tot stand. In 408 v. Chr. verdedigde hij Byzantium tegen Alcibiades en Thrasyllus. Hij was een dergelijke arrogante heerser in Byzantium, dat de Byzantijnen samenspannen met Alcibiades om hun stad aan de Atheners over te geven zonder slag of stoot. Hij werd gedood in de Slag om Byzantium datzelfde jaar.

Clearidas zoon van Cleonymus: Spartaanse bevelvoerder die als gouverneur de leiding had van Amphipolis, in die functie daar geplaagd door Brasidas in 423 v. Chr.

Cleinias zoon van Cleinias: jongere broer van Alcibiades. Vooreerst was Aripbron broer van Pericles zijn voogd, maar Aripbron kon hem niet in toom houden zodat hij na 6 maanden de jongen bij Pericles bracht, die dan ook zijn voogd werd.

Cleippides zoon van Deinias: Atheense bevelvoerder, uitgestuurd met een strijdkracht om de opstand te onderdrukken van het eiland Lesbos en haar belangrijkste stad Mytilene in 428 v. Chr.

Cleobulus: ephor in Sparta in 421 v. Chr. - 420 v. Chr. Met Xenares adviseerde hij de Boeotiërs tot het aangaan van een alliantie met Argos, met het doel om deze alliantie later in de grotere alliantie van Sparta onder te brengen.

Cleomedes zoon van Lycomedes: Atheense veldheer. Hij werd uitgezonden op een expeditie naar het eiland Melos, een Spartaanse kolonie, die geweigerd had om een alliantie met Athene aan te gaan in 417 v. Chr. Met Tisias belegerde en omsingelde hij de stad Melos nadien.

Cleomenes: broeder van Pleistoanax, Koning van Sparta. Hij handelde voor Koning Pausanias, de minderjarige zoon van Pleistoanax, om Attica binnen te vallen en te verwoesten in 427 v. Chr.

Cleon zoon van Cleanetus: Atheense staatsman en veldheer, voorstander van de oorlog met Sparta ten koste van alles. Hij stelde in 427 v. Chr. in de Atheense Volksvergadering voor om alle Mytilenen ter dood te brengen na de opstand en de overgave van die stad. Hij verzette zich tegen een vrede met Sparta nadat een groot aantal Spartiaten werden omsingeld op Sphacteria in 425 v. Chr. Als gevolg hiervan werd hij met een Atheense vloot gezonden om Sphacteria te veroveren in 425 v. Chr. Hij koos Demosthenes als medebevelvoerder, en kort nadien overwon Demosthenes de Spartaanse troepen daar. In 422 v. Chr., na een jaar van wapenstilstand met Athene, zeilde hij met een Atheense vloot naar Thracië. Hij veroverde Torone en keerde terug naar Eione met zijn leger. Hij verloor vervolgens de Slag bij Amphipolis tegen Brasidas, en werd daar gedood in 422 v. Chr.

Cleophon: Atheense demagoog. Toen na de gevechten van Cynossema, Abydos en Cyzicus van 411 v. Chr. - 410 v. Chr. de Spartanen vrede zochten met Athene, sprak hij zich in de Volksvergadering uit tegen de vredesvoorstellen, zodat Athene de vrede afwees. Hij verwierp in de Volksvergadering van Athene andere vredesvoorstellen van Athene, gemaakt na de Slag van Arginusae in 406 v. Chr. Hij stemde ook tegen de motie van overgave aan Sparta in 405 v. Chr.

Cleopompus zoon van Clinias: met Hagnon een collega van Pericles in de hoge Atheense leiding bij het begin van de Peloponnesische oorlog. Hij was de Atheense bevelvoerder van

een vloot die door Athene gezonden werd om de wacht te houden op Euboea en Thronium in 431 v. Chr. Hij werd verslagen door de Locriërs te Alope in 431 v. Chr. Hij nam deel gedurende een paar maanden aan het beleg van Potidaea, waarnaar hij gezonden werd samen met Hagnon en een Atheens leger.

Clinias zoon van Axiochus: een neef van Alcibiades, eveneens beroemd om zijn schoonheid.

Cnemus: Spartaanse navarch die de stad Zacynthus aanviel met een Spartaanse vloot in 430 v. Chr. Hij viel ook met een Spartaans geallieerde leger in 429 v. Chr. Acarnanië aan, viel daarna Stratus aan en versloeg het leger van die stad in de gelijknamige veldslag. Hij en Brasidas maakten een mislukte poging om Piraeus aan te vallen in 429 v. Chr.

Conon: Atheense veldheer en navarch of admiraal. Hij werd met Alcibiades en een grote vloot gezonden naar de Hellespont in 408 v. Chr. Hij werd admiraal van de Atheense vloot in de Aegeïsche Zee in 406 v. Chr. Hij werd geblokkeerd door een Spartaanse vloot onder Eteonicus op Lesbos, wanneer de grootste zeeslag van de Peloponnesische Oorlog door de Atheners werd gewonnen tegen een vloot geleid door Callicratidas, de Slag van Arginusae. Hij was één van de veldheren die later de beslissende Slag van Aegospotami verloren, maar hij kon daar ontsnappen met enkele schepen.

Cratesippidas: Spartaanse veldheer die Chios opnieuw onder Spartaanse controle bracht in 410 v. Chr., nadat een pro-Atheense groep de macht had gegrepen in de stad.

Critias zoon van Callaeschrus: Critias leefde van ongeveer 460 v. Chr. tot 403 v. Chr. Hij was een Atheense staatsman, dichter, filosoof en schrijver, leerling van Socrates. Hij was een neef van de moeder van Plato. Hij was één van de leidende oligarchen tijdens het bewind van de Dertig Tirannen (404 v. Chr. - 403 v. Chr.), maar daarna werd hij verbannen naar Thessalië. Hij koesterde een wrok tegen Socrates en riep hem in de Raad rond 401 v. Chr. om hem te waarschuwen de wetten van Athene strikt te respecteren. Hij deed vele Atheners doden toen hij lid werd van de Dertig Tirannen, waaronder Theramenes.

Cynisca: zuster van de Spartaanse koning Agesilaus, dochter van Koning Archidamus II en zijn vrouw Eupolia. Ze werd geboren rond 440 v. Chr. Ze won haar eerste Olympische overwinning in de wagenrennen in 396 v. Chr. Ze won ook later op de Olympische Spelen van 392 v. Chr.

Damotimus zoon van Naucrates: Corintische staatsman die samen met Onesimus en Spartaanse staatslieden in 423 v. Chr. een jaar wapenstilstand voor Sparta en haar bondgenoten aanvaardden met Athene.

Darius: Koning van de Perzen. Hij stierf in 405 v. Chr. Zijn zoon, de Achaemenide Prins Artaxerces, volgde hem op.

Demarates: Atheense veldheer, die in 414 v. Chr., met Pythodorus en Laespodias, de Peloponnesische kust aanvielen in strijd met de Vrede van Nicias, maar dit deden ter ondersteuning van Argos dat eerder werd aangevallen door Spartaanse troepen.

Demodocus: Atheense bevelvoerder, gestuurd met Lamachus en Aristides om geldfondsen te verzamelen voor Athene van de Ionische steden in 424 v. Chr. Zij namen toen de stad Antandros in.

Demosthenes zoon van Alcisthenes: Atheense vlootbevelvoerder, met Procles naar de Peloponnesische kusten gezonden om die kusten en de stad Leucas te verwoesten in 426 v. Chr. Hij zette met een vloot en een geallieerd leger van Leucas uit op een campagne tegen Aetolia bij 426 v. Chr. Hij richtte zijn basis in dat jaar in te Oenion in Locris, veroverde Potidania, Crocylum en Tichium, maar werd verslagen door de Aetoliërs. Demosthenes keerde dan terug naar Naupactus, niet naar Athene, uit angst voor kritiek op zijn acties. In 426 v. Chr. won hij de Slag bij Olpae tegen de Spartanen en versloeg een leger van Ambracioten in de buurt van Amphipolis. In 425 v. Chr. leidde hij het leger dat door Sophocles en Eurymedon naar Pylos gebracht werd, en hij zette een basis daar op, dicht bij Sparta. Hij was met Hippocrates vóór Megara in 424 v. Chr. Leden van de Democratische Partij van Megara spraken met Hippocrates en Demosthenes om de stad aan hen over te geven. De Atheners veroverden later de muren, maar niet de rest van de stad, en er moesten de stad verlaten. Hij kwam midden 424 v. Chr. met een Atheense vloot bij Naupactus aan. Hij werd verslagen in de buurt van Sicyon, waar hij was geland in 424 v. Chr. In 418 v. Chr., tijdens de Vrede van Nicias, werd hij belast met de terugtrekking van de Atheense troepen uit Epidaurus. In 414 v. Chr. werd hij benoemd met Eurymedon om het bevel te delen in Sicilië, samen met Nicias. Na zijn aankomst in Sicilië in 413 v. Chr. viel hij de hoogten van Epipolae aan 's nachts, maar werd afgeweerd door Boeotische strijdkrachten. Hij drong er vervolgens op aan met het Atheens leger terug te keren naar Athene, maar Nicias weigerde dat te doen. Hij viel met zijn collega's Menander en Euthydemus de vloot van Syracuse aan in de haven van de stad in een felle strijd, maar werd verslagen. Na deze strijd trokken de Atheners zich terug door het land, weg van de belegering van Syracuse. Hij gaf zich iets later over met zesduizend hoplieten van Athene aan het leger van Syracuse, en werd terechtgesteld te Syracuse in 413 v. Chr.

Dercyllidas: Spartaanse bevelvoerder die met een kleine strijdkracht gezonden werd om in 411 v. Chr. een opstand tot stand te brengen in Abydos in de Hellespont. Dit bracht de opstanden mee van Abydos en Lampsacus tegen Athene.

Diemporus zoon van Onetorides: met Pythangelus één van de twee Boeotarchs die een Thebaans leger leidden tot een snelle aanval op Plataea na het uitbreken van de Peloponnesische oorlog in 431 v. Chr.

Diitrephes: Atheense bevelvoerder van een strijdkracht van Thraciërs die de Atheense troepen moest helpen in Sicilië in 413 v. Chr. Dat leger moest teruggestuurd worden naar Thracië wegens gebrek aan fondsen. Op de terugweg plunderden ze Tanagra, en ze veroverden en verbrandden Mycalessus. Ze werden verslagen en vernietigd door een Thebaans leger. Diitrephes werd in 411 v. Chr. uitgestuurd om het bevel op te nemen over de strijdkrachten in de Thracische zee. Hij onderdrukte de democratie op Thasos, gedurende de tijd van de oligarchie van de Vierhonderd in Athene, maar de Thraciërs versterkten iets later hun stad tegen de Atheense oligarchen.

Diniadas: een Spartaan, maar niet Spartaat van de gewone klasse. Hij was bevelvoerder van een Spartaanse vloot die Methymna tot opstand bracht tegen Athene in 411 v. Chr.

Diodotus zoon van Eucrates: Atheense burger. Hij verzette zich tegen in 427 v. Chr. in de Atheense Volksvergadering tegen het voorstel van Cleon om alle Mytileners ter dood te brengen na de opstand en de overgave van die stad. Hij redde aldus de inwoners van Mytilene.

Diomedon: Atheense bevelvoerder. Hij werd met een kleine vloot in 411 v. Chr. naar de

Aegeïsche Zee gezonden. Hij versloeg een strijdkracht van Chios dat jaar. Hij gebruikte als basis eilanden naast Chios, en met Leon versloeg hij Chios later opnieuw. Hij werd benoemd tot bevelvoerder van de gecombineerde Atheense vloot (met Leon). In de winter van 411 v. Chr. viel hij Rhodos aan. Hij versloeg met Leon een leger van Pedaritus, waarin Pedaritus gedood werd. Hij behoorde tot de democratische strekking op Samos. Hij was één van de veldheren ook bij de slag van Arginusae en werd later wegens nalatigheid tot de dood veroordeeld in Athene.

Dionysius I: tiran van Syracuse van 405 v. Chr. tot 367 v. Chr.

Diphylus: Atheense bevelvoerder van een vloot die gevestigd was op Naupactus. Hij leidde een campagne tegen de Corinthische schepen onder leiding van Polyanthes bij de stad Erimeus in Achaëa in 413 v. Chr., maar beide partijen eisten de overwinning op.

Dorieus zoon van Diagoras: Thuriaanse bevelvoerder die naar Cnidos zeilde in 411 v. Chr., vergezeld van de Spartaanse bevelvoerder Hippocrates, ter ondersteuning van een opstand tegen Athene daar.

Dorieus van Sparta: Spartaanse bevelvoerder die in 410 v. Chr. na de slag bij Cynossema in de Hellespont aankwam met een vloot, en dan achtervolgd werd door Alcibiades. Met Mindarus ontsnapten deze schepen naar Abydos.

Eccritus: Spartaanse bevelvoerder die in 413 v. Chr. ter ondersteuning van Syracuse naar Sicilië gezonden werd met een leger van hoplieten.

Endius: Spartaanse staatsman. Eén van de Spartaanse ambassadeurs (met Philocharidas en Leon) die naar Athene gezonden werd om de Vrede van Nicias veilig te stellen in 420 v. Chr. Nicias kwam tussen in hun voordeel om de vrede met Sparta te behouden. Endius was een vriend van de familie van Alcibiades in Sparta. Na de slag van Cyzicus, probeerde Endius eens te meer om vrede te sluiten met Athene. Hij was ook een ephor van Sparta, terwijl Alcibiades daar was. Tengevolge van de tussenkomst van Endius kon Alcibiades uit Sparta vertrekken met een kleine vloot die naar Chios voer.

Epicydidas: Spartaanse bevelvoerder. In 422 v. Chr. werd hij door Sparta met Ramphias en Autocharidas naar Thracië gestuurd, om daar Spartaanse versterkingen te leveren, na de Slag van Amphipolis.

Epitadas zoon van Molobrus: de Spartaanse bevelhebber van Spartaanse troepen die in een omsingeling door Atheense strijdkrachten gevangen zaten op Sphacteria. Hij werd daar gedood in 425 v. Chr.

Erasinides van Corinthe: Corinthische bevelvoerder ter zee, die in Sicilië in 414 v. Chr. aankwam met een Corinthische, Ambraciotische en Leucadiaanse vloot om Syracuse te helpen in haar oorlog met Athene.

Erasinides van Athene: één van de Atheense veldheren die in 406 v. Chr. veroordeeld werden voor nalatigheid bij de redding van de bemanning van gezonken schepen na de Slag van Arginusae. Hij werd vervolgens terechtgesteld, samen met vijf andere veldheren.

Erianthus: een Thebaanse staatsman die zijn voorstelde in 404 v. Chr. Athene volledig te

vernietigen, dit nadat de Spartanen gewonnen hadden in de Slag van Aegospotami.

Eteonicus: Spartaanse bevelvoerder van Mytilene in 406 v. Chr. Hij leidde de landstrijdkrachten voor Lysander in de Slag bij Aegospotami in 405 v. Chr.

Eualas: Spartaanse bevelvoerder, bevelhebber van de landstrijdkrachten die in 411 v. Chr. langs de kust in de richting van Clazomenae en Cumae vorderden.

Eucles: Atheense veldheer die Amphipolis verdedigde tegen Brasidas van Sparta in 424 v. Chr. Hij werd verslagen door Brasidas.

Euctemon: Atheense bevelvoerder die naar Samos werd gestuurd in 411 v. Chr. met Strobichides en Charmines ter versterking van de Atheense troepen daar. Met Strobichides en Onomacles viel hij Chios aan dat jaar.

Euetion: Atheense veldheer die in 414 v. Chr. probeerde Potidaea opnieuw te veroveren voor Athene. Hij werkte in samenwerking met Perdiccas, maar kon de stad niet innemen. Hij plaatste daarom een blokkade aan de stad met zijn triremen.

Euphamidas: een Corintische staatsman. Hij sprak zich tijdens een bijeenkomst in Mantinea tussen Atheners en de burgers van Argos uit voor vrede tussen Argos en Epidaurus.

Eupompides zoon van Daimachus: een man uit Plataea die met Theanetus een doorbreking van de belegering van hun stad door de Spartanen plande in 428 v. Chr.

Eurylochus: Spartaanse bevelvoerder die met een vloot en medebevelvoerders Macarius en Menedaeus ter hulp van de Aetoliërs gezonden werd toen die aangevallen werden door de Atheense bevelvoerder Demosthenes in 426 v. Chr.

Eurymachus zoon van Leontidus: aristocraat van Plataea die bij het uitbreken van de Peloponnesische oorlog in 431 v. Chr. de Thebanen uitnodigde om zijn stad aan te vallen.

Eurymedon zoon van Thucles: Atheense bevelvoerder die naar Nicostratus werd gezonden ter ondersteuning op Corcyra in 427 v. Chr. Hij liet de democraten van Corcyra alle leden van de oligarchische partij daar doden, en keerde daarna terug naar Athene. Met Hipponicus verwoeste hij Tanagra in 426 v. Chr. Hij werd met Sophocles, een andere Atheense bevelvoerder, en met Atheense versterkingen naar Sicilië gezonden in het begin van 425 v. Chr., na de nederlaag van Pythodorus. Hij nam deel aan de Slag van Sphacteria onder Demosthenes en zeilde later met Sophocles en de Atheense vloot weer naar Corcyra om de democratische partij daar te helpen. In 414 v. Chr. werd hij benoemd met Demosthenes om het bevel te delen in Sicilië, samen met Nicias. In 413 v. Chr. nam hij deel aan een zeeslag bij Syracuse, maar werd verslagen en gedood. Deze nederlaag op zee ontmoedigde erg de Atheense troepen in Sicilië.

Euryptolemus: neef en medewerker van Alcibiades. In 406 v. Chr. sprak hij zich in de Volksvergadering uit tegen de demagoog Callixeinus, en hij verdedigde de Atheense veldheren die na de Slag van Arginusae de Atheense zeelui van gezonken boten niet hadden gered. De zeelui verdronken in de zee tijdens een storm. De veldheren werden terechtgesteld in Athene.

Euthydemus: Atheense bevelvoerder in Sicilië in 414 v. Chr. Hij werd door Athene aangeduid om medebevelvoerder te worden van Nicias die ziek was. In 413 v. Chr. viel hij met zijn collega's Menander en Demosthenes de Siciliaanse vloot in de haven van de stad Syracuse aan in een felle strijd, maar hij werd verslagen. Na deze veldslag en zeeslag trokken de Atheners zich terug uit Sicilië, weg van de belegering van Syracuse. Het Atheens leger werd volledig vernietigd op die terugtocht.

Evarchus: dictator van de stad Astacus bij het uitbreken van de Peloponnesische oorlog.

Glaucus zoon van Leagrus: bevelvoerder van een Atheense vloot. Met Andocides werd hij uitgezonden ter ondersteuning van Corcyra in haar oorlog met Corinthe in 433 v. Chr. Hij nam deel aan de Slag van Sybota.

Gylippus zoon van Cleandridas: Spartaanse bevelvoerder, benoemd door Sparta in 414 v. Chr. tot bevelvoerder van het leger van Syracuse in hun oorlog met Athene. Hij zeilde naar Syracuse met een Corintische vloot. Hij nam eerst een fort in genaamd Ietone, en kwam dan aan te Syracuse in 414 v. Chr. In de gevechten rond die stad in 413 v. Chr. veroverde hij Plemmyrium, een depot gebruikt door de Atheners voor hun vloot, maar hij verloor een zeeslag. Hij was de belangrijkste bevelvoerder in de gevechten van Syracuse, dat uiteindelijk de strijd won tegen de Atheners.

Hagnon zoon van Nicias: met Cleopompus een collega van Pericles in de hoge Atheense bevelvoering aan het begin van de Peloponnesische oorlog. Hij nam ook deel aan de campagne in Thracië tegen Potidaea in 430 v. Chr., zonder veel succes.

Hegesander: Thespiaanse bevelvoerder die in 413 v. Chr. door de Spartaanse alliantie met een klein leger van hoplieten naar Sicilië gezonden werd ter ondersteuning van Syracuse.

Heraclides zoon van Lysimachus: een Siciliaanse bevelvoerder van Syracuse. Hij werd benoemd in 415 v. Chr. als één van slechts drie veldheren (met Hermocrates en Sicanus), nadat Syracuse een eerste strijd tegen Nicias verloor tengevolge de verwarde bevelvoering van tien Siciliaanse veldheren.

Hermocrates zoon van Hermon: staatsman van Syracuse op Sicilië. Hij sprak zich in 424 v. Chr. in een Volksvergadering van Syracuse uit om de burgeroorlogen tussen steden op Sicilië te beëindigen. In 415 v. Chr. drong hij er te Syracuse op aan zich voor te bereiden op de Atheense invasie geleid door Clinias, Alcibiades en Lamachus. Hij werd in 415 v. Chr. aangeduid als één van de slechts drie veldheren van het leger van Syracuse nadat de stad een eerste strijd tegen Nicias verloor tengevolge van de verwarde bevelvoering door tien veldheren van de stad. Hij won verscheidene veldslagen tegen de Atheense troepen, en na een laatste zeeslag in de haven van Syracuse in 413 v. Chr., trok het Atheens leger zich terug over het land. Hij pleitte toen om verder de Atheense legers van Nicias en Demosthenes aan te vallen. Dit leidde in datzelfde jaar tot de vernietiging van de Atheense strijdkrachten die Sicilië binnenvielen. In 411 v. Chr. streed hij met krijgers van Syracuse in het leger van de geallieerden van Sparta te Miletus. Hij stond op slechte voet bij Tissaphernes tengevolge zijn aandringen op betaling van de Spartaanse troepen. Astyochus klaagde hem aan te Sparta, zodat Hermocrates tot verbanning uit Syracuse werd veroordeeld. Nieuwe bevelvoerders werden toen gestuurd om de vloot van Syracuse te leiden.

Hermogenes zoon van Hipponicus: een metgezel van Socrates. Hij was aanwezig tijdens het

proces van Socrates, en getuige van diens dood.

Hestiodorus zoon van Aristocleides: met Xenophon en Phanomachus één van de Atheense bevelhebbers die vrede sloten bij Potidaea en de overgave van de stad bereikten in 429 v. Chr.

Hierophon zoon van Antimnestes: Atheense bevelvoerder, die samen met Aristoteles en met een vloot naar de Peloponnesos gezonden werd in 426 v. Chr. Ze benoemden Demosthenes tot hoofdveldheer in de strijd tegen het Spartaanse leger van Eurylochus.

Hippagretas: tweede in bevel, onder Eпитadas, van de Spartaanse troepen die gevangen zaten op Sphacteria in 425 v. Chr. Hij raakte gewond in de strijd daar, zodat hij het bevel overgaf aan Styphon.

Hipparete: dochter van Hipponicus en zuster van Callias. Ze trouwde met Alcibiades en woonde met hem samen tot aan haar dood. Ze had een zoon met Alcibiades, Alcibiades de Jongere.

Hippocles zoon van Menippus: Atheense bevelvoerder van een vloot die probeerde een Spartaanse geallieerde vloot te onderscheppen, een vloot die terug kwam vanuit Sicilië in 412 v. Chr. Hij leidde een kleine veldslag, maar de Spartaanse en Siciliaanse vloot kon ontsnappen.

Hippocrates zoon van Aripbron: Atheense veldheer voor Megara, in 424 v. Chr. De Democratische Partijleden van Megara spraken met Hippocrates en Demosthenes over de overgave van de stad aan hen. De Atheners veroverden daarna de muren, maar niet de rest van de stad, en ze moesten de stad later verlaten. Hippocrates trok Boeotië in met een leger in 424 v. Chr. Hij en Demosthenes vergisten zich in de datums waarop hun legers moest aansluiten. Later kwam hij aan bij Delium. Hij verloor de Slag van Delium tegen de Thebanen Arianthides en Pagondas in 424 v. Chr. Hij stierf in die strijd.

Hippocrates van Sparta: Spartaanse bevelvoerder die naar Cnidos zeilde in 411 v. Chr. ter ondersteuning van een opstand tegen Athene daar, vergezeld van Thuriaanse schepen onder het bevel van Dorieus zoon van Diagoras. Hij was de Spartaanse verdediger van Chalcedon (na Clearchus) tegen Alcibiades. Hij leverde een veldslag daar, nabij de stad, maar werd verslagen en gedood. Toch slaagden de Atheners er niet in de stad toen te veroveren.

Hipponicus: rijke Athener, vader van Callias. Alcibiades trouwde met de dochter van Hipponicus, Hipparete, en werd zo de zwager van Callias.

Hipponicus zoon van Callias: Atheense bevelvoerder die, samen met Eurymedon, Tanagra verwoestte in 426 v. Chr.

Hipponoidas: Spartaanse bevelvoerder die in 418 v. Chr. weigerde in de Slag van Mantinea de bevelen van koning Agis uit te voeren. Hij werd schuldig bevonden in Sparta en verbannen uit de stad.

Isarchidas zoon van Isarchus: met Archetimus één van de twee bevelvoerders van de Corinthische landstrijdkrachten in de oorlog met Corcyra van 433 v. Chr.

Ishagoras: een van de drie Spartaanse bevelvoerders die Brasidas in 423 v. Chr. ondersteunden in Thracië met een Spartaans leger. Hij werd in 421 v. Chr., na de Vrede van

Nicias, door Sparta (samen met Menas en Philocharidas) gezonden naar de gouverneur Clearidas om Amphipolis terug aan de Atheners te overhandigen.

Isocrates: met Machaon en Agatharidas was Isocrates een Corintische bevelvoerder van een Spartaanse vloot die van Corinthe uitgestuurd werd om Cnemus te helpen in de Slag van Stratus in 429 v. Chr., maar ze werden verslagen door Phormio in een zeeslag nabij Patrae en Dyme in Achaëa.

Lacedaimonius zoon van Cimon: met Proteas, een Atheense vlootbevelvoerder die ter ondersteuning naar Corcyra gestuurd werd in de oorlog van Corcyra met Corinthe in 433 v. Chr.

Laches zoon van Melanopus: Atheense bevelvoerder die te Potidaea vocht. Hij was een vriend van Socrates. Hij werd met een vloot naar Sicilië gestuurd in 427 v. Chr. Hij nam Messina in 426 v. Chr. Hij viel de stad Inessa aan, maar was niet in staat haar te veroveren in 426 v. Chr. In 423 v. Chr. stelde hij een wapenstilstand van een jaar met Sparta voor, en die werd aanvaard. In 418 v. Chr. kwam hij met een kleine strijdkracht en met Nicostratus als medebevelvoerder naar Argos om die stad te helpen. Hij overleed dat jaar.

Lacon zoon van Aieimnestus: met Astymachus een woordvoerder van de burgers van Plataea tijdens de overgave van die stad aan de Spartanen in 427 v. Chr.

Laespodias: Atheense veldheer, die in 414 v. Chr., met Pythodorus en Demarates, de Peloponnesische kust aanviel in breuk met de Vrede van Nicias, ter ondersteuning van Argos, dat eerder was aangevallen door Spartaanse troepen.

Lamachus zoon van Xenophanes: Atheense bevelvoerder die in 424 v. Chr. met Aristides en Demodocus gezonden werd om fondsen te verzamelen van de Ionische steden. Zij namen toen de stad Antandros in. In de zomer van 424 v. Chr. verloor Lamachus echter zijn vloot tengevolge van een overstroming in de rivier Calex in de buurt van Heraclea. Hij werd in 415 v. Chr. met Alcibiades en Nicias op een belangrijke Atheense expeditie naar Sicilië gezonden om dat eiland te veroveren.

Learchus zoon van Callimachus: Athener aan het Hof van Sitalces, Koning van Thracië. Learchus en Ameiniades overhaalden in 430 v. Chr. Ladoes zoon van Sitalces om de Spartaanse ambassadeurs die op weg waren naar Perzië te arresteren.

Leon van Sparta (1): Spartaanse staatsman. Eén van de Spartaanse ambassadeurs (met Philocharidas en Endius) die in 420 v. Chr. naar Athene gezonden werden om de Vrede van Nicias veilig te stellen. Nicias steunde hen om de vrede met Sparta te behouden.

Leon van Sparta (2): Spartaanse bevelvoerder. In 411 v. Chr. werd hij de leider van het leger van Chios na de dood van Pedaritus, en dat nadat hij met Antisthenes van Sparta gekomen was. Hij vocht een slag tegen de Atheners op Chios, een veldslag die onbeslist bleef.

Leon van Athene: Atheense veldheer die in 411 v. Chr. met een kleine vloot uitgezonden werd om Diomedon te versterken in de Aegeïsche Zee. Hij voer met Diomedon naar Polichna en veroverde die stad, zodat Clazomenae opnieuw aan Athene kwam. Hij versloeg met Diomedon de legers van Chios dat jaar. Hij werd benoemd tot bevelvoerder van de gezamenlijke Atheense vloot (met Diomedon). In de winter van 411 v. Chr. viel hij Rhodos

aan. Hij versloeg met Diomedon een leger geleid door Pedaritus, waarin Pedaritus werd gedood. Met Diomedon en Charmines behoorde hij tot de democratische strekking te Samos.

Leotychidas zoon van Agis: Leotychidas moest Koning van Sparta worden na Agis, maar er was twijfel over of hij echt de zoon van Agis was. Hij zou de zoon geweest zijn van Alcibiades met Timaea, de Koningin van Sparta. Agis erkende Leotychidas slechts bij zijn dood (in 399 v. Chr.). Agis werd opgevolgd door zijn jongere broer Agesilaus, hoewel die kreupel was, omdat Agesilaus de steun kreeg van Lysander.

Lichas zoon van Arcesilaus: Spartaanse eigenaar van renwagens. Hij kreeg een pak slaag op de Olympische Spelen van 420 v. Chr., omdat, hoewel de Spartanen niet mochten deelnemen aan deze Spelen, hij zijn wagenmenner die voor Boeotië deelnam had gekroond. Darmee benadrukte hij de Spartaanse betrokkenheid aan de Spelen. In 411 v. Chr. werd hij naar de admiraal Astyochus gezonden, samen met tien andere Spartaanse adviseurs, omdat Sparta het vertrouwen in Astyochus had verloren.

Lycophon: Spartaanse bevelvoerder die als adviseur met Brasidas en Timocrates naar de navarch Cnemus werd gezonden in 429 v. Chr.

Lycophon van Corinthe: een Corintische bevelvoerder die, samen met Battus, een tegenaanval lanceerde tegen een Atheense invasie op Corintisch grondgebied in 425 v. Chr. Hij werd gedood in de veldslag toen.

Lysander: Spartaanse navarch of admiraal in 407 v. Chr. Hij werd geboren rond 455 v. Chr. Hij was een mothax van Sparta, niet een Spartiaat (de zoon van een Spartiaat en een moeder die heloot of slaaf was, of de zoon van een verarmde Spartiaat die zijn status verloren had). Hij was de minnaar van Agesilaus, de halfbroeder van koning Agis. Hij werd een vriend van Cyrus, de zoon van Darius, de Koning van Perzië. In 407 v. Chr. in Ephesos, overhaalde hij de Ionische steden de overheersing af te staan aan oligarchen als hij de oorlog kon winnen. Hij weigerde een veldslag met de Atheners dat jaar in Ephesos. Hij werd benoemd tot satraap door Cyrus over de provincies van Cyrus in het Perzische Rijk in 405 v. Chr. Hij beveiligde op die wijze voldoende middelen om de oorlog voort te zetten voor Sparta. In 405 v. Chr. viel hij Lampsacus aan en veroverde de stad. Datzelfde jaar won hij de Slag van Aegospotami waarin de Atheense vloot volledig vernietigd werd. Hij liet ongeveer vier duizend Atheense gevangenen dan terechtstellen. Als gevolg van die strijd verliet het grootste deel van de Ionische steden hun bondgenootschap met Athene, met uitzondering van Samos, waaraan Lysander een belegering legde en dat hij later ook veroverde. Eind 405 v. Chr. kwam Lysander aan in Attica met de legers van de twee Koningen van Sparta, Pausanias en Agis, om de overgave van Athene te eisen. Daarmee verloor Athene definitief de Peloponnesische oorlog. Het Heraea Festival van Sparta werd omgedoopt in zijn eer tot de Lysandrea.

Lysicles: Atheense bevelvoerder die door Athene naar verschillende steden in 428 v. Chr. werd uitgezonden om geldfondsen te verzamelen. Hij werd verslagen en gedood in dat jaar in de heuvels van Sandius door de Cariërs.

Macarius: Spartaanse bevelvoerder die met Eurylochus en een Spartaanse vloot werd uitgezonden ter hulp van de Aetoliërs toen die werden aangevallen door de Atheense bevelvoerder Demosthenes in 426 v. Chr.

Machaon: met Isocrates en Agatharidas Corintische bevelvoerder van een Spartaanse vloot

gestuurd vanuit Corinthe om Cnemus te helpen bij de slag van Stratus in 429 v. Chr. Hij werd echter verslagen door Phormio in een slag nabij Patrae en Dyme in Achaea.

Medoc: één van de Odrysiaanse Thracische Koningen. Hij volgde Sitalces op.

Melesander: Atheense bevelvoerder, uitgestuurd om geld te verzamelen in Carië en Lycië voor Athene in 430 v. Chr. Hij werd op die tocht verslagen en gedood.

Melesippus zoon van Diacritus: met Ramphias en Agesander een Spartaanse ambassadeur die in 432 v. Chr. het Spartaanse ultimatum aan Athene bracht, waardoor de Peloponnesische oorlog begon. Later dat jaar werd hij door Koning Archidamus van Sparta weer naar Athene gezonden om een vrede te onderhandelen, maar de Atheners weigerden hem toegang tot de stad.

Menander: Atheense bevelvoerder in Sicilië in 414 v. Chr. Hij werd benoemd door Athene als medebevelvoerder van Nicias die ziek was. In 413 v. Chr. viel hij, met zijn collega's Demosthenes en Euthydemus, de Siciliaanse vloot in de haven van de stad aan in een felle strijd, maar de Atheners werden verslagen. Na deze veldslag trokken de Atheners zich terug van Syracuse door Sicilië, weg van de belegering van Syracuse.

Menas: Spartaanse staatsman. Hij werd in 421 v. Chr., na de Vrede van Nicias, door Sparta (met Ishagoras en Philocharidas) gezonden naar de gouverneur Clearidas om Amphipolis terug te geven aan de Atheners.

Menecrates zoon van Amphidorus: Megarische staatsman die in 423 v. Chr. met Nicasus en Spartaanse staatslieden een jaar wapenstilstand voor Sparta en haar bondgenoten met Athene aanvaardde.

Menedaius: Spartaanse bevelvoerder die met Eurylochus en een Spartaanse vloot uitgestuurd werd om ter hulp van de Aetoliërs te snellen toen die aangevallen werden door de Atheense bevelvoerder Demosthenes in 426 v. Chr. Later dat jaar nam hij het bevel over van een Spartaans leger, nadat Eurylochus en Macarius verslagen en gedood werden te Olpae door de Athener Demosthenes. Hij kwam een wapenstilstand overeen met Demosthenes en vertrok met de resten van het Spartaanse leger (426 v. Chr.)

Mindarus: Spartaanse navarch of admiraal die in augustus 411 v. Chr. naar de Spartaanse vloot in de Aegeïsche Zee kwam om het bevel over te nemen van Astyochus. In laat 411 v. Chr. bracht hij zijn vloot over van Miletus naar Chios. Hij verloor de Slag van Abydos tegen Thrasybulus en Alcibiades in 410 v. Chr. Hij verloor de beslissende zeeslag van Cyzicus aan de Atheense vloot onder leiding van Thrasybulus, Theramenes en Alcibiades in 410 v. Chr., en hij werd gedood in die strijd.

Naclidés: aristocraat van Plataea die de Thebanen uitnodigde om zijn polis te vallen bij het uitbreken van de Peloponnesische oorlog in 431 v. Chr.

Nicasus zoon van Cecolus: Megarische staatsman die met Menecrates en Spartaanse staatslieden een jaar wapenstilstand voor Sparta en haar bondgenoten afsloot met Athene in 423 v. Chr.

Nicias zoon van Niceratus: Atheense bevelhebber en staatsman. Hij leidde in 427 v. Chr. een

expeditie naar het eiland Minoa, dichtbij Megara. Hij nam het eiland en blokkeerde Megara door het bouwen van een fort daar. In 426 v. Chr. onderwierp hij Melos. Hij verwoeste Nocris datzelfde jaar. Eind 425 v. Chr. leidde hij een expeditie tegen het grondgebied van Corinthe. Hij landde er tussen Cheronese en Pheitus en versloeg de Corintische legers. Hij leidde met Autocles en Nicostratus als medebevelvoerders de expeditie van Athene tegen Cythera in 424 v. Chr. en nam toen de stad in. Hij verwoestte de Spartaanse kusten in dat jaar, veroverde Thyrea en brandde de stad af. In 423 v. Chr., samen met Nicostratus, veroverde hij Mende en sloot een vredesverdrag af met Perdiccas, Koning van Macedonië, tegen Brasidas. Brasidas veroverde Mende enige tijd later opnieuw. Nicias sloot de vrede af met Sparta (met Koning Pleistoannax) in 422 v. Chr. - 421 v. Chr. Deze vrede werd genoemd de Vrede van Nicias en moest vijftig jaar duren. Na onrusten in Argos in 420 v. Chr. kwam hij tussenbeide in de Atheense Volksvergadering tegen Alcibiades ten gunste van de Spartaanse ambassadeurs, om de vrede veilig te stellen. Hij pleitte in de Atheense Volksvergadering van 415 v. Chr. tegen de aanval op Sicilië, in tegenstelling tot Alcibiades, en vroeg zo veel troepen, dat hij hoopte dat de Atheners met die cijfers zouden terugschikken van de expeditie. Maar de Volksvergadering stemde voor de expeditie in overmatig enthousiasme. Hij werd daarna met Alcibiades en Lamachus naar Sicilië gezonden met de belangrijke Atheense vloot en het groot leger had hij gevraagd had. Hij versloeg eerst Syracuse in de omgeving van hun stad in 415 v. Chr., maar hij was niet in staat vervolgens de stad in te nemen. In 414 v. Chr. werd hij ziek, en hij schreef een brief naar Athene om te worden ontheven van zijn bevel in Sicilië, maar de Atheense Volksvergadering weigerde dat en benoemde Menander en Euthydemus tot zijn medebevelvoerders op een tijdelijke basis. Athene stuurde later nog Demosthenes en Eurymedon om zijn opdracht te delen. In 413 v. Chr. versloeg hij een Siciliaans leger van geallieerde Siciliaanse strijdkrachten. Datzelfde jaar verloor hij echter een zeeslag tegen Syracuse, omdat de Sicilianen de boegen van hun schepen versterkt hadden waardoor ze de Atheense triremen stuk reten. Na een gevecht in de Grote Haven van Syracuse verloren de Atheners, en Nicias trok zich terug met Demosthenes over het land, voortdurend aangevallen door Siciliaanse troepen. Wanneer Demosthenes zich overgaf aan Syracuse, deed Nicias dus uiteindelijk ook. Hij werd terechtgesteld door Syracuse in 413 v. Chr.

Nicon: Boeotische bevelvoerder die in 413 v. Chr. door de Spartaanse alliantie naar Sicilië werd gezonden ter ondersteuning van Syracuse met een strijdkracht van hoplieten.

Nicostratus zoon van Diitrephes: Atheense bevelvoerder van Naupactus in 427 v. Chr. Hij leidde met Nicias en Autocles als medebevelvoerders de expeditie van Athene tegen Cythera in 424 v. Chr. en veroverde toen de stad. Ze verwoestten de Spartaanse kusten dat jaar, veroverden en brandden de stad Thyrea af. In 423 v. Chr., veroverde hij samen met Nicias de stad Mende en sloot de vrede met Perdiccas, Koning van Macedonië, gericht tegen de Spartaanse bevelvoerder in die streek, Brasidas. Brasidas heroverde Mende enige tijd later. In 418 v. Chr. kwam hij met een klein leger en Laches als medebevelvoerder om Argos te helpen.

Nymphodorus zoon van Pythes: een vertegenwoordiger van Athene in Thracië, uitgestuurd om een bondgenootschap met Sitalces, Koning van Thracië in 431 v. Chr. af te sluiten.

Onesimus zoon van Myacles: Corintische staatsman die in 423 v. Chr. samen met Spartaanse staatslieden en Damotimus een jaar wapenstilstand aanvaardde voor Sparta en haar bondgenoten met Athene.

Onomacles: Atheense veldheer. Hij werd door Athene in 411 v. Chr. met een groot leger (en met Phrynichus en Scironides als medebevelvoerders) uitgestuurd om Leon en Diomedon te

versterken. Ze wonnen een veldslag in de buurt van Miletus. Vervolgens viel hij Chios met Strombichides en Euctemon aan.

Paches zoon van Epicurus: Atheense bevelhebber. Hij leidde de versterkingen van Athene naar Lesbos in 428 v. Chr., toen Lesbos in opstand kwam tegen Athene, en leidde de belegering van Mytilene. Hij veroverde Mytilene in 427 v. Chr. De Atheense Volksvergadering beval hem dan om alle Mytilenen te doden, maar dat bevel werd op het laatste nippertje gestopt door een tegenbevel. Hij nam in 428 v. Chr. Notium in, en gaf de stad later aan de Colophiërs. Hij vernietigde Pyrrha en Eresus in 427 v. Chr.

Pagondas zoon van Aeolidas: bevelhebber, met Arianthides, van de Thebaanse legers die de Atheners van Hippocrates aanvielen in 424 v. Chr. De Thebanen wonnen de Slag bij Delium en veroverden de stad. De Atheners slaagden daardoor niet in opzet om Boeotië in te vallen en te veroveren.

Pasitelidas zoon van Hegesander: Spartaanse bevelvoerder die als gouverneur van Torone aangeduid werd door Brasidas in 423 v. Chr. Hij werd gevangen genomen door het leger van Cleon daar, en als een gevangene naar Athene gestuurd.

Pausanias zoon van Pleistoanax: Medekoning van Sparta met Agis. Hij werd voor een gerechtshof getrokken in 403 v. Chr. in Sparta, op beschuldiging van verraad, maar hij werd vrijgesproken.

Pedaritus zoon van Leon: Spartaanse bevelvoerder die eerst door Sparta gezonden werd om het bevel te nemen van de legers te Chios, maar later over land naar Erythrae moest trekken. Hij was bevelvoerder in 411 v. Chr. van een vloot van Chios, die samenwerkte met Astyochus. Dat jaar doodde hij de pro-Atheense burgers van Chios in die stad. Hij vroeg hulp van Astyochus om de stad te verdedigen voor Sparta. Hij werd gedood in een gevecht tegen de Atheense veldheren Leon en Diomedon in 411 v. Chr.

Peithias: een burger van Corcyra, lid van de Raad van Corcyra. Hij werd vermoord door de oligarchen toen hij een bondgenootschap met Athene voorstelde in 427 v. Chr.

Perdiccas zoon van Alexander: koning van Macedonië bij het uitbreken van de Peloponnesische oorlog. Hij werd uitgeroepen tot een vijand van Athene in 417 v. Chr.

Pericles zoon van Xanthippus: grote Atheense staatsman en veldheer. Hij leefde van ongeveer 495 v. Chr. tot 429 v. Chr. Hij stelde de oorspronkelijke Atheense strategie in de Peloponnesische oorlog op om de Spartaanse invasie te weerstaan van binnen de Atheense muren uit, en hij stelde voor om met de Atheense zeemacht een tegenaanval te wagen tegen Sparta. Hij was de voogd van Alcibiades en van de broer van Alcibiades, Cleinias.

Pericles de Jonge: zoon van Pericles de Grote. Hij werd verkozen tot veldheer in 406 v. Chr. Hij was één van de veldheren die terechtgesteld werden te Athene na de Slag van Arginusae, toen de leidende veldheren van die zeeslag vervolgd werden voor nalatigheid bij het achterlaten van de bemanning van de gezonken schepen in een stormachtige zee.

Phaeax zoon van Erasistratus: Atheense staatsman. Hij zeilde met twee collega's naar Italië en Sicilië in 422 v. Chr. om vredelievende betrekkingen met bepaalde Siciliaanse steden te verzekeren.

Phaedimus: Spartaanse ambassadeur die met Andromedes en Antimenidas een alliantie met Argos bespraken in 420 v. Chr.

Phaeinis: priesteres van de tempel van Hera in Argos. Zij volgde Chrysis op, die de tempel per ongeluk in brand had gestoken.

Phalius zoon van Eratocleides: een Corintiër, oprichter van de stad Epidamnus.

Phanomachus zoon van Callimachus: met Hestiodorus en Xenophon één van de Atheense bevelhebbers die de overgave van de stad bekwamen in 429 v. Chr.

Pharnabazus: satraap van Phrygië, de Perzische provincie in Klein-Azië aan de Hellespont. Zijn hoofdkwartier was te Dascylium, nabij de Hellespont. Hij was een bondgenoot van de Spartanen op het land in de Peloponnesische oorlogen. Hij hielp de Spartaanse admiraal Mindarus in de oorlog met Athene in de Hellespont, zoals te Cyzicus. Hij ondertekende een verdrag met Athene over de stad Chalcedon. Hij beval Alcibiades te doden in 404 v. Chr.

Philippos: Spartaanse bevelvoerder van Miletus in 411 v. Chr. Als Tissaphernes een Phoenicische vloot beloofde als steun voor Sparta dat jaar, maar het niet verder dan Aspendus bracht en geen vloot uiteindelijk aan de Spartanen gaf, werd Philippos gestuurd om te onderhandelen met Tissaphernes. De onderhandelingen leidden tot niets, echter. Philippos kloeg bij de Spartaanse admiraal Mindarus over het feit dat geen schepen zouden gezonden worden door Tissaphernes en over zijn schandelijke behandeling door de Perzische satraap.

Philocharidas zoon van Eryxidaïdas: Spartaanse staatsman die met Taurus en Athenaus een jaar wapenstilstand voor Sparta met Athene aanvaardde in 423 v. Chr. Hij werd in 421 v. Chr. door Sparta, na de Vrede van Nicias (met Menas en Ishagoras) naar gouverneur Clearidas gezonden om hem te eisen Amphipolis terug te geven aan de Atheners. Hij was één van de Spartaanse ambassadeurs (met Leon en Endius) die naar Athene gezonden werd om de Vrede van Nicias veilig te stellen in 420 v. Chr., maar hij werd misleid vóór de Atheense Volksvergadering door Alcibiades. Nicias kwam echter tussenbeide om de vrede met Sparta toen toch te behouden.

Philocles: één van de zes veldheren van de Atheense vloot in de Aegeïsche Zee in 405 v. Chr. en opperbevelhebber op de dag van de Slag bij Aegospotami die door de Atheners verloren werd tegen de listige Spartaanse admiraal Lysander.

Philocrates zoon van Demeas: Atheense veldheer die in de winter van 417 v. Chr. - 416 v. Chr. met Atheense versterkingen op het eiland Melos aankwam. Melos gaf zich dan onvoorwaardelijk over aan Athene. Alle mannen van Melos werden gedood, de vrouwen en kinderen werden als slaven verkocht.

Phormio zoon van Asopius: één van de grootste Atheense navarchs of admiraals. Hij werd door Athene ter versterking gezonden van het leger tijdens het beleg van Potidaea in 432 v. Chr. Hij nam deel aan de slag bij Potidaea. Hij teisterde met een vloot de Peloponnesische kust in 430 v. Chr. Phormio baseerde zijn vloot bij Naupactus in 430 v. Chr. om de zeetoegang tot Corinthe blokkeren. Hij versloeg in 429 v. Chr. een Spartaanse vloot vóór Patrae en Dyme die onder het bevel van Machaon, Isocrates en Agatharidas stond. Die vloot kwam naar Cnemus om die Spartaanse admiraal te helpen in de slag van Stratus. Hij verloor

in 429 v. Chr. eerst een deel van de zeeslag van Panormus, maar won het tweede deel en versloeg daar de Spartaanse bevelhebber Timocrates. Hij bevrijdde in 429 v. Chr. - 428 v. Chr. de steden Stratus en Coronta in Acarnanië van de Spartaanse bezetting.

Phrynichus: Atheense veldheer die in 411 v. Chr. met een grote strijdkracht (met Onomacles en Scironides als medebevelvoerders) naar Leon en Diomedon voer om hen te versterken. Ze wonnen een veldslag in de buurt van Miletus. Phrynichus verzette zich tegen Alcibiades in diens pogingen om terug te keren naar Athene; hij stelde Alcibiades voor als een louter opportunistische man in zijn verlangen om opnieuw te worden aanvaard door Athene. Als gevolg van beschuldigingen geuit door Alcibiades, werd hij met Scironides uit zijn opdracht ontheven door Athene. Diomedon en Leon namen hun plaats in rond 411 v. Chr. Hij was één van de oligarchen in Athene tijdens de periode van de Vierhonderd. Met Antiphon ging hij naar Sparta om een vredesverdrag te onderhandelen, maar hij werd vermoord op zijn terugkeer in Athene.

Phynis: een perioeci, uitgestuurd door Sparta om na te gaan of de burgers van Chios in opstand wilden komen tegen Athene in 413 v. Chr., waarna Sparta een bondgenootschap met Chios en Erythraea kon afsluiten.

Peisander: Atheense bevelvoerder. Hij werd in 411 v. Chr. door Athene naar Samos gestuurd om met Alcibiades diens terugkeer naar Athene te bespreken. Met Alcibiades, stelde hij voor om een oligarchie aan de macht te brengen in Athene, en daartoe keerde hij terug van Samos naar Athene. Hij was een oligarch in Athene tijdens de periode van de Vierhonderd. Met Alexicles vluchtte hij naar Decelea toen de Vierhonderd werden omvergeworpen door de Democraten. Peisander was berucht om zijn lafheid.

Pittacus: Edoniaanse Koning. Hij werd gedood door zijn vrouw Braura en de zonen van Goaxis in 424 v. Chr.

Plato zoon van Ariston: Plato leefde van 429 v. Chr. tot 347 v. Chr. Hij was een Atheense filosoof en leerling van Socrates. Zijn broer heette Glaucon. Zijn oom was Charmides, één van de Dertig Tirannen van Athene. Hij schreef een aantal briljante dialogen waarin hij zijn ideeën naar voren bracht via de figuur van Socrates.

Pleistoannax zoon van Pausanias: Spartaanse koning die vrede maakte met Athene (met Nicias) in 422 v. Chr. - 421 v. Chr. Hij werd veroordeeld wegens verraad in Sparta en verbannen in 445 v. Chr. naar Arcadië. Hij bleef in ballingschap gedurende 18 jaar, maar werd teruggeroepen naar Sparta rond 427 v. Chr. - 426 v. Chr. Hij viel Arcadië binnen in 421 v. Chr., en hij verwoestte toen het land van de Parrhaniërs. Hij veroverde vervolgens het fort van Cypsela.

Pleistolas: ephor van Sparta bij de ondertekening van de Vrede van Nicias in 421 v. Chr.

Polyanthes: Corintische bevelvoerder van een vloot die hij leidde in een zeeslag tegen de Atheense schepen onder leiding van Diphilus nabij Erimeus in Achaea in 413 v. Chr. Beide partijen eisten toen de overwinning op.

Polydamidas: verdediger van Mende in 423 v. Chr. tegen de Atheense veldheren Nicias en Nicostratus. Hij werd verslagen en Mende werd Atheens voor een tijdje.

Procles zoon van Theodorus: Atheense vlootbevelvoerder die samen met Demosthenes in 426 v. Chr. naar de Peloponnesische kusten en Leucas gestuurd werd om die te verwoesten. Hij werd gedood in de Aetoliaanse expeditie van Demosthenes in 426 v. Chr.

Protagoras van Abdera: een Sofistische filosoof. Hij leefde van ongeveer 485 v. Chr. tot 415 v. Chr. Abdera was een stad in Thracië. Protagoras was één van de bekendste Sofisten. Toen de Atheners Thuriï stichtten in 444 v. Chr., vroeg Pericles de Grote aan Protagoras om een grondwet op te stellen voor de stad. In Athene verbleef Protagoras in het huis van Callias.

Proteas zoon van Epicles: samen met Lacedaimonius, een Atheense vlootbevelvoerder die uitgestuurd werd ter ondersteuning van Corcyra in haar oorlog met Corinthe in 433 v. Chr. Met Carcinus en Socrates als medebevelvoerders werd hij later uitgezonden door Athene met een vloot om de Peloponnesische kust aan te vallen in 431 v. Chr.

Pythangelus zoon van Phylides: met Diemporus één van de twee Boeotarchs die een Thebaans leger leidden in de aanval op Plataea, snel na het uitbreken van de Peloponnesische oorlog in 431 v. Chr.

Pythodorus zoon van Isolochus: Atheense archont bij het uitbreken van de Peloponnesische oorlog in 431 v. Chr. Hij werd door Athene naar Sicilië gezonden in 425 v. Chr. als veldheer van de Atheense strijdkrachten, om Laches te vervangen. Hij werd verslagen in dat jaar door de Locriërs. Hij was in Sicilië in 424 v. Chr. met Atheense troepen daar, en werd vervolgens verbannen door Athene om een vrede in Sicilië te hebben aanvaard, terwijl Eurymedon slechts een geldboete kreeg. Dat was omdat ze beschuldigd werden om geld te hebben aangenomen van de Sicilianen om Sicilië te verlaten, terwijl ze in feite het eiland hadden moeten innemen. Hij ontving Zenon en Parmenides wanneer die Athene bezochten. In 414 v. Chr. viel hij samen met Laespodias en Demarates de Peloponnesische kusten aan, een inbreuk tegen de Vrede van Nicias, om Argos te helpen dat voordien aangevallen werd door Sparta.

Ramphias: met Melesippus en Agesander een Spartaanse ambassadeur die in 432 v. Chr. het Spartaanse ultimatum naar Athene bracht die de Peloponnesische oorlog uitlokte. In 422 v. Chr. werd hij door Sparta met Autocharidas en Epicydidias naar Thracië gezonden om Spartaanse versterkingen naar daar te brengen, na de slag van Amphipolis. Hij bracht een Spartaans leger naar Pieinium in datzelfde jaar.

Salaethus: Spartaat die naar Mytilene gezonden werd tijdens de Atheense belegering daar in 427 v. Chr. om aan de Mytileners Spartaanse hulp te beloven. Hij gaf zich over te Mytilene en werd in Athene dat jaar terechtgesteld.

Sargeus: bevelvoerder van Sycion die in 413 v. Chr. door het Spartaanse bondgenootschap naar Sicilië werd gezonden om Syracuse met een leger van hoplieten te helpen.

Scironides: Atheense veldheer die in 411 v. Chr. met een groot leger (samen met Onomacles en Phrynichus als medebevelhebbers) werd uitgezonden om Leon en Diomedon te versterken. Ze wonnen een veldslag nabij Miletus. Beschuldigd door Alcibiades werden hij en Phrynichus van hun bevel ontheven door Athene in 411 v. Chr. Diomedon en Leon namen dan hun plaatsen in.

Seuthes zoon van Spardocus: neef van Sitalces, Koning van Thracië. Hij overhaalde Sitalces terug te keren naar het land, na de invasie van Macedonië in 429 v. Chr., wat Sitalces

noodlottig werd. Hij ontving Stratonice, dochter van Perdicas, Koning van Macedonië, in huwelijk voor zijn verraad. Hij volgde Sitalces op als Koning van Thracië in 424 v. Chr.

Seuthes: Thracische bevelhebber die vocht om het Odrysiaanse Koninkrijk van Medoc veilig te stellen. Hij mocht zich rond 405 v. Chr. Koning noemen van de zuidelijke streken van Thracië.

Sicanus zoon van Execestes: bevelvoerder van Syracuse. Hij werd in 415 v. Chr. benoemd als één van slechts drie veldheren (samen met Hermocrates en Heraclides) nadat Syracuse een eerste slag verloor tegen Nicias omdat de bevelvoering door niet minder dan tien veldheren toen tot verwarring leidde. Hij werd in 413 v. Chr. met een vloot naar Acrages gestuurd, een stad die zich afgescheurd had van Syracuse, maar hij kon de stad niet veroveren.

Simonides: Atheense veldheer die Eion in Thracië veroverde in 425 v. Chr. De Chalcidiërs en de Boeotiërs dwongen hem later de stad te verlaten.

Sitalces zoon van Teres: Odrysiaanse Koning van Thracië bij het uitbreken van de Peloponnesische oorlog. Hij zette zich op mars in 429 v. Chr. tegen Perdicas, Koning van Macedonië. Hij werd verslagen in een veldslag door de Triballi in 424 v. Chr. en gedood.

Socrates zoon van Antigeus: samen met Proteas en Carcinus werd hij door Athene uitgezonden met een vloot om de Peloponnesische kusten aan te vallen in 431 v. Chr.

Socrates: Atheense filosoof, geboren rond 469 v. Chr., leefde tot 399 v. Chr. Hij besteedde zijn leven aan het nadenken over ethische vragen en aan het bespreken van deze onderwerpen met zijn medeburgers. Hij vocht als een hopliet voor Athene te Potidaea, Delium en Amphipolis. Hij was de leraar van Alcibiades en onder zijn leerlingen en volgers bevond zich ook de filosoof Plato en de historicus Xenophon. Socrates schreef nooit iets neer van zijn gesprekken en theorieën, maar Plato gebruikte Socrates als zijn belangrijkste figuur in zijn 'Dialogen'. Socrates werd ter dood veroordeeld in 399 v. Chr., zagezegd om de jongelingen van Athene te hebben verdorven en om nieuwe goden te hebben willen invoeren.

Sophocles zoon van Sostratidas: Atheense bevelhebber die samen met Eurymedon en Atheense versterkingen naar Sicilië gezonden werd in het begin van 425 v. Chr., nadat Pythodorus verslagen werd. Hij nam deel aan de veldslag van Sphacteria onder Demosthenes, en zeilde later met Eurymedon en een vloot naar Corcyra om de volkspartij daar te steunen. Hij was in Sicilië in 424 v. Chr. met Atheense strijdkrachten en werd vervolgens beboet door Athene om de vrede te hebben aangenomen in Sicilië, terwijl Eurymedon verbannen werd daarvoor. Dat gebeurde omdat ze smeergeld aanvaard hadden om Sicilië te verlaten, terwijl ze integendeel de controle hadden moeten nemen over het eiland.

Sthenelaidas: één van de Spartaanse ephoren tijdens de oorlogsverklaring met Athene in 432 v. Chr. Hij bracht de oorlog met Athene ter stemming op de Spartaanse Raad.

Strombichides zoon van Diotimus: Atheense bevelhebber die met een kleine vloot uitgezonden werd om de opstand in de Ionische steden te onderdrukken in 411 v. Chr. Hij werd naar Samos geduwd door Chalcideus en Alcibiades, die toen voor Sparta aageerden. Hij viel Chios aan met Onomacles en Euctemon in datzelfde jaar. Hij viel later ook Lampsacus aan, een stad die zich afgescheiden had van Athene, en hij heroverde de stad voor Athene.

Styphon zoon van Pharax: Spartaanse bevelvoerder van de belegerde Spartaanse strijdkrachten te Sphacteria in 425 v. Chr., na de dood van Epitadas en nadat Hippagretas gewond raakte.

Taurus zoon van Echetimides: Spartaanse staatsman die met de Athener Laches een wapenstilstand afsloot in 423 v. Chr.

Tellis: vader van Brasidas. Spartaanse staatsman. Hij was één van de mannen die door Sparta naar Athene gestuurd werden om het vredesverdrag met Athene te onderhandelen in 421 v. Chr.

Theanetus zoon van Tolmidus: een Plataeër die samen met Eupompides een uitbraak plande uit de belegering van de stad door de Spartanen in 428 v. Chr.

Theramenes: oligarch in Athene, zij het een gematigde oligarch, tijdens de periode van de Vierhonderd. Hij verscheen in Piraeus om daar de democratische opstand te breken van 411 v. Chr. Athene zond hem later naar Euboea om het eiland veilig te stellen tegen een Spartaanse vloot. Nadien zeilde hij naar Macedonië om de nieuwe Koning Archelaos daar te helpen in zijn belegering van Pydna. Nog later verenigde hij zich met Thrasybulus in de Hellespont. Met Thrasybulus en Alcibiades versloeg hij de Spartaanse vloot onder Mindarus te Cyzicus in 410 v. Chr. Hij viel Chalcedon aan in 408 v. Chr. met Alcibiades, maar kon de stad niet innemen. Hij werd niet tot veldheer herbenoemd in 406 v. Chr., tengevolge de val in ongenade van Alcibiades. Met Thrasybulus kloeg hij de Atheense veldheren aan die de vloot van Athene leidden in de Zeeslag van Arginusae omdat ze de Atheense zeelui die in de zee bleven gedurende een storm niet gered hadden, zodat de mannen verdronken. De veldheren werden vervolgens veroordeeld tot de dood in Athene en terechtgesteld. In 405 v. Chr., nadat Athene verslagen werd te Aegospotami, stelde hij voor om met de Spartaan Lysander op Samos te onderhandelen en hij overtuigde de Atheners ervan dat hij vooruitgang boekte. De Spartanen gingen akkoord met een voordelige overeenkomst met Athene. Later werd hij aangeduid om één van Dertig Tirannen van Athene te worden in 404 v. Chr. Nog later werd hij ter dood veroordeeld, aangeklaagd door Critias.

Therimenes: Spartaanse bevelhebber die in 411 v. Chr. de admiraal Astyochus kwam helpen met schepen en geld van Syracuse en van de Peloponnesos. Therimenes gaf het bevel over de vloot over, ondertekende een verdrag met Perzië, voer weg en verdween op zee.

Thrasybulus zoon van Lycus: Thrasybulus was eerst een triërarch of kapitein van een Atheens trireem in de vloot te Samos in 411 v. Chr. Met Thrasyllus werd hij één van de voornaamste voorstanders van de democratie in de Atheense vloot van Samos. Hij en andere bevelvoerders deden te Samos de vloot zweren de democratische grondwet van Athene te volgen. Met Thrasyllus werd hij als bevelhebber van het leger te Samos aangeduid in 411 v. Chr. Hij was ook een voorstander van de terugkeer van Alcibiades, en daarom zeilde hij naar Tissaphernes en naar Alcibiades om die laatste terug te brengen naar Samos. Met Thrasyllus zeilde hij op expeditie naar Eresus om die stad te veroveren, en daarna voeren ze naar de Hellespont om de Spartaanse vloot van Mindarus aan te vallen. Ze wonnen de Zeeslag van Cynossema vóór Sestos en Abydos tegen Mindarus. Met Theramenes en Alcibiades versloeg hij opnieuw de Spartaanse vloot geleid door Mindarus te Cyzicus in 410 v. Chr. Samen met Theramenes weer, beschuldigde hij de Atheense veldheren die vochten in de Zeeslag van Arginusae. De veldheren hadden de zeelui die in de zee waren gevallen tijdens de slag niet gered, zodat ze later in een storm verdronken. De veldheren werden ter dood veroordeeld in

Athene. Na de overgave van Athene en de regering van de Dertig Tirannen die door Sparta geïnstalleerd waren, vluchtte hij naar Thebes (dat toen ook een tegenstander van Sparta was geworden). Hij stelde een leger samen en wierp de Dertig Tirannen omver in 403 v. Chr., om de volledige democratie weer in eer te herstellen in Athene.

Thrasybulus zoon van Thrason: een Athener die terugkeerde uit het leger op Samos naar Athene om Alcibiades te beschuldigen van verraad nadat Antiochus verslagen werd door de Spartaan Lysander in afwezigheid van Alcibiades.

Thrasyllus van Argos: veldheer van Argos. Hij was één van de vijf bevelhebbers van Argos die in de buurt van Nemea onderhandelden met koning Agis van Sparta om een gevecht tussen Sparta en het leger van Argos in 418 v. Chr. te vermijden. Hij slaagde er in een wapenstilstand van vier maanden overeen te komen met Sparta. Daarna werd hij verantwoordelijk gesteld voor dit verraad in Argos, en bijna tot de dood gestenigd.

Thrasyllus van Athene: Thrasyllus was een hopliet voor Athene in de vloot op Samos in 411 v. Chr. Hij werd met Thrasybulus de belangrijkste voorvechter van de democratie in de Atheense vloot van Samos. Ze deden het leger een eed zweren op de democratische grondwet van Athene. Met Thrasybulus werd hij benoemd tot bevelhebber van het leger op Samos in 411 v. Chr. Met Thrasybulus zeilde hij naar Eresus om deze stad te veroveren, en dan voeren ze naar de Hellespont om de Spartaanse vloot van Mindarus aan te vallen. Ze wonnen de Zeeslag van Cynossema nabij Sestos en Abydos tegen Mindarus. Thrasyllus bleef in Athene van eind 411 v. Chr. tot midden 409 v. Chr. Dan bracht hij een nieuw leger naar Ionië via Samos om daar steden te veroveren. In Ephesos gaf hij deze Ionische expeditie echter op, en zeilde naar de Hellespont eind 409 v. Chr. Met Alcibiades viel hij Byzantium aan in 408 v. Chr., maar toen ze probeerden om de stad door verraad van binnenuit in te nemen, mislukten ze in die opzet. Hij werd niet herkozen tot strategos of veldheer in 406 v. Chr. tengevolge de ondergang van Alcibiades, van wie hij een vriend was. Hij nam deel aan de Slag van Arginusae in 406 v. Chr., maar hij was één van de bevelvoerders die beschuldigd werden van nalatigheid om de zeelui van de gezonken triremen niet te hebben gered in een storm. Hij werd vervolgens ter dood veroordeeld en terechtgesteld, samen met Pericles de Jonge.

Thrasymilidas zoon van Cratesicles: Spartaanse navarch die tevergeefs de Atheners aanviel die geleid werden door Demosthenes op Sphacteria in 425 v. Chr. Hij kon de Spartaanse strijdkrachten van Sphacteria toen niet ontzetten.

Thucydides zoon van Olorus: Atheense veldheer, geboren omstreeks 460 v. Chr. Hij nam waarschijnlijk deel aan verschillende opdrachten in de Peloponnesische Oorlog. Tussen 430 v. Chr. en 427 v. Chr. werd hij ziek van de pest in Athene, maar hij herstelde. In 424 v. Chr. werd hij met een vloot naar de Aegeïsche Zee gezonden tegen de Spartaan Brasidas die toen Amphipolis innam. Thucydides werd gewaarschuwd van die belegering, maar hij kwam te laat uit Thasos aan om de verovering van Amphipolis te kunnen voorkomen. In 423 v. Chr. werd hij daarom verbannen uit Athene. Hij was een vermogend man, die goudmijnen bezat in Chalcidice. Hij werd de belangrijkste historicus van de Peloponnesische Oorlogen, en schreef een boek dat gedetailleerd de acties beschreef van 436 v. Chr. (de oorlog van Corcyra met Corinthe) tot ongeveer 411 v. Chr. Hij keerde terug naar Athene na twintig jaar ballingschap, om daar te sterven rond 400 v. Chr.

Thymocharis: Atheense veldheer die met een vloot naar Euboea gestuurd werd om het eiland te verdedigen tegen Agesandridas. Hij werd verslagen door de Spartanen, en als gevolg

daarvan kwam het eiland Euboea in opstand tegen Athene.

Timocrates: Spartaanse raadgever van de navarch Cnemus in 429 v. Chr. Hij pleegde zelfmoord in dat jaar, na de nederlaag van de Slag van Panormus tegen de Athener Phormio.

Timanor zoon van Timanthes: één van de drie bevelvoerders (met Aristeus en Callicrates) van een Corintische vloot die uitgestuurd werd om oorlog te voeren tegen Corcyra in 433 v. Chr. Hij nam deel aan de zeeslag van Leucimme.

Tisander: een man van Apodotië, die één van de Aetoliaanse vertegenwoordigers was die naar Sparta ging in 426 v. Chr. om Spartaanse hulp te vragen tegen Athene, toen hun land werd aangevallen door Demosthenes.

Tissaphernes: een hoveling van Darius, de koning van de Perzen, en satraap voor Perzië van de provincies Lydië en Carië. Hij verbleef meestal in zijn hoofdstad van Sardis. Hij steunde de Spartanen tegen de Atheners. In 411 v. Chr. onderhandelde hij met Peisander over een bondgenootschap met Athene, maar gaf uiteindelijk de voorkeur aan Sparta. Hij beloofde om een Phoenicische vloot naar Ionië te zenden om Sparta te steunen, maar die vloot voer niet verder dan Aspendus, en hij overhandigde nooit de schepen aan de Spartanen. In 408 v. Chr. werd hij als satraap vervangen door de jongere zoon van Koning Darius van Perzië, door Cyrus.

Tisias zoon van Tisimachus: Atheens veldheer. Hij werd in een expeditie naar het eiland Melos gezonden, een Spartaanse kolonie die had geweigerd om het bondgenootschap met Athene in te voeren in 417 v. Chr. Met Cleomedes belegerde hij Melos.

Tolophus: een man van Ophionië. Hij was één van de Aetoliaanse vertegenwoordigers die naar Sparta gingen in 426 v. Chr. om Spartaanse hulp te vragen tegen Athene toen hun land werd aangevallen door Demosthenes.

Xenares: ephor in Sparta in 421 v. Chr. tot 420 v. Chr. Met Cleobulus adviseerde hij de Boeotiërs tot het aangaan van een bondgenootschap met Argos, met het doel om deze alliantie later in het grotere bondgenootschap van Sparta te doen opgaan.

Xenocides zoon van Euthycles: bevelhebber van het Corintische leger dat naar Ambracië werd gezonden in 425 v. Chr.

Xenon: bevelvoerder van Boeotië die in 413 v. Chr. door de Spartaanse alliantie naar Sicilië werd gezonden met een leger van hoplieten ter ondersteuning van Syracuse.

Xenophon zoon van Euripides: met Hestiodorus en Phanomachus was hij één van de Atheense bevelhebbers die vrede maakten te Potidaea en die de stad tot overgave dwongen in 429 v. Chr. Hij vocht tegen de Chalcidicers in Thracië en tegen de Bottieërs. Hij werd gedood in de Slag bij Spartolus in Bottiaea datzelfde jaar.

Xenophon zoon van Gryllus: Xenophon leefde van ca. 428 v. Chr. tot ca. 354 v. Chr. Hij was een Atheense historicus en veldheer van Atheense troepen. Hij verliet Athene in 401 v. Chr. en werd formeel verbannen in 399 v. Chr., waarschijnlijk tengevolge zijn bindingen met de Dertig Tirannen. Zijn verbanning werd echter ingetrokken in 368 v. Chr. Hij bewonderde Sparta. Hij schreef verschillende boeken over de leer van Socrates, van wie hij een student

was. In 400 v. Chr. nam hij als huurling deel aan de expeditie van Cyrus de Jongere tegen diens broer Artaxerces om de Perzische troon te veroveren. De poging mislukte, en Xenophon leidde de Griekse huurtroepen terug naar Griekenland. Vanaf 399 v. Chr. tot 394 v. Chr. streed hij voor Sparta. Hij kan zelfs gevochten hebben tegen Athene in de Slag bij Chaeronea in 394 v. Chr. Hij leefde in ballingschap van Athene tot 365 v. Chr., toen hij mocht terugkeren. Vervolgens woonde hij in Athene tot aan zijn dood. Hij schreef een boek, de 'Hellenica', dat het werk van Thucydides over de geschiedenis van de Peloponnesische Oorlog voortzette.

Overzicht van de Peloponnesische Oorlog

De afkorting 'v. Chr.' betekent 'vóór Christus'.

436 v. Chr.: een burgeroorlog woedt in Epidamnus. De aristocratische partij werd daar verdreven uit de stad, maar samen met de niet-Griekse Illyriërs (Taulantianen) viel de partij weer de stad aan. Epidamnus vroeg hulp in die strijd aan Corcyra, waar hun stichters vandaan kwamen, maar Corcyra weigerde om te helpen. De democraten van Epidamnus deden vervolgens een beroep op Corinthe, de oprichters van Corcyra en dus ook van Epidamnus. Corinthe stuurt kolonisten en troepen ter versterking van de stad. Corcyra zendt daarna een ultimatum aan Epidamnus, gesteund door de kracht van haar honderdtwintig oorlogsschepen: de democraten van Epidamnus moeten het garnizoen evenals de Corintische kolonisten terugsturen, en de verbannen aristocraten weer opnemen als bestuur. Corcyra stuurt in 436 v. Chr. veertig triremen naar Epidamnus. Ambassadeurs van Corcyra komen te Corinthe aan, maar Corinthe weigert een overeenkomst. Corinthe stuurt vijftienzeventig schepen met duizend hoplieten naar Epidamnus. Corcyra onderschept deze met tachtig schepen. Bij de Slag van Leucimme wordt Corinthe verslagen. Later geeft Epidamnus zich over aan Corcyra.

435-434 v. Chr.: Corinthe bereidt zich voor op een nieuwe oorlog met Corcyra en bouwt een vloot.

September 433 v. Chr.: gezanten van Corcyra en van Corinthe komen aan te Athene. Zij spreken op een vergadering van de Atheners op de Pnyx. Athene vormt een defensieve alliantie met Corcyra, omdat Corcyra een machtige vloot van schepen bezit. De Slag bij Sybota wordt gevoerd tussen Corcyra en Corinthe. Tien schepen van Athene nemen deel in die slag, maar nauwelijks, en later in de slag komen nog twintig andere Atheense schepen aan. De vloot van Corinthe wordt verslagen omdat ze zich terugtrekken in angst voor een oorlog met Athene, maar hun schepen blijven meestal ongedeerd.

Winter 433 tot 432 v. Chr.: Athene stuurt een ultimatum aan Potidaea. Het Megarisch decreet wordt afgegeven door Athene: de Megariërs worden geweerd uit de havens van het Atheens rijk en uit de Atheense Agora (waar alle zaken worden gedaan).

Lente 432 v. Chr.: de Atheners sturen een vloot, die zij eerder naar Macedonië hadden gezonden, om Potidaea aan te vallen. Potidaea komt in opstand tegen Athene. Begin van de belegering door Atheense troepen van de stad Potidaea.

Late lente 432 v. Chr.: het Atheens leger van Macedonië en Potidaea verovert de stad Therme. Het belegert Pydna.

Begin van de zomer 432 v. Chr.: aankomst van Aristeus met een Corintische strijdkracht in Potidaea. Callias komt van Athene met een nieuw leger. De Veldslag bij Potidaea heeft plaats tussen de Atheense en de Corintische legers en ook het leger van Potidaea; Callias haalt de overwinning, maar hij sneuvelt in die slag.

Juli 432 v. Chr.: de Spartaanse ephoren roepen de Spartaanse Volksvergadering bijeen. Gezanten van Athene spreken ook op die Vergadering. Sparta stuurt verschillende gezanten naar Athene en vragen om de vrede te bewaren.

Winter 432 v. Chr. tot 431 v. Chr.: de Atheense veldheer Phormio komt met een nieuw Atheens leger te Potidaea aan. De Atheners bouwen vanaf de zomer tot de winter twee muren om de stad, om Potidaea af te sluiten van het land en de zee.

Maart 431 v. Chr.: Thebes valt de stad Plataea aan.

Eind mei 431 v. Chr.: Koning Archidamus van Sparta valt Attica en Athene aan. Hij verovert Onoe. Hij verwoest Attica. De Atheners landen op de Peloponnesische kust ter vergelding. De stad Methone wordt gered door Brasidas.

Zomer 431 v. Chr.: Koning Perdiccas van Macedonië krijgt de stad Therme terug van de Atheners en hij vervoegt het leger van Phormio leger te Potidaea.

Eind van de zomer 431 v. Chr.: Phormio verlaat Potidaea met zijn leger omdat de omsingeling van de stad een feit is. De Corintische bevelhebber Aristeus vertrekt eveneens uit Potidaea.

Winter 431 v. Chr.: de Atheners houden de belegering van Potidaea in stand.

Lente 430 v. Chr.: de pest breekt uit in Athene omdat veel bevolking van het platteland naar binnen de muren van Athene gevlucht is, zodat de stad overbevolkt geraakt.

Zomer 430 v. Chr.: de Atheense veldheren Hagnon en Cleopompus komen met een nieuw leger in Chalcidice en Potidaea aan. Ze proberen de stad in te nemen, maar falen. Het beleg van Potidaea blijft duren, ook na het vertrek van dit nieuw leger.

Einde zomer 430 v. Chr.: Aristeus wordt gevangen genomen en terechtgesteld in Athene.

Late herfst 430 v. Chr.: Hagnon en Cleopompus keren terug met hun leger van Potidaea naar Athene.

Winter 430 tot 429 v. Chr.: verovering van Potidaea door de Atheners na een belegering van twee en een half jaar. Veel Atheense strijders bleven weg van huis sinds de winter van 433/432 v. Chr. Veldheren voor Athene waren toen Xenophon, Hestiodorus en Phanomachus. Potidaea ontvangt goede voorwaarden voor de overgave, zodat de Atheense veldheren in Athene zich voor een gerecht moeten verantwoorden, maar ze worden vrijgesproken. De veldheer Phormio vaart met een vloot naar Naupactus voor Athene.

Begin 429 v. Chr.: de Atheense legers keren terug uit Potidaea. Er is nog steeds de pest in Athene.

Lente 429 v. Chr.: Pericles wordt opnieuw verkozen tot strategos of veldheer van Athene.

Mei 429 v. Chr.: Sparta valt de stad Plataea aan onder koning Archidamus. Belegering van Plataea. Opstand in Chalcidice. Athene stuurt haar veldheer Xenophon en twee andere veldheren met tweeduizend hoplieten en tweehonderd ruiters cavalerie om de opstand neer te

slaan. Aanval op Spartolus. De Olynthiërs komen om te helpen, zodat Athene de strijd met vierhonderd dertig doden waaronder haar veldheren verliest.

Juli 429 v. Chr.: Pericles weer aan het bewind in Athene. Hij zal nog slechts een paar maanden leven tot ook hij slachtoffer valt van de pest.

September 429 v. Chr.: de Spartanen bouwen een belegeringsmuur rond Plataea. De Ambracioten willen dat Sparta Acarnania zou aanvallen. Cnemus van Sparta valt Stratus aan, een stad van Acarnanië, maar Cnemus wordt er verslagen. Versterkingen voor Cnemus werden door Sparta uitgestuurd met zevenenveertig triremen, maar Phormio valt die vloot aan met twintig schepen van Athene nabij Rhium. In de Antvirhium Veldslag wordt Sparta verslagen. Sparta stuurt dan drie adviseurs (xymbouloi) naar Cnemus, waaronder Brasidas.

Oktober 429 v. Chr.: Phormio vlucht met zijn vloot naar Naupactus. Hij verslaat de Spartaanse vloot daar en krijgt een standbeeld op de Acropolis. Hij ligt begraven in de begraafplaats van de Atheense Staat op de weg naar de Academie, in de buurt van het graf van Pericles.

November 429 v. Chr.: een Peloponnesisch plan om Piraeus aan te vallen wordt opgezet te Sparta. Dit plan wordt geformuleerd door Cnemus en Brasidas. De Spartanen verwoesten Salamis, maar ze trekken zich nadien terug. De Spartanen slagen er niet in zeeslagen te winnen bij Naupactus en Procis tengevolge hun gebrek aan ervaring op zee.

Eind 429 v. Chr.: Pericles verliest zijn zuster, zijn wettige zonen Xanthippus en Paralus aan de pest. Hij vraagt het burgerschap aan voor de jonge Pericles, zijn zoon door Aspasia (die niet Atheense was). Kort nadien bezwijkt Pericles sterft aan de pest.

Winter 429 tot 428 v. Chr.: Sitalces, Koning van de Thraciërs valt Perdiccas, Koning van Macedonië aan. Hij valt de Chalcidicische steden in de buurt aan. De Atheners sturen geen hulp, geen vloot naar Sitalces, zodat de koning van Thracië terugkeert naar zijn land.

Januari 428 v. Chr.: op het eiland Lesbos, zoekt de stad Mytilene die onder de heerschappij van een oligarchie is hoewel bondgenoot van Athene, alle steden van Lesbos te verenigen onder Mytileens leiderschap.

Juni 428 v. Chr.: Athene plant om een vloot van veertig triremen rond de Peloponnesos te sturen, maar deze worden verstuurd naar Lesbos om de Democratische stad Methymna te beschermen.

Augustus 428 v. Chr.: Olympische Spelen. De Peloponnesische alliantie komt samen, na de sluiting van de Olympische Spelen in de Altis van Zeus. De Spartanen beslissen daar om Mytilene te helpen. Athene stuurt honderd triremen om de Peloponnesische kust te teisteren, en dus moet de Spartaanse vloot die naar Lesbos gestuurd werd terugkeren. Die vloot kan de Mytilenen daarom geen hulp bieden. De strategos Paches van Athene zeilt met duizend strijders om een belegeringsmuur rond Mytilene te bouwen.

Winter 428 tot 427 v. Chr.: de belegering van Mytilene door de Atheners. Als gevolg van een financiële crisis in Athene, vraagt de stad een verhoging van de toelage aan haar bondgenoten. Athene stuurt een vloot van twaalf schepen om de nieuwe toelage te verzamelen.

Lysicles wordt vermoord in deze expeditie. Athene heft dan een eigen directe belasting, de 'eisphora'. De Spartanen sturen Salaethus naar Mytilene om de stad te verwittigen van de komende Spartaanse aanvallen om Mytilene te ontzetten.

Begin 427 v. Chr.: Corinthe stuurt haar gevangenen van Corcyra terug naar huis. Deze mannen beloofden echter trouw aan Corinthe, zodat deze fractie de macht probeert over te nemen te Corcyra. De democraat Peithias wordt beschuldigd van verraad, maar vrijgesproken, en daarna toch gedood. De oligarchen met Nicostratus winnen de macht, en de democraten worden verslagen. Een Spartaanse vloot van drieënvijftig schepen onder Alcidas, met Brasidas onder de xymbouloi, vaart naar Corcyra, en deze vloot raakt slaags met zestig schepen van Corcyra en twaalf Atheense schepen. De vloot van Corcyra worden verslagen, maar de Spartaanse vloot wordt teruggedreven door het nieuws van een naderende Atheense vloot van zestig schepen onder Eurymedon zoon van Thucles. Eurymedon krijgt controle van Corcyra en komt niet tussen gedurende zeven dagen terwijl de democraten alle oligarchen van Corcyra doden.

Late lente 427 v. Chr.: de Spartanen vallen weer Attica binnen. Koning Archidamus is echter stervende en zijn zoon Agis te jong, dus Cleomenes, de broer van de verbannen koning Pleistoanax, leidt de legers. De Spartaanse navarch Alcidas zeilt naar Lesbos met tweeënvertig triremen. Zoals in 430 v. Chr., wordt Attica weer verwoest door de Spartanen.

Mei 427 v. Chr.: Mytilene geeft zich over aan Athene. De Mytilense oligarchen en Salaethus worden gevangen genomen en naar Athene gevoerd.

Zomer 427 v. Chr.: Athene stuurt een schip om Paches te bevelen alle Mytileners te doden. Maar in een tweede vergadering van Athene wint Diodotus het pleit van Cleon en een tweede schip wordt verzonden direct na het eerste met het tegenbevel de bevolking niet te vermoorden. Toch doet Cleon een tweede motie stemmen om duizend gevangen mannen van Mytilene te doden.

De Atheense volksvergadering kiest twee nieuwe veldheren: Eurymedon en Demosthenes, die een moediger en drastischer beleid beloven in Athene.

Nicias grijpt het eiland Minoa voor de kust van Megara. Plataea geeft zich over aan Sparta. Plataea wordt vernietigd door de Thebanen.

September 427 v. Chr.: de Atheners zenden twintig oorlogsschepen onder Laches en Charoeades naar Sicilië, op instigatie van Cleon, om de levering van graan vanuit de Peloponnesos te voorkomen.

Oktober 427 v. Chr.: tweede uitbraak van de pest in Athene.

Het Siciliaanse expeditieleger van Athene blijft eerst bij Rhegium in Italië. Laches valt de Liparische eilanden aan. De Atheners helpen de stad Leontini tegen haar rivaal Syracuse. Laches veroverd Messina en vraagt om versterkingen van Athene. Athene stuurt dan veertig oorlogsschepen onder Pythodorus. Pythodorus zeilde onmiddellijk uit van Athene. Sophocles en Eurymedon zeilen wat later met de rest van het leger.

Mei 426 v. Chr.: Sparta stuurt Koning Agis uit om Attica te verwoesten. Er gebeuren echter aardbevingen onder weg, zodat het zeer bijgelovige Spartaans leger terug naar huis keert.

Zomer 426 v. Chr.: Sparta sticht een nieuwe kolonie op Heraclea in Trachis, dicht bij Thermopylae. Brasidas was de aanstichter hiervan, zodat hij Euboea kon aanvallen. De Thessaliërs vallen echter onophoudelijk Heraclea aan, zodat de kolonie niet gedijt. Athene stuurt Nicias met zestig schepen en tweehonderd hoplieten tegen het eiland Melos. Hij faalt daar en valt Tanagra aan, zeilt nadien terug naar huis.

Het leger van Hipponicus en Eurymedon is ook terug in Athene.

Athene stuurt dertig schepen rond de Peloponnesos onder Demosthenes en Procles, met tien toegevoegd hoplieten in elk schip. Ze vernietigen Leucas. De Messeners uit Naupactus vragen Demosthenes om de Aetoliërs aan te vallen. In het leger van Demosthenes trekken de strijders van Corcyra, van Locrië en Acarnanië zich terug. Te Aegitium verovert Demosthenes wel de stad, maar hij wordt in een hinderlaag gelokt en van zijn driehonderd hoplieten worden er honderdtwintig gedood. Demosthenes trekt zich terug op Naupactus.

Sparta stuurt drieduizend strijders naar het centrum van Griekenland tegen de Locriërs. De Acarnaniërs helpen de Atheners vervolgens onder Demosthenes, en de Spartanen zien af van hun plannen om Naupactus te veroveren.

Herfst 426 v. Chr.: een leger van 10.000 Ambraciërs vallen Amphilochië in. Ze nemen de stad Olpae.

De Acarnaniërs onderscheppen een Spartaans leger onder Eurylochus. Ze vragen Demosthenes om hun troepen te leiden. Eurylochus voegt zich bij de Ambraciërs op Olpae. Demosthenes wacht vijf dagen en legt dan een hinderlaag voor het Spartaans leger. De Spartanen worden verslagen en de twee veldheren van Sparta, Eurylochus en Macarius, worden gedood. Dit is een grote overwinning voor Athene, want Demosthenes had slechts een klein leger. De Spartanen en Ambraciërs worden belegerd in Olpae maar ze kunnen vluchten, hoewel velen gedood worden. Het tweede Ambraciaans leger wordt ook verslagen door Demosthenes.

Winter 426 v. Chr.: Demosthenes keert terug naar Athene. Een vloot van twintig Atheense schepen keert terug naar Naupactus. Ambracië ontvangt versterkingen uit Corinthe.

Voorjaar 425 v. Chr.: Athene stuurt veertig schepen onder Sophocles en Eurymedon naar Sicilië om Pythodorus helpen, maar ze moeten eerst rond de Peloponnesos varen.

Op Sicilië wordt Messina heroverd door Syracuse.

Er is een nieuwe opstand op Corcyra. De navarch van Sparta, Thrasymelidas, keert terug van Corcyra met zijn vloot.

Koning Agis leger keert terug van het verwoeste Attica.

Demosthenes mag zijn schepen gebruiken om rond de Peloponnesos te varen, zodat hij aanmeert op Coryphosium (Pylos). De Atheense vloot verhuist van Zacynthus naar Pylos. Demosthenes omsingelt een belangrijk Spartaans leger op het eiland Sphacteria. Demosthenes wint een overwinning op de zee en te land.

Als gevolg hiervan stelt Sparta vrede voor: voor de uitwisseling van de omsingelde Spartanen van Sphacteria stellen zij voor een defensieve en offensieve alliantie met Athene voor. Maar de Atheense demagoog Cleon doet de onderhandelingen afbreken. Athene stuurt twintig meer schepen naar Pylos onder Cleon. Cleon neemt verschillende geallieerde troepen met hem.

Midden zomer 425 v. Chr.: de Spartanen geven zich over te Sphacteria. Tweehonderd tweeënnegentig Spartanen van de homoioi worden gevangen genomen door Athene. De Atheners dreigen deze te doden als Sparta weer Attica binnenvalt. Dit is een triomfperiode voor Cleon.

Zomer 425 v. Chr.: Nicias valt het Corintische grondgebied binnen, vergezeld van twee andere veldheren en met een vloot van tachtig schepen, tweeduizend hoplieten en tweehonderd ruiters. Hij verslaat de Corintiërs en valt Troezen en Haliëis aan. Sophocles en Eurymedon te nemen de vloot naar Corcyra, waar de oligarchen zich overgeven.

Winter 425 tot 424 v. Chr.: te Naupactus nemen de Atheners de Corintiër Anactorium gevangen. Athene neemt Spartaanse gezanten gevangen die naar Perzië werden om hulp te vragen voor Sparta.

Lente 424 v. Chr.: de Atheense volksvergadering kiest Cleon, Demosthenes en Lamachus als veldheren. Maar ze kiest ook als veldheren Nicias, Nicostratus en Autocles evenals de historicus Thucydides zoon van Olorus, die tegenstanders zijn van Cleon.

Begin mei 424 v. Chr.: Nicias, Nicostratus en Autocles varen met zestig triremen, tweehonderd hoplieten, ruitery en geallieerde troepen naar Cythera, de haven van Sparta met Egypte, om Cythera te veroveren. Zij bouwen Atheense bolwerken rond de Peloponnesos en nemen Cythera in. Thyrea wordt verbrand en verwoest.

Op Sicilië, stelt Hermocrates van Syracuse tijdens de conferentie te Gela voor een verenigd Sicilië op te richten. In Athene worden Sophocles en Pythodorus verbannen, en Eurymedon wordt beboet om een vrede met Syracuse te hebben aanvaard.

Zomer 424 v. Chr.: Athene voert verschillende offensieven uit.

Juli 424 v. Chr.: Athene lanceert aanvallen op Megara. Hippocrates en Demosthenes proberen om de muren die Megara met Nisaea verbinden te veroveren, maar Brasidas komt met een Spartaans leger ter versterking aan. De Atheners nemen wel een deel van de muren van Megara in, maar ze worden verdreven en keren terug naar Nisaea. Megara wordt nog meer de bondgenoot van Sparta.

Begin augustus 424 v. Chr.: Athene komt in actie tegen Boeotië, onder de veldheren Demosthenes en Hippocrates, en met de hulp van de democraten daar. Ze willen Siphæ, Thespis en Chaeronea veroveren. Een deel van het Atheens leger verzamelt zich te Delium.

Midden augustus 424 v. Chr.: Brasidas wordt door Sparta met zevenhonderd heloot hoplieten en duizend huurling hoplieten van de Peloponnesos naar Thracië gezonden. Hij beweegt zich naar Amphipolis, een stad die belangrijk is voor Athene als een belangrijke locatie van strategische materialen zoals hout, goud en zilver. Athene verklaart Perdiccas, Koning van Macedonië, een vijand.

Eind augustus 424 v. Chr.: Brasidas is met een Spartaans leger in Acanthus, een Chalcidisch schiereiland.

Begin november 424 v. Chr.: De Athener Demosthenes valt Siphæ aan met veertig schepen, in de hoop zijn krachten te bundelen met Hippocrates, maar de Boeotiërs komen het plan te weten, zodat hun legers Chaeronea en Siphæ bezetten. Demosthenes en Hippocrates zijn nog niet klaar voor een grote aanval, en ze blijven in Delium. Hippocrates voltooit een fort te Delium. Hij heeft zeventuizend hoplieten en twintigduizend metieken, evenals buitenlandse, geallieerde troepen. Hij stuurt zijn leger gedeeltelijk terug naar Athene.

November 424 v. Chr.: Pagodas zoon van Aeolidas, bevelhebber van de Boeotische legers, levert een veldslag tegen de Atheners te Delium. Hij maakt gebruik van een nieuwe tactiek: een zeer diepe vleugel van vijftig rijen in de falanx in plaats van de gebruikelijke acht, en met die macht verplettert hij de Atheense vleugel. Athene wordt verslagen te Delium en faalt in het plan Boeotië te veroveren.

December 424 v. Chr.: Brasidas valt Amphipolis aan. Eucles, de Atheense commandant daar, vraagt Thucydides hem te komen helpen, maar Thucydides komt te laat aan, en Brasidas heeft al Amphipolis ingenomen. Thucydides wordt aangeklaagd voor verraad door Cleon in Athene zodat de veldheer uit de stad verbannen wordt. Opstanden ontstaan tegen de Atheners in de rest van Thracië.

Lente 423 v. Chr.: de Atheners zijn bereid te praten over een vredesverdrag met Sparta en haar bondgenoten. Zij stellen een jaar wapenstilstand voor.

Eind maart 423 v. Chr.: Sparta aanvaardt een jaar wapenstilstand. Mende en Scione komen in opstand en Brasidas trekt met een leger naar Scione. De Spartanen verbreken hun alliantie met Perdiccas. Nicias en Pistratus bewegen zich naar Mende en Scione, en ze zetten een basis op in Potidaea. Ischagoras van Sparta wordt naar Thracië gestuurd.

Augustus 422 v. Chr.: einde van een jaar wapenstilstand tussen Athene en Sparta. Athene stuurt dertig schepen, twaalfhonderd hoplieten, driehonderd ruiters en nog mer geallieerde troepen om Amphipolis te heroveren. Cleon leidt dit leger. Cleon neemt Torone en Galepsus.

Brasidas leidt het Spartaans leger tegen Cleon. In een veldslag, verloren door de Atheners, worden zowel Cleon als Brasidas gedood. De nieuwe Spartaanse bevelhebber is Ramphias.

Winter 422 tot 421 v. Chr.: vredesbesprekingen tussen Athene en Sparta.

Maart 421 v. Chr.: de vrede wordt verklaard voor vijftig jaar tussen Athene en Sparta. De vrede wordt getekend door Athene op 12 maart van 421 v. Chr. Deze vrede wordt de Vrede van Nicias genoemd.

421 v. Chr. tot 414 v. Chr.: De Vrede van Nicias duurt acht jaar, geen vijftig jaar. De centrale figuur in deze periode van vrede in Athene is Nicias. De vrede wordt formeel beëindigd in 414 v. Chr.

421 v. Chr.: tijdens de vredesperiode tussen Sparta en Athene, stellen magistraten van Corinthe en Argos voor om een nieuw verbond te stichten, het Verbond van Argos, waarin ook de Eleianen en de Mantineërs zullen toetreden. Athene verovert Scione, dat belegerd werd al van vóór de sluiting van de vrede, maar Amphipolis blijft in vijandelijke handen. De Spartaanse koning Pleistoanax leidt zijn leger naar Parasia, ten westen van Mantinea, om deze stad te helpen tegen de Mantineërs. De Spartanen verblijven in de regio tussen Elis en Mantinea.

Herfst 421 v. Chr.: er worden nieuwe ephoren verkozen bij Sparta. In Athene willen Xenares en Cleobulus het vredesverdrag met Sparta verbreken.

Maart 420 v. Chr.: Sparta gaat een nieuw verdrag met Boeotië aan om Atheense aanvallen te voorkomen.

Lente 420 v. Chr.: Alcibiades wordt voor de eerste maal tot veldheer of strategos verkozen. Hij is ongeveer 32 jaar oud. Een oorlogsfactie wordt verder samengesteld in Athene, bestaande uit Hyperbolus en Cleobulus. Alcibiades stelt zich tegen Nicias op over de vernietiging van Panactium en over het bondgenootschap van Sparta met Boeotië. Hij nodigt Argos uit om naar Athene te komen om een bondgenootschap met zijn stad te bespreken. Sparta stuurt Leon, Philocharidas en Endius naar Athene om te voorkomen dat een alliantie tussen Athene en Argos getekend wordt. Alcibiades bedriegt de Spartaanse ambassadeurs. Een aardbeving voorkomt uiteindelijk het bondgenootschap, en de Spartaanse ambassadeurs keren terug naar Sparta. Nicias wordt vervolgens naar Sparta gestuurd om het vredesverdrag te bevestigen en veilig te stellen, maar hij slaagt daar niet in. Athene ondertekent een non-agressie en defensief bondgenootschap voor honderd jaar met Argos, Elis en Mantinea, die Peloponnesische democratieën. Dit is een triomf voor Alcibiades.

Eind juni 420 v. Chr.: de oorlogsgroep in Athene is boos tengevolge de vernietiging van het fort van Panactum, dat Athene had gehoopt intact te kunnen weerkrijgen in de Vrede van Nicias. Hyperbolus zoon van Antiphanes ageert als lid van de Raad en als een veldheer.

Zomer 420 v. Chr.: Olympische Spelen. Het Olympische Hof van de Eleianen maakt dubieuze aanklachten tegen de Spartanen en verbiedt hen uit de Spelen. De Eleianen beschermen Olympia met troepen, geholpen door Atheense ruitery en duizend hoplieten uit Argos, met tweeduizend mannen uit Mantinea. De Spartaanse Lichas zoon van Archelaos, die voordien twee maal winnaar op de Olympische Spelen was geweest, stelt voor zijn wagen aan de Thebanen te geven en zijn paarden in hun naam te laten rennen in de Spelen, waarna zijn paarden inderdaad winnen. De Eleianen zijn woedend over dit feit.

Winter 420 v. Chr. tot 419 v. Chr.: de kolonisten van Heraclea worden verslagen door de Thessaliërs, en de Spartaanse gouverneur wordt gedood. De Thebanen nemen de controle over de stad. Sparta is dan ook boos op Thebe.

Zomer 419 v. Chr.: Alcibiades wordt herkozen tot veldheer. Hij leidt een klein leger van Atheense hoplieten en boogschutters in de Peloponnesos. Koning Agis van Sparta brengt zijn leger naar Mantinea en Elis. Corinthe voorkomt dat Alcibiades een fort bouwt in Rhium, tegenover Naupactus. Sparta oefende druk uit op Corinthe, omdat een fort te Patrae en Rhium de monding van de Golf van Corinthe zou hebben afgesloten. De strijders van Argos vallen gebieden van Epidaurus aan op instigatie van Alcibiades. De Spartaanse koning Agis brengt zijn leger in Arcadië en Elis. Athene roept een conferentie bijeen op Mantinea om de vrede te bespreken. Alcibiades kiest militaire aanwezigheid en diplomatie in plaats van een veldslag tussen hoplieten. De Spartanen dreigen Epidaurus aan te vallen, maar Agis trekt zich terug met zijn leger.

Winter 419 tot 418 v. Chr.: de Spartanen stuurt driehonderd hoplieten om Epidaurus te versterken.

Lente 418 v. Chr.: de politieke intriges van Alcibiades om onmiddellijke en beslissende voordelen te winnen op Sparta in de Peloponnesos mislukken. Nicias en zijn vrienden worden verkozen als veldheren voor 418 v. Chr., en niet Alcibiades. De Atheense Volksvergadering stemt tegen avonturen, maar blijft zich inzetten om Argos te helpen.

Zomer 418 v. Chr.: Koning Agis van Sparta leidt achtduizend hoplieten, het volledige Spartaanse leger, strijders van Tegea en trouwe Arcadiërs tegen Argos. Dit leger bestaat in totaal uit twaalfduizend hoplieten, vijfduizend licht bewapende troepen en duizend ruiters. Argos heeft zeventenduizend hoplieten, plus drieduizend Eleianen en tweeduizend Mantineërs. Athene belooft duizend hoplieten en driehonderd ruiters naar Argos te sturen. Agis trekt zich echter terug met zijn leger naar Phlius. Het leger van Argos splitst in twee delen. De twee veldheren van Argos, Thrasyllus en Alciphron, spreken met Koning Agis en ze sluiten een wapenstilstand voor vier maanden af, zodat er geen veldslag komt. In Argos lopen de hartstochten hoog op als gevolg van deze wapenstilstand; Thrasyllus wordt gestenigd. Ook Sparta is boos, en een grote blaam wordt aan King Agis gegeven.

Einde zomer 418 v. Chr.: Alcibiades komt te laat in Argos aan. Hij voert aan dat de burgers van Argos geen recht hadden om een wapenstilstand af te sluiten zonder overleg met hun bondgenoten.

Elis en Mantinea worden overgehaald om Orchomenus in Arcadië aan te vallen, Argos vervoegt hen, en Orchomenus wordt veroverd.

Koning Agis belooft wraak, maar tien xymbouloi moeten hem adviseren op zijn veldtochten. De Oligarchen van Argos beloofden de stad in de Spartaanse alliantie te brengen, maar dat wordt niet verwezenlijkt.

Eind augustus 418 v. Chr.: Tegea plant om zich bij Argos aan te sluiten. Koning Agis is op de mars met zijn leger. De Eleianen scheuren zich af van hun bondgenoten. Agis stuurt een deel van zijn leger om Sparta te verdedigen.

Agis strijdt in de Slag bij Mantinea, en wint een grote overwinning. De Atheners en de elite van duizend hoplieten van Argos worden niet vernietigd, maar hun twee Atheense veldheren, onder wie Laches, worden gedood.

November 418 v. Chr.: Sparta stuurt Lichas, de proxenos van Argos naar die stad om een vredesverdrag aan te bieden. Lichas vindt Alcibiades bij Argos, maar de burgers van Argos betuigen hun akkoord met het Spartaans verdrag. Het verdrag laat alle gijzelaars vrij, en Argos geeft Orchomenus op en verlaat Epidaurus. Dit is een erge klap voor de Democratische Liga met Athene. Een leger van duizend hoplieten van Argos en duizend Spartaanse hoplieten nemen Sicyon in en brengen er een oligarchie aan de macht. De democratie wordt beëindigd te Argos en een oligarchie komt in de plaats. De schema's en intriges van Alcibiades hebben gefaald.

Lente 417 v. Chr.: Nicias en Alcibiades worden opnieuw verkozen tot veldheren. Het beleid van Alcibiades is verder zijn vrienden te ondersteunen in Argos. Het beleid van Nicias is echter zich af te keren van de Peloponnesos en om Chalcedon en de Thracische gebieden terug te winnen.

Maart 417 v. Chr.: de Democratische Liga van de Peloponnesos is ten einde. Alcibiades blijft intrigeren in Argos.

Mei 417 v. Chr.: den Atheens plan wordt ontwikkeld om campagne te voeren tegen Chalcidice en Amphipolis, onder het bevel van Nicias. Koning Perdiccas van Macedonië weigert om deel te nemen. Athene legt een blokkade aan de Macedonische kust, maar geraakt tot geen reële verwezenlijkingen, zodat het plan mislukt.

Augustus 417 v. Chr.: de democraten van Argos rebelleren en verdrijven de oligarchen. Sparta, dat haar Gymnopaedia Festival viert, reageert niet.

Einde zomer 417 v. Chr.: Argos bouwt muren rond haar stad. Koning van Sparta Agis stuurt een leger om de muren te vernietigen. Agis neemt de mannen van de stad Hysiae, die tot Argos behoort, gevangen en doodt hen. De strijders van Argos vallen Phlius aan.

Lente 416 v. Chr.: Alcibiades wordt opnieuw verkozen tot veldheer van Athene. Hij brengt een Atheense vloot naar Argos om driehonderd vermoedelijke Spartaanse sympathisanten te verwijderen uit de stad.

Athene stuurt een expeditie tegen het eiland Melos. Melos was een bondgenoot van Athene, maar ook een Dorische kolonie van Sparta. Melos weerde al een aanval door de Atheners af in 427 v. Chr. Athene valt nu aan met achtendertig schepen, twaalfhonderd hoplieten, driehonderd boogschutters en vijftienhonderd geallieerde hoplieten. Alcibiades ondersteunde of stelde zelfs de belegering voor, en Nicias verzet zich er niet tegen. Melos geeft zich over en al de mannen worden gedood, de vrouwen en kinderen worden als slaven verkocht.

Maart 416 v. Chr.: Hyperbolus valt ten prooi aan ostracisme en wordt verbannen uit Athene. Hij probeerde Alcibiades en Nicias aan te vallen in de volksvergadering.

Najaar van 416 v. Chr.: Alcibiades laat zeven strijdswagens rennen in de Olympische Spelen. Ook Nicias stelt zijn rijkdom te toon.

Winter 416 v. Chr.: Segestra en Leontini van Sicilië vragen Athene om hulp tegen Selinus en Syracuse.

Maart 215 v. Chr.: De Atheense Volksvergadering bespreekt het verzoek om hulp van Segestra. De Volksvergadering besluit zestig schepen onder Alcibiades, Nicias en Lamachus naar Sicilië te zenden. Alcibiades is enthousiast voor de expeditie, maar Nicias pleit er tegen, en vraagt om honderd schepen en vijfduizend hoplieten. De Volksvergadering geeft Nicias wat hij vraagt, maar draagt hem op de campagne tegen Sicilië te leiden.

Begin juni 415 v. Chr.: de beelden van Hermes worden verminkt in Athene, een religieuze misdaad, en omdat Hermes de god is van de reizigers, wordt dat beschouwd als een slecht voorteken voor de expeditie naar Sicilië. Het zou een poging kunnen betekenen om de geplande expeditie naar Sicilië te beletten uit te varen. Er gebeurt een onderzoek van de Volksvergadering, waarin Pythonicus Alcibiades beschuldigt. Alcibiades biedt aan om berecht te worden, maar de Volksvergadering stemt om hem te laten vertrekken naar Sicilië met de vloot.

Eind juni 415 v. Chr.: De expeditie naar Sicilië zeilt uit Athene en maakt een eerste halte te Corcyra.

De Siciliaanse expeditie bestaat van honderd vierendertig triremen, vijfduizend honderd hoplieten, zevenhonderd thetes die dienen op de schepen, dertienhonderd licht bewapende troepen, dertig ruiters en dertig vrachtschepen beladen met benodigdheden.

Teucus, een verdachte in de geschiedenis van de Hermes beeldjes, keert terug naar Athene en hij noemt negenentwintig mannen die de beeldjes van Hermes aanvielen, waaronder ook Alcibiades. Eén man wordt terechtgesteld.

Diocleides getuigt ook en noemt tweeënveertig mannen. Andocides bevestigt de lijst van Teucus. De Raad ondervraagt Diocleides en stelt hem terecht.

Agariste, de vrouw van Alcmeonides, beschuldigt Alcibiades, Axiochus en Adimantus van ontheiliging.

Het Atheens staatstireem Salaminia wordt verzonden naar Sicilië om Alcibiades terug te halen om hem te doen terechtstaan in Athene.

Zomer 415 v. Chr.: de Atheners kamperen in de buurt van Leontini, en dan vorderen ze naar Catana.

De tireem Salaminia wacht Alcibiades op te Catana. Alcibiades volgt eerst de Salaminia in zijn eigen tireem, maar daarna vlucht hij landinwaarts op Thurii en vaart naar Sparta.

Alcibiades wordt in afwezigheid veroordeeld te Athene. Hij wordt ter dood veroordeeld, en al zijn bezittingen worden in beslag genomen, zijn naam in ongenade op een stele gegraveerd. Een beloning van een talent wordt op zijn hoofd gezet. De priesters van Eleusis spreken een officiële vloek over hem uit.

De Atheners vallen Hyccara in Sicilië aan en nemen de stad in. Ze winnen een eerste veldslag bij Catana. Ze winnen de Slag van Anopus, een overwinning op Syracuse, maar winnen geen strategische resultaten daardoor, omdat ze veel te weinig ruiters hebben.

Winter 415 tot 414 v. Chr.: de Atheners varen terug naar Messina.

In Sparta ondersteunt Alcibiades Syracuse en de Corintiërs. Sparta besluit echter om alleen Gylippus, een Spartaanse veldheer, met een symbolische strijdkracht naar Syracuse te zenden.

Lente 414 v. Chr.: de Atheners starten de belegering van Syracuse. Gylippus en de Corintische veldheer Gongylas snellen ter hulp. Gylippus wint een reeks kleinere overwinningen.

Zomer 414 v. Chr.: Athene valt de kust van Laconië aan, in strijd met het vredesverdrag met Sparta.

Einde zomer 414 v. Chr.: Nicias begint te geloven dat het Atheens leger in Sicilië in gevaar is. Hij wordt ziek.

Herfst 414 v. Chr.: Nicias stuurt een brief naar Athene, naar de Volksvergadering. Hij vraagt ofwel het leger terug te trekken of het te versterken. De Volksvergadering stemt om versterkingen te sturen naar Sicilië. Menander en Euthydemus worden verzonden als medeveldheren met Nicias, terwijl Demosthenes en Eurymedon de versterkingen leiden.

Maart 413 v. Chr.: Koning Agis van Sparta valt Attica aan en richt verwoestingen aan. Hij bouwt een fort te Decelea (een idee van Alcibiades), op slechts een honderdtal steden afstand van Athene, om daarmee de vlakten van Attica te beheersen, alsook de noordelijke wegen vanuit Athene.

De weg naar Euboea wordt geblokkeerd door Oropus. Het vee van Athene was op Euboea ondergebracht.

Een nieuwe oorlog begint tussen Athene en Sparta. In Attica, vluchten twintigduizend slaven uit de zilvermijnen van Laurion.

Thracische huurlingen vallen de stad Mycalessus in Boeotië aan en doden iedereen.

Syracuse verovert Plemmyrum. De Corintische bevelhebber te Syracuse, Polyantes, bouwt zijn schepen uit met sterkere boegen en door deze constructies overheerst hij de Atheense vloot. Syracuse wint een overwinning op zee. Maar Demosthenes en Eurymedon komen aan in Sicilië met zeventig nieuwe Atheense schepen, vijfduizend hoplieten en veel benodigdheden. Demosthenes valt Syracuse aan te Epipolae, maar het Atheens leger wordt

verslagen. Demosthenes stelt voor om naar Athene terug te keren met de legers; Nicias weigert echter.

Herfst 413 v. Chr.: de Atheense vloot lijdt een grote nederlaag in de haven van Syracuse. Het Atheens leger van veertigduizend manschappen vertrekt uit de buurt van Syracuse landinwaarts. Ze bewegen zich naar Catana, voorbij de Cacyparis rivier en de Ermeus rivier. Demosthenes geeft zijn leger over en probeert zichzelf te doden. Nicias wordt op zijn beurt verslagen door Gylippus. Het volledige Atheens leger wordt gevangen genomen. De burgers van Syracuse stemmen om Demosthenes en Nicias te doden. Syracuse heeft daarmee zeventuizend gevangenen, de overblijfselen van het grote Atheens leger, en laat de mannen sterven in haar steengroeven of verkoopt ze in slavernij.

September 413 v. Chr.: Athene hoort van de Siciliaanse ramp. De Siciliaanse campagne kost Athene zelf drieduizend hoplieten, negenduizend thetes, duizenden metieken. Athene heeft nu nog negenduizend hoplieten en elfduizend thetes en drieduizend metieken. Haar vloot verloor tweehonderd zestien triremen waarvan honderd zestig rechtstreeks van Athene. Athene heeft nog steeds slechts honderd triremen. Slechts vijfhonderd talenten blijven over in haar schatkist. Demosthenes, Nicias, Eurymedon en Lamachus, haar meest ervaren veldheren, zijn gedood.

Late herfst 413 v. Chr.: Koning Agis marcheert met een Spartaans leger naar Boeotië om Heraclea te heroveren. Hij keert terug naar Decelea om de opstand van Euboea tegen Athene te ondersteunen.

Lesbos komt in opstand tegen Athene, brengt tien triremen en driehonderd neodamodeis naar Sparta.

Een delegatie van Chios en Erythrae komt naar Sparta om te vragen hun opstand tegen Athene te steunen. De Spartanen geven er de voorkeur aan Chios en Tissaphernes, satraap van Perzië in Lydië, te helpen. Ze besluiten om eerst naar Lesbos te zeilen, met een aanzienlijke vloot van veertig triremen onder leiderschap van hun admiraal Melanchidas. Chios heeft zestig oorlogsschepen. Een aardbeving in Sparta vertraagt de Spartaanse vloot echter.

Na een vergadering in Corinthe van de Peloponnesische Liga worden veldheren van de Dorische alliantie naar de Ionische steden gezonden: Chalcideus naar Chios, Alcmenes naar Lesbos en Clearchus naar de Hellespont. De Atheners nemen deel aan de Isthmische Spelen en horen van het complot.

Winter 413 tot 412 v. Chr.: vier nieuwe, onervaren veldheren worden verkozen in Athene. Een raad van adviseurs wordt aan hen toegewezen, waaronder Hagnon en Sophocles. Athene bouwt een fort bij Kaap Sounion ter bescherming van de graanschepen. Athene verlaat haar fort in Laconië. Sparta en haar bondgenoten bouwen een vloot van honderd triremen.

Juli 412 v. Chr.: de Spartaanse veldheer Alcmenes en zijn vloot worden onderschept door de Atheense vloot. Hij probeert een zeeslag te vermijden, maar wordt verslagen bij Spiraeum en gedood.

Augustus 412 v. Chr.: Alcibiades overhaalt Sparta om Chalcideus te sturen naar Ionië, en hij vaart mee. Hij zocht de woede van Agis te ontvluchten omwille zijn relaties met de vrouw van Agis.

Chios komt in opstand tegen Athene, een eerste cruciaal vertrek uit de Atheense alliantie. Later komen ook Erythrae, Clazomenae, Haerae, Lebedus, Teos, Ephesos, Miletus en Anaea

en opstand. Tissaphernes smeedt een alliantie tussen Sparta en Perzië. Athene stuurt vijftig oorlogsschepen naar Chios. Samos wordt gebruikt als de marinebasis van Athene. Er zijn nog meer opstanden tegen Athene in Methymna, Mytilene, Phocaea en Cyme. Astiochus wordt benoemd tot navarch van de Peloponnesische vloot. De Atheense veldheren zijn Leon en Diomedon.

Oktober 412 v. Chr.: Athene herovert Chios. De Atheense veldheren Phrynichus, Onomacles en Scironides varen van Samos uit met achtenveertig schepen en drieduizend vijfhonderd hoplieten om Miletus aan te vallen. Alcibiades is in Iasus en Teichiussa.

De Spartaanse navarch Therimenes komt met vijfenvijftig schepen aan, waaronder tweeëntwintig schepen van Syracuse geleid door Hermocrates. Alcibiades spoort hem aan om naar Miletus te varen, maar de Atheense veldheer Phrynichus wil het niet tot een zeeslag laten komen; Athene trekt zich terug uit Miletus. De Spartanen veroveren de stad Amorges, en Tissaphernes verwoest Iasus.

Phrynichus wordt formeel aangeklaagd wegens verraad in Athene.

November 412 v. Chr.: de Perzische satraap Tissaphernes komt te Miletus om te betalen voor de Spartaanse zeilui.

Einde 412 v. Chr.: Alcibiades kiest voor de zijde van Tissaphernes. Hij verlaat de Spartanen, omdat hij de steun van Chalcideus verloor (die werd gedood in een raid), en ook de steun van Endius (de ambtstermijn als ephor van Endius is beëindigd). Hij wordt een vijand van koning Agis, en zijn plannen voor Sparta zijn ook mislukt, aangezien Chios niet meer het centrum is van de opstanden tegen Athene, en Chios Spartaanse geldfondsen verbruikt zonder resultaten. Bovendien versloeg Athene Sparta in Miletus in een veldslag, en het leger van Therimenes lijkt enkel te zijn gebruikt om de steden Amorges en Iasus aan Tissaphernes te overhandigen, niet om Athene te verslaan in de Aegeïsche Zee. Sparta beveelt de dood van Alcibiades. Alcibiades geeft nu de Perzen de raad de Spartanen te verlaten en verdragen af te sluiten met Athene.

Euboea komt in opstand tegen Athene.

Winter 412 tot 411 v. Chr.: de Atheense vloot is met honderd vier schepen op Samos. De Peloponnesische vloot blijft te Miletus. Astyochus, de Spartaanse navarch, brengt zijn vloot van Chios naar Miletus. Sparta stuurt elf xymbouloi naar Astyochus onder Lichas. Een Spartaanse vloot onder Clearchus zoon van Ramphias wordt naar de Hellespont gezonden. Een zeeslag tussen Charmines en Astyochus blijft onbeslist.

Alcibiades vraagt om naar Athene terug te keren in gesprekken met gezanten van triërarchen. De aristocraten in Athene willen een einde maken aan de democratie.

Thrasybulus, de Atheense democratische veldheer in de Aegeïsche Zee is een voorstander van Alcibiades, en ook de strijders op Samos zijn Alcibiades goed gezind, maar Phrynichus en Peisander, de oligarchen van Athene, zijn tegenstanders van Alcibiades. Peisander wordt naar Athene gezonden, gestuurd door de oligarchen van Samos. Ze pleiten voor de hulp die Alcibiades beloofde hulp van de Perzen. Eenmaal in Athene, spreekt Peisander om de democratie omver te werpen.

Alcibiades kan de Perzen niet ter hulp van de Atheners doen snellen, en Thrasybulus verliest daarom zijn vertrouwen in Alcibiades.

In Athene doden de jonge aristocraten, onder wie Peisander, de democraat Androcles, en ze nemen de macht over in de stad. Op de Atheense Volksvergadering stellen de aristocraten voor om een groep van dertig mannen (de syngrapheis) plus de tien probouloi met volledige macht over de stad te benoemen om een nieuwe grondwet op te stellen. Een Raad van

vierhonderd burgers (de Vierhonderd) moet de stad regeren, gekozen uit slechts vijfduizend burgers (de Vijfduizend) in een complex stemproces waarin de lagere klassen uitgesloten worden van het politieke leven. De leiders van de beweging tegen de democratie waren Peisander, Phrynichus, Antiphon, en ook de gematigde Theramenes plus anderen.

Het Atheens leger van Samos komt in opstand tegen de oligarchie in Athene, en dit leger roept Alcibiades uit tot veldheer om de democratie te leiden

Athene stuurt vredesgezanten naar Sparta. Koning Agis probeert gebruik te maken van de zwakte van Athene om de stad aan te vallen, maar hij wordt teruggedreven.

Januari 411 v. Chr.: oligarchen van Rhodos stellen aan Sparta voor in opstand te komen tegen Athene, en Sparta gaat daarmee akkoord zodat de stad vierennegentig schepen naar het eiland Camirus zendt en het verovert.

De Atheners zetten Phrynichus en Scironides af. Ze worden vervangen door Leon en Diomedon, en Athene valt Rhodos aan. De Spartaan Pedaritus te Rhodos verzoekt om hulp van Chios, maar hij wordt gedood.

Vroeg 411 v. Chr.: het leger op Samos blijft democratisch. De Paralus, de staatstireem, wordt van Samos naar Athene gestuurd, maar de bemanning wordt gevangen genomen in Athene.

Het leger van Samos leger kiest Thrasybulus en Thrasyllus om zich te verzetten tegen de uitspraken van de Vierhonderd.

Februari 411 v. Chr.: Sparta sluit een nieuw verdrag af met Tissaphernes om Perzische financiële steun te ontvangen. Geen Perzische vloot heeft echter ooit een rol gespeeld in de Aegeïsche Zee.

Februari tot mei 411 v. Chr.: Sparta stuurt een vloot naar de Hellespont onder Dercylidas, die daar aankomt in mei.

Lampsacus wordt ingenomen voor Athene door Strombichides en een fort wordt op Sestos gebouwd door Athene.

Sparta stuurt Leon om Pedaritus te vervangen als gouverneur van Chios, met zesendertig schepen van Miletus en Chios. Astyochus vermeerdert deze met zijn honderd schepen en samen vallen ze Samos aan. De Atheense vloot, verscheurd door de burgeroorlog, reageert niet direct.

Juni 411 v. Chr.: het Spartaans leger van Miletus komt aan te Samos met honderd twaalf Spartaanse schepen tegen tweeëntachtig Atheense schepen.

Het leger van Samos vraagt Strombichides om terug te keren van de Hellespont, zodat Athene honderd acht schepen te Samos samenbrengt.

Astyochus vlucht terug naar Miletus en weigert slag te leveren aan de Atheners.

Eind juli 411 v. Chr.: de Spartaanse navarch Clearchus zeilt met veertig meer schepen naar de Perzische satraap Pharnabazus in de Hellespont. Gevangen in stormen, geraakt hij toch tot Miletus.

Tien Spartaanse schepen onder de Megarische veldheer Helixus brengen opstanden teweeg in Byzantium, Chalcedon, Cyzicus en Selymbria, waardoor de graantoevoer naar Athene bedreigd wordt.

Thrasybulus krijgt steun voor een decreet om Alcibiades naar Athene terug te laten keren, met een garantie van immuniteit voor verdere vervolging.

Alcibiades komt naar Samos en hij belooft de steun van Tissaphernes voor de Atheense vloot.

Augustus 411 v. Chr.: Astyochus wordt afgelost door de Spartaanse navarch Mindarus. Atheense afgezanten komen op Samos aan. Alcibiades behoudt het vertrouwen van de hoplieten en de zeelui en vraagt om de Vierhonderd af te zetten en om de Raad van de Vijfduizend te doen regeren.

De Raad van de Vierhonderd komt in de problemen in Athene.

September 411 v. Chr.: de Vierhonderd zoeken de vrede met Sparta. Antiphon en Phrynichus worden naar Sparta gezonden om het vredesverdrag te onderhandelen, maar zij keren terug zonder een overeenkomst te bereiken.

Phrynichus wordt vermoord in de Atheense Agora. Er gebeurt een opstand in Athene en extremistische veldheren worden gevangen genomen. Een bedreiging van een Spartaanse vloot op Athene wordt gedwarsboomd, en een Atheense vloot wordt naar Euboea gezonden. Daar, in een zeeslag, verliest de Atheense veldheer Thymochares met zesendertig schepen tegen de Spartaanse navarch Agesaneridas met tweeënveertig schepen; hij verliest tweeëntwintig schepen en hun bemanningen.

Athene vreest een aanval op Piraeus. Athene brengt de val van de Vierhonderd teweeg, geeft de macht eerst over aan de Vijfduizend, en evolueert daarna geleidelijk opnieuw naar een volwaardige democratie.

Late herfst 411 v. Chr.: Alcibiades wordt verkozen tot veldheer op Samos, door het leger. De oligarchen van Athene worden formeel beschuldigd van verraad (Archeptolemus, Onomacles, Antiphon, Polystratus en anderen).

De Spartaanse navarch Mindarus arriveert met drieënzeventig schepen in de Hellespont, waar de opstanden tegen Athene dreigen. Hij blijft met zijn vloot bij Abydos. Thrasybulus laat Mindarus ontsnappen uit Miletus, zodat de graanroute door de Hellespont weer in gevaar komt voor Athene.

Begin oktober 411 v. Chr.: In de Slag van Cynossema dienen Thrasybulus en Thrasyllus de nederlaag toe aan Mindarus.

Alcibiades keert terug naar Samos met geldfondsen van de steden van Carië.

De Spartaan Dorieus komt uit Miletus met een Spartaanse vloot om zich aan te sluiten bij de Spartaanse vloot van Abydos.

Thrasybulus bereidt zich voor op de strijd tegen vierentachtig schepen van Sparta en tegen het leger van Pharnabazus te land.

Oktober 411 v. Chr.: Athene wint de Slag bij Abydos. Mindarus vlucht terug naar Abydos, maar verliest dertig schepen. Hij vraagt versterkingen van Sparta en van Pharnabazus. Athene recupereert vijftien schepen die het eerder verloor. De Atheense schatkist is echter uitgeput. Theramenes zeilt met dertig schepen naar Euboea en vervolgens naar Macedonië om Koning Archelaos te helpen in het beleg van Pydna.

Eind 411 v. Chr.: Alcibiades is te Sestos. Hij vaart naar Lydië om te onderhandelen met Tissaphernes. Maar de Satraap wil geen vrede met Athene en hij arresteert Alcibiades en stuurt hem naar Sardis, zijn hoofdstad. Alcibiades ontsnapt na een maand. Alcibiades verliest de steun van zijn Perzische bondgenoten.

Lente 410 v. Chr.: de Spartaanse navarch Mindarus heeft weer tachtig schepen. De Atheense vloot is bij Cardia, een stad van de Chersonesos, met zesentachtig schepen.

Athene wint de Slag bij Cyzicus met zijn veldheren Theramenes, Thrasybulus en Alcibiades. De overwinning is een overwinning te land en in de zee, en Athene verovert een grote buit. Alcibiades verzamelt meer geld te Cyzicus en van andere steden van de Hellespont. Hij bouwt een nieuw fort tegenover Byzantium, Chrysopolis.

De Atheners overheersen opnieuw in de Hellespont. De strategie van Sparta heeft daar gefaald. De Peloponnesiërs verloren honderd vijftig tot honderd vijftig schepen in enkele maanden en de Atheners beheersen eens te meer de Zee.

Late herfst 410 v. Chr.: Sparta vraagt de vrede aan, maar de Atheners onder Cleophon de demagoog verwerpen de vrede. Endius leidt de onderhandelingen voor Sparta. Tissaphernes maakt Sparta kwaad, en hij verliest hun vertrouwen.

Juni 410 v. Chr.: de democratische leiders van Athene grijpen opnieuw en ten volle de macht om de democratie te herstellen. Cleophon introduceert een nieuwe openbare subsidie voor de armen (twee obolen per dag). Het werk wordt voortgezet op de Acropolis van Athene: de borstwering voor Athena Nike en de tempel van Athena Polias (het Erechteion) worden afgewerkt.

Juli 410 v. Chr.: Koning Agis valt Athene opnieuw aan, maar hij wordt gedwongen zich terug te trekken naar Decelea.

Winter 410 tot 409 v. Chr.: de Spartaanse kolonie van Heraclea wordt verslagen door de Thessaliërs en zeventienhonderd Spartanen worden gedood.

Er heeft een nieuwe burgeroorlog in Corcyra plaats, en Athene verliest het eiland. Corcyra wordt neutraal in de oorlog.

De Spartanen veroveren het Atheense fort te Pylos.

Athene verliest Nisaea aan de Megariërs.

In de Hellespont blijven de steden van Abydos, Byzantium en Chalcedon voor Sparta.

December 411 tot 409 v. Chr.: Thrasyllus verblijft in Athene, maar hij kan geen versterkingen verzamelen.

Juni 409 v. Chr.: Carthago valt Syracuse aan. Syracuse trekt haar vloot uit de Hellespont en uit de Aegeïsche Zee weg.

Thrasyllus heeft uiteindelijk geld vergaard om versterkingen te vormen. Hij vaart naar Samos hopen de verloren Ionische steden van Tissaphernes te kunnen herwinnen.

Winter 409 tot 408 v. Chr.: de Atheense veldheren in de Hellespont nemen geen grote acties wegens het gebrek aan fondsen van de afgelopen maanden.

Thrasyllus komt aan in de Hellespont. Dit nieuwe leger is niet welkom bij het eerste, maar de Atheners nemen toch Lampsacus in, en Alcibiades zendt de legers van Pharnabazus op de vlucht. Hij verzamelt veel buit in raids.

Lente 408 v. Chr.: het Atheens leger beweegt zich naar Chalcedon. Athene ontvangt twintig talenten van Pharnabazus om de stad vrij te houden.

Juni 408 v. Chr.: Alcibiades valt Selymbria aan met Thracische en Chersonesische troepen en hij verovert de stad. Hij stelt zich bloot aan groot gevaar en persoonlijke risico's te Selymbria. Atheense troepen vallen Byzantium aan, maar de aanvallen mislukken totdat

Alcibiades gebruik maakt van een list en de stad verovert. Ze wordt weer een bondgenoot van Athene.

Eind 408 v. Chr.: Spartaanse ambassadeurs ontmoeten de Perzische koning Darius II en zijn zoon Cyrus. Ze tekenen een nieuw bondgenootschap met Perzië. De Atheners komen te laat aan in Perzië om dit te verhinderen.

Lente 407 v. Chr.: Alcibiades verzamelt grote fondsen in Carië voor Athene. Alcibiades keert terug naar Athene en komt de stad triomfantelijk binnen. Hij herstelt de processie naar de Eleusiaanse mysteries onder bescherming van zijn lijfwachten, hoewel de Spartanen nog steeds Decelea houden.

Oktober 408 v. Chr.: Athene brengt haar vloot van honderd triremen, vijftienhonderd hoplieten en honderd vijftig ruiters onder het opperbevel van Alcibiades. Hij kiest als medeveldheren Aristocrates, Adeimantus en Conon. Ze varen naar de Ionische eilanden om te vechten tegen de zeventig triremen van Sparta daar.

Koning Darius van Perzië roept Tissaphernes terug en vervangt hem door zijn eigen zoon Cyrus. Cyrus wil strijden tegen Athene, en hij houdt zich aan zijn bondgenootschap met Sparta.

Begin 407 v. Chr.: de nieuwe Spartaanse navarch is Lysander, een mothax, en de minnaar van de jonge Agesilaus (de halfbroeder van Koning Agis). Agis en Lysander hebben dezelfde opvattingen in de politiek.

Lente 407 v. Chr.: Lysander is met zeventig triremen in Ionië. Hij zet zijn vlootbasis te Ephesos op, dicht bij Sardis. Hij is op goede voet met Cyrus en ontvangt Perzische fondsen. Alcibiades neemt steden terug voor Athene: Andros, Cos, Rhodos. Hij blijft met zijn vloot bij Notium om aanvallen te lanceren op Ephesos.

Februari 406 v. Chr.: Alcibiades laat zijn vloot te Notium achter, en hij zeilt naar Thrasybulus om die te helpen in het beleg van Phocraea.

Antiochus, die Alcibiades in de leiding liet te Notium met het bevel niet aan te vallen, overtreedt die bevelen en levert een zeeslag met Lysander. Antiochus wordt gedood en Athene verliest twintig schepen. Alcibiades wordt de schuld gegeven van de nederlaag te Athene.

Lente 406 v. Chr.: Koning Agis verwoest Attica eens te meer.

Alcibiades wordt veroordeeld in Athene en in opnieuw in ballingschap gestuurd. Ook de vrienden van Alcibiades, Thrasybulus en Theramenes worden omlaag gehaald, en ze worden niet herkozen als veldheren.

Conon wordt de nieuwe bevelhebber van de Atheense vloot.

Lysander kan slechts een jaar in opdracht voor Sparta leiden, zodat Callicratidas de nieuwe navarch van Sparta wordt.

April 406 v. Chr.: Callicratidas is in Ephesos. Lysander keert terug naar Sparta en geeft zelfs geld terug aan Cyrus. Callicratidas beweegt de Spartaanse basis weer naar Miletus. Hij heeft nu honderd veertig en later zelfs honderd zeventig schepen. Hij valt de Atheense bolwerken op Delphinium en Teos aan, en ook Methymna op Lesbos.

Conon sluip uit de Hekatonessi eilanden naar Mytilene en vraagt om versterkingen aan Athene.

Juni 406 v. Chr.: Het boodschapschip van Conon komt aan in Athene. Athene smelt het gouden standbeeld van Nike op de Acropolis en andere schatten van de stad. Het heeft nu weer geld om honderd vijftig triremen te bouwen.

Callicratidas houdt vijftig schepen om Conon te Mytilene te blokkeren, en hij probeert met honderd twintig schepen de pas af te snijden van de Atheense versterkingen.

Juli 406 v. Chr.: De Atheners winnen de Zeeslag van Arginusae. Conon neemt niet deel aan die strijd. De strijd wordt geleid door acht Atheense veldheren, onder wie Pericles de Jonge. De Spartanen verliezen zevenenzeventig schepen, de Atheners vijftientwintig. Callicratidas wordt gedood.

De Atheense vloot laat een deel van de Spartaanse vloot ontsnappen onder Eteonicus.

Meer dan duizend Atheense zeelui verdrinken in de zee te midden van de storm. Dit waren de bemanningen van de gezonken schepen, en de Atheense veldheren recupereren ook niet hun lijken. Zes veldheren, onder wie de jonge Pericles, zoon van Pericles de Grote, worden veroordeeld te Athene voor deze nalatigheid. De neef van Alcibiades, Eurypotemus, spreekt in het voordeel van de veldheren tegen Callixeinus in de Volksvergadering en Socrates, de voorzitter van de Volksvergadering, weigert de vraag ter stemming te brengen, maar de veldheren, onder wie Pericles en Thrasylus, worden toch terechtgesteld.

Sparta heeft nu nog negentig triremen, maar geen geld meer om de bemanningen te betalen, zodat de mannen ook moeten werken als arbeiders op Chios. Chios is het eens deze troepen te ondersteunen.

De Spartanen vragen weer voor de vrede aan Athene, en ze bieden zelfs aan Decelea te verlaten. Maar Athene, onder de Demagoog Cleophon, verwerpt de aanbiedingen tot vrede.

Winter 406 tot 405 v. Chr.: de bondgenoten van Sparta komen bijeen in Ephesos en ze vragen de terugkeer van Lysander, hoewel een Spartaan slechts eenmaal in zijn leven tot navarch kan worden benoemd. Aracus wordt benoemd tot navarch, en Lysander als zijn assistent. Lysander leidt de Spartaanse vloot in werkelijkheid.

Cyrus benoemt Lysander als satraap in zijn plaats. Lysander heeft dus nieuwe middelen uit Perzië.

Lysander verovert Ionische steden in Carië en Rhodos, doodt de mannen en zendt de vrouwen en kinderen in slavernij. Hij valt Salamis en Aegina aan in raids en landt in Attica, om een Atheense vloot naar daar te trekken. Dan vaart hij snel terug naar de Hellespont, om eens te meer te voorkomen dat de koopvaardij schepen naar Athene kunnen varen.

Herfst 405 v. Chr.: Lysander verovert Lampsacus met zijn vloot en met een Spartaans landleger onder leiding van zijn bevelhebber Thorax. Lysander blijft te Lampsacus met zijn vloot en staat tegenover de Atheense vloot te Aegospotami onder bevel van zes Atheense veldheren.

Alcibiades komt uit zijn fort van de Propontis om de Atheense veldheren te waarschuwen voor de list van Lysander. Hij belooft de landstrijdkrachten van de Thracische Koningen ter hulp te brengen, maar de veldheren weigeren hem dat. De Atheense veldheer Philocles zeilt met dertig schepen naar Lampsacus.

Lysander valt de vloot aan in de Zeeslag van Aegospotami, en alle Atheense triremen worden gevangen of tot zinken gebracht, op tien na onder Conon. Lysander maakt ongeveer vier duizend Atheners gevangen en stelt die op bevel van Sparta terecht.

Athene is verslagen. Het heeft geen geld om een nieuwe vloot te bouwen.

Herfst 405 v. Chr.: alle Atheense steden van Ionië geven zich over aan Lysander. Hij installeert oligarchieën in de steden, en Raden van tien mannen die hem trouw zijn. Lysander laat veertig schepen om Samos te belegeren, en hij stuurt honderdvijftig triremen naar Attica.

Oktober 405 v. Chr.: Lysander komt in Attica aan. Koning Agis komt uit Decelea met zijn leger, en Koning Pausanias komt met een ander leger uit de Peloponnesos aan. In de Spartaanse Volksvergadering, samengeroepen door Lysander, stellen Thebes en Corinthe voor Athene volledig te vernietigen.

Winter 405 v. Chr.: Athene zendt afgezanten naar Sparta. Theramenes spreekt met Lysander op Samos gedurende drie maanden, en hij bekomt dat Athene niet vernietigd zal worden.

Maart 404 v. Chr.: Lysander aanvaardt de vrede met Athene. De Peloponnesische oorlog is voorbij. Delen van de lange muren van Athene moeten worden vernietigd. Alle Atheense Ionische kolonies moeten worden opgegeven, en al de verbannen oligarchen moeten ongedeerd kunnen terugkeren, maar Athene mag het territorium van Attica behouden. Een marionettenregering van 'Dertig Tirannen' die Sparta gunstig gezind is wordt geïnstalleerd om de macht te houden in Athene.

Later, zal Thrasybulus, die naar Thebe ontsnapte, de Atheense democratie herstellen.

Juni 404 v. Chr.: Alcibiades de Jongere komt aan op het fort van zijn vader in de Propontis, in het fort Neon-Teichos.

Juli 404 v. Chr.: Alcibiades reist naar Bithynië en naar Pharnabazus. Theramenes en Critias vragen in het geheim aan Lysander om Alcibiades te doden. Op het eiland Samos geven de laatste pro-Atheense troepen zich over aan het Spartaans leger.

September 404 v. Chr.: Alcibiades is op weg naar Susa. Lysander vraagt Pharnabazus om Alcibiades terecht te stellen. Alcibiades wordt gedood in Phrygië.

Oktober 404 v. Chr.: Theramenes wordt in Athene gedood door Critias.

Maart 403 v. Chr.: Thrasybulus valt Athene aan en verovert de haven Piraeus.

September 403 v. Chr.: Thrasybulus voert opnieuw de democratie in Athene in. Even later komt een einde aan de burgeroorlog in Athene van de oligarchen tegen de democraten. Athene keert volledig terug naar haar voormalige democratische grondwet.

Griekse woorden

Acropolis: de citadel van een Griekse stad, gewoonlijk een heuvel of berg met een fort, gelegen binnen de muren of langs de muren van de stad.

Aegis: het schild van Zeus.

Agoge: het speciale systeem van opvoeding en opleiding van jonge Spartiaten, ingevoerd door de Spartaanse wetgever Lycurgus.

Agora: de markt van een Griekse stad.

Alabastron: een klein parfumpotje.

Archont: de archonten vormden een Atheense instelling van hogere gezagsdragers die evolueerde uit het koningschap. De negen archonten van Athene werden gekozen door stemming in de Volksvergadering (de 'Ecclesia'). Eender welke burger kon archont worden, doch in de vijfde eeuw v. Chr. slechts gedurende één jaar. De archont had administratieve en religieuze verantwoordelijkheden, maar geen echte politieke macht. De Archont Koning of Basileios was de religieuze leider van de polis. De eponieme Archont gaf zijn naam aan het jaar, en hij was verantwoordelijk voor rechtszaken betreffende de families. Hij was ook het eigenlijke staatshoofd, maar hij genoot slechts een ceremoniële macht. De archont voor de oorlog werd de Polemarchos genoemd, maar in de vijfde eeuw v. Chr. was zijn functie al overgenomen door de veldheren of strategoi.

Aristeia: de uitmuntendheid die getoond werd op het slagveld.

Astynomoi: magistraten van Athene die verantwoordelijk waren voor het onderhoud van de stad. De astynomoi zorgden voor de openbare orde in de straten, en voor de reinheid van de stad. Er waren vijf astynomoi voor Athene en vijf voor Piraeus.

Aulé: binnenplaats of patio van een Grieks huis.

Aulos: dubbel, Grieks blaasinstrument bestaande uit twee pijpen, gewoonlijk fluit genoemd.

Bema: afgevlakt stenen verhoog op de Pnyx heuvel waar tijdens de Volksvergaderingen de sprekers moesten gaan staan om hun redevoeringen te houden.

Bisanthes: stad in Thracië, ten westen van Selymbria en Byzantium, in de Propontis. Momenteel heet ze Tekirdag in Turkije.

Boulê: de naam van de Raad van Athene, een raad van vijfhonderd leden gekozen door het lot uit de tien stammen (vijftig personen per stam). De Raad bereidt de agenda voor de Volksvergaderingen van de burgers voor. De Boulê of de Raad kwam samen in een gebouw op de Agora van Athene die de Bouleutêrion genoemd werd.

Bronzen Huis: het heiligdom van Athena Poliachus (Athena houder van de stad) in Sparta. De tempel lag aan de acropolis van Sparta. De muren waren bedekt met bronzen platen met mythische taferelen.

Chersonesos: een schiereiland dat met oostelijke kust van Azië de Hellespont vormt. De Chersonesos heet tegenwoordig Gallipoli.

Chiton: korte of lange, lichte tuniek (tuniek is eigenlijk de Romeinse benaming van de chiton) die slechts tot boven de knieën reikt, gemaakt uit wol of linnen.

Chlamys: een korte mantel, gedragen door ruiters of door reizigers. Het was een rechthoekig stuk stof dat over de linkerschouder gegooid werd en met spelden boven op de rechterschouder bevestigd werd.

Chorégos: de persoon die betaalde voor een zangkoor of voor een danskoor en die ook de organisator en de administrator was van het koor.

Corcyra: een groot eiland ten westen van Thessalië. Corcyra heet tegenwoordig Corfu.

Damos: de Spartaanse volksvergadering. Alleen Spartiaten waren toegestaan tot de Damos.

Deme: onderverdeling in groepen van dorpen van het land van Attica, later ook gebruikt voor wijken van Athene. Athene had tien stammen en dertig Demes of wijken van Athene. De Demes hadden een eigen vorm van beheer, hun eigen religieuze feesten en ze konden autonoom geld innen en uitgeven.

Dicasterie: een juridische rechtbank van Athene. De burgers van Athene die tot rechter werden gekozen zaten als dicasten of rechters, om over gevallen of dikai te oordelen.

Dokimasia: de formele ondervraging waaraan de jonge mannen van Athene zich moesten onderwerpen om officieel aanvaard te worden als Atheense burgers. De dokimasia had meestal plaats op de leeftijd van achttien tot negentien jaar oud.

Drachme: een zilveren muntstuk van Athene. Een drachme was het dagloon van een arbeider in Athene. Het bevatte ongeveer 4,36 gram zilver. Munten bestonden van twee drachmen: de didrachmon, van vier drachmen: de tetradrachmon, en van de tien drachmen: de dekadrachmon. Een mina was honderd drachmen. Een talent was zestig minae of zeshonderd drachmen. Een drachme was zes obolen waard. De gouden stater van Athene was zes tetradrachmas (vierentwintig drachmen in totaal) waard.

Ecclesia: de Atheense Volksvergadering. Elke Atheense mannelijke burger van meer dan achttien jaar oud kon deelnemen aan de vergaderingen van de inwoners van Athene. De vergaderingen vonden meestal plaats op een heuvel van Athene genaamd de Pnyx.

Eiren: een Spartaanse twintigjarige jongen die ten minste twee jaar in opleiding gevorderd waren na de klasse van de jongens of paides in de agoge. Ze waren Spartiaten. Spartiaten werden eiren genoemd totdat ze ongeveer dertig jaar oud waren.

Elenchus: de Socratische methode van geleidelijk weerleggen van een verklaring van kennis van een persoon door vragen en antwoorden, tot het bewijs geleverd wordt in de dialoog dat de verklaring in strijd is met de andere overtuigingen of kennissen van die persoon.

Ephors: de ephors waren vijf opzichters van Sparta, die elk jaar door stemming werden verkozen. Ze waren hooggeplaatste magistraten die het gedrag van de andere ambtenaren van Sparta moesten nagaan, met inbegrip van het gedrag van de Koningen. Het woord 'ephor' betekent 'opzichter'.

Epistatês: de epistatês was de voorzitter van de Prytanie van Athene. Hij hield het staatszegel en de sleutels van de tempels waar de openbare schat was opgeslagen. Hij nam het voorzitterschap over de Raad en over de Volksvergadering waar. Er was elke dag een nieuwe epistatês.

Falanx: Helleense strijddor, bestaande uit infanteriegroepen in nauwe aan elkaar sluitende rijen hoplieten. Een falanx was meestal acht schilden (mannen) diep, maar in later jaren zou dat zoveel als vijftig schilden diep kunnen worden (in de Thebaanse en Macedonische falanxen).

Fóros: Athene richtte de Delische Bond op met haar bondgenoten, met Helleense steden die meestal democratisch beheer hadden, oorspronkelijk voor de strijd tegen Perzië. De steden van de Bond moesten ofwel schepen aan Athene leveren, ofwel een contributie in geld die de fóros werd genoemd. De bondsschat bevond zich eerst op het eiland Delos, waar de Bond naar genoemd was, maar die schat werd later overgebracht naar Athene zelf, waar Pericles ze gebruikte onder andere om de bouwwerken op de Acropolis mee te financieren.

Gamelion: een maand in de Atheense kalender, onze maand januari.

Gerontes: de achtentwintig Ouderen van meer dan zestig jaar, gekozen voor het leven, die een soort van de Senaat vormden voor Sparta.

Gerousia: de vergadering van de Ouderen (de Gerontes) die over Sparta regeerden. We zouden dit thans een senaat noemen. De Gerousia bestond uit achtentwintig Ouderen.

Gymnopaedisch Festival: een jaarlijks festival te Sparta, waarin naakte jongemannen zich maten in atletische oorlogsdansen en in sportwedstrijden. Het woord komt van de Griekse 'gymnos' of naakt en 'pais' of jongeman.

Harmost: een Spartaan benoemd tot gouverneur van een vreemde stad of staat.

Heliaia: de rechtbank in Athene. De Heliaia was een gerecht bestaande uit een jury. De jury was groot, bestond uit een deel van de Volksvergadering, en ze was per lot gekozen. De jury stemde door middel van een stembiljet (kleine metalen tekens). Er waren geen professionele rechters, maar er was wel een formele voorzitter van de rechtbank. In totaal werden zes duizend burgers door het lot uit de Volksvergadering gekozen door de archonten, zeshonderd uit elke Attische stam. Elke rechtbank had toen normalerwijze vijfhonderd één, duizend en één, vijftien honderd en één of zelfs tweeduizend en één juryleden.

Hellespont: de zee-engte die opent op de Propontis (thans de Zee van Marmara) in de Middellandse Zee. De Hellespont heet tegenwoordig de Dardanellen.

Heloten: Spartaanse slaven, vooral de verslagen en onderworpen Messeners, die eigendom van de staat waren. De heloten waren verplicht te werken voor de Spartiaten. Op hun aantreden na hun verkiezing, verklaarden de ephors officieel de oorlog aan de heloten, zodat de heloten onder de krijgswet vielen. Spartiaten die heloten doodden werden dus onmiddellijk vrijgesproken.

Hetaera: een vrouwelijke courtesane van Hellas. Hetaerae verkochten hun diensten aan de rijken van Athene.

Hetaira: politieke groep of partij in Athene. De hetairae werden gegroepeerd rond een politiek systeem zoals democratie en oligarchie, of rond een charismatische persoon.

Hiera: eiland ten noorden van Sicilië, thans Vulcano genaamd. Vulcanus is de Latijnse naam van de god Hephaestos. Van de naam van dit eiland en van de Romeinse god is ons woord 'vulkaan' afgeleid.

Himation: een kledingstuk, een grote, rechthoekige lap stof, meestal van wol, die als een sjaal over de schouders geworpen werd, maar die als een brede mantel kon gebruikt worden.

Hipparchos: de naam voor de veldheer of strategos van de Atheense cavalerie. De Hipparchos had tien bevelhebbers van eskadrons, genaamd phylarchoi, één uit elke stam van Athene. Een eskadron telde ongeveer honderd ruiters.

Hippotrophia: het paardfokken.

Homoioi: de Spartaanse term voor 'gelijken'. De Spartiaten die door het agoge systeem van opvoeding en oefeningen waren geraakt werden met die naam aangeduid.

Hopliet: een Griekse infanterie strijder, gekleed in bronzen bepantsering of harnas. De hopliet kreeg zijn naam van de 'hoplon', zijn schild. Hij vocht met een speer en een zwaard.

Hoplion: het concaaf schild van de Helleense soldaat. De hoplon bedekt de helft van het lichaam. Het had een handgreep en een armgreep. Het was meestal gemaakt van hout en bekleed met bronzen plaat. Symbolen werden geschilderd op de hoplon, zoals de letter Lambda voor Lacedaemon op de Spartaanse schilden.

Kapêlêion: een herberg in Athene, gehouden door een herbergier genaamd kapêlos.

Krater: wijn werd geserveerd vanuit een grote mengkom die een krater genoemd werd. Het woord kwam van het werkwoord 'krisis', wat betekende 'mengen'. Een aantal kraters werd gebruikt tijdens de Atheense symposiums.

Krypteia: een Spartaan instelling waarbij Spartiate eirens (jongeren) 's nachts werden uitgezonden, slechts gewapend met dolken, om in het platteland die heloten te achtervolgen en te doden die opvielen door hun kracht en vrijmoedigheid. Het was een georganiseerde moordpartij op heloten door jonge Spartiaten.

Kydatheners: een oud aristocratisch deme van Athene.

Maza: gerstebrood dat niet gerezen was en gebakken op hete stenen.

Metieken: een klasse van personen die in Athene woonden. Metieken waren buitenlanders die het recht hadden gekregen om in Athene te wonen. Ze hadden burgerrechten volgens de wet van Athene, maar zij waren geen burgers en ze waren verplicht om hun huizen in Athene te huren. Zij hebben namen deel aan de oorlogen van Athene, net zoals de gewone burgers. Ze konden Atheense burgers worden bij bijzondere stemming van de Volksvergadering.

Moirae: de schikgodinnen Klotho, Lachesis en Atropos die de levensdraden sponnen, draaiden en afsneden.

Mora: een regiment van Spartaanse krijgers. Het Spartaans leger bestond uit zes Morae, elk geleid door een polemarch. Eén van de mora werd rechtstreeks geleid door de Koning van Sparta.

Mothax: ofwel een verarmde Spartiaat die niet kon betalen voor de deelname in de kosten van de gemeenschappelijke kantines van Sparta, of een zoon van een Spartiate vader en een perioecische moeder die slavine was. Mothax mannen konden deelnemen aan de agoge en Spartiaten worden.

Nauarchos: admiraal van de Spartaanse vloot. De nauarchos of navarch werd gekozen voor een jaar en kan niet opnieuw daarna een tweede keer op die post gekozen worden.

Navarch: zie nauarchos.

Neodamodeis: Spartaanse heloten die bevrijd waren tengevolge van hun goede diensten in de oorlog. Het woord betekent 'nieuwe burger'. De Spartanen hadden meer krijgers nodig dan enkel de Spartiaten, maar ze wantrouwden de pas bevrijde heloten en gaven de voorkeur om ze in troepen buiten de Peloponnesos onder te brengen.

Obool: klein muntstukje van Athene. Een obool had een waarde van een zesde drachme. Er bestonden munten met een waarde van twee obolen: de dioblon, drie obolen: de trioblon, drie vierde van een obool: de tritemorion, een vierde van een obool: de tetartemorion en een achtste van een obool: de hemitetartemorion.

Odeum: muziektheater in het oude Griekenland.

Opsôn: alle soorten voedsel toegevoegd aan brood. Het zouden zowel stukken vlees als vis, groenten en fruit kunnen geweest zijn.

Paides: Spartiate jongens in de agoge opvoeding, minder dan twintig jaar oud.

Paidonomus: een Spartiaat die benoemd was als hoofdtrainer van een klasse van jongens (paides) in de agoge. Paidonomus betekent 'herder van jongens'.

Pactye: stad in Thracië, aan de noordoostelijke kust van de Chersonesos, tegenover Cardia maar nog in de Propontis.

Pankration: één van de atletiekdisciplines van de Hellenen. De pankration was een worstelwedstrijd waarin ook boksen of vuistslagen waren toegestaan.

Panoplie: een compleet bronzen harnas of bepantsering van de hopliet, bestaande uit borstplaat, rugplaat, schouderbeschermingen en platen om de schenen te beschermen.

Peltast: lichte infanterie, genaamd naar het schild, de 'pelta', die ze droegen, een schild uit licht vlechtwerk dat bedekt kon zijn met leder of huiden. Ze droegen ook geen bronzen bepantsering zoals de hoplieten, zelfs geen helm maar een muts, en soms wel linnen of lederen wambuizen. Ze waren gewapend met een lans, eventueel werpsperen, en een zwaard. Oorspronkelijk waren ze vooral Thracische krijgers. Ze vormden de beweeglijke strijders in een leger.

Peplos: tuniek voor vrouwen (zie chiton, voor de mannen). Een peplos had veel en lange vouwen.

Perinthos: stad in Thracië, ten westen van Selymbria en gelegen tussen Bisanthes en die stad. Perinthos heet thans Marmara Ereglisi in Turkije.

Phiditia: de Spartaanse militaire kantines, bestaande uit ongeveer vijftien tot twintig Spartiaten en meer in latere tijden. Elk lid van de kantine moest elke maand tot een medimnus van gerst bijdragen, acht choes wijn, vijf minae kaas, vijf halve minae van vijgen, en geld voor een beetje vis en vlees.

Phoinikes: de lange, rode mantel van de Spartiaten.

Phratrie: familiegroep in oud Athene.

Pnyx: een rotsachtige heuvel in het centrum van Athene, op minder dan een halve kilometer ten zuidwesten van de agora. De Volksvergaderingen werden in de vijfde eeuw meestal op de Pnyx gehouden, voordien in de agora zelf.

Polemarch: een hoge legerbevelhebber en leider van een mora in het Spartaanse leger. Er waren zes polemarchs onder de Koning. Elke polemarch beval vier lochagi, acht pentecosters en zestien enomotarchen. De enomotarchen traden op als herauten om bevelen verder door te geven in de legers. De cavalerie werd gebundeld in groepen van vijftig ruiters in een vierkantige formatie. Elk van deze groep werd een oulamos genoemd.

Propontis: oude Griekse naam voor de Zee van Marmara, het stuk van de zee tussen de Hellespont (de Dardanellen) en de Bosporus.

Prytanie: het uitvoerende deel van de Boulê of de Raad van Athene. De Prytanie bestond uit vijftig mannen gekozen uit de Raad van Vijfhonderd. De Prytanie regeerde over Athene ongeveer een tiende van het jaar (een maand). Het vormde het permanente bureau voor de gang van zaken in de stad. Een burgerlijk jaar duurde tien prytanieën van zesendertig tot zevenendertig dagen. Een man werd gekozen uit de prytanieën om de bijeenkomst van de Vergadering voorzitten, hij was het officiële hoofd van de polis voor een dag. Het ambtsgebouw van de prytanieën was het Prytaneion, wat vergeleken kan worden met een huidig stadhuis.

Pydna: een stad nu in Griekenland in de noordoostelijke prefectuur van Pieria, in het oude Macedonië. De stad ligt ten noorden van Larissa, ten westzuidwesten van Thessaloniki (het oude Therme).

Rhegium: een stad in het zuiden van Italië, die momenteel Reggio heet. Ze werd genoemd naar de smalle zeestraat daar.

Rhetra: een Spartaan mondeling doorgegeven, niet geschreven wet. De Grote Rhetra was de wet gegeven door Lycurgus.

Rhyton: een drinkbeker in de vorm van een hoorn.

Saurôtêr: een bronzen, bolvormige eindspits op de speren van hoplieten. De saurôtêr bevond zich op de achterzijde einde van de speer. Wanneer een vijand viel, duwden de hoplieten deze piek in de bronzen rugplaat van de man. Veel speren braken in hopliet gevechten, in welk geval de hoplieten vochten met de spits aan het andere einde.

Spartiaten: ook wel Spartiatiai en Homoioi genoemd. De Spartiaten waren Spartaanse burgers die deze status verkregen op grond van hun geboorte en omdat ze met goed gevolg het agoge opleidingssysteem hadden doorlopen. Ze aten samen in een kantine en ze moesten deze kantine voorzien van een bepaalde hoeveelheid producten. Ze waren enkel en alleen strijders en het was hun verboden bijvoorbeeld ambachtsman te worden.

Spondophoroi: de herauten die de Olympische Spelen bekendmaakten. De spondophoroi waren burgers van Elis. Ze werden uitgestuurd doorheen gans Hellas om de Spelen aan te kondigen. Zij riepen tevens de Olympische wapenstilstandsperiode uit, de Olympische Vrede, die het verbod aan alle Hellenen die deelnamen aan de Spelen vijandige daden te stellen gedurende de Spelen, en die vrije toegang tot Olympia garandeerde, ondanks oorlogen.

Stade: de eenheid van lengte in het oude Hellas. Een stade was ongeveer 200 meter, met lokale verschillen. Deel het aantal staden van een lengte door vijf om de afstand te verkrijgen in kilometer.

Strategos: de tien strategoi waren de veldheren en admiraals van de Atheens leger. Ze werden jaarlijks gekozen, maar herverkiezing was toegestaan en zelfs normaal. De strategos Autokrator was één van de strategoi die uitzonderlijk de volledige leiding over het leger kreeg. Er was niet elk jaar een Autokrator te Athene.

Strophion: bustehouder, een stuk linnen dat strak over de borsten gebonden werd.

Tarichos: sterk gezouten en geconserveerde stukken vis of vlees.

Tethrippon: strijdswagen getrokken door vier paarden in de wagenrennen van bijvoorbeeld de Olympische Spelen.

Therme: stad in Macedonië, die thans Thessaloniki in Griekenland is.

Trireem: Helleens oorlogsschip. De trireem was een holle houten romp aangedreven door honderd zeventig roespanen in drie boven elkaar liggende rijen van vierenvijftig, vierenvijftig en tweeënzestig roeiers. Het was ongeveer honderd vijftien meter lang van boeg tot

achtersteven en twintig meter breed midscheeps. De riemen of roeispanten waren ongeveer vijftien meter lang en de roeiers konden tot vijftig slagen per minuut geven. In het ruim of thalamos roeiden vierenvijftig thalamites of benedenroeiers. Boven de thalamites zaten vierenvijftig zygiante roeiers op de middelste banken, hoog op de dwarsbalken van de schepen (of zygae). De bovenste rij dan werd gevormd door tweeënzestig thanites, elite roeiers die zat op steunbalken van het dek en daarmee waren zij de enige roeiers die het water kon zien en die het tempo gaven van de riemen.

Voet: eenheid van lengte in het oude Hellas. De Ionische voet kan 29,6 cm zijn geweest, en de Dorische voet 32,6 cm. Deel het aantal voeten van een lengte ongeveer met drie om het aantal meters te verkrijgen.

Eindnota's

Dit boek is een roman, dus een werk van fictie. De twee hoofdfiguren werden echter zoveel mogelijk in hun exacte historische periode geplaatst. De meeste personages in de roman zijn trouwens historische figuren voor wie het verhaal zo trouw mogelijk de ware gebeurtenissen volgt, zoals ze tot ons gekomen zijn, beschreven in de boeken van de oude, Griekse geschiedschrijvers.

Alcibiades wordt dikwijls afgeschilderd als een ambitieuze, onscrupuleuze, roekeloze en egocentrische avonturier. Dat is een nogal eenzijdig beeld van een persoon die de oude schrijvers met meer bedachtzaamheid benaderden. Ik heb getracht diepte te geven aan het karakter van een man die meer complex moet geweest zijn. Alcibiades moet liefde, haat, twijfels en angst gevoeld hebben zoals de meeste andere mensen van zijn tijd.

Bijna tweeduizend vijfhonderd jaren scheiden ons van het leven van Alcibiades, en hoewel uitstekende vroege schrijvers zoals Thucydides, Xenophon en Plutarchus ons biografieën van hem nalieten, blijven verscheidene periodes van zijn leven, en vooral van zijn jeugd, verborgen in de duisternis van de geschiedenis. Ik maakte veronderstellingen over die vroege jaren die natuurlijk in de roman moesten inpassen. Ik voegde ook romantische verhalen toe over zijn minnaressen Theodote en Timandra, hoewel de oude schrijvers die twee namen wel vermelden. Voor het grootste deel passen de gebeurtenissen en datums van het boek met de historische verhalen die we bezitten over de Peloponnesische Oorlog. De andere personen van de roman leefden inderdaad in de vijfde eeuw vóór Christus in Athene, Sparta of Hellas in het algemeen, en het zijn dus historische figuren. Enkel Hipparchos, de vriend van Alcibiades, is een zuivere uitvinding.

De bronnen voor het historisch deel van de roman zijn de geschiedenis van de Peloponnesische Oorlog zoals opgeschreven door Thucydides en de nota's over het leven van Alcibiades uit andere, meer diverse bronnen. Die boeken dienden als basis voor de biografieën van Socrates en Alcibiades en voor de andere figuren in de twee delen van de roman, zoals Nicias en Lysander. Die bronnen laten echter grote gaten in de levensverhalen van de twee hoofdfiguren, gaten die moesten ingevoegd worden voor de continuïteit van de roman.

Geen enkele van de oude schrijvers meldt Alcibiades te Cyprus op het Festival van Aphrodite toen hij jong was, maar ze vermelden wel zijn verblijf te Abydos met Axiochus. Ik begon dit boek te schrijven op de mooie stranden van Cyprus en hoorde daar eerst van het oude ritueel rond Aphrodite. Dit was de inspiratie voor die romantische episode.

Er wordt nergens melding gemaakt dat Alcibiades te Mytilene was, en ook niet dat hij Laches diende in Sicilië. Hij had wel deelgenomen aan het beleg van Potidaea, dus leek het me voor de hand liggend dat hij verder een hopliet of ruiter bleef ook na Potidaea en minstens tot aan de nederlaag van Delium. Historici hebben aangenomen dat hij in de ruitery rond Athene vocht na de val van Potidaea, maar er bestaat niets om dat te staven. Ik veronderstelde dat hij niet deelnam aan de expeditie en aan de verwinning van Athene op Sparta te Sphacteria, omdat zijn naam ook nergens vermeld wordt door Thucydides in die campagne en in de verovering van Sphacteria, die toch veel aandacht krijgen in zijn werk. Ik liet Alcibiades Laches vergezellen in zijn campagne in Sicilië als een lagere bevelvoerder, wat hem ervaring

en kennis kon bijbrengen over Sicilië en Syracuse, wat dan weer belangrijk kon zijn voor latere gebeurtenissen. Er wordt nergens melding gemaakt van het feit dat Pythodorus zijn vertrouwen verloor in Alcibiades, indien Alcibiades al in Sicilië geweest was in die periode.

Als Alcibiades wel in Sicilië was, dan kan hij eerder teruggekeerd zijn naar Athene dan de zomer van 424 v. Chr., zoals ik stel in de roman, want zijn naam wordt vermeld in 425 v. Chr. te Athene als lid van de Commissie van de Taxtai, de tien mannen die als plicht hadden de tributen, de fóros, van de leden van de Delische Liga te controleren. Op aanraden van Cleon besloten de Atheners in 425 v. Chr., enige maanden na de Spartaanse nederlaag te Sphacteria, die fóros bijdragen te verdubbelen. Dit was een voorstel in de Volksvergadering gemaakt door een spreker genaamd Thoudippos. Alcibiades kan één van de tien Taxtai geweest zijn die verantwoordelijk waren om over de lijst te beslissen van de steden die het tribuut moesten betalen.

De Berg Etna barstte niet uit in de herfst van 425 v. Chr. Er gebeurde wel degelijk een uitbarsting van lava in die periode, maar Thucydides vermeldt de iets latere datum van de lente van 424 v. Chr. Ik moest de uitbarsting naar vroeger schuiven.

In geen van de oude boeken wordt een ontmoeting vermeld tussen Hermocrates van Syracuse en Alcibiades. Hermocrates was echter wel een belangrijke historische figuur van die stad.

Harmonia is een uitvindsel van deze roman, maar Timandra heeft wel degelijk bestaan. Zij was bij Alcibiades tot aan zijn dood. Alcibiades leefde inderdaad in Athene samen met een Melische slavenvrouw, en hij zorgde voor haar kinderen.

Alcibiades had ook een minnares in Athene die Theodote heette, en Theodote schijnt voor hem een standbeeld te hebben opgericht te Melissa, na zijn dood. Xenophon verhaalt over de gesprekken tussen Socrates en Theodote.

Alcibiades had inderdaad een zoon met Timaea, de Koningin van Sparta (tweede deel). Dat kind heette Leotychidas en hij moest de eigenlijke erfgenaam van het Koningschap van Sparta zijn, want Koning Agis erkende hem laat als zijn eigen zoon. Lysander verhinderde dat door Agesilaus, de broeder van Agis, Koning van Sparta te maken in plaats van Leotychidas.

Cynisca won inderdaad de Olympische Spelen (tweede deel), en Alcibiades moet haar ontmoet hebben in Sparta, maar er bestaat geen historische beschrijving van enige relatie tussen Alcibiades en Cynisca. Het lijkt echter zeer waarschijnlijk en geloofwaardig dat Cynisca, die in de wagenrennen van de Olympische Spelen wou winnen, Alcibiades te Sparta ontmoet heeft, de Alcibiades die net die spelen enige tijd vóór die tijd had gewonnen.

De geschiedenis verhaalt dat Alcibiades ontsnapte uit Sardis (tweede deel), maar Cyne is een uitvindsel in de roman. Alcibiades ontsnapte inderdaad met Mantitheus.

Het is bijzonder moeilijk om gebeurtenissen en veldslagen te beschrijven zonder woorden te gebruiken die slechts veel later in onze taal verschenen. Ik vermeed dus woorden zoals “soldaat”, en “seconden”, doch probeerde woorden als alternatief te gebruiken die toch gewoon voor de lezer konden blijven.

De datums in het oude Griekenland werden vermeld met de namen van de Atheense archonten of van de Spartaanse ephoren. Dit zou de lezer te veel moeite van vertaling naar onze tijdrekening gevraagd hebben en de tekst onnodig zwaar gemaakt hebben. Ik gebruikte daarom onze tijdrekening, doch vermeed datums buiten de titel.